

CHARLOTTE BRONTË

Villette

Traducere de Mihai C. Delescu

Nota redacției

Deoarece marea majoritate a notelor de subsol traduc cuvinte, expresii, replici din limba franceză, nu s-a mai semnalat în paranteză limba de proveniență decât în cazul celor câteva excepții de la această situație generală. Pentru simplificare, se traduc în aceeași notă două sau mai multe replici succesive reproduse de autoare integral în limba franceză.

Notele de subsol aparțin traducătorului.

CHARLOTTE BRONTË „VILLETTE”
London, Oxford University Press, 1970

1

BRETTON

NAȘA MEA LOCUIA ÎNTR-O CASĂ frumoasă din vechiul și curatul oraș Bretton. Familia soțului ei trăise acolo de mai multe generații, și chiar purta numele locului natal – ei erau Brettonii din Bretton; nu știu dacă dintr-o simplă coincidență sau pentru că vreun strămoș mai îndepărtat fusese o personalitate destul de importantă ca să-și lase numele locului unde își dusesese viața.

În copilărie mergeam la Bretton cam de două ori pe an, și vizitele acestea mă bucurau mult. Casa și cei care sălășluiau în ea se potriveau cu felul meu de a fi. Camerele încăpătoare și liniștite, mobilele frumos aranjate, ferestrele largi, curate, balconul din care vedeai strada străveche, impunătoare, care avea mereu un aer de duminică sau de sărbătoare – atât era de liniștită atmosfera, atât erau de curate pietrele caldarâmului.

Un copil care se află într-o casă de oameni maturi este în mod obișnuit un personaj important, și, fără a face caz de asta, doamna Bretton mi-a arătat întotdeauna multă iubire. Rămăsese văduvă încă înainte de a fi apucat s-o cunosc eu, soțul ei, medicul, murind când ea era încă o femeie tânără și frumoasă.

Așa cum mi-o amintesc eu, nu mai era tânără, însă rămăsese frumoasă, înaltă, bine făcută, și, deși brunetă pentru o englezoaică, își mai păstra încă pe obrazul ei negricios o limpezime sănătoasă, iar ochii negri, plini de viață, erau încă vii ca ai unei tinere. Lumea spunea că e mare păcat faptul că nu-i dăruise limpezimea aceasta a tenului și fiului său, ai cărui ochi erau albaștri și, din copilărie încă, foarte pătrunzători, și al cărui păr lung avea

o culoare pe care nici prietenii nu se aventurau s-o numească, decât atunci când, în bătaia soarelui, spuneau că ar fi auriu. În schimb moștenise de la maică-sa trăsăturile feței, dantura ei sănătoasă, statura ei (sau cel puțin așa promitea, căci pe vremea aceea era un copil care avea să mai crească), precum și – lucru mai important – sănătatea ei fără cusur și buna ei dispoziție și calmul ei, calități mai de preț decât o avere pentru cel ce le stăpânește.

În toamna anului... mă aflu în vizită la Bretton. Nașa mea venise în persoană să mă ia de la rudele la care locuiam. Cred că ea presimțea de pe atunci anunțându-se niște evenimente pe care eu nu le-aș fi putut bănuî nici pe departe dar a căror adiere încă îndepărtată și palidă ajungea să-mi insufle o tristețe nelămurită, făcându-mă să mă simt mulțumită că pot schimba mediul și oamenii printre care trăisem până atunci.

Timpul se scurgea întotdeauna plăcut când eram în preajma nașei mele, nu în izbucniri tumultuoase, ci liniștit ca alunecarea apelor unui râu calm printr-o câmpie. Nu întâlneai aici nici farmecul schimbărilor, și nici neprevăzutul întâmplărilor, însă mie îmi plăcea atât de mult liniștea și atât de puțin căutam imbolduri neașteptate, încât chiar și o atât de mică schimbare a felului meu de viață de până acum era pentru mine parcă un prilej de tulburare și aproape că aș fi dorit ca o asemenea schimbare să nu se fi produs.

Într-o zi sosi o scrisoare al cărui conținut era limpede că-i stârnise doamnei Bretton surprindere și oarecare îngrijorare. La început crezui că era de la mine de acasă și mă cuprinse spaima așteptându-mă la comunicarea cine știe cărei întâmplări nefericite; însă nu mi se spuse nimic și nourii pe care-i simțisem pârură să se fi risipit.

A doua zi, întorcându-mă dintr-o lungă plimbare, constatai o schimbare neașteptată atunci când intrai în camera mea de culcare. Lângă patul meu modest, într-un colț, își făcuse apariția un pătuț cu perdeluțe albe; și lângă bufețelul meu de lemn de mahon privirile-mi căzură pe un scrin micuț din lemn de trandafir. Am rămas locului, cu

ochii mari, neștiind ce să cred. „Ce anunță și ce vor să spună lucrurile acestea?” mă întrebai. Era ușor de ghicit. „Vine încă un oaspete; doamna Bretton mai așteaptă alți vizitatori.”

Când am coborât la masă, mi s-au dat lămuriri. Mi-au spus că aveam să primesc în curând o tovarășă: o fetiță, fiica unui prieten și rudă mai îndepărtată a răposatului doctor Bretton. Fetița își pierduse de curând mama; deși, la drept vorbind, adăugase doamna Bretton, pierderea aceasta nu fusese chiar atât de mare cât s-ar fi putut crede la prima vedere. Doamna Home (Home se pare că-i era numele) fusese o femeie foarte atrăgătoare însă cu capul în nori, ușuratică, își neglijase copilul și pentru soțul ei ajunsese un motiv de adâncă dezamăgire și de suferință. Căsătoria lor se dovedise atât de nepotrivită, încât în cele din urmă se produsese despărțirea, despărțire prin înțelegere reciprocă, nu potrivit vreunei proceduri legale. Curând după aceasta, doamna, care-și încercase peste măsură puterile la un bal, răcise, fusese cuprinsă de fierbințeli și după o foarte scurtă boală murise. Soțul ei, care era prin firea lui un om foarte sensibil, zguduit cum nu se poate spune de această știre cu totul neașteptată, nu mai putea fi acum convins că nu severitatea lui excesivă, ci tocmai îngăduința și răbdarea lui exagerate grăbiseră sfârșitul acelei nefericite. Nu se mai putea scutura de asemenea gânduri întunecate, sănătatea și pofta de viață îi fuseseră afectate în chip îngrijorător. Medicii insistaseră să se încerce drept leac o călătorie mai lungă, iar doamna Bretton se oferise să aibă între timp grijă de fetiță. „Și nădăjduiesc – adăugase în încheiere nașa mea – că acest copilăș nu-i va semăna maică-si, o cochetă fără de minte și ușuratică cum un bărbat cu scaun la cap n-ar fi trebuit în niciun caz să ia de nevastă. Căci — mai spunea ea – domnul Home e un om cu scaun la cap în felul lui, deși nu prea are simț practic: se dă în vânt după învățătură și știință și-și petrece o jumătate de viață în laborator tot făcând experiențe – un lucru pe care flușturatica de nevastă-sa n-a putut nici să-l înțeleagă și nici să-l suporte; și, drept să spun

- mărturisise nașa mea - nici mie nu mi-ar fi plăcut așa ceva”.

Ca răspuns la o întrebare a mea mă informase mai departe că răposatul ei bărbat îi spusese că domnul Home moștenise înclinațiile acestea spre știință de la un unchi din partea mamei, un savant francez; căci se pare că se trăgea dintr-o familie de origine amestecată, franțuzească și scoțiană, și avea în Franța câteva rubedenii, dintre care unele își scriau numele cu particula *de* înainte, lăudându-se că sunt de sânge nobil.

În aceeași seară, la ceasurile nouă, Warren, slujitorul, plecă să întâmpine diligența cu care era așteptată să vină micuța noastră vizitatoare. Doamna Bretton și cu mine ședeam singure în salon așteptând-o, John Graham Bretton fiind plecat într-o vizită la unul dintre colegii săi de școală care locuia la țară. Nașa mea citea ziarul de seară iar eu îmi vedeam de lucrul meu de mână. Era o noapte umedă, ploaia bătea în geamuri iar vântul se auzea mânios și neliniștit afară.

— Sărmanul copil! spunea doamna Bretton din când în când. Să călătorească pe o asemenea vreme! De abia aștept s-o văd ajungând cu bine aici.

Puțin înainte de ceasurile zece clopoțelul de la poartă anunță întoarcerea lui Warren. Nici nu se deschisese bine ușa de la intrare și mă aflam deja jos, în hol. Văzui acolo un cufăr și câteva geamantane de mână, alături era o persoană pe care o crezui doica micuței, și în josul treptelor Warren, ținând în brațe ceva ca o bocceluță înfășurată într-un șal.

— Acesta-i copilul? am întrebat eu.

— Da, domnișoară.

Am vrut să dau șalurile la o parte și să arunc o privire spre fața micuței, însă ea și-o întoarse repede de la mine spre umărul lui Warren.

— Lasă-mă jos, te rog - spuse o voce firavă atunci când Warren deschise ușa către salon - și ia șalul acesta de pe mine, continuă micuța, scoțând cu mânuța ei acul care încheia șalul și dând în lături cu grabă și nerăbdare faldurile

care-o înfășurau. Făptura care ni se arătă acum făcu o încercare grăbită să împăturească șalul, însă țesătura era mult prea greoaie și mare pentru a putea fi mânuită de degetele și brațele ei micuțe. Dă-i-l lui Harriet, te rog, sună atunci porunca, să-l pună pe aici pe undeva.

Spunând acestea se întoarse și-și aținti privirile asupra doamnei Bretton.

— Vino încoace, micuța mea scumpă, spuse doamna. Vino să văd dacă nu ești udă și înghețată, vino să te încălzești aici la foc.

Copilul făcu câțiva pași grăbiți prin cameră. Eliberată din șalurile ei părea nefiresc de micuță, însă era o făptură desăvârșit proporționată, ușoară, zveltă și dreaptă. Cocoțată în poala încăpătoare a nașei mele părea o păpușă: gâtul ei, delicat ca de ceară, capul cu bucle mătăsoase, sporeau și mai mult, mi se părea mie, această asemănare.

Doamna Bretton îi vorbea acum în cuvinte scurte, drăgăstoase, în vreme ce-i mângâia mâinile, brațele, piciorușele. La început ea fu întâmpinată cu o privire gânditoare, însă curând i se răspunse cu un zâmbet. Doamna Bretton nu era în mod obișnuit o femeie căreia să-i placă gesturile drăgăstoase: chiar și cu fiul ei, pe care-l iubea din toată inima, purtarea îi era rareori iubitoare, adeseori dimpotrivă; însă acum, când micuța străină îi surâse, ea o sărută, întrebând-o:

— Și cum o cheamă pe micuța mea?

— Missy.

— Dar pe lângă Missy?

— Tăticul îi spune Polly.

— Și are să-i pară bine lui Polly să stea aici cu mine?

— Nu *mereu*: numai până se întoarce tăticul acasă. Tăticul e plecat acum.

— Și clătină expresiv din cap.

— Are să se întoarcă la Polly sau are să trimită pe cineva s-o ducă la el.

— Credeți, doamnă? Știți sigur că are să facă asta?

— Așa cred.

— Dar Harriet zice că nu, sau, oricum, nu multă vreme de

acum înainte. E bolnav.

Ochii i se umplură de lacrimi. Își trase mâna dintre ale doamnei Bretton și se strădui să coboare din poala ei. La început „bătrâna doamnă” se împotrivi, însă micuța spuse:

— Vă rog, vreau să mă dau jos. Pot să stau și pe scaun.

I se îngădui să alunece de pe genunchii doamnei și, luându-și un taburet, și-l duse într-un colț unde erau umbrele mai adânci și se așază acolo. Doamna Bretton, deși o femeie înclinată să poruncească, și chiar, în probleme serioase, categorică în purtările ei cu ceilalți, era adesea pasivă în chestiunile mărunte; o lăsă pe copilă să-și facă voia. Mie îmi spuse: „N-o lua în seamă o clipă”. Însă eu am urmărit-o pe Polly cum își reazemă cotul micuț de genunchiul subțiratic, cu obrazul în palmă; am observat cum își trage o batistă din buzunărelul rochiței sale de păpușă și apoi o auzii plângând. Alți copii, când sunt necăjiți sau îi doare ceva, plâng tare, fără să se rușineze sau să se rețină; însă ființa aceasta plângea fără sunet; câte un suspin abia auzit din când în când o trăda. Doamna Bretton nu auzea, cu atât mai bine. Și, nu după multă vreme, un glăscior venind din colțul acela întrebă:

— N-am putea suna clopoțelul după Harriet?

Am sunat eu; am cerut să fie chemată guvernanta și ea a sosit.

— Harriet, trebuie să merg la culcare, spuse micuța ei stăpână. Tu trebuie să întrebi unde este patul meu.

Harriet o încunoștiință că se și interesase de asta.

— Întreabă dacă tu dormi cu mine, Harriet.

— Nu, domnișoară, spuse guvernanta. Dumneata ai să împarți camera cu această tânără – și arată înspre mine.

Missy nu-și părăsi locul, însă îi vedeam ochii căutându-mă. După câteva momente de scrutare tăcută își părăsi colțul.

— Vă urez noapte bună, doamnă, îi spuse doamnei Bretton, însă pe lângă mine trecu mută.

— Noapte bună, Polly, i-am spus eu.

— Nu-i nevoie să ne spunem noapte bună dacă tot dormim în aceeași cameră, fu răspunsul cu care se retrase

din salon.

O auzirăm pe Harriet propunându-i s-o ducă în brațe pe scări în sus. „Nu-i nevoie”, sună din nou răspunsul ei. „Nu-i nevoie, nu-i nevoie”, și pașii ei micuți se auziră trudind din greu în sus pe scară.

Când m-am dus la culcare, o oră mai târziu, era încă trează. Își aranjase pernele în așa fel încât să-și țină făptura mică în capul oaselor; mâinile, strânse una într-alta, i se odihneau liniștite pe pătură, cu un calm bătrânesc, deloc potrivit pentru vârsta ei de copil. O vreme m-am abținut să-i adresez cuvântul, însă când m-am pregătit să suflu în lumânare, i-am recomandat să se culce.

— O să mă culc, fu răspunsul.

— Ai să răcești, Missy.

A luat atunci un vestmânt micuț cât o palmă de pe scaunul de lângă leagăn și și-a acoperit cu el umerii. Am lăsat-o să facă precum dorește. Un timp, ascultând în întuneric, mi-am dat seama că mai plânge încă – plângea, străduindu-se să se rețină, fără zgomot și cu grijă să nu se trădeze.

Dimineața când m-am deșteptat, un susur de apă mi-a ajuns la urechi. Ce să vezi! Se sculase și, urcată pe un scaun lângă lavoar, se muncea din greu să aplece urciorul (pe care n-avea putere să-l ridice de la locul lui) astfel încât să toarne apa din el în lighean. Aveai o senzație ciudată privind-o cum se spală și se îmbracă, așa mică, preocupată și tăcută. Părea limpede că nu este deprinsă să-și facă singură toaletă; nasturii, fundele, agățătorile îi puneau probleme pe care ea le înfrunta cu o încăpățănare ce era plăcut de urmărit. Își împături frumos cămașuța de noapte, își netezi cu grijă învelitoarea culcușului ei, apoi, retrăgându-se într-un colț, unde era ascunsă de învolburarea perdelelor albe, rămase deodată neauzită. Mă ridicai în coate în pat și-mi lungii gâtul să văd cu ce se îndeletnicea acolo. O văzui cum se roagă în genunchi, cu fruntea înclinată în palme.

Guvernanta bătu la ușă. Ea se ridică în picioare.

— Sunt îmbrăcată, Harriet, spuse; m-am îmbrăcat

singură, dar simt că nu sunt cum trebuie. Aranjează-mă cum trebuie.

— De ce te-ai îmbrăcat singură, Missy?

— Sst! vorbește mai încet, Harriet, să nu cumva s-o trezești pe fata aceea (aceea eram eu, care acum mă întinsesem iarăși în pat cu ochii închiși). M-am îmbrăcat singură, ca să învăț pentru vremea când tu ai să mă lași singură.

— Vrei ca eu să plec?

— Când ești îmbufnată mi-am dorit de multe ori să pleci, dar acum nu. Strânge-mi mai bine funda și netezește-mi părul, te rog.

— Funda îți stă destul de dreaptă. Ce ființă curioasă mai ești și dumneata!

— Trebuie înnodată altfel. Te rog.

— Bine, uite. Când eu am să plec, trebuie s-o convingi pe tânără domnișoară de aici să te îmbrace ea.

— Asta în niciun caz.

— De ce? E o domnișoară destul de drăguță. Nădăduiesc că ai de gând să te porți frumos cu ea, Missy, și că n-o să-ți mai dai aere cum știi dumneata.

— Dar nu trebuie în niciun caz să mă îmbrace ea pe mine.

— Ce nostimă mai ești!

— Vezi că nu-mi treci pieptenele drept prin păr, Harriet, cărarea are să iasă strâmbă.

— Uf, pretențioasă mai ești. Așa-i bine?

— Mda. Acum, dacă sunt gata cu îmbrăcatul, unde trebuie să merg?

— Te conduc eu în sufragerie,

— Haide atunci.

Se îndreptară spre ușă. Ea se opri deodată.

— O, Harriet, cum aș mai vrea să fie asta casa tatii! Eu nici nu-i cunosc pe oamenii ăștia.

— Fii un copil cuminte, Missy.

— Sunt cuminte, dar, uite, mă doare aici. — și-și puse mâna pe inimă, repetând cu un suspin: Tăticule! Tăticule!

M-am ridicat în pat ca să pun capăt acestei scene cât

timp nu trecea încă peste anumite limite.

— Spune bună dimineața tinerei domnișoare, îi ceru Harriet.

Ea spuse „bună dimineața”, apoi își urmă guvernanta afară din cameră. În aceeași zi, Harriet ne părăsi pentru o vreme, plecând să-și viziteze niște prieteni care locuiau în apropiere.

Când am coborât și eu, am găsit-o pe Paulina (fetița spunea că se numește Polly, însă numele întreg îi era Paulina Mary) așezată la masă pentru micul dejun, alături de doamna Bretton, cu o ceașcă de lapte în față și cu o bucată de pâine strânsă în mână lăsată inertă pe fața de masă. Nu mânca însă.

— Cum s-o îmbunăm pe micuța asta? îmi spuse doamna Bretton. Zău, nu știu; nu vrea să guste nimic și, dacă te uiți la ea, ai zice că nici n-a dormit.

Eu mi-am exprimat încrederea în efectele pe care avea să le aibă trecerea timpului și bunătatea pe care se cuvenea să i-o arătăm noi.

— Dacă s-ar atașa de cineva de aici din casă, s-ar liniști curând, dar până atunci nu cred, răspunse doamna Bretton.

2

PAULINA

AU TRECUT CÂTEVA ZILE ȘI EA NU părea că este pe cale să se atașeze de vreunul dintre noi. Nu se putea spune că ar fi un copil rău, capricios sau neascultător; însă cu greu ți-ai fi putut închipui o ființă care să inspire mai puțin senzația că s-ar simți în largul ei decât se arăta a fi ea. Tânjea; nici fața brăzdată a unui om în toată firea exilat și ducând dorul Europei sau antipozilor Europei n-ar fi purtat mai limpede înscrise pe trăsături semnele dorului de casă decât chipul ei copilăresc. Părea să îmbătrânească și să devină tot mai nefirească. În ce mă

privește, eu, Lucy Snowe, recunosc că păcătuiesc printr-o imaginație prea discursivă și înfierbântată; însă ori de câte ori, deschizând ușa vreunei încăperi, o vedeam stând singură într-un colț, cu capul în palma ei mititică, încăperea mi se părea nu nelocuită, ci de-a dreptul bătută de stafii.

Și iarăși când, în nopțile cu lună, trezindu-mă din somn îi vedeam silueta, albă și bine conturată în cămășuța de noapte, îngenuncheată în pat și rugându-se ca un bigot catolic sau metodist – ca vreun fanatic precoce sau vreun sfânt care și-a depășit vremea – n-aș fi putut să spun ce gânduri îmi treceau prin minte; însă nu cred să fi fost cu mult mai raționale și sănătoase decât cele care-i treceau prin minte copilului acesta.

Rareori prindeam câte o vorbă din rugăciunile ei, căci și le șoptea întotdeauna cu vârful buzelor; uneori, chiar, nu și le mai șoptea în cuvinte, se ruga fără a mai mișca buzele; în frânturile răzlețe care îmi ajungeau la ureche recunoșteam întotdeauna vorbele „Tăticule, tăticule drag.” Îmi dădeam seama că era o ființă robită unei singure idei, trădând tendința de a se lăsa dominată de o idee fixă, ceea ce dintotdeauna mi s-a părut mie a fi una dintre cele mai nefericite înzestrări ale vreunei ființe omenești.

Cum ar fi luat sfârșit aceste chinuri dacă ar fi continuat nezăgăzuite, n-am putea decât bănuî; fapt este că a survenit o schimbare neașteptată.

Într-o după-amiază, doamna Bretton reușise s-o scoată din colțișorul unde se așeza de obicei și o ridicase pe pervazul ferestrei; acolo, ca să-i abată atenția, o pusese să numere trecătorii și să numere câte doamne trec pe acolo într-o anumită unitate de timp. Ședea astfel, neliniștită, și de abia s-ar fi spus că privește pe fereastră, și în orice caz fără să numere trecătorii, când văzui deodată – căci eu îmi țineam ochii ațintiți asupra ei – o transfigurare miraculoasă în privirile ei. Firile acestea bruște, primejdioase – *sensibile* cum li se mai spune – oferă un obiect de studiu ciudat celor pe care un temperament mai rezervat îi ferește de o participare foarte directă la întâmplările vieții. Privirea ei fixă și greoaie șovăi, vibră și apoi deodată se aprinse

scânțeietoare, fruntea ei mică, acoperită de nori, se limpezi, trăsăturile urâțite și deznădăjduite ale feței i se lumina, aerul ei de tristețe se risipi și, în schimb, apărură vioiciune neașteptată, o așteptare dureroasă, intensă.

— *Este* cu adevărat! fură cuvintele ei.

Ca o pasăre, sau o rază de soare, sau oricare altă arătare grăbită, dispărură din cameră. Cum a reușit să deschidă ușa de la intrare n-aș putea spune; poate fusese uitată întredeschisă, poate că Warren se găsea acolo și-i ascultase cererea care trebuie să fi fost de-a dreptul imperioasă. Eu – privind liniștită de la fereastră – o văzui, în rochița ei neagră și cu șorțul micuț brodat (pentru șorțulețe de copii manifestase antipatie), trecând ca o săgeată până spre jumătatea străzii; și tocmai când mă pregăteam să mă duc și să o anunț liniștită pe doamna Bretton că micuța fugise afară ca o nebună și că ar trebui trimis de îndată cineva să vadă ce e cu ea, o văzui ridicată în brațe și ascunsă din nou privirilor mele netulburate și ochilor uimiți ai trecătorilor. Un domn intervenise astfel și acum, înfășurând-o în mantia-i, el venea încoace să o readucă în casa din care ea tocmai ieșise.

Mă gândeam că avea să o lase în grija unui slujitor și apoi să se retragă. Însă el intră și, după ce întârzie câteva clipe jos, urcă scările.

Primirea sa în casă se explică de la început prin faptul că era un cunoscut al doamnei Bretton. Ea îl recunoscuse, îl salută, însă se vedea că este tulburată, surprinsă, luată pe neașteptate. Privirea și întreaga ei atitudine erau chiar direct întrebătoare, și ca răspuns la acestea mai mult decât la vorbele ei, el spuse:

— N-am avut ce face, doamnă; mi-a fost cu neputință să plec din țară fără să văd cu ochii mei cum s-a aranjat aici.

— Dar o veți tulbura și mai mult.

— Nădăjduiesc că nu. Și ce mai face micuța Polly a lui tata?

Această întrebare îi era adresată Paulinei în vreme ce el luase loc pe un scaun și o lăsase binișor pe ea în picioare în fața lui.

— Și ce mai face tăticul lui Polly? fu răspunsul, și se sprijini pe genunchii lui ridicând privirea spre el.

Nu era o scenă zgomotoasă, însă era încărcată de emoție ca o ceașcă plină ochi, și faptul că sentimentele nici nu izbucneau furtunos peste marginea ceștii și nici nu se revărsau în fierbere, o făcea parcă și mai impresionantă. În toate ocaziile în care se desfășoară o expansiune prea vehementă, prea dezlănțuită, un sentiment de dispreț sau senzația de ridicul îi vine în ajutor spectatorului spre a-l mai ușura de atâta fierbere; în ce mă privește însă, mie mi s-au părut dintotdeauna mai pregnante sensibilitățile care se încovoiaie sub propria lor crispăre, sclav uriaș sub frâul rațiunii.

Domnul Home era un bărbat cu trăsături grave, poate aș spune mai bine cu trăsături aspre; fruntea îi era încruntată și pomeții îi erau ieșiți în afară, proeminenți. O figură perfectă de scoțian; însă în ochii săi ardeau acum sentimente nestăpânite și în trăsăturile sale neliniștite se citea emoția. Accentul nordic cu care își pronunța cuvintele se potrivea cu fizionomia lui. Era un om care arăta în același timp mândru și afectuos.

Își lăsase mâna pe obrazul copilului, ridicat spre el. Ea spuse:

— Sărut-o pe Polly.

El o sărută. Aș fi preferat ca ea să scoată un țipăt isteric, astfel încât să mă ușurez de încordarea aceasta, să mă simt și eu în largul meu. Ea însă se arată minunat de stăpână pe sine: părea că a dobândit ceea ce își dorise — *tot* ceea ce-și dorise — și că se afla într-un extaz de mulțumire. Nici expresia feței și nici trăsăturile chipului nu erau ale tatălui ei, și totuși era o făptură din carnea și sufletul lui: mintea sa îi fusese umplută dintr-a lui, așa cum o ceașcă e umplută din conținutul ulciorului.

Fără discuție, demnul Home știa să se stăpânească asemenea unui adevărat bărbat, oricare i-ar fi fost simțămintele tainice în vreo împrejurare sau alta.

— Polly, spuse el, privind în jos spre chipul fetei, du-te până în hol, ai să vezi acolo mantia tatei pe scaun, bagă

mâna în buzunar, ai să găsești acolo o batistă, adumi-o.

Ea îl ascultă, se duse și se întoarse, ușoară și grăbită. Când ea reveni, el îi vorbea doamnei Bretton, și Polly așteptă alături, cu batista în mână. Într-un fel, era un tablou încântător s-o vezi, cu statura ei micuță, și silueta ei cochetă și dreaptă, stând în picioare alături de genunchii lui. Văzând că el continua să vorbească, după toate aparențele nu-și dăduse seama că ea se întorsese, ea îi luă mâna: îi deschise degetele inerte, strecură între ele batista și i le închise apoi la loc peste batistă, unul câte unul. El părea încă să n-o vadă sau să n-o simtă, însă treptat, o ridică pe genunchii lui; ea se cuibări acolo, strânsă în el, și deși niciunul dintre ei nu-i adresă un cuvânt sau vreo privire celuilalt, în ceasul care se scurse după aceea, îmi închipui că amândoi erau mulțumiți.

În timpul cât se servi ceaiul, mișcările și comportamentul micuței oferiră, ca de obicei în asemenea împrejurări, un spectacol captivant pentru privitori. Întâi ea îl dirijă pe Warren cum să așeze scaunele.

— Pune scaunul tatii aici, și pe al meu alături, între tata și doamna Bretton, eu trebuie să servesc ceaiul.

Se așază pe scaunul ei și-i făcu semn cu mâna tatălui său:

— Stai alături de mine, cum ședeai acasă, tată. Și mai târziu, când îi luă din mână ceașca în trecere prin fața ei, insistă să-i mestece ea însăși zahărul și să-i toarne cu mâna ei laptele: Eu am făcut astea întotdeauna la ceai pentru tine, tată, nimeni nu știe să le facă mai bine ca mine, niciodată.

Își înmulțea fără încetare atențiile; s-ar fi zis mai curând că exagerează. Cleștele de zahăr era prea larg să-l poată manevra cu o singură mână, trebui să se folosească de amândouă; greutatea cafetierei de argint, a platourilor cu pâine prăjită și unt, chiar a ceștii și farfurioarei, îi puneau la încercare puterile și îndemânarea ei cam șovăitoare; însă ea insista să ridice asta, să se servească de cealaltă, și izbuti din fericire să se ocupe de toate fără să spargă sau să răstoarne nimic. Sincer vorbind pe mine mă cam enerva;

Însă tatăl ei, orb ca toți părinții, părea cât se poate de mulțumit s-o lase să-l servească, și era chiar nespus de încântat de serviciile ei.

— Ea e mângâierea mea! nu s-a putut împiedica să-i spună doamnei Bretton.

Însă și această doamnă își avea „mângâierea” ei neprețuită și fără pereche, o mângâiere mai mare în ani și mai dezvoltată la trup; pentru moment însă lipsea de acasă. Oricum, ea simpatiza cu slăbiciunea celui alt. Această „mângâiere” de-a doua apărui pe scenă în cursul serii. Știam că ziua aceea fusese fixată pentru întoarcerea sa, și îmi dădusem toată vremea seama că doamna Bretton îi așteptase sosirea. După ceai, eram așezați în jurul focului când Graham se alătură cercului nostru; ar trebui mai degrabă să spun că a spart cercul nostru, căci, bineînțeles, sosirea sa stârni agitație; și pe urmă, întrucât domnul Graham nu mâncase încă, aduseră din nou de mâncare. El și cu domnul Home se întâlniră ca niște cunoștințe vechi. Fetei el nu-i acordă nici o atenție la început.

După ce-și termină cina și răspunse numeroaselor întrebări ale mamei-si, își îndreptă atenția către cămin. Chiar în fața locului pe care și-l alesese era așezat domnul Home, și alături de acesta copila. Când spun *copila* folosesc un termen nepotrivit și neîn stare să descrie exact realitatea — un termen care sugerează mai curând orice altă imagine decât cea a unei făpturi micuțe, corect îmbrăcate într-o rochie de doliu și cu cămășuța albă care s-ar fi potrivit tocmai bine pe o păpușă mai măricică – cocoțată acum pe un scaun cu picioare înalte în fața unui pupitru pe care se afla cutiuța ei de lucru de jucărie, din lemn alb lustruit, și ținând în mâini un petic de batistă pe care își închipuia că-l ținește și în care împunea încăpățânată cu acul, un ac care în degetele ei părea aproape un țepuș, înțepându-se când și când și pătând stamba cu o dâră de minuscule pete roșii; câteodată chiar tresărind când unealta ei neascultătoare, scăpând de sub stăpânirea ei, o împunea mai adânc; dar rămânând tăcută, silitoare, absorbită în lucrul ei, ca o femeie în toată firea.

Graham era la vremea aceea un tinerel arătos, semănând mai degrabă cu un păgân. Spun păgân, nu pentru că ar fi avut în realitate apucături foarte perfide, ci pentru că epitetul acesta mi se pare potrivit să descrie tipul blond, celtic (și nu saxon) al frumuseții sale: părul său ondulat, castaniu deschis, simetria suplă a trăsăturilor sale, surâsul său adesea luminos, nelipsit nici de fascinație și nici de rafinament (dar nu în sensul rău al cuvântului). La vremea aceea era un adolescent răsfățat, pus pe șotii.

— Mamă - spuse, după ce o examinase pe micuța făptură din fața lui în tăcere o vreme, și în clipa când lipsa pentru o clipă din cameră a domnului Home îi făcea inutil respectul pe jumătate glumeț care era singura formă de timiditate cunoscută lui - mamă, văd că în cercul nostru se află o tânără domnișoară căreia nu i-am fost prezentat.

— Îmi închipui că te referi la fetița domnului Home, spuse maică-sa.

— Chiar așa, doamnă, replică fiul ei. Și consider că expresia pe care ai folosit-o dumneata este dintre cele mai puțin politicoase: „domnișoara Home” aș fi spus *eu* dacă mi-aș fi luat îndrăzneala să vorbesc despre doamna la care mă refer.

— Uite ce, Graham, nu vreau să necăjești copilul. Să nu-ți închipui că am să-ți permit s-o iei drept țintă a ironiilor tale.

— Domnișoară Home, continuă Graham, deloc intimidat de dojana mamei sale, aș putea oare să am onoarea de a mă prezenta singur, întrucât se pare că nimeni altcineva nu dorește să ne facă dumneavoastră și mie acest serviciu? Servitorul domniei voastre, John Graham Bretton.

Ea îl privi, el se ridică în picioare și se înclină cu toată gravitatea. Ea își lăsă deoparte, tacticoasă, degetarul, forfecuța, lucrul de mână, coborî cu precauție de pe scaunul ei și, făcându-i cu o gravitate de nedescris o reverență, spuse:

— Ce mai faceți?

— Am onoarea de a fi într-o stare destul de bună a sănătății, doar într-o oarecare măsură obosit de o călătorie grăbită. Trag nădejde, doamna mea, că și domnia voastră

vă simțiți cât se poate de bine.

— Sa-tis-fă-că-tor de bine, fu răspunsul prețios al micuței femei, care încerca acum să-și recâștige poziția înaltă pe scaun. Constata însă acum că lucrul acesta nu-l putea realiza fără a-și da osteneala să se cațere – o derogare de neacceptat de la demnitatea convențională – și în același timp respingea cu dispreț ideea de a accepta ajutorul cuiva în prezența unui domn necunoscut. Își părăsi deci scaunul cu picioare înalte în favoarea unui taburet. Iar Graham își răsuci fotoliul cât mai aproape de acest taburet.

— Nădăduiesc, doamna mea, că în clipa de față casa mamei mele apare în ochii domniei voastre ca un loc de adăpostire convenabil?

— Nu ex-ce-cep-țional de bun, doresc să mă întorc acasă.

— Iată o dorință lăudabilă și firească, doamna mea, însă o dorință pe care, cu toate acestea, eu mă voi strădui din toate puterile să o combat. Socotesc că voi fi în măsură să obțin de la domnia voastră ceva din acest bun prețios care se numește amuzament, și pe care mama și duduia Snowe, aici de față, nu reușesc să mi-l ofere.

— Eu are să trebuiască să plec în curând împreună cu tata. Nu am să locuiesc multă vreme la mama dumneavoastră.

— Ba da, ba da, veți rămâne aici cu mine, doamna mea. Eu am un ponei pe care puteți călări, și nenumărate cărți cu poze pe care vi le pot arăta.

— Dumneavoastră veți locui *aici* de acum înainte?

— Da. Vă încântă lucrul acesta? Vă place de mine?

— Nu.

— De ce?

— Vă găsesc ciudat de tot.

— La față, doamna mea?

— Fața, și totul la dumneavoastră. Aveți păr lung, roșu.

— Păr castaniu, vă rog; mama, ca și toate prietenele ei, spune că e castaniu sau auriu. Dar chiar și cu părul meu „lung, roșu” (și-și scutură coama cu un fel de sentiment de triumf – că era ruginiu părul lui știa și el singur, și era mândru de nuanța aceasta leonină), eu nici n-aș putea fi

mai ciudat decât sunteți domnia-voastră.

— Credeți că și eu sunt ciudată?

— Desigur.

Iar după o pauză:

— Eu am să mă duc la culcare.

— O micuță ca domnia-voastră ar fi trebuit de multe ceasuri să fie în pat. Dar probabil că ați stat în speranța că aveți să mă vedeți în sfârșit pe mine?

— Nu, câtuși de puțin.

— O, sigur că ați dorit în adâncul inimii să vă bucurați de plăcerea prezenței mele. Știați că eu mă întorc acasă, și ați dorit să așteptați ca să dați ochii cu mine.

Am stat până acum pentru tata și nu pentru dumneavoastră.

— Bine, bine, domnișoară Home. Eu am să ajung un favorit al domniei voastre, pe care îl veți prefera nu peste mult lui tată.

Ea ne ură doamnei Bretton și mie noapte bună. Părea să șovăie întrebându-se dacă și Graham merită o dovadă asemănătoare de atenție, când acesta din urmă o prinse deodată cu o singură mână și cu cealaltă o ridică în aer, sus, deasupra capului său. Ea se văzu deodată ridicată astfel în aer, răsfrântă acolo în oglinda de deasupra căminului. Bruschețea, îndrăzneala, lipsa de respect a acestui gest fură prea mult pentru ea.

— Să-ți fie rușine, domnule Graham! strigă, indignată, lasă-mă jos! și, când se văzu iarăși pe propriile picioare: Mă întreb ce ai gândi dumneata despre mine dacă eu te-aș trata în felul acesta, ridicându-te astfel în mâna mea (și își ridică ea însăși mânuța atât de puternică) așa cum Warren o apucă pe pisicuță.

Și, spunând acestea, se retrase.

TOVARĂȘII DE JOACĂ

DOMNUL HOME PETRECU PRINTRE

noi două zile. În tot timpul vizitei nu putu fi convins să iasă din casă; ședea cât era ziua de lungă la gura focului, uneori tăcut, alteori întreținând o conversație cu doamna Bretton, conversație tocmai potrivită pentru o ființă cu starea lui de spirit – era o ființă nici prea sentimentală, dar nici cu totul impasibilă, rece. Doamna Bretton era cu destul mai în vârstă decât el pentru ca să-și poată permite să folosească în discuție un ton ușor matern.

Cât despre Paulina, micuța era pe cât de fericită pe atât de tăcută, preocupată și atentă. Tatăl ei o lua adesea pe genunchi, și ea ședea acolo liniștită până când observa sau i se părea că observă că el a obosit, și atunci zicea: „Tăticule, lasă-mă jos, te obosesc cât sunt de grea”. Și aluneca pe covor cu grozava ei greutate și se cuibărea acolo pe jos sau pe un taburet, cât mai aproape de picioarele „tăticului”, și coșulețul de lucru cel alb și batistuța pătată cu stacojiu își făceau apariția. Se pare că această batistă era lucrată ca o „amintire” pentru tăticul și trebuia terminată înainte de plecarea lui; în consecință îi solicita micuței cusătorese o muncă foarte grăbită (reușea să facă într-un ceas cam o duzină de împunsături).

Seara, când Graham revenea sub acoperișul matern (căci el își petrecea toată ziua la școală) ne aducea un spor de însuflețire, o însuflețire care n-avea nimic de pierdut din scenele care, întotdeauna, se nășteau între el și domnișoara Paulina. Din cauza umilinței pe care o suferise în seara sosirii lui, ea își luase un fel de a fi mai distant și mai disprețuitor. Răspunsul ei obișnuit, atunci când el îi mai adresa cuvântul, era acum: „Nu mă pot ocupa acuma de dumneavoastră, am alte lucruri la care trebuie să mă gândesc”, și, dacă era implorată să spună ce lucruri anume: „Treburi”. Graham se străduia să-i capteze atenția deschizându-și pupitrul și scoțând de acolo la iveală o mulțime de obiecte cu care era înțesat – sigilii, bucăți colorate de ceară sau bricege cu imagini gravate, unele

dintre ele viu colorate -, și pe care el le strânsese cu vremea. Și nu s-ar fi putut spune că această ispită puternică rămânea chiar fără rezultat: ochii ei, ridicați pe furiș de la lucrul ei de mână, aruncau mereu câte o privire spre masa de scris, unde se aflau răspândite și multe poze. O gravură reprezentând un copil jucându-se cu un cățel se întâmplă să cadă fluturând pe dușumea. „Ce cățeluș drăguț!” spuse ea încântată. Graham avu precauția să nu o ia în seamă. Nu după mult timp, smulgându-se din colțișorul ei, ea se apropie să examineze mai îndeaproape comoara. Ochii, mari și urechile lungi ale câinelui, pălărioara și trăsăturile feței copilului erau irezistibile.

— Drăguță poză! Își manifestă aprobarea critică, în felul ei specific.

— Ei bine, poți s-o păstrezi dumneata, spuse Graham.

Ea păru să șovăie. Dorința de a poseda era puternică, însă să accepte ar fi însemnat un compromis față de demnitatea ei. Nu. O puse la loc pe masă și se îndepărtă.

— Nu vrei s-o iei, Polly’?

— Mai degrabă nu, vă mulțumesc.

— Să-ți spun ce am să fac cu poza aceasta dacă nu vrei să o primești?

Ea se întoarse spre el pe jumătate, să asculte.

— Am s-o tai în fâșii ca să aprind cu ea lumânarea.

— Nu!

— Ba așa am să fac.

— Te rog, nu!

Auzindu-i vocea rugătoare, Graham se prefăcu nemilos și luă foarfecele din coșulețul de lucru al maică-si.

— Uite! spuse, clănțănind amenințător foarfecele. Am să-i tai capul lui Fido și nasul lui Harry.

— Nu! Nu! Nu!

— Atunci vino înapoi la mine. Vino repede sau acuși o fac.

Ea ezită, se codi, dar se supuse.

— Așa, acum o primești? o întrebă când ea se opri în fața lui.

— Te rog.

- Dar am să-ți cer să-mi plătești ceva în schimb.
- Cât anume?
- Un sărut.
- Dă-mi întâi poza. S-o țin în mână.

Când spuse aceasta, Polly însăși arăta parcă gata să recurgă la o înșelăciune. Graham îi dădu poza. Ea se dovedi rea platnică, fugi către tatăl ei și-și căută adăpost pe genunchii lui. Graham se ridică prefăcându-se mânios și o urmă. Ea își ascunse fața în jiletca domnului Home.

- Tăticule, tăticule, gonește-l de aici!
- Nu mă las eu gonit, spuse Graham.

Cu fața încă întoarsă de la el ea își întinse mâna să-l țină la distanță.

— Atunci am să sărut mâna aceasta, spuse el, însă în aceeași clipă mâna se strânse într-un pumn micuț și-i oferî plată într-o monedă care nu era câtuși de puțin un sărut.

Graham - care putea să fie și el la fel de capricios ca și mica sa tovarășă de joacă - se retrase, în aparență descumpănit, se lăsă să cadă pe o canapea și, punându-și capul pe o pernă, rămase întins acolo ca pradă unei suferințe. Polly, constatând că el tace, riscă după o vreme să-i arunce o privire. El își acoperise fața și ochii cu mâinile. Ea se răsuci de tot acolo pe genunchii tatălui și îl privi lung, îngrijorată, pe dușmanul ei. Graham gemu.

— Tăticule, ce s-a întâmplat? întrebă, îngrijorată.

— Întreabă-l tu, Polly.

— Îl doare ceva? (alt geamăt).

— S-ar zice că da, după câte aud, spuse domnul Home.

— Mamă, suspină Graham, cu o voce stinsă, cred că ar fi bine să chemi doctorul. O, ochii mei! (nouă tăcere, întreruptă doar de gemetele lui Graham). Dacă o să orbesc?

Cea care-l pedepsise nu putu îndura gândul acesta. Era acum alături de el.

— Stai să-ți văd ochii, n-am vrut să-ți dau peste ei, doar peste gură, și nici nu cred că te-am lovit așa de tare. Nu-i răspunse decât tăcerea. Ea se schimbă la față: Îmi pare rău, iartă-mă.

Apoi urmă o descărcare de emoție, suspine, plânsete.

— Nu mai chinui așa copilul, Graham, spuse doamna Bretton.

— Nu e nimica serios, draga mea, strigă domnul Home.

Și deodată, Graham o ridică iarăși în brațe și ea îi lovi iarăși, mânioasă, și în vreme ce-l trăgea de cârlionți, îi spuse că e „ființa cea mai răutăcioasă, mai rea, mai mincinoasă care există“.

În dimineața plecării domnului Home, el și cu fiica lui avură o conversație, în doi, stând așezați pe pervazul unei ferestre. S-a întâmplat să aud o parte din această discuție:

— N-aș putea să-mi împachetez lucrurile și să merg și eu cu tine, taticule? șoptea ea cu toată gravitatea.

El clătină din cap.

— Ți-aș fi o povară?

— Da, Polly.

— Pentru că sunt prea mică?

— Pentru că ești prea mică și delicată. Numai oamenii mari, puternici ar trebui să plece în călătorii lungi. Dar nu fi tristă, copilul meu, mi se frânge inima să te văd așa. Tăticul se întoarce curând la micuța lui Polly.

— Lasă, lasă, nu sunt tristă, aproape deloc.

— Polly ar fi tare necăjită să-l facă pe tăticul să sufere nu-i așa?

— Necăjită tare, tare de tot.

— Atunci Polly trebuie să fie veselă, să nu plângă deloc la despărțire, să nu stea după aceea cu inima grea. Trebuie să se gândească de pe acum că o să ne revedem și să încerce să fie fericită până atunci. Poate să facă așa?

— Are să încerce.

— Văd că are să încerce. Rămâi cu bine, atunci. E vremea să plec.

— *Acuma?* Chiar acuma-acuma?

— Chiar acum.

Ea își ridică spre el buzele tremurătoare. Tatăl ei suspina însă ea, cum observai eu, nu. După ce o lăsă jos din brațe, el dădu mâna cu ceilalți care erau de față și plecă.

Când ușa din față se închise, ea căzu în genunchi lângă

un scaun, cu un țipăt: „Tăticule!” Era un vaiet prelung și stins, ca un fel de întrebare: „Pentru ce m-ai părăsit?” În cele câteva momente care urmară vedeam bine că suferă chinurile iadului. Trecu atunci, în acel scurt interval, prin emoții cum nu mai simțise niciodată; așa îi era firea, și era sigur că avea să mai cunoască asemenea clipe în viața ei. Nimeni nu spunea nimic. Doamna Bretton. Fiind și ea mamă, vărsă câteva lacrimi. Graham, care scria își ridică ochii și o privi lung. Eu, Lucy Snowe, eram calmă.

Micuța ființă, lăsată astfel în pace de toată lumea, făcu singură ceea ce nimeni altcineva n-ar fi putut face în locul ei, se luptă cu un simțământ insuportabil, și, curând, reuși să și-l stăpânească într-o oarecare măsură, în ziua aceea nu vru să primească mângâiere de la nimeni, nici în ziua următoare, apoi încetul cu încetul se mai potoli.

În seara celei de-a treia zile, pe când sta așezată pe dușumea, tristă și liniștită, Graham, care intrase în cameră, o ridică ușurel în brațe, fără să-i spună niciun cuvânt. Ea nu i se împotrivi, mai curând s-ar fi putut spune că se cuibărește în brațele lui, ca și cum ar fi fost obosită de moarte. Când el se așează, ea își sprijini capul de pieptul lui; în câteva momente, adormi; el o duse în brațe la culcare. Astfel că nu fui surprinsă atunci când, a doua zi dimineață, primul lucru pe care-l întrebă a fost: „Unde este domnul Graham?”

Se întâmplă că Graham nu veni la micul dejun, – avea de scris niște exerciții pentru lecțiile din dimineața aceea și o rugase pe maică-sa să-i trimită o ceașcă de ceai în camera unde învăța el. Polly se oferă să i-o ducă ea; simțea întotdeauna nevoia să-și găsească o ocupație, să aibă grijă de câte ceva. I se încredință ceașca, căci, chiar dacă era necăjită, știa să fie și foarte grijulie. Cum camera de învățătură a lui Graham și cea în care se lua micul dejun aveau ușile față în față pe coridor, o urmării cu privirea.

— Ce faci? întrebă, oprindu-se în prag.

— Scriu, spuse Graham.

— De ce nu vii să-ți iei micul dejun cu mămica ta?

— Am treabă.

— Nu vrei să mănânci ceva?

— Sigur că aş vrea.

— Uite, atunci.

Şi îi aşeză ceaşca pe covor, asemenea unui temnicer care-i pune prizonierului ulciorul cu apă prin uşa celulei, apoi se retrase. Curând reveni.

— Ce ai mai dori în afară de ceai, ceva de mâncare?

— Orice, ceva bun. Adu-mi ceva bun de tot, ca o fetiţă bună ce eşti.

Ea se reîntoarce la doamna Bretton.

— Vă rog, doamnă, trimite-ţi-i ceva bun de tot băiatului dumneavoastră.

— Alege tu ceva pentru el, Polly. Ce crezi tu c-ar vrea băiatul?

Ea alege o porţie din ce era mai bun pe masă, şi, nu după multă vreme, se întoarce cu rugămintea să i se dea şi puţină marmeladă, care nu se găsea atunci acolo la masă. O obţinu cu toate acestea (căci doamna Bretton nu le refuza nimic celor doi) şi l-am auzit curând după aceea pe Graham aducându-i laude grozave şi făgăduindu-i că atunci când o să aibă o casă a lui pe ea o va lua ca menajeră şi poate chiar – dacă ajungea să-şi dovedească însuşiri culinare – şi bucătăreasă în acelaşi timp; şi, pentru că nu mai reveni lângă noi, m-am dus eu să văd ce e cu ea şi i-am găsit pe amândoi luându-şi micul dejun în *tête-à-tête*, ea în picioare alături de el, împărtaşindu-se din bucatele lui, cu excepţia marmeladei, din care refuză cu delicateţe să guste, ca nu cumva, cum bănuiam eu, să pară că ar fi procurat-o şi pentru ea, nu exclusiv de dragul lui. Dădea mereu dovadă de asemenea atenţii delicate şi de dragălăşenii instinctive.

Prietenia care se legă astfel între ei doi. Nu era menită să se risipească repede. Dimpotrivă, s-ar fi părut că timpul şi împrejurările contribuiau mai degrabă să o întărească decât s-o destrame. Nepotrivă cum erau ei doi, în ce priveşte vârsta, sexul, interesele şi aşa mai departe, găseau totuşi o mulţime de lucruri să-şi spună. În ce o priveşte pe Paulina, am remarcat că nu-şi dezvăluia adevăratul caracter cu

nimeni altcineva în afară de tânărul Graham. Pe măsură ce se deprindea cu casa noastră și se simțea mai în largul său ajunsese să se poarte mai firesc față de doamna Bretton. Însă era în stare să-și petreacă ziua întreagă pe un taburet la picioarele acestei doamne, făcându-și lecțiile, sau lucrând, sau desenând cu condeiul pe plăcuța ei, fără să se facă simțită și fără să-și vădească vreuna din ciudățeniile firii ei. Renunțai să o mai urmăresc în asemenea împrejurări, nu mi se părea prea interesantă. Însă în momentul când se auzea Graham bătând la ușă, seara, se petrecea o schimbare. Apărea de îndată în capul scărilor. De obicei îl saluta cu o dojană sau cu o amenințare.

— Nu ți-ai șters ghetele cum trebuie pe preș. Am să te spun la mămica ta.

— Ia te uită, micuța domnișoară! De unde-ai ieșit?

— Aici sunt, și tu nici nu poți să ajungi până la mine, acum sunt mai înaltă ca tine. (Asta în timp ce-l privea printre grătile balustradei; nu era destul de mare să se uite peste ele.)

— Polly!

— Dragă băiete! (Acesta era unul din termenii pe care-i folosea când îi vorbea, imitând-o pe mama lui.)

— Sunt gata-gata să cad de oboseală, declara Graham, sprijinindu-se de peretele coridorului și făcând pe istovitul. Doctorul Digby (directorul școlii) aproape m-a dat gata cu lecțiile. Vino până aici jos și ajută-mă să car în sus pe scară toate cărțile astea.

— Viclean mai ești!

— Nu sunt deloc, Polly, îți spun adevărul. Sunt frânt de oboseală. Vino tu jos.

— Ai ochi blânzi, ca ai pisicii, dar stai gata să sari la mine.

— Să sar la tine? Nici gând, n-am putere. Vino jos.

— Poate că am să vii, dacă-mi promiți că nu mă atingi, că nu mă ridici în brațe, că nu mă învârtești până amețesc.

— Eu? Nu vezi că de-abia mă mai țin pe picioare? (se lăsa să cadă pe un scaun).

— Atunci pune-ți cărțile jos pe prima treaptă, și dă-te înapoi cu trei metri.

Când el făcea asta, ea cobora, atentă la orice mișcare a lui și fără să-și ia ochii de pe istovitul Graham. Se înțelege că apropierea ei îl trezea de îndată la o viață nouă și sălbatică, și era cert că va începe jocul cu ridicarea în brațe. Uneori ea se supăra, alteori lăsa lucrurile să meargă de la sine, și o puteam auzi cum îi spune, în timp ce urca scările înaintea lui:

— Acuma, băiete dragă, vino să-ți bei ceaiul, sunt sigură că nu mai poți de foame.

Era destul de comic să o vezi cum se așeza alături de Graham, în vreme ce acesta mânca. În lipsa lui ea era absentă, dar cu el de față era făptura cea mai preocupată, mai gata să se afle în treabă. Aș fi vrut adesea să o văd că se mai stăpânește și stă mai liniștită; însă nu, în prezența lui uita de sine cu totul, ca și cum nimic nu ar fi fost de ajuns de bun pentru el și nimeni n-ar fi putut să aibă grijă mai bine de el, era în ochii ei un personaj mai important decât sultanul turcilor în persoană. Strângea treptat toate farfuriile cu bunătați în fața lui, și când ți-ai fi spus că el însuși n-ar mai fi avut ce să-și dorească, ea se mai gândea încă la altceva.

— Doamnă, îi șoptea doamnei Bretton, poate că fiul dumneavoastră ar mai dori puțină prăjitură – prăjitură din asta bună, știți – mai este acolo puțină (și arăta spre bufet). Doamna Bretton dezaproba dulciurile la ceai, însă cu toate acestea rugămintea se repeta: O bucățică – numai pentru el – pentru că el merge la școală, fetele, cum sunt eu sau domnișoara Snowe, n-au nevoie de bunătați din astea, însă lui i-ar face plăcere încă o bucățică.

Lui Graham îi făcea într-adevăr mare plăcere, și aproape întotdeauna își și vedea îndeplinit acest gust. Ca să fim dreپți cu el, e sigur că ar fi vrut să împartă această bucurie cu ea, datorită căreia o dobândise, însă ea refuza întotdeauna. Dacă ar fi insistat ar fi însemnat să o supere pentru toată seara apoi. Să stea în picioare alături de scaunul lui și să-i monopolizeze conversația și atenția era toată răsplata pe care și-o dorea ea.

Reușea să se adapteze cu o iuțea surprinzătoare la

lucrurile care constituiau subiecte de interes pentru el. S-ar fi spus că acest copil nu avea nici gânduri și nici viață proprie, ci că în mod cu totul firesc trăia, se mișca, își avea întreaga ființă în celălalt. Acum, când tatăl îi lipsea; se cuibărise lângă Graham și părea să simtă cu simțurile lui și să trăiască în viața lui. Îi știa după nume pe toți colegii lui de școală, le învățase la fiecare firea și caracterul după spusele lui: părea să-i ajungă o singură dată descrierea unui om ca să-l știe apoi. Nu uita niciodată și nici nu-i confunda unul cu celălalt; putea să discute cu el toată seara despre oameni pe care nu-i văzuse niciodată și părea că le știe, la fiecare, înfățișarea, comportarea, înclinațiile. Pe unii se și pricepea să-i imite: un pedagog, care era deosebit de antipatizat de tânărul Bretton, avea, se pare, anumite defecte pe care ea i le învățase din descrierile lui Graham și pe care ea i le înfățișa acum spre a-i smulge râsul; doamna Bretton, auzind-o, o certă însă și îi interzise să mai facă așa ceva...

Cei doi se certau doar rareori; și cu toate acestea o dată se produsese un conflict, în care simțăminte ei suferiră un șoc puternic. Într-o zi, Graham – care-și serba ziua de naștere – își invită câțiva prieteni, băiețândri de vârsta lui, la masă. Paulina aștepta cu mult interes vizita aceasta. Auzise deseori vorbindu-se despre ei, erau dintre cei pe care Graham îi pomenea cel mai adesea. După masă, tinerii domni fură lăsați în sufragerie, unde curând câștigară o mare bună dispoziție și fură auziți făcând mult zgomot, întâmplându-mi-se să trec prin hol, o văzui atunci pe Paulina stând singură pe treapta cea mai de jos a scării, cu ochii țintă pe panelurile lustruite ale ușii sufrageriei unde lucea lumina lămpii; fruntea micuță îi era încrețită într-o îngândurare plină de suferință.

— La ce te gândești aici, Polly?

— La nimic deosebit; numai c-aș vrea ca ușa asta să fie de sticlă, să pot să văd prin ea. Băieții par să se distreze de minune, și aș vrea și eu să fiu acolo cu ei. Vreau să fiu și eu acolo cu Graham și să-i văd pe prietenii lui.

— Și ce te oprește să te duci și tu?

— Mi-e frică; dar pot să încerc, ce zici? Să bat și eu la ușă și să-i rog să mă lase și pe mine înăuntru?

M-am gândit că poate ei n-au să obiecteze să o ia și pe ea ca tovarășă la joaca lor, și am încurajat-o să încerce.

Ea bătut la ușă, la început o bătaie prea slabă ca să fie auzită, însă la a doua încercare ușa se deschise. Apăru capul lui Graham, părea să fie foarte bine dispus, dar cam nerăbdător.

— Ce dorești, maimuțico?

— Să viu și eu la voi.

— Chiar vrei? Ca și cum aş sta să-mi pierd vremea cu tine! Du-te la mama și la domnișoara Snowe și spune-le să te ducă ele la culcare. Capul roșcat și fața lucitoare și roșie de veselie dispărură. Ușa se închise, categorică. Ea rămase buimacă.

— De ce-mi vorbește așa? Nu mi-a vorbit niciodată așa până acum, spuse, consternată. Ce i-am făcut?

— Nimic, Polly. Graham e și el ocupat cu colegii lui.

— Și ține mai mult la ei decât la mine! Mă dă afară acum, când sunt ei aici!

Mă gândeam să încerc s-o mângâi și să profit de prilejul acesta pentru a o învăța unele din maximele morale din care am, totdeauna gata de folosit, o colecție. Ea mă opri însă, băgându-și degetele în urechi încă de la primele mele cuvinte, și apoi se întinse pe jos cu fața lipită de dalele de piatră; și nici Warren și nici bucătăreasa nu izbutiră s-o smulgă de acolo. O lăsarăm deci să zacă acolo până când avu ea chef să se ridice..

Graham își uită nerăbdarea chiar din aceeași seară, și se întoarse ca de obicei spre ea îndată ce-i plecară prietenii, însă ea se smulse din mâinile lui. Îi scăpărau ochii, nici nu vru să-i ureze noapte bună, refuză să-l privească în față. A doua zi el o trată cu indiferență și ea se făcu o bucată de marmură rece ca gheața. În ziua următoare, el o necăji cum se pricepu mai bine ca să afle ce se întâmplase; ea nu vru cu niciun preț să-și dezlipească buzele. Se înțelege, el nu putea să fie cu adevărat supărat; lupta dintre ei era prea inegală; încercă rând pe rând s-o mângâie sau s-o

cucerească cu vorbe bune. De ce era atâta de mânioasă? Ce-i făcuse el? Treptat, lacrimile începură să-i răspundă. El o mângâie atunci, și curând erau iarăși prieteni. Însă nu era în firea ei să uite asemenea lucruri; am observat că, după acest incident, ea nu-l mai căută niciodată, nu-l mai urmă și nu-i mai atrase atenția în vreun fel. Odată, am trimis-o pe ea să ducă o carte lui Graham, care era închis în camera sa de studiu.

— Am să aștept până iese el de acolo, spuse ea, mândră. N-am chef să-l deranjez, să-l scol de pe scaun să vină să-mi deschidă ușa.

Tânărul Bretton avea un ponei favorit pe care-l călărea deseori. Ea îl urmărea întotdeauna plecând și sosind de la fereastra ei. Avea și ea ambiția să i se dea o dată voie să facă un tur prin curte pe poneiul acesta; însă departe de ea gândul să ceară singură această favoare. Într-o zi, coborî în curte să-l vadă cum descalecă. Cum sta acolo, sprijinită de portiță, i se citea în ochi cum jinduiește să i se permită și ei să călărească puțin.

— Hai, Polly, nu vrei să faci și tu câțiva pași călare? o întreabă Graham, cu gândul pe jumătate în altă parte. Cred că ei i se păru că el era prea neatent în clipa aceea.

— Nu, mulțumesc, spuse ea, întorcându-se cu spatele, cu o răceală ce nu se sili să o ascundă.

— Haide, încearcă, insistă el. Are să-ți placă, sunt sigur.

— Să nu-ți închipui că o doresc măcar atâtica, fu răspunsul.

— Nu-i adevărat. I-ai spus lui Lucy Snowe că mori să călărești și tu puțin.

— Lucy Snowe e o cle-ves-titoare, o auzii spunând (greșelile de pronunție ce le făcea câteodată erau lucrul cel mai puțin precoce în personalitatea ei), și cu aceste cuvinte intră iar în casă.

Graham, care o urmă și el curând, spuse mamei sale:

— Mamă, eu cred că micuța asta e unul din copiii aceia pe care-i schimbă ielele în leagăn. E atât de ciudată, că n-am s-o înțeleg niciodată. Pot să-ți spun însă că m-aș plictisi de moarte fără ea, mă amuză cu mult mai mult decât

dumneata sau Lucy Snowe.

— Domnișoară Snowe, îmi spuse Paulina (căpătase obiceiul să mai schimbe o vorbă cu mine când eram singure, noaptea) știi în care zi a săptămânii îmi place Graham mai mult și mai mult?

— De unde să știu eu o minunăție ca asta? E adică el în vreuna din zilele săptămânii mai altfel decât în celelalte șase?

— Sigur că da! N-ai văzut? Eu cred că e cel mai bine duminica, atunci stă cu noi toată ziua, și seara e atât de liniștit, atât de bun.

Observația aceasta nu era cu totul lipsită de temei: mersul la biserică și alte asemenea obligații îl făceau pe Graham să fie mai liniștit și serile și le petrecea la gura căminului într-o reverie senină, chiar dacă puțin cam lenevoasă. Se instala pe canapea și apoi o chema pe Polly lângă el.

Graham nu era chiar în toate privințele un băiat ca oricare altul. Plăcerea sa cea mai mare nu era acțiunea, știa să-și găsească prilejuri de interes și în meditație, îi plăcea de asemenea să citească și nici nu s-ar fi putut spune că felul în care își alegea cărțile era cu totul lipsit de discernământ; se puteau vedea de pe atunci semnele unor preferințe caracteristice și chiar ale unui gust instinctiv în felul în care și le selecta. E adevărat că rareori făcea vreo remarcă asupra celor citite, însă l-am văzut uneori stând locului și meditănd pe marginea cărților ce le citea.

Polly, fiind atunci foarte aproape de el, se așeza pe câte o pernă sau direct pe covor, și conversația între ei începea în murmure, neauzită de noi ceilalți, cu vocea stăpânită. Din când în când mai prindeam câte o frântură din ce-și spuneau, și mi se părea într-adevăr că ea avea asupra lui o influență mai bună și mai curată decât cele pe care le suferea zilnic, îl făcea pe Graham să fie mai blând și mai potolit, el care de obicei, la ceasurile acelea, era într-o dispoziție sălbatică.

— Ai mai învățat vreo poezie frumoasă săptămâna asta, Polly?

— Am învățat una foarte frumoasă, de patru strofe. Vrei să ți-o spun și ție?

— Spune-o atunci frumos, nu te grăbi.

Poema fiind recitată, sau mai bine zis pe jumătate cântată, cu o voce micuță, cântătoare, Graham găsea câte ceva de obiectat asupra felului în care fusese spusă și purcedea pe loc la a-i da o lecție de recitare. Ea învăța repede, căci avea un real talent de a imita, și pe lângă aceasta, plăcerea ei cea mai mare era să fie pe placul lui Graham. Se dovedea, pe scurt, o elevă foarte silitoare. După poezie urma lectura, poate un capitol din Biblie, și aici rareori era nevoie de corectare, căci ea era în stare să citească deajuns de bine pasajele narative mai simple, și atunci când era vorba despre ceva care-i plăcea sau care o interesa, tonul și felul în care accentua cele citite erau de-a dreptul remarcabile. Iosif aruncat în groapă, chemarea lui Samuel, Daniel în groapa cu lei, acestea erau părțile ei favorite. Cel dintâi pasaj, mai ales, părea să-i înțeleagă în tot patetismul situației.

— Sărmanul Iacob, spunea uneori, cu buzele tremurătoare. Cum îl mai iubea pe băiatul lui, Iosif. Tot atât de mult, adăugă odată, tot atât de mult, Graham, cum te iubesc eu pe tine; dacă tu ai muri (aici deschise din nou cartea, căută versetul și-l mai citi o dată), eu „n-aș primi să fiu mângâiată, și aș pogorî odată cu tine în mormânt, în plânsete”.

La aceste vorbe îl strânse deodată pe Graham în brațele sale micuțe, trăgându-i capul cu pletele lungi în jos spre ea. Gestul acesta, îmi aduc aminte, mi s-a părut de atunci excesiv și stârni în mine sentimentele pe care ți le poate trezi vederea unui animal primejdios prin firea lui și nu cu totul îmblânzit, prea răzgâiat de îngrijitorii lui. Nu că m-aș fi temut că Graham ar fi putut s-o jignească, sau s-o respingă cu prea multă nerăbdare dar mă gândeam că există oricând riscul ca ea să se izbească de o respingere neglijentă, brutală, care pentru ea ar fi fost mai gravă decât o lovitură. În general însă, asemenea ieșiri erau suportate cu pasivitate, uneori chiar cu un fel de uimire încântată,

aceste dovezi de preferință atât de grav oferite aprindeau un surâs blând în ochii lui. O dată el spuse chiar:

— Tu ții la mine aproape la fel de mult ca și când ai fi surioara mea, Polly?

— O, da, țiiu mult la tine, spuse ea. Te iubesc foarte mult.

Nu mi se îngădui însă să mă bucur mult cu examinarea caracterului ei. Abia dacă petrecuse două luni la familia Bretton, când sosi din partea domnului Home o scrisoare în care anunța că el se stabilise acum pe continent, la rudele din partea mamei sale, și întrucât Anglia ajunsese acum să-i fie cu totul nesuferita nu se mai gândea deloc să se întoarcă aici, poate chiar ani de zile de acum înainte; și că, așadar, ar fi vrut ca fetița lui să vină să stea cu el neîntârziat.

— Mă întreb cum are să primească ea această știre? spuse doamna Bretton când citi scrisoarea. Mă întrebam și eu, și preluai asupra mea sarcina de a-i împărtăși conținutul.

Intrând în salonaș - în a cărei atmosferă liniștită și comodă îi plăcea ei să stea adesea singură, și unde putea fi lăsată să stea fără grijă, căci nu punea mâna pe nimic, sau mai bine zis nu murdărea nimic din ceea ce atingea - o găsii instalată, asemenea unei mici odalisce, pe o canapea, pe jumătate acoperită de draperiile care coborau asupra-i de la fereastra de aproape. Părea fericită. Toate nimicurile cu care se ocupa ea îi erau aproape: lădița ei de lucru din lemn alb, o fâșie sau două de muselină, un căpețel sau două de panglică, strânse laolaltă pentru ce avea de gând să croiască. Păpușa ei, pregătită cu scufia și cămășuța de noapte, era întinsă în leagăn. O legăna tocmai s-o adoarmă, părând deplin convinsă că își poate gusta odihna, și în același timp își coborâse privirile asupra unei cărți cu poze care-i sta deschisă în poală.

— Domnișoară Snowe, îmi spuse în șoaptă, asta e o carte minunată. Candace (păpușa botezată astfel de Graham, căci într-adevăr tenul ei negricios o făcea să semene mult cu o etiopiană), Candace a adormit acum, așa că pot să-ți

povestesc despre ea, numai că va trebui să vorbim încet să nu cumva să se trezească. Cartea asta mi-a dat-o Graham; e vorba despre țări depărtate, departe de tot de Anglia, și unde călătorul nu poate ajunge decât dacă străbate mii și mii de mile pe mare. În țara asta locuiesc oameni sălbatici, domnișoară Snowe, și care se îmbracă cu totul altfel decât noi; chiar unii dintre ei aproape că nu poartă haine deloc, ca să le fie mai răcoare, înțelegi, căci acolo e vremea foarte călduroasă. Uite aici o poză cu mii de oameni din ăștia strânși într-o pustietate – o câmpie mare, numai cu nisip – în jurul unui om în negru — acesta e un englez, un englez adevărat – un misionar care le ține o predică, aici, la umbra unui palmier (îmi arată o gravură care înfățișa această scenă). Și uite aici poze (urmă ea) și mai ciudate de tot decât atât (gramatica, uneori, o dădea uitării). Aici este minunatul Zid chinezesc; aici este o doamnă chinezoaică cu piciorul mai micuț decât al meu. Este și un cal sălbatic din Tartaria, și aici – ăsta e cel mai ciudat lucru – e o țară de zăpadă și gheață, fără nicio câmpie verde, o pădure sau o grădină. În țara asta s-au găsit și oase de mamut, acuma mamuții nu mai există. Nici nu știi ce erau animalele astea, dar eu pot să-ți spun, căci mie mi-a spus Graham. Un fel de vârcolac mare-de-tot, înalt cât camera asta, și la fel de lung cât e holul nostru. Dar Graham crede că nu era un animal rău, care să fi mâncat carne. El zice că dacă m-aș fi întâlnit cu unul ca ăsta în pădure nu m-ar fi omorât, decât dacă i-aș fi stat chiar în drumul lui; și atunci m-ar călca în picioare și m-ar strivi în tufișuri, așa cum aș putea să calc și eu peste o lăcustă și nici n-aș ști.

Și sporovăia tot așa mai departe.

— Polly, am întrerupt-o eu, nu ți-ar place să călătorești și tu?

— Chiar acuma nu, fu răspunsul ei prudent, dar poate că peste douăzeci de ani, când am să fiu o femeie în toată firea, la fel de înaltă ca doamna Bretton, aș face și eu o călătorie cu Graham. Vrem să ne ducem în Elveția, și să ne urcăm pe Mont Blanc, și odată o să mergem cu vaporul în America de Sud, și să ne urcăm pe Kim-Kim-Borazo până-n

vârf de tot.

— Dar ți-ar place să faci acum o călătorie, dacă ar fi și tăticul tău cu tine?

Răspunsul ei – pe care nu mi-l dădu decât după o pauză – îmi arată iarăși una dintre acele schimbări neașteptate de dispoziție care îi erau caracteristice:

— La ce bun să mai vorbim așa, prostește? spuse. De ce pomenești acum de tăticul? Ce înseamnă tăticul meu pentru dumneata? De abia începusem să mă simt mai fericită, și să nu mă mai gândesc la el atâta de mult, și acum are să trebuiască s-o iau iarăși de la capăt.

Îi tremurau buzele. Mă grăbii să-i dezvălui faptul că primisem tocmai atunci o scrisoare, și să menționez faptul că se dăduseră instrucțiuni ca ea și cu Harriet să plece neîntârziat la tăticul. „Ei, ce spui, Polly, nu-ți pare bine?” adăugai.

Ea nu răspunse nimic. Își lăsă cartea să cadă, și uită să-și mai legene păpușa; mă privi cu gravitate, serioasă de tot.

— Nu-ți pare bine că te duci la tăticul?

— Sigur că da, spuse ea în cele din urmă, pe tonul acela tăios pe care îl folosea când vorbea cu mine, și care era cu totul deosebit de cel întrebuițat față de doamna Bretton și cu totul altul decât cel rezervat lui Graham. Vroiam să înțeleg mai multe din ce gândea ea cu adevărat; însă nu, nu vroia să mai stea de vorbă cu mine. Grăbindu-se să se ducă la doamna Bretton, o întrebă pe ea și primi de la dânsa confirmarea spuselor mele. Însemnătatea și gravitatea acestei știri o făcu să rămână toată ziua serioasă la culme. Seara, în clipa când auzirăm jos pe Graham sosind, constatai deodată că ea era lângă mine. Începu să-mi potrivească panglica medalionului la gât, îmi așeza iarăși și iarăși pieptenele în păr; cât timp era astfel ocupată, Graham își făcu intrarea în încăpere.

— Spune-i dumneata acum, îmi șopti, spune-i că eu plec.

În vreme ce ne luam ceaiul îi făcui această comunicare lui Graham, așa cum mi se ceruse. Întâmplarea făcea că el era foarte preocupat în acea vreme de un anumit premiu la

școală, unde avea și el șanse de reușită. Știrea trebui să-i fie spusă de două ori înainte ca el să ajungă să o înțeleagă, și atunci chiar nu se opri decât o clipă.

— Polly pleacă? Ce păcat! Șoricelul meu scump, are să-mi fie dor de ea. Mamă, trebuie să mai vină să stea cu noi.

Și, sorbindu-și grăbit ceaiul, își luă o lumânare numai pentru sine și se retrase la o măsuță singur, cu cărțile sale, curând după aceea adâncindu-se în învățătură.

„Șoricelul” se strecură lângă el și se așează pe covor la picioarele lui, cu fața plecată în jos, păstrându-și mult și nemișcat această poziție până la vremea culcării. O dată văzui cum Graham – care habar n-avea că ea era atât de aproape – o împinse cu piciorul printr-un gest neatent. Ea se trase înapoi cu câteva palme. O clipă mai târziu, o mânuță, pe care până atunci și-o ținuse apăsată pe ochi se strecură spre el și-i mângâie ușor piciorul. Când fu chemată de guvernantă, se ridică în picioare și plecă, ascultătoare, după ce ne spuse la toți „noapte bună” cu vocea ei stinsă.

N-aș putea spune că mă temeam de ceasul când aveam să mă duc eu însămi, o oră mai târziu, la culcare, însă știu bine că m-am îndreptat spre iatacul meu stăpânită de neliniștea că nu aveam să-l găsesc pe acest ciudat copil pradă unui somn liniștit. Presimțirea aceasta îmi fu confirmată cu totul când o descoperii, înghețată și trează de tot, cocoțată ca o păsărică pe marginea patului. Nu știam deloc cum să încep discuția cu ea, nu era un copil cu care se putea sta de vorbă așa cum ai fi făcut-o cu oricare altul. Vorbi însă chiar ea cea dintâi. Pe când închideam ușa și-mi așezam lumânarea pe masă, se întoarse spre mine cu aceste vorbe:

— Nu pot, nu pot deloc să dorm; și așa nu mai pot; pur și simplu nu mai pot să trăiesc!

O întrebai de ce era atât de necăjită.

— Sunt groaznic, groaznic de nenorocită, se chinui să-mi răspundă.

— S-o chem pe doamna Bretton?

— Asta e chiar o prostie, fu răspunsul ei supărat, și de fapt știam și eu bine că dacă ar fi auzit pasul doamnei

Bretton apropiindu-se s-ar fi cuibărit de îndată, liniștită ca un șoricel, sub pătură. Chiar dacă-și dădea curs liber la ciudățeniile firii ei în fața mea – o ființă față de care nu-și dădea osteneala să mimeze măcar afecțiunea – nu-i arăta niciodată nașei mele nicio fărâmbă din adevăratele ei simțăminte; față de ea nu se arăta altfel decât ca o fetiță docilă, oarecum ciudată. O privii: obrazii îi erau stacojii, ochii măriți îi erau și tulburi și scânteietori și dureros de neliniștiți; era limpede că n-o puteam lăsa în starea aceasta până a doua zi dimineața. Într-un fel ghiceam care era explicația.

— N-ai vrea să-i mai spui o dată noapte bună lui Graham? o întrebai. El nu s-a dus încă la culcare.

Ea își ridică iute brațele micuțe spre mine s-o ridic de pe marginea patului. Înfășurând-o într-un șal, o dusei îndărăt în salon. Graham tocmai ieșea din încăpere.

— Nu poate să adoarmă dacă nu mai dă ochii o dată cu tine să-ți spună câteva cuvinte, zisei. Nu se împacă cu gândul să te părăsească.

— Am răzgâiat-o, spuse, luându-mi-o din brațe, bine dispus, și sărutându-i fața mică și înroșită și buzele care-i ardeau. Polly, tu ții la mine mai mult decât la tăticul, ce spui?

— Nu țin deloc la tine, iar tu nu ții la mine, îi șopti ea:

Ea primi încredințări că lucrurile stăteau exact pe dos, fu sărutată iarăși, îmi fu așezată în brațe și o dusei la culcare; însă, vai! nu era încă mângâiată.

Când crezui că pot s-o fac să mă asculte, îi spusei:

— Paulina, n-ar trebui să fii atât de necăjită că Graham nu ține la tine cât ții tu la el. Așa și trebuie să stea lucrurile.

Ochii ei mirați ridicați spre mine mă întrebară de ce.

— Pentru că el este băiat și tu ești fetiță. El are șaisprezece ani și tu nu ai decât șase; el este din firea lui puternic și mereu vesel, tu ai o altfel de fire.

— Dar eu îl iubesc atât de mult! Ar trebui și el să mă iubească puțin.

— Și chiar te iubește. Ține mult la tine. Tu ești favorita lui.

— Sunt eu chiar favorita lui Graham?

— Da, mai mult decât oricare alt copilăș, știu bine. (Asigurarea aceasta o mai mângâie, surâdea printre lacrimi.) Însă nu te mai frământa atât, și nu te mai aștepta la prea multe din partea lui, sau, dacă nu, el are să ajungă să te creadă o pisăloagă și atunci s-a terminat totul.

— Să se termine! spuse ea stins, ca un ecou. Atunci am să fiu liniștită de tot. Am să încerc să mă port cum trebuie, Lucy Snowe.

O culcai în pătucul ei.

— Crezi că are să mă ierte de data asta? întrebă, pe când o dezbrăcăm. O încredințai că avea s-o ierte, că până acum el nu era deloc supărat pe ea, că nu trebuia decât să fie mai cu grijă de acum încolo.

— Nu mai există niciun „de acum încolo”, spuse ea. Eu plec. Am să-l mai văd vreodată – vreodată, oricând – după ce plec din Anglia?

Îi dădui un răspuns încurajator. După ce stinsei lampa, urmă o jumătate de ceas de tăcere. Credeam că adormise, când silueta ei mică și albă se ridică iarăși în capul oaselor în culcușul ei și glasul ei micuț întrebă:

— Dumitale îți place Graham, domnișoară Snowe?

— Dacă-mi place? Da, puțin.

— Numai puțin? Nu-ți place așa cum îmi place mie?

— Nu cred. Nu, nu așa ca ție.

— Îți place mult-mult?

— Ți-am spus că-mi place puțin. Ce rost are să țin mult de tot la el, e plin de defecte.

— Chiar?

— Toți băieții sunt așa.

— Mai mult decât fetele?

— Aproape sigur. Oamenii cu minte spun că e o nebunie să crezi că cineva ar fi perfect și că, în relațiile noastre, trebuie să fim prietenoși cu toată lumea, dar să nu ajungem să idolatrizăm pe nimeni.

— Dumneata ești o persoană cu minte?

— Mă străduiesc să fiu așa. Acuma culcă-te.

— Nu pot să dorm. Nu te doare și pe dumneata aici

(lăsându-și mâna ei micuță de tot peste pieptul ei slăbuț), când te gândești că are să trebuiască să te desparți de Graham pentru că aici nu e acasă la dumneata?

— Dar bine, Polly, îi spusei, nu ar trebui să simți o asemenea suferință când tu ai să-l revezi foarte curând pe tăticul. Ce, l-ai și uitat? Nu mai vrei să stai împreună cu el de acum înainte?

O tăcere de moarte îmi răspunse la această întrebare.

— Copilă dragă, culcă-te acum și caută să adormi, insistai eu.

— Mi-e patul înghețat, spuse ea. Nu pot deloc să-l încălzesc.

Îi vedeam făptura firavă cum tremură toată.

— Vino aici la mine, îi spusei, și aș fi dorit, deși nu nădăjduiam că are s-o facă, căci era o creatură cât se poate de ciudată și de capricioasă, și mai ales cu mine se purta întotdeauna altfel decât te-ai fi așteptat.

Veni însă îndată, strecurându-se asemenea unei fantome de-a lungul camerei. O ridicai în patul meu. Era înghețată de tot; o încălzii strângând-o în brațe. Tremura toată de nervi, o liniștii cum mă pricepeam mai bine. Se mai potoli în cele din urmă și, mângâiată, reuși să adoarmă.

Ce copil straniu, mă gândeam în timp ce-i priveam fața adormită, pe care se plimba lumina schimbătoare a lunii, și-i ștergeam cu grijă, binișor, genele scânteietoare și obrajii umezi cu batista mea. Cum are să treacă ea prin lume, cum are să se împace cu viața? Cum are să îndure suferințele și necazurile, umilințele și deznădejile, de care cărțile și gândurile mele îmi spun că ne așteaptă pe toți muritorii?

Plecă a doua zi. Tremura ca o frunză când își luă rămas bun de la noi, însă făcea eforturi să se stăpânească.

PĂRĂSIND ȘI EU BRETTONUL - LA

câteva săptămâni după plecarea Paulinei - și prea puțin bănuind atunci că n-aveam să-i mai văd niciodată, că niciodată n-aveam să-i mai străbat străzile liniștite și bătrâne - mă îndreptai și eu către casă, de unde lipseam de șase luni de zile. E ușor de presupus că eram bucuroasă să mă reîntorc la sânul celor apropiați și înrudiți. Foarte bine! O asemenea presupunere frumoasă nu strică, și putem deci s-o lăsăm necontrazisă. Am să-l las deci pe cititor să mă închipuie în următorii opt ani ca o luntre lunecând somnoroasă pe o vreme primăvărată, într-un port cu apele liniștite ca sticla, - cu cârmaciul întins liniștit pe punte, cu fața spre cer, cu ochii închiși, adâncit, cum s-ar putea spune, într-o îndelungă rugăciune. Despre multe femei și fete se crede că-și petrec viețile cam în felul acesta. De ce n-aș fi făcut și eu întocmai ca ele?

Închipuiți-vă deci că eram o fată leneșă, durdulie și fericită, încălzindu-mă în voie pe pernele întinse pe puntea încinsă de razele neconținute ale soarelui, legănată de brize indolente și abia simțite. Totuși nu pot ascunde faptul că, dacă așa ar fi stat cu adevărat lucrurile, s-ar fi putut spune că în cele din urmă am fost victima unui naufragiu, sau pur și simplu că am căzut peste bord. Îmi amintesc prea bine de o vreme - o vreme care a durat îndelung - de frig, de primejdii, de nefericiri. Până și în ceasul acesta, când am coșmarurile mele, mă năpădește iarăși izbucnirea valurilor sălcii, sărate, în gură, le simt apăsarea înghețată în piept. Știu și acum că a bătuit o furtună, care a ținut nu o oră sau o singură zi. Multe zile și nopți nu mi s-au arătat nici soarele, nici stelele; cu mâinile noastre trebuia să scoatem apa și să ne muncim cu pânzele, furtuni înspăimântătoare ne izbeau; orice speranță de a mai scăpa teferi ne părăsise. În sfârșit, nava s-a scufundat, membrii echipajului s-au înecat cu toții.

După câte îmi pot aduce aminte, nu m-am plâns niciodată nimănui despre aceste nefericiri. Adevărul este că n-aș fi avut cui să mă plâng. De doamna Bretton mă înstrăinasem de mult. Piedici, ridicate de alții, se așezaseră

Încă cu mulți ani în urmă între noi și ne făcuseră să nu mai avem relații. Dealtfel, timpul adusese și pentru ea schimbări; frumoasa proprietate pe care o administra ea în numele fiului său și care fusese investită în mare parte în anumite speculații, se risipise, se zicea, până nu rămăsese mai nimic din ea. Graham, după cum aflasem din zvonuri întâmplătoare, își alesese o profesiune; atât el cât și mama lui plecaseră din Bretton și se spunea că ar fi stat acum la Londra. Astfel, nu mai rămânea nicio posibilitate de a depinde de alții, trebuia să aștept ajutor doar de la mine însămi. Nu mă știam o ființă prea activă și cu mari resurse proprii, însă încrederea în mine și nevoia de a mă descurca singură mi-au fost impuse de împrejurări, așa cum li se întâmplă multora. Așa că, atunci când domnișoara Marchmont, o fată bătrână care locuia în vecinătate, trimise într-o zi să mă cheme, dădui ascultare acestei chemări, nădăjduind că avea să-mi încredințeze o sarcină pe măsura puterilor mele.

Domnișoara Marchmont era o femeie cu stare și locuia într-o casă impunătoare însă, victimă a reumatismelor, era incapabilă să-și miște mâinile și picioarele, și se afla în starea aceasta de douăzeci de ani încheiați. Își petrecea zilele la catul de sus al casei, salonul îl avea alături de camera de culcare. Auzisem adesea vorbindu-se despre domnișoara Marchmont și despre ciudățeniile ei (se spunea despre dânsa că ar fi o excentrică) însă nu avusesem ocazia să dau ochii cu ea. Aveam în fața mea o femeie ridată, cu părul cărunț, pe care singurătatea o făcuse gravă, iar suferințele îndelungi serioasă, nervoasă chiar, poate chiar obositoare pentru ceilalți. O fată, mai bine zis o damă de companie, care o slujise câțiva ani, era acum pe punctul să se mărite, și ea, auzind de situația mea nefericită, trimisese să mă cheme cu gândul că aș fi putut lua eu locul celeilalte. Îmi făcu această propunere, după ce ne luasem ceaiul și rămăsesem numai noi în fața focului din cămin.

— Nu are să fie o viață ușoară, îmi spuse cu sinceritate, pentru că eu am nevoie de multă îngrijire, și trăiesc foarte

retrasă. Totuși, se prea poate ca, în comparație cu viața pe care ai dus-o dumneata în ultima vreme, să ți se pară de suportat.

Am rămas pe gânduri. Eram sigură că pentru mine o asemenea viață era foarte ușor de îndurat, dar nu aceasta era problema. Să trăiesc aici, în încăperile acestea închise, urmărindu-i ei suferințele – să fiu uneori chiar ținta izbucnirilor ei de mânie – ce avea să se mai aleagă din tinerețea mea? Mai ales când mă gândeam că și până atunci zilele care se scurseseră, erau, ca să nu spun mai mult, prea puțin plăcute! O clipă mi se strânse inima dar apoi recăpătai curajul, căci, oricât m-aș fi străduit singură să-mi *închipui* răul, cred că eram o ființă prea prozaică atât pentru a mai putea idealiza, cât și pentru a mai exagera răul.

— Șovăi pentru că mă întreb dacă voi avea destulă putere pentru asta, spusei.

— Asta mă face și pe mine să stau pe gânduri, răspunse ea, căci pari o făptură istovită.

Așa și păream. Mă vedeam în oglindă, în rochia mea de doliu, o făptură pierită, cu obrajii supti. Însă nu mă gândeam la înfățișarea mea. Simțeam că urmele acestor suferințe rămâneau exterioare, îmi spuneam că pot încă trăi viața din plin.

— Ce altceva ai mai putea găsi? Ai cu adevărat ceva?

— Nimic prea limpede deocamdată, dar aș putea să mai găsesc ceva.

— Așa-ți închipui. Poate totuși ai dreptate. Încearcă atunci singură și, dacă nu reușești nimic, încearcă și ce ți-am propus eu. Ai în față, timp de gândire, trei luni de zile de acum încolo.

Era foarte frumos din partea ei. I-am spus-o și mi-am exprimat recunoștința. În vreme ce-i vorbeam, o cuprinse o criză cu dureri mari. Mă îngrijii de ea, făcui cele necesare, urmând instrucțiunile ei și, când durerile o mai lăsară, se și stabilise între noi o oarecare intimitate. În ce mă privește, eu văzusem din felul în care trecuse prin această criză că era o femeie fermă, calmă (suferind cu resemnare durerea

fizică, deși poate că s-ar fi putut spune că uneori își mai pierdea răbdarea sub imperiul chinurilor morale) și, judecând după bunăvoința cu care îi acordasem ajutorul meu, constatase că ar fi fost în măsură să-mi câștige simpatia (atâta cât eram eu în stare să-i ofer). Trimise din nou după mine a doua zi. Cinci sau șase zile la rând după aceea mă chemă astfel. Relațiile acestea mai strânse, chiar dacă îmi dezvăluiră la ea defecte și unele ciudățenii, îmi prilejuiră de asemenea cunoașterea mai bună a unui caracter pe care aș fi putut ajunge să-l respect. Gravă și chiar posomorâtă cum era ea uneori, eu puteam s-o slujesc sau să stau alături de ea cu acea liniște care îngăduie ca, atunci când suntem niște făpturi cu scaun la cap, felul nostru de a fi, prezența, gesturile noastre să fie o încântare și o mângâiere pentru cei pe care-i slujim. Chiar și când mă dojenea – ceea ce și făcea uneori, cu foarte multă asprime – o făcea într-un fel care nu mă umilea, care nu-mi trezea resentimente; era mai degrabă ca o mamă iritabilă care-și ceartă fiica, decât ca o stăpână pisăloagă care cicălește o slujnică; nici n-ar fi putut să mă cicălească astfel deși uneori abătea adevărate furtuni asupra capului meu. Mai mult, o undă de bun simț persista întotdeauna chiar sub patima cu care vorbea; era logică chiar și atunci când își pierdea răbdarea. Nu după multă vreme, un atașament tot mai pronunțat începu să-mi arate într-o lumină cu totul nouă posibilitatea de a rămâne cu ea ca damă de companie. După încă o săptămână îmi dădusem asentimentul să-i rămân alături.

Astfel, două încăperi încălzite, cu aer închis, deveniră; lumea mea, și o bătrână infirmă stăpâna mea, prietena mea, totul pentru mine. S-o slujesc pe ea era îndatorirea mea, suferința ei era și suferința mea, ușurarea pe care i-aș fi putut aduce – speranța mea, mânia ei – pedeapsa mea, privirea ei mai blândă – răsplata mea. Am uitat atunci că mai existau câmpuri, păduri, râuri, mări, un cer mereu schimbător dincolo de geamul aburit de căldură al acestei camere de bolnavă, eram aproape mulțumită că pot să uit de acestea toate. Totul în mine se restrângea la ceea ce era

acum partea mea de viață. Blândă și liniștită din obișnuință, disciplinată de soartă, nu mai aveam nevoie de plimbări în aer liber, pofta mea de mâncare se mulțumea cu porții minuscule. Pe lângă acestea, ea îmi lăsa ca obiect de studiu originalitatea firii ei, neclintirea virtuților ei, aș adăuga, și forța pasiunilor ei, să i le admir, constanța simțămintelor ei în care să-mi pun încrederea. Toate acestea erau calități pe care ea le stăpânea, și pentru acestea toate mă atașam de ea.

De aceea m-aș fi târât astfel alături de ea și douăzeci de ani de zile, dacă existența ei de suferințe i-ar mai fi fost prelungită cu încă douăzeci de ani. Însă îi fusese scris altfel. S-ar fi spus că trebuia să fiu mereu împinsă mai departe să acționez. Trebuia să fiu împinsă, mânată, gonită, silită la gesturi de energie. Bucățica aceasta mărunță de afecțiune omenească, pe care o prețuiam ca și cum ar fi fost o perla veritabilă, trebuia să mi se risipească printre degete și să se topească asemenea unei bucăți de gheață. Micile mele îndatoriri pe care mi le asumam singură trebuia să-mi fie smulse chiar după ce-mi găsisem cu ele împăcarea conștiinței. Încercasem să ajung la un compromis cu soarta, să evit marile suferințe care ar fi putut să mă lovească din când în când, închinându-mă unei vieți întregi de privațiuni și de dureri mai mărunte. Însă soarta nu acceptase să fie astfel înșelată și nici providența nu mai consimți să mă lase într-o asemenea lenevie și indolență.

Într-o noapte de februarie - îmi amintesc bine de ea - răsună în apropierea casei domnișoarei Marchmont un glas pe care-l auziră toți cei dinăuntru dar care nu fu înțeles, poate, decât de unul singur dintre ei. După o iarnă liniștită, primăvara venise cu furtună. O culcasem tocmai pe domnișoara Marchmont. Eu ședeam la gura focului cu lucrul meu de mână. Vântul gemea dincolo de ferestre, tot așa se văicărise ziua întreagă, dar pe măsură ce se lăsa tot mai mult noaptea glasul lui căpăta o altă intensitate - un accent ascuțit, pătrunzător, aproape insuportabil pentru urechile omenești, o plângere jeluitoare și nemângâiată, chinuitoare, răzbind la fiece nouă izbucnire.

— O taci, taci odată! le spuneam gândurilor mele neliniștite, și-mi lăsaî lucrul în poală încercând în zadar să-mi astup urechile în fața acestor jelanii pătrunzătoare. Mai auzisem un glas ca acesta, și ceea ce suferisem în asemenea clipe îmi arătase la ce să mă aștept după astfel de prevestiri. În cursul vieții mele împrejurările îmi arătaseră în trei rânduri că acest glas răzbătând în furtună – țipătul acesta neliniștit, fără speranță – vădește apropiindu-se o stare a elementelor cu totul neprielnică vieții. Molime mari, mi se părea că știu, sunt adesea prevestite cu acest chinuitor, hohotitor, chinuit, îndelung-jeluitor vânt de apus. De aici, mă gândeam, s-ar fi putut să se fi născut și legenda Banși. Mi se mai părea de asemenea că mai remarcasem – însă nu aveam cunoștințele filosofice necesare pentru a ști dacă exista vreo legătură cauzală între asemenea fenomene – că adesea, cam în aceeași vreme, auzim de mari răbufniri vulcanice în părți mai depărtate ale lumii, de râuri care se revarsă pe neașteptate dincolo de maluri, și de talazuri nemaivăzute care bântuie la vremea fluxului pe coastele mărilor. Globul nostru pământesc – îmi spuneam— pare frământat și sfâșiat în asemenea perioade, ce e mai slab printre noi se ofilește sub suflul acesta dezlănțuit, năpustindu-se înfierbântat dinspre vulcanii treziți la viață.

Ascultam înfiorându-mă. Domnișoara Marchmont dormea.

Pe la miezul nopții, furtuna se potolise și în locul ei se instală un calm de moarte. Focul, care arsese până atunci mocnit, străluci deodată cu o licărire nouă. Simțeam cum aerul se schimbase deodată, se făcuse mai pătrunzător. Ridicând oblonul și trăgând în lături draperia privii afară și văzui stelele scânteind în aerul înghețat de ger.

Întorcându-mă de la fereastră o văzui pe domnișoara Marchmont trează, ridicându-și capul de pe pernă și privindu-mă cu o intensitate neobișnuită.

— E o noapte frumoasă? mă întrebă.

Răspunsei afirmativ.

— Așa mă gândeam și eu, spuse ea; căci mă simt

deodată atât de puternică, atât de bine. Ridică-mă. Mă simt tânără de tot în noaptea asta, tânără, cu inima ușoară, și fericită. Ce ar fi ca boala asta a mea să treacă deodată, și să fiu și eu lăsată să mă bucur de sănătate? Ar fi un miracol.

„Zilele astea nu sunt zile în care să se facă minuni”, mă gândii eu în sinea mea, minunându-mă că o aud vorbind astfel. Ea continuă, îndreptând conversația spre trecut și părând să-și amintească de anumite scene, personaje, întâmplări, cu o vioiciune neobișnuită.

— Îmi place să stau să-mi aduc aminte în noaptea asta, spunea. Cred că amintirea este prietena mea cea mai bună. Și iată, acum are să-mi facă iarăși o mare bucurie, îmi aduce îndărăt în inimă realități adevărate

— Nu numai niște idei găunoase, ci ceea ce a fost odinioară o realitate, și despre care îmi închipuisem că de mult se pierduse, se topise, se amestecase cu țărâna. Stăpânesc acum iarăși ceasurile, gândurile, nădejdiile din tinerețea mea. Reînvie acum iubirea vieții mele – singura iubire – aproape singurul meu simțământ, căci eu nu sunt o femeie deosebit de bună, nu sunt o femeie care să știe să iubească. Și cu toate acestea am și eu simțămintele mele, adevărate, puternice, și simțămintele acestea și-au avut odinioară o țintă. O singură ființă mi-a fost mie scumpă așa cum celor mai mulți dintre bărbați și femei le sunt scumpe nenumăratele obiecte și ființe pe care-și risipesc atenția. Câtă vreme am iubit, și câtă vreme am fost și eu iubită, cum m-am mai bucurat de viață! Ce an minunat pot să-mi amintesc acum, ce luminos mi se întoarce un gând! Ce primăvară frumoasă, ce vară caldă, încărcată de splendoare, clarul de lună blând cum mai arginta serile de toamnă, ce nădejdi tumultuoase în apele prinse de gheață și câmpiile amorțite de ger în iarna din anul acela, anul acela întreg inima mea a trăit numai prin inima lui Frank. O, nobilul meu Frank, —credinciosul meu Frank – bunul, bunul meu Frank, cu mult mai bun decât mine, cu gândurile întru totul cu mult mai curate decât ale mele! Lucrul acesta pot să-l înțeleg și să-l spun acum: dacă puține femei au suferit

mai mult decât mine în pierderea mea, puține au trăit bucurii mai mari în iubirea lor. A fost o iubire cu mult mai bună decât îi e hărăzită celui de rând. N-am avut niciodată vreo îndoială despre el sau pornind de la el; a fost o iubire care a cinstit-o, a înălțat-o și a apărat-o tot atât de mult cât a făcut-o fericită pe cea căreia i-a fost închinată. Să mă mai întreb acum, în clipa aceasta când mintea mi-e atât de ciudat de limpede, să mă mai gândesc de ce oare mi-a fost răpită? Pentru ce păcat oare am fost osândită ca după douăsprezece luni de fericire să îndur treizeci de ani de suferință? Nu știu, urmă ea după o pauză. Nu pot. Nu pot să înțeleg motivul. Și totuși, și în ceasul acesta pot spune cu sinceritate ceea ce n-am încercat niciodată să spun până acum: Neînțeleșule Dumnezeu, făcă-se voia Ta! În clipa aceasta cred că moartea mă va reuni cu Frank. Până acum n-am crezut-o niciodată.

— El a murit, deci? întrebai cu vocea scăzută.

— Scumpa mea fetiță, spuse ea, într-un ajun fericit de Crăciun m-am îmbrăcat și m-am gătit cum am putut mai bine așteptându-mi iubitul, cel care foarte curând avea să-mi fie soț, și care în noaptea aceea trebuia să vină să mă vadă. M-am așezat să-l aștept. Și acum mai revăd clipa aceea, văd amurgul încărcat de ninsoare strecurându-se prin ferestre, la care nu mai trăsesem draperiile, căci vroiam să-l văd cum se apropie călare pe alea înzăpezită; simt și acum lumina blândă a focului încălzindu-mă, jucându-mi-se pe rochia de mătase, și arătându-mi când și când chipul tânăr într-o oglindă. Văd luna nopții aceleia liniștite de iarnă plutind plină, rotundă, limpede și înghețată, peste formele înnegrite ale tufişurilor și peste peluzele spulberate cu argint din fața casei. Aștept, cu nerăbdare în vinele pe care mi le simt zbătându-mi-se, dar fără nicio îndoială în mine. Flăcările s-au stins în cămin, mai mocnesc doar tăciunii; luna a urcat sus pe cer, dar o mai zăresc prin fereastră; ceasul a bătut zece; rareori întârzia el peste această oră, dar o dată sau de două ori se mai întâmplase să mai zăbovească atâta.

Adică, să nu mai vie? Nu, nu s-ar fi putut întâmpla nici

măcar o singură dată. Și iată-l că venea acum, venea în goană să recâștige timpul pierdut. Frank, oricât ți-ai îmboldi acum calul sărmanul, îmi spuneam în sinea mea, ascultând, fericită și totuși îngrijorată, galopul calului apropiindu-se, ai să fii certat pentru asta. Am să-ți spun că mie îmi pui astfel capul în primejdie, căci orice e al tău e într-un fel și mai scump și mai prețios și al meu. Și iată-l, îl vedeam, dar cred că-mi erau ochii înlăcrimați, atât de nesigură îmi era vederea. L-am văzut calul, îi auzeam tropotul, vedeam în sfârșit o formă, am auzit strigăte. Era cu adevărat un cal? sau ce o fi fost lucrul acela greoi, târându-se, ciudat de negru, peste pajiște? Ce nume aș fi putut să-i dau formei acesteia aflate în fața ochilor mei acolo, în clarul de lună? Sau cum aș fi putut să-mi spun simțămintele care mi se ridicau în piept înecându-mă?

N-am putut face altceva decât să fug afară. Un animal enorm – era cu adevărat calul negru al lui Frank – se opriše tremurând, gâfâind, nechezând în fața ușii, un om îl ținea de căpăstru – Frank, am crezut.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat.

Thomas, servitorul meu, mi-a răspuns, vorbindu-mi aspru:

— Intrați în casă, doamnă.

Și apoi, către o altă slujnică care tocmai ieșea în grabă din bucătărie, atrasă parcă de o presimțire:

— Ruth, du-o numaidecât pe domnișoara înăuntru în casă.

Însă eu și îngenunch easem în zăpadă, lângă o forma lungită acolo – o siluetă pe care mai înainte o văzusem târâtă la pământ în urma calului – ceva care suspina, care gemea, strâns lipit de pieptul meu, când l-am ridicat și l-am tras înspre mine. Nu murise, nici nu-și pierduse cu totul cunoștința. L-am adus în casă; am refuzat să mă las smulsă sau împinsă de lângă el. Eram o fire de ajuns de cumpănită, obișnuită să fiu stăpână nu numai pe mine, ci și pe ceilalți. La început încercară să se poarte cu mine ca și cu un copil, așa cum se face întotdeauna cu cei care au fost loviți de mânia lui Dumnezeu. Însă eu n-am cedat în fața nimănui,

decât în fața medicului, și când acesta făcuse tot ceea ce fusese în stare să facă, l-am luat pe Frank, pierdut în brațele morții, numai pentru mine singură. A mai avut putere să mă strângă în brațe, a mai avut putere să-mi pronunțe numele, m-a auzit cum mă rugam încet alături de trupul lui, m-a simțit cum îl mai mângâiam cu toată blândețea și dragostea pe care le mai simțeam în mine.

— Maria, mi-a spus, mor acum în paradis.

Și-a risipit ultima suflare în vorbe de credință pentru mine. Când zorii s-au arătat, Frank al meu se dusesese cu Domnul. Și aceasta, continuă ea, s-a petrecut acum treizeci de ani. Am suferit mult de atunci. Mă îndoiesc că am știut să trag învățăturile cele mai bune din suferințele mele. Din niște firi blânde și iubitoare nefericirile acestea ar fi făcut niște sfinți, din niște spirite puternice, rele, ar fi făcut niște demoni. Cât despre mine, eu nu am ajuns decât o femeie amorțită de durere și egoistă.

— Dumneavoastră ați făcut mult bine, spusei, căci ea era cunoscută pentru daniile ei foarte importante.

— Nu mi-am precupețit banii, vrei să spui, acolo unde ar fi putut aduce vreo mângâiere. Și ce-i cu asta? Nu m-a costat niciun efort, nu m-a durut cu nimic să-i dăruiesc. Dar am crezut că, începând de astăzi, am să fiu într-o stare de spirit mai plină de bunătate, ca să mă pregătesc pentru reîntâlnirea cu Frank. Vezi, mă gândesc și acum la Frank mai mult decât la Dumnezeu, și dacă am crede că, iubind astfel o creatură, atât de multă vreme și cu atâta desăvârșită dăruire, făptuim o blasfemie față de Creator, aș zice că am prea puține șanse de a mă mântui. Ce crezi, tu, Lucy, despre astfel de lucruri? Fii tu duhovnica mea și spune-mi.

La o astfel de întrebare eu nu puteam să-i dau răspuns. N-aveam cuvinte. Însă ea avea impresia că eu i-aș fi răspuns.

— Ai dreptate, copilul meu. Trebuie să ne acceptăm fiecare soarta, oricare ar fi ea, și să ne străduim să-i facem fericiți și pe alții. Nu-i așa? Vezi, de mâine am să încerc și eu să te fac pe tine mai fericită. Am să-mi dau toată silința

să fac și eu ceva pentru tine, Lucy, ceva care sa-ți fie și ție de ajutor, când eu am să fiu moartă. Mă doare capul acum, de mult ce-am vorbit. Dar sunt fericită. Du-te la culcare. Uite, ceasul bate două. Ce târziu stai și tu, sau mai bine zis ce târziu te mai țin și eu, în egoismul meu. Dar du-te acum, nu-ți mai face griji cu mine. Simt că am să mă odihnesc bine.

Se lăsă să cadă pe perne ca și cum ar fi vrut să așipească, și eu mă retrasei spre culcușul meu, aflat după un paravan în aceeași cameră. Noaptea trecu liniștită; ceasul de pe urmă i-a fost fără îndoială pașnic, liniștit și fără suferințe. Dimineața o găsirăm fără viață, aproape rece, însă calmă și netulburată. Vioiciunea și însuflețirea ei neașteptată fuseseră preludiul unei crize. O singură lovitură fusese deajuns să taie firul unei vieți atât de mult chinuite.

5

ÎNTORCÂND O NOUA FILĂ

ACUM, CA-MI MURISE STĂPÂNA, și că mă găseam din nou singură, trebuia să-mi caut altă slujbă. Pe vremea aceea s-ar fi putut să am puțin – o, prea puțin – nervii tulburați. Recunosc că nu arătam prea bine, dimpotrivă, eram slabă, trasă la față și cu cearcăne mari sub ochi, ca o făptură obișnuită să stea noaptea târziu trează, ca o slujitoare muncită din greu, sau ca o ființă fără ocupații și chinuită de datorii. Datorii, însă, nu aveam, și nici nu eram cu totul săracă, pentru că, chiar dacă domnișoara Marchmont nu avusese vreme să se ocupe de mine printr-o binefacere, așa cum îmi spusese în noaptea din urmă că avea de gând s-o facă, totuși, după înmormântare, leafa îmi fusese plătită până la ultimul ban de verișorul ei mai depărtat, moștenitorul, un bărbat cu aspectul unui avar, cu nasul ascuțit și tâmplele adâncite, și care, într-adevăr, după cum am auzit multă vreme după

aceea, se vădi a fi un adevărat harpagon; exact opusul generoasei sale rubedenii, și o pată pentru amintirea ei și astăzi pomenită de săraci și cei în nevoie. Eram deci posesoarea sumei de cincisprezece lire sterline, și chiar dacă eram istovită, sănătatea îmi rămăsese neatinsă, iar moralul îmi era de asemenea bun. S-ar fi putut încă spune despre mine că, în comparație cu mulți alții, eram într-o situație de invidiat însă era și o situație jenantă, după cum m-am convins singură, cu o anume asprime, într-o bună zi în care mi-am dat seama că în exact o săptămână va trebui să-mi părăsesc sălașul de până atunci, fără a avea nicio certitudine în ce-l privește pe următorul.

Aflată în acest impas, m-am hotărât, ca ultimă și unică soluție, să mă sfățuiesc cu o fostă slujitoare a familiei noastre, pe vremuri guvernanta mea, acum menajeră într-o reședință impunătoare nu departe de cea a domnișoarei Marchmont. Am petrecut câteva ceasuri împreună cu ea, ea m-a mângâiat cum s-a priceput dar nu știa nici dânsa ce sfat să-mi dea. Încă pradă nesiguranței, o părăsii pe la vremea înserării. Aveam de făcut pe jos un drum de vreo două mile. Era o noapte limpede, geroasă. În ciuda singurătății, sărăciei și nesiguranței mele, inima, hrănită și însuflețită de vigoarea unei tinereți care număra încă douăzeci și trei de ani, îmi bătea firesc și deloc înfricoșată. Deloc înfricoșată, sunt sigură de asta, căci altminteri m-aș fi înfiorat în fața acestui drum pustiu, care mi se întindea în față printre câmpurile liniștite și nu străbătea niciun sat și nu trecea prin apropierea nici unei ferme sau măcar a unei colibe, sau m-ar fi înfricoșat noaptea fără lună, căci îmi urmam drumul numai la lumina stelelor, sau m-aș fi înfricoșat încă și mai mult în fața apariției neobișnuite care în noaptea aceea se arătase strălucitoare spre miazănoapte, ca o taină emoționantă, Aurora boreală. Însă această prezență străină mă mișcase în alt fel decât insuflându-mi spaima. Mi se părea că-mi aduce, dimpotrivă, noi puteri. Sorbeam forțe noi în briza pătrunzătoare care părea că se iscă din ea. Un gând îndrăzneț îmi răsări în minte: „Părăsește pustietatea aceasta, mi se părea că aud

spunându-mi-se, pleacă de aici.” „Încotro?” era întrebarea.

N-aveam încotro să privesc prea departe. Ridicându-mi privirile de pe acest câmp de țară, aflat în inima mănoasă a câmpiilor Angliei, văzui cu ochii minții ceea ce nu apucasem să văd cu ochii trupului: vedeam Londra.

A doua zi mă întorsei la reședința cea impunătoare și, cerând îngăduința s-o mai văd o dată pe menajeră, îi comunicai și ei gândul meu.

Doamna Barrett era o femeie gravă, cumpănită, deși experiența ei despre lume nu era cu mult mai întinsă decât a mea. Nu mă învinui că mi-aș fi ieșit din fire. Adevărul este că eu aveam un fel de a fi așezat, care și până atunci îmi fusese de ajutor; ca și cum aș fi fost investmântată într-o mantie cernită și cu capul acoperit de o glugă austeră. Și, la adăpostul acestui fel de a fi, îmi trăisem până atunci, fără a fi certată ba chiar dimpotrivă, cu aprobarea celorlalți, o viață care, dacă eu aș fi fost mai agitată și mai nestăpănită, i-ar fi făcut pe mulți să mă socotească drept o ființă visătoare și exagerată.

Menajera cântărea tocmai cu glas tare unele din dificultățile pe care le vedea stându-mi în față și în vremea aceasta își continua pregătirile curățind portocalele pentru dulceață. Tocmai atunci un copil trecu în goană pe afară, prin fața ferestrei, și se năpusti apoi în cameră. Era un băiețuș drăguț și când se apropie de mine sărind și râzând, căci nu eram străini unul față de altul (cum nici maică-sa, ea, fata căsătorită a stăpânilor casei nu-mi era cu desăvârșire necunoscută), eu îl ridicai pe genunchi. Oricât ar fi fost de diferite acum situațiile noastre, mama acestui copil și cu mine fusesem colege de școală, când eu eram o fetiță de zece ani, iar ea o tânără domnișoară de șaisprezece, și îmi mai aduceam aminte de ea, o fetiță frumoasă dar nu prea deșteaptă, cu o clasă în urma mea.

Admiram acum ochii frumoși întunecați ai băiețelului, când mama sa, tânără doamnă Leigh, își făcu și ea apariția. Ce femeie frumoasă și binevoitoare ajunsese acum acea fetiță mereu bine dispusă și simpatică, însă lipsită de calități intelectuale! Căsnicia și maternitatea o schimbaseră

astfel, așa cum aveam să văd mai târziu că le schimbă și pe altele chiar mai puțin promițătoare decât fusese ea. Pe mine mă uitase. Și eu mă schimbasem, deși mă tem că nu în bine. Nu făcui nicio încercare să-mi recâștig locul în amintirea ei – de ce aş fi făcut-o? Venise să-și ia băiatul s-o însoțească la o plimbare, și în urma ei intră o doică ținând în brațe un copilăș. Pomenesc aici despre întâmplarea aceasta numai pentru că, adresându-i cuvântul doicii, doamna Leigh vorbește franțuzește (o franceză foarte incorectă, dealtfel, și cu un accent incorijibil, care de asemenea mă făcu să-mi amintesc de zilele când eram colege de școală) și constatai astfel că doica era o străină. Băiețașul sporovăia și el cu volubilitate în limba franceză. Când se retraseră cu toții, doamna Barrett spuse că tânără ei stăpână o adusese pe doica aceea străină încă de acum doi ani, când se reîntorsese dintr-o excursie pe continent; că era tratată aproape la fel de bine ca și o guvernantă, și că n-avea nimic de făcut decât să se plimbe și să pălăvrăgească pe franțuzește cu tânărul domn Charles; „și, adăugă doamna Barrett, ea zice că sunt multe englezoaice la familiile de străini la fel de bine tratate ca și ea”.

Mă gândeam să păstrez și eu în minte această informație întâmplătoare, așa cum gospodinele grijulii pun deoparte nimicuri și bucatele din câte ceva pentru care mințile lor prevăzătoare se gândesc că pot găsi vreo întrebuințare cândva în viitor. Înainte de a o părăsi pe bătrâna mea prietenă, ea îmi dădu adresa unui han respectabil, de modă veche, din capitală, pe care, adăugă ea, unchii mei obișnuiseră să-l frecventeze în vremurile de demult.

Plecând la Londra se vădi că aveam de înfruntat mai puține riscuri și că aveam să întâlnesc mai puține prilejuri de inițiativă decât ar putea crede cititorul. De fapt, distanța era doar de cincizeci de mile. Suma de care dispuneam avea să-mi ajungă să mă duc până acolo, să mă susțină acolo câteva zile, cât și să-mi permită să mă întorc dacă n-aveam motive să rămân. Consideram totul ca o scurtă vacanță, pe care ți-o poți îngădui ca răsplată după multă oboseală și nicidecum ca o aventură pe viață și pe moarte.

Lucrul cel mai bun pe care-l poți face în anumite împrejurări este să nu iei prea în serios cele pe care le ai de făcut. Minte și trupul îți rămân liniștite, pe câtă vreme gândurile prea avântate te-ar înfierbânta prea mult.

Cincizeci de mile însemnau o călătorie de o zi întreagă (vorbesc despre o vreme de mult trecută; părul meu, care până târziu a rezistat asalturilor vremii, stă acum strâns, în sfârșit alb, sub scufia mea albă, asemenea zăpezilor sub straturi de zăpezi). Într-o noapte umedă de februarie, cam pe la ceasurile nouă, am ajuns și eu la Londra.

Știu bine că cititorul meu nu se numără printre cei care ar sta să-mi mulțumească dacă m-aș apuca să-i transcriu pe îndelete și cât mai poetic primele mele impresii; cu atât mai bine, pentru că n-aș fi avut nici vremea, nici dispoziția să mă îndeletnicesc cu așa ceva. Ajunsesem, într-o seară umedă, aspră, neguroasă, într-un Babilon și o pustietate a cărei vastitate și ciudățenie îmi puneau greu la încercare dorința de a-mi păstra mintea limpede și de a rămâne stăpână pe mine, acestea, în absența altor calități mai strălucitoare, fiind singurele calități cu care mă înzestraseră Natura.

Când coborâi din diligență vorbirea ciudată a vizitiilor și a celor care căscau gura în jur mi se părură la fel de străine ca și o limbă neștiută. Nu mai auzisem niciodată până atunci limba engleză maltratată astfel. Reușii totuși să înțeleg și să mă fac înțeleasă atât cât să-mi permită să ajung cu bine, eu și cufărul meu, la hanul a cărui adresă o obținusem. Ce grea, ce apăsătoare, ce năucitoare mi se părea acum expediția aceasta! Pentru prima dată la Londra, pentru întâia dată la un han, obosită de călătorie, amorțită de întunecime, înghețată cu totul, lipsită și de experiența și de sfaturile care să-mi spună cum să acționez, și totuși constrânsă a acționa.

Căutai deci să pun toate aceste probleme în fața bunului simț. Însă bunul meu simț îmi era la fel de înghețat și de buimac ca și celelalte facultăți și nu fu în măsură să facă față acestor întrebări decât sub îmboldirea unor necesități inexorabile, și atunci numai în zvâcniri întretăiate. Astfel

somat, el mai reuși să plătească hamalul. Ținând seamă de criza prin care treceam, nu-mi mai pot acum condamna prea aspru bunul simț pentru că s-a lăsat atunci atât de rău tras pe sfoară. Tot el a fost cel care i-a cerut portarului o cameră, a solicitat cu sfială o cameristă, și, ceea ce e mai mult, a îndurat odată cu mine, fără a se lăsa cu totul covârșit, o comportare cu totul arogantă din partea acestei tinere când își făcu și ea apariția.

Îmi amintesc că această cameristă de care vorbesc era un adevărat model de insolență și viclenie. Talia, boneta, rochia, toate îi erau atât de elegante încât mă întrebam cum și unde fuseseră croite; pronunța cuvintele cu o fluentă disprețuitoare, de parcă ar fi vrut să arate că desconsideră cu totul felul meu de a vorbi; portul ei cochet îmi făcea de rușine straiile provinciale. „Ei, n-am ce-i face, m-am gândit; și pe urmă și scena și împrejurările sunt noi, mă descurc eu până la urmă”.

Păstrându-mi o atitudine foarte calmă în fața acestei tinere arogante, și mai târziu adoptând o aceeași comportare față de chelnerul cu aspect de pastor, în haina lui neagră și gulerul lui alb, obținui curând din partea amândurora politețea pe care o așteptasem. Cred că își închipuiseră la început că eram o slujnică, însă în scurtă vreme se mai lămuriseră și apoi purtarea lor față de mine alternă între atitudine protectoare și amabilitate.

M-am retras în iatacul meu abia după ce mă împărtășisem cu ceva de-ale gurii, și mă încălzisem puțin la gura focului. Dar atunci când mă întinsei pe marginea patului, odihnindu-mi capul și brațele pe o pernă, o apăsare teribilă mă cuprinse. Dintr-o dată situația în care mă aflam mi se înfățișă în fața ochilor ca o fantomă. Eram acolo, necunoscută, întunecată, aproape lipsită cu totul de speranță. Ce făceam aici, singură, în Londra aceasta imensă? Ce aveam să fac a doua zi? Ce perspective aveam eu în viață? Ce prieteni aveam eu pe întreg pământul? De unde veneam? Încotro aș fi putut să mă îndrept? Ce-mi mai rămânea de făcut?

Mi-am scăldat perna, brațele, părul, în lacrimile care se

revărsau nestăpânite. O pauză întunecată, încărcată de gânduri negre urmă acestei izbucniri, însă nu regretam pasul făcut, și nici nu m-aș fi învoit să dau înapoi. O convingere puternică, dar nelămurită, că era mai bine să merg înainte decât să mă retrag, și că eram în stare să merg înainte, că o cale, oricât ar fi fost de îngustă și de grea, avea să mi se deschidă în față cu vremea, predomina asupra tuturor celorlalte simțăminte. În cele din urmă mă liniștii îndeajuns ca să-mi pot face rugăciunile și să-mi caut odihna. Suflasem tocmai în lumânare și mă întinsesem sub pături, când un sunet adânc, grav, puternic, străbătu noaptea făcând-o să vibreze. La început n-am știut ce este; dar el se repetă de douăsprezece ori, și la cea de a douăsprezecea bătaie, cu vibrarea ei uriașă și tremurătoare, îmi spusei: „Sunt aici, în umbra catedralei Sfântul Paul”.

6

LONDRA

A DOUA ZI ERA ÎNTÂI MARTIE.

Când m-am trezit, m-am sculat din pat și mi-am deschis fereastra, am zărit soarele răsărit de curând și zbătându-se să răzbească prin ceață. Deasupra capului meu, mai presus de acoperișurile caselor înălțându-se până aproape de nori, vedeam o siluetă solemnă, boltită, albăstrie-închisă, cețoasă – CUPOLA CATEDRALEI. Privind-o, îmi simțeam sufletul emoționat, aveam dintr-o dată simțământul că eu, care până atunci parcă nu trăisem cu adevărat niciodată, eram în sfârșit pe punctul să gust viața.

„Bine am făcut că am venit aici, mi-am spus, în vreme ce purcedeam să mă îmbrac cu grabă și grijă, îmi place aerul din această măreață Londră pe care-l simt acum jur-împrejurul meu. Doar un netrebnic ar accepta să-și petreacă întreaga viață într-un biet cătun, suferind ca

Însușirile să-i fie mâncate acolo de rugina obscurității!”

M-am îmbrăcat și am coborât, nu mă mai simțeam obosită de drum și fără vlagă, ci, dimpotrivă, odihnită și plină de viață. Când intră chelnerul în sala de mese cu micul dejun, izbutii să-i fac față cu liniște, și chiar cu bună dispoziție. Am dus chiar o conversație de vreo zece minute în cursul căreia am ajuns să ne cunoaștem mai bine spre folosul amândurora. Era un om mai vârstnic, cu părul încărunțit, și, după cât se părea, servea aici de douăzeci de ani. Când mă convinsei de aceasta, fui sigură că trebuie să-și amintească de cei doi unchi ai mei, Charles și Wilmot, care, în urmă cu cincisprezece ani, poposiseră deseori în hanul acesta. Le pomenii numele, el își amintea de ei perfect și plin de respect. Când îi spusei de legătura mea de rudenie cu ei, situația mea se clarifică pe de-a întregul în ochii lui și chiar așa cum aș fi dorit-o. Îmi spuse că semănăm la față cu unchiul Charles, și îmi închipui că spunea adevărul, pentru că și doamna Barrett afirmase adesea același lucru. O atitudine plină de politețe și prevenitoare înlocui acum comportarea sa plină de îndoieli și jenantă de mai înainte, și din clipa aceea n-am mai întâmpinat greutăți pentru a obține un răspuns corect la o întrebare rezonabilă.

Strada spre care răspundea fereastra micuței mele camere era îngustă, liniștită și deloc murdară; puținii trecători erau ca oricare din cei întâlniți în orașele de provincie. Nu vedeam afară nimic înfricoșător și aveam încredere că mă pot aventura să ies singură.

Așadar, după ce-mi luai micul dejun, pornii la drum. Inima îmi era încălzită de un simțământ de mulțumire – să mă plimb singură pe străzile Londrei mi se părea în sine o adevărată aventură. Curând mă găseam pe Paternoster Row – care era pentru mine un loc deja cunoscut. Intrai într-o librărie ținută de un oarecare Jones, cumpărai o cărticică – un gest extravagant pe care la drept vorbind nu mi l-aș fi putut permite, însă mă gândisem că într-o bună zi o să pot s-o trimit sau să i-o dăruiesc personal doamnei Barrett. Domnul Jones, un om de afaceri uscățiv, stătea în picioare

În spatele tejghelei, el părea să fie unul dintre cei mai importanți, iar eu una dintre cele mai fericite ființe.

În dimineața aceea trăii în adevăratul înțeles al cuvântului cât într-o întreagă viață bine umplută de simțăminte. Trezindu-mă pe neașteptate în fața catedralei Sfântul Paul, intrai și urcai în marele dom; de acolo puteam vedea Londra cu râul, cu podurile, cu bisericile sale; vedeam străvechiul Westminster, și înverzitele grădini din Temple scăldate în lumina soarelui, și cerul limpede, albastru, primăvărat deasupra, iar între acesta și orașul de jos un văl nu prea des de ceață.

Coborând, îmi continuai plimbarea la întâmplare, lăsându-mă în voia pașilor, simțindu-mă liberă și plină de bună dispoziție, și – fără să-mi dau prea bine seama cum – ajunsei în însăși inima marelui oraș. Acum vedeam și simțeam Londra. Ajunsei până pe cheiuri, urcai pe Cornhill, mă amestecai prin șuvoiul trecătorilor, îndrăznii să înfrunt pericolul trecerii străzilor. Să constat că pot face aceasta și mai ales că o pot face de una singură îmi stârni o plăcere irațională, dar reală. De atunci, am mai văzut West End-ul, parcurile, frumoasele scuaruri, dar tot mai mult îmi place City-ul. Inima orașului mi se pare mai plină de viață; pulsația afacerilor, graba, vuietul, constituie o priveliște plină de gravitate și de însuflețire, în inima orașului se naște viața – în cartierele din West End îi întâlnești doar plăcerile. În West End poți întâlni prilejuri de distracție și amuzament, însă în City te simți mișcat până în adâncul inimii.

Până la urmă, obosită și înfometată (de ani de zile nu mai simțisem o foame atât de sănătoasă) mă întorsei, cam pe la ceasurile două, spre întunecosul, bătrânul și liniștitul meu han. Luai acolo dejunul, două feluri: o mâncare simplă și legume, și amândouă mi se părură excelente, cu mult mai bune decât felurile delicate, pretențioase pe care bucătăreasa domnișoarei Marchmont obișnuia să ni le trimită bunei mele stăpâne și mie însămi și căroră noi amândouă nu izbuteam, oricât ne-am fi străduit, să le facem față. Obosită dar încântată, mă întinsei pe trei

scaune să mă odihnesc pentru o oră (căci camera mea nu avea o canapea). Știu că am dormit și că apoi, trezindu-mă, am stat pe gânduri cam vreo două ceasuri.

Starea de spirit în care mă aflam și toate împrejurările imediate erau acum cât se poate de prielnice pentru a mă face să adopt o nouă, mai hotărâtă și mai îndrăzneță — poate chiar deznădăjduită — linie de acțiune. Nu mai aveam nimic de pierdut. Sila de nespus pe care o simțeam față de existența mea pustie din trecut îmi interzicea să mă întorc îndărăt. Dacă aveam să dau greș în ceea ce îmi propuneam să întreprind acum, cine, în afară de mine însămi, ar fi avut de suferit? Dacă aveam să mor departe de casă — de casă aș fi vrut să spun, numai că nu aveam cu adevărat o casă —, de Anglia, cine ar fi avut să plângă pe urma mea?

De suferit mă așteptam să sufăr. Cu suferința eram deprinsă, mă gândeam chiar că moartea însăși nu-mi trezea spaima pe care le ridică în fața celor crescuți în puf. Mă oprisem și altădată la gândul morții cu cugetul liniștit. Pregătită deci pentru orice consecințe, am alcătuit un plan.

Încă în aceeași seară obținui de la prietenul meu chelnerul informații cu privire la plecarea vapoarelor către un anume port de pe continent, Boue-Marine. Constatai astfel că nu aveam timp de pierdut, trebuia să-mi rețin o cabină încă din seara aceea. La drept vorbind, aș mai fi putut aștepta până dimineața să-mi ocup chiar locul, însă n-aș fi vrut să înfrunt riscul de a întârzia.

— Mai bine rețineți-vă locul de pe acum, domnișoară, mă sfătui chelnerul. Dându-i dreptate mi-am plătit camera și răsplătii bunăvoința prietenului meu cu o monedă de o valoare de-a dreptul princiară care în ochii lui trebuie să fi părut absurdă — și chiar, în vreme ce își băga banii în buzunar avu un surâs vag care lăsa să înțeleg părerea sa despre felul în care donatoarea știa să se descurce în viață. Se ocupă el însuși să-mi caute o trăsură. Mă recomandă de asemenea vizitiului, dându-i în același timp instrucțiuni să mă conducă până pe chei și să nu mă lase pe seama

hamalilor din docuri, lucru pe care birjarul făgădui să-l facă. Numai că, odată ajunși, nu-și respectă promisiunea, ci, dimpotrivă, mă offeri jertfă, mă servi ca pe o porție grasă poftelor acelora, debarcându-mă în mijlocul unui grup de asemenea hamali din docuri.

Aici se ivi pentru mine o criză cu totul și cu totul neplăcută. Era o noapte întunecoasă. Vizitiul se îndepărtă în grabă de îndată ce-și încasă banii, hamalii începură o adevărată luptă între ei pentru mine și pentru bagajul meu. Înjurăturile pe care și le schimbă între ei le mai aud și acum, ele îmi zguduiră calmul filosofic într-o mai mare măsură decât reușise s-o facă noaptea, singurătatea mea, sau ciudățenia până atunci necunoscută a scenei. Unul din ei îmi înșfăcă bagajul. Rămăsei liniștită, așteptând. Dar când un altul puse mâna pe mine, eu prinsei glas și, scuturându-mă de atingerea lui, pășii neîntârziat într-o barcă, comandai cu severitate să mi se lase cufărul alături în aceeași ambarcațiune - „chiar în locul acesta” - ceea ce se și făcu de îndată, iar proprietarul bărcii pe care o alesesem îmi deveni pe dată aliat, și începu să vâslească.

Fluviul era negru ca un torent de cerneală. Pe suprafața lui se frângeau luminile de la clădirile din jur, navele se legănau mai spre larg. Trecurăm astfel vâslind pe lângă asemenea vase, citii la lumina lanternelor numele lor vopsite în litere uriașe, albe pe fondul negru al carenelor. *Oceanul, Phoenix, Prințul Consort, Delfinul* rămaseră pe rând în urma noastră însă vasul meu se numea *Vioiul* și se părea că acostase mai departe.

Alunecam astfel pe valurile întunecate, îmi alerga gândul la apele Styxului și la Charon, care să poarte un suflet însingurat înspre Țara Umbrelor. În toiul acestei întâmplări ciudate, cu un vânt înghețat suflându-mi în față și cu norii miezului de noapte lăsându-și ploaia asupra capului meu, cu doi vâslași brutali și grosolani drept tovarăși, ale căror blesteme îmi răneau urechile, mă întrebai dacă eram pierdută de oboseală, nefericită sau pradă spaimei. Nu eram niciuna, nici alta. Deseori în viață mi s-a întâmplat să mă simt mult mai înfricoșată, chiar în împrejurări mai sigure

În comparație cu aceasta. „Cum așa, îmi spusei. Mi se pare că sunt însuflețită și plină de viață în loc să mă simt îngrijată și deznădăjduită?” Nu-mi explicam deloc de ce mă simțeam astfel.

Vioiul se arată în fața noastră în cele din urmă, alb și strălucitor, din întunecimile nopții.

— Ați ajuns! îmi spuse luntrașul și-mi pretinse pe loc suma de șase șilingi.

— Îmi ceri prea mult, i-am răspuns.

Pe loc se îndepărtă de vas și-mi jură că nu avea să mă lase să mă imbarc până nu aveam să-i plătesc. Un tinerel – stewardul, după cum aveam să aflu mai târziu – stătea privind la noi peste balustrada punții, rânjea de la început așteptând urmarea conflictului. Ca să-l dezamăgesc, mă hotărâi să plătesc suma cerută. De trei ori în după-amiaza aceea plătisem câte o coroană acolo unde ar fi trebuit să nu dau mai mult de o treime din această sumă, însă mă mângâiai cu reflecția: „Lasă, asta se cheamă să capeți experiență”. „Te-au tras pe sfoară!” îmi spuse stewardul încântat, când mă urcai pe bordul navei. I-am răspuns flegmatic „știu”, și am coborât spre cabină.

O femeie voinică, bine făcută și cochetă se afla în cabina doamnelor. O rugai să-mi arate culcușul meu. Ea mă privi aspru, mormăi ceva în sensul că era cu totul neobișnuit ca, pasagerii să se imbarce la asemenea ore, și păru chiar dispusă să se arate și mai puțin politicoasă încă. Ce chip atrăgător avea, și în același timp câtă insolență și cât egoism îi erau înscrise pe trăsăturile feței!

— Acum, că tot sunt pe bord, puteți fi încredințată că am să și rămân, fu răspunsul meu. Am să vă deranjez să-mi spuneți care este culcușul meu.

Se supuse, însă cu vădită neplăcere. Îmi scosei boneta, îmi aranjai lucrșoarele și mă întinsei. Trecusem prin oarecari dificultăți, câștigasem un soi de victorie, ființa mea, până acum fără adăpost, fără ancoră, fără sprijin își găsise iarăși un scurt răgaz. Până când vasul avea să ajungă în portul de destinație, nu avea să mi se mai ceară nicio inițiativă, însă atunci... o, nu-mi venea să mă mai

gândesc la asta. Hărțuită, istovită, zăceam astfel într-o semitrezie.

Îngrijitoarea aceea vorbea toată noaptea, nu cu mine, ci cu tânărul steward, fiul ei care-i semăna ca o picătură de apă. Acela intra și ieșea fără întrerupere din cabină; se contraziceau, se certau, se împăcau, și făcură asta de douăzeci de ori în acea noapte. Ea îl anunțase că scrie o scrisoare acasă – după cum spunea ea – către tatăl său: citi cu voce tare pasaje din această epistolă, fără să se sinchisească câtuși de puțin de prezența mea, poate că mă credea adormită. Mai multe din aceste pasaje păreau să se refere la anumite secrete de familie, și se refereau mai ales la o anumită Charlotte, o soră mai tânără care, după câte se putea înțelege din cuprinsul scrisorii, părea să se afle pe punctul de a contracta o căsătorie romantică și imprudentă. Ce zgomotos era protestul mai vârstnicei doamne împotriva acestei uniri nerecomandabile! Îndatoritorul ei fiu își bătu joc cu mari hohote de râs de corespondența mamei-si. Ea își apăra punctul de vedere și stilul și țipa în gura mare la el. Alcătuiau o pereche stranie. Ea părea să aibă treizeci și nouă sau patruzeci de ani, însă era trupeșă și înfloritoare ca o fată de douăzeci. Aspră, bună de gură, vanitoasă și vulgară, mintea ca și trupul îi erau grosolane și agresive. Bănuiesc că încă din copilărie trebuie să-și fi petrecut viața în localuri publice, și era cât se poate de probabil că în tinerețe fusese slujitoare de bar.

Către dimineață conversația ei se îndreptă spre noi teme: Watsonii, o anumită familie, cunoscută de ea, pe care îi aștepta să se imbarce și pe care se părea că-i stimează mult pentru bacșișurile grase așteptate din partea lor. Spunea că „a fost de fiecare dată o adevărată plească frumoasă când familia asta a făcut traversarea pe vasul nostru”.

În zori, totul se trezi pe vas, iar la răsăritul soarelui pasagerii suiră pe bord. Îngrijitoarea făcu familiei Watson o primire zgomotoasă și în cinstea lor nu se sfii să facă un mare tărăboi. Erau cu totul patru persoane, doi bărbați și două femei. În afară de ei nu mai era decât un singur alt

pasager, o tânără pe care o escortase un bărbat cu aspect elegant dar cam obosit. Cele două grupuri ofereau un adevărat contrast. Watsonii erau fără îndoială oameni bogați, căci în comportamentul lor se citea încrederea de sine pe care o dă conștiința averii, femeile — amândouă tinere, și una dintre ele desăvârșită în ce privește frumusețea fizică — erau îmbrăcate fastuos, în culori vesele și de-a dreptul absurd de nepotrivite pentru împrejurările respective. Bonetele lor împodobite cu flori vii, mantilele lor de catifea și rochiile de mătase păreau mult mai potrivite pentru parc sau promenadă decât pentru o punte umedă de vapor. Bărbații erau scunzi, simpli, grași și vulgari. Cel mai în vârstă, mai simpluț la înfățișare, mai soios și mai lat în burtă era, după cum constatai în curând, soțul, de curând, presupun, căci ea era foarte tânără, al fetei celei frumoase. Mare îmi fu uimirea când făcui această descoperire, și încă și mai mare când mă convinsei că în loc să fie deznădăjduită și cu totul nefericită de o astfel de căsătorie era veselă chiar până la exuberanță. Râsul ei, reflectam eu, năștea fără îndoială din frenezia disperării. Și chiar în clipa când îmi trecea acest gând prin minte, cum stam sprijinindu-mă, liniștită și solitară de balustrada punții, ea se îndreptă cu pas săltăreț spre mine — care-i eram o străină desăvârșită —, ținând în mână un scaun pliant și adresându-mi un surâs a cărui frivolitate mă puse în încurcătură și mă uimi, chiar dacă îmi arăta în schimb o dantură desăvârșită, și-mi oferî scaunul respectiv. Refuzai, firește, cu toată politețea pe care o putui găsi în cuvinte. Ea se îndepărtă atunci, bine dispusă și ușurică, în pasul ei de dans. Trebuie să fi fost din firea ei o ființă îndatoritoare, dar ce Dumnezeu o putuse convinge să se mărite cu individul acela care semăna mai mult cu un butoi de ulei decât cu un bărbat?

Cealaltă doamnă din acest grup de pasageri, cea însoțită cum am mai spus de un domn, era o fată blondă și drăguță. Rochia ei simplă imprimată, boneta de stambă netivită și șalul larg pe care-l purta cu grație, alcătuiau un vestmânt de o simplitate care te ducea cu gândul la cei din secta

quakerilor, dar care i se potrivea de minune. Văzui că, înainte ca să o părăsească, însoțitorul ei aruncă o privire scrutătoare înspre ceilalți pasageri, ca și cum ar fi vrut să se convingă în ce tovărășie o lasă pe cea pe care o adusese pe bord. Își îndepărtă privirile cu un aer cât se poate de nemulțumit de la doamnele cu flori viu colorate; mă privi pe mine și-i vorbi apoi fiicei, nepoatei, sau ce i-ar fi putut fi tânăra, ea privi de asemenea către mine și-și strâmbă buzele subțiri, drăgălașe. S-ar fi putut să fie persoana mea chiar, sau poate rochia mea simplă de doliu cea care provocase acest semn de dispreț, mai probabil este că ambele. Sună clopotul. Tatăl ei (mai târziu aveam să aflu că-i era tată) o sărută și coborî pe țărm. Pachebotul se desprinsese de lângă chei.

Străinii spun că tinerele englezoaice sunt singurele fete care pot să călătorească singure, și mult se minunează de îndrăzneala și încrederea pe care o au în ele părinții și tutorii englezi. Cât despre aceste tinere *Miss*, unii consideră degajarea lor ca fiind prea băiețoasă și „nepotrivită”, alții le socotesc victime pasive ale unui sistem teologic și de educație care se dispensează în chip prea ușuratic de „supravegherea” cuvenită. N-aș ști să spun dacă tânăra domnișoară despre care am vorbit era din categoria celor pe care le poți lăsa astfel nesupravegheate, fără să-ți faci griji. Ar fi mai exact să spun că nu știam atunci. Însă curând se dovedi că demnitatea solitudinii era pe gustul ei. Se plimbă în sus și în jos pe punte de câteva ori, privi cu un aer acru, disprețuitor, spre mătăsurile și catifelele înfoiate și spre urșii care se învârtteau greoi în jurul acestora, și în cele din urmă se apropie de mine și-mi adresează cuvântul.

— Vă place să călătoriți pe mare? a fost întrebarea ei.

I-am explicat că o asemenea plăcere urma să fie verificată prin experiență. Până atunci nu mai făcusem nicio asemenea călătorie.

— O, ce încântător! strigă ea. Vă invidiez pentru senzația aceasta de noutate, primele impresii, știți și dumneavoastră, sunt atât, atât de plăcute. Eu care am făcut atât de multe voiaje din acestea, nici nu-mi mai aduc

bine aminte cum a fost cel dintâi, sunt de-a dreptul *blazată* de mare și de toate astea.

Nu-mi putui stăpâni un surâs.

— De ce râdeți de mine? se întoarse ea, cu o iritare atât de sinceră încât îmi plăcu mai mult astfel decât mai înainte.

— Pentru că sunteți prea tânără ca să fiți *blazată* de ceva.

— Am șaptesprezece ani! (părea cam jignită).

— Abia s-ar spune că aveți șaisprezece. Vă place să călătoriți singură?

— Bah! nici nu-mi pasă. Am traversat până acuma de zece ori singură Canalul Mânecii. Numai că am grijă să nu rămân multă vreme singură de tot, îmi găsesc întotdeauna prieteni.

— Nu cred că veți avea prilejul să vă faceți multe prietenii în călătoria aceasta, bănuiesc (și arunca o privire către grupul Watsonilor, care acum râdeau între ei și făceau mare zarvă pe punte).

— Nu cu persoanele acestea odioase, spuse ea. Oamenii ca aceștia ar trebui să călătorească în vase de animale. Dumneavoastră mergeți la școală?

— Nu.

— Unde vă duceți?

— N-am nici cea mai mică idee, adică, vreau să spun, nu știu ce am să fac după ce ajung la portul Boue-Marine.

Mă privi o clipă, și apoi continuă să sporovăiască mai departe, fără grijă:

— Eu merg la școală. Oho, câte școli din astea străine n-am mai văzut eu la viața mea! Și cu toate acestea, tot o ignorantă am rămas. Nu știu nimic, chiar nimic-nimic, vă asigur. Știu doar să cânt la pian și să dansez, și știu bineînțeles și franceza și germana, le vorbesc, dar nu pot să scriu sau să citesc prea bine în limbile acestea. Știți că m-au pus zilele trecute să le traduc în englezește o pagină dintr-o carte ușoară nemțească și n-am fost în stare. Tăticul a fost foarte nemulțumit, zicea că s-ar putea spune că domnul *de Bassompierre* – nășicul meu care-mi plătește școala peste tot – își aruncă banii pe fereastră cu mine. Și

pe urmă la materiile de informare - istorie, geografie, aritmetică și așa mai departe - sunt o nepricepută; și chiar în engleză scriu așa de prost, cu toată ortografia și gramatica pe care mi le bagă ei în cap. Și pe lângă toate astea am uitat și totul la religie. Se zice că aș fi protestantă, știți, dacă stau să mă gândesc nici nu știu bine dacă sunt cu adevărat așa ceva sau nu. Nici nu știu care e deosebirea dintre un romano-catolic și un protestant. Însă, sincer de tot, nici nu-mi prea pasă de astea. Pe vremuri am fost luterană, la Bonn - ce oraș frumos, încântător Bonnul! — și acolo erau studenți așa de simpatici! Fiecare fată mai drăguță de la școală de la noi avea un admirator, ei știau la ce ore ieșeam la plimbare și mai totdeauna se potriveau să treacă pe lângă noi pe promenadă. *Schönes Mädchen*¹, îi auzeam cum spun. Am fost așa de fericită la Bonn!

— Și acum unde ești? am întrebat-o.

— O, la asta... *chose*, îmi răspunse.

Adevărul este că domnișoara Ginevra Fanshawe (acesta era numele tinerei) spusese doar cuvântul acesta *chose* în locul numelui adevărat pe care-l avea în clipa aceea în minte. Avea obiceiul acesta, *chose* îi revenea mereu în vorbire, ca un substitut comod pentru oricare din cuvintele ce i s-ar fi întâmplat să le uite din limba în care se exprima în clipa respectivă. Tinerele franțuzoaice fac astfel adesea, de la ele luase și ea obișnuința aceasta. *Chose* în cazul de față însemna Villette - marele oraș capitală a marelui regat Labassecour.

— Și îți place la Villette? am întrebat-o.

— Foarte mult. Localnicii, știți, sunt foarte proști și vulgari, dar sunt acolo câteva familii simpatice de englezi.

— Și mergi la școală?

— Da.

— E o școală bună?

— O, nu! Oribilă, dar eu ies în fiecare duminică, și nu-mi mai pasă de *maîtresses*² sau de *professeurs*³ - sau de

¹ Frumoasă fată (*germ.*).

² Profesoare

³ Profesori

*élèves*¹, și lecțiile le mai dau *au diable*² (în englezește, știți, nici n-ai îndrăzni să spui așa ceva, dar în franțuzește sună tocmai bine) așa că la urma urmelor mă descurc foarte bine... Iar râdeți de mine?

— Nu, surâd și eu așa... de ce-mi aduc aminte.

— De ce vă aduceți aminte? Și fără să aștepte vreun răspuns: Acuma, spuneți-mi și unde vă duceți dumneavoastră?

— Unde m-o duce soarta. Treaba mea e să-mi caut o slujbă ca să-mi câștig existența, oriunde ar fi asta.

— Să vă câștigați existența (consternată) - atunci, sunteți săracă?

— Săracă întocmai ca Iov.

— Bah! Ce neplăcut! Dar și eu știu ce înseamnă să fii sărac - și ai mei de-acasă sunt săraci - tata și mama, și toți. Pe tatălul îl cheamă căpitanul Fanshawe; e un ofițer cu jumătate de soldă, dar dintr-o familie bună și unele din rudele noastre sunt chiar oameni de seamă; însă unchiul și nașul meu, *de Bassompierre*, care stă în Franța, e singurul care ne ajută; are grijă de educația noastră, a fetelor. Eu am cinci surori și trei frați. După o vreme va trebui să ne mărităm, presupun, cu niște domni mai în vârstă și cu bani, tatălul și cu mămica au să aibă grijă de asta. Soră-mea Augusta s-a și măritat deja cu un domn care pare mult mai bătrân decât tatălul. Augusta este foarte frumoasă - nu în genul meu - ea e brunetă, soțul ei, domnul Davies, a suferit de friguri galbene în India, și e și acum galben ca un cobai la față; dar e bogat de tot și Augusta are trăsura ei și după părerea noastră s-a ajuns bine de tot. E mai bine așa decât să trebuiască „să-ți câștigi existența”, cum spuneți dumneavoastră. Dar, ia spuneți-mi, sunteți deșteaptă?

— Nu, deloc.

— Știți să cântați la pian, sau din gură, vorbiți două sau trei limbi?

— Cătuși de puțin.

Dar eu tot cred că sunteți deșteaptă. O pauză apoi

¹ Elevi

² La dracu

căscând: O să suferiți de rău de mare?

— Dar dumneata?

— O, groaznic! Imediat ce ajungem în larg. De fapt, chiar de pe acum încep să-l simt. Am să cobor în cabină, și ai să vezi cum am să ți-o mai frec pe îngrijitoarea aia grasă și scârboasă. *Heureusement je sais faire aller mon monde*¹.

Și coborî.

Nu trecu mult și ceilalți pasageri o urmară; toată după-amiaza rămăsei singură pe punte. Când îmi readuc în amintire starea de liniște și chiar de fericire în care mi-am petrecut acele ceasuri, și mă gândesc în același timp la situația în care mă aflu, la cât era ea de precară – s-ar fi putut spune chiar disperată – simt că, tot astfel cum „*Zidurile de piatră nu-nchipuie o temniță. Nici gratiile de oțel – o cușcă*” nici primejdia, singurătatea, viitorul nesigur nu sunt niște rele apăsătoare atâta vreme cât ființa ți-este sănătoasă și știi să-ți folosești calitățile, mai ales dacă în vremea aceasta și Libertatea îți dă aripi iar Nădejdea te călăuzește cu steaua ei.

Nu m-am simțit rău până am trecut de Margate și am sorbit cu multă bucurie briza mării; cu o bucurie zeiască priveam valurile legănate ale Canalului Mânecii, pescărușii plutind asupra-le, pânzele albe în depărtările lor înălbite, cerul liniștit însă acoperit de nouri boltind peste toate deopotrivă. În reveria mea mi se părea că văd continentul Europei ca pe o țară de vis, departe de tot. Soarele îl scâldea de pretutindeni făcând din linia coastelor un șirag de aur, dantelăriile migăloase ale orașelor înghesuite și turnurile albe ca zăpada, formele întunecate ale pădurilor, colinele senine, pășunile moi și râurile ramificate, împodobindu-l ca pe o gravură. Ca fundal se întindea cerul, solemn și adânc albastru, și – măreț ca o promisiune împărătească, scânteind blând cu spulberări de vrajă – se arcuia dinspre miazănoapte către miazăzi curcubeul.

Treci peste aceste cuvinte, dacă dorești, cititorule, sau mai bine lasă-le aici pe filă și desprinde din ele o învățătură – ca un vers moral dintr-o carte de citire:

¹ Din fericire, știu să-i pun în mișcare pe cei cu care am de-a face

Visele-n lumina zilei sunt înșelăciuni de demoni.

Începând să mă simt covârșită de răul de mare, mă târâi jos în cabină.

Patul domnișoarei Fanshawe se întâmplă să fie alături de al meu. Și îmi pare rău că trebuie să spun că ea mă chinui cu un egoism nemilos în tot timpul suferințelor prin care am trecut împreună. Nimic n-ar fi putut fi mai obositor decât nerăbdarea și răzgâielile ei. Watsonii, care se simțeau și ei foarte rău, și de care îngrijitoarea s-a ocupat toată vremea cu o parțialitate nerușinată, erau niște adevărați stoici în comparație cu ea. De multe ori am observat de atunci, la persoane cu temperamentul ușuratic și neglijent și cu genul de frumusețe dulceagă și fragilă ca ale Ginevrei Fanshawe, această incapacitate de a îndura suferința; asemenea oameni par că se înălesc în fața contrarietăților, ca berea proastă în sticle. Bărbatul care-și ia drept soție o asemenea femeie ar trebui să se îngrijească să-i asigure o existență cu totul lipsită de umbre. Indignată în cele din urmă de cicălelile ei răutăcioase, îi cerui cu asprime „să-și țină gura”. Bruschețea aceasta îi făcu bine, și putui să constat că nu-mi purtă deloc pică după aceea.

Pe măsură ce se lăsa noaptea, marea devenea tot mai violentă, valuri mari se spărgeau de flancurile vasului. Te cuprindea un sentiment straniu gândindu-te că în jurul nostru nu era decât întunecime și apă, și să știi că nava își croiește astfel un drum fără urme în pofida vuietului, talazurilor și vântului tot mai aspru; diferite mobile începură să se răstoarne în jurul nostru în cabină și a trebuit să le ținui locului; pasagerii se simțeau tot mai rău; domnișoara Fanshawe declară printre gemete că simte că moare, negreșit.

— Nu, lasă, mititico, spuse îngrijitoarea. Ajungem acum în port.

După încă un sfert de oră, liniștea se lăsa asupra noastră, și cam pe la miezul nopții călătoria luă sfârșit. Mie îmi păru rău, da, cu adevărat îmi păru rău. Răgazul care-mi fusese

hărăzit se terminase, dificultățile aspre cărora trebuia să le fac față aveau să reînceapă.

Când am urcat pe punte, aerul rece și suflul negru, al nopții păreau că mă ceartă pentru îndrăzneala pe care mi-o luasem venind aici unde mă aflam acum. Luminile unui oraș străin sclipind în portul necunoscut mă întâmpinau ca o mulțime de ochi amenințători. Grupul familiei Watson fu întâmpinat de niște prieteni care urcară acum pe bord. O întreagă familie de prieteni o înconjură și o luă sus pe domnișoara Fanshawe. Iar eu – dar eu nici nu mai îndrăzneam în clipele acelea să compar situația mea cu a altora.

Și totuși, încotro să mă îndrept? Trebuia să merg și eu undeva. Necesitatea nu îngăduie să așteptăm situații prielnice. Pe când îi înmănam îngrijitoarei bacșișul ei — și păru surprinsă primind mai mult decât așteptase, în calculele ei grosolane, de la una ca mine – i-am spus:

— Fii bună, te rog, și îndreaptă-mă spre vreun han liniștit, respectabil, unde aş putea să-mi petrec noaptea.

Nu numai că-mi dădu îndreptările cerute, ci chemă chiar și un hamal și-l îndemnă să-mi poarte de grijă – mie, nu și cufărului meu, căci acesta fusese dus la vamă.

L-am urmat pe omul acela pe o stradă grosolan pietruită, luminată acum de scânteierea șovăielnică a clarului de lună; m-a dus până la ușa hanului. I-am oferit șase pence pe care el refuză să-i primească, și eu, închipuindu-mi că atâta nu-i de ajuns, îi schimbai cu un șiling, însă el mă refuză și acum vorbindu-mi cu oarecare asprime într-o limbă necunoscută mie. Un chelner, care ieșise în gangul luminat de lanterne al hanului, îmi atrase atenția într-o englezească stricată că banii mei erau bani străini care nu aveau aici circulație. Îi dădui lui atunci o monedă de o liră cerându-i să mi-o schimbe pe bani franțuzești. Odată rezolvată această chestiune, am cerut o cameră. O cină n-aș fi putut să înghit, eram încă stăpânită de răul de mare, deprimată și tremurând din toate încheieturile. Cât de ușurată m-am simțit când ușa unei cămăruțe micuțe de tot se închise în sfârșit în urma mea și a chinurilor mele!

Puteam să mă odihnesc iarăși, chiar dacă norul gros al îndoielilor avea să mă apese a doua zi la fel de amenințător ca și înainte, aducând cu el nevoia unor eforturi și mai grabnice, aducând primejdia sărăciei totale mai aproape, făcând lupta pentru existență și mai grea.

7

VILLETTE

CÂND M-AM TREZIT, DIMINEAȚA, îmi revenise curajul și-mi recâștigasem puterile. Acum, când nu mai eram atât de obosită fizic încât să nu pot judeca limpede, gândurile îmi erau vii și clare.

Când îmi terminam tocmai toaleta, auzii o bătaie la ușă. Spusei „Intră”, și mă așteptam s-o văd pe cameristă. Își făcu însă apariția un bărbat cu înfățișare grosolană care spuse:

— Dădeți-mi cheile, dom’șoară.

— De ce? Întrebai eu.

— Dădeți-le, spuse el nerăbdător și, când aproape că mi le smulse din mână, adăugă: E-n regulă, acușica vă vine și cufăru’. — Din fericire lucrurile ieșiră până la urmă bine: era vorba de un om de la vamă. Unde aveam să mă duc să-mi iau micul dejun, n-aș fi știut să spun nici eu, însă mă hotărâi, nu fără ezitări, să cobor.

Am remarcat acum un lucru pe care în extrema mea oboseală din noaptea precedentă nu-l observasem, și anume că hanul meu era în realitate un hotel foarte mare, și pe când coboram scara cea largă, oprindu-mă la fiecare treaptă (căci nu mă grăbeam câtuși de puțin să ajung jos) priveam tavanul înalt deasupra capului meu, pereții zugrăviți frumos în jur, ferestrele largi care umpleau clădirea de lumină, marmura străbătută de vine peste care pășeam (căci treptele erau din marmură, deși fără covoare

și nici foarte curate) și mă gândeam la contrastul dintre toate acestea și dimensiunile cămăruței care-mi fusese dată și modestia extremă a mobilierului – și gândurile acestea mă făcură să cad într-o stare de spirit visătoare.

Mult mă minunai de pildă de ingeniozitatea chelnerilor și cameristelor atunci când trebuiau să potrivească cele necesare confortului diferitelor categorii de clienți. Cum de puteau servitorii de la hanuri și îngrijitoarele de pe corabie să spună, dintr-o singură privire că eu, de pildă, eram o persoană fără nicio însemnătate socială și prea puțin împovărată de bani? Era limpede că știau lucrul acesta, vedeam bine că mă apreciau cu toții, după o singură clipă de calcule, până la o fracțiune de centimă. Faptul mi se părea și curios și semnificativ; nu vroiam să-mi ascund nimic însămi ce însemnau toate astea, însă izbutii să mă stăpânesc.

Ajungând în sfârșit în holul cel mare, scăldat în lumină, am reușit să găsesc drumul spre locul care era destinat micului dejun. N-aș putea nega faptul că atunci când am pătruns în acea încăpere simțeam oarecare neliniște; eram nesigură, singuratică, deprimată; aș fi dat orice să știu dacă fac gesturile pe care se cuvine să le fac, simțeam cu toată convingerea că nu fac bine însă n-aș fi putut să fac altminteri. Acționând deci în spiritul și cu liniștea unui fatalist, mă așezai la o măsuță la care un chelner îmi aduse curând micul dejun și eu mă împărtășii din această hrană într-o stare de spirit nu întru totul menită să-mi favorizeze digestia. Mai erau în acea încăpere mulți alți oameni care-și luau micul dejun la alte mese, m-aș fi simțit ceva mai bine dacă aș fi putut vedea printre ei și vreo femeie, însă nu era niciuna, toți cei de față erau bărbați. Însă nimeni nu părea să considere că eu aș fi făcut ceva straniu; unul sau doi domni îmi aruncau uneori câte o privire, însă niciunul nu mă fixă în chip stânjenitor; îmi închipuii că, chiar dacă vedeau ceva excentric în toată împrejurarea, închiseseră pur și simplu problema prin cuvântul „englezoaică”.

Terminându-mi micul dejun, trebuia să pornesc din nou

— Dar încotro? „Îndreaptă-te către Villette”, îmi spunea o

voce lăuntrică, stârnită fără îndoială de amintirea unei propozițiuni pronunțată cu neglijență și desigur din întâmplare de către domnișoara Fanshawe atunci când își luase rămas bun de la mine:

— Aș vrea să veniți și dumneavoastră la *Madame Beck*; are acolo niște micuți de care s-ar putea să vă îngrijiți dumneavoastră; are nevoie de o guvernantă englezoaică, sau avea nevoie în orice caz acum una sau două luni.

Cine era această *Madame Beck*, unde locuia ea, nu știam. Întrebasem, însă această întrebare rămăsese neluată în seamă, domnișoara Fanshawe, zorită de prietenii ei, o lăsase fără răspuns. Îmi închipuiam că reședința acestei doamne trebuia să fie Villette – astfel că-mi spusei că trebuie să mă îndrept spre Villette. Distanța era de patruzeci de mile. Știam că mă agăț de un fir de pai, însă, în abisurile adânci și clocotitoare în care mă găseam eu atunci, m-aș fi agățat chiar și de o pânză de păianjen. Interesându-mă despre mijloacele de călătorie înspre Villette, și obținând un loc în diligență, purcsei călăuzită doar de această umbră, de umbra unui proiect. Înainte de a afirma că o astfel de inițiativă ar fi fost poate ușuratică, cititorule, aruncă-ți privirile îndărăt spre locul de unde plecasem, gândește-te la pustietatea pe care o lăsam în urmă, observă cât de puțin aveam de riscat. Eram prinsă într-un ioc în care n-aveam ce pierde dar în schimb aveam o șansă să câștig ceva.

Am să neg întotdeauna că aș fi un temperament artistic. Cu toate acestea trebuie că stăpânesc ceva din capacitatea unui artist de a scoate cât mai mult din plăcerea momentului, atunci când asemenea plăceri se potrivesc înclinațiilor mele. M-am bucurat de ziua aceea, deși diligenta înainta încet, deși era frig, deși ploua. Ținutul pe care-l străbăteam era pustiu, un șes fără arbori, niște canale greoaie se târau, asemenea unor șerpi pe jumătate amorțiți, pe alături de drum, sălcii scheletice mărgineau câmpurile plate arate asemenea unor răsaduri de grădină. Și cerul era de un cenușiu monoton, atmosfera era stătută și umedă; și totuși în toată această ambianță deprimantă

gândurile mi se păreau că înmuguresc și inima mi-era scaldată în soare. Simțămintele acestea erau stăpânite de conștiința tainică, dar care nu mă părăsea nicio clipă, a nesiguranței care-mi pândea plăcerea, ca un tigru încordându-se pentru salt prin desișurile junglei.

Sperasem că vom ajunge la Villette înainte de lăsarea nopții și că aveam să scap astfel de încurcăturile mai rele pe care le sporește și mai mult întunecimea la sosirea într-un loc necunoscut. Însă, înaintasem ca melcul și făcusem popasuri dese. Ne însoțise apoi o ceață deasă și o ploaie mărunță, insistentă. Un întuneric, pe care-l simțeam apăsându-ne aproape, se lăsase asupra orașului încă de cum intrarăm în suburbii.

Știu că am trecut printr-o poartă unde se aflau soldați de pază – lucrul acesta îl văzui la lumina torțelor –, și apoi, lăsând în urma noastră șoseaua noroioasă, auzirăm roțile rostogolindu-se peste un pavaj ciudat de aspru și de lucios, cum e cremenea. Diligența se opri în fața unui birou și aici pasagerii coborâră. Prima mea preocupare fu să-mi regăsesc cufărul; o preocupare poate nu prea importantă pentru alții, însă pentru mine foarte însemnată. Înțelegând că era mai prudent să nu mă arăt prea insistentă sau prea nerăbdătoare în legătură cu bagajul, și că era mai bine să stau să aștept liniștită până aveau să se descarce celelalte cufere, până aveam să-l văd pe al meu, și atunci de abia să mi-l reclam și să intru în posesia lui, mă trăsei mai la o parte. Îmi țineam privirile ațintite asupra acelei părți din vehicul în care-mi văzusem legat micul meu cufăr și unde se mai aflau acum depozitate grămezi de geamantane și lădițe. Unul câte unul, le văzui și pe acestea descărcate și luate în primire. Eram incredințată că este timpul să iasă la vedere și cufărul meu și totuși nu se arăta. Bilețelul cu adresa îl legasem de el cu o bucățică de panglică verde pe care aș fi recunoscut-o dintr-o privire. Dar nu se vedea deloc nicio fâșie sau panglicuță verde. Ultimele bagaje fură descărcate, ultimele lădițe sau pachete legate în hârtie cafenie, și se mai ridică și pânza care le acoperise până atunci; văzui atunci cât se poate de limpede că nu mai era

acolo nici o singură umbreluță, mantie, cutie de pălării sau cufăr.

Și cufărul meu, cu puținele mele vestminte și portmoneul meu micuț cuprinzând ce mai rămăsese din cele cincisprezece lire, unde era?

Acum pot pune această întrebare, atunci însă n-am fost în stare s-o fac. Nu mai puteam scoate nicio vorbă, nefiindu-mi cu putință să scot o singură propozițiune în franceză – și în limba franceză, și numai în franceză păreau să sporovăiască toți în jurul meu. Ce puteam face? Apropiindu-mă de vizitiu, îmi lăsaî doar mâna pe brațul lui, arătai spre un cufăr și de acolo spre acoperișul diligenței și încercai să-mi exprim întrebările numai din priviri. El mă înțelese greșit, apucă atunci cufărul spre care arătasem eu și se pregătea tocmai să-l cocoațe peste vehicul.

— Lasă asta acolo – ce faci? spuse un glas, într-o engleză limpede, și apoi, corectându-se: „*Qu'est-ce que vous faites donc? Cette malle est à moi*¹”.

Însă eu auzisem glasul patriei mele, și asta îmi înviorase inima. Mă întorsei într-acolo.

— Domnule, spusei – apelând la străinul pe care nici nu-l văzusem bine la față – eu nu vorbesc franțuzește. V-aș putea ruga să-l întrebați pe omul acesta ce a făcut cu cufărul meu?

În clipa aceea nu deosebeam lămurit cum arată chipul spre care-mi ridicasem privirile pline de speranță. Simții în atitudinea lui pe jumătate surpriza față de rugămintea mea și pe jumătate îndoiala dacă ar fi bine să se amestece.

— Întreabă-l, te rog. Aș face și eu la fel pentru dumneata, spusei.

Nu știi dacă surâse, însă îmi răspunse cu o voce de gentleman, adică nici aspru, nici într-un fel care să mă intimideze:

— Ce fel de cufăr aveți dumneavoastră?

Îl descrisei, adăugind la această descriere și panglicuța cea verde. Și atunci el îl luă la o parte pe vizitiu și-mi putui da seama din torentul de vorbe franțuzești care se

¹ Ce faci acolo ? E cufărul meu.

revărsară că nu se sfia să-l scuture puțin. Curând se întoarse iarăși spre mine.

— Omul acesta declară că diligența era supraîncărcată și că a dat jos cufărul dumneavoastră după ce v-a văzut că l-ați urcat sus acolo și l-a lăsat la Boue-Marine împreună cu alte pachete; mi-a promis însă că vi-l trimite mâine dimineață, poimâine deci îl veți putea găsi cu toată certitudinea la biroul acesta.

— Vă mulțumesc, spusei, însă inima mi se strânse de tot.

Între timp, ce puteam face? Probabil că domnul acesta englez văzu după chipul meu că-mi pierise curajul. Se interesă deci cu bunătate:

— N-aveți prieteni aici în oraș?

— Nu, și nici nu știu încotro să mă îndrept.

Urmă o scurtă pauză în cursul căreia, întrucât el își întoarse fața mai din plin la lumina felinarului de deasupra, văzui că era un bărbat tânăr, bine făcut și cu înfățișare distinsă. Natura îl dăruise cu o înfățișare demnă de un prinț, mă gândii privindu-l. Avea un chip foarte plăcut, părea mândru, însă nu arogant, era bine făcut ca bărbat însă nu supărător, nu brutal. Mă pregăteam tocmai să mă întorc și să-l părăsesc, adânc convinsă că nu am niciun drept de a mai pretinde ajutor din partea unuia ca el.

— Toți banii dumneavoastră erau în cufăr? mă întrebă el, oprindu-mă.

Cât de recunoscătoare am fost că-i puteam răspunde cu toată sinceritatea!

— Nu, mai am destui aici în geantă (aveam acolo aproape douăzeci de franci) ca să-mi ajungă să stau într-un han liniștit două zile, dar sunt străină aici la Villette și nu cunosc nici străzile și nici hanurile.

— Vă pot da eu adresa unui han întocmai cum doriți, spuse el - și nici nu e departe, după cum vă îndrept eu îl găsiți cu ușurință.

Scoase o foaie din carnetul său, scrise câteva cuvinte și mi-o dădu. Îi mulțumii cu toată căldura. Și gândul că s-ar fi putut să nu am încredere în el, în sfaturile sau îndreptările sale, nu mi-ar fi trecut prin minte cum nu m-aș fi gândit să

nu mă încred în cuvântul Scripturii, înfățișarea sa respira bunătate, iar ochii lui limpezi vorbeau numai despre respectul onoarei.

— Drumul cel mai scurt ar fi să mergeți în jos pe bulevard și apoi să traversați parcul, urmă el, însă e prea întuneric și prea târziu pentru o femeie să treacă singură prin parc. Am să vă conduc eu până acolo.

Porni, și eu îl urmai prin întuneric și prin ploaia subțire dar pătrunzătoare. Bulevardul era cu totul pustiu, drumul alunecos, ploaia picura din pomi, parcul era negru ca un miez de noapte. În întunecimea sporită a copacilor și a ceții nici nu-l mai vedeam pe însoțitorul meu, puteam doar să-i urmez pașii. Nu mi-era însă deloc frică. Cred că aș fi fost în stare să urmez pasul acela sigur prin noaptea veșnică, până la capătul lumii.

— Acum, spuse el după ce trecuserăm cu bine prin parc, mergeți pe strada aceasta largă până ajungeți la niște trepte, sunt acolo două felinare care au să vi le arate limpede; veți coborî pe aceste trepte, și jos veți găsi o stradă mai îngustă; mergând mai înainte pe ea, la capăt veți găsi hanul. Acolo se poate vorbi în limba engleză, astfel că atunci greutățile dumneavoastră vor fi ca și sfârșite. Noapte bună.

— Noapte bună, domnul meu, spusei eu, și primiți vă rog cele mai vii mulțumiri.

Și astfel ne despărțirăm.

Amintirea purtării lui din acea seară – care sunt încredințată că a constituit întotdeauna o ușurare pentru cei fără prieteni, așa ca mine – sunetul glasului său în urechi, vorbele sale care arătau un caracter gata să sară în ajutor celor în nevoie și celor slabi, cât și tinerețea și frumusețea lui, au constituit o îmbărbătare pentru mine multă vreme după aceea. Era cu adevărat un gentleman ireproșabil.

Am mers mai departe, trecând printr-o stradă și o piață magnifice, printre case dintre cele mai impunătoare în spatele cărora străjuiau edificii și mai grandioase, care puteau fi palate sau biserici, nu știam nici eu. Tocmai când

treceam printr-un portic, doi bărbați mustăcioși ieșiră pe neașteptate din spatele unor stâlpi; fumau țigări de foi, îmbrăcăminte lor arăta că ar fi putut avea pretenții la titlul de oameni din lumea bună însă. Sărmanii de ei! aveau un suflet cu totul vulgar. Vorbeau cu o insolență groaznică, și oricât de repede înaintam ei se ținură după mine multă vreme. În cele din urmă întâlnii un fel de patrulă și înfricoșătorii mei urmăritori fură siliți să se retragă, însă mă abătuseră de la drumul meu; când izbutii să-mi revin în fire nu mă mai puteam descurca deloc, trecusem fără îndoială de mult de treptele pe care ar fi trebuit să cobor. Rătăcită, cu respirația pierdută, cu vinele zbatându-mi-se de atâta agitație, nici nu mai știam încotro să mă întorc. Era înspăimântător gândul că i-aș fi putut întâlni iarăși pe prostănacii aceia bărboși și rânjitori, însă, oricum, trebuia să fac calea întoarsă și să caut iarăși treptele.

Am ajuns în cele din urmă la o scară de piatră tare roasă, și, încredințată că despre ea mi se vorbise, coborâi. Strada în care răspundea era într-adevăr îngustă, însă nu se vedea acolo niciun han. Rătăcii mai departe. Într-o stradă foarte liniștită și relativ curată și foarte bine pietruită, văzui o lumină aprinsă deasupra porții unei case mai degrabă mari, mai înaltă cu un cot decât cele din jur. Acesta trebuia să fi fost hanul căutat. Mă grăbii într-acolo, îmi tremurau acum genunchii de oboseală, îmi pierdeam cu totul puterile.

Însă nu era han. O plăcuță de alamă era fixată alături de ușă. *Pensionnat de Demoiselles*¹ scria acolo și, dedesubt, un nume: *Madame Beck*.

Tresării. Gânduri nenumărate îmi străbătură mintea într-o singură clipă. Însă nu aveam niciun plan, nu hotărâsem nimic, nici n-aș fi avut timp pentru așa ceva. Providența îmi șopti: „Oprește-te aici, aici este hanul pe care-l cauți”. Soarta mă împinse cu mâinile ei puternice, îmi stăpâni cu totul voința. Sunai la clopoțelul de la poartă.

Pe când așteptam, mă străduiam să nu mă gândesc la nimic. Priveam fix pietrele străzii peste care lucea lumina felinarului de la ușă, le număram, le observam formele și

¹ Internat de domnișoare.

licărul de umezeală pe la colțuri. Sunai iarăși. Ușa se deschise în sfârșit. O bonă în scufie albă strânsă pe creștet îmi sta în față.

— Aș putea s-o văd pe *Madame Beck*? întrebai.

Cred că dacă aș fi vorbit franțuzește nu m-ar fi primit; însă pentru că-i adresasem cuvântul în englezește, își închipui fără îndoială că eram o profesoară din străinătate sosită pentru o chestiune privind pensionul, și mă lăsă deci să intru chiar la acea oră târzie, fără un cuvânt de împotrivire sau o clipă de ezitare.

În clipa următoare eram așezată într-un salon friguros, scânteind de lumină, cu soba de porțelan rece, cu mobilă ornamentată și dușumele lustruite. O pendulă bătea pe consolă ceasurile nouă.

Trecu un sfert de ceas. Ce iute îmi simțeam fiecare bătaie de puls în trup! Cum mă lua când cu cald, când cu frig! Ședeam acolo cu ochii ațintiți asupra ușii, o ușă mare cu canaturi care se puteau trage într-o parte, cu ornamente lustruite, așteptam să-i văd canaturile trase într-o parte, deschizându-se. Totul rămăsese cufundat în tăcere, nu mișcase un șoarece, ușile cele albe erau închise și neclintite.

— Sunteți englezoaică? spuse deodată o voce lângă mine.

Sării aproape în sus de pe scaun, căci mă luase pe neașteptate, atât de sigură fusesem că mă aflu în singurătate.

Nu răsărise alături de mine nicio fantasmă, nicio arătare cu aspect spectral, era doar o femeie micuță, durdulie, cu înfățișare maternă, înfășurată într-un șal mare, într-un halat larg și purtând pe cap o scufie de noapte curată, scrobită.

I-am răspuns că sunt englezoaică, și de îndată, fără niciun alt preambul, intrară într-o conversație dintre cele mai uluitoare. *Madame Beck* (căci ea era într-adevăr *Madame Beck* - intrase în încăpere printr-o ușă mică din spatele meu, și, fiind încălțată cu papuci moi, n-o auzisem nici pătrunzând, nici apropiindu-se) își epuizase cunoștințele în limba noastră insulară odată cu întrebarea

de la început și acum continuă să-mi vorbească sârguincioasă în limba ei maternă. Eu îi răspundeam într-amea. Ea mă înțelegea în parte, dar cum eu n-o înțelegeam deloc pe ea – deși amândouă la un loc făceam un vacarm teribil (nu mai auzisem niciodată până atunci pe cineva cu un dar de vorbire atât de pătrunzător ca *Madame* și nici nu-mi închipuisem c-ar fi putut exista o asemenea ființă) – nu reușeam să înaintăm prea mult. Sună, în curând, după ajutoare, care se înfățișară, în persoana unei *maîtresse* cu ceva pregătire într-o mânăstire irlandeză și care era considerată o expertă desăvârșită în limba engleză. Profesoara aceasta era un personaj micuț, o *labassecourienne* din creștet până-n tălpi, și cum se mai pricepea să masacreze limba Albionului! Îi expusei totuși cât mai simplu povestea mea pe care ea o traduse. Îi povestisem că îmi părăsisem țara dorind să-mi sporesc cunoștințele și să-mi câștig pâinea; că eram gata să-mi aduc contribuția la orice treabă utilă cu condiția să nu fie vorba de ceva josnic sau degradant; că puteam să fiu, deopotrivă, guvernanta de copii sau damă de companie și nu aș fi refuzat nici treburile menajere potrivite cu puterile mele. *Madame* ascultă toate acestea; și, privindu-i fața, mă gândeam că povestea aproape o cucerise.

— *Il n'y a que les Anglaises pour ces sortes d'entreprises, spuse, sont-elles donc intrépidés ces femmes-là!*¹

Mă întrebă de nume, de etate, și rămase apoi pe scaunul ei privindu-mă, nu cu milă, nici cu interes; nicio scânteiere de simpatie sau o umbră de compătimire nu-i trecură pe față în cursul acestei întrevederi. Simțeam că e o femeie pe care n-ai fi putut-o abate nici cu un deget de la simțămintele ei; gravă și cumpănită, sta acolo judecând singură totul și gândindu-se la cele ce-i povestisem eu. Sună clopotul.

— *Voilà pour la prière du soir!*² spuse ea și se ridică în picioare.

¹ Numai englezoaicele se apucă de așa ceva, (...) tare mai sunt descurcărețe femeile astea!

² Iată că e vremea rugăciunii de seară!

Prin interpretă îmi comunică doar că puteam pleca acum dar că trebuia să mă întorc a doua zi dimineață; însă lucrul acesta mie nu-mi convenea, nu puteam suporta gândul să mă reîntorc la primejdiile străzii și ale nopții. Cu energie, și în același timp vorbindu-i stăpânit și calm, îi spusei, de data aceasta adresându-i cuvântul ei și nu profesoarei:

— Fiți încredințată, doamnă, că dacă vă asigurați de pe acum de serviciile mele, interesele dumneavoastră vor fi mai bine slujite și nu știrbite. Veți găsi în mine o ființă care va dori întotdeauna să dea în munca sa valoarea întreagă a ceea ce primește ca salariu. Și dacă mă angajați ar fi mai bine pentru mine să-mi petrec noaptea aici. Neavând nicio cunoștință în Villette și nefiind în măsură să vorbesc limba dumneavoastră cum aș putea să-mi procur locuință?

— E adevărat, spuse ea, dar cel puțin mi-ai putea arăta vreo referință?

— Nu.

Se interesă de bagajul meu; îi spusei când avea să-mi parvină. Ea rămase pe gânduri. În clipa aceea se auzi pasul unui bărbat în vestibul, grăbindu-se către ușa de afară (am să-mi continui acum partea aceasta din povestire ca și cum aș fi înțeles de atunci cele ce se petreceau, căci, deși atunci nu-mi era cu putință să înțeleg, mi s-au tradus mai apoi vorbele schimbate).

— Cine pleacă acum? întrebă *Madame* Beck ascultând pașii.

— *Monsieur* Paul, răspunse profesoara. A venit în seara asta să țină o lecție la clasa întâi.

— Este exact omul pe care aș vrea să-l văd în clipa aceasta. Cheamă-l încoace.

Profesoara alergă spre ușa salonului. *Monsieur* Paul fu rugat să poftească. Intră - era un omuleț scund, negricios și slăbuț, purtând ochelari.

— *Mon cousin*¹, începu *Madame*. Aș vrea să am părerea dumitale. Îți cunoaștem toți pătrunderea cu care analizezi fizionomiile; exercită-ți-o acum. Citește-ne chipul domnișoarei.

¹ Verișorul

Omulețul își fixă ochelarii asupra-mi. Felul în care-și strânse buzele cu toată hotărârea și-și încreți fruntea păreau să spună că avea într-adevăr intenția să citească în mine și că niciun vâl n-ar fi putut fi de ajuns de des pentru ochii lui.

— O citesc foarte limpede, se pronunță.

— *Et qu'en dites-vous?*

— *Mais – bien des choses*¹, fu răspunsul lui, oracular.

— Rele sau bune?

— Din fiecare, fără îndoială, continuă ghicitorul.

— Putem să avem încredere în cuvintele ei?

— Tratezi cu dânsa o chestiune importantă?

— Îmi cere să o angajez ca bonă sau ca guvernantă. Ce-mi spune pare cinstit, însă nu are referințe.

— E o străină?

— Englezoaică, așa cum vezi.

— Franțuzește vorbește?

— Niciun cuvânt.

— Înțelege franceza?

— Nu.

— Putem deci să vorbim deschis în prezența ei?

— Fără îndoială.

Mă privi drept în ochi, apoi reluă convorbirea:

— Și dumneata ai nevoie de serviciile ei?

— Aș avea nevoie. Știi că m-am săturat de tot de *Madame Svini*.

El continua să mă privească atent. Aprecierea lui, când o pronunță în cele din urmă, fu la fel de cețoasă ca și cele spuse mai înainte.

— Angajează-o. Dacă binele va predomina în firea ei, gestul dumitale își va găsi sigur răsplata. Dacă va izbândi răul, *eh bien! ma cousine, ce sera toujours une bonne oeuvre*².

Și cu o plecăciune și un *bonsoir*, acest atât de vag arbitru al destinului meu se retrase.

Și *Madame*, mă angajă chiar în seara aceea. Cu ajutorul

¹ — Și ce spui ? — De, multe...

² Ei bine, verișoară, înseamnă că tot ai făcut o faptă bună.

lui Dumnezeu am fost cruțată de obligația de a mai străbate iarăși străzile singurate, posomorâte, ostile.

8

MADAME BECK

DATA ÎN GRIJA PROFESOAREI, AM fost apoi condusă printr-un coridor lung într-o bucătărie ciudată, foarte curată însă foarte ciudată. S-ar fi zis că nu închide între pereții ei niciun fel de ustensilă de gătit, nici cămin, nici plită, nimic. N-am înțeles atunci că cuptorul cel mare și negru care ocupa în întregime un colț al încăperii constituia un substitut eficient pentru acestea. Desigur, mândria nu-și începuse șoaptele în inima mea, totuși simții un fel de ușurare atunci când, în loc de a fi lăsată în această bucătărie cum aproape că mă temusem, fusei condusă mai departe într-o cămăruță despre care se spunea că este „cabinetul”. O bucătăreasă îmbrăcată într-o jachetă, încinsă cu un șorț scurt și saboți în picioare, îmi aduse cina, adică o bucată de carne de un fel necunoscut servită într-un sos ciudat și acrișor, însă plăcut la gust, câțiva cartofi fierți stropiți cu nu știu ce anume, poate oțet sau zahăr, o tartină, sau altfel spus o felie de pâine unsă cu unt și o pară coaptă. Fiind înfometată, mâncai totul și mă simții plină de recunoștință.

După *prière du soir*¹, Madame în persoană veni să mă mai examineze o dată. Își exprimă dorința ca s-o urmez în apartamentele sale. Trecând printr-un șir de dormitoare mici și nostime, care, după câte am auzit mai târziu, fuseseră chiliile călugărițelor, căci construcția era în parte de origine străveche și apoi prin oratoriu – o încăpere lungă, joasă și posomorâtă, unde se afla atârnat pe un perete, palid, un crucifix și unde două lumânări mai vegheau la fel de palide – ea mă conduse într-un

¹ Rugăciunea de seară.

apartament unde, în trei pătucuri, dormeau trei copii mici. O sobă încinsă făcea ca în toată încăperea aerul să pară apăsător, și, pentru a drege lucrurile se aprinseseră niște mirodenii mai degrabă pătrunzătoare decât delicate: un parfum, la drept vorbind, cu totul surprinzător și neașteptat în asemenea împrejurări, semănând parcă mult cu o combinație între fum și anumite esențe spirtoase – un miros, pe scurt, de whisky.

Alături de o masă pe care mai fumegau resturile unei lumânări picurându-și ceara în sfeșnic, stătea pe scaun o femeie grosolană, îmbrăcată în vestminte care nu se potriveau unele cu altele – o rochie de mătase largă, cam țipătoare, în dungi și un șorț țeapăn – și care dormea adânc. Pentru a completa această imagine și a nu mai lăsa nicio îndoială în ce privește adevărata stare de lucruri, la îndemâna acestei frumoase adormite se aflau o sticlă și un pahar gol.

Madame contemplă această imagine remarcabilă cu cel mai mare calm. Nici nu surâse, nici nu se irită, nicio expresie de mânie, de dezgust sau de surprindere nu tulbură liniștea trăsăturilor ei grave. Nici măcar n-o deșteptă pe femeia aceea. Arătând doar cu seninătate spre un al patrulea pat îmi comunică faptul că acela avea să-mi aparțină mie, pe urmă, după ce stinse lumânarea și o înlocui cu o lampă de noapte, se strecură printr-o ușă pe care o lăsă întredeschisă, era intrarea spre o încăpere mare, frumos mobilată, după cum se putea întrezări – probabil camera sa.

În noaptea aceea rugăciunile mele au fost numai de mulțumire. Abia îmi venea să cred că nu trecuseră nici patruzeci și opt de ore de când părăsisem Londra, fără altă apărare decât cea care protejează păsările călătoare, fără nicio perspectivă decât dantelăriile noroase, îndoielnice ale nădejdi.

Am avut întotdeauna un somn ușor. În puterea nopții am fost pe neașteptate deșteptată. Domnea tăcerea în jur, însă în cameră se afla o siluetă albă, *Madame* în cămașa ei de noapte. Deplasându-se fără a scoate vreun sunet, ea îi

cercetă pe cei trei copii adormiți în paturile lor. Se apropie și de mine, eu mă prefăcui că sunt adormită și ea mă privi îndelung. Urmă apoi o mică pantomimă ciudată la culme. Aș putea spune că a stat astfel, așezată pe marginea patului meu, privindu-mi cu atenție fața. Se apropie apoi și mai mult, aplecându-se asupra-mi, îmi ridică încetisor scufia și-i răsfrânse în lături marginile astfel ca să-mi vadă părul, îmi privi mâna lăsată peste pătură. După acestea se întoarse spre scaunul pe care-mi lăsasem vestmintele, aflat la picioarele patului. Auzind-o că le atinge și le ridică de acolo îmi deschisei cu precauție ochii, căci eram curioasă să aflu cât de departe avea s-o împingă gustul ei ciudat de cercetare. O duse îndeajuns de departe: îmi inspectă fiecare dintre vestminte. Îi ghiceam motivul acestei curiozități, adică vroia să-și formeze din aceste vestminte o părere cu privire la situația, mijloacele, curătenia celei ce le purta. Scopul nu era necurat, însă mijloacele nu s-ar fi putut spune că erau cinstite sau justificate. În rochia mea se afla un buzunar; ea îl întoarse literalmente pe dos, îmi numără banii din pungă, deschise un carnețel cu însemnări, îi citi cu toată răceala cuprinsul și scoase dintre filele lui o mică buclă împletită din părul cărunt al domnișoarei Marchmont. Acordă o atenție deosebită unei legături cu trei chei, de la pupitru și cutiuța mea de lucru; cu acestea chiar se și retrase câteva clipe în camera ei. Mă ridicai binișor din pat și o urmării cu privirile. Aceste chei, cititorule, nu fură aduse înapoi până când nu-și lăsară pe toaleta din camera alăturată contururile în ceară. Toate acestea fiind astfel îndeplinite în liniște și cu grijă, obiectele din proprietatea mea fură puse la locul lor, hainele îmi fură împăturite cum se cuvine. Care să fi fost concluziile acestei cercetări? Favorabile sau dimpotrivă? O întrebare vană. Fața de piatră a venerabilei *Madame* (căci arăta ca de piatră în înfățișarea ei nocturnă; mai devreme, în salon, fusese omenească și, după cum am mai spus, chiar maternă) nu trăda niciun răspuns.

Datoria ei odată îndeplinită – simțeam că în ochii ei toate acestea constituiseră o datorie – ea se ridică, la fel de

tăcută ca o umbră, purcese către propria ei cameră, la ușă se întoarse ținându-și privirea asupra eroinei cu sticla, care dormea mai departe și sforăia zgomotos (presupuneam că aceasta era *madame* Svini, în forma englezească sau spaniolă Sweeny). Soarta doamnei Sweeny se citea în privirile pe care i le acorda *Madame* Beck și ochii ei vorbeau despre o hotărâre nestrămutată. Pedepsele acordate de *Madame* pentru greșeli puteau să vină încet, însă veneau sigur. Toate acestea erau desigur cu totul neenglezești; se putea spune, în adevăratul înțeles al cuvântului, că mă aflam într-o țară străină.

Dimineața mă făcu să o cunosc mai îndeaproape pe doamna Sweeny. Se pare că ea se înfățișase actualei ei patroane drept o doamnă de lume englezoaică silită să trăiască în împrejurări vitrege, zicea că ar fi fost născută în Middlessex însă pretindea că vorbește limba engleză cu cel mai pur accent metropolitan. *Madame* – încrezându-se cu totul în expedientele ei infailibile pentru a descoperi adevărul cu timpul – se pricepea de asemenea să-și găsească ajutoarele pe neașteptate (așa cum părea dealtfel să o dovedească cu prisosință cazul meu).

O angajase pe doamna Sweeny ca guvernantă pentru cei trei copii ai ei. Nu mai e nevoie să-i explic cititorului că această doamnă era în realitate născută în Irlanda, situația ei socială nu mai încerc s-o precizez. Ea declara cu îndrăzneală că „avusese în grijă educarea unui fiu și a unei fiice de marchiz”. Personal, eu cred că se putea să fi fost doică, femeie de serviciu sau spălătoreasă în vreo familie de irlandezi. Vorbea cu accent molatec presărat în mod ciudat cu inflexiuni din vorbirea periferică a Londrei. Într-un fel sau altul dobândise, și acum stăpânea în continuare, o garderobă de o splendoare cam dubioasă pentru una ca ea – mantii de mătase mai țeapănă și costisitoare care i se potriveau la întâmplare și care fuseseră după toate aparențele făcute pentru alte proporții decât cele pe care le îmbrăcau acum, scufii cu tivuri de dantelă adevărată – și, detaliu de seamă în acest inventar, podoaba cu care inspira un adevărat respect în rândurile personalului domestic

(potolindu-i pe profesorii și profesoarele altminteri dispuse la ironii și dispreț la adresa ei și chiar, atâta vreme cât umerii ei largi purtau această maiestuoasă învăluire, influențând-o chiar pe *Madame* însăși) – un șal indian veritabil, „un adevărat cașmir“, cum spunea *Madame* Beck cu respect și uimire neprefăcute. Sunt sigură că dacă nu ar fi avut un asemenea cașmir nu și-ar fi putut menține situația în pension nici două zile, grație lui și numai grație lui reușise să și-o mențină timp de o lună.

Dar atunci când doamna Sweeny află că venisem să-i iau locul, atunci se arată în adevărata ei înfățișare, atunci se ridică cu toate puterile împotriva doamnei Beck, atunci se pogorî asupra mea în toată greutatea ei. *Madame* suportă această schimbare la față și această încercare atât de bine și cu atât stoicism încât, măcar de rușine, eu însămi n-o putui îndura decât tot cu calm. O singură clipă, scurtă, lipsi *Madame* Beck din încăpere. Zece minute mai târziu un agent de poliție se afla în mijlocul nostru. Doamna Sweeny și toate bunurile ei fură făcute să dispară. În tot timpul acestei scene, fruntea venerabilei *Madame* nu se tulbură nici o singură clipă, de pe buzele ei nu ieși o vorbă mai aspră.

Toată această treabă a concedierii fu rezolvată înainte de micul dejun: ordinul de plecare fusese dat, polițaiul chemat, răzvrătita expulzată, *la chambre d'enfants*¹ curățită și parfumată din nou, ferestrele larg deschise, și orice urmă a dispărutei doamne Sweeny — chiar până și miresmele de spirt și de esențe fine care-i îmbibaseră încăperea cu o atmosferă atât de subtilă și întunecată, atât de elocventă pentru ființa și înclinațiile celei care n-o respectase – fusese eliminată din *rue Fossette*. Toate acestea, după cum spun, se înfăptuiseră între momentul când *Madame* Beck răsărise asemenea Aurorei din iatacul său și cel în care luase loc, senină, să-și toarne cea dintâi ceașcă de cafea.

Pe la amiază mă chemară s-o îmbrac pe *Madame* (se părea că locul meu în casă avea să fie cam la mijloc între guvernantă și cameristă). Până la amiază băntui casa

¹ Camera copiilor

înfășurată în halatul ei, cu șalul și papucii ei moi, tăcuți. Cum ar fi privit o directoare de școală englezească asemenea comportamente!

Coafarea ei deveni pentru mine un prilej de încurcătură: avea un păr foarte bogat – castaniu neamestecat cu fire cărunte, deși împlinise patruzeci de ani. Văzându-mă nedumerită, îmi spuse: „N-ai fost *femme de chambre*¹ în țara dumitale?” Și, luând peria din mâinile mele și împingându-mă la o parte, fără grabă sau lipsă de respect, și-l aranjă singură. Îndeplinindu-și alte operațiuni de toaletă proprie, pe jumătate mă dirijă și pe jumătate mă ajută fără să dea cel mai mic semn de nerăbdare sau iritare. Și, *nota bene* – atunci a fost singura dată când mi-a cerut s-o îmbrac. De atunci, această sarcină îi reveni Rosinei, portăreasa.

Îmbrăcată, *Madame* Beck arăta mai degrabă scurtă și corpulentă, dar nu-i lipsea o anumită grație, decurgând din proporțiile părților. Tenul îi era proaspăt și sănătos, nu prea rubicond, ochii albaștri și senini, rochia de mătase neagră i se potrivea pe corp așa cum se mulează vestmintele lucrate de croitoresele franțuzoaice. Arăta bine, deși puțin cam burgheză, cum dealtfel și era. Un nu știu ce armonios îi domina întreaga făptură, și cu toate acestea chipul ei făcea un contrast cu restul înfățișării, trăsăturile nu i se potriveau deloc cu un asemenea ten proaspăt și odihnit, contururile îi erau grave, fruntea, înaltă însă îngustă, exprima oarecari capacități intelectuale și o oarecare bunăvoință, însă nu din belșug, și nici ochii ei liniștiți dar atenți nu cunoșteau focul acela care se aprinde în inimă sau blândețea care de acolo izvorăște. Gura ei era aspră, poate chiar puțin severă, buzele subțiri. Dacă s-ar fi pus problema cântăririi sensibilității și buneii dispoziții, cu tot ce decurge de aici în ce privește tandrețea și sensibilitatea, ceva îmi spunea că *Madame* ar fi fost exact judecătorul nimerit, un adevărat Minos în fuste.

Cu timpul urma să mă conving că mai era și altceva în vestmintele-i de femeie. Numele îi era Modeste Marie Beck,

¹ Cameristă

născută Kint dar ar fi trebuit să fie Ignacia. Era o femeie miloasă și făcea mult bine în jur. N-am întâlnit niciodată o stăpână care să se poarte mai blând cu supușii săi. Mi s-a și spus că nu o certase niciodată pe doamna Sweeny, în ciuda viciului, neglijențelor și dezordinii de care dădea dovadă. Și, totuși, doamna Sweeny fusese făcută să dispară atunci când această dispariție devenise posibilă. Mi s-a mai spus că nici profesorilor sau pedagogilor nu li se găsea niciodată vreun cusur în acest pension, și cu toate acestea atât profesorii cât și ceilalți erau deseori schimbați, dispăreau și alții le luau locul, fără ca cineva să fi putut explica bine de ce anume.

Stabilimentul în care mă aflam era în același timp pension și externat; elevii externi sau zilierii depășeau numărul de o sută, internii erau cam douăzeci. *Madame* trebuie să fi fost înzestrată cu minunate calități administrative: conducea toate aceste treburi, ca și pe cei patru profesori, opt pedagogi, șase slujitori și trei copii, reușind în același timp să-i îmbuneze pe părinții și prietenii elevilor, și toate acestea fără niciun efort aparent, fără tevdatură, agitație, enervare sau vreun alt semn de cheltuială inutilă de forțe. Era ocupată întotdeauna cu ceva – preocupată, niciodată. E adevărat că *Madame* avea felul ei de a-și controla și organiza mulțimea aceasta de ocupații, și era chiar deosebit de eficientă. Cititorul a avut un exemplu grăitor în această privință când am amintit despre controlarea buzunarelor și citirea însemnărilor mele. *Surveillance, espionage*¹ acestea erau devizele ei.

Cu toate acestea *Madame* știa ce înseamnă onestitatea și o aprecia – cel puțin atunci când aceasta nu-și băga măruntele ei scrupule în calea voinței și intereselor ei proprii. Avea mult respect pentru *Angleterre*², iar cât despre *les Anglaises*³, n-ar fi vrut să aibă femei din nicio altă țară pe lângă odraslele ei, dacă i-ar fi stat în putință.

Adeseori seara, după ce pusese lucrurile la cale, după ce

¹ Supraveghere, spionaj

² Anglia

³ Englezoaicele

spionase și primise rapoartele spionilor ziua întreagă, venea în camera mea - cu o urmă de adevărată oboseală pe chip - și se așeza să asculte, în vreme ce copiii își spuneau în fața mea rugăciunile în limba engleză. Tatăl nostru și imnul care începea cu vorbele „Dulce Isuse“ li se permitea acestor micuți catolici să le recite pe genunchii mei. Și apoi, după ce îi culcam, ea se mai oprea să stea de vorbă cu mine (am învățat curând destul de bine limba franceză pentru a fi în stare s-o înțeleg, și chiar să-i răspund) despre Anglia și despre englezoaice, despre ceea ce ea numea cu încântare inteligența superioară a acestora și probitatea lor. Deseori dădea dovadă de un foarte sănătos bun simț, de multe ori emitea judecățile cele mai sănătoase, părea să-și dea seama că a ține tinerele fete într-o supraveghere neîncrezătoare, în ignoranță oarbă și sub un control care să nu le lase răgaz și loc pentru reculegere nu reprezintă cel mai bun mijloc de a face din ele femei în toată firea cinstite și modeste. Însă era în același timp de părere că dacă s-ar încerca orice alte metode cu copiii din țările continentale nu s-ar fi ajuns decât la niște rezultate catastrofale, aceștia erau atât de obișnuiți cu restricțiile încât un regim de mai mare libertate, oricât de strict ar fi fost controlat, ar fi fost greșit înțeles și ar fi dat naștere la mari greșeli. Era sătulă, declara ea, de mijloacele la care era silită să recurgă, însă trebuia să le folosească. Și, după ce perora astfel, adesea cu demnitate și delicatețe, în fața mea, se depărta în ai săi *souliers de silence*¹ și luneca asemeni unei fantome prin întreaga clădire, pândind și spionând pretutindeni, privind prin orice gaură de cheie, ascultând pe după fiecare ușă.

La urma urmei sistemul său nu era rău, trebuie să fiu corectă și s-o recunosc. Nimic nu putea fi mai potrivit decât ce alesese ea pentru bunăstarea fizică a elevilor. Mințile nu le erau supraîncărcate, lecțiile erau bine organizate și făcute cât se poate de simple pentru profesori, exista multă libertate în discuții și relaxare și multe prilejuri de exercițiu fizic, astfel că elevele erau totdeauna sănătoase, hrana era

¹ Papuci tăcuți

din belșug și bună, nu se vedeau deloc în *rue Fossette* chipuri palide sau slăbite. Nu se împotriva niciodată unor scurte vacanțe, lăsa timp din belșug pentru somn, îmbrăcat, spălat, pentru mese, metodele sale în toate aceste chestiuni erau raționale, liberale, sănătoase, numeroase profesoare mai austere din Anglia ar fi făcut cât se poate de bine să o imite, și cred că multe ar face-o bucuroase, dacă pedanții părinți englezi le-ar permite-o.

Întrucât *Madame* Beck conducea folosindu-se de spionaj era firesc să aibă la dispoziție o armată întreagă de spioni. Cunoștea cât se poate de bine calitatea celor care-i slujeau drept unelte, și, chiar dacă nu ar părea să aibă scrupule să se folosească de cele mai josnice dintre aceste unelte pentru scopuri mai întunecoase, – aruncându-le apoi la o parte ca pe niște coji după ce fructul fusese bine stors – am văzut-o fiind și cât se poate de pretențioasă când își căuta instrumente curate pentru treburi curate, și, dacă-și găsea un asemenea instrument nepătat și nemâncat de rugină, se ocupa cu toată grija să-l mențină curat și-l păstra în vată și mătase, cum s-ar zice. Dar vai de cel sau cea care s-ar fi bizuit pe ea cu un deget mai departe de punctul în care interesele ei îi dictau să răsplătească o asemenea încredere. Interesul era cheia principală a ființei care era *Madame*, resortul tuturor acțiunilor ei, alfa și omega vieții ei. Am văzut cum se făcea uneori apel la *simțămintele* ei și mi-a venit să surâd, jumătate cu milă și jumătate cu ironie, la adresa celor care apelau astfel. Niciunul dintre aceștia nu i-a câștigat atenția prin asemenea demersuri, nici nu a clintit-o din hotărârile ei prin astfel de mijloace. Dimpotrivă, să fi încercat să-i atingi inima ar fi însemnat calea cea mai sigură de a-i trezi antipatia, și de a câștiga în ea un dușman nemărturisit. Așa ceva îi dovedea că ea nu are inimă care să simtă vreo emoție, îi amintea de partea din ea care rămânea insensibilă și moartă. Niciodată nu s-a ilustrat mai bine deosebirea dintre caritate și îndurare. Fiind lipsită de simpatie, avea întrucâtva o bunăvoință pe care și-o impunea rațional, – din aceasta putea da oricând și numaidecât unor oameni pe care nu-i văzuse niciodată –

dar mai degrabă gândindu-se la oameni abstracți decât la persoane anume. *Pour les pauvres*¹ își deschidea ușor băierile pungii, dar față de un om sărac și le ținea de obicei strânse. La acțiunile de binefacere în folosul societății ea participa cu plăcere, însă suferințele personale nu o atingeau, nicio intensitate sau acumulare de suferințe concentrate într-o singură inimă nu avea tăria să străbată până la propria ei inimă. Nici suferințele din grădina Gethsimani, nici moartea de pe Golgotha n-ar fi smuls din ochii ei nicio lacrimă.

Repet, *Madame* era o femeie impunătoare și foarte capabilă. Școala reprezenta pentru forțele ei o arie de acțiune prea limitată, ea ar fi trebuit să influențeze o națiune întreagă, ar fi trebuit să fie conducătoarea unei adunări legislative dintre cele mai turbulente. Nimeni nu i-ar fi putut sta împotriva, nimic nu i-ar fi putut pune la încercare nervii sau epuiza răbdarea, nimic nu s-ar fi arătat mai presus de ascuțimea minții ei. În persoana ei singură ar fi putut strânge laolaltă puterile unui prim-ministru și ale unui șef de poliție. Înțeleaptă, fermă, lipsită de credință; tainică, vicleană, lipsită de pasiuni, atentă și de nepătruns pentru ceilalți, pătrunzătoare și fără să se lase dominată de sensibilitate – toată vremea păstrând aparențele exterioare – ce ar fi fost de dorit mai mult?

Cititorul cu bun-simț n-are să-și închipuie că am căpătat toate cunoștințele concentrate aici în folosul lui într-o singură lună sau într-o jumătate de an. Nu! Ceea ce am văzut dintru început a fost doar exteriorul activ al unei mari și înfloritoare instituții de învățământ. Era o casă mare, plină de fete sănătoase, vioaie, toate bine îmbrăcate și multe dintre ele frumoase, căpătând cunoștințe printr-o metodă minunat de ușoară, fără străduințe obositoare sau pierderi inutile de energie, poate nu realizând progrese prea grabnice în toate domeniile, progresând într-un ritm potolit, dar în permanență ocupate și niciodată încărcate peste puterile lor. Era un corp de profesori și supraveghetori atent verificați și puși la treabă, întrucât

¹ Pentru săraci

toată munca mai importantă trebuia făcută de ei spre a-i cruța pe elevi, dar având toate sarcinile astfel organizate încât se puteau înlocui neîntârziat unul pe altul atunci când munca lor devenea prea obositoare; era, pe scurt, în fața ochilor mei, o școală străină, a cărei vioiciune, mișcare și varietate o puneă în contrast total și fermecător cu multe instituții englezești de aceeași categorie.

În spatele casei se afla o grădină mare și vara elevele își petreceau aproape tot timpul printre boschetele de trandafiri și arborii fructiferi de acolo. Sub bolta vastă umbrită de viță-de-vie, *Madame* lua loc în după-amiezile de vară și dădea dispoziții ca pe rând elevele din toate clasele să se așeze și să-și vadă de lucrul lor de mână în jurul ei. Între timp profesorii se succedau pronunțând mai degrabă conferințe vioaie și scurte decât lecții propriu-zise, iar elevele își luau notițe după instrucțiunile lor, sau mai bine zis nu și le luau, sigure în orice caz că, chiar dacă ar fi neglijat s-o facă puteau să-și copieze notele de la tovarășele lor. Pe lângă obișnuitele *jours de sortie*¹ sărbătorile catolice le mai dăruiau un șir de zile libere în tot cursul anului, și uneori, în câte o dimineață frumoasă sau o seară blândă de vară, internele erau scoase la câte o plimbare mai lungă la țara și tratate cu *gaufres* cu *vin blanc* sau cu lapte proaspăt, cu *pain bis* sau *pistolets au beurre*² și cafea. Toate acestea păreau foarte plăcute și *Madame* părea bunătatea întrupată, iar profesorii nu erau prea răi, și elevele, chiar dacă poate puțin cam prea zgomotoase și încă neșlefuite, erau adevărate modele de sănătate și bună dispoziție.

Cam așa arătau lucrurile văzute prin voalul, care le îndulcește toate, al depărtării, însă sosi o vreme când această distanță avea să se topească pentru mine, când aveam să fiu chemată să cobor din turnul meu de fildeș al camerei copiilor de unde-mi făcusem până atunci observațiile, și aveam să fiu silită să intru într-un contact mai strâns cu mica lume din *rue Fossette*.

¹ Zile libere, zile de ieșire din internat

² Gogoși [...] vin alb [...] pâine de secară [...] prăjiturile cu unt.

Ședeam într-o zi în camera mea de la etaj, ca de obicei, ascultându-i pe copii la lecțiile lor de limba engleză, și în același timp lucrând la o rochie de mătase albă pentru *Madame*, când ea intră repede în cameră cu aerul ei absorbit și fruntea încrățită de gânduri, așa cum mi se arăta uneori, ceea ce îi dădea o înfățișare atât de puțin atrăgătoare. Lăsându-se să cadă pe un scaun în fața mea, rămase acolo câteva momente păstrând tăcerea. Désirée, fata cea mai mare, îmi citea tocmai dintr-un eseu de doamna Barbauld și eu o îndrumam să traducă pe cât se pricepea ea mai fluent din engleză în franceză pentru a mă convinge că înțelege ceea ce citește. *Madame* asculta.

Curând, fără vreo introducere în materie, ea spuse, aproape cu tonul cuiva care formulează o acuzație:

— Domnișoară, dar dumneata în Anglia ai fost guvernantă.

— Nu, *Madame*, spusei surâzând, aici greșiți.

— E asta prima dumitale încercare de a preda lecții - ce faci acum cu copiii mei?

O încredințai că da. Ea tăcu iarăși. Însă, atunci când îmi ridicai ochii să scot un ac din pernă, constatai că eram obiectul cercetării ei atente. Mă fixa intens, și părea să mă întoarcă pe toate părțile în gândurile ei, cântărindu-mă să vadă dacă sunt potrivită pentru un anumit scop, întrebându-se de valoarea mea într-un anumit plan. Și înainte de aceasta *Madame* cercetase cu ochii ei toate bunurile mele și sunt convinsă că acum considera că știe multe despre persoana mea, însă din ziua aceea, timp de aproape două săptămâni, mă puse la noi încercări. Asculta la ușa camerei de copii atunci când eu eram închisă acolo cu copiii, mă urmărea la o distanță precaută atunci când ieșeam la plimbare cu ei, furișându-se până când putea trage cu urechea ori de câte ori copacii din parc sau de pe bulevard îi ofereau o ascunzătoare potrivită. După ce respectă o asemenea procedură preliminară strictă făcu o nouă mișcare mai departe.

Într-o dimineață, veni la mine direct, și, părând foarte grăbită, îmi mărturisi că se găsea într-o mică dilemă.

Domnul Wilson, profesorul de engleză, nu se prezentase la ora sa și ea se temea că s-ar fi îmbolnăvit, elevele îl așteptau în clasă și n-avea cine să le facă lecția. Aș fi avut obiecții ca acum, în mod excepțional, să fac cu elevele o scurtă dictare, așa, doar ca elevele să nu poată spune că au rămas fără lecție?

— În clasă, *Madame*? întrebai eu.

— Da, în clasa a doua.

— Unde sunt șaiszeci de elevi, spusei eu, căci le știam numărul, și cu obiceiul meu de a mă simți lipsită de curaj, mă retrăsei în lenevia mea ca un melc în căsuța lui și evocai nepriceperea și lipsa de practică drept pretext pentru a scăpa.

Dacă aș fi fost de capul meu este sigur că aș fi lăsat să treacă această ocazie. Neavând dorința aventurii, lipsită de imboldurile ambiției practice, aș fi fost în stare să rămân timp de douăzeci de ani să-i învăț pe copiii cei mici să citească, lucrând la rochiile de mătase ale doamnei și croind șorțulețele elevelor. Nu că aș fi simțit că asemenea renunțări orgolioase mi-ar fi dat vreo satisfacție, căci munca pe care o făceam nu avea nici farmec pe gustul meu și nici nu-mi reținea interesul, însă mi se părea că e bine să trăiesc fără griji prea mari și fără răspunderi și încercări incomode, lipsa suferințelor și necazurilor era tot ce credeam eu atunci că se apropie cel mai mult de fericire. Pe lângă aceasta, mi se părea că duc o viață dublă, viața gândurilor mele și cea a realității, și, cu condiția ca prima să fi fost hrănită din belșug de bucuriile ciudate și poate nesănătoase ale închipuirii, privilegiile celei de-a doua puteau foarte bine să rămână limitate la pâinea cea de toate zilele, la munca de fiecare ceas și la adăpostul și acoperișul deasupra capului.

— Haide, spuse *Madame* pe când eu mă aplecam, cu mai multă silință decât oricând, asupra unui șorțuleț de copil, lasă treaba asta.

— Dar Fifine o așteaptă, *Madame*.

— Foarte bine, Fifine o așteaptă, dar eu te aștept pe dumneata.

Și cum *Madame* Beck într-adevăr voia și era și hotărâtă să mă obțină – deoarece de multă vreme era nemulțumită de profesorul de engleză, mai ales pentru lipsa de punctualitate și neglijențele în metodele de predare – și cum ea însăși nu era lipsită de fermitate în hotărâri și în aplicarea lor practică, fie că eu aș fi avut sau nu asemenea calități, mă obligă, fără să mai piardă vremea, să las deoparte acul și degetarul, îmi prinse mâna într-a ei și mă trase jos pe scări. Când ajunserăm în sala cea mare, pătrată, care se afla între clădirea dormitoarelor și sălile de cursuri, ea se opri locului, îmi lăsă mâna, se întoarse cu fața spre mine și mă scrută atentă. Eram roșie și tremuram din cap până-n picioare, cred că plângeam chiar. De fapt dificultățile pe care le aveam în față erau departe de a fi imagine, unele dintre ele erau cât se poate de reale; și nu în ultimul rând conta faptul că nu stăpâneam prea bine limba pe care eram acum chemată s-o folosesc pentru a preda elevelor. E adevărat că studiasem franceza cu sârguință de la sosirea mea la Villette, învățând din practică în timpul zilei și teoretic în toate clipele libere, seara până la ora cea mai târzie când regulamentul pensionului mai îngăduia să se țină lămpile aprinse, însă eram departe de a mă încrede în forțele mele în ce privește exprimarea corectă.

— *Dites donc*, spuse *Madame* cu toată seriozitatea, *vous sentez-vous réellement trop faible?*¹

Aș fi putut răspunde „Da”, și atunci m-aș fi întors la obscuritatea camerei copiilor să rămân acolo, poate, toată viața; însă, privind-o pe *Madame*, văzui pe fața ei ceva care mă făcu să mă gândesc bine înainte de a-i răspunde, în clipa aceea, ea nu mai avea o înfățișare de femeie, ci părea chiar un bărbat. O forță de un fel deosebit se înscrisese cu putere pe trăsăturile chipului ei și nu era deloc o forță pe care aș fi putut-o stăpâni eu; nu stârnea nici simpatie, nici sentimentul de aprobare și participare și nici de supunere. Îi stam înainte, nici atrasă, nici dominată, nici câștigată de partea ei. Mi se părea că se desfășoară o luptă între calități

¹Spune-mi, [...] te simți cu adevărat prea nepregătită?

diferite și dintr-o dată simții tot ce era dezonorant în ezitățile mele – lașitatea cu care mă resemnam să nu aspir mai sus.

— Te întorci sau mergi înainte? și-mi arată cu mâna întâi spre ușa micuță de comunicare cu clădirea de locuit, și apoi spre portalul înalt, dublu al claselor.

— *En avant*¹, spusei eu.

— Însă, urmă ea, pierzându-și parcă entuziasmul, pe măsură ce eu însămi mă înfierbântam, și continuând să arboreze expresia ei dură din a cărei forță de respingere îmi trăgeam eu forțele și hotărârea, poți să faci față elevelor sau ești prea tulburată?

Surâse ușor disprețuitor spunând aceasta; sensibilitatea nervoasă excesivă nu prea era pe gustul ei.

— Nu sunt mai tulburată decât piatra aceasta, spusei, ciocănind cu tocul pantofului lespede de jos, sau decât dumneavoastră, adăugai, întorcându-i privirea.

— *Bon!* Dar trebuie să-ți mai spun că nu te vei întâlni cu niște fete liniștite, cu simțul măsurii, ca englezoaicele. *Ce sont des Labassecouriennes, rondes, franches, brusques, et tant soit peu rebelles*².

Spusei:

— Știu asta, și mai știu și că, deși am studiat limba franceză din greu de când am ajuns aici, o vorbesc și acum cu prea multe ezități, prea puțin corect ca să le impun respectul; am să fac greșeli care au să mă expună ironiilor din partea celor mai ignorante dintre ele. Cu toate acestea vreau să țin lecția.

— Ele le dau întotdeauna peste cap pe profesoarele timide, spuse ea.

— Știu și asta, *Madame*, știu cum s-au răzvrătit și-au intimidat-o pe domnișoara Turner (aceasta era o englezoaică săracă și fără prieteni, profesoară de engleză și pe care *Madame* o folosea un timp apoi o concediase fără scrupule; îi aflasem mai de mult povestea tristă).

¹ Înainte

² Sunt labassecouriene, înfipite, dintr-o bucată, nestăpânite și cam răzvrătite

— *C'est vra³*, spuse ea cu răceală. Domnișoara Turner nu reușea să le stăpânească mai bine decât ar fi făcut-o femeia de ajutor de la bucătărie. Era o femeie slabă și șovăielnică, n-avea nici tact nici inteligență, era lipsită și de fermitate și de demnitate. Domnișoara Turner nu era potrivită absolut deloc pentru fetele astea.

Nu-i răspunsei nimic, dar făcui un pas către ușa clasei.

— Nu trebuie să te aștepti la ajutor din partea mea, sau din a altcuiva, spuse *Madame*. Un asemenea ajutor te-ar face neîntârziat să apari ca necorespunzătoare pentru funcția dumitale.

Deschisei ușa, o lăsaî cu toată politețea pe ea să treacă înainte și o urmaî. Erau trei săli de clasă, toate foarte încăpătoare. Cea rezervată clasei a doua, unde trebuia să-mi țin eu ora era de departe cea mai mare dintre ele și aici se afla un grup de eleve mai numeros, mai turbulent și cu mult mai greu de stăpânit decât celelalte două. Mai târziu, când aveam să cunosc mai bine situația, mă gândeam uneori (dacă mi se permite o asemenea comparație) că clasa întâi, liniștită, supusă, pe de-a întregul mai calmă, era, față de ocupantele robuste, zgomotoase, expansive din cea de a doua, ceea ce Camera lorzilor în Anglia este față de Camera comunelor.

Cea dintâi privire asupra lor îmi arătă că multe dintre elevele mele erau ceva mai mult decât fete de școală – erau niște tinere femei în toată firea. Știam că unele dintre ele sunt de familie nobilă (în măsura în care exista o nobilime în Labasseccour) și eram convinsă că niciuna dintre ele nu ignora situația mea de subordonată în casa doamnei Beck. Când mă urcai pe estrada (o platformă joasă, înălțată cu o singură treaptă deasupra dușumelei) unde se aflau catedra și scaunul profesorului, văzui în fața mea șiruri de ochi și frunți care-mi prevedeau vreme furtunoasă, – ochi plini de o lumină insolentă și frunți aspre și parcă niciodată atinse de roșeața timidității – albe ea marmora. „Femeia” de pe continent este cu totul deosebită de cea insulară de aceeași vârstă și din aceeași categorie socială, n-am întâlnit

³ E adevărat

niciodată asemenea priviri și asemenea chipuri în Anglia. *Madame* Beck mă prezentă cu o singură frază, rece, și ieși din încăpere lăsându-mă singură cu bruma mea de autoritate.

Nu voi uita niciodată acea primă lecție și nici învățămintele despre viață și caracterul omenesc pe care eu însămi am început să le dobândesc atunci. Atunci abia am început să disting cum se cuvine deosebirea imensă dintre *la jeune fille*¹ a romancierului și poetului ca personaj ideal și aceeași *jeune fille* așa cum arată ea în realitate.

Se pare că trei frumoase de familie nobilă se așezaseră în banca întâi hotărâte de la început să nu tolereze ca o *bonne d'enfants*² să le predea lor lecții de engleză. Știau că mai reușiseră să expulzeze anumite profesoare de engleză indezirabile. Știau bine că *Madame* avea să arunce peste bord fără ezitare o profesoară care ar fi ajuns nepopulară în școală, că n-avea să ajute niciodată o profesoară slabă să-și păstreze locul, că, dacă o asemenea profesoară n-avea forțe destule sau tact suficient să-și apere pozițiile, era sortită pieirii; privind-o acum pe „domnișoara Snowe” își închipuiseră că le stătea în față o victorie ușoară.

Domnișoarele Blanche, Virginie și Angélique își începură atacul printr-o serie de chicoteli și șoapte; acestea crescură curând până ajunseră murmure și râsete pe care cele din băncile din spate le reluară și le repetară mai tare, ca un ecou. Această revoltă tot mai puternică a șaizeci de ființe împotriva uneia singure produse curând o atmosferă apăsătoare, mai ales că eu stăpâneam franceza atât de nesigur și eram silită să-mi exercit acum această stăpânire în condiții atât de vitrege.

Dacă aș fi putut să mă exprim în limba mea maternă eram convinsă că aș fi reușit să-mi câștig asistența; căci, în primul rând, chiar dacă știam că arăt ca o ființă pricăjită (și în multe privințe chiar așa și eram) firea mă înzestrăse cu o voce care se putea face auzită dacă o ridicam plină de iritare sau mi-o însuflețea emoția. În al doilea rând, chiar

¹ Domnișoară

² Guvernantă

dacă în împrejurări normale elocvența mea nu s-ar fi putut asemena cu revărsarea unui râu, ci doar cu șipotul unui pârlăiaș, totuși – atunci când era stimulată, cum ar fi fost cazul cu adversitățile de acum — aș fi fost în stare ca în englezește să rostogolesc cu promptitudine fraze care să le înfierceze comportarea așa cum merita să fie stigmatizată; mi se părea că apoi, cu ajutorul sarcasmului, condimentat cu puțin dispreț față de conducătoarele rebeliunii, și mai îndulcit cu muștrări mai ușoare pentru aliatele lor mai slabe și mai puțin urâcioase, mi-ar fi fost cu putință să câștig controlul asupra acestei turme sălbatice și s-o mai îmblânzesc cât de cât. Tot ce-am putut face însă acum a fost să mă îndrept spre Blanche, *Mademoiselle de Melcy*, o tânără baroneasă – cea mai vârstnică, mai înaltă și mai frumoasă dintre cele mai turbulente – să mă opresc în fața băncii ei, să-i iau caietul din mână, să urc din nou pe estradă, să citesc cât mai liniștită compoziția pe care o scrisese, și pe care o găsii de-a dreptul stupidă, și, cu aceeași liniște și în fața clasei întregi, să rup în două fila plină de pete de cerneală.

Acțiunea aceasta avu ca rezultat că le atrase atenția și le mai domoli vacarmul. O singură fată, chiar în fundul clasei, își continuă tapajul, cu o energie nestăvilită. O privii cu atenție. Avea o față palidă, părul negru ca pana corbului, sprâncene groase, puternice, trăsături ferme, ochii întunecați, răzvrățiți, neliniștitori. Remarcați că era așezată în apropiere de o ușiță care, după cum știam, dădea spre un mic cabinet în care se păstrau cărțile. Se ridicase în picioare ca să-și desfășoare acțiunile turbulente cu mai multă energie. Îi măsurai din ochi statura și-i apreciai forțele fizice. Părea să fie și înaltă și puternică, însă, știind că ciocnirea avea să fie scurtă și atacul dat pe neașteptate, îmi spusei că voi fi în stare să o stăpânesc.

Străbătui încăperea, luându-mi un aer cât mai indiferent și mai neglijent, pe scurt *ayant l'air de rien*. Împinsei ușor ușa și constatai astfel că era descuiată. Într-o singură clipă și cu toată energia m-am aruncat asupra ei. După încă o clipă, ea era în iatacul de care am vorbit, ușa era încuiată și

cheia se afla în buzunarul meu.

Se întâmplă că această fată, Dolores pe nume și spaniolă din naștere, avea o fire și temută și urâtă de toate colegele ei. Actul de justiție sumară descris mai sus se dovedî pe gustul lor, niciuna din cele de față nu s-ar fi putut spune că nu-l aprobă din adâncul inimii. O clipă rămaseră tăcute, apoi un surâs – nu un rîs adevărat – trecu de la o bancă la alta; apoi – pe când eu mă întorceam gravă și calmă pe estrada mea, le cerui cu toată politețea să păstreze tăcere, și începui, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, o dictare – penițele începură să alunece liniștite peste filele caietelor și restul lecției se desfășură în ordine și cu toată sârguința.

— *C'est bien*, îmi spuse *Madame* Beck, când, înfierbântată și obosită, ieșii din clasă. *Ça ira*¹.

Ascultase și urmărise toată scena printr-o găurică anume făcută în ușă.

Din acea zi încetai să mai fiu guvernanta în camera copiilor și ocupai funcția de profesoară de engleză. *Madame* îmi urcă salariul, însă obținu de la mine de trei ori mai multă muncă decât de la domnul Wilson, cheltuind de două ori mai puțini bani.

9

ISIDORE

ÎMI FOLOSEAM ACUM TIMPUL PE de-a întregul și cu folos. Ținând seama că trebuia să-i învăț pe alții și că trebuia să învăț și eu însămi, abia dacă mai aveam un moment liber. Era plăcut astfel. Simțeam că merg înainte, că nu mai sunt o pradă inertă pentru rugină și moliciune sufletească, că-mi șlefuiesc înzestrările și că le ascut tot mai mult printr-o folosire continuă. Îmi stătea în față o experiență deloc neglijabilă. Villette este un oraș cosmopolit, și în școala aceasta se aflau fete din aproape

¹ E bine. [...] Are să meargă

toate națiunile europene cât și din pături sociale foarte variate. În Labasseccour egalitatea socială nu este o literă moartă; deși țara nu este în mod formal o republică, în substanță este foarte aproape de a fi așa ceva, și în băncile instituției conduse de *Madame* Beck luau loc laolaltă tânără contesă și tânără burgheză: și nici n-ai fi fost în stare să spui, luându-te după aspectul lor exterior, care dintre ele era nobila și care plebeea, decât doar după faptul că aceasta din urmă avea adesea comportări mai deschise și mai politicoase, în vreme ce prima se distingea mai mult printr-un echilibru instabil de insolență și viclenie. În cele dintâi sângele francez era adesea amestecat cu adausuri din regiunile de frontieră teutone. Regret că trebuie să spun că efectul acestui amestec părea să fie mai degrabă o onctuoasă înclinație spre lingușeală și minciună și o purtare mai ușuratică și mai vioaie, dar cu totul lipsită de inimă și de sinceritate.

Ca să fim drepecți pe de-a întregul, și cinstitele labasseccouriene get-beget aveau o anumită ipocrizie a lor, dar era de un fel mai grosolan care n-ar fi putut înșela pe prea mulți. Ori de câte ori le era necesară câte o minciună, o și produceau, cu o fluență și seninătate neglijentă, fără să le-ncerce vreo muștrare de conștiință. Nu exista suflet în toată casa *Madamei* Beck, de la ultima slujnică și până la directoarea pensionului însăși, care să se fi rușinat de o minciună. Nu le supăra cu nimic necesitatea de a spune una, poate că se gândeau că născocirea n-ar fi fost chiar cea mai mare dintre virtuți, în orice caz în ochii lor era cea mai mică dintre vini. „*J'ai menti plusieurs fois*”¹ era o frază nelipsită din confesiunea lunară a oricărei fete tinere sau femei, preotul o auzea fără emoție și o ierta fără nicio reținere. Dacă ar fi scăpat o liturghie sau ar fi citit un capitol de roman, asta ar fi fost cu totul altceva, acestea păreau crime pentru care răscumpărarea necesară erau în orice caz dojana și penitența.

Deși nu devenisem încă pe de-a întregul conștientă de această stare de lucruri și nu prea cunoșteam rezultatele ei

¹ Am mințit de mai multe ori

practice în viața de toate zilele, eu însămi îmi vedeam de treabă îndeajuns de bine. După primele câteva lecții mai dificile, predate în miezul unei atmosfere primejdioase și pe gura unui vulcan moral care tremura sub picioarele mele și-și trimitea scânteile și fumul înfierbântat în fața mea, spiritul eruptiv păru să se mai ostoiască, în ce mă privește pe mine. Mă deprinsesem acum să mă aștept la succese, n-aș fi putut suporta gândul de a fi înfrântă de o simplă insolență rebelă și de o indocilitate ușuratică în această primă încercare pe care o făceam de a realiza un progres în viață. Noaptea stăteam ceasuri întregi trează, gândindu-mă ce planuri aș putea adopta mai bine pentru a căpăta controlul asupra acestor spirite răzvrătite, pentru a supune acest trib de încăpățânate unei influențe mai statornice. În primul rând, vedeam limpede că nu mă pot aștepta la ajutor sub nicio formă de la *Madame*, planul ei neabătut fiind de a-și păstra o popularitate neștirbită în fața elevelor, oricât ar fi afectat asta dreptatea sau liniștea sufletească și trupească a profesorilor. Dacă un profesor i-ar fi cerut ajutorul în cazul că n-ar fi fost în stare să stăpânească elevele, putea să fie sigur că va fi concediat. În contactele ei cu elevele, *Madame* își rezerva adesea ceea ce era plăcut, prietenos și nesilit, cerând însă cu rigiditate colaboratorilor ei să se arate la înălțime în cazurile când orice acțiune mai promptă a ei i-ar fi scăzut din popularitate. Astfel că trebuia să mă bizui numai pe mine însămi.

Trebuia deci să înțeleg: era limpede ca lumina zilei că această mulțime nu poate fi condusă cu forța. Fetele trebuiau menajate, tratate cu multă răbdare; o atitudine mai curtenitoare, chiar dacă fermă, le impresiona; câte o undă de linguseală, rar de tot, avea rostul ei în contactele cu ele. Ele nu puteau sau nu vroiau să îndure o concentrare mintală mai severă sau continuă; pretenții mai susținute la memoria, judecata, atenția lor – așa ceva respingeau de-a dreptul. Într-un caz în care o fată englezoaică cu înzestrări și docilitate medii și-ar fi primit liniștită tema și s-ar fi străduit să o înțeleagă și s-o rezolve, o labassecouriană ți-ar

fi răs în față și ți-ar fi dat-o pur și simplu îndărăt cu vorbele: „*Dieu, que c'est difficile! Je n'en veux pas. Cela m'ennuie trop!*”¹

Un profesor care-și înțelege rostul ar primi înapoi de îndată această temă respinsă, fără ezitare, contrazicere sau rugăminți, ar purcede, chiar cu o grijă exagerată, să-i atenueze orice dificultate, să o reducă la nivelul înțelegerii lor și le-ar da-o apoi iarăși spre rezolvare, astfel modificată, adăugind nemilos și șfichiuirea sarcasmului. Ele simțeau aceste sarcasme, le venea greu să îndure o asemenea ironie, însă fără să nutrească resentimente față de o asemenea dojană, dacă ironia nu era acră, ci cordială, și le era spusă distinct, limpede și pe înțelesul lor, astfel ca cele în cauză să-și poată pricepe incapacitatea, ignoranța și lenea. Elevele mele s-ar fi răzvrătit pentru un adaus de trei rânduri la tema lor, dar nu le-am văzut niciodată indignându-se dacă se simțeau atinse în orgoliul lor; puținul pe care-l aveau din această calitate le era deprins cu ironiile, și preferau ca asemenea ironii să se facă fățiș.

Treptat, pe măsură ce-mi câștigam fluentă și libertate de exprimare în limba lor și puteam folosi și un limbaj mai energic adecvat lor, fetele mai vârstnice și mai inteligente începură să mă simpatizeze în felul lor. Observai că, ori de câte ori o elevă era făcută să simtă în adâncul sufletului impulsul unei emulații cinstite sau usturătura rușinii meritate, din chiar clipa aceea era câștigată de partea mea. Dacă puteam să le fac măcar o dată ca urechile lor (de obicei cam mari) să ardă sub părul lor des și lucios, totul mergea relativ bine. Cu timpul începură să apară buchețele de flori pe catedra mea dimineată. Spre a le mulțumi, pentru această mică atenție, așa cum o înțeleg străinii îmi luasem obiceiul să fac o mică plimbare cu unele dintre ele în timpul recreației. În cursul conversațiilor ce se înfiripau astfel am făcut, o dată sau de două ori, o încercare cu totul nepremeditată de a le curăța câte unele din prejudecățile sau opiniile lor mai greșite; îmi exprimam mai ales ideile cu privire la răul și josnicia minciunii. Într-un moment

¹ Doamne ce greu e! Nu vreau așa ceva. Prea mă plictisește!

necontrolat făcui chiar observația că eu consideram falsitatea ca mai rea decât o lipsă întâmplătoare de la biserică. Sărmanele fete erau învățate să raporteze urechilor catolice tot ceea ce le spunea profesoara lor protestantă. De aici, o urmare plină de învățăminte. Ceva – o nuanță invizibilă, nedefinită, fără nume – se strecură între mine și aceste câteva dintre elevele mele cele mai bune. Îmi fură oferite mai departe buchețele de flori, însă de atunci încolo conversațiile nu mai fură cu puțință. Pe când mă plimbam prin aleile grădinii sau stăm sub boltă, nu se întâmpla ca vreo fată să-mi apară alături fără ca o profesoară să nu-și facă și ea apariția, ca prin farmec, de cealaltă parte. De asemenea, oricât de ciudat ar părea, papucii tăcuți ai lui *Madame* mi-o aduceau continuu în spate, tot atât de grabnică, de neuzită și de neașteptată ca și adierile zefirului.

Părerile catolicilor din jurul meu cu privire la perspectivele mele spirituale îmi fură exprimate, cu oarecare naivitate, într-o împrejurare. O elevă internă căreia îi făcusem un serviciu mărunț, exclamă într-o zi pe când luase loc alături de mine:

— *Mademoiselle*, ce păcat că sunteți protestantă!

— De ce, Isabelle?

— *Parce que, quand vous serez morte, vous brûlerez tout de suite dans l'Enfer.*

— *Croyez-vous?*

— *Certainement que j'y crois, tout le monde le sait, et d'ailleurs le prêtre me l'a dit¹.*

Isabelle era o ființă ciudată, nu prea ascuțită la minte. Adăugă, acum *sotto voce*²:

— *Pour assurer votre salut là-haut on ferait bien de vous brûler toute vive ici-bas³.*

¹ – Pentru că după ce muriți, veți arde de îndată în focul iadului. – Crezi?
– Sigur că așa cred, o știe toată lumea, și de-altfel mi-a spus-o și preotul.

² Cu voce scăzută (ital.)

³ — Ca să vă asigurați mântuirea acolo în cer, ar fi mai bine să fiți arsă de vie aici, pe pământ.

Am râs, dealtminteri era și cu neputință să fac altceva.

A uitat-o oare cititorul pe domnișoara Ginevra Fanshawe? Dacă da, trebuie să mi se permită să o prezint din nou pe această tânără domnișoară ca pe o elevă sigură de sine a institutului condus de *Madame Beck*, căci așa și era. La sosirea ei în *rue Fossette*, două sau trei zile după neașteptata mea stabilire aici, ea mă întâlnește cu foarte puțină surprindere. Trebuie să fi avut sânge pur de tot în vine, căci nu cred să fi existat vreo ducesă mai desăvârșită și mai sincer *nonchalante*¹ decât ea; o curiozitate palidă, cu totul trecătoare fu toată manifestarea ei de uimire. Cele mai multe din facultățile ei păreau să fie în aceeași stare de fluiditate; simpatiile și antipatiile ei, iubirea și ura ei erau ușuratică și nesigure ca pânza de păianjen sau funigeei; însă exista în ființa ei și ceva de ajuns de puternic și de statornic, și anume egoismul ei.

Nu era o ființă mândră și – chiar așa *bonne d'enfants* cum eram eu – ar fi vrut încă de la început să facă din mine un fel de prieten și confidentă. Mă agasa cu mii de plângeri frivole în legătură cu certurile ei în școală și cu economiile din gospodărirea institutului; bucătăria nu era pe gustul ei, oamenii din jurul ei, profesori și eleve, erau după părerea ei demni de dispreț pentru că erau străini. Suportai criticile ei la adresa peștelui sărat și ouălelor tari din zilele de vineri, invectivele ei la adresa supei, pâinii, cafelei, și asta, o vreme, cu oarecare răbdare; însă, în cele din urmă, scoasă din răbdări de repetarea lor nesfârșită, îmi pierdui firea și o pusei la punct, lucru pe care ar fi trebuit să-l fac de la bun început, căci măsurile salutare de admonestare i se potriveau cel mai bine întotdeauna.

Mult mai multă vreme trebui să suport avansurile ei în privința ajutorului la lucrul pe care îl avea de făcut. Garderoba ei, în ce privește hainele de ieșit în lume, îi era bine asortată și chiar elegantă; însă cu alte vestminte nu era chiar atât de bine înzestrată și avea în permanență nevoie de reparații. Ea însăși nu se împăca deloc cu lucrul de mână și-și aducea astfel pantalonașii și celelalte

¹ Nepăsătoare

vestminte cu grămada la mine să i le cârlesc. Câteva săptămâni am cedat acestor rugăminți însă lucrurile amenințau să se transforme într-un necaz permanent pentru mine, astfel că, în cele din urmă, i-am spus răspicat că trebuie să se hotărască să-și cârlească singură vestmintele. A plâns când a primit această înștiințare și m-a învinovățit că nu mai sunt prietena ei, însă, eu am rămas neclintită în hotărârea mea și am lăsat-o să-și consume crizele de isterie cum s-o pricepe mai bine.

În ciuda acestor manii – și a altora de alt fel pe care nu mai are rost să le pomenesc aici, dar care nici ele nu erau mai în măsură să pledeze în favoarea caracterului ei – cât era de drăguță! Ce fermecătoare era când cobora în hol duminica dimineața, gătită și bine dispusă, îmbrăcată în rochia de mătase palid-liliachie și cu buclele-i lungi și blonde căzându-i pe umerii albi! Duminica era ziua liberă pe care și-o petrecea întotdeauna cu niște prieteni care locuiau în oraș. Și, printre acești prieteni, cum m-a lăsat repede să înțeleg, era unul anume care s-ar fi părut că are să devină ceva mai apropiat. Din aluzii și subînțelesuri mi s-a dezvăluit, și din vivacitatea nestăpânită a felului ei de a fi și de a se comporta am priceput în scurtă vreme că admirația fierbinte – poate chiar și iubirea reală – erau sentimente pe care le putea ușor controla. Îi spunea adoratorului ei „Isidore” însă m-a făcut să pricep că acesta nu era numele său real, ci doar unul cu care îi plăcea ei să-l numească – numele lui adevărat nefiind, zicea ea, „prea drăguț”. Odată, pe când se lăuda astfel cu vehemența sentimentelor lui „Isidore”, am întrebat-o dacă și ea, la rândul ei, îl iubea.

— *Comme cela*, îmi răspunse; este un bărbat bine, și mă iubește la nebunie, așa că mă amuz bine. *Cela suffit*¹.

Constatând că împingea lucrurile mai departe decât aș fi bănuț având în vedere gusturile ei frivole la culme, preluai într-o bună zi asupra mea sarcina de a face cercetări serioase pentru a afla dacă acel domn avea o situație pe care părinții ei, și mai ales unchiul – de care se părea că

¹ Așa și așa. [...] Asta ajunge.

depinde ea – ar fi fost dispuși s-o accepte. Ea recunoscuse de la început că lucrul era îndoielnic, întrucât nu credea că „Isidore” ar avea bani prea mulți.

— Și tu îl încurajezi? o întrebai.

— *Furieusement*¹, uneori, spuse ea.

— Fără să fii cu totul sigură că are să ți se permită să te măriți cu el?

— O, ce cicălitoare ești! Eu nici nu vreau să mă mărit, sunt încă prea tânără.

— Dar dacă el te iubește atât de mult cât spui tu, și până la urmă n-are să iasă nimic de aici, are să sufere foarte mult!

— Sigur că are să i se frângă inima. Aș fi foarte surprinsă și dezamăgită dacă nu s-ar întâmpla așa.

— Mă întreb atunci dacă acest domn Isidore nu este un prostănac, spusei eu.

— Este în ce mă privește, însă este destul de deștept în alte privințe, *à ce qu'on dit*². Doamna Cholmondeley îl consideră chiar extrem de deștept. Zice că el are să-și facă drum în viață prin talentele sale; tot ce știu e doar că, atunci când sunt eu de față, nu prea face altceva decât să ofteze, și că pot să-l răsucesc după degetul meu cel mic.

Dorind să-mi fac și eu o idee mai precisă despre acest îndrăgostit domn Isidore, a cărui situație mi se părea foarte puțin sigură, îi cerui să-mi facă hatârul să mi-l descrie la față. Însă ea nu era în stare să facă o descriere, n-avea la îndemână nici cuvintele necesare și nici capacitatea să le îmbine spre a face fraze elocvente. S-ar fi părut chiar că nici nu-l observase bine, nimic din aspectul său exterior, din schimbările comportamentului său fizic nu o impresionaseră și nu-i rămăseseră în amintire – că era *beau, mais plutôt bel homme que joli garçon*³ asta era tot ce putea să afirme. Mi-aș fi pierdut de mai multe ori răbdarea, sau mi-ar fi pierit tot interesul ascultând-o astfel, dacă nu m-ar fi oprit un lucru. Toate aluziile pe care mi le

¹ Foarte tare

² După cât se spune

³ Frumos, dar mai degrabă un bărbat bine decât un tânăr frumos.

făcea ea și toate amănuntele pe care le enumera îmi dovedeau, fără voia ei, că, după părerea mea, domnul Isidore își oferea omagiile cu cea mai mare delicatețe și respect. O informai deci cu toată sinceritatea că îl găseam mult prea bun pentru ea, și o lăsa să înțeleagă fără echivoc că, după impresia mea, ea nu este decât o cochetă vanitoasă. Ea râse, își scutură buclele care îi cădeau în ochi și se îndepărta în pas de dans, ca și cum i-aș fi făcut cine știe ce compliment.

În ce privește studiile, domnișoara Ginevra nu se împărtășea din ele decât prin simpla prezență. Nu erau decât trei materiile pe care le lua în serios, și anume, muzica, dansul și cântul. De asemenea, se mai descurca și la brodatul batistelor, pe care nu-și putea permite să le cumpere gata lucrate. Însă bagatelele, cum ar fi fost lecțiile de istorie, geografie, gramatică și aritmetică și le lăsa pur și simplu nefăcute sau îi puneă pe alții să i le facă. Cea mai mare parte din timp și-o petrecea în vizite. *Madame*, care-și dăduse seama că prezența ei la școală era acum limitată la o perioadă anume pe care n-avea s-o depășească, fie că ar fi realizat vreun progres sau nu, îi acorda multă libertate în privința aceasta. Doamna Cholmondeley, care-i ținea loc de tutore – o doamnă veselă, totdeauna în pas cu moda – o invita ori de câte ori se întrunea lumea la ea acasă și uneori o lua cu ea la recepțiile oferite de prieteni. Ginevra se complăcea perfect într-o asemenea viață, și nu exista decât un singur inconvenient în aceasta – era obligată să fie totdeauna bine îmbrăcată – și ea n-avea bani să-și cumpere tot felul de rochii trebuincioase. Toate gândurile i se întorceau la această dificultate, își puneă tot sufletul pentru a găsi expediente prin care să rezolve problema. Era plăcut să urmărești activitatea pe care o depunea în această direcție mintea ei, altminteri indolentă, și să-i vezi inițiativele pline de îndrăzneală spre care era mânăată de simțământul necesității și de dorința de a străluci.

Se ruga cu toată îndrăzneala de doamna Cholmondeley, cu îndrăzneală, spun, și nu cu reținere și rușine, și cam în felul următor:

— Scumpa mea doamnă C., n-am nimic potrivit să îmbrac la recepția pe care o dai dumneata săptămâna viitoare. Trebuie să-mi dăruiești o rochie de muselină, și pe urmă și o *ceinture bleu céleste*¹ – ești un înger, îmi dai?

Scumpa doamnă C. Acceptă o vreme. Dar, constatând că asemenea pretenții sporeau pe măsură ce erau satisfăcute, fu în curând silită, ca dealtfel toți prietenii domnișoarei Fanshawe, să opună rezistență acestor insistențe. După un timp nu mai auzii nimic despre darurile primite de la doamna Cholmondeley, însă cu toate acestea vizitele se țineau lanț mai departe și vestmintele trebuitoare nu-i lipseau, ca și o mulțime de alte nimicuri costisitoare: mănuși, buchețele de flori, chiar și unele imitații de bijuterii. Aceste lucruri – contrar obiceiului ei, și chiar firii ei, căci nu era deloc ascunsă – și le ascundea cu grijă numai pentru ea, departe de ochii lumii. Însă într-o seară, când se ducea la un bal mai acătării la care se cerea o eleganță deosebită, ea nu rezistă să intre la mine în cameră să mi se arate în toată splendoarea.

Arăta superb: tânără, proaspătă și cu o delicatețe a tenului și o subțirime a siluetei cu totul englezești, cum nu se întâlnesc pe lista farmecelor la fetele continentale. Rochia ei era nouă, luxoasă, desăvârșită. Văzui dintr-o privire că nu-i lipsea niciunul din detaliile atât de costisitoare care s-o facă perfectă, și care să creeze impresia de farmec fără pată.

O privii din creștet până-n tălpi. Ea se învârtea, ușoară, prin cameră, ca eu s-o pot examina din toate părțile. Conștientă de farmecul ei, era în dispoziția cea mai bună; ochii ei albaștri, puțin cam prea mici, îi scânteiau plini de voieșie. Era tocmai pe punctul să-mi dea o sărutare, arătându-și astfel, în felul ei, ca o școlăriță, încântarea, însă eu îi spusei:

— Stai un pic. Să stăm nițel să vedem exact despre ce e vorba aici și să ne lămurim ce e cu toată eleganța asta teribilă.

Și astfel am țintuit-o o clipă departe de mine cu mâna

¹ Cordon albastru ca cerul

întinsă ca să-i fac o inspecție mai riguroasă.

— Sunt perfectă? fu întrebarea ei.

— Perfectă? spusei eu. Sunt mai multe feluri de perfecțiune. Și-ți spun drept, nu te înțeleg deloc.

— Dar cum arăt?

— Arăți îmbrăcată foarte frumos.

I se păru că nu era o laudă destul de vie și continuă să-mi atragă atenția asupra diferitelor puncte de atracție din gâteala ei.

— Uită-te la această *parure*¹, spunea. Broșa, cerceii, brățările - nimeni la școală la noi n-are un asemenea set - nici chiar *Madame*.

— Le văd eu bine pe toate. (Pauză.) Domnul de Bassompierre ți-a dat gătelile astea?

— Unchiul nici nu știe că le am.

— Atunci sunt daruri de la doamna Cholmondeley?

— Nu, astea nu. Doamna Cholmondeley este o ființă meschină, urâcioasă. Ea nu-mi mai dăruiește nimic.

Nu crezui că e cazul să-i mai pun alte întrebări, și m-am întors cu bruschete cu spatele la ea.

— Haide, haide, uscătură bătrână, Diogene (acestea erau denumirile pe care îi plăcea să mi le dea când nu ne înțelegeam), ce mai e acuma?

— Pleacă de aici. Nu-mi face nicio plăcere să mă uit la tine sau la această *parure* a ta.

O clipă păru luată prin surprindere.

— Ce s-a mai întâmplat acuma, înțeleapta Pământului? N-am intrat la datorii pentru ele - nici pentru bijuterii, nici pentru mânuși, nici pentru buchetul de flori. E adevărat că rochia nu e încă plătită, dar unchiul de Bassompierre are s-o plătească atunci când face socoteala. El nici nu se uită la ce scrie pe note, numai la suma totală, și e un om atât de bogat că n-avem de ce să ne pese de câteva guinee în plus, acolo.

— Vrei să pleci? Uite, aștept să închid ușa... Ginevra; s-ar putea ca alții să-ți spună că ești minunată în gâteala asta de bal, dar în ochii mei n-ai să arăți niciodată mai drăguță

¹ Coafură

decât erai în rochia de stambă și cu bonețica aceea simplă pe care le-aveai atunci când te-am văzut prima dată.

— Alții n-au gusturile tale puritane, fu răspunsul ei mânios. Și, pe lângă asta, nici nu văd ce drept ai tu să-mi faci mie morală.

— Desigur! Nu am niciun drept, și poate că tu ai chiar și mai puține drepturi să vii să te foiești prin camera mea, ca o cioară în penele furate. N-am nici cel mai mic respect pentru împopoțonările tale, domnișoară Fanshawe; și mai ales pentru coada asta de păun pe care o numești *parure*; ar fi fost niște lucruri foarte frumoase dacă ți le-ai fi cumpărat cu bani care să fie ai tăi, și pe care să-i fi putut cheltui cum vrei tu, dar, așa cum stau lucrurile, nu sunt deloc drăguțe.

— *On est là pour Mademoiselle Fanshawe!*¹ anunță portăreasa și ea se duse.

Misterul, așa pe jumătate cât era, al *parure*-ei fu dezvăluit abia două sau trei zile mai târziu, când veni ea însăși să-mi facă o mărturisire spontană.

— Nu trebuie să fii supărată pe mine, începu ea, la gândul că aș băga pe cineva, pe tata sau pe domnul de Bassompierre, la datorii pentru mine. Te asigur că n-a mai rămas nimic neplătit decât cele câteva rochii din ultima vreme, restul e achitat.

„Tocmai, mă gândii eu, aici e și taina, ținând seama că nu ți le-a dăruit doamna Cholmondeley și că mijloacele tale sunt restrânse la câțiva șilingi cu care știu eu bine că ești cât se poate de zgârcită.”

— *Écoutez!*² continuă ea, trăgându-se mai aproape și vorbindu-mi pe tonul cel mai confidențial și lingușitor — căci „supărarea” mea era pentru ea cât se poate de stânjenitoare, îi plăcea să mă aibă lângă ea gata să stau de vorbă cu ea și s-o ascult, chiar dacă eu îi vorbeam numai ca s-o cert și o ascultam numai ca s-o ironizez – *écoutez, chère grogneuse*³. Am să-ți spun tot ce și cum, și atunci ai să vezi

¹ - Domnișoara Fanshawe e așteptată!

² Ascultă!

³ Ascultă, scumpa mea cusurgioaică.

singură nu numai cât de bine e totul, ci mai ales cât de bine s-au aranjat lucrurile. În primul rând, eu trebuie să ies în lume. Tăticul însuși mi-a spus că dorește ca eu să capăt experiența lumii, a făcut chiar de față cu doamna Cholmondeley odată observația că deși eu sunt fată foarte drăguță am totuși înfățișarea unei fete de școală care abia are cu ce să mănânce pâine cu unt, și că el ar dori foarte mult să scap cât mai repede de aerul ăsta, și pentru asta să fiu prezentată societății aici înainte de a-mi face debutul în lumea bună în Anglia. Ei, și-atunci, dacă ies în lume, trebuie să mă și îmbrac. Doamna Cholmondeley s-a făcut o zgârcită și nu mai vrea să-mi dea nimic. Ar fi prea de tot să-l pun pe unchiul să plătească toate lucrurile de care am eu nevoie, asta nu poți s-o negi, e chiar foarte în ton cu tot ce-mi spui tu. Da, dar cineva care m-a auzit (chiar din întâmplare, te asigur) plângându-mă la doamna Cholmondeley despre strâmtorarea în care mă aflu și cât sunt de necăjită că-mi lipsește și mie o găteală acolo, cineva, departe de gândul de a se supăra că mi-ar putea face daruri, a fost chiar încântat la ideea că i s-ar permite să-mi dăruiască câteodată așa ceva. Ar fi trebuit să-l vezi cum arăta ca un *blanc-bec*¹ atunci când mi-a vorbit prima dată despre asta, cum șovăia și cum se roșise la față și cum nu mai putea de frică la gândul că l-aș putea refuza.

— Ajunge, domnișoară Fanshawe, presupun că trebuie să înțeleg că domnul Isidore este acest binefăcător, că de la el ai acceptat aceste găтели costisitoare, că el îți oferă buchetele de flori și mănușile.

— Te exprimi într-un chip atât de dezagreabil, spuse ea, că aproape nu mai știe omul ce să-ți răspundă; ce vreau eu să spun este că din când în când îi permit lui Isidore plăcerea și onoarea să-și exprime omagiul față de mine oferindu-mi câte o bagatelă.

— Exact ce spuneam și eu... Acuma, Ginevra, să le spunem lucrurilor pe nume, eu nu prea mă pricep la treburi din astea, însă cred că faci foarte rău, foarte, foarte rău. Poate că totuși acum te simți încredințată că ai să poți să te

¹ Ageamiu

măriți cu domnul Isidore. Părinții și unchiul și-au dat consimțământul și, din partea ta, și tu îl iubești din toată inima?

— *Mais pas du tout!* (Recurgea întotdeauna la limba franceză când voia să spună ceva deosebit de crud și dezagreabil.) *Je suis sa reine, mais il n'est pas mon roi*¹.

— Iartă-mă atunci. Dar eu cred că felul acesta de a vorbi este doar o prostie și o cochetărie. N-ai nimic deosebit în făptura ta, și ești cu totul nedemnă să profiți de bunele intenții și de banii unui bărbat față de care simți o indiferență desăvârșită. Îl iubești pe domnul Isidore mult mai mult decât crezi singură, sau decât ești dispusă să recunoști?

— Nu. Noaptea trecută, la un bal, am dansat cu un ofițer tânăr pe care-l iubesc de o mie de ori mai mult decât pe el. Mă mir și eu de ce sunt cu adevărat atât de rece față de Isidore, pentru că toată lumea spune că e un bărbat bine și alte doamne îl adoră. Pe mine însă, nu știu de ce, mă plictisește. Stai să vedem chiar, de ce...

Și păru să facă un efort să reflecteze la asta. O încurajai:

— Da! Caută și fă-ți o idee limpede de ce e cu adevărat în capul tău. Mi se pare că e acolo o mare învălmășeală, un haos ca într-o traistă cu cârpe aruncate talmeș-balmeș.

— Cam așa ceva, strigă ea nu peste multă vreme, omul ăsta e prea romantic și mi-e prea devotat și se așteaptă din partea mea să fiu mai grozavă decât îmi convine mie să fiu. El crede că așa fi perfectă, înzestrată cu tot soiul de calități nemaipomenite și cu virtuțile cele mai de preț, cum eu n-am avut niciodată și nici nu intenționez să am vreodată. Și vezi, când ești în prezența lui nu te poți împiedica să cauți să întărești într-un fel sau altul părerea asta bună a lui. Și e atât de obositor să fii bună și să vorbești numai lucruri de bun simț – el chiar crede că eu așa fi o ființă plină de bun simț. Mă simt mult mai în largul meu cu tine, așa posomorâtă cum ești, tu, care mă crezi o proastă, și știi că sunt cochetă, ignorantă, o ușuratică, și proastă, și egoistă și în toate felurile în care tu și cu mine suntem de acord că

¹ Dar deloc [...] Eu sunt regina lui, dar el nu e regele meu.

sunt eu cu adevărat!

— Foarte bine, spusei, făcând un mare efort să-mi păstrez gravitatea și severitatea pe care le simțeam amenințate de atâta candoare, însă asta nu schimbă nimic din ce am spus în ce privește darurile astea. Strânge-le frumos într-un pachet, Ginevra, ca o fetiță bună și cinstită, și trimite-i-le îndărăt.

— Asta chiar n-am s-o fac, spuse ea, mândră.

— Atunci înseamnă că-l înșeli pe domnul Isidore. E limpede ca lumina zilei că, primind daruri de la el, îl lași să înțeleagă că va primi într-o bună zi ceva ca răsplată de la tine...

— Dar deloc, mă întrerupse ea, el își are răsplata în plăcerea că mă vede pe mine cum i le port, pentru el asta e prea de ajuns, el nu e decât un biet burghez.

Spusele acestea, cu toată aroganța lor lipsită de orice bun simț, mă lecuiră cu totul de slăbiciunea temporară care mă făcuse să-mi mai împlânzesc tonul și înfățișarea. Ea pălăvrăgea mai departe:

— Treaba mea acuma, în momentul de față, este să mă bucur de tinerețea mea și să nu mă leg singură cu promisiuni sau angajamente, față de un bărbat sau altul. Când l-am întâlnit la început pe Isidore m-am gândit că el are să fie alături de mine când mă distrez și eu așa. M-am gândit că el are să se mulțumească cu mine, eu fiind o fată drăguță, și că ne vom întâlni, ne vom despărți, ne vom zbugui împreună ca doi fluturi, și că o să fim fericiți. Și când colo, îl văd câteodată grav ca un judecător, și cu sentimentele cele mai serioase și gânditor de tot. Bah! *Les penseurs, les hommes profonds et passionnés ne sont pas à mon goût.* Colonelul Alfred de Hamal e mult mai pe gustul meu. *Va pour les beaux fats et les jolis fripons! Vives les joies et les plaisirs! A bas les grandes passions et les sévères vertus!*¹

¹ Gânditorii, bărbați serioși și pasionați, nu sunt pe gustul meu. [...] Eu sunt pentru încrezuții frumoși și pentru păcătoșii care arată bine. Trăiască bucuriile și plăcerile! Jos cu marile pasiuni și cu virtutea încruntată!

După o astfel de tiradă, aștepta de la mine un răspuns. Nu-i dădui niciun fel de replică.

— *J'aime mon beau Colonel*, continuă ea, *je n'aimerais jamais son rival. Je ne serai jamais femme de bourgeois, moi*¹.

Îi comunicai de îndată că era imperios necesar ca apartamentul meu să fie lipsit de prezența ei. Plecă râzând cu hohote.

10

DOCTORUL JOHN

MADAME BECK ERA UN CARACTER consecvent: răbdătoare și iertătoare cu toată lumea dar tandră față de nimeni în această lume. Propria ei copilărie o învățase să nu facă nicio abatere de la desfășurarea egală a acestui calm stoic. Era plină de solitudine față de propria ei familie, atentă față de interesele și bunăstarea fizică a membrilor acestei familii, însă s-ar fi spus că nu cunoscuse niciodată dorința de a-i ridica pe copiii mici în poală, de a le săruta buzele mici și trandafirii, de a-i strânge în brațe, de a revărsa asupra lor mângâierile binefăcătoare, cuvintele iubitoare.

Am urmărit-o adesea cum stătea în grădină, privindu-i pe micuți de departe pe când aceștia se plimbau împreună cu Trinette, bona lor, pe vreo alee, mai încolo. În întreaga ei înfățișare se vedeau grija și prudența. Știu că adesea reflecta la ceea ce ea numea „*leur avenir*”², dar dacă cel mai mic dintre copii, o fetiță slăbuță și delicată însă fermecătoare, se întâmpla s-o zărească și se smulgea din brațele guvernantei ca să alerge spre ea încântată, râzătoare și gâfâind ca să-i îmbrățișeze genunchii, *Madame*

¹ Eu îl iubesc pe colonelul meu cel frumos. Niciodată n-am să-l iubesc pe rivalul lui. Eu nu voi fi niciodată nevasta unui burghez.

² Viitorul lor.

întindea doar, cât se poate de calmă, mâna ca și cum ar fi vrut să se apere de năvala prea impetuoasă a copilului. „*Prenez garde, mon enfant*”¹, spunea doar, cu răceală, răbdând-o lângă ea câteva clipe, și apoi, fără să-i dăruie vreun sărut sau surâs, sau vreo vorbă de mângâiere, se ridica de la locul ei și o conducea îndărăt la TrINETTE.

Comportarea ei cu fata cea mai mare era deopotrivă caracteristică, însă într-alt fel. Era vorba aici de un copil rău. „*Quelle peste que cette Désirée! Quel poison que cet enfant-là!*”² erau expresiile cu care se vorbea despre ea, atât în bucătărie cât și în camera unde copiii își făceau lecțiile. Printre celelalte calități pe care le stăpânea, avea și un adevărat talent de a scoate pe alții din sărite, uneori făcând-o pe bună și pe servitori să-și piardă cu totul cumpătul. Se furișa în mansarda unde erau camerele servitorilor, deschidea sertarele și cutiile acestora, le sfâșia cu răutate scufiile cele mai bune și le murdărea șalurile; pândeă ocazia să găsească deschis o clipă bufetul din sufragerie, și atunci spărgea vasele de porțelan și de sticlă sau dulapul din cămară, unde jefuia proviziile, bea vinul dulce, spărgea borcanele și sticlele, și-și aranja isprăvile acestea în așa fel încât să arunce bănuielile asupra bucătăresei și a fetelor din bucătărie. Când *Madame* vedea asemenea pozne, sau când i se aduceau la cunoștință, singura ei observație, făcută cu un calm fără pereche, era: „*Désirée a besoin d’une surveillance toute particulière*”³. În consecință, o ținea pe această rămurică de măsline atât de promițătoare cât mai multă vreme pe lângă ea. Nici o singură dată, după câte am eu cunoștință, nu i-a vorbit acestei făpturi despre păcatele ei, nu i-a explicat ce este rău în asemenea deprinderi, și nu i-a atras atenția asupra rezultatelor care trebuiau în mod necesar să decurgă de aici. Supravegherea reprezenta, din punctul ei de vedere, singurul leac pentru această boală. Un asemenea leac nu a dat, desigur, rezultatele așteptate. Désirée era ținută astfel,

¹ Fii atentă, copila mea.

² Ce pacoste și Désirée asta! Ce năpârcă mai e și copilul ăsta!

³ Désirée trebuie supravegheată în mod deosebit

Într-o oarecare măsură, mai departe de servitori, însă acum o jefuia și o urmărea cu răutățile ei pe maică-sa. Pe oricare dintre obiectele de pe masa de lucru sau de pe toaleta *Madamei* reușea să pună mâna, ea îl fura și îl ascundea. *Madame* vedea toate acestea, desigur, dar se prefăcea mai departe că nu vede. Nu avea tăria de caracter să-l pună pe copilul acesta față în față cu păcatele și viciile sale. Când dispărea câte un obiect a cărui valoare făcea ca restituirea să fie neapărat necesară, ea se prefăcea că ar crede că Désirée l-ar fi luat doar așa, în joacă; și se ruga de ea să-l dea înapoi. Désirée nu se lăsa păcălită, învățase să invoce și minciuna în ajutorul furtului, și nega cu seninătate că s-ar fi atins de broșa, inelul sau foarfecele despre care era vorba. Ducându-și mai departe politica de spionaj, mama ei își lua cu toată seninătatea aerul că o crede, însă după aceea o urmărea și o pândea fără încetare pe fetiță până când îi descoperea ascunzișul – câte o crăpătură în zidul grădinii sau vreo scorbură.

Îndată ce constata aceasta, *Madame* o trimitea pe Désirée la plimbare cu bona ei, și profita de absența ei ca să o fure pe hoată. Désirée se dovedea a fi o fiică demnă de o asemenea mamă vicleană, și nu lăsa nicio clipă, prin aerul sau prin comportarea ei, să se vadă nici cel mai mic semn de resentiment atunci când își descoperea pierderea.

Cea de a doua fată, Fifine, îi semăna, după cât se spunea, răposatului ei tată. Era sigur, cu toate că maică-sa îi dăruise făptura sănătoasă, ochii albaștri și obrajii îmbujorați, că nu de la ea își moștenise și alcătuirea morală. Era o ființă cinstită, plină de bună dispoziție; era de asemenea și o creatură plină de patimi, cu un temperament înfierbântat, extravertit, din familia celor care intră adesea în încurcături și primejdii. Într-o zi și-a pus de pildă în gând să se lase să lunece în jos de pe prima până pe ultima treaptă a unei scări de piatră foarte abrupte, și când *Madame*, auzind zgomotul (ea auzea întotdeauna orice zgomot) ieși din sufragerie și o ridică de pe jos spuse doar, calmă:

— *Cet enfant a un os de cassé*¹.

La început am nădărduit dar nu era cazul. Din nefericire, ce spusese *Madame* era prea adevărat, unul din brațele ei micuțe și durdulii îi atârna moale.

— Dați-o în grija domnișoarei (aceasta eram eu) spuse *Madame, et qu'on aille tout de suite chercher un fiacre*².

Și în acest *fiacre*, fără întârziere, însă cu o răceală și o stăpânire de sine admirabile, ea plecă să-l caute pe medic.

Se pare că nu-l găsisese acasă pe medicul familiei, însă aceasta n-o descumpăni deloc, căută mai departe până găsi un altul după gustul ei și-l aduse la pension eu ea. Între timp, eu tăiasem mâneca rochiței micuței accidentate, o dezbrăcasem și o suisem în pat.

Îmi închipui că niciuna dintre noi (prin noi vreau să mă refer la bonă, bucătăreasă, portăreasă și la mine însămi, personaje care, toate, ne aflam strânse în camera micuță și bine încălzită) nu-l privirăm prea cercetător pe noul doctor atunci când acesta își făcu apariția în încăpere. Eu cel puțin eram prinsă cu totul de sarcina care-mi revenise, de a o liniști pe Fifine, ale cărei țipete – căci avea niște plămâni foarte sănătoși – erau teribil de auzit. Țipetele acestea câștigă încă o dată pe atât în tărie atunci când străinul se apropie de patul ei. „Dă pace!” striga cu furie, în engleza ei stricată (căci se exprima în englezește, ca toți ceilalți copii). „Nu te vreau pe tine, îl vreau pe doctorul Pillule!”

— Și doctorul Pillule este un prieten de al meu foarte bun, fu răspunsul, într-o englezească perfectă, însă acum el este ocupat, undeva într-o casă la trei leghe depărtare de aici, și a trebuit să vin eu în locul lui. Haide acum, când ne mai liniștim puțin să începem să ne vedem de treabă, și acuși-acuși brațul ăsta micuț care n-a avut noroc are să fie bandajat frumos și pus la punct.

Și comandă pe dată să i se aducă un pahar cu apă îndulcită, îi dădu pacientei câteva lingurițe din această băutură (adevărul e că Fifine era o mare pofticioasă; oricine putea să-i câștige inima ispitindu-i simțul gustului), îi mai

¹ Copilul acesta și-a frânt un os

² Mergeți îndată să căutați o trăsură

promise altele după ce operația va fi fost îndeplinită și se apucă de treabă. Întrucât avea nevoie de un ajutor, i-l ceru bucătăresei, o femeie robustă, cu brațe puternice, însă și ea și portăreasa și guvernanta dădură pe dată bir cu fugiții. Mie nu-mi făcea deloc plăcere să ating mădularul acela micuț și chinuit, însă, constatând că nu exista altă soluție, întinsesem mâna să fac ce avea să mi se ceară. Altceineva mi-o luase însă înainte, *Madame Beck* întinsese și ea mâna, a ei era sigură, în vreme ce a mea tremura.

— *Ça vaudra mieux*¹, spuse doctorul, întorcându-se de la mine către ea.

Dădu dovadă de înțelepciune făcând această alegere. Din partea mea ar fi avut numai un stoicism prefăcut, un curaj silit. Al ei nu era nici prefăcut, nici silit.

— *Merçi, Madame, très bien, fort bien!* spuse chirurgul când termină operația. *Voilà un sang froid bien opportun, et qui vaut bien mille élans de sensibilité déplacée*².

El era încântat de curajul ei, ea de complimentul lui. Este probabil de asemenea că aspectul lui, vocea, aerul și comportarea lui îi lăsaseră o impresie favorabilă. Adevărul e că, atunci când îl priveai bine la față, mai ales când se aduse și o lampă – căci era seară și se lăsase întunericul – înțelegeai că lucrurile nici n-ar fi putut sta altfel, decât doar dacă *Madame Beck* n-ar fi fost femeie. Tânărul medic (căci era într-adevăr tânăr) nu avea o înfățișare obișnuită. Statura lui părea și mai impunătoare în cămăruța aceasta mică, și în mijlocul grupului de femei care păreau desprinse dintr-o pictură olandeză, profilul lui era limpede, fin și expresiv. Poate că privirile îi treceau cu prea multă vioiciune de la o față la alta, prea grăbite și prea schimbătoare, însă avea o expresie dintre cele mai plăcute, ca și cea a buzelor, bărbia îi era plină, frumos modelată, grecească, desăvârșită. Cât despre surâsul lui, n-ai fi putut să găsești dintr-o dată un epitet care să-l descrie cum

¹ — E mai potrivită a doamnei.

² Mulțumesc, doamnă, foarte bine. [...] Aveți un sânge rece foarte bine venit și care face mai mult decât o revărsare de sensibilitate nelalocul ei.

merita; era ceva care te câștiga dar în același timp și ceva care făcea să-ți răsară în minte toate slăbiciunile și punctele slabe, tot ceea ce te-ar fi putut face vulnerabil față de surâsul altuia. Și totuși se vedea bine că lui Fifine îi plăcea surâsul acesta îndoielnic și că-l consideră pe cel care surâde astfel simpatic. Deși o făcuse să sufere îi întinse mâna să-i ureze din inimă noapte bună. El îi mângâie mânuța cu bunătate, și apoi el și cu *Madame* coborâră împreună, ea vorbindu-i vioaie, plină de bună dispoziție, el ascultând-o cu un aer de prietenie amabilă, nuanțată de acea ironie abia simțită pe care văzusem că e atât de greu să mi-o descriu.

Remarcasem că deși vorbea franceza bine, se exprima și mai curgător în limba engleză. Avea de asemenea ceva de englez în toate, ochii, forma feței. Ceva mai mult. Când trecu pe lângă mine să iasă din cameră, și își întoarse fața o clipă spre mine – fără să mi se adreseze, ci răspunzându-i ceva doamnei, însă oprindu-se astfel lângă mine încât eram aproape silită să-mi ridic privirile către el – o amintire nelămurită care se muncea să capete formă în mintea mea încă din prima clipă când îi auzisem glasul, mi se limpezi deodată. Era chiar domnul căruia îi adresasem cuvântul când coborâsem din diligență, care mă ajutase în problema cufărului, care-mi fusese călăuză prin parcul întunecos și umed. Ascultându-l acum pe când străbătea holul cel lung de jos să iasă în stradă, îi recunoscui până și pasul, era același mers ferm și egal pe care-l urmasem pe sub copacii picurând de ploaie.

S-ar fi putut crede că această primă vizită a tânărului medic în *rue Fossette* avea să fie și ultima. Respectabilul doctor Pillule era așteptat să se întoarcă a doua zi, astfel că n-ar mai fi fost niciun motiv pentru înlocuitorul său temporar să-l mai reprezinte. Însă soarta hotărâse altfel.

Doctorul Pillule fusese chemat la un bătrân și bogat ipohondru în străvechiul oraș universitar Bouquin-Moisi, și atunci când îi prescrise drept medicamente o schimbare de aer și o călătorie, fu reținut de fricosul său pacient ca să-l însoțească în această călătorie de câteva săptămâni; astfel

că nu-i rămase noului medic decât să-și continue asistența în *rue Fossette*.

Îl vedeam adesea când venea la vizită, căci *Madame* nu voia s-o lase pe micuța bolnavă în grija Trinettei, ci îmi cerea mie să-mi petrec o mare parte din timpul meu în camera copiilor. Cred că era un medic foarte priceput. Fifine se restabilea repede sub îngrijirile lui, însă convalescența ei nu-l scuti de la început de obligația de a-și continua vizitele. Destinul și *Madame* Beck păreau să se fi aliat întru aceasta, și amândouă hotărâseră ca el să trebuiască să lege o cunoștință strânsă cu vestibulul, scara și camerele de la etaj.

Aproape îndată ce Fifine fu declarată vindecată, Désirée anunță că s-a îmbolnăvit și ea. Copilul acesta atât de neastâmpărat avea un adevărat geniu în ce privește prefăcătoria, și, fascinată de atențiile și indulgența care observase că se acordaseră din plin bolnavei, ajunse la convingerea că o boală s-ar fi potrivit minunat cu gusturile ei, astfel că se așternu la pat fără să mai piardă vremea. Ea își jucă bine rolul, și *Madame* Beck pe al ei și mai bine, căci deși toată înscenarea era limpede ca lumina zilei pentru *Madame*, ea luă lucrurile cu un aer firesc de gravitate și bună credință.

Ce mă surprinse pe mine fu faptul că doctorul John (căci așa o învățase pe Fifine tânărul englez, să i se adreseze, și noi luarăm cu toții de la ea obiceiul de a-i spune astfel, până când nu mai fu cunoscut altfel în *rue Fossette*), faptul că doctorul John consimți în chip tacit să accepte tactica aplicată de *Madame* și să se complacă în manevrele acesteia. La început trădă, e adevărat, câteva momente de îndoială comică, aruncă una sau două priviri grăbite de la copil la maică-sa, își acordă un moment pentru consultație, însă în cele din urmă se resemnă cu bunăvoință să-și joace rolul care-i revenea în această comedie. Désirée mânca precum un lup, se zbenguia zi și noapte în pat, făcea corturi cu cearceafurile și păturile ei, se cuibărea ca un turc prin perne, se distra aruncând cu pantofii după bonă și strâmbându-se la surorile ei - era, pe scurt, o imagine a

sănătății și răutății, lăsându-se să pară mai molatică doar atunci când doctorul și maică-sa își făceau vizitele zilnice. Știam bine că *Madame* Beck era dispusă la orice sacrificii ca să o aibă pe fiică-sa în pat și deci ceva mai puțin în stare să-și facă de cap cum știa ea, dar mă minunam doar că doctorul John nu se plictisea de toată mascarada aceasta.

În fiecare zi, folosindu-se doar de acest palid pretext, își făcea vizitele cu punctualitate. *Madame* îl primea întotdeauna cu aceeași deferență, cu aceeași bună dispoziție însoțită pentru el, cu același aer de îngrijorare simulat pentru copila ei. Doctorul John scria rețete inofensive pentru pacientă și o privea pe mama acesteia cu ochi strălucind de maliție. *Madame* observa aceste priviri fără să-și piardă cumpătul, avea mult prea mult bun simț pentru așa ceva. Oricât părea de docil medicul, n-ai fi putut totuși să-l disprețuiești – atitudinea aceasta atât de maleabilă era, și lucrul acesta se vădea limpede, adoptată pentru a câștiga favorurile clienței sale. Deși era clar că-i făcea plăcere să-și continue aceste vizite zilnice la pension, și întârzia în chip ciudat în rue *Fossette*, comportarea lui aici era plină de independență, chiar neglijentă; și cu toate acestea, părea adesea gânditor și preocupat.

Poate că nu era treaba mea să-i remarc partea misterioasă a comportamentului său, sau să-i caut explicațiile sau scopurile urmărite, însă prin situația ce o aveam în casă mi-era greu să n-o fac. El mi se oferea deschis observațiilor, acordând prezenței mele în încăpere exact atâta atenție și considerație cât ar fi fost de așteptat să-i acorde unei persoane de rangul meu; cam atât cât se acordă, adică, unor mobile neaspectuoase, unor scaune simple, unui covor fără nimic neobișnuit în desenul său. Adesea, așteptând-o pe *Madame*, stătea pe gânduri, surâdea, privea atent câte ceva, sau părea să asculte ceva, ca unul care se crede singur. În vremea aceasta eu eram liberă să reflectez pe marginea comportamentului și gesturilor sale, și să mă întreb care ar fi explicația acestui interes și acestei preocupări speciale, ce îl atrăgea pe el în această așezare aproape monahală, izolată în inima unei

capitale. Lui însuși, cred, nici nu-i trecea prin cap că aveam și eu ochi, și cu atât mai puțin o minte în spatele acestor ochi. Și nici n-ar fi descoperit așa ceva, dacă într-o bună zi, pe când el era așezat în bătaia soarelui și eu observam culoarea pe care i-o căpătaseră părul, favoriții, tenul – așa cum lumina puternică o scotea poate prea puternic în relief (la drept vorbind, fusesem împinsă să-i compar în gândul meu capul înflăcărat de lumină cu cel al „chipului de aur” pe care-l crease regele Nabucodonosor) un gând nou, brusc și surprinzător, îmi țintui atenția cu o forță și o putere de fascinație irezistibile. Nu știu nici până în ziua de azi cum anume stam să-l privesc, forța surprizei, și intensitatea cu care trăiam clipa mă făcuseră să uit de mine, și nu-mi recâștigai luciditatea obișnuită decât când îmi dădui seama că-i atrăsesem atenția și că el îmi surprinsese imaginea într-o oglindă mică, ovală, prinsă în firida ferestrei, cu ajutorul căreia *Madame* îi spiona adesea în taină pe cei care se plimbau prin grădina de jos. Deși avea o fire veselă și plină de viață, nu era totuși lipsit de o anumită sensibilitate nervoasă care-l făcea să se simtă stânjenit sub priviri prea stăruitoare și cercetătoare. Surprinzându-mă că-l studiez astfel, se întoarse spre mine și-mi spuse, pe un ton care, chiar dacă politicos, păstra totuși o anume uscăciune ca pentru a trăda o urmă de plictiseală, ca pentru a da puselor lui înțelesul unei muștrări:

— *Mademoiselle* nu mă cruță deloc. Nu sunt de ajuns de vanitos ca să-mi închipui că meritele mele sunt cele care i-ar atrage atenția. Trebuie așadar să fie vorba de vreun defect. Pot îndrăzni să întreb, care anume?

Eram în culmea încurcăturii, cum poate ușor să ghicească cititorul, dar nu era totuși o încurcătură care să mă covârșească, eram perfect conștientă că nu-mi atrăsesem acest reproș nici prin vreun exces de admirație și nici din vreo curiozitate nejustificată. Aș fi putut să mă dezvinovățesc pe loc, însă nu voiam s-o fac. Nu spusei nimic. Nu aveam obișnuința să-i vorbesc. Lăsându-l deci să gândească ce vrea și să mă acuze de ce dorea să mă acuze, îmi reluai lucrul de mână pe care-l lăsasem în poală

și-mi ținui privirile plecate asupra-i tot timpul cât mai rămase el aici. Există o anume stare de spirit când te simți mai degrabă mângâiat decât iritat de părerile greșite ale celorlalți și, în acele părți ale personalității noastre în care nu putem fi cunoscuți cum trebuie, ne bucurăm, cred, când suntem înțeleși greșit sau ignorați. Care om cinstit, când e luat din greșeală drept un răufăcător, nu se simte mai degrabă amuzat decât mâhnit de această greșeală?

11

IATACUL DIN FORTĂREAȚĂ

ERA VARA ȘI FOARTE CALD.

Georgette, cea mai mică dintre fetițele doamnei Beck, făcu deodată febră. Désirée, care se vindecase deodată de maladiile ei, fu trimisă, împreună cu Fifine, la țară la Bonne-Maman, ca o măsură de precauție împotriva contagiunii. Asistența medicală era acum necesară cu adevărat, și *Madame*, preferând să ignore reîntoarcerea doctorului Pillule, care revenise de o săptămână, îl conjură pe rivalul său englez să-și continue vizitele. Una sau două dintre elevele interne se plâneau și ele de dureri de cap și păreau să se fi molipsit de boala de care suferea Georgette. „Acum, în sfârșit, mă gândeam eu, va trebui rechemat doctorul Pillule. Directoarea noastră atât de prudentă nu se va aventura să permită unui om atât de tânăr să-i îngrijească elevele”.

Directoarea era într-adevăr foarte prudentă, dar putea în același timp să dea dovadă de un spirit de întreprindere foarte riscant. Ea îl aduse pe doctorul John în incinta pensionului și-l institui ca medic curant al mândrei și încântătoarei Blanche de Melcy și al vanitoasei și cochetei Angélique, prietena ei. Mi se păru că doctorul John manifestă oarecare satisfacție față de această dovadă de încredere, și dacă discreția comportării sale meritase o

asemenea distincție, probabil că acum se simțea pe deplin răsplătit, însă în țara aceasta a confesionalelor și restricțiilor monahale, o prezență ca a lui nu putea fi tolerată într-un „*pensionnat de demoiselles*.” În școală începură clevetirile, în bucătărie șoaptele, în oraș zvonul se întinse, părinții începură să scrie scrisori și să facă vizite de protest. Dacă *Madame* ar fi fost o ființă slabă, acum ar fi fost pierdută: o duzină de institute de educație rivale erau gata să profite de pe urma acestei măsuri greșite – dacă era într-adevăr o măsură greșită – și s-o împingă pe ea în ruină. Însă *Madame* nu era o ființă slabă, și oricât mi se părea de ascunsă și prefăcută, nu puteam decât să o aplaud în inima mea și să exclam „bravo!” cu glasul conștiinței mele.

Îi întâmpină pe părinții alarmați cu o nonșalanță plină de bună dispoziție, căci nimeni nu s-ar fi putut măsura cu ea în ce privește, nu știu dacă ar trebui să-i spun stăpânirea sau simularea unei „*rondeur et franchise de bonne femme*”¹, care în anumite prilejuri își atingeau scopul cu un succes imediat și deplin, acolo unde o gravitate severă și o seriozitate rațională ar fi dat probabil greș.

— *Ce pauvre docteur John*, spunea, chicotind și frecându-și veselă mâinile mici, grăsuțe, albe, ce *cher jeune homme! la meilleure créature du monde!*² și explică în continuare cum se întâmplase să-l folosească pentru propriii ei copii care ajunseseră să-l îndrăgească atâta încât acum țipau de mama focului numai la gândul că ar fi putut să fie văzuți de un alt doctor; cum, în cazul în care avea o desăvârșită încredere pentru propriii ei copii găsea firesc să manifeste aceeași încredere pentru copiii altora, și că *au reste*³, era vorba numai de un expedient cu totul temporar. Blanche și Angélique aveau doar o simplă migrenă; doctorul John le scrisese o rețetă, *voilà tout!*⁴.

¹ Bună dispoziție și franchețe de femeie cumsecade.

² Doctorul John, săracul [...] acest tânăr drăguț! creatura cea mai încântătoare de pe fața pământului!

³ Dealtminteri.

⁴ Asta era tot.

Le liniști astfel temerile părinților, Blanche și Angélique o scutiră de orice altă osteneală când începură să cânte osanale noului medic, celelalte eleve le ținură isonul declarând în unanimitate că, dacă s-ar fi îmbolnăvit, n-ar fi acceptat în ruptul capului pe nimeni altcineva decât pe doctorul John, și *Madame* râse, iar părinții începură și ei să râdă. Locuitorii acestei țări, Labassecour, au fără îndoială o sensibilitate deosebită la capriciile copiilor, cel puțin indulgența față de progeniturile lor e împinsă până la exces, în cele mai multe căminuri legea este dictată de voința copiilor. *Madame* își văzu acum sporit creditul pentru că acționase în această împrejurare cu spirit de răspundere maternă. Ea își consolida și mai mult pozițiile, oamenii o apreciau acum mai mult ca oricând pentru calitățile ei de directoare de pension.

Nici până în ziua de azi nu înțeleg bine de ce și-a riscat interesele proprii de dragul doctorului John. Ce spun ceilalți știu desigur foarte bine: toată casa – elevele, profesoarele, până și servitoarele – afirmau că avea de gând să se mărite cu el. Așa stabiliseră toți; diferența de vârstă părea să nu aibă nicio importanță în ochii lor, așa trebuiau să se petreacă lucrurile.

Trebuie să recunoaștem că aparențele nu contraziceau cu totul această părere, *Madame* părea hotărâtă să-i folosească în continuare serviciile, și să fi uitat de vechiul ei protejat, Pillule. Își făcea de asemenea un punct de onoare în a-l întâmpina personal la vizitele sale, și era întotdeauna bine dispusă, veselă, prevenitoare în comportarea față de el. Mai mult, la vremea aceea, acorda o atenție deosebită îmbrăcămintii; capotul în care apărea dimineața, scufița de noapte și șalul fură date uitării; vizitele de dimineață ale doctorului John o găseau întotdeauna cu pieptănătura ei castanie frumos aranjată, cu rochia de mătase bine potrivită, cu încălțăminte corect încheiată în locul papucilor de casă, pe scurt, în întreaga ei toaletă desăvârșită pusă la punct ca un manechin și proaspătă ca o floare. Nu cred totuși că intențiile ei în această privință mergeau mai departe de dorința de a-i dovedi unui bărbat foarte

prezentabil că ea însăși nu era o femeie chiar lipsită de atractivitate. Și, într-adevăr, nu era deloc neatractivă. Fără o frumusețe deosebită în trăsăturile feței și eleganță în siluetă, ea plăcea ochiului. Fără a avea tinerețe și farmecul vesel al tinereții, încânta privirile. Nu osteneai niciodată privind-o, nu era niciodată monotonă sau insipidă sau plată sau lipsită de culoare. Părul ei neasprit de vârstă, ochii ei cu lumina blând albastră, obrajii ei cu îmbujorarea lor sănătoasă de fructă, toate acestea plăceau, toate cu moderațiune, dar constant.

Nutrea ea cu adevărat speranțe nemărturisite de a-l câștiga pe doctorul John drept soț. De a-l atrage în casa ei bine mobilată, de a-l înzestra cu economiile ei despre care se spunea că se ridică la o sumă bunicică și de a-l face să ducă pentru tot restul vieții o existență tihnită? O bănuia oare doctorul John de asemenea închipuiri? L-am întâlnit ieșind de la câte o întrevedere cu ea păstrând câte o umbră malițioasă de surâs pe buze și în ochi o expresie de vanitate masculină stârnită și satisfăcută. Cu tot aspectul lui prezentabil și buna-dispoziția lui permanentă, nu era o făptură perfectă, trebuie să fi fost chiar o ființă foarte nedesăvârșită dacă va fi încurajat cu viclenie niște planuri pe care nu se gândea să le vadă duse la îndeplinire. Dar oare chiar nu le dorea duse la îndeplinire? Se spunea că nu are bani deloc și că depinde cu totul de practica profesiei sale. *Madame*, – chiar dacă poate cu vreo paisprezece ani mai în vârstă decât el – era totuși tipul de femeie care nu îmbătrânește niciodată, care nu se ofilește, care nu se dă bătută niciodată. Este sigur că erau în relațiile cele mai bune. Poate că el nu era îndrăgostit, dar câți oameni iubesc oare cu adevărat, sau cel puțin se căsătoresc din dragoste, în lumea asta? Așteptam să vedem cum se vor termina lucrurile.

Ce aștepta el, nu știu, nici ce anume urmărea el. Însă ce era ciudat în comportarea lui, expresia lui plină de așteptare, atentă, absorbită, intensă rămânea aceeași, chiar s-ar fi putut spune că se accentua. Nu reușisem dealtfel să-l înțeleg pe de-a întregul niciodată, și cred că

acum scăpa tot mai mult puterii mele de înțelegere.

Într-o dimineață, micuța Georgette se simțea ceva mai rău și în consecință era mai răutăcioasă decât de obicei, plângea și nu se lăsa cu niciun chip mângâiată. Îmi făcusem părerea că un anumit medicament care-i fusese prescris nu i se potrivea, și mă îndoiam mult că ar fi trebuit să continui să i-l administrez. Așteptam deci cu nerăbdare sosirea doctorului pentru a mă putea consulta cu el.

Sună clopoțelul de la ușă; i se deschise; eram sigură de aceasta căci îi auzeam glasul când i se adresă portăresei. Avea obiceiul să urce direct în camera copiilor, suind scara câte trei trepte deodată și dând buzna peste noi ca o surpriză plină de bună dispoziție. Trecură cinci minute – apoi zece – și nici urmă de doctor. Ce putea să facă oare? Poate aștepta jos în coridor. Micuța Georgette scâncea mai departe, chemându-mă cum avea obiceiul, „Minnie, Minnie, tare rău!” că mi se strângea inima. Coborâi să văd de ce nu se arăta. Coridorul era pustiu. Unde dispăruse? Era oare cu *Madame* în sufragerie? Imposibil, o părăsisem cu câteva minute înainte, pe când se îmbrăca încă în iatacul ei. Rămăsei să ascult. Trei eleve exersau cu toată sârguința în trei dintre încăperile învecinate – în sufragerie și în salonașul mic și cel mare – între acestea și coridor neaflându-se decât camera portăresei care comunica cu aceste saloane și care de fapt ar fi trebuit inițial să constituie un fel de budoar. Mai departe, în oratoriu, o clasă de douăsprezece eleve sau mai mult se afla la ora de cânt, și-și uniseră tocmai glasurile într-o „barcarolă”, cum cred că denumeau ele cântecul, din care îmi amintesc și acum cuvintele „*fraîche brise*” și „*Venise*”¹. Astfel că ce-aș fi putut auzi cu adevărat? Multe, desigur, numai că nu ceea ce încercam eu să aud.

Ba da, auzeam un râs tremurat în cămăruța despre care am vorbit adineaori, chiar lângă ușa unde mă oprisem eu – ușa aceea pe jumătate întredeschisă –, un glas de bărbat vorbind pe un ton coborât, rugător, pronunțând câteva vorbe dintre care înțelesei doar implorarea „Pentru numele

¹ Briză răcoroasă (și) Veneția.

Domnului!“ Pe urmă, după o pauză de o clipă ieși de acolo doctorul John, cu ochii strălucindu-i tare, însă nici de bucurie, nici de sentimentul victoriei, cu obrajii lui colorați de englez și mai îmbujorați, cu o expresie perplexă, chinută, frământată, dar în același timp și îmblânzită pe chip.

Ușa astfel deschisă îmi sluji drept paravan dar chiar dacă i-aș fi stat de-a dreptul în drum cred că ar fi trecut pe lângă mine fără să mă observe. O contrarietate, o neplăcere puternică pusese cu totul stăpânire pe el, sau mai degrabă, ca să-mi transcriu acum sentimentele exact așa cum le trăiam atunci, aș spune o îndurerare, un simțământ puternic de nedreptățire. Nu cred atât că i-ar fi fost jignită mândria, cât că sentimentele sale îi fuseseră rănite, greu rănite. Dar cine să fi fost făptura care făcuse asta? Care dintre cei aflați în casa noastră avea o asemenea putere asupra lui? Pe *Madame* o bănuiam încă în iatacul ei, camera din care ieșise el era rezervată doar portăresei, și aceasta, Rosine Matou, era o micuță franțuzoaică lipsită de suflet, chiar dacă drăguță, cochetă, frivolă, lacomă și ușuratică. Desigur că nu de la ea putea să vină chinul prin care părea el să fi trecut.

Chiar pe când îmi treceau asemenea gânduri prin minte, vocea ei, limpede deși cam ascuțită, răsună deodată într-un cântecel franțuzesc ușuratic, răzbătând prin ușa încă întredeschisă. Aruncai o privire înăuntru, și nu-mi veni să cred ochilor. Era acolo, așezată în fața mesei, îmbrăcată într-o rochie de jaconas roz, cosând ceva la o scufiță aurie; în afară de ea nu mai era chiar nimeni în cameră, poate într-adevăr cu excepția unui peștișor auriu într-un bol de sticlă, a unor flori într-o vază și a razelor largi ale soarelui de iulie.

Era într-adevăr un mister. Eu însă trebuia să mă întorc sus, la etaj, să întreb de doctoria aceea.

Doctorul John ședea pe un scaun lângă patul Georgettei, *Madame* sta în picioare în fața lui, micuța pacientă fusese examinată și plânsetele ei fuseseră potolite și se odihnea acum liniștită în pătucul ei. Când intrai eu, *Madame* Beck

discuta tocmai cu doctorul despre sănătatea acestuia din urmă, făcând niște observații cu privire la o presupusă sau reală înfățișare mai proastă a lui, acuzându-l că muncește prea mult și recomandându-i odihnă și schimbarea de aer. El o asculta cu amabilitate, dar cu o indiferență surâzătoare, spunându-i că era *trop bonne*¹ dar că se simțea perfect.

Madame făcu un apel la mine, doctorul John urmărindu-i gestul cu o privire leneșă, care părea să exprime o surpriză nepăsătoare față de faptul că se recurgea la o creatură atât de lipsită de importanță.

— Ce crezi, domnișoară Lucie? întrebă *Madame*. Nu pare mai palid și mai slăbit?

Foarte rar scoteam mai mult decât câte o monosilabă în prezența doctorului John; el era genul de om față de care aveam să rămân probabil totdeauna făptura neutră și pasivă care-și închipuie el că sunt în realitate. Acum însă îmi luai libertatea să răspund printr-o frază mai lungă, și anume o frază pe care dinadins o făcui cât mai plină de înțelesuri:

— Pare bolnav în clipa aceasta, dar poate că asta se datorează unei cauze de moment. S-ar putea ca doctorul John să fie necăjit sau preocupat de ceva.

N-aș putea spune cum a primit el această replică, deoarece nu i-am cercetat fața să văd aceasta. În clipa aceea Georgette începu să mă întrebe în englezeasca ei stâlcită dacă n-ar putea bea un pahar cu *eau sucrée*². Îi răspunsei în engleză. Pentru prima dată, cred, remarcă și el atunci că eu vorbeam această limbă; până atunci mă luase drept o străină și mi se adresase întotdeauna cu *Mademoiselle*, dându-mi totdeauna în limba franceză instrucțiunile cu privire la îngrijirile acordate copiilor. Păru pe punctul de a face o remarcă, însă se răzgândi apoi și rămase tăcut.

Madame reîncepu să-i dea sfaturi. El clătină din cap râzând, se ridică în picioare și-și luă rămas bun, curtenitor,

¹ Prea amabilă.

² Apă îndulcită.

Însă tot indiferent, ca unul care consideră că i se acordă prea multă atenție și se simte stânjenit de aceasta.

Când el plecă, *Madame* se lăsă să cadă pe scaunul pe care el tocmai îl părăsise, își sprijini bărbia în palmă, tot ceea ce fusese până atunci însuflețit și cochet în înfățișarea ei îi pieri de pe față. Părea împietrită și gravă, aproape posomorâtă și rănită. Oftă, un singur suspin, însă adânc. Clopotul sună pentru orele de dimineață. Ea se ridică în picioare, când trecu pe lângă o măsuță de toaletă unde se afla o oglindă își privi acolo răsfrângerea. Un singur fir de păr alb îi răsărea în părul bogat castaniu, și-l smulse cu un fior. În lumina deplină, vărată, chipul său care-și păstra culorile se vedea cu toată limpezimea a-și fi pierdut tinerețea; și, la urma urmelor, unde sunt fruntariile tinereței? O, *Madame*, așa, înțeleaptă cum ești, cunoști și domnia-ta slăbiciunile! Niciodată până atunci nu o compătimisem pe *Madame*, însă acum mi se înmuie inima privind-o când o văzui întorcându-se întunecată din fața oglinzii. O lovise o adevărată nefericire. Zgripțuroaica numită Dezamăgire o atacase cu țipătul ei mohorât, și sufletul ei se înfiora de această atingere.

Însă Rosine! Uimirea cu care aflasem aceasta e cu neputință de descris. În ziua aceea căutai de patru sau cinci ori prilejul de a trece prin fața cămăruței ei, ca să-i contempli și eu farmecele și să înțeleg taina fascinației pe care ar fi putut-o exercita. Era drăguță, tânără și purta o rochie bine croită. Toate acestea erau în favoarea ei și presupun că erau suficiente pentru a explica, oricărui cu înclinații filosofice, chinurile și deznădejdea unui bărbat tânăr cum era doctorul John. Totuși nu-mi puteam izgoni o dorință pe jumătate mărturisită ca sus-zisul medic să fi fost fratele meu, sau cel puțin ca el să aibă o soră sau o mamă care să-l mustre. Spun o dorință pe jumătate mărturisită; mi-o înăbușii și mi-o alungai înainte ca să apuce să se formeze pe de-a întregul, descoperindu-i la vreme desăvârșita nebunie. Mai degrabă, mă gândeam, cineva ar trebui s-o dojenească pe *Madame* pentru medicul acesta tânăr al ei. Dar chiar și așa, la ce ar folosi asta?

Cred că *Madame* s-a dojenit singură. Fapt e că nu s-a purtat deloc ca o ființă slabă și nici nu s-a lăsat pradă ridicolului. E adevărat că n-avea nici simțăminte prea puternice de înfruntat, și nici simțăminte prea duiioase pentru care să i se poată plânde de milă. E adevărat de asemenea că avea la dispoziție o preocupare importantă, o treabă reală cu care să-și umple timpul, care să-i abată gândurile și să-i solicite deopotrivă interesul. Este mai ales adevărat că avea și un autentic bun simț, cum nu li se dăruie tuturor femeilor sau tuturor bărbaților. Cu ajutorul acestor calități se comportă înțelepțește, se comportă cât se poate de bine. Bravo încă o dată, *Madame* Beck! Te-am văzut în luptă cu fantasma unei slăbiciuni, ai dus o luptă vitează și ai izbândit!

12

CUTIUȚA

ÎN SPATELE CASEI DIN RUE FOS-
sette, era o grădină – mare, dacă ținem seama de faptul că se afla în inima unui oraș –, și până și în ziua de azi îmi aduc aminte de ea cu un simțământ de plăcere; însă timpul, ca și distanța, are asupra anumitor scene o înrâurire binefăcătoare; și acolo unde totul în jur este piatră, zid orb și caldarâm înfierbântat, cât de prețios apare și un singur boschet, cât de încântător un singur petic de pământ, unde apucă să se arate vreo floare!

Se spunea că Institutul condus de *Madame* Beck fusese pe vremuri o mănăstire. Că în ani care trecuseră de mult – cât de demult n-aș putea spune, dar cred că era vorba de câteva secole – înainte ca orașul să se fi extins asupra acestor locuri, și pe când aici erau pământuri semănate și alei, și un loc de reculegere adâncit printre frunze, așa cum și trebuie să fie cel care adăpostește o așezare religioasă, se petrecuse ceva în aceste ținuturi, ceva care, stârnind

spaima și născând oroarea, lăsase locurilor ca moștenire fiorul care de obicei bântuie în poveștile cu stafii. Există o poveste nelămurită despre o călugăriță în alb și negru, care uneori, într-o anume noapte sau anume nopți ale anului, putea fi văzută pe undeva prin vecinătate. Fantoma aceasta trebuie să fi fost alungată de aici încă de demult, căci acum se înălțau pretutindeni în jur case; însă ce mai rămăsese din vechea mânăstire, măcar sub chipul unor arbori fructiferi, bătrâni și uriași, mai înfrumuseța locurile; și la picioarele unuia dintre aceștia, un adevărat Matusalem al copacilor, – un păr, uscat dar ale cărui puține crengi încă își mai reînnoiau cu credință primăvara ninsoarea înmiresmată a florilor, și globurile dulci-ca-mierea atârându-i prin frunze toamna – încă mai puteai zări, dacă ai fi râcâit pământul acoperit de mușchi, printre rădăcinile pe jumătate dezgolate, luciul câte unei lespezi, lustruite de vreme, aspre și înnegrite. Legenda, neconfirmată și căreia nu i se prea mai dădea crezare, dar care mai dăinuia încă, spunea că acestea ar fi alcătuit portalul unei cripte, întemnițând adânc sub pământul acela pe a cărui întindere creștea iarba și înfloreau florile, osemintele unei fete pe care conclavul neomenesc al întunecatelor vremuri medievale o osândiseră să fie îngropată de vie acolo pentru cine mai știe ce păcate împotriva juruințelor sale. De umbra ei se temuseră cei mai slabi de înger, de-a lungul multor generații după ce trupul ei nefericit se făcuse pulbere, și sutana ei neagră și vălul alb erau cele care se lăsaseră închipuite din clarul de lună și umbră pentru ochii înfricoșați plutind prin vântul de noapte prin grădinile de legume de astăzi.

Dincolo de fleacurile acestea romantice însă, grădina cea veche își avea farmecul ei. Îmi făcusem obiceiul să mă trezesc devreme în diminețile de vară ca să mă pot bucura singură de ea, iar în serile de vară căutam să întârziu singuratică aici, să aștept întâlnirea cu luna răsărind, să simt sărutul brizei de seară, sau să-mi închipui – mai degrabă decât să simt cu adevărat –, prospețimea picăturilor de rouă care se așterneau pe iarbă. Iarba era ca

de smarald, aleile pietruite erau albe, năsturașii, lucind în soare, se strângeau în ciorchini încântători pe la rădăcinile uriașilor din livadă. Era și o boltă mare, deasupra căreia se întindea umbra unui salcâm, era și o alta mai mică, mai retrasă, cuibărită prin vița care se întindea de-a lungul unui zid înalt și cenușiu, lăsându-și apoi ciorchinii cu o risipă iubitoare peste locurile privilegiate, unde iasomia și iedera se uneau îmbinându-se.

Se înțelege că, în crucea amiezei, în miezul deplin, vulgar al zilei, în școala condusă de *Madame* Beck suna o clipă de odihnă și elevele, externe sau interne, se răspândeau pe alei, cochetând cu elevii de la colegiul de băieți din apropiere și dându-și frâu liber glasurilor și jocurilor neastâmpărate, și fără îndoială că în asemenea clipe grădina devenea un loc de ajuns de meschin și de frecventat. Însă la apusul soarelui și la ceasul slujbei de seară, când externele plecaseră pe la casele lor, iar cele din internat se așezau liniștite la lecțiile lor, era cât se poate de plăcut să rătăcești prin aleile domoale și să ascuți clopotele de la biserica Sfântul Ioan Botezătorul răsunând cu chemarea lor dulce, blândă, exaltată.

Mă plimbam, astfel într-o seară, lăsându-mă atrasă tot mai departe spre zărilor amurgului, mai departe decât obișnuiam, chemată de calmul tot mai profund, de prospețimea blândă a aerului, de suflul înmiresmat cu care florile care nu se lasă cucerite de strălucirea soarelui răspundeau acum la mângâierile picăturilor de rouă. Vedeam, după lumina de la fereastra oratoriului, că elevele catolice se strânseseră acolo la ruga de seară, un ritual de la care din când în când, eu, ca protestantă, îmi permiteam să absentez. „Încă o clipă, îmi șopteau singurătatea și luna de seară, mai stai puțin cu noi, totul este acum cu desăvârșire calm, încă un sfert de oră și nu ți se simte lipsa; forfotul și îmbulzeala de peste zi te-au istovit, mai bucură-te de clipele acestea prețioase”.

Pereții din spate ai caselor vecine, fără ferestre, împrejmuiau această grădină, care pe o latură era mărginită de spatele unui șir lung de clădiri – dormitoarele

colegiului învecinat. Pereții aceștia erau însă din piatră oarbă, cu excepția câtorva răsuflători de mansardă, aflate sus de tot, la dormitoarele servitoarelor, și a unei ferestre cu grilaj de la un etaj mai jos, despre care se spunea că luminează camera sau iatacul de studiu al unui profesor. Dar, chiar așa izolată, aleea de aici, paralelă cu zidul foarte înalt dinspre această parte a grădinii, era oprită accesului elevelor. I se și spunea *l'allée défendue*¹ și oricare ar fi fost fata care s-ar fi încumetat să se aventureze aici, s-ar fi făcut prin aceasta pasibilă de pedeapsa cea mai severă pe care o permiteau regulamentele atât de blânde ale Institutului condus de *Madame* Beck. Profesorii puteau intra aici, însă, cum aleea era îngustă și boschetele, neglijate aici, crescuseră foarte dese și sălbătice de o parte și de alta împletind pe deasupra un acoperiș de ramuri și de frunze atât de des încât razele soarelui pătrundeau doar în petice rare, pe aleea aceasta se circula prea puțin chiar și ziua, iar după lăsarea serii era chiar evitată.

De la început fusesem ispășită să devin o excepție la această regulă de prudență. Izolarea, atmosfera tainică, întunecoasă a aleii mă atrăgeau. Multă vreme teama de a părea eu însămi ciudată mă speria și pe mine; însă, treptat, pe măsură ce ceilalți se obișnuiau cu mine, cu felul meu de a fi, cu ciudățeniile firii mele – ciudățeniile desigur nu îndeajuns de pronunțate ca să intereseze pe alții, și poate nici de ajuns de stranii ca să supere, dar care se născuseră odată cu mine și în mine și de care nu mă puteam despărți, cum nu mă puteam despărți de propria mea persoană – treptat devenisem o obișnuită a acestei cărări înguste și drepte. Îmi asumasem rolul de grădinar pentru cele câteva floricele care creșteau printre boschetele înghesuite aici, curățasem și resturile frunzelor din toamna trecută care acoperiseră banca rustică de la capătul cel mai depărtat al aleii. Împrumutând de la Goton, bucătăreasa, o găleată cu apă și o perie de frecat dușumeaua, curățisem cum trebuie banca. *Madame* mă văzuse lucrând acolo și-mi aprobase cu un surâs truda. Dacă o făcuse cu sinceritate sau nu, nu știu,

¹ Aleea interzisă

părea în orice caz sinceră.

— *Voyez-vous, strigase, comme elle est propre cette demoiselle Lucie? Vous aimez donc cette allée, Meess?*¹

— Da, i-am spus, este liniștită și umbroasă.

— *C'est juste*² exclamase ea cu un aer plin de bunătate, și-mi recomandase chiar, cu aceeași bunăvoință, să mă retrag aici oricând aș fi dorit, adăugând că, întrucât nu eram însărcinată cu supravegherea elevelor, nu trebuia să mă mai obolesc să le însoțesc pe eleve în plimbarea lor. Puteam doar să le permit fetițelor ei să mă întovărășească aici și să discutăm împreună în englezește.

În noaptea despre care e vorba ședeam pe banca pe care o eliberasem de mușchi și putregaiuri, ascultând ceea ce mi se părea a fi zgomotul îndepărtat al orașului. Prea depărtat, la drept vorbind, nu era, școala aflându-se în centrul orașului, de aici nu aveai de făcut decât cinci minute de plimbare pe jos până în parc, și abia zece minute până la palatele cu o atât de splendidă înfățișare. Foarte aproape erau străzi largi lunate din plin, forfotind în clipa aceea de viață, străbătute de trăsurile care se îndreptau spre baluri sau spre spectacolele de la Operă. Același ceas care suna stingerea pentru claustrarea noastră, care stingea toate lămpile și trăgea draperiile în jurul fiecărui pat, suna pentru orașul stăpânit de veselia din jur chemarea la distracțiile sărbătorești. Nu mă gândeam însă la aceste contraste, nu eram din fire o ființă prea veselă, la baluri sau la Operă nu mă dusesem până atunci și chiar dacă adesea îmi fuseseră descrise și dorisem să le cunosc și eu, nu era dorință după vreo plăcere pe măsura mea – nu era dorința cuiva care să se vadă strălucind într-o lume depărtată și luminoasă până la care să-și poată face drum, nu era o dorință spre care să năzuiesc, pe care să mi-o închipui satisfăcută –, ci doar dorința calmă de a privi cu ochii mei un lucru necunoscut.

Luna se ridicase pe cer, nu era luna plină, ci un subțiratic crai nou. O vedeam printr-o deschizătură în crengile de

¹ Ia vedeți [...] ce îngrijită este domnișoara Lucie. Îți place aleea asta domnișoară?

² E drept.

deasupra mea. Ea și stelele, pe care le vedeam alături, nu-mi erau străine aici, unde toate cele din jur îmi erau astfel, le cunoscusem încă din copilărie. Văzusem însemnul acesta de aur cu globul întunecat în curbură lui aplecându-se îndărăt pe azurul cerului, alături de un bătrân scaiete pe un câmp străvechi, dincolo, în bătrâna Anglie, în zilele de demult trecute, tot astfel cum îl vedeam înclinându-se alături de turnul înalt în această capitală continentală. O, copilăria mea! am cunoscut și eu sentimentele, oricât am trăit de retrasă, de tăcută, oricât de rece m-am arătat totdeauna. Când mă gândeam la zilele de demult îmi trăiam adânc sentimentele. În ce privește prezentul, preferam să rămân închisă în stoicismul meu. În ce privește viitorul – viitorul la care una ca mine se putea aștepta – era mai bine să rămân insensibilă, moartă. Și astfel, într-o moarte vie, într-o amorțeală, îmi păstram cu grijă stăpânită firea.

Îmi amintesc bine că, la vremea aceea, orice m-ar fi putut stârni din această amorțeală – anumite schimbări neașteptate ale vremii, de pildă –, constituia pentru mine motiv de teamă, pentru că trezea ființa pe care mă străduiam s-o mențin adormită și deștepta un strigăt de dorință pe care nu mi-l puteam mulțumi. Într-o noapte se dezlănțui o furtună cu tunete, un fel de uragan ne zgâlțâi în paturile noastre. Catolicele se sculară cuprinse de spaimă și începură să se roage de sfinții lor. Cât despre mine, furtuna puse stăpânire pe făptura mea cu o putere tiranică, eram dintr-o dată, cu brutalitate, trezită la viață și silită să trăiesc. Știu că m-am dat jos din pat și m-am îmbrăcat și, strecurându-mă în firida ferestrei de lângă patul meu, mă așezai afară, cu picioarele sprijinite pe acoperișul unei clădiri mai scunde, învecinate. Era umed, era sălbatic, era un întuneric desăvârșit. Înăuntru, în dormitor se strânseseră toate, înspăimântate, în jurul lămpii, rugându-se cât le ținea gura. Nu puteam intra, prea irezistibilă era dorința de a rămâne afară, voluptatea de a mă contopi în dezlănțuirea nestăpânită a acestui ceas, întunecat, străbătut de tunete, slobozind o vorbire cum niciodată nu-i mai fusese adresată

omului - era prea înspăimântător și plin de slavă spectacolul norilor întunecați și sfâșiați de fulgerele orbitoare.

Am jinduit atunci, până la îndurerare, atunci și în cele douăzeci și patru de ore care urmară, după ceva care să mă smulgă din viața mea de până în clipa aceea, care să mă poarte înspre mai sus și mai departe. Dar, într-o asemenea dorință și în tot ce-i era asemenea trebuia să lovesc fără cruțare. Ceea ce și făcui, după chipul lui Iaela, cum s-ar spune, bătându-le cuie prin tâmpile. Însă nu ca Sisera, dorințele acestea nu mureau; erau doar vremelnice amorțite și, când și când, se întorceau cu smucituri viguroase împotriva acestor piroane, și atunci tâmpilele sângerau, iar creierul până-n adâncuri tremura îndurerat.

În noaptea aceea nu eram însă atât de răzvrătită, atât de chinută. Partea din mine pe care o asemui lui Sisera se retrăsese liniștită în cortul său, ațipită. Și dacă chinurile îi străbăteau ațipeala, o înfățișare ca a unui înger - idealul - îngenunchind alături, picurând balsam peste tâmpilele-i îndurerate, alinându-i durerea, ridicându-i în fața ochilor pecetluită o oglindă magică ale cărei răsfrângeri suave, solemne, se repetau la nesfârșit în vise, revărsând de pe aripile-i și vestmintele-i țesute din raze de lună alte răsfrângeri peste cel adormit, peste pragul cortului, peste întreaga întindere în jur. Iaela, femeia cea, solitară, ședea deoparte, parcă îmblânzită de soarta captivului, dar mai dornică să viseze la așteptarea lui Hoher care trebuia să se întoarcă acasă. Prin aceste cuvinte vreau să spun că liniștea răcoroasă și dulceața înmiresmată de rouă a nopții mă umplea cu un simțământ de speranță, nu speranță de ceva anume, ci un simțământ de încurajare și ușurare al întreg ei ființe.

N-ar fi trebuit ca un asemenea simțământ, atât de dulce, atât de liniștit, atât de neobișnuit să fi fost prevestitorul a ceva bun? Vai mie, nimic bun nu a răsărit de aici. Curând realitatea avea să năvălească cu toată brutalitatea peste mine - cu toate relele ei tulburi și respingătoare, cum se înfățișează prea adesea.

În tăcerea intensă a acestui perete de piatră care domina aleea, copacii, zidul înalt, am auzit un sunet. O fereastră (toate ferestrele din partea aceea erau prinse în firide adânci, deschizându-se în canaturi) scârțâi. Înainte de a fi avut timp să-mi ridic privirile să observ unde, la ce cat sau de cine fusese deschisă, un copac deasupra capului meu fremăta, ca și cum ar fi fost izbit de un proiectil, și un obiect căzu la picioarele mele.

Ceasurile nouă băteau la clopotnița bisericii Sfântul Ioan Botezătorul. Ziua scăzuse de tot însă nu era cu totul întuneric, luna nouă ajuta și ea puțin, însă lumina adâncă din acea parte a cerului unde fusese soarele și limpezimea cristalină a spațiilor largi de deasupra mai păstrau amurgul luminos, de vară. Chiar și în aleea mea întunecată aș fi putut, dacă m-aș fi apropiat de o deschidere prin arbori, să citesc literele mici ale unui text tipărit. Mi-a fost ușor să văd că proiectilul este o cutiuță de ivoriu alb și colorat, capacul ei nu destul de bine închis mi se deschise în mâini, înăuntru erau niște violete înconjurând o bucatică strâns împăturită în hârtie, un bilet pe care scria: „*Pour la robe grise*”¹. Eram îmbrăcată într-adevăr cu o rochie cenușie.

Bun. Era un bilet de dragoste? Iată un lucru despre care auzisem dar pe care până atunci nu avusesem onoarea să-l văd sau să-l țin în mână. Acesta era obiectul pe care îl țineam acum între degete!

Nu. N-am visat nici o singură clipă la așa ceva. Nici măcar în cele mai vagi visuri nu-mi închipuisem vreun îndrăgostit sau admirator. Toate profesoarele hrăneau vise despre câte un iubit. Una dintre ele (dar aceasta era din fire o ființă tare credulă) credea chiar într-un viitor soț. Toate elevele care trecuseră de paisprezece ani știau că le așteaptă undeva un soț, probabil două sau trei fuseseră chiar logodite de părinți și încă din copilărie. Însă în acest târâm al simțămintelor și speranțelor nu avusesem niciodată temei să pătrund și eu. Dacă celelalte profesoare ieșeau în oraș, sau făceau câte o plimbare pe bulevarde, sau măcar se duceau la biserică, erau cu totul încredințate

¹ Pentru rochia cenușie.

(așa cum spuneau în povestirile lor la întoarcere) că se vor întâlni cu vreo ființă de sexul opus a cărei privire gravă, extatică, le va încredința de puterea lor de a impresiona și de a atrage. N-aș fi putut spune că experiența mea se măsoara cu a lor în această privință. Mă duceam și eu la biserică sau ieșeam la plimbare, dar sunt cât se poate de convinsă că nimeni nu mă lua în seamă. Nu exista fată sau femeie în *rue Fossette* care să nu poată mărturisi – și o și făceau toate – că au primit într-un moment sau altul câte o rază plină de admirație din ochii albaștri ai tânărului doctor. Sunt constrânsă, oricât de umilitor ar suna aceasta, să afirm că eram o excepție, în ce mă privește ochii aceștia erau nevinovați și liniștiți ca și cerul cu a cărui nuanță păreau înrudiți. Astfel că se întâmpla să le aud pe celelalte vorbind, mă minunam adesea de veselia, siguranța și mulțumirea lor de sine, dar nu-mi dădeam osteneala să-mi ridic privirile și să contemplan drumul pe care ele erau atât de sigure că-l străbat. Obiectul acesta deci nu putea fi un bilet amoros. Cu această convingere nestrămutată, îl deschisei deci cu toată liniștea. Iată ce spunea – îi traduc textul:

„Înger al viselor mele! O mie, o mie de mulțumiri pentru că ți-ai ținut promisiunea, abia dacă îndrăzneam să nădăjduiesc că o vei face. Credeam, drept să-ți spun, că glumești pe jumătate; și pe urmă, părea că vezi atâtea primejdii în aceasta – ceasul atât de neprielnic, aleea atât de strict oprită accesului – adesea cum mi-ai spus, bântuită de balaurul acela, profesoara de engleză — *Une véritable bégueule britannique à ce que vous dites – espèce de monstre, brusque et rude comme un vieux caporal de grenadiers, et revêche comme une religieuse*”¹ (cititorul îmi va ierta modestia când permit acestei măgulitoare schițe a amabilei mele persoane să păstreze voalul subțire al limbii originale)... Bine știi, continua această plăcută efuziune sentimentală, că micul Gustave a fost mutat, din cauza bolii

¹ O adevărată scorpie englezească, după câte îmi spui, un fel de monstru, aspră și necioplită ca un bătrân caporal de grenadieri și posacă precum o călugăriță.

sale, în camera unuia dintre profesori, cămăruța aceea privilegiată a cărei fereastră răspunde spre grădina temniței tale. Acolo eu, care sunt cel mai bun unchi din lume, am permisiunea să-l vizitez din când în când. Cât am tremurat, apropiindu-mă de fereastră, de dorința să arunc o privire în paradisul nostru – un paradis pentru mine; chiar dacă pentru tine un pustiu arid! — cum mă temeam să nu întâlnesc decât pustietatea, sau pe dragonul mai suspomenit! Cum mi-a tresăltat inima de bucurie, când, prin întredeschizăturile crengilor urâcioase, am zărit dintr-o dată licărirea grațioasei tale pălării de paie, și unduirea rochiei tale cenușii, rochie pe care aș recunoaște-o dintr-o mie! Dar de ce, îngerul meu, nu vrei să-ți ridici privirile spre mine? Crudo, să-mi refuzi astfel o rază măcar din privirea ochilor tăi adorabili! Cum m-ar fi reînsuflețit o singură privire! Îți scriu rândurile acestea cu grabă febrilă, în vreme ce doctorul îl examinează pe Gustave, profit de ocazie ca să închid în această cutiuță, laolaltă cu un buchet de flori, cele mai dulci flori care au înflorit vreodată, și cu toate acestea mai puțin dulci decât tine, zâna mea! — fermecătoarea mea pentru totdeauna, pentru totdeauna al tău – știi tu bine cine.”

„Aș vrea chiar să știi cine”, a fost comentariul meu. Și dorința aceasta se referea încă și mai mult la persoana căreia îi era adresat acest document de preț decât la cel care-l scrisese. Poate că era de la logodnicul vreuneia dintre fetele logodite, și în cazul acesta răul făcut sau încercat nu era prea mare, – ar fi fost doar o abatere mărunță de la regula pensionului. Multe din fete, de fapt majoritatea, aveau frați sau verișori la colegiul de alături. Însă, *la robe grise, le chapeau de paille*¹ 1, aici era într-adevăr un indiciu – dar un indiciu puțin lămuritor. Pălăria de paie era un acoperământ de cap obișnuit pentru grădină, comun pentru vreo douăzeci de fete în afară de mine. Despre rochia cenușie nu s-ar fi putut spune de asemenea că ar fi constituit o indicație mai lămurită; *Madame Beck* însăși purta în mod obișnuit la vremea aceea o rochie

¹ Rochia cenușie, pălăria de paie.

cenușie, o altă profesoară și trei dintre elevele interne își cumpăraseră rochii din același material și aceeași nuanță cu a mea; era un fel de uniformă de toate zilele care se întâmpla pe atunci să fie la modă.

Între timp, așa cum stam pe gânduri, știam că va trebui să mă întorc în școală. Luminile care se aprinseseră: în dormitoare arătau că se terminase rugăciunea de seara și că elevele se duceau la culcare. Încă o jumătate de oră și toate ușile aveau să se încuie, toate luminile să se stingă. Ușa din față mai rămăsese deschisă ca să permită aerului răcoros de afară să pătrundă în sălile încălzite. Dinspre cămăruța portăresei, de alături, lucea lumina unei lămpi care arăta vestibulul cel lung cu ușile cu două canaturi ale salonului într-o parte și ușile mari dinspre stradă închizând perspectiva.

Și, dintr-o dată, clopoțelul sună grăbit-grăbit, dar nu prea tare – un clinchet precaut – un fel de șoaptă metalică, prevenitoare. Rosine țâșni din cămăruța ei și alergă să deschidă. Persoana căreia îi deschise întârzie de vorbă cu ea câteva clipe. S-ar fi spus că e acolo o ezitare, o întârziere deliberată. Rosine se îndreptă apoi spre ușa dinspre grădină, cu lampa în mână. Rămase acolo în susul treptelor, ridicându-și lampa, privind la întâmplare în jur.

— *Quel conte!* strigă cu un râs cochet. *Personne n'y a été¹.*

— Lasă-mă să trec, se rugă o voce pe care eu o cunoșteam. Nu-ți cer decât câteva clipe, și o siluetă familiară, înaltă și superbă (cum o vedeam noi toți aici în *rue Fossette*), ieși din casă, și înaintă printre răsadurile de flori și boschete. Era un adevărat sacrilegiu intrarea unui bărbat în locul acesta, la ceasul acesta. Însă el se știa privilegiat, și poate că se mai și încredea în întunericul, prietenos pentru el, al nopții. Înaintă pe alee privind într-o parte și într-alta, se pierdu printre boschete, strivind florile și rupând crengile în cercetarea lui, pătrunse în cele din urmă până la aleea interzisă. Aici îi ieșii eu înainte, îmi închipui asemenea unei fantome.

¹ Ce mai e și povestea asta! [...] N-a fost nimeni aici.

— Doctore John. A fost găsit!

Nu întrebă cine îl găsisese, căci, cu o privire grăbită, înțelese că eu însămi țineam biletul în mână.

— Nu o trăda, spuse, privindu-mă ca și cum cu adevărat aș fi fost un balaur.

— Chiar dacă aș fi înclinată să făptuiesc o trădare, tot nu pot trăda pe cineva pe care nu-l știu, fu răspunsul meu. Citește și dumneata biletul și ai să vezi ce puține lucruri dezvăluie.

„Poate că l-ai și citit”, mă gândii în sinea mea. Și totuși nu-mi venea să cred că el îl scrisese, nu părea deloc să fie stilul lui. Pe lângă aceasta mă mai gândeam că ar fi prea brutal din partea lui să se exprime astfel în ce mă privește. Dealtfel înfățișarea îl trăda, se înfierbântă deodată și se înroși tot la față pe când îl citea.

— Este cu adevărat prea mult. Este o cruzime, este umilitor, fură vorbele care-i căzură de pe buze. Am înțeles și eu că era o cruzime când îl văzui atât de impresionat. Nu mai avea importanță acum dacă el era cel care trebuia condamnat, cineva, mi se părea acum, trebuia să fie condamnat pentru biletul acesta.

— Ce ai de gând să faci? mă întrebă. Îi vei spune doamnei Beck ce-ai găsit, chiar cu riscul de a se isca un scandal?

Mă gândisem că ar fi trebuit să-i spun doamnei, și chiar asta îi comunicai și lui, adăugând însă că nu credeam că ar fi ieșit de aici o tulburare sau un scandal; *Madame* este o ființă mult prea prudentă ca să dea în vileag un fapt ca acesta legat de bunul renume al Institutului său.

Rămase locului cu privirea coborâtă și dus pe gânduri. Era și prea mândru și prea cinstit ca să-mi ceară să tăinuiesc un lucru asupra căruia datoria mea îmi dicta să nu păstrez tăcerea. Eu însămi doream să fac ceea ce era drept din partea mea să fac, și în același timp n-aș fi vrut să-l mâhnesc sau să-i fac lui vreun rău. Tocmai în clipa aceea Rosine aruncă o privire în grădină din ușa rămasă deschisă. Ea nu putea să ne vadă deși eu o puteam zări foarte bine printre arbori. Avea și ea o rochie cenușie, întocmai ca a

mea. Acest amănunt, pe care-l pusei în legătură cu altele mai dinainte, mă făcu să mă gândesc că poate împrejurarea aceasta, oricât ar fi fost de deplâns din punctul meu de vedere, nu era de natură să mă privească în niciun fel pe mine însămi. În consecință, îi spusei:

— Dacă mă puteți asigura că niciuna dintre elevele de sub supravegherea *Madamei* Beck nu e implicată în treaba aceasta, aş fi cât se poate de fericită să nu am niciun amestec. Luați cutiuța, buchetul și biletul. În ce mă privește, am să uit bucuroasă totul.

— Fii atentă! șopti el deodată, pe când mâna i se întindea peste obiectele pe care i le dădeam, și în același timp îmi arătă ceva printre ramuri.

Privii și eu într-acolo, O văzui pe *Madame* Beck, în capotul și papucii ei, coborând încetitor treptele și furișându-se ca o pisică în grădină. În câteva clipe ar fi ajuns lângă doctorul John. Dacă însă ea semăna cu o pisică, atunci el semăna și mai mult cu un leopard, nimic nu putea fi mai ușor și neauzit decât pasul lui când se urni de lângă mine. O pândi, și când ea trecu după o cotitură a aleii, el străbătu grădina din două salturi tăcute. Când ea reapăru, el nu mai era de văzut. Rosine îl ajută dealtfel, interpunând cât ai clipi ușa între el și cea care-și închipuise că-l poate prinde. Și eu aş fi putut să mă fac nevăzută, însă preferai să-i fac față deschis, doamnei.

Deși era obiceiul meu bineștiut de ceilalți să-mi petrec adesea amurgul în grădină, nu mai întârzasem niciodată atâta până atunci. Eram sigură că *Madame* știa că dăduse greș, venise să mă surprindă și mai ales să surprindă pe cineva în greșală. Mă așteptam să mă mustre. Însă nu. *Madame* era bunătatea personificată. Nu pronunță nicio vorbă de reproș, nu trădă umbra nici unei surprize. Cu tactul ei desăvârșit, în care cred că nicio ființă de pe fața pământului n-ar fi putut-o întrece, declară doar că ieșise ca să guste o clipă la *brise du soir*¹.

— *Quelle belle nuit!*² exclamă, ridicându-și privirea către

¹ Briza serii

² Ce noapte frumoasă!

stele - luna dispăruse acum după turnul cel gros al bisericii Sfântul Ioan Botezătorul. *Qu'il fait bon! que l'air est frais!*¹

Și în loc de a mă expedia înăuntru, mă mai reținu să fac împreună cu ea câțiva pași pe aleea principală. Când, în cele din urmă, intrară amândouă în casă, se sprijini afectuoasă pe umărul meu ca pentru a urca mai bine treptele de la ușa de intrare. La despărțire îmi întinse obrazul să i-l sărut și *Bonsoir, ma bonne amie, dormez bien!*² fură cuvintele ei de rămas bun în seara aceea.

Mă surprinsei râzând pe când stăteam întinsă în culcușul meu, încă trează și gânditoare, cu gândul la *Madame*. Afecțiunea, suavitatea purtării ei arătau clar, pentru oricine o cunoștea bine, că o bănuială anume îi răsărise în minte. Din cine știe ce ungher sau post de observație, printre crengile binișor date la o parte sau de la vreo fereastră întredeschisă, prinsese fără îndoială ceva, de departe sau mai de aproape, ceva înșelător sau dimpotrivă elocvent, despre cele ce se petrecuseră în grădină în seara aceea. Desăvârșită cum era ea în arta supravegherii, ar fi fost aproape cu neputință ca o cutiuță să i se arunce în grădină, sau ca un străin să se strecoare să o caute prin aleile grădinii, fără ca ea, după tremurul crengilor, după trecerea umbrelor, după sunetul unor pași neobișnuiți, sau după murmure oricât de înăbușite (și chiar dacă doctorul John pronunțase cu voce foarte scăzută cele câteva cuvinte pe care mi le adresase, totuși sunetul unui glas de bărbat se revărsase, cum îmi venea și mie să cred, peste toată această recluziune monahală) fără ca ea, cum spuneam, să nu fi desprins un indiciu despre ceva neobișnuit petrecându-se prin locurile de sub oblăduirea ei. Ce anume, ea nu văzuse, și nici nu fusese în stare să descopere deocamdată. Însă exista un anume mister, poate mărunț, dar delicios, așteptând-o să-l dezvăluie, și în mijloc, învăluită ca în fire subțiri de pânză de păianjen, nu o surprinsese pe domnișoara Lucie cea stângace, prinsă acolo, ca o muscă proastă, cum și era în realitate?

¹ Ce bine el Ce aer proaspăt!

² Noapte bună, buna mea prietenă, somn ușor!

NEPOTRIVIT

Villette are o climă la fel de variabilă, chiar dacă nu și la fel de umedă ca orice oraș din Anglia. După amurgul acela blând urmă o noapte cu vânt furios și toată ziua următoare a bântuit o adevărată furtună uscată – cu cer întunecat, noros, chiar dacă fără ploaie – străzile erau împânzite de praf și nisip purtat în vârtejuri de pe bulevarde. Nici vremea frumoasă nu cred însă că m-ar fi ispitit să-mi petrec seara ceasurile de studiu și recreație în locul unde fusesem cu o seară înainte. Aleea mea, ca dealtfel toate cărările și boschetele grădinii prezentau anume pentru mine un interes nou însă nu plăcut, retragerea pe care mi-ar fi putut-o oferi devenise precară și liniștea lor nesigură. Fereastra aceea adâncă de unde plouau astfel de bilete făcuse ca bolta odinioară scumpă să mi se pară vulgară, și chiar în alte locuri ochii florilor căpătaseră privire și nodurile din trunchiurile copacilor ascultau acum ca niște urechi la pândă. Unele dintre plante fuseseră de fapt strivite și călcate în picioare în cercetările lui și în graba lui imprudentă și așa fi vrut să le îndrept la loc, să le ud și să le reînvieze. Mai lăsase dealtfel și urme de pași prin răsaduri, însă pe acestea, în ciuda vântului puternic, găsii răgazul prielnic pentru a le șterge devreme de tot, dimineața, înainte de a fi descoperite de ochii celorlalți. Cu o mulțumire cam îngândurată mă așezai așadar la pupitrul și la manualul meu de germană, în vreme ce elevele se

apucaseră de lecțiile lor de seară, iar celelalte profesoare își vedeau de lucrul lor de mână.

Încăperea în care elevele își făceau așa-numitele *études du soir*¹ era întotdeauna refectoriul, o încăpere cu mult mai mică decât celelalte trei săli de clasă, unde nu erau admise decât internele pensionului și acestea nu depășeau numărul de douăzeci. Două lămpi atârnav din tavan deasupra celor două mese; acestea erau aprinse la lăsarea amurgului și lumina lor era semnul ca manualele de studiu să fie lăsate deoparte, ca elevele să-și ia un aer solemn, să se aștearnă o tăcere generală și să înceapă apoi *la lecture pieuse*². Această așa-numită *lecture pieuse* era considerată, cum am constatat repede, mai degrabă ca o mortificare sănătoasă a Intelectului, o umilire utilă a Rațiunii, adăugându-i-se și o doză de Bun simț spre a putea să o digere în tihnă.

Cartea scoasă cu acest prilej (nu era schimbată niciodată, și când o terminam o luam iarăși de la început) era un volum venerabil, bătrân ca dealurile din jur și cenușiu ca primăria orașului.

Aș fi dat bucuros doi franci pentru prilejul de a ține și eu o dată în mâini cartea aceasta, să-i întorc și eu filele sacre și îngălbenite, descifrându-i titlul și citind cu ochii mei închipuirile de litere de acolo pe care, ca o nedemnă eretică ce eram, nu mi se permitea decât să le sorb cu auzul uimit. Cartea aceasta cuprindea legende cu sfinți Doamne Dumnezeule (spun cuvintele acestea cu toată pietatea), și ce mai legende erau acestea! Ce păcătoși fanfaroni trebuie să mai fi fost și sfinții aceștia, dacă ei cei dinții s-au lăudat cu asemenea isprăvi sau au născocit asemenea miracole! Aceste legende, însă, nu erau altceva decât niște extravagante ale călugărilor, de care-ți venea să râzi în sinea ta. Însă mai erau pe lângă acestea și unele treburi preoțești, și partea preoțească în cartea aceasta era cu mult mai rea decât cea călugărească. Mi se aprindeau urechile, pe când stam și ascultam astfel, silită, poveștile

¹ Studii de seară.

² Lectura cu voce tare la religie

acestea cu chinurile morale impuse de Roma, lăudăroșenia deșănțată a confesorilor, care profitaseră cu nerușinare de funcția lor, împingând în cea mai adâncă degradare doamne de naștere aleasă, făcând din contese și prințese sclavele cele mai chinuite de pe fața pământului. Istorisiri precum cea a lui Conrad și Elizabetha a Ungariei reveneau iarăși și iarăși cu tot cortegiul lor de răutate înfricoșătoare, asuprire dezgustătoare și impietate neagră. Povestirile erau adevărate coșmaruri despre opresiune, privațiuni și chinuri.

Am asistat la asemenea *lectures pieuses* câteva nopți, cu toată răbdarea de care eram în stare și căutând să fiu cât mai liniștită; o singură dată mi s-a întâmplat să rup vârfurile forfecuțelor de lucru când le-am înfipt fără să vreau prea adânc în lemnul mâncat de cari ai mesei din fața mea. Însă, în cele din urmă, lectura aceasta mă făcea să mă aprind atât de tare la față, și tâmplele, inima, pulsul îmi zvâcneau atât de grăbite, iar somnul după aceea îmi era atât de tulburat încât n-am mai putut suporta mai departe. Prudența îmi recomanda deci să mă fac nevăzută cât mai grabnic de la fața locului din clipa în care această vechitură păcătoasă de carte era adusă în încăpere. Nici Mause Headrigg însăși nu se simțise mai îndemnată să depună mărturie împotriva sergentului Bothwell, ca să mă exprim și eu astfel după asemănarea acestei *lecture pieuse* papistașe. Cu toate acestea reușii într-un fel sau altul să mă înfrânez și să-mi țin firea. Și chiar dacă de atunci încolo, de îndată ce Rosine sosea să aprindă lămpile, eu țâșneam din cameră afară, o făceam totdeauna pe tăcute, profitând de clipa prielnică pe care mi-o oferea foiala dinainte de a se lăsa liniștea și dispărând în vreme ce internele își lăsau deoparte cărțile de studiu.

Când dispăream astfel, o făceam totdeauna în cel mai adânc întuneric. Nu ni se dădea permisiunea să umblăm. Cu lumânări aprinse, iar profesoara care părăsea refectoriul n-avea la dispoziție, ca să se poată refugia, decât holul, sala de clasă sau dormitoarele, toate neluminate. Iarna căutam sălile cele lungi de clasă și mă plimbam prin ele cât mai grăbită, ca să mă încălzesc, fericită atunci când era

lună sau când măcar străluceau stelele, căci mă obișnuiam curând cu licărirea lor tulbure. Vara nu era niciodată întotdeauna de-a binelea, și atunci urcam în ungherul meu din dormitorul cel mare, îmi deschideam fereastra mea adâncă (încăperea aceasta primea lumina de la cinci asemenea ferestre, toate mari cât o ușă) și, aplecându-mă în afară, priveam către orașul de dincolo de grădină și ascultam muzica fanfarei din parc sau din piața palatului, ocupându-mă în vremea aceasta cu propriile mele gânduri, trăindu-mi viața mea în lumea mea, tăcută de umbre.

În seara aceasta, fugind ca de obicei din fața papei și a operelor inspirate de puterea lui, urcai scara, mă apropiam de dormitor și deschisei încetișor ușa care era întotdeauna închisă cu grijă și care, asemenea oricărei alte uși din casa aceasta, se mișca fără zgomot pe balamalele ei bine unse. Înainte de a vedea, simții că era ceva, cineva, în marea încăpere, de obicei la ora aceasta deșartă. Nu că ar fi fost vreun foșnet sau vreo respirație sau vreo umbră de zgomot, însă Golul nu se făcea simțit, Singurătatea nu era, aici, la locul ei. Toate paturile cele albe — *lits d'anges*¹ cum erau în chip poetic numite – puteau fi cuprinse dintr-o singură privire; toate erau goale, nicio ființă nu dormea în ele. Zgomotul unui sertar tras cu precauție îmi izbi urechea, mișcându-mă puțin mai într-o parte putui să arunc o privire mai largă, fără să mai fiu împiedicată de draperiile care cădeau în falduri. Îmi vedeam acum propriul meu pat cu masa mea de toaletă, având deasupra cutiuța mea de lucru încuiată și dedesubtul tăbliei sertarele mele încuiate.

Până aici, foarte bine. Un trupușor durduliu, înfășurat într-un șal curățel și având pe cap cea mai curățică bonețică, stătea în fața acestei măsuțe de toaletă, trebăluind de zor, după toate aparențele urmărind să-mi facă mie serviciul de a-mi pune lucrurile în ordine. Capacul cutiuței era deschis, sertarul cel mai de sus, de asemenea; deschis. Pe rând, și fără părtinire, fiecare sertar mai de jos era deschis, nimic din lucrurile dinăuntru nu scăpa fără a fi scos și despăturit, nicio hârtie nu scăpa fără a fi privită,

¹ Paturi de îngerași.

nicio cutiuță care să nu-și aibă capacul ridicat, și încântătoare era îndemânarea, exemplară grija cu care se efectua această cercetare. *Madame* lucra ca o adevărată vedetă a meseriei, „fără grabă dar și fără odihnă”. N-am să neg că o urmăream cu o anumită bucurie tainică. Dacă eu aș fi fost bărbat, cred că *Madame* ar fi găsit aprobare în ochii mei, atât era de îndemânatică, ordonată, amănunțită în tot ce făcea. Gesturile unora te irită parcă prin lipsa lor de ordine și stângăcia lor, ale ei, te mulțumeau prin meticulozitatea lor desăvârșită. Pe scurt, stăteam locului, fascinată; însă trebuia să fac un efort și să sfâșii această încântare, trebuia să bat în retragere. Curioasa și-ar fi putut întoarce capul și atunci: m-ar fi surprins, și atunci nimic n-ar mai fi putut împiedica o scenă, și ea și cu mine am fi fost silite să ne ciocnim de-a dreptul, într-o deplină recunoaștere reciprocă. S-ar fi prăbușit toate convenționalismele, ar fi căzut toate măștile și eu ar fi trebuit s-o privesc pe ea în ochi, iar ea pe mine, am fi fost silite să ne dăm seama că nu mai era cu puțință să mai lucrăm împreună și că trebuie să ne despărțim pentru totdeauna, pe toată viața.

Ce rost ar fi avut să provoc eu o asemenea catastrofă? Eu nu eram supărată și nu doream câtuși de puțin s-o părăsesc. Nu mi-aș fi putut dori un alt patron al cărui jug să fie mai ușor și cu care să mă înțeleg mai bine. Și adevărul este că *Madame* îmi plăcea pentru bunul ei simț, orice aș fi gândit despre sistemele pe care le folosea ea, și care pe mine nu mă deranjau. Putea să și le aplice asupra mea după pofta inimii, n-avea prin ce să mă supere o asemenea operație. Lipsită de dragoste și neavând de așteptat nimic în această privință, eram la adăpost față de orice spionaj în sărăcia inimii mele ca și cerșetorul de atacurile hoților asupra pungii sale. M-am întors deci pe călcâie și am fugit, coborând treptele tot atât de rapidă și de tăcută ca și păianjenul care tocmai în clipa aceea alerga în jos pe balustrada scării.

Cum am mai răs când am ajuns jos în sala de clasă! Știam acum cu certitudine că ea îl văzuse pe doctorul John

În grădină, și îi știam și gândurile. Spectacolul pe care-l oferea un personaj atât de bănuitor lăsându-se înșelat de propriile sale închipuiri mă amuza mult. Cu toate acestea, când râsul mi se stinse încet pe buze, mă cuprinsese un fel de mânie, urmată apoi de un val de amărăciune, ca și cum toiagul ar fi izbit în stâncă și apele Maribei ar fi început să se reverse. Nu mai simțisem niciodată până atunci un tumult lăuntric atât de ciudat și de contradictoriu cum simțeam în acel ceas târziu de seară: jignirea și râsul, și focul și suferința își împărțeau între ele inima mea. Am plâns cu lacrimi fierbinți, nu pentru că *Madame* nu avea încredere în mine – nu-mi păsa de asta nici cât negru sub unghie –, ci pentru alte motive. Gânduri întortocheate, neliniștitoare îmi sfâșiau tihna firii. Totuși, și aceste tulburări se potoliră și a doua zi eram aceeași Lucy Snowe dintotdeauna.

Controlându-mi sertarele le găsii bine încuiate. Nici cea mai atentă cercetare nu dădu la iveală vreo modificare sau tulburare aparentă a ordinii vreunui din obiectele dinlăuntru. Puținele mele vestminte erau împăturite așa cum le lăsasem eu. Un anume buchețel de violete albe care-mi fuseseră oferite în tăcere de un străin (un străin mie, căci nu schimbasem niciodată vreo vorbă unul cu celălalt) și pe care-l presasem și-l păstrasem pentru parfumul lui dulce între faldurile celei mai bune rochii ale mele, era acolo, la locul lui, basmaua mea de mătase neagră, cămășuțele și gulerașele mele de dantelă erau neatinsse și neboțite. Dacă mi-ar fi încrețit un singur lucrușor, mărturisesc că mi-ar fi fost mult mai greu să o iert; dar, găsind totul la locul lui și în ordine, mi-am spus: „Ce-a fost, a trecut. N-am avut nimic de pierdut de ce i-aș purta pică?”.

Un lucru însă mă pune în încurcătură, și căutam în minte cheia acestei enigme aproape cu tot atâta stăruință cât depusese *Madame* ca să afle ceva folositor ei în sertarele măsuței mele de toaletă. Dacă n-ar fi fost el însuși implicat în vreun fel în aruncarea acelei cutiuțe în grădină, cum se făcea că doctorul John a știut că fusese aruncată și

a apărut atât de prompt la fața locului să o caute? Atât de puternică era dorința mea de a limpezi amănuntul acesta, încât începui să încurajez în mintea mea acest gând îndrăzneț: de ce, adică, n-aș putea eu, dacă mi s-ar ivi vreodată prilejul, să-l întreb chiar pe doctorul John și să-l rog să-mi explice această coincidență?

Și, atâta vreme cât doctorul John nu era prezent în fața mea, credeam chiar eu adevărat că voi avea curajul să încerc o asemenea întrebare.

Micuța Georgette intrase în convalescență și, în consecință, medicul își rărise acum vizitele. La drept vorbind și le-ar fi încetat cu totul dacă *Madame* n-ar fi insistat ca el să mai treacă din când în când până când copilul avea să fie cu totul restabilit.

Într-o seară, ea intră în camera copiilor chiar după ce eu ascultasem rugăciunea întreruptă și abia șoptită a Georgettei și o urcasem în pat. Luându-i mânuța între ale ei, ea spuse:

— *Cette enfant a toujours un peu de fièvre.*¹ Și, curând după aceea, aruncându-mi o privire cu mult mai fugară decât mă obișnuisem să primesc din ochii ei liniștiți: *Le docteur John l-a-t-il vu dernièrement? Non, n'est-ce-pas?*² (desigur știa și ea asta chiar mai bine decât oricine altcineva din toată casa). Bun, spuse mai departe, eu ies acum, *pour faire quelques courses en fiacre*³. Am să trec și pe la doctorul John și am să-l trimit să vadă copilul. Vreau s-o vadă chiar în seara asta, are obrajii îmbujorați și pulsul îi bate repede: ai să-l primești dumneata, în numele meu. Eu n-am să fiu acasă.

Adevărul este că fetița era bine, doar puțin înfierbântată de căldura serii de iulie; n-ar fi avut nevoie de doctor ca să-i mai prescrie vreun leac cum n-ar fi avut nevoie de preot să-i dea ultima împărtășanie; de asemenea, *Madame* rareori făcea *courses*, cum le spunea ea, seara; pe lângă aceasta acum era prima dată când alegea ea momentul să

¹ Copilul ăsta mereu face temperatură.

² Doctorul John a mai văzut-o în vremea din urmă? Nu, nu-i așa?

³ Să fac niște drumuri cu trăsură

lipsească de acasă la vreo vizită a doctorului John. Întregul aranjament arăta că e vorba de un plan; înțelegeam bine aceasta, dar fără cea mai mică neliniște. „Ha! Ha! *Madame*, râdea în mine sărăntoaca cu inima ușoară, vicleniile dumitale atât de iscusite sunt pe o urmă falsă!“.

Ea plecă, era gătită cu multă grijă, cu un șal de preț și cu o anume *chapeau vert tendre*¹, care ar fi fost îndrăzneată în nuanța ei pentru orice ten mai puțin proaspăt decât al ei, însă pentru ea nu era deloc nepotrivită. Mă întrebam ce avea de gând, dacă într-adevăr voia să-l trimită înapoi pe doctorul John sau nu, sau dacă el avea să vină – s-ar fi putut să fie ocupat.

Madame mă însărcinase să nu o las pe Georgette să adoarmă până la sosirea doctorului. Îmi găsisem deci o ocupație îndeajuns de activă spunându-i basme și schimbând cu ea glume în limbajul ei copilăresc. O îndrăgisem pe Georgette, era un copil plin de sensibilitate și iubitor. S-o țin în poală sau s-o port în brațe era pentru mine o adevărată plăcere. În noaptea aceea, ea dorea cu tot dinadinsul să mă vadă că-mi pun capul pe perna ei în pătucul ei. Mă luă chiar pe după gât cu mânuțele ei. Îmbrățișarea aceasta delicată, și gestul ei plin de iubire cu care-și apăsa obrazul de al meu mă făceau aproape să plâng de înduioșare. Sentimentele tandre, oricare ar fi fost ele, nu erau prea des întâlnite în casa aceasta, o picătură atât de pură din izvorășul acesta atât de limpede era neînchipuit de dulce, mă pătrundea până-n adâncul inimii, îmi câștiga iubirea și-mi înroua ochii.

Trecu o jumătate de ceas sau chiar un ceas, Georgette îmi murmură cu glăsciorul ei peltic că-i era somn. Și ai să dormi chiar, mă gândeam eu, *malgré maman și médecin*², dacă n-ajung aici până în zece minute.

Și iată! se auzi clopoțelul de la intrare, și apoi un pas care parcă lua cu asalt treptele. Rosine îl pofti înăuntru pe doctorul John și, cu o libertate de purtare care le era comună servitorilor din Vilette în general, mai întârzie să

¹ Pălărie de culoare verde deschis.

² În ciuda mămicii (și a) doctorului.

audă și ea ce are el de spus. Dacă *Madame* ar fi fost prezentă, s-ar fi speriat și s-ar fi retras în domeniile ei, în vestibul sau în camera slujitorilor, dar de prezența mea sau a oricăreia alteia dintre profesoare sau eleve nu se sinchisea câtuși de puțin. Cochetă, țăntoșă și atrăgătoare, stătea acolo cu mâinile vârâte în buzunărașele șorțului ei, privindu-l pe doctorul John fără sfială ca și cum ar fi fost vorba de o imagine și nu de o făptură în carne și oase.

— *Le marmot n'a rien, n'est-ce-pas?*¹ spuse, arătând-o pe Georgette cu un zvâcnit din bărbie.

— *Pas beaucoup*², fu răspunsul, în vreme ce doctorul scria grăbit cu creionul o rețetă oarecare.

— *Eh, bien*³, continuă Rosine; apropiindu-se tare de tot de el. Pe când el își punea condeiul deoparte, cutiuța ați găsit-o? *Monsieur* a plecat ca un *coup de vent*⁴ noaptea trecută, nici n-am avut vreme să-l întreb,

— Am găsit-o, da.

— Și cine a aruncat-o, ei? continuă Rosine pronunțând cu toată libertatea chiar vorbele pe care aș fi dorit atât de mult să le spun eu, dar pe care n-avusesem îndemânarea sau curajul să le smulg de pe buzele mele.

— Asta s-ar putea să fie secretul meu, răspunse doctorul John scurt, dar fără niciun fel de superioritate în glas, părea să înțeleagă foarte bine caracterul de cochetă al Rosinei.

— *Mais enfin*⁵, îi dădea ea înainte, fără să se lase intimidată, *Monsieur* știa că fusese aruncată, din moment ce a venit înapoi s-o caute – și de unde știa?

— Eram acolo să-l consult pe un micuț pacient din colegiul de alături, spuse el, și am văzut cum a căzut pe fereastra camerei, așa că am venit s-o ridic de aici.

Ce simplă era întreaga explicație! în bilet se vorbea doar de un doctor care-l examina atunci pe „Gustave”.

— *Ah ça*, zise Rosine, *il n'y a donc rien là-dessous, pas de*

¹ Mucoasa n-are nimic, nu-i așa?

² Nu prea.

³ Ei, bine.

⁴ Val-vârtej.

⁵ Dar totuși.

*mystère, pas d'amourette, par exemple?*¹

— *Pas plus que sur ma main*², răspunse doctorul, arătându-i chiar palma.

— *Quel dommage!* răspunse micuța *grisette* - *et moi* - *à qui tout cela commençait à donner des idées*³.

— *Vraiment? Vous en êtes pour vos frais*⁴, sună cu răceală replica doctorului.

Ea făcu o mutră dezamăgită. Doctorul nu se putu stăpâni să nu râdă de acea *moue*⁵ pe care o făcuse ea. Când râdea, el avea în expresia feței o bună dispoziție, o încântare. Îi văzui mâna coborându-i spre buzunarul hainei.

— De câte ori mi-ai deschis ușa în luna asta din urmă? o întrebă.

— *Monsieur* însuși ar fi trebuit să țină socoteala, spuse Rosine pe dată.

— Ca și cum n-aș avea altceva mai bun de făcut! răspunse el. Însă îl văzui strecurându-i o monedă de aur pe care ea o luă fără să-și facă vreun scrupul, și apoi se îndepărtă în pas de dans ca să răspundă la clopoțelul de la intrare care suna acum la fiecare cinci minute, era ora când veneau slujitorii să le ia acasă pe elevele externe.

Cititorul nu trebuie să-și facă o părere prea proastă despre Rosine: nu era o ființă chiar rea dar nici nu-i trecea prin cap că face un lucru urât dacă se grăbește să pună mâna pe orice ar reprezenta pentru ea un câștig, și nici nu-i era rușine să trăncănească precum o gaiță, fie și cu un domn din lumea cea mai bună.

Mai învățasem ceva din scena povestită mai sus și anume că nu făptura cu rochia trandafirie sau cenușie, și nici chiar cea cu șorțul scrobit și cu buzunărașe nu era vinovată de a fi frânt inima doctorului John, cocheta aceasta cu siguranță că era la fel de nevinovată ca și

¹ Ei asta-i, [...] deci aici nu se ascunde nimic, nici o taină, nici un secret de dragoste, de exemplu?

² E totul curat ca în palmă.

³ Ce păcat! (răspunse micuța) cochetă — și eu care începusem să intru la idei.

⁴ Chiar ? Atunci, uite, ești dezamăgită.

⁵ Mutră, grimasă

micuța Georgette în uniforma ei albastră. Cu atât mai bine. Dar cine era atunci vinovata? Care era dedesubtul, care erau originile, care era explicația perfectă a întregii chestiuni? Unele amănunte fuseseră limpezite, însă câte altele rămâneau mai departe la fel de întunecate ca și noaptea! „Totuși, îmi spusei, asta nu e treaba ta“, și, întorcându-mă la chipul celui asupra căruia îmi lăsasem, fără să-mi dau seama, să întârzie o privire întrebătoare, privii afară prin fereastra care se deschidea spre grădina de jos. Doctorul John, oprit în picioare lângă patul fetei, își puneă încet mânușile și o privea pe micuța lui pacientă, care-și închidea încet ochii cu buzele abia întredeschise, cuprinsă de așteptare. Așteptam ca el să plece ca de obicei, cu o plecăciune grăbită și cu un noapte bună abia pronunțat. Tocmai în clipa când el își lua pălăria în mână, ochii mei, fixați pe casele înalte care dominau grădina, văzură acea unică fereastră de care a mai fost atâta vorba deschizându-se cu precauție, din deschizătură se arată o mână și o batistă albă, amândouă fluturând o clipă. Nu știu dacă acest semnal primi vreun răspuns de la cineva nevăzut din locul unde ne aflam noi. Însă imediat după aceea zbură de la fereastra deschisă un obiect, alb și ușor, biletul al doilea, desigur.

— Ia te uită! exclamai fără să vreau?

— Unde? întrebă doctorul John cu intensitate, grăbindu-se să se apropie de fereastră. Unde e?

— Uite că iar au făcut una ca asta, i-am răspuns. S-a fluturat o batistă și pe urmă a căzut un obiect. Și am arătat către fereastra, acum închisă și părănd, cu multă ipocrizie, mută și nevinovată.

— Mergi numaidecât, ia-l de jos și adu-l aici, au sunat atunci neîntârziat instrucțiunile lui. Și a mai adăugat: Pe dumneata n-are să te ia în seamă, pe mine m-ar remarca.

M-am dus îndată. După puțină cercetare am găsit un bilet împăturit, agățat pe o creangă mai de jos a unui tufiș. L-am luat de acolo și l-am adus fără zăbavă doctorului John. De data aceasta cred că nici măcar Rosine nu m-a văzut.

El a rupt iute biletul în bucățele, fără să-l citească.

— Nu e deloc o greșeală a *ei*, trebuie să ții bine minte asta, spuse, privindu-mă.

— A cui greșeală? am întrebat. Despre cine e vorba?

— Nu știi, așadar?

— Cătuși de puțin.

— Și nici nu ghicești?

— Deloc.

— Dacă te-aș cunoaște mai bine, aș putea fi ispitit să îndrăznesc să-ți fac o confidentă, și astfel că te câștig ca o gardiană asupra unei ființe cât se poate de nevinovată și desăvârșită, doar că într-o oarecare măsură lipsită de experiență.

— Ca un fel de paznic al fecioarei? am întrebat.

— Da. Spuse el. Cam absent. Ce viclenii se încâlcesc în jurul ei s-o prindă! adăugă, gânditor.

Și acum, sunt sigură, pentru prima dată îmi cercetă fața, îngrijorat, fără îndoială, dorind să vadă dacă vreo expresie mai blândă pe chipul meu l-ar fi putut îndemna să-mi recomande pazei și înțelegerii mele o faptură eterică împotriva căreia complotau puterile întunericului. În ce mă privește, nu simțeam o înclinație deosebită spre a-mi asuma supravegherea fapturilor eterice. Însă, amintindu-mi de scena din cabinet, mi se părea că-i datoram o faptă bună. Dacă aș fi putut să-l ajut în vreun fel, eram gata s-o fac, și nu eu eram cea care să hotărască în ce chip anume. Îi spusei deci foarte sincer că eram gata să fac totul spre a avea grijă de orice persoană față de care el ar fi manifestat vreun interes.

— Nu sunt interesat decât ca simplu spectator, spuse, cu o modestie care mi se păru, mie, ca spectatoare, admirabilă. Se întâmplă să știu cât de nevrednic este cel care, din casa din fața noastră, a violat în două rânduri liniștea sacră a acestui așezământ, am întâlnit de asemenea în societate ținta acestor vulgare agresțiuni. Superioritatea desăvârșită și rafinamentul natural al ființei care e obiectul acestei supărătoare atenții ar fi trebuit – așa ar fi de crezut – să înlăture însăși ideea unei asemenea nerușinări. Iată însă că lucrurile nu stau așa. Și, nevinovată,

lipsită de orice bănuieli cum este dânsa, aş fi gata să a feresc eu de rele dacă aş putea. Personal însă nu pot face nimic, nu mă pot apropia de dânsa – şi aici făcu o pauză.

— Bine, sunt gata să vă ajut, spusei, numai spuneţi-mi cum anume. Şi îmi trecui grabnic prin minte lista elevelor noastre interne, căutând un asemenea model, o asemenea perlă de mare virtute, un astfel de diamant fără pată. Trebuie să fie *Madame*, conchisei. Ea numai, dintre noi toate, stăpâneşte măcar arta de a părea superioară, însă doctorul John n-ar mai trebui să-şi facă iluzii că ea ar fi o natură nebănuitoare, fără experienţă, şi aşa mai departe. În sfârşit, acestea sunt ideile sale, şi eu n-am să-l contrazic, să-i facem pe plac, îngerul său n-are decât să rămână un înger.

— Spuneţi-mi doar cine e persoana asupra căreia să-mi îndrept grija, continuai cu toată gravitatea, chicotind însă în sinea mea la gândul că aş fi putut fi numită supraveghetoria virtuţii doamnei Beck sau a vreuneia, din elevele sale.

Adevărul este că doctorul John era un om cu o sensibilitate deosebită, şi el simţi de îndată, instinctiv, ceea ce orice minte mai puţin ascuţită decât a lui n-ar fi simţit: anume că mă amuzam puţin pe socoteala lui. Obrajii i se colorară. Cu un surâs abia schiţat se întoarse şi-şi luă pălăria – pleca. Îmi sări inima.

— Vreau, vreau să vă ajut, spusei. Voi face ce doriţi. Am să veghez asupra îngerului dumneavoastră, am să am toată grija de ea, numai spuneţi-mi cine este.

— Dar dumneata trebuie s-o ştii, spuse el atunci cu gravitate, dar păstrându-şi glasul foarte coborât. Atât de fără pată, atât de bună, atât de nespus de frumoasă! Cu neputinţă ca sub un singur acoperământ să se poată afla două fiinţe asemenea ei. Mă gândesc, bineînţeles...

Aici clanţa de la iatacul pe care-l ocupa *Madame* Beck (şi care răspundea în camera copiilor) scoase un sunet mic, ca şi cum mâna care ar fi apăsat-o s-ar fi contractat uşor. Se auzi izbucnirea înăbuşită a unui strănut cu neputinţă de stăpânit. Asemenea mici accidente ni se pot întâmpla celor

mai buni dintre noi. *Madame* – excelentă femeie – era deci la datorie! Se întorsese acasă pe furiș, urcase scările în vârful picioarelor, era acum în camera ei. Dacă n-ar fi strănutat, ar fi auzit totul, și la fel și eu însămi. Însă acel strănut nefericit îl dezorientase pe doctorul John. El se întrerupsese, buimac, și atunci ea; își făcu apariția, bine dispusă, calmă, cât se poate de surâzătoare și în același timp stăpânindu-se perfect. Cine nu i-ar fi cunoscut deprinderile, ar fi luat ca de la sine înțeles că tocmai revenise și nici n-ar fi visat că stătuse cu urechea lipită de gaura cheii cel puțin zece minute. Se prefăcu iarăși că strănută, declară că este *enrhumée*¹, și apoi își povesti cu volubilitate așa numitele ei *courses en fiacre*. Sună atunci și clopoțelul pentru rugăciunea de seară, și eu o părăsii, lăsând-o singură cu doctorul.

14

LA FÊTE²

ÎNDATĂ CE GEORGETTE SE SIMȚI bine, *Madame* o trimise în convalescență la țară. Mie îmi păru rău. Îl iubeam pe copilul acesta, lipsa ei mă făcea să mă simt și mai săracă decât înainte. Însă nu trebuia să mă plâng. Trăiam într-o casă plină de o viață robustă, aș fi putut oricând să-mi găsesc tovarășe, dar eu eram cea care preferam solitudinea. Fiecare dintre profesoare, pe rând, mă făcuseră să înțeleg că ar fi fost dispuse să stabilească relații de prietenie cu mine. Le-am încercat pe toate. Una dintre ele mi s-a părut o femeie cinstită, însă cu gândirea îngustă, cu simțămintele grosolane și egoistă. Cea de a doua era o pariziancă, pe dinafară numai rafinate, în sinea ei coruptă, fără un crez, fără principii, fără niciun fel de afecțiuni. După ce treceai de pojghița exterioară a

¹ Răcită.

² Sărbătoarea

convenționalismelor găseai o femeie inferioară. Avea o adevărată pasiune pentru daruri. Iar din acest punct de vedere, cea de a treia profesoară – o ființă altminteri lipsită de personalitate și neînsemnată – îi semăna mult. Aceasta din urmă mai înfățișa și o altă trăsătură distinctivă: avariția. În ea domina dragostea de bani de dragul banilor. Vederea unei monezi de aur îi aprindea în ochi o licărire ciudată. Odată, ca o dovadă deosebită de încredere, m-a luat cu sine sus, mi-a deschis o ușiță tănuită, și mi-a arătat o comoară – o grămadă de monede urâte, mari – cam vreo cincisprezece guinee în piese de câte cinci franci. Își iubea această comoară așa cum își iubește o pasăre puii. Erau economiile ei. Venea să stea de vorbă cu mine despre ele, cu un fel de preocupare senilă, încăpățânată, pe care era ciudat s-o întâlnești la o ființă de nici douăzeci și cinci de ani.

Parizianca, în schimb, era darnică și risipitoare (în înclinații, adică, în fapte nu știu). Acest defect din urmă nu se trădă, asemenea unui șarpe, în fața mea decât o singură dată, și atunci cu cea mai mare precauție. L-am ghicit, ca pe o reptilă ciudată, o singură clipă în această femeie. Ciudățenia aceasta însăși îmi atrase curiozitatea; dacă mi s-ar fi arătat fățiș, poate că aș fi rămas indiferentă, urmărindu-i în spirit filosofic și cu răceală manifestările; însă își arată natura doar pe furiș, ca într-un roman ieftin, și, întâlnind din partea mea o demonstrație nestăpânită de mânie, se trase înapoi și se făcu nevăzută, șuierând. Din ziua aceea, femeia de care e vorba m-a urât.

Parizianca aceasta era întotdeauna datoare cu bani cuiva, cheltuindu-și salariul dinainte nu numai pe vestimente, ci și pe parfumuri, cosmetice, croitorese și dulciuri. Ce epicuree rece, meschină se arăta în toate! O mai văd și acum. Slabă la față și la trup, lividă, cu trăsături regulate, cu dinți desăvârșiți, cu buzele ca un fir de ață, cu o bărbie mare, proeminentă, cu ochii mari deschiși, însă înghețați, a căror lumină era și pofticioasă și avară. Ura munca din toate puterile, și iubea ceea ce numea ea plăceri, acestea fiind o pierdere de timp insipidă, lipsită de

orice înțeles pentru inimă sau pentru minte.

Madame Beck cunoștea perfect de bine caracterul acestei femei. Odată mi-a și vorbit despre ea, cu un amestec straniu de detașare, indiferență și antipatie. Am întrebat de ce o mai păstra în școală. Mi-a răspuns simplu: „Pentru că era în interesul ei s-o țină”, și mi-a subliniat un fapt pe care eu îl remarcasem dinainte, și anume că *Mademoiselle* St. Pierre stăpânea într-un grad aproape unic puterea de a păstra ordinea în rândurile nedisciplinelor ei eleve. Un fior de gheață parcă o însoțea și o împrejmuia, fără pasiune, zgomot sau violență. Le ținea pe fete în mână așa cum un suflu de vânt înghețat ar fi încremenit un izvor înspumat. Nu făcea multe parale ca instrument de transmitere a cunoștințelor, însă în ce privește apărarea și impunerea strictă a regulamentelor era neprețuită. „*Je sais bien qu'elle n'a pas de principes, ni, peut-être, de mœurs*¹, recunosc *Madame* cu sinceritate, însă adăugă filosoficește: „*son maintien en classe est toujours convenable et rempli même d'une certaine dignité, c'est tout ce qu'il faut. Ni les élèves, ni les parents ne regardent plus loin, ni, par conséquent, moi non plus*”²

Școala noastră era o mică lume ciudată, agitată, zgomotoasă; se depunea multă osteneală pentru ca lanțurile constrângerii să fie ascunse sub ghirlande de flori, un suflu subtil de romantism învăluia orice măsuri: o mare îngăduință pentru simțuri (ca să spunem așa) era permisă, ca spre a echilibra restricțiile spirituale severe. Mintea fiecăreia dintre eleve era crescută în lanțurile sclaviei însă. Pentru a împiedica reflecțiile asupra acestui fapt, se găseau și se foloseau în cea mai mare măsură toate prilejurile pentru distracții fizice. Aici, ca și în orice alt domeniu, *Biserica* se străduia să-și crească copiii robuști la trup, slăbănogi la suflet, grăsulii, bucălați, căliți în bucuriile

¹ Știu că e lipsită de principii și poate chiar de moralitate

² Păstrarea ei e convenabilă și dă chiar o oarecare prestanță, altceva nici nu trebuie. Nici elevele, nici părinții nu privesc mai departe și, în consecință, nici eu.

naturale, bucuroși, ignoranți, fără putere de a gândi, de a-și pune întrebări. „Mâncăți, beți și trăiți! spunea ea. Ocupați-vă voi de trupul vostru, sufletul lăsați-l pe seama mea. Eu am leacul pentru el, eu îi călăuzesc pașii, eu îi asigur soarta din urmă“. Un târg în care orice catolic adevărat se consideră în câștig. Lucifer însuși nu face decât să ofere aceleași lucruri: „Toată puterea asta ți-o dau eu ție, și gloria care din ea vine, căci ea mi-a fost dată mie și oricărei ființe aș vrea eu s-o dăruie. Dacă tu, dară, mă idolatrizezi pe mine, a ta are să fie!“

Cam pe la vremea aceasta – în soarele cel mai pârguit al verii – instituția condusă de *Madame* Beck ajungea să fie cea mai veselă cu putință pentru o școală. Cât era ziua de lungă, ușile cu canaturi mari și ferestrele cu două aripi erau larg deschise, lumina soarelui părea să se fi stabilit pentru vecie asupra acestor locuri, norii erau departe-departee, călătorind hăt-încolo, peste mare, strângându-se, fără îndoială, în jurul vreunor insule cum ar fi fost Anglia – țara aceasta îndrăgită de cețuri – și retrăgându-se de deasupra continentului. Trăiam mult mai multe ceasuri în grădină decât sub acoperișul claselor; lecțiile se țineau sub marea boltă, unde luam acum și masa de multe ori. Pe lângă aceasta, domnea pretutindeni atmosfera de pregătire a vacanței care aproape că preschimba libertățile obișnuite în adevărat desfrâu. Mai aveam doar două luni până la vacanța cea mare, de toamnă; însă înainte de aceasta, o zi mare – o ceremonie importantă – nimic altceva decât *la fête de Madame*¹, își aștepta celebrarea.

Conducerea acestei întregi serbări îi revenea mai ales domnișoarei St. Pierre; în ce o privește, *Madame* dorea să lase impresia că ar sta deoparte, lipsită de interes și de cunoștință despre ce s-ar fi putut pregăti în onoarea ei. Mai ales, ea nu știa, nici măcar nu bănuia nici pe departe că în fiecare an se percepea în întreaga școală o listă de subscripție pentru cumpărarea unui dar splendid. Cititorul este rugat să lase cu tact în afara acestei povestiri o scurtă și tănuită consultație care se desfășura în această privință

¹ Sărbătoarea de aniversare a doamnei.

în iatacul rezervat lui *Madame*.

— Ce doriți anul acesta? era întrebată de către locotenenta ei pariziancă.

— O, n-are importanță! Las-o încolo de treabă. Lasă-le banii copiilor, săracii. Și *Madame* își lua un aer plin de bunătate și de modestie.

Aici domnișoara St. Pierre își scotea bărbia în afară. O cunoștea pe *Madame* pe degete, avea obiceiul să denumească aerele de *bonte*¹ ale acesteia *des grimaces*². Nici măcar nu-și dădea osteneala să se prefacă a le respecta o singură clipă.

— *Vite*³, zicea, cu răceală. Spuneți ce obiect anume. O bijuterie sau un bibelou, porțelanuri sau argintărie?

— *Eh bien! Deux ou trois cuillers et autant de fourchettes en argent*⁴.

Și rezultatul era o casetă superbă, conținând argintărie în valoare de 300 de franci.

Programul manifestărilor consacrate acestei *fête* cuprindea: prezentarea darurilor, o gustare în grădină, un spectacol dramatic (cu elevele și profesoarele ca actori), dans și cină. Mie, întreaga organizare mi s-a părut splendidă. Zélie St. Pierre se pricepea bine la asemenea lucruri și le organiza cât se poate de bine.

Piesa de teatru era principalul: aici era necesară o lună întreagă de repetiții. Alegerea rolurilor necesita de asemenea multă pricepere și grijă; urmau apoi lecții de elocință, de gesticulație, și apoi istoveala nenumăratelor exerciții. Pentru toate acestea, după cum e de presupus, domnișoara St. Pierre singură nu era de ajuns, se cereau aici alte talente decât ale ei. Ele puteau fi găsite în persoana lui *Monsieur* Paul Emanuel, profesor de literatură. Nu avusesem niciodată privilegiul să asist la lecțiile de actorie ale domnului Paul, dar îl vedeam adesea traversând așa-numitul *carré* (o sală pătrată dintre corpul de locuințe și

¹ Bunătate.

² Strâmbături.

³ Repede.

⁴ Ei bine, două sau trei linguri și cam tot atâtea furculițe de argint.

clase). Îl și auzeam în serile de vară, ținându-și lecțiile cu ușile deschise, și numele său, împreună cu tot soiul de povești pe seama lui, îți ajungeau de pretutindeni la urechi. Mai ales cunoștința noastră mai veche, domnișoara Ginevra Fanshawe, care fusese aleasă să susțină un rol însemnat în piesa jucată, căpătase obiceiul, consacrandu-mi mie o mare parte din timpul liber, să-și împăneze conversația cu aluzii frecvente la zicerile și faptele acestui domn. Îi găsea o ființă hidoasă și neinteresantă, și se prefăcea a fi înspăimântată până la crize de isterie doar la sunetul pașilor sau vocii sale. Era într-adevăr un om mic și negricios, strepezit și auster. Chiar și mie mi se părea o apariție disonantă, cu barba lui neagră, tunsă scurt, cu fruntea lui largă și palidă, obrajii scofâlciți, nările largi și tremurătoare, privirea pătrunzătoare și mișcările grăbite. Era și o persoană iritabilă, ca să te convingi de asta era destul să-l auzi cum își muștruluia cu vehemență stângaciul grup de actori aflat sub ordinele sale. Uneori izbucnea nerăbdător împotriva acestor actrițe amatoare, iritat de jocul lor fals, de răceala emoției lor, de slăbiciunea elocinței lor. *Ecoutez!*¹ striga; și pe urmă vocea lui răsună pretutindeni asemenea unei trompete. Și când, maimuțărindu-l palid, se auzea piuitul firav al vreunei Ginevra, Mathilde sau Blanche, înțelegeai bine pentru ce un geamăt, găunos de dispreț sau un șuiurat aprins de mânie le răsplătea eoul lor lipsit de viață:

— *Vous n'êtes donc que des poupées?* îl auzeam tunând. *Vous n'avez pas de passions, vous autres? Vous ne sentez donc rien? Votre chair est de neige, votre sang de glace? Moi, je veux que tout cela s'allume, qu'il ait une vie, une âme!*²

Van îndemn! Și când, în cele din urmă, se convingea și el că e van, se năpustea deodată năruind totul în jur. Până atunci le învățase ce este o tragedie grandioasă, acum sfâșia tragedia în bucăți și se întorcea a doua zi cu o

¹ Ascultați!

² Nu sunteți decât niște marionete? [...] Voi n-aveți niciun fel de pasiuni? Nu simțiți chiar nimic? Aveți trupul de zăpadă, sângele înghețat? Dar eu vreau ca totul să se aprindă, să fie viață, suflet aici!

comedioară mai compactă. La aceasta ele se arătau mai încântate. Curând el le sfărâma și această jucărioară în mâini.

Mademoiselle St. Pierre prezida întotdeauna la lecțiile domnului Paul, și mi s-a spus cum comportarea ei desăvârșită, atenția aparentă cu care urmărea totul, tactul și grația ei l-au impresionat pe acest domn cât se poate de favorabil. Stăpânea într-adevăr arta de a plăcea pentru un timp anume, și aceasta în ochii cui dorea ea, însă sentimentul acesta nu dăinuia, într-un singur ceas se usca precum roua, dispărea ca puful de pădăie.

Ziua care preceda această *fête* era o sărbătoare la fel de mare ca și *la fête* însăși. Era consacrată dereticării, aranjării și împodobirii celor trei săli de clasă. Toată casa intra într-o forfotă din cele mai vesele, nici în camerele de sus, nici la parter nu mai găseai un locșor liniștit. În consecință, eu îmi căutam adăpost în grădină. Toată ziua am rătăcit sau am stat acolo singură, găsind căldură la lumina soarelui, umbră printre copaci și un fel de alinare a singurătății în propriile mele gânduri. Îmi amintesc bine că toată ziua am n-am schimbat decât două propoziții cu vreo viețuitoare, și asta nu pentru că m-aș fi simțit singură, dimpotrivă, îmi părea mai bine că sunt liniștită. În calitatea mea de supraveghetoare, era suficient să trec prin încăperi o dată sau de două ori, să observ schimbările făcute, cum se înjgheba o seră și o cameră pentru îmbrăcatul actorilor, cum se ridica o mică scenă cu decorurile, cum conduceau totul *Monsieur* Paul Emanuel în colaborare cu *Mademoiselle* St. Pierre, și cât de vesele lucrau sub controlul său.

Sosi și ziua cea mare. Soarele răsări fierbinte pe un cer cald și lipsit de orice nori și străluci ziua întreagă până seara. Toate ușile și ferestrele casei erau larg deschise și te întâmpina senzația plăcută a aerului proaspăt de vară și libertatea cea mai desăvârșită părea să constituie deviza pentru întreaga zi. Profesoarele și elevele coborâră la micul dejun în halate de casă și cu părul în cârlionți de hârtie, anticipând *avec délices*¹ toaletele somptuoase de seară,

¹ Cu încântare.

păreau să accepte cu o adevărată plăcere să-și petreacă dimineața în neglijouri, într-un fel ca niște pofticioși consilieri municipali care postesc pregătindu-se pentru un mare banchet. Cam pe la orele nouă dimineața sosi un personaj important, *le coiffeur*¹. El își stabili – sacrilegiu – cartierul general în oratoriu, și acolo, în prezența cristelniței, lumânărilor și crucifixului, își desfășură activitatea artistică. Fiecare dintre fete fu chemată pe rând să treacă prin mâinile sale, ieșind dintre ele cu căpșorul lucitor ca o scoică străbătută de linii albe fără greș și încunurat de cozi care străluceau ca date cu lac. Trecui și eu la, rând, alături de toate, și abia dacă-mi veni să cred ce-mi spuse oglinda când, după aceea, o privii spre a cerceta rezultatul operației: ghirlandele revărsate de cosițe castanii buclate mă uimiră, mă temeam că nici nu e în întregime părul meu și făcui mai multe încercări de a le smulge pentru a mă convinge de contrariul. Recunoscu atunci în acest coafor un adevărat artist de mână întâi, în orice caz unul care reușea să scoată uimitor de mult din cele mai neinteresante materiale.

Oratoriul fiind închis, dormitorul deveni scena abluțiunilor, aranjărilor și pregătirilor deosebit de minuțioase. Pentru mine a fost, și continuă să fie pentru totdeauna, o enigmă cum anume izbuteau să cheltuiască atât de multă vreme pentru a face atât de puțin. Operația era meticuloasă, complicată, prelungită, rezultatele erau simple. O rochie simplă de muselină albă, o fundă albastră (culoarea Fecioarei), o pereche de mănuși de piele albă sau de culoarea paiului – aceasta era uniforma de gală, pentru îmbrăcarea căreia profesoarele și elevele care umpleau această casă folosiră trei ceasuri ucigaș de lungi. Dar, deși simplă, trebuie să recunoaștem că această găteală era perfectă, perfectă în ce privește cochetăria, prospețimea și adaptarea la fiecare persoană, fiecare din căpșoare fiind, de asemenea, coafat cu o delicioasă drăgălășenie și cu gust sigur, folosindu-se fiecare detaliu potrivit cu frumusețea amplă, fermă, a conturilor femeilor din țara Labassecour,

¹ Coaforul.

deși poate prea țepene pentru vreun stil de frumusețe mai flexibil și mai fluent. În sfârșit, efectul ultim era demn de toată lauda.

Contemplând această revărsare diafană, albă ca neaua, mă simțeam ca o pată umbroasă pe un câmp de lumină. N-aveam curajul să îmbrac și eu o rochie din acestea albe, transparente. Ceva subțire trebuia în orice caz să port, căci căldura de afară și dinăuntru casei era prea mare pentru ca să fi putut suporta o țesătură mai groasă, astfel că am căutat prin vreo duzină de prăvălii, până când am dat peste un material purpuriu închis care semăna cu crepul, ceva, cum s-ar spune, de culoarea cețurilor întunecate peste un câmp în floare. Croitoreasa mea se străduise cu bunătate să o facă așa cum se pricepuse mai bine. Deoarece, cum observase ea cu îndreptățire, era *si triste, si peu voyant*¹, grija deosebită în croirea modelului era cu atât mai necesară. Era bine că ea vedea lucrurile astfel, căci eu n-aveam nicio floare, nicio bijuterie cu care să mai sporesc efectul materialului, și, mai mult, n-aveam nicio strălucire naturală a tenului care să mă ajute.

În rutina de zi cu zi, uităm de existența unor asemenea defecte, însă ele își arată chipul hâd în acele prilejuri mai sărbătorești când frumusețea ar trebui să strălucească fără pată.

Cu toate acestea, în rochia mea de umbră, mă simțeam în lumea mea și în largul meu, era un avantaj de care nu măș fi putut bucura în nicio altă investiție mai strălucitoare sau mai atractivă. *Madame Beck* îmi dădea și ea curaj: rochia ei era aproape la fel de discretă ca și a mea, decât că ea mai purta și o brățară și o broșă mare scânteind din montura de aur în care erau puse pietrele prețioase. Se întâmplă să ne întâlnim pe scară, și ea îmi adresează un semn din cap și un surâs de aprobare. Nu că ar fi fost de părere că arăt bine – un amănunt de acesta nu era în măsură să-i fi atras ei atenția –, ci doar pentru că mă considera îmbrăcată *convenablement, décemment*² iar

¹ Așa trist, așa șters.

² În chip convenabil, decent.

Convenționalitatea și Decența erau cele două zeități calme pe care le adora *Madame*. Se opri chiar o clipă, își lăsă pe umărul meu mâna înmănușată, în care strângea o batistă brodată și parfumată, și îmi șopti ca pe o confidență la ureche un sarcasm la adresa celorlalte profesoare (pe care, în față, le complimentase). „Nimic mai absurd, îmi spuse, decât ca niște *femmes mûres*¹ să se îmbrace ca niște fetițe de cincisprezece ani, *quant à la St. Pierre, elle a l'air d'une coquette qui fait l'ingénue*².

Pentru că eram gata cu cel puțin două ceasuri înaintea tuturor celorlalte, îmi făcui plăcerea de a mă îndrepta nu spre grădină – unde slujitoarele trebuiau potrivit mesele lungi, așezând scaunele și întinzând fețele de mese pentru gustări –, ci spre sălile de clasă acum deșerte, liniștite, răcoroase și curate cu zidurile lor de curând văruite, cu dușumelele cu scândura proaspăt frecată abia uscate, cu florile de curând culese împodobind firidele.

Retrăgându-mă în prima sală de clasă, o încăpere mai mică și mai atrăgătoare decât celelalte, și scoțând din bibliotecă, a cărei cheie o păstram eu, un volum mai promițător după titlu, mă așezai să citesc. Ușile de sticlă ale acestei săli de clasă se deschideau spre bolta cea mare, crengi de salcâm îi atingeau ușor panelurile de sticlă, întinzându-se să se îmbine cu trandafirii de pe un boschet care creștea de cealaltă parte, și în acest boschet zumzăiau albinele fericite. Am început să citesc. Și tocmai când zumzetul lin; umbra prietenoasă, liniștea caldă, însingurată a acestor clipe retrase începeau să-mi șteargă înțelesul vorbelor citite pe file, și să-mi lunece vedeniile prin fața ochilor atrăgându-mă pe căile reveriei într-o țară ascunsă a visării, tocmai atunci clinchetul clopoțelului atât de încercat de la ușa dinspre stradă mă smulse din îngândurare, readucându-mă la prezent.

Adevărul este că acest clopoțel sunase întreaga dimineață în timp ce comisionarii, servitorii, coaforii și croitoresele veneau și se duceau după diferitele lor treburi.

¹ Femei coapte.

² Cât despre St. Pierre, parcă ar fi o cochetă care face pe ingenua

Pe lângă aceasta, aveam toate motivele să ne așteptăm ca să sune mai departe și toată după-amiaza, căci mai bine de o sută de eleve externe trebuiau să sosească în trăsurile lor, și nici nu ne-am fi putut aștepta să-l vedem odihnindu-se seara, când părinții și prietenii aveau să se strângă pentru a asista la spectacolul teatral. În asemenea împrejurări, faptul că cineva suna acum – chiar cu atâta insistență – era de la sine înțeles. Și cu toate acestea acum părea să sune altfel, cu un accent care-mi alungă deodată visele și mă făcu să tresar, scăpând cartea de pe genunchi.

Mă aplecam tocmai să o ridic de pe jos când – ferm, grăbit, neabătut – trecând prin vestibul, prin coridor, prin curtea interioară, prin clasa întâi, a doua, și sala cea mare, răsună un pas rapid, ritmat, apropiindu-se. Ușa închisă a clasei care forma atunci sanctuarul meu nu se dovedi un obstacol și brusc ea sări în lături și un palton și o bonetă grecească se arătară în deschizătură. Odată cu acestea doi ochi, la început cercetând nehotărâți și apoi, înfometați parcă, ținându-se asupra mea.

— *C'est cela*, spuse un glas. *Je la connais, c'est l'Anglaise. Tant pis. Tout Anglaise et, par conséquent, toute béguele qu'elle soit, elle fera mon affaire, ou je saurai pourquoi.*¹

Apoi, cu un fel de politețe grosolană (își închipuia probabil că nu înțelesesem mormăiala sa jignitoare dinainte). Și în jargonul cel mai negramatical care s-ar fi putut închipui, adăugă: „Dom’șoară, acum trebuie dumneata jucat. Pe mine nu mă scoate de-aici”.

— Ce pot să fac pentru dumneata, domnule Paul Emanuel? întrebai, căci Paul Emanuel era, și încă într-o stare de mare tulburare.

— Trebuie să joci. Nu vreau să te văd că dai înapoi, sau că te-ncrunți sau că faci pe modesta. Ți-am văzut talentul din seara când ai venit. Iți știi singură posibilitățile, trebuie să joci, trebuie.

¹ Ea e. [...] O cunosc, este englezoaica. Cu atât mai rău, Oricât o fi ea de englezoaică, și deci de prefăcută, e bună pentru ce-mi trebuie mie, sau dacă nu, să-mi spună de ce n-ar vrea.

— Dar cum așa, domnule Paul? Ce vrei să spui?

— N-avem timp de pierdut, continuă el, vorbind acum în limba franceză, și să lăsăm deoparte orice rezervă, orice scuze, orice prefăcătorii de pisică. Trebuie să-ți joci rolul.

— În vodevilul dumneavoastră?

— În vodevil, așa cum spui.

Am rămas cu gura căscată, cuprinsă de oroare. Ce vroia să spună omulețul acesta, pentru numele lui Dumnezeu?

— Ascultă! spuse el. Am să-ți spun cum stau lucrurile, și apoi dumneata ai să-mi răspunzi da sau nu. Și după felul în care ai să-mi răspunzi am să te prețuiesc eu după aceea.

Tulburarea cu greu stăpânită a unei firi cât se poate de impresionabile îi împurpurase obrajii, îi încărca de săgeți usturătoare privirile, era o fire pe care cei prea pripiți, prea prefăcuți, șovăitori, prea posomorâți, mai ales cei care nu i se supuneau prea repede o puteau ușor împinge la excese violente și regretabile. Tăcerea și atenția constituiau cel mai bun leac pentru această iritare de moment. Îl ascultai deci.

— Toată chestia se duce de râpă, începu el. Louise Vanderkelkov s-a îmbolnăvit pe neașteptate, sau cel puțin așa pretinde femeia aceea ridicolă, maică-sa. În ce mă privește, sunt sigur că ar putea foarte bine să-și joace rolul dacă ar vrea, tot ce-i lipsește este bunăvoința. I s-a dat și ei un rol, așa cum știi, sau cum poate că nu știi, n-are a face, și fără rolul acesta toată piesa e-n aer. N-au mai rămas decât câteva ceasuri în care poate fi învățat, și niciuna din fetele din școala asta nu vrea să dea dovadă de bun simț și să accepte să facă așa ceva. La dracu', nu e un rol interesant, și nici prea atrăgător, amorul lor propriu blestemat - calitatea asta josnică din care femeile au întotdeauna atât de mult în firea lor - li se răzvrătește la gândul acesta. Englezoaicele au fost dintotdeauna sau cele mai bune sau cele mai rele femei. *Dieu sait que je les déteste comme la peste, ordinairement*¹ (aceste vorbe le scoase printre dinții pe care și-i încheștase). Mă adresez acum unei englezoaice cerându-i să mă salveze. Care e

¹ Dumnezeu știe că le detest ca pe ciumă, îndeobște.

răspunsul ei: Da sau Nu?

O mie de obiecții îmi năpădiră gândul. Limba străină, timpul limitat pe care-l aveam la dispoziție, faptul că trebuia să mă dau în spectacol în fața lumii... Orice înclinații aș fi simțit îmi piereau la gândul acesta, calitățile pe care mi le cunoșteam îmi piereau, respectul față de mine însămi (defectul acesta josnic!) dădea îndărăt cuprins de spaimă. Nu, nu, nu! îmi spuneau toate acestea, însă, ridicându-mi ochii spre *Monsieur* Paul și văzându-i ochii tulburați, aprinși, cercetători, cu un fel de rugă dincolo de toate amenințările proferate, de pe buze îmi căzu cuvântul *Oui*¹.

— *Vite, à l'ouvrage!*² Uite aici cartea, iată-ți rolul, citește.

Și începui să citesc. El nu mă lăudă deloc, la anumite pasaje se strâmbă de-a binelea și bătu din picior. Îmi dădu o lecție, eu îl imitai cu toată sârguința. Era un rol dezagreabil – un rol de bărbat – un fel de cochet înfumurat și arogant. Nu puteai să pui nici inimă și nici inteligență într-un asemenea rol, era demn de ură. Piesa – un fleac fără pretenții – se ocupa mai ales de eforturile a doi rivali pentru a câștiga mâna unei cochete frumusele. Unul dintre îndrăgostiți era considerat simpatic, era un bărbat bun și politicos însă lipsit de maniere, un fel de diamant neșlefuit. Celălalt era un fluture, un mare vorbăreț și un om în care nu puteai avea nicio încredere. Și eu trebuia să fiu acest fluturatic, gură-spartă și trădător.

Am făcut tot ce am putut dar asta nu era de ajuns; știam bine. *Monsieur* Paul și-a ieșit din fire, spumega. Străduindu-mă din toate puterile, am căutat să fac mai mult decât merita rolul, și cred că el mi-a apreciat aceste intenții bune. În vorbe, s-a arătat aproape mulțumit. *Ça ira*³, strigă, și în clipa când glasurile începură să se audă dinspre grădină și rochile albe prinseră să fluture printre copaci, mai adăugă: Trebuie să te retragi acum, trebuie să fii singură să înveți bine toate astea. Haide cu mine.

Fără să-mi mai lase timp sau prilej să-mi revin, mă trase

¹ Da.

² Repede, la treabă!

³ Are să meargă.

după sine într-un fel de vârtej, sus pe scări, la etaj, la etajul al doilea, de fapt al treilea (căci omulețul acesta febril părea să-și găsească din instinct drumul spre podul izolat și întunecat). Acolo fui dusă, împinsă și încuiată, căci cheia se afla în ușă, și tocmai această cheie el o luă cu sine atunci când se făcu nevăzut.

Podul acesta nu era un loc plăcut, cred că nici omulețul acesta nu știa chiar cât e de neplăcut, căci altminteri nu m-ar fi încuiat acolo cu atâta grabă. Pe vremea aceea călduroasă de vară, era înăbușitor aici ca într-un cuptor, ca în Africa, tot așa cum iarna era friguros ca o Groenlandă. Lăzi și grămezi de lemne îl umpleau, vestminte vechi îi căptușeau pereții nevăruiți și pânze mari de păianjen acopereau tavanul de multă vreme necurățat. Toată lumea știa bine că este locuit de șobolani, de tot felul de gânganii scârboase, la care se mai adăuga și faptul că fantoma călugăriței din grădină fusese o dată văzută și aici. Un întuneric aproape total îi ascundea un colț, peste care, parcă spre a-i spori taina, se trăsese și o draperie veche, asta ca un fel de paravan în dreptul unor haine vechi de iarnă agățate toate de un cuier, asemenea unor răufăcători spânzurați de eșafodul lor. Dintre aceste mantii și în spatele celei perdele se spunea că-și făcuse apariția călugărița. În ce mă privește eu nu credeam în existența ei și nici nu mă simțeam tulburată de gândul la ea. Văzui însă un șobolan deosebit de mare și negru și cu coada foarte lungă cum iese din alcovul acela murdar și apoi privirile-mi căzură peste o mulțime de gândaci care foiau pe dușumele. Această priveliște mă descumpăni mai mult poate decât aș dori să recunosc, ca și praful, dezordinea și căldura sufocantă de acolo. Această din urmă neplăcere ar fi devenit probabil cu neputință de îndurat dacă n-aș fi găsit mijlocul de a deschide și fixa luminatorul făcând astfel să intre puțin aer proaspăt. Sub această deschizătură salvatoare trăsei o ladă mare goală și, așezând deasupra o lădiță mai mică, ștergându-le pe amândouă de praf, îmi strânsei bine în jurul trupului rochia (cea mai bună găteală a mea, îl rog pe cititor să-și amintească; și ca atare

constituind un obiect legitim de atenție), urcai pe acest tron improvizat și, instalându-mă, mă apucau să-mi iau în stăpânire cât mai bine rolul. Tot buchisindu-l, stam cu frica în sân de gândacii și găngăniile care mă speriau chiar mai mult decât șobolanii.

La început am avut impresia că mă apucasem de o treabă cu neputință de dus la capăt, și mă resemnai pur și simplu să fac tot ce se putea face și să mă aștept cu tot stoicismul la un eșec. Descoperii însă, curând, că un rol într-o asemenea piesă scurtă nu depășea ce ar fi putut învăța o memorie obișnuită în câteva ceasuri. Începui deci să învăț replicile treptat, la început în șoaptă și apoi, cu voce tot mai tare. Fiind sigură că nu aveam niciun fel de ființe umane ca spectatori, îmi jucai rolul în fața gândacilor din pod. Pătrunzându-i goliciunea, falsitatea și frivolitatea, însuflețită de dispreț și nerăbdare, mă răzbunai pe personajul ridicol și îngâmfat, care constituia rolul meu, făcându-l și mai demn de răs și găunos decât era.

După-amiaza trecu. Ziua începu să alunece către seară, și, cum nu mâncasem nimic de la micul dejun, începu să mi se facă foarte foame. Mă gândeam acum la gustarea pe care, fără îndoială, o luau acum cu toții jos, în grădină (văzusem în vestibul un coș întreg cu prăjituri cu cremă, pe care le preferam dintre toate produsele de cofetărie). O asemenea prăjitură mi se părea că ar fi fost foarte *propos*¹ în momentul de față, și, pe măsură ce îmi creștea pofta de o asemenea delicată, îmi venea tot mai greu să îndur această zi de sărbătoare și la post și întemnițată. Oricât ar fi fost de depărtat podul meu de ușa din față și de vestibul, clopoțelul neobosit se auzea și de aici, ca și zgomotul neîncetat al roților peste pietrele caldarâmului. Știam că toată casa și grădina erau pline de lume și că jos domnea o atmosferă de bucurie și bună dispoziție; aici, sus, începea să se facă întuneric, gândacii începeau să-mi piară din fața ochilor obosiți și tremuram la gândul că s-ar fi putut întoarce în marș împotriva mea, cățărându-se nevăzuți pe tronul meu și invadându-mi pe nesimțite fusta.

¹ Binevenită.

Nerăbdătoare și înfricoșată începui să-mi repet acum ultima dată rolul, mai mult ca să-mi omor timpul. Tocmai când terminam, zgomotul atât de mult amânat al cheii se auzi în broască. *Monsieur* Paul (prin întunecimea din jur mai puteam să văd că era *Monsieur* Paul, căci mai dăinuia o rază care să-mi arate negrul catifelat al părului său tuns scurt și ivoriul palid al frunții sale) aruncă o privire înăuntru.

— Bravo! strigă, ținând ușa deschisă și oprindu-se în prag. *J'ai tout entendu. C'est assez bien. Encore!*¹.

Ezitai o clipă.

— *Encore!* spuse el cu toată gravitatea. *Et point de grirnaces! A bas la timidité!*²

Îmi repetai încă o dată rolul, dar de data asta deloc atât de bine pe cât îl făcusem singură.

— *Enfin, elle sait*³ spuse el aproape dezamăgit acum, și ținând seama de împrejurări, nu ne putem arăta prea pretențioși. Apoi, adăugă: S-ar putea să mai ai încă douăzeci de minute pentru ultimele pregătiri. *Au revoir*⁴. Și se pregătea să plece.

— *Monsieur!* strigai, făcându-mi singură curaj.

— *Eh bien. Qu'est-ce que c'est, Mademoiselle?*

— *J'ai bien faim.*

— *Comment, vous avez faim! Et la collation?*⁵

— Nu știu ce-i cu gustarea. Nici n-am văzut-o, de când stau încuiată aici.

— *Ah, c'est vrai!*⁶ strigă el.

Într-o clipă mă scoase din jilțul meu, și mă sili să evacuez podul. Repetând în sens invers vârtejul care mă adusese aici, sus, în pod, el mă trase dintr-o răsuflare jos, tot mai jos pe scări, până în bucătărie. Îmi venea să cred că nu ne vom mai opri până în pivniță. Bucătăresei îi puse în vedere pe un ton poruncitor să-mi facă rost de mâncare și mie, la fel

¹ Am auzit tot. E destul de bine. Încă o dată !

² Încă o dată! [...] Și fără strâmbături! Lasă timiditatea!

³ În sfârșit, știe.

⁴ La revedere.

⁵ Ei bine. Ce mai e, domnișoară ? — Mi-e tare foame. — Cum așa, ți-e foame! Și gustarea?

⁶ A, e adevărat!

de poruncitor, să mănânc. Spre bucuria mea, masa mea se limită de data asta la cafea și prăjitură, mă temusem de vin și de dulciuri mai consistente, care nu-mi plăceau. Cum de-a ghicit că-mi dorisem *un petit pâté à la crème*¹ n-aș putea să spun; însă se duse personal și-mi procură de undeva. Mâncai și băui cu toată bunăvoința, păstrându-mi prăjiturică la urmă.

Monsieur Paul îmi supraveghea masa, și aproape că mă sili să înghit mai mult decât puteam.

— *A la bonne heure*², strigă, atunci când îl făcui să înțeleagă adevărul că n-aș mai fi putut înghiți nicio îmbucătură și, cu mâinile ridicate în aer, imploram să fiu scutită de ultima felioară pe care întinsese unt. Ți-ar conveni să mă consideri drept un soi de tiran și de Barbă Albastră, care ține femeile să moară de foame într-o magherniță. În realitate, nu sunt chiar așa ceva. Acum, *mademoiselle*, te simți destul de curajoasă și în puteri să apari pe scenă?

Îmi venea să cred că da, deși, la drept vorbind, mă simțeam destul de buimacă și n-aș fi putut spune nici eu singură cât de în puteri mă credeam în realitate. Însă omulețul acesta era dintre făpturile cu care-ți este cu neputință să te lupți, decât doar dacă simți în tine o forță atotputernică, la fel de mare, cu care s-o supui pe a lui.

— Vino, atunci, îmi spuse, întinzându-mi mâna.

Îi dădui mâna, și el porni tot în pas grăbit, silindu-mă să alerg pe lângă el pentru a putea ține pasul. În curtea interioară se opri o clipă, aici erau aprinse niște lămpi mari. Ușile mari spre sălile de clasă erau larg deschise, ca și cele, la fel de mari, spre grădină. Portocali înfloriți în glastre uriașe și flori mari în vase împodobeau aceste portaluri de o parte și de alta, și grupuri de doamne și domni în haine de seară stăteau sau se plimbau printre ele. Înăuntru, sălile de clasă deschizându-se dintr-una într-alta ofereau o priveliște încărcată de o mulțime densă, unduitoare, murmurătoare, strălucitoare, în nuanțe trandafirii, albăstirii și albe aproape

¹ O mică prăjiturică cu frișcă.

² Să-ți fie de bine.

transparente. Deasupra scânteiau mari lustre, departe în fund era scena, o cortină solemnă verde, un șir de flăcări lucitoare la rampă.

— *N'est-ce pas que c'est beau?*¹ întrebă însoțitorul meu.

Aș fi vrut să spun că e frumos, însă inima mi se opri în gât. *Monsieur* Paul își dădu seama de asta și se întoarse spre mine cu o strâmbătură oribilă, scuturându-mă de braț să mă facă să-mi vin în fire.

— Am să fac tot ce-am să pot dar aș vrea atât de mult să se termine toate astea odată, spusei, și apoi adăugai: Și trebuie să trecem prin toată mulțimea asta?

— Ba deloc, știu eu să aranjez treburile mai bine. Trecem prin grădină, pe aici.

Într-o clipă ieșisem în grădină. Noaptea liniștită, aerul proaspăt mă mai înviorară. Nu era lună, însă răsfârngerile luminilor de la nenumăratele ferestre iluminau curtea bine și chiar, ceva mai nelămurit și aleile. Cerul era fără nori, măreț în pulsația focurilor lui însuflețite. Ce blânde sunt nopțile pe continent! Cât de înmiresmate, dulci, tainice! Nu băntuie cețurile marine, nici umezeala care să te înfioare, sunt limpezi ca amiezile și proaspete ca diminețile în zori.

Traversând curtea și grădina, am ajuns la ușile mari de sticlă ale primei săli de clasă. Erau deschise, cum erau deschise toate ușile în noaptea aceea. Trecurăm pe aici, apoi mă duse într-un cabinet micuț, care despărțea această sală de clasă de sala cea mare. Mă orbi o clipă lumina care domnea în încăpere. Eram asurzită de sunetul atâtor glasuri, mă sufocam aproape, atât era de cald, înăbușitor, plin de lume.

— *De l'ordre, du silence!*² strigă *Monsieur* Paul. Ce-i asta, haos? întrebă, și îndată se făcu tăcere. Din câteva vorbe și tot atâtea gesturi îi scoase afară pe jumătate din cei prezenți și îi obligă pe cei rămași să respecte ordinea. Cei rămași erau toți în costumele piesei, erau actorii și aceasta era cabina de schimb. *Monsieur* Paul mă prezentă. Toate privirile se îndreptară spre mine și se auziră unele chicoteli.

¹ Nu-i așa că e frumos?

² Ordine, liniște!

Era cu adevărat o surpriză, nimeni nu s-ar fi așteptat ca englezoaica să joace într-un vodevil. Ginevra Fanshawe, splendid costumată pentru rolul ei și arătând fascinant de frumoasă, întoarse spre mine ochii rotunzi ca măgelele. Era într-o dispoziție de zile mari, cătuși de puțin tulburată de trac, încântată chiar la gândul că putea străluci în fața a sute de priviri – însă intrarea mea păru s-o încremenească de uimire. Ar fi exclamat ceva cu glas tare, însă *Monsieur Paul* o făcu pe ea, și pe toate celelalte, să păstreze tăcerea.

După ce examinase și criticase înfățișarea tuturor din trupă, el se întoarse spre mine:

— Și dumneata trebuie să te îmbraci pentru rolul dumitale.

— Să se îmbrace în costum de bărbat! exclamă Zélie St. Pierre, țâșnind deodată în față, și adăugă, prevenitoare: Am s-o ajut eu să se îmbrace.

Să mă costumez în haine bărbătești nu-mi plăcea deloc și nici nu-mi convenea. Consimțisem să-mi asum numele și rolul unui bărbat, cât despre hainele lui, *halte là!*¹ Nu, aveam să-mi păstrez propriile mele vestminte, orice s-ar fi întâmplat. *Monsieur Paul* n-avea decât să tune și să fulgere, eu aveam să-mi păstrez rochia. Îi spusei asta, cu o voce pe cât de hotărâtă pe atât de încordată, chiar dacă scăzută, și poate cam tremurătoare când ajunsei să-mi articulez cuvintele.

El nu izbucni numaidecât tunând și fulgerând, așa cum crezusem c-avea s-o facă, rămase tăcut. Însă Zélie interveni ea.

— Are să fie extraordinar. Uite aici hainele, toate, toate sunt aici. Puțin cam prea mari, dar aranjez eu asta. Haide, *chère amie – belle Anglaise*².

Și îmi surâdea cu falsitate, căci eu nu eram deloc *belle*. Mă apucase de mână și mă trăgea după ea. *Monsieur Paul* stătea locului, impasibil, neutru.

— Nu trebuie să mi te împotrivești, continua domnișoara St. Pierre, căci într-adevăr mă împotriveam. Vrei să strici

¹ Până aici!

² Scumpa mea prietenă – frumoasă englezoaică.

totul, ai vrea să ne strici la toate cheful, să dai peste cap toată trupa, să sacrifici totul amorului propriu al dumitale. Ar fi mai mare păcatul, *Monsieur* n-ar permite să se întâmple așa ceva.

Îi căuta privirea. Eu așteptam, de asemenea, să-i prind privirea. El îi adresă întâi ei o privire. Apoi se întoarse către mine. „Stai!” spuse încet, oprind-o pe tânără St. Pierre, care continua să mă tragă după ea. Toată lumea îi aștepta acum hotărârea. Nu era mânios, doar iritat. Îmi dădeam seama de asta, și începui să prind curaj.

— Nu-ți plac hainele acestea? întrebă, arătând spre costumul bărbătesc.

— Nu pot spune că obiectez la unele din ele, dar n-am să mi le pun toate astea pe mine.

— Și atunci, cum le vrei? Cum așa, accepți un rol de bărbat și vrei să ieși pe scenă îmbrăcată ca o femeie? Este o piesă de amatori, e adevărat, un *vaudeville de pensionnat*¹. Cu unele modificări aş putea și eu să fiu de acord, și totuși trebuie să ai pe dumneata ceva care să arate că aparții de sexul tare.

— O să și am, *Monsieur*, dar doresc să se aranjeze lucrul acesta după cum vreau eu. Nu trebuie să se amestece nimeni, nimeni nu trebuie să încerce să mă constrângă. Lăsați-mă să mă îmbrac așa cum cred eu.

Fără să mai spună o vorbă *Monsieur* luă costumul din mâinile domnișoarei St. Pierre, mi-l dădu mie și-mi permise să trec dincolo să mă schimb. Rămasă singură, mă mai liniștii, și mă pusei pe treabă. Păstrându-mi vestmintele feminine fără niciun fel de restricții, îmi îmbrăcai doar pe deasupra o mică jachetă, un guler și o cravată și o manta de dimensiuni mici – toate alcătuiau costumul frățiorului unei eleve. Desprinzându-mi părul din coadele în care era prins, îl strânsei la spate într-un coc mare și mi-l pieptănai într-o parte în față. Îmi luai apoi într-o mână pălăria și mânușile și trecui în camera de alături. Monsieur Paul mă aștepta, ca și toate celelalte. Mă privi.

— Poate să mergă, ținând seama că suntem într-un

¹ Vodevil de pension.

pension, spuse. Apoi adăugă, nu fără bunătate: *Courage, mon ami! Un peu de sang froid, un peu d'aplomb, Monsieur Lucien, et tout ira bien*¹.

Tânără St. Pierre chicoti iarăși cu răceala ei de șarpe.

Eram nervoasă, auzind-o mă enervai și nu mă putui împiedica să nu mă întorc spre ea spunându-i că, dacă ea n-ar fi fost o doamnă și eu un domn, aș fi poftit-o până afară.

— După spectacol, după spectacol, spuse *Monsieur* Paul. După aceea, am să-mi împart perechea de pistoale între dumneavoastră două, și veți reglementa cearta asta după toate regulile. N-are să fie altceva decât vechea ceartă dintre Franța și Anglia.

Se apropia momentul când trebuia să înceapă spectacolul. *Monsieur* Paul, adunându-ne pe toate în fața lui, ne ținu o scurtă cuvântare, ca un general adresându-se soldaților în preajma atacului. Nu mai știu, din tot ce ne-a spus, decât că ne-a recomandat să ne pătrundem de sentimentul propriei noastre lipse de importanță. M-am gândit că un asemenea sfat era de prisos pentru unele dintre noi. Sună un clopoțel. Eu și alte două actrițe ne-am trezit împinse spre scenă. Clopoțelul sună din nou. Eu trebuia să pronunț primele cuvinte.

— Nu privi spre public, nu te gânde deloc la spectatori, îmi șopti *Monsieur* Paul la ureche. Închipuie-ți că ești în pod și că joci în fața șobolanilor.

Dispăru. Cortina se ridică, se trase până în tavan, luminile strălucitoare, camera imensă, mulțimea de vestminte vesele, izbucniră deodată în fața noastră. Mă gândii la gândacii cei negri de sus, la lăzile cele vechi, la mobilele mâncate de cari, îmi spusei rolul prost, dar de spus îl spusei. Prima replică păru cea mai grea, îmi arătă că nu de public mă temeam cel mai mult, ci de propria mea voce. Alcătuit din necunoscuți și din străini, publicul nu însemna nimic pentru mine. Și nici nu m-am mai gândit la ei. Când mi s-a dezlegat limba și când vocea și-a recăștigat

¹ Curaj, prietene ! Puțin sânge rece, puțină prezență de spirit, domnule Lucien, și totul are să meargă bine.

volumul obișnuit, nu m-am mai gândit la nimic altceva decât la rolul pe care trebuia să-l joc, la personajul pe care-l reprezentam – și la *Monsieur* Paul, care asculta, urmărea totul, sufla replici din culise.

Curând, sentimentul propriei mele puteri mă câștigă, izvorul câștigă forță și se revărsă în mine. Îmi recăpătai în suficientă măsură încrederea și calmul ca să-i pot examina pe ceilalți în jurul meu. Unii dintre ei jucau foarte bine, mai ales Ginevra Fanshawe, care trebuia să cocheteze între doi rivali, și reușea s-o facă în chip admirabil. De fapt, era în elementul ei. Observai că o dată sau de două ori își sublinie cu o căldură mai deosebită replicile și dădu semne de parțialitate în felul ei de a fi față de mine – cochetul îngâmfat. Mă favoriza cu atâta emfază și însuflețire, arunca priviri atât de focoase spre publicul care asculta și aplauda, încât mie care o cunoșteam bine – îmi deveni curând de tot limpede că juca anume pentru cineva. Atunci îi urmării privirile, surâsul, gesturile și nu după multă vreme descoperii că își alesese o țintă mai atrăgătoare și ispititoare pentru săgețile farmecelor sale: chiar în calea acestor săgeți, mal înalt decât ceilalți spectatori, și deci mai sigur că le putea primi din plin într-o atitudine calmă însă plină de atenție, vedeam o siluetă bine cunoscută, cea a doctorului John.

Spectacolul mi se părea îndeajuns de elocvent. Expresia doctorului John spunea multe, deși nu știam ce anume. Pe mine mă fascina, mă făcea să-mi închipui o întreagă poveste, intrasem și eu cu tot sufletul în rolul pe care-l jucam, spre a o câștigă pe Ginevra. În rolul simpatic, adică al îndrăgostitului adevărat, îl vedeam pe doctorul John. Îmi mai făcea oare milă, ca înainte? Nu. Îmi înăsprii inima și mă străduiam din toate puterile să-i înfrâng în rivalitatea dintre noi. Știam bine că nu sunt decât un cochet găunos, dar în rolul care îi revenea lui, eu aș fi putut plăcea mai mult decât el. Acum știu că am jucat atunci ca și cum aș fi dorit și aș fi fost hotărâtă să câștig și să cuceresc. Ginevra m-a ajutat și ea. Noi amândouă am schimbat cu totul rolul, îmbunătățindu-l ca și cum l-am fi poleit din creștet până-n

tălpi. În pauza dintre acte, *Monsieur* Paul ne-a spus că are impresia că ne-am ieșit din minți și aproape că s-a rugat de noi să ne venim în fire. *C'est peut-être plus beau que votre modèle*, ne-a spus, *mais ce n'est pas juste*¹. Nici eu nu știu ce pusesse stăpânire pe mine, însă, într-un fel sau altul, doream cu toată ființa să-l eclipsiez pe personajul simpatic, adică pe doctorul John. Ginevra era tandră cu mine, cum aș fi putut eu deci să fiu altfel decât un adevărat galant? Păstrând litera rolului, i-am schimbat cu totul spiritul. Fără a-mi fi pus inima, fără a-mi fi dăruit interesul, n-aș fi putut juca rolul. Și pot spune că l-am jucat cu toată pasiunea.

Adevărul este că nici nu mă așteptasem să simt și să fac ceea ce trebuia să simt și să fac în seara aceea – cum nu m-aș fi așteptat să mă înalț la al șaptelea cer. Cu răceală, fără entuziasm, cu îngrijorare, acceptasem un rol pentru a face plăcere altcuiva. Curând însă, încălzindu-mă, începuse să mă intereseze sarcina pe care mi-o asumam, și, prinzând curaj, jucam astfel ca eu însămi să fiu mulțumită. Cu toate acestea, a doua zi, când am stat să mă gândesc la toate, pot spune că am dezaprobat cu totul întreaga idee a unui spectacol de amatori. Și, deși îmi părea bine că îi făcusem pe plac lui *Monsieur* Paul și-mi încercasem și eu odată puterile, am luat hotărârea fermă să nu mă mai las altădată atrasă într-o asemenea încercare. Aveam sentimentul că aș fi putut într-adevăr trăi emoția exprimării în teatru, în spectacole dramatice și chiar că o asemenea emoție ar fi corespuns înclinațiilor mele, și gândul că mi-aș fi putut cultiva acest talent descoperit acum mă umplea de o lume de bucurii, însă nu mi se părea că se potrivește cu o ființă care-și rezervase doar rolul de spectatoare la spectacolul vieții. Puterea aceasta nouă și dorințele legate de ea trebuiau lăsate la o parte, și eu le-am lăsat deoparte și le-am legat sub pecetea unei hotărâri pe care nici Timpul, nici Ispitele nu au mai atins-o de atunci.

Abia se sfârșise spectacolul, se sfârșise adică de-adevăratelea, că *Monsieur* Paul, de obicei atât de imprevizibil și de iute la mânie, suferi o metamorfoză.

¹ E poate mai frumos decât în rolul vostru [...] însă nu se potrivește

Îndată ce momentul său de răspundere regizorală trecuse, el își părăsi fără întârziere austeritatea profesională și într-o clipă apăru în mijlocul nostru, bine dispus, blând, sociabil, strângându-ne mâna la fiecare dintre noi pe rând, mulțumindu-ne la fiecare în parte și anunțându-ne hotărârea sa ca fiecare dintre noi să fie, rând pe rând, partenera sa la balul care avea să înceapă. Când îmi ceru și mie asentimentul îi răspunsei că eu nu dansez. De data asta va trebui s-o faci, fu răspunsul lui. Și dacă nu m-aș fi strecurat pe nesimțite și nu aș fi avut grijă ca el să nu mă mai vadă, m-ar fi silit fără îndoială să mă dau și în acest fel în spectacol. Însă consideram că jucasem îndeajuns teatru pentru o singură seară, era vremea să mă retrag în viața mea de toate zilele. Haina mea cenușie mai mergea poate sub o manta pe scenă, însă nu ar fi fost potrivită într-un vals sau un cadril. Retrăgându-mă deci într-un colțișor liniștit, de unde, fără a fi eu însămi observată, puteam să-i urmăresc pe ceilalți, lăsați balul, cu plăcerile și splendorile sale, să-mi treacă asemenea unui alt spectacol prin fața ochilor.

Și de data aceasta Ginevra Fanshawe era vedeta, cea mai frumoasă și cea mai veselă dintre toate frumusețile de față. Fusese aleasă să deschidă balul, arăta cu adevărat încântătoare, dansa cu toată grația imaginabilă, surâdea cu toată buna dispoziție din lume. Asemenea prilejuri constituiau pentru ea adevărate triumfuri, era ca un copil care trăiește numai pentru plăcere. Munca sau suferința o făceau să se simtă nerăbdătoare sau deprimată, fără de putere și gata să tânjească, în timp ce bucuria o făcea să-și deschidă aripile ca un fluture, îi aprindea peste tot, în toată ființa, puncte de aur și pete de lumină, o făcea să scânteieze ca un diamant și să freamete ca o floare. Hrana obișnuită și băuturile simple o făceau să se enerveze, se hrănea însă cu înghețată și dulciuri ca o păsărică cu grăunțele cele mai de soi. Vinul dulce era elementul ei și prăjitura pâinea ei cea de toate zilele. Ginevra își trăia cu adevărat viața în sala de bal, oriunde în altă parte se oflea văzând cu ochii.

Să nu crezi, cititorule, că înflorea sau scânteia în felul acesta numai de dragul lui *Monsieur* Paul, partenerul său, sau că-și revărsa astfel grațiile cele mai alese în seara aceea doar pentru a le impresiona pe tovarășele ei sau pe părinții și bunicii care umpleau sălile de clasă prefăcute acum în săli de bal; pentru împrejurări atât de insipide Ginevra abia dacă ar fi consimțit să danseze un singur cadril; oboseala și plictiseala i-ar fi înlocuit însuflețirea și buna dispoziție. Ea vedea însă anume motive care s-o îndemne să-și dea la iveală cele mai ascunse farmece.

Este adevărat, în toată sala balului nu se vedea nici un singur participant de parte bărbătească care să nu fi fost căsătorit și tată de familie, cu excepția lui *Monsieur* Paul, acest domn fiind, de asemenea, și singura făptură de sex masculin căreia i se permitea să invite la dans o elevă, și această favoare îi era acordată în parte în virtutea unui obicei de mult statornicit (căci el era rudă cu *Madame* Beck și se bucura de toată încrederea ei), și își putea îngădui să facă tot ce vroia, și de asemenea în parte pentru că – așa capricios, pătimaș, parțial cum era uneori – el era în același timp și onoarea întruchipată și i s-ar fi putut oricând încredința un regiment de fete frumoase și pure cu certitudinea că, sub supravegherea lui, acestora nu li s-ar fi putut întâmpla niciodată nimic rău. Multe dintre fete – am putea adăuga acum ca o paranteză – nici nu erau dealtfel atât de pure în ce privește gândurile, poate chiar dimpotrivă; însă niciuna dintre ele n-ar fi îndrăznit să-și arate firea mai puțin curată în prezența lui *Monsieur* Paul cum n-ar fi îndrăznit niciodată să-l calce dinadins pe picior, să-i râdă în față atunci când el și-ar fi ieșit din fire și ar fi țipat la ele sau să-i răspundă ceva cu glas tare atunci când, în vreun moment de iritare, fața lui ar fi căpătat înfățișarea unui tigru inteligent. *Monsieur* Paul putea deci să danseze cu cine vroia, și vai de acela care ar fi încercat să se amestece și să-l facă să piardă ritmul dansului.

Mai erau și alții admiși în calitate de spectatori chiar dacă fără prea mult entuziasm, și mai mult pe calea intervențiilor, rugăminților, prin influențe, sub anumite

rezerve, prin favoruri speciale, greu acordate, smulse bunătații doamnei Beck, persoane pe care, supraveghindu-le personal, le ținea departe, în cel mai îndepărtat, mohorât, rece și întunecos colț al sălii pătrate. Aceștia constituiau un fel de grupare dezorientată de *jeunes gens*¹, toți de altfel din cele mai bune familii, băieți mai vârstnici ai mamelor prezente și ale căror surori erau elevele pensionului. *Madame* însăși făcea de gardă întreaga seară pe lângă acești *jeunes gens*, atentă cu ei ca o mamă, însă în același timp severă ca un balaur. Se așeza în fața lor un fel de cordon sanitar prin care ei se străduiau, cu rugăminți repetate, să treacă pentru a se înviora măcar un dans cu acea *belle blonde*² sau *jolie brune*³ sau cu *cette jeune fille magnifique aux cheveux noirs comme le jais*⁴.

— *Taisez-vous*, răspundea *Madame*, eroică și neîndurătoare. *Vous ne passerez pas à moins que ce ne soit sur mon cadavre, et vous ne danserez qu'avec la nonnette du jardin*⁵ (asta, făcând aluzie la legenda povestită mai sus) și se plimba mai departe maiestuoasă prin șirurile lor nerăbdătoare și dezolate, ca un micuț Bonaparte într-o rochie cenușie ca șoarecele.

Madame se pricepea bine la treburile lumești. *Madame* înțelegea multe din caracterul și firea omenească. Nu cred că o altă directoare de școală din Villette să fi îndrăznit să primească între zidurile instituției sale vreun *jeune homme*⁶, însă *Madame* știa că, acordând o asemenea permisiune într-o împrejurare ca cea de față putea să se mândrească în același timp cu o mișcare strategică inteligentă și îndrăzneată și cu un punct câștigat.

În primul rând, părinții erau transformați în adevărați complici, căci o asemenea permisiune se traducea în fapt numai prin mijlocirea lor. În al doilea rând, primirea în

¹ Tineri.

² Frumoasă blondă

³ Brunetă frumoasă

⁴ Fata aceasta splendidă cu părul negru ca de jad

⁵ Tăceți [...] Nu veți trece decât cel mult peste cadavrul meu nu veți dansa decât cu călugărița din grădină.

⁶ Tânăr

școală a unor asemenea șerpi cu clopoței, atât de fascinanți și atât de primejdioși, slujea în a scoate și mai mult în evidență personalitatea doamnei Beck sub aspectul ei cel mai impresionant, ca o *surveillante*¹ de prim ordin, în al treilea rând, prezența lor dădea un plus de picanterie întregii sărbători. Elevele știau asta și înțelegeau exact în felul acesta lucrurile, și vederea unor asemenea mere de aur strălucind în depărtare le umplea de o însuflețire pe care nicio altă împrejurare n-ar fi reușit să le-o inspire. Plăcerea copiilor se transmitea apoi și părinților, însuflețirea și buna-dispoziție circulau în toată libertatea prin sala balului. Chiar și acei *jeunes gens*, chiar dacă ținuți astfel în frâu, se însuflețeau, căci *Madame* nu le-ar fi permis niciodată să se arate plictisiți sau mohorâți și astfel sărbătoarea de fiecare an în cinstea scumpei *Madame* Beck își asigura un succes cum nu cunoșteau sărbătorile nici unei alte directoare de școală din partea locului.

Remarcasem faptul că la început doctorului John i se permisesese să se plimbe prin sălile de clasă. Persoana sa degaja un aer bărbătesc și plin de simțul răspunderii care-i răscumpăra vârstă tânără și făcea aproape uitată frumusețea sa fizică. Însă îndată ce începu balul, *Madame* se grăbi înspre el.

— Haide, haide, lupule, spuse râzând, vei fi purtând dumneata piele de oaie, însă trebuie cu toate acestea să părăsești stâna. Haide, am aici, în sala pătrată, o adevărată menajerie, lasă-mă să te așez și pe domnia-ta printre ei.

— Însă permiteți-mi întâi să dansez o singură dată cu o elevă la alegerea mea.

— Ai curajul să-mi ceri așa ceva? E o adevărată nebunie, e o blasfemie. *Sortez, sortez au plus vite*².

Îl împinse de la spate scoțându-l afară din sala balului și curând reuși să-l treacă în spatele cordonului sanitar.

Ginevra declarându-se la un moment dat obosită de dans – sau așa cel puțin îmi închipui – mă căută în colțul meu retras. Se lăsă să cadă pe bancă alături de mine și (o

¹ Supraveghetore.

² Ieși, ieși cât mai repede.

demonstrație de afecțiune de care m-aș fi putut lipsi foarte bine) își petrecu brațele pe după gâtul meu.

— Lucy Snowe! Lucy Snowe! strigă, cu un glas cam frânt, parcă suspinând, parcă puțin cam isteric.

— Ce Dumnezeu s-a întâmplat? o întrebai cu răceală.

— Cum arăt, cum arăt în seara asta? întrebă ea.

— Ca de obicei, răspunsei, de o cochetărie de care ți-e și rușine.

— Sarcastică făptură mai ești! N-ai niciodată nici cel mai mic cuvânt bun pentru mine dar în ciuda dumitale și a tuturor celor care mă invidiază și mă vorbesc de rău, știu bine că sunt frumoasă. Simt asta, o văd, căci, uite, e o oglindă mare în salon în care pot să mă văd din cap până-n picioare. Vrei să vii cu mine acuma până acolo și să ne așezăm amândouă, una lângă alta, în fața ei?

— Vreau, domnișoară Fanshawe. Am să-ți fac și gustul acesta.

Salonul de care vorbea ea era foarte aproape și ne îndreptarăm într-acolo. Petrecându-și brațul pe după al meu, ea mă trase în fața oglinzii. Fără să-i rezist, s-o dojenesc sau să-i mai fac vreo observație, mă lăsaîi atrasă și-i lăsaîi amorul propriu să guste și acest triumf. Eram curioasă să văd cât putea să se mai bucure de asemenea vanități – dacă i-ar fi fost cu puțință să se sature de așa ceva vreodată – dacă vreo umbră de considerație pentru alții nu putea într-adevăr să pătrundă până în inima ei și să-i mai îmblânzească asemenea bucurii egoiste.

Cătuși de puțin. Mă întoarse pe mine și se întoarse și ea în toate părțile, ne privi pe amândouă dintr-o parte și din alta, surâse, își zburli zuluful, își aranjă mai bine cutele fundei, își netezi rochia, și, în cele din urmă, dându-mi drumul de braț și făcându-mi o reverență plină de un respect ironic, îmi spuse:

— N-aș vrea să fiu în locul dumitale nici pentru un regat.

Remarca aceasta era prea naivă ca să-mi trezească mânia. Îi răspunsei doar:

— Foarte bine.

— Și dumneata, ce-ai da să fii în locul meu? se interesă

ea.

— Nicio para chioară oricât de ciudat ți s-ar părea asta, răspunsei. Nu ești decât o făptură demnă de milă.

— În inima dumitale nu crezi deloc ce spui.

— Nu. Pentru că în inima mea n-ai nici cel mai mic locșor. Abia dacă mă gândesc uneori la dumneata.

— Da, însă, insistă ea, ascultă numai puțin care este deosebirea între situațiile noastre, și atunci ai să vezi cât de fericită sunt eu și cât de nenorocită ești dumneata.

— Foarte bine, ascult.

— În primul rând, eu sunt fata unui domn de familie bună, și chiar dacă tata nu e prea bogat am speranțe mari dinspre partea unchiului meu. Pe urmă, n-am decât optsprezece ani, vârstă cea mai frumoasă pe care poți să ți-o închipui. Mi-am făcut școala pe continent, și chiar dacă nu scriu prea ortografic, am o mulțime de talente. Sunt drăguță, asta nu poți s-o negi, aș putea să am la admiratori câți mi-aș dori. Chiar în seara asta am și frânt inimile la cel puțin doi tineri domni, și privirea aceea languroasă, ca de pe patul morții, pe care mi-a aruncat-o unul din ei mă și face să fiu acum așa de bine dispusă. Îmi place așa mult să-i văd când se fac când roșii, când palizi la față, cum se strâmbă și-și aruncă priviri chiorâșe unul altuia și priviri geloase mie. Asta sunt eu – sunt fericită. Și acuma, despre dumneata, săraca de dumneata. Îmi închipui că te tragi dintr-o familie oarecare, pentru că te-am văzut că tot ai grijă de copii mici încă de când ai ajuns aici la Villette. N-ai niciun fel de relații. Tânără nu mai poți să spui c-ai mai fi la douăzeci și trei de ani. N-ai nici un fel de talente care să atragă și nici nu ești frumoasă. Cât despre admiratori, cred că nici nu știi ce înseamnă asta, nici nu poți să discuți măcar despre subiectul acesta. Stai și dumneata acolo, mută, când profesoarele celelalte se laudă cu cuceririle lor. Cred că nici n-ai fost îndrăgostită vreodată, și nici n-ai avea cum să fii de acum încolo. Nici nu cunoști asemenea sentimente, și cu atât mai bine pentru dumneata, căci chiar dacă dumitale ți s-ar frânge vreodată inima, n-ai fi niciodată în stare s-o frângi pe a altuia. Nu sunt toate astea

adevărate?

— Multe din ele sunt adevărate ca litera de evanghelie, și mai sunt și bine gândite. Probabil că mai e ceva bun în tine, Ginevra, dacă ești în stare să vorbești atât de sincer. Șerpoaica aceea de St. Pierre n-ar putea să spună ce-ai spus tu acuma. Și cu toate acestea, domnișoară Fanshawe, așa nenorocită cum sunt eu, în felul în care m-ai descris tu, n-aș da nicio para ca să te cumpăr pe tine, cu trupul și cu sufletul tău.

— Asta numai pentru că eu nu sunt deșteaptă, și dumneata nu te gândești la altceva decât la deșteptăciune. Dar nimeni pe lumea asta nu-și mai bate capul cu deșteptăciunea, în afară de dumneata.

— Dimpotrivă, eu cred că și tu ești deșteaptă - în felul tău - și chiar foarte isteată. Dar tu vorbeai de felul cum frângi inimile altora, un anumit fel de distracție plăcută în care eu una nu găsesc niciun fel de merit. Spune-mi, te rog, pe cine te face vanitatea asta a ta să crezi că l-ai făcut nefericit în seara asta?

Ea își apropie buzele de urechea mea:

— Isidore și Alfred de Hamal sunt amândoi aici, îmi șopti.

— Zău? Sunt? Aș vrea să-i văd și eu.

— Scumpa de ea! Ți-am stârnit și eu o dată curiozitatea. Haide cu mine, am să ți-i arăt. Mi-o luă înainte, zicând cu toată trufia: Numai că nu poți să-i vezi bine de aici, din sălile de clasă. *Madame* prea îi ține la distanță. Să trecem prin grădină, să intrăm prin coridor și să ne apropiem de ei pe la spate. O să ne certe dacă ne prinde, dar n-are a face.

De data asta nu-mi păsa nici mie. Am mers deci prin grădină, am pătruns în coridor printr-o ușiță retrasă și, apropiindu-ne de sala cea pătrată, dar ținându-ne mereu în umbra coridorului, am ajuns să vedem îndeaproape grupul de *jeunes gens*.

Cred că aș fi fost în stare să-l identific pe cuceritorul De Hamal chiar fără să-mi fie arătat. Era un mic *dandy* cu nasul drept și cu trăsăturile foarte regulate. Spun „mic *dandy*” deși nu era sub media obișnuită în ce privește statura, însă dimensiunile la care era croit erau tare

mărunte, mâinile și picioarele îi păreau micuțe. Era drăgălaș și neted la față ca o păpușă, și în același timp îmbrăcat frumos, pieptănat frumos, cu ghetete lustruite, cu mănușile și cravata bine puse la punct, era, într-un cuvânt, încântător. „Ce personaj încântător!” am și exclamat, și am lăudat cu toată căldura gustul Ginevrei. Am întrebat-o ce anume credea că ar mai putea face De Hamal cu resturile prețioase ale inimii pe care ea o frânsese, le păstra cumva într-o sticlă de parfum și le conserva în ulei de trandafiri? Am mai remarcat, de asemenea, cu aprobare și încântare, că mâinile colonelului abia dacă erau mai mari decât cele ale domnișoarei Fanshawe, și am și sugerat că această împrejurare este favorabilă întrucât ar fi însemnat că, la nevoie, el i-ar fi putut purta mănușile ei. Mă și îndrăgostisem de buclیșoarele lui, i-am mai spus. Cât despre fruntea lui joasă, grecească și capul său cu trăsături dulci, clasice, am mărturisit că n-aveam cuvinte să le laud așa cum s-ar fi convenit.

— Și dacă el s-ar fi îndrăgostit de dumneata? mi-a sugerat cu o bucurie crudă Ginevra.

— O, Dumnezeule, ce fericire ar fi! spusei. Dar nu fi inumană, domnișoară Fanshawe: Să-mi mai bagi asemenea gânduri mie în cap ar fi ca și cum i-ai arăta nefericitului Cain de departe de tot priveliștea Paradisului.

— Ți place, atunci?

— Așa cum îmi plac dulciurile, și marmelada și prăjiturile și florile de seră.

Ginevra îmi admiră gustul, pentru că toate aceste lucruri constituiau pentru ea obiecte de adorație. Îi venea deci ușor să creadă că și pentru mine erau la fel de prețioase.

— Și acuma, Isidore, spusei.

Mărturisesc că eram și mai curioasă să-l văd pe el decât pe rivalul său. Însă Ginevra era încă absorbită complet de celălalt.

— Alfred a fost primit aici în seara asta, spuse, prin stăruințele mătușii sale, *Madame la Baronne* de Dorlodot; și acuma, când l-ai văzut, poți să înțelegi de ce am fost așa de bine dispusă toată seara și de ce am jucat așa de bine și

am dansat cu atâta viață și de ce sunt acum fericită ca o regină? *Dieu! Dieu!*¹ Era așa de amuzant să mă uit întâi la el și pe urmă la celălalt și să-i înnebunesc pe amândoi!

— Dar celălalt unde e? Arată-mi-l pe Isidore.

— Nu vreau.

— De ce nu?

— Mi-e rușine cu el!

— Din ce cauză?

— Pentru că... pentru că... (într-o șoaptă) are niște favoriți portocalii - roșii - uite!

— Ai dat cărțile pe față! I-am răspuns. Nu-i nimic, arată-mi-l și mie. Îți promit că n-am să leșin când îl văd.

Privi în jurul ei. Exact în clipa aceea o voce englezească se făcu auzită în spatele ei și al meu.

— Stați amândouă în curent. Ar trebui să plecați de aici de pe coridor.

— Dar nu e deloc curent, doctore John, spusei, întorcându-mă spre el.

— Ea răcește atât de ușor, continuă el, privind-o pe Ginevra cu o blândețe extraordinară. E delicată, trebuie să avem grijă de ea, să-i aducem un șal.

— Permiteți-mi să apreciez și singură, spuse domnișoara Fanshawe, cu aerul ei de superioritate. N-am nevoie de niciun șal.

— Rochia dumitale e subțire, ai dansat, te-ai încălzit toată.

— Mereu predicile astea, răspunse ea, mereu cu gura pe mine, gata să-mi faceți morală.

Răspunsul pe care doctorul John ar fi trebuit să i-l dea nu veni. Că sentimentele îi fuseseră rănite se vedea limpede pe fața lui. Întunecat la față și întristat, cu aerul unuia care a fost jignit, se întoarse puțin într-o parte, însă continua să arate plin de răbdare. Eu știam unde erau, foarte aproape o mulțime de șaluri. Alergai deci și adusei unul din ele.

— Are să-l țină pe ea, mă angajez eu s-o silesc, am spus, înfășurându-l bine peste rochia ei de muselină, acoperindu-i cu grijă gâtul și brațele. El e Isidore? o întrebai apoi, într-o

¹ Doamne, Doamne!

șoaptă cam înfierbântată. Ea își repezi în afară buza de sus, surâse și dădu din cap a aprobare. El e Isidore? repetai eu, zgâlțâind-o puțin. Aș fi fost în stare s-o scutur de-a binelea.

— *C'est lui-même*¹, spuse ea. Ce grosolan pare, în comparație eu colonelul-conte! Și pe urmă – oh *ciel!*² – favoriții ăștia!

Doctorul John se îndepărtase acum.

— Colonelul-conte! repetai eu ca un ecou. Păpușica, marioneta, omulețul, făptura aceea degenerată! Un biet lacheu pe lângă doctorul John. Valetul lui, rândașul lui!

Este cu putință ca domnul acesta frumos, generos – frumos ca o icoană – să-ți ofere mâna lui onorabilă și inima lui atât de mare, să-ți promită că-ți va apăra făptura asta ușuratică și mintea ta fără nicio valoare, printre furtunile și bătăliile vieții, și tu să te dai îndărăt, să-ți bați joc de el, să-l rănești, să-l chinuiești? Ai cu adevărat putere să faci așa ceva? Cine ți-a dat ție puterea asta? Și unde e? O ții ascunsă în frumusețea asta a ta, în tenul ăsta trandafiriu și alb și în părul ăsta galben? Asta îi apleacă sufletul la picioarele tale și-i îndoaie gâtul sub jugul tău? Asta atrage afecțiunea, tandrețea, speranțele, însuflețirea, iubirea lui nobilă, din inimă – pentru tine – și tu nu vrei să le primești? Îl nesocotești? Glumești, fără doar și poate, nu poți să vorbești serios. Îl iubești, tânjești după el, dar te joci numai cu inima lui ca să-l câștigi și mai mult?

— Bah! Ce tot spui! Nu înțeleg nici jumătate din ce spui aici.

O trăsesem afară în grădină, înainte de a-i răspunde. Am împins-o pe o bancă și am anunțat-o că n-are să se miște de acolo până n-are să afirme răspicat pe cine intenționează să accepte în cele din urmă: bărbatul adevărat sau maimuța.

— Cel pe care îl numești un bărbat adevărat, spuse ea, este burghezul. Acela cu părul ca nisipul, și care se numește John? *Cela suffit! je n'en veux pas*³. Colonelul De

¹ Chiar el.

² Cerule!

³ Ajunge! Nu vreau așa ceva

Hamal este un domn din lumea bună, cu relații excelente, maniere desăvârșite, aspect cât se poate de plăcut, cu o față palidă și interesantă, și cu părul și ochii unui italian. Și, pe urmă, el mai e și însoțitorul cel mai încântător pe care ți l-ai putea dori, un bărbat exact așa cum mi-l doresc. Nu cu „bun simț” și serios ca celălalt, ci un om cu care să pot să stau și eu de vorbă pe picior de egalitate, care nu mă cicălește și nu mă tot plictisește, care nu mă hărțuiește cu lucruri înalte și adânci și cu pasiuni și talente pentru care eu nu am niciun fel de gusturi. Așa să știi. Și nu mă mai strânge așa.

Slăbii strânsoarea în care o țineam, și ea țâșni din mâinile mele. Nu mă mai ostenii s-o urmez.

Într-un fel sau altul, nu m-am putut stăpâni să nu mă mai întorc o dată pe coridor să mai arunc o privire asupra doctorului John. L-am întâlnit pe treptele dinspre grădină, oprit într-un loc pe care bătea din plin lumina unei ferestre. Nu mă puteam înșela. Îi cunoșteam bine statura frumos proporționată, căci mă îndoiesc că în toată adunarea de acolo mai era cineva care să-i fie deopotrivă. Își ținea pălăria în mână, capul său descoperit, fruntea și chipul lui nobile erau frumoase, exprimând bărbăția. Trăsăturile *lui* nu erau reci, ușuratece sau trădând slăbiciunea. Deși bine modelate, nu erau nici îndulcite și nici vagi ca să-și piardă forța și semnificația prin vreo simetrie cochetă. Multe simțăminte exprimau uneori aceste trăsături și încă și mai multe rămâneau tăcute dar vizibile în ochii lui. Cel puțin acestea erau gândurile pe care mi le stârnea vederea lui. Mie mi se părea că el este așa cum îl văd eu. Un sentiment inexprimabil de uimire mă stăpânea pe când îl priveam pe bărbatul acesta și îmi spuneam că este cu neputință ca unul ca el să poată fi respins în simțămintele lui.

N-aveam deloc intenția să mă apropii de el sau să-i adresez cuvântul acolo, în grădină, căci relațiile de simple cunoștințe dintre noi nu-mi permiteau o asemenea inițiativă. Vroiam doar să-l mai privesc acolo în mijlocul mulțimii, eu însămi rămânând neobservată, astfel că acum, dând peste el, mă trăsei îndărăt. Însă el mă căuta, sau mai

bine zis o căuta pe cea care fusese împreună cu mine. Coborî astfel treptele și mă urmă pe alee.

— O cunoști pe domnișoara Fanshawe? Adică, am vrut să te întreb, o cunoști de mult? spuse.

— Da, o cunosc.

— Îndeaproape?

— Exact atât de îndeaproape cât aş dori.

— Ce-ai făcut cu ea acum?

„Sunt eu guvernanta ei?” mă simţeam înclinată să-l întreb, însă îi răspunsei numai: ;

— Am scuturat-o numai niţel dar aş fi zgâlţâit-o şi mai mult, doar că mi-a scăpat printre degete şi a fugit.

— Ai vrea dumneata să-mi faci favoarea, îmi ceru el, să fii cu ochii pe ea în seara asta şi să ai grijă să nu facă vreo imprudenţă, de pildă, să nu iasă aşa repede în aerul acesta rece de afară îndată după ce a dansat?

— Aş putea, la urma urmelor, să-mi mai arunc privirile spre ea, dacă dumneata îmi ceri asta. Însă ea e o fiinţă prea independentă ca să se supună uşor controlului meu.

— E atât de tânără şi nespus de naivă, spuse el.

— Pentru mine, ea este o enigmă, răspunsei eu.

— Este? întrebă el, foarte interesat deodată. În ce fel?

— Mi-ar fi greu să spun în ce fel anume, greu, cel puţin să-ţi spun dumitale în ce fel.

— Şi de ce tocmai mie?

— Mă întreb de ce nu e mai încântată că dumneata îi eşti un prieten atât de bun.

— Dar ea n-are nici cea mai vagă idee cât de bun prieten îi sunt eu. Tocmai asta nu pot eu s-o fac să înţeleagă. Pot să te întreb dacă ţi-a vorbit şi dumitale vreodată despre mine?

— Sub numele de Isidore, mi-a vorbit adesea despre dumneata, dar trebuie să mai adaug că doar de zece minute încoace am aflat că dumneata şi Isidore sunteţi una şi aceeaşi persoană. Şi de tot atât de puţine minute, domnule doctor John, am aflat că Ginevra Fanshawe, este persoana de sub acoperişul acesta faţă de care de atâta vreme manifesti domnia-ta acest interes, că ea este

magnetul care te atrage pe *rue Fossette*, că de dragul ei te aventurezi aici în grădină și cauți casetele pe care le aruncă aici rivalii dumitale.

— Știi totul?

— Știu toate acestea.

— De mai bine de un an mă obișnuisem s-o întâlnesc în societate. Doamna Cholmondeley, prietena ei, este și cunoștința mea. În felul acesta o întâlnesc în fiecare duminică. Însă ai băgat de seamă că vorbește adesea despre mine numindu-mă Isidore. Aș putea - fără să-ți cer să dai dovadă de indiscreție - să te întreb care este tonul, care este înțelesul spuselor ei? Stau tot într-o încordare întrebându-te aceasta, căci sunt frământat de nesiguranță în ce privește stadiul exact al relațiilor mele cu ea.

— O, ea e schimbătoare de felul ei, își schimbă dispozițiile după cum bate vântul.

— Dar, totuși, ai putut să-ți faci o oarecare idee?

„Pot, mă gândeam în sinea mea, dar n-ar avea niciun rost să-ți spun și dumitale care este ideea pe care mi-am făcut-o. Și pe lângă asta, chiar dacă ți-aș spune că nu te iubește, tot nu m-ai crede”.

— Taci, continuă el. Îmi închipui că n-ai să-mi comunicai vești bune. N-are importanță. Chiar dacă ea simte pentru mine de-a dreptul răceală și aversiune, asta nu e decât un semn că eu n-o merit.

— Te îndoiești de dumneata însuși? Te consideri inferior colonelului De Hamal?

— O iubesc pe domnișoara Fanshawe cu mult mai mult decât poate iubi De Hamal vreo ființă omenească, și aș putea să am grijă de ea mult mai bine decât ar face-o el. Când îl respectă pe De Hamal, tare mi-e teamă că ea își hrănește doar o iluzie. Eu cunosc firea omului acesta, îi știu toate antecedentele și aventurile lui. Nu este demn de frumoasa dumitale prietenă.

— Această „frumoasă prietenă a mea” ar trebui să știe și ea asta și să mai știe sau să simtă și cine e demn de ea. Dacă frumusețea sau mintea n-o ajută în privința aceasta, atunci merită orice lecție, oricât de aspră.

— Nu ți se pare că ești cam severă?

— Sunt excesiv de severă, mai severă decât doresc să te las pe dumneata să vezi. Ar trebui să mă auzi vorbindu-i „frumoasei și tinerei prietene”, numai că ai fi cât se poate de tulburat de lipsa mea de considerație și de blândețe față de firea ei atât de delicată.

— E atât de frumoasă! Nu poți să simți față de ea nimic altceva decât iubire. Dumneata, de pildă, sau orice femeie mai în vârstă decât ea, nu poți simți față de o zână atât de naivă, nevinovată, feciorelnică, decât o dragoste de mamă sau de soră mai mare. Ce înger plin de grație! Nu ți se înmoaie inima când își revarsă în urechea dumitale confidențele ei pure, copilărești? Cât ești dumneata de privilegiată! oftă el.

— Mi se întâmplă să-i tai scurt asemenea confidențe din când în când, spusei. Însă, iartă-mă, domnule doctor John, mi-ai da voie să schimb subiectul discuției o clipă? Ce ființă divină este acest De Hamal! Ce nas are în mijlocul feței – desăvârșit! Încearcă numai să modelezi unul ca al lui din lut sau plastilină, și n-ai putea să-l faci mai frumos sau mai drept sau mai clasic. Și pe urmă, buzele și bărbia – clasice – și prestața lui sublimă!

— De Hamal este o marionetă nesuferită, pe lângă faptul că este și un soldat cu totul lipsit de curaj.

— Dumneata, domnule doctor John, și oricare alt bărbat care se vede alcătuit după tipare mai puțin rafinate decât el, ar trebui să simți față de dânsul o afecțiune plină de admirație, așa cum Marte și alți zei mai grosolani trebuie să-i fi purtat grațiosului Apollo.

— Un pungaș nenorocit, lipsit de orice credință, și care mai joacă și cărți pe deasupra! spuse doctorul John cam scurt, pe care aș putea să-l ridic de jos cu o singură mână dacă-l apuc de cingătoare, să-l las pe urmă în troaca porcilor unde e locul lui.

— Pe un înger dulce ca el! spusei. Ce idei îți umblă prin cap! Nu ți se pare că ești cam sever, domnule doctor John?

Și aici am făcut o pauză. Pentru a doua oară în seara aceea exagerasem, mă aventurasem dincolo de ceea ce

consideram eu a fi obișnuințele firii mele, și vorbeam cu o încordare spontană, impulsivă, care mă surprinse și pe mine când mă oprii să mă gândesc puțin la ce spuseseam. Când mă treziseam dimineața, aș fi putut să-mi închipui că înainte de lăsarea nopții aveam să joc rolul unui îndrăgostit cochet într-un vodevil, ca apoi, un ceas mai târziu, să discut cu doctorul John cât se poate de sincer povestea iubirii sale nefericite și pe deasupra să-l mai și ironizez în legătură cu iluziile pe care și le făcea singur? Nu mi-aș fi închipuit asemenea excесе cum nu m-aș fi văzut făcând o ascensiune cu balonul sau o călătorie la Capul Horn.

După ce străbătusem aleea, doctorul și cu mine ne reîntorceam acum spre casă. Răstrângerile dinspre fereastra luminată cădeau iarăși pe fața lui. Surâdea, însă își păstra aerul melancolic. Cum aș fi vrut să-l văd recâștigându-și liniștea sufletească! Cât mă durea să-l văd apăsător de o asemenea suferință, și mai ales o suferință având asemenea cauze! El, cu marile lui calități, tocmai el să iubească fără șansă! Nu știam pe vremea aceea că tristețea născută din asemenea eșecuri este pentru unele minți cea mai bună hrană, și nici nu mă gândeam la faptul că unele plante, „deși fără miros când sunt întregi, își dezvăluie mireasma când le rupi“.

— Nu mai fi necăjit, nu te lăsa să suferi, izbucnii eu. Dacă există în Ginevra o singură scânteie care să merite dragostea dumitale, până la urmă va simți – va trebui să simtă – recunoștință pentru aceasta. Fii curajos, păstrează speranța, doctore John. Cine să mai nădăjduiască dacă dumneata n-ai face-o?

Ca răsplată pentru această declarație am primit — ceea ce, s-ar zice, și meritam – o privire plină de surpriză. Am crezut de asemenea că deslușesc în ea și, oarecare dezaprobare. Ne-am despărțit și am intrat în casă, care mi s-a părut deodată foarte rece. Ceasurile băteau, și clopotele bisericilor odată cu ele. Miezul nopții. Invitații își luau în grabă rămas bun, sărbătorirea se terminase, lămpile începeau să se stingă. Încă un ceas și pensionul, ca și toate camerele din clădire, aveau să fie întunecate și tăcute. Eu

Însămi la ora aceea eram în patul meu, doar că nu adormisem. Pentru mine nu era ușor să adorm după o zi atât de plină de lucruri tulburătoare și neobișnuite.

15

VACANȚA MARE

DUPĂ SĂRBĂTORIREA ANIVERSĂRII doamnei Beck, precedată de cele trei săptămâni de slăbire a disciplinei, după cele douăsprezece ceasuri de bună dispoziție și petrecere și ziua următoare consacrată odihnei cerută de starea de apatie normală după asemenea excese, urmă o perioadă diferită: două luni de străduințe reale, de studiu încordat, neabătut de nimic. Aceste două luni, fiind și ultimele din anul școlar, erau de fapt și singurele luni de lucru activ și adevărat ale anului. În ele își concentrău – deopotrivă profesoarele, pedagogii și elevele – munca cea mai grea pentru pregătirea examenelor de dinaintea distribuirii premiilor. Cele care candidau pentru asemenea recompense lucrau acum din toate puterile. Profesoarele și supraveghetoarele puneau și ele umărul ca să le îndemne pe cele rămase în urmă și ca să le încurajeze și ajute cum se cuvine pe cele merituoase. Trebuia să facem totul pentru a arăta publicului – cât mai elocvent cu putință – că se muncește și toate mijloacele erau bune pentru atingerea acestui scop.

Personal nu prea aveam vreme să văd cum se achită celelalte profesoare de această sarcină, eu însămi eram destul de preocupată de ce-mi pusesem în gând. Și n-aș fi putut spune că munca mea ar fi fost mai ușoară, căci ea consta în a convinge vreo nouăzeci de capete să-și însușească ceea ce ele considerau a fi știința cea mai complicată și greu de pătruns, cea a limbii englezești, și de a struni nouăzeci de limbi spre a pronunța cum se cuvine ceea ce lor li se părea cu neputință de pronunțat: șuiurul și

fricativele silabelor insulare.

Sosi și ziua examenelor. Teribilă zi! Elevele erau pregătite cu cea mai mare grijă, îmbrăcate cât mai sobru, nu mai erau de văzut toalete vapoase sau fluturătoare și nici voaluri albe sau panglici azurii. Uniforma gravă, strictă, severă era la ordinea zilei. Mie mi se părea că mai ales asupra mea cădea greutatea unei asemenea zile, că eu singură dintre toate profesoarele eram aleasă să îndur apăsarea și necazurile acestor ceasuri de încercare. Celorlalte profesoare nu li se cerea să examineze ele însele materiile pe care le predaseră, căci profesorul de literatură, *Monsieur* Paul, lua asupra sa această îndatorire. El, autocratul școlii, strângea într-o singură mână toate frânele școlii, respingea orice fel de ajutor, nu tolera să fie ajutat de nimeni. *Madame* însăși, care – era limpede – ar fi dorit să preia ea însăși sarcina de a asculta elevele la geografie – materia ei favorită și pe care se pricepea să o predea cât se poate de bine – fu silită să renunțe și să se supună voinței despotice sale rubedenii. El înlătura superb tot statul major al profesoarelor și profesorilor și urca singur-singurel pe estrada examinatorului. Îl necăjea faptul că era silit să facă o excepție la această normă, însă adevărul este că el nu stăpânea limba engleză, astfel că trebuia să lase această ramură a disciplinelor școlare în mâinile profesoarei de engleză, ceea ce și făcu dar nu fără o urmă de gelozie destul de naivă.

Ceea ce constituia caracteristica acestui omuleț, capabil însă pasionat și acaparator, era o permanentă cruciadă îndreptată împotriva amorului propriu al oricărei alte ființe în afară de el însuși. Avea o slăbiciune deosebită de a participa la orice fel de manifestări la care ar fi urmat să participe oricine altcineva. Căuta să se stăpânească pe cât îi era cu putință, și atunci când nu mai putea s-o facă fumega ca o oală în fierbere.

În seara din ajunul examenelor mă plimbam prin grădină, ca dealtfel toate celelalte profesoare și eleve. *Monsieur* Emanuel mi-a apărut alături pe așa numita *allée défendue*. Își ținea țigara între buze, haina – o manta cât se poate de

caracteristică pentru el, fără o formă anume – îi atârna întunecat și amenințător, bereta pe care o purta de obicei îi umbrea tâmpla stângă, favoriții negri i se încârligau ca mustățile unui motan furios, ochii săi albaștri ascundeau un nor în scânteierea lor.

— *Ainsi*, începu el dintr-o dată, încruntându-se și oprindu-mă din plimbarea mea, *vous allez trôner comme une reine, demain – trôner à mes côtés. Sans doute vous savourez d'avance les délices de l'autorité. Je crois voir un je ne sais quoi de rayonnant, petite ambitieuse!*¹

De fapt greșea întru totul. Nu prețuiam – nici n-aș fi putut-o face chiar dacă aș fi vrut – admirația sau bunele păreri ale publicului de-a doua zi în aceeași măsură cu el. Dacă în acest public s-ar fi numărat la fel de mulți prieteni personali sau măcar cunoștințe de ale mele, cum era cazul cu prietenii lui, atunci nu mai știu cum ar fi stat lucrurile. Vorbesc însă de situația care mi prezenta mie atunci. Asupra mea triumfurile repurtate în școală nu aruncau decât o strălucire rece. Mă minunam încă de pe atunci – și mă minunez și acum – cum se făcea că pentru el asemenea succese păreau să reverse o căldură și o strălucire ca aceea a focului din cămin. Poate că el aprecia asemenea triumfuri cam prea mult, *eu*, în orice caz, prea puțin. Cu toate acestea, aveam și eu închipuirile mele, ca și el. Îmi plăcea, de exemplu, să-l văd pe *Monsieur* Paul gelos. Un asemenea sentiment îi colora firea și îi trezea la viață spiritul, arunca tot soiul de lumini și umbre ciudate peste fața sa posomorită și în ochii lui violenți, azurii (el însuși obișnuia să spună că părul său brun și ochii săi albaștri constituiau *une de ses beautés*²). Mânia sa avea ceva plăcut, era excesivă, suavă, cu totul nerațională dar niciodată ipocrită. N-am spus deci niciun cuvânt spre a-i nega acuzațiile. L-am întrebat doar unde avea să se desfășoare examenul de limba engleză, la începutul sau la

¹ Așadar [...] ai să tronezi asemenea unei regine, mâine – alături de mine? Fără îndoială, savurezi de pe acum desfătările puterii. Mi se pare că și văd ceva strălucindu-ți pe chip, micuță ambițioasă!

² Unul din farmecele lui

sfârșitul zilei rezervate pentru ascultarea elevelor?

— Ezit încă, spuse el, dacă e cazul să-l așez chiar la început, înainte ca să vină chiar foarte multă lume și când firea dumitale ambițioasă n-are să aibă mulțumirea unui public foarte numeros, sau chiar la sfârșit, când cu toții au să fie obosiți și are să ți se mai acorde doar o atenție plictisită și distrată.

— *Que vous êtes dur, Monsieur*¹ spusei, prefăcându-mă consternată.

— Așa și trebuie, să fiu aspru cu dumneata. Dumneata ești dintre ființele acelea care trebuie reprimare. Te știu eu! Te cunosc. Alții, aici, în casă, te văd cum treci de colo până colo și-și închipuie că nu ești decât o umbră fără viață. Dar eu ți-am scrutat fața o singură dată și mi-a ajuns...

— Și crezi cu adevărat acum că mă cunoști?

Fără să-mi răspundă direct la întrebare, continuă:

— N-ai fost încântată atunci când ai avut succes în vodevilul acela? Te-am urmărit și am văzut că ardeai toată să triumfi, ți se citea asta pe față. Ce foc aveai în priviri! Nu doar o licărire, ci o flacără, *je me tiens pour averti*².

— Sentimentele pe care le-am avut atunci, *Monsieur* — și iartă-mă dacă-ți spun că exagerezi cât se poate de tare atât calitatea cât și cantitatea acestor sentimente — erau cu totul abstracte. Nici nu-mi păsa de vodevilul acela. Mi-era silă de rolul pe care m-ai pus să-l joc. N-am simțit niciun fel de simpatie față de publicul din fața scenei. Sunt oameni cumsecade, fără îndoială, dar cât îi cunosc eu? Înseamnă ei ceva pentru mine? Mi-ar păsa cât de cât dacă aș mai da ochii cu ei mâine? Poate însemna examenul de mâine altceva decât o sarcină pentru mine — o sarcină de care aș vrea să mă văd cruțată?

— Ai vrea să preiau eu sarcina aceasta?

— Din toată inima, dacă dumitale nu ți-e teamă că ai să dai greș.

— Dar eu aș da greș. Eu nu știu decât trei propozițiuni în limba engleză și câteva vorbe doar, de pildă; soare, luna,

¹ Ce aspru ești, domnul meu.

² Cred că sunt lămurit.

stele - *est-ce bien dit?*¹ După părerea mea ar fi mai bine dacă am renunța cu totul la treaba asta, dacă n-am mai ține deloc examen la limba engleză, eh?

— Dacă *Madame* consimte, eu nu pot decât să fiu de acord.

— Din toată inima?

— Din toată inima.

El își fumă o vreme țigara în tăcere. Deodată se întoarse spre mine:

— *Donnez-moi la main*² spuse, și pizma și gelozia i se topiră de pe chip, iar în locul lor străluci o clipă acolo o bunătate generoasă: Haide, să nu mai fim rivali, să fim prieteni. Examenul are să aibă loc, și am să-ți aleg un moment cât mai bun. Și, în loc să mă supăr și nu caut să-ți pun bețe în roate cum mă simțeam înclinat s-o fac acum câteva minute - căci am și eu clipele mele de răutate, dintotdeauna le-am avut, din copilărie - am să te ajut din toată inima. În fond, dumneata ești singură și ești străină aici, și trebuie să-ți faci un drum în viață și să-ți câștigi singură pâinea de toate zilele. Ți-ar prinde bine să ajungi să fii cunoscută. Să fim prieteni, vrei?

— Din toată inima. *Monsieur*. Sunt bucuroasă să-mi găsesc un prieten. Sunt mai mulțumită decât de un triumf oarecare.

— *Pauvrette!*³ spuse, și se întoarse pe călcâie și mă părăsi pe alee.

Examenul trecu cu bine. *Monsieur* Paul se ținu de cuvânt și făcu tot ce-i stătea în putință ca să-mi ușureze sarcina. A doua zi urmă împărțirea premiilor. Trecu și asta cu bine. Școala intră în vacanță, elevele se duseră la casele lor și începu cu adevărat vacanța mare.

Vacanța aceea! Am s-o uit vreodată? Cred că nu. *Madame* Beck plecă, din prima zi de vacanță, la mare după copiii săi. Toate cele trei profesoare aveau rude sau prieteni la care își găsiră refugiu, toți profesorii părăsiră orașul, unii

¹ E bine spus?

² Dă-mi mâna.

³ Sărăcuța

Îndreptându-se spre Paris, alții spre Boue-Marine; *Monsieur* Paul porni într-un pelerinaj la Roma. Casa rămase cu totul pustie în afară de persoana mea, a unei servante și a unei eleve infirme și cam înapoiate la minte, un fel de cretină pe care maică-sa vitregă aflată undeva, într-un fund de provincie, nu voia s-o ia acasă.

Inima mi se strânse, doruri nelămurite și nefericite mă străbăteau fără încetare. Cât de lungi mi se păreau zilele de septembrie! Cât de tăcute, cât de lipsite de viață! Ce vaste și goale păreau sălile acelea pustii! Cât de posomorâtă era grădina căzută în paragină, cenușie toată de praful zilelor de vară ce trecuseră peste oraș! Strângându-mi gândurile, atunci, la începutul acelor opt săptămâni de vacanță, nu-mi venea deloc să cred c-aveam să mai apuc să le văd capătul. Curajul mă părăsise cu totul, și acum, când mi se răpise și ocupația cu oare să-mi umplu răgazurile, mă simțeam cu totul descurajată. Gândurile la viitor nu-mi mai aduceau niciun fel de nădejde. Viitorul acesta nu-mi promitea niciun fel de mângâiere, nu-mi oferea nicio promisiune, nu-mi aducea nicio ușurare pentru a mă face să îndur mai ușor răul prezent în speranța unui mai bine așteptat. O tristă indiferență față de viață în general mă apăsa adesea – o resemnare deznădăjduită care mă împingea parcă spre sfârșitul tuturor celor pământești. Vai mie! Acum, când aveam răgaz deplin să privesc viața așa cum una ca mine trebuia s-o privească, nu vedeam în fața mea decât un pustiu lipsit de orice speranță, nisipuri nesfârșite, niciun câmp verde, niciun palmier, nicio oază cât vedeam cu ochii. Speranțele pe care atât le îndrăgește tinerețea, care o înviorează și o împing mai departe în viață, mie îmi erau necunoscute și nu mai îndrăzneau să le caut. Chiar dacă uneori îmi băteau la poarta inimii, știam că trebuie să mi-o zăvorăsc cu toată asprimea. Nu îndrăzneau deloc să ofer găzduire unor asemenea oaspeți. Mi-era frică de moarte, de slăbiciuni și de tot răul pe care mi l-aș fi putut face singură.

Cititorule cu înclinații creștinești, știu că ai de gând să-mi ții o predică în legătură cu cele scrise mai sus, ca și

dumneata, moralistule, ca și domnia ta, înțeleptule grav. Dumneata, stoicule, te vei încrunta, dumneata, cinicule, vei râde rău, tăios, ca și dumneata, epicurianule. Foarte bine, luați-o fiecare dintre domniile voastre așa cum credeți. Accept predica, severa încruntare, râsul rău și hohotul de râs. Poate că aveți cu toții dreptate, și poate că, în împrejurări ca acelea pe care le-am cunoscut eu și domniile voastre ați fi căzut în aceeași greșeală. Adevărul este că prima lună a fost pentru mine interminabilă, neagră, apăsătoare.

Cretina nu părea deloc nefericită. Eu făceam tot ce-mi stătea în putință s-o hrănesc cât mai bine și s-o îngrijesc cum se cuvine, și ea nu cerea altceva decât de mâncare și lumina soarelui sau, dacă aceasta din urmă se întâmpla să lipsească, căldura focului. Facultățile ei debile se complăceau în inerție, creierul, ochii, urechile, inima ei dormitau liniștite, nu se puteau trezi la viață astfel că pentru ea letargia întruchipa Paradisul.

Trei săptămâni din vacanța aceea vremea fu caldă, frumoasă și uscată, însă a patra și a cincea săptămână au fost furtunoase și ploioase. Nu mai știu de ce schimbarea climei mi-a produs atunci o senzație atât de neplăcută, de ce furtuna dezlănțuită și ploaia torențială mi-au stârnit o demobilizare mai urâcioasă decât cea pe care o cunoscusem când vremea rămăsese senină. Însă așa s-a întâmplat și sistemul meu nervos aproape că nu mai putea suporta ceea ce trebuia să îndure în cursul acelor multe zile și nopți petrecute în casa pustie și uriașă. Cum mă mai rugam cerului să-mi dea mângâiere și sprijin! Cu ce putere mă stăpânea convingerea că soarta era dușmana mea neîmpăcată pe care prin nimic n-aș fi putut-o îndupleca!

Am simțit o oarecare ușurare atunci când o mătușă a sărmanei eleve înapoiate, o bătrânică foarte cumsecade, sosi într-o zi și o luă cu sine pe această ciudată și infirmă tovarășă a singurătății mele. Nefericita creatură devenise în unele clipe o sarcină grea pentru mine: n-o puteam scoate dincolo de zidurile grădinii și nici n-o puteam lăsa singură nicio clipă, căci mintea ei sărmană (ca și trupul dealtfel) îi

era betegită și înclinațiile ei instinctive o împingeau la rău. O abia ghicită înclinare către rău, o rea voință inconștientă impuneau supravegherea ei continuă. Cum rareori se întâmpla să vorbească și ședea ceasuri întregi văicărindu-se și gemând și strâmbându-și fața în cele mai oribile grimase, mi se părea mai degrabă că sunt întemnițată cu un animal ciudat și neîmblânzit decât cu un semen. În plus, trebuia să-i acord îngrijiri de o natură mai specială care cereau nervii de fier ai unu infirmiere de spital și fermitatea îmi era atât de des pusă la o grea încercare încât uneori mă simțeam pur și simplu bolnavă de moarte. În mod obișnuit asemenea îndatoriri nu-mi reveneau mie. O servanță anume, care acum era plecată, le îndeplinise până atunci și în graba cu care toată lumea plecase în vacanță nu se mai gândise nimeni să-i găsească o înlocuitoare. Încercările și istoveala pe care le-am cunoscut atunci n-au fost dintre cele mai ușoare pe care le-am suportat în viață. Cu toate acestea, oricât de tulburătoare și neplăcute erau ele, tot chinurile pe care le îndura mintea mea erau mai istovitoare și mai apăsătoare. Asistența pe care trebuia să i-o acord sărmaneii imbecile mă făcea deseori să-mi pierd orice dorință de a mai înghiți propria mea hrană și mă împingea, de abia ținându-mă pe picioare, la aerul curat din curte și la prospețimea fântânii din grădină. Însă pot spune că toată această suferință nu mi-a frânt inima, nu mi-a încetșoșat ochii și nu mi-a scăldat obrajii în lacrimi fierbinți.

Când sărmana cretină îmi fu luată de pe umeri am rămas liberă să mă plimb în voie. La început îmi lipsi curajul să mă aventurez prea departe de *rue Fossette*, însă, treptat, cercetai porțile orașului și trecui chiar de ele, și apoi continuai să mă plimb pe drumul mare, pe câmpuri, dincolo de cimitirul catolic și cel protestant, dincolo de fermele țărănești, pe ogoare și prin pădurice, și nici eu singură nu mai știam pe unde. Era ceva care mă împingea înainte, o febră care mă împiedica să mă opresc locului și lipsa oricărei tovărășii întreținea în sufletul meu o foame și mai ucigătoare. Adesea umblam așa ziua întreagă, prin ceasurile înăbușitoare ale amiezii și cele pustii ale după-

amiezilor, până târziu în amurg, și mă reîntorceam abia odată cu răsăritul lunii.

Pe când rătăceam astfel în singurătate, mă amuzam uneori să-mi închipui ce vor mai fi făcând ceilalți, cunoștințele pe care mi le făcusem la școală. *Madame Beck* era într-o veselă localitate de pe coastă împreună cu copiii, cu mama ei și cu un grup de prieteni care căutaseră aceleași locuri de distracție. *Zélie St. Pierre* era la Paris la rude. Celelalte profesoare erau fiecare acasă la ele. În sfârșit, mai era *Ginevra Fanshawe*, pe care niște cunoștințe o luaseră cu ele într-o călătorie de plăcere spre miazăzi. Dintre toate, *Ginevra* mi se părea cea mai fericită: călătorea acum prin peisajele cele mai încântătoare, soarele de septembrie strălucea pentru ea peste câmpurile mănoase, unde recoltele se pârguiau sub razele-i aurii. Amiezile cristaline îi salutau privirile îndreptate spre zărilor albastre legănate de contururile unduitoare ale munților.

Pentru mine toate acestea nu însemnau nimic. Și eu simțeam soarele de toamnă și clarul de lună al anotimpului recoltei, însă aproape că mi-aș fi dorit ca pământul și iarba să mă acopere și să mă ascundă în adâncuri de atingerea lor, căci nu-mi mai venea să trăiesc în lumina și farmecul lor, căci nu mi le puteam face prietene și nici nu găseam la ele afecțiune și apărare. *Ginevra*, în ce o privește, avea un alt fel de temperament, care o făcea să dăruiască și ea căldură și putere altora, să bucure și pe alții de lumina zilei și de mireasma nopților. Geniile cele bune care apăra stirpea omenească o protejau cu aripile lor și-i umbreau fruntea cu duhul lor apărător. Pretutindeni *Ginevra* era însoțită de dragostea adevărată și nicăieri nu s-ar fi putut spune că este singură. Era oare cu putință să rămână ea nesimțitoare la asemenea influențe binefăcătoare? Mie mi se părea imposibil. Nu mi-o puteam imagina într-o atare stare de apatie. Mi-o închipuiam recunoscătoare în taină, dăruindu-și pentru moment dragostea cu rezerve dar propunându-și ca într-o bună zi să arate tuturor cât de mult știa ea să iubească. Mi-l închipuiam pe credinciosul ei îndrăgostit înțelegându-i pe jumătate timiditatea și găsind

În această vagă înțelegere o oarecare alinare. Îmi închipuiam că între ei există o legătură ca și electrică de simpatie, un lanț fin cizelat de înțelegerea reciprocă menținându-i legați chiar de la o depărtare de o sută de leghe, făcându-le cu putință, peste munți și văi, comunicarea pe calea rugăciunilor și a dorințelor. Treptat, Ginevra deveni pentru mine un fel de eroină. Într-o zi, dându-mi seama de iluzia aceasta care câștigă mereu puteri în mine, îmi spusei: „Încep să cred cu adevărat că nervii mi-s prea încordați, mintea mea a suferit, fără îndoială, prea mult în ultima vreme, a prins o boală – ce e de făcut? Cum să mă însănătoșesc?”

De fapt se părea că nu e nicio cale să mă însănătoșesc în împrejurările în care mă aflam. În sfârșit, după o zi și o noapte de deprimare deosebit de chinuitoare, am priceput că sunt fizic bolnavă, și am simțit nevoia să mă aștern la pat. Cam la vremea aceea se termină și vara târzie care durase până atunci și începură furtunile echinocțiului de toamnă. Nouă zile întregi, întunecoase și umede, de-a lungul cărora ceasurile se fugăreau tulburi, asurzitoare, dezlănțuite, zăcui – amețită de vuietul vântului – într-o fierbințeală stranie a sângelui și a minții. Somnul îmi fugise cu totul. Mă ridicam uneori noaptea în capul oaselor căutându-l, rugându-l cu glas tare să se reîntoarcă cu uitarea lui spre mine. Nu-mi răspundea decât zăngănitul geamurilor, țipătul furtunii. Somnul însă nu revenea.

Mă abat de la povestirea mea. O dată, de fapt, tot veni, dar și atunci mânios și tulbure. Nerăbdător la rugămințile mele, aduse atunci cu sine un vis răzbunător. După ceasul bisericii Sfântul Ioan Botezătorul, acest vis mă stăpâni doar cincisprezece minute, un timp scurt însă de ajuns pentru a-mi zdruncina întreaga ființă cu o spaimă nemaîștiută. Și spun astfel pentru a da acelui simțământ fără nume ceva din nuanțarea, înfățișarea, spaima pe care le-ar fi adus cu sine o viziune a veșniciei. În noaptea aceea, între miezul nopții și ceasul unu, mi-a fost dus la buze un pahar întunecat, plin cu o băutură puternică, stranie, din niciun izvor scoasă – era o licoare răsărită din adâncurile unei mări

fără de fund și fără margini. Suferințele, care le sunt date muritorilor în timpul lor măsurat și socotit după ceas, nu pot avea gustul acelor suferințe. Sorbind din acest pahar și apoi trezindu-mă îmi venea să cred că totul se terminase, că sosise sfârșitul. Tremurând și plină de spaimă – pe măsură ce îmi recăștigam stăpânirea asupra mea însămi – gata să chem în ajutor orice făptură care m-ar fi putut susține, dar știind bine că niciun semen nu era pe aproape ca să-mi audă chemarea, căci slujnica aceea, Goton, era prea departe în iatacul ei din pod ca să mă poată auzi, m-am ridicat în genunchi în patul meu. Ceasuri de spaimă au alunecat peste mine, eram sfâșiată de chinuri de nedescris, cu mintea tulbure și apăsată. Cred că dintre toate ororile pe care le-am cunoscut în noaptea aceea, acestea au fost cele mai chinuitoare. Mi se părea că până și ființele scumpe, acum moarte, și care în viață mă iubiseră atât, mă așteptau în altă parte, înstrăinate de mine, ființa mea cea mai lăuntrică mi-era otrăvită de un sentiment de nedescris în ce privește viitorul. Nu mai vedeam nicio rază de speranță care să mă îndemne să caut sănătatea sau să-mi trezească dorința de a trăi, și cu toate acestea nu puteam îndura glasul nemilos și fioros al Morții care îmi spunea că trebuie să mă aventurez pe cărările ei necunoscute, de spaimă. Când am încercat să mă rog n-am fost în stare să scot decât aceste cuvinte:

— Încă din zilele tinereții mele ți-am îndurat spaimile cu mintea asta a mea, tulbure.

Și era adevărul-adevărat.

Dimineața, când îmi aduse ceaiul, bătrâna Goton îmi ceru cu insistență să chem un doctor. Nu m-am învoit, mă gândeam că niciun doctor nu m-ar fi putut ajuta.

Într-o seară – și trebuie să spun că nu eram deloc pradă delirului, ci dimpotrivă, cât se poate de lucidă – m-am sculat și m-am îmbrăcat, așa cum eram, tremurătoare și abia ținându-mă pe picioare. Singurătatea și tăcerea imensului dormitor nu mi se mai păreau cu puțință de suportat, paturile albe și sinistre mi se păreau că se preschimbă sub ochii mei în adevărate spectre – căpătâiul

fiecăruia dintre ele se prefăcea într-un cap de mort, uriaș și ars de soare – vise fantomatice dintr-o lume mai bătrână și venind de la o stirpe de făpturi mai impunătoare mă priveau înghețate din orbitele lor căscate, în seara aceea mi s-a întipărit în suflet, mai puternică decât oricând, convingerea că soarta este nemiloasă cu mine și că speranța nu este altceva decât un idol mincinos, orb. Lipsit de viață și cu inima ca o stană de piatră. Simțeam de asemenea că încercările își atinseseră punctul cel mai înalt și că acum îmi stătea mie în putință să le risipesc cu propriile mele mâini, așa cum erau – arse de febră, slabe, tremurătoare. Mai ploua încă și bătea vântul, însă cu mai puțină sălbăticie – sau cel puțin așa mi se părea – decât în timpul zilei. Se lăsa amurgul și doream să cred că are să aducă după sine o mai blândă înrăurire. De la fereastra adâncă din dreptul patului meu vedeam norii de seară alunecând jos de tot pe cer asemenea unor stindarde plecate. Mi se părea că în ceasul acesta era în cerul de deasupra capului și afecțiune și jale pentru toate suferințele îndurate aici jos, pe pământ, apăsarea visului meu de spaimă se mai alină, odată cu el și gândul acela de nesuportat că nu există nicio ființă pe lume care să mă îndrăgească – care să mă ia în stăpânire, și aproape că simțământul acesta mi se preschimbă într-un altul, contrar – simțeam că nădejdea avea să-mi încolțească mai limpede în minte dacă aș ieși de sub acoperișul acesta care mă apăsa asemenea lespezii unui mormânt, dacă aș fi putut ieși afară din oraș pe un deal liniștit pe care-l știam departe, pierdut între câmpuri. Înfășurată într-o mantie (știu că nu eram pradă delirului, pentru că am avut grijă să mă îmbrac în vestimente călduroase) am pornit la drum. Clopotele unei biserici m-au oprit din drum, păreau să mă cheme la slujba de seară, și am intrat. Orice ritual solemn, orice gest sincer de adorație, orice înălțare a privirilor și rugilor spre Dumnezeu îmi erau atunci deopotrivă de binevenite, ca pâinea pentru un înfometat. Am îngenuncheat alături de ceilalți pe lespezile de piatră. Era o biserică veche și solemnă, și semiîntunericul ei nu era auri,

ci împurpurat de lumina care se strecura prin vitralii.

Prea puțini credincioși erau strânși acolo și, după slujbă, jumătate dintre ei plecară. Am văzut în curând că cei rămași întârziu acolo pentru a se spovedi. Nu m-am clintit de la locul meu. Ușile bisericii fură închise cu grijă una câte una și o umbră plină de solemnitate se lăsă asupra noastră. După un timp, pe care și-l petrecuse adâncit în rugăciune, o siluetă se apropie de confesional. O privii. Își șopti spusele, i se șopti ca răspuns absoluțiunea, și se întoarse mângâiată. Mai veni una, și apoi alta. O doamnă palidă, îngenuncheată, alături de mine, spuse cu o voce joasă, blândă:

— Du-te dumneata acum, eu nu sunt încă pregătită. Ascultând-o mecanic, mă ridicai și mă îndreptai și eu spre confesional. Știam ce fac. Un asemenea pas nu m-ar fi putut face mai nefericită decât eram, ar fi putut cel mult să mă mai mângâie.

Preotul din confesional nu-și întoarse nicio clipă ochii spre mine să mă privească, își plecă doar încet urechea spre buzele mele. S-ar fi putut să fi fost un om bun, însă îndatorirea aceasta a lui devenise acum pentru el o simplă formă, și-o ducea până la capăt cu indiferența obișnuinței. Ezitai, nu cunoșteam formula de confesiune. În loc de a mi-o începe cu spusele obișnuite, zisei:

— *Mon père, je suis protestante*¹.

El se întoarse deodată. Nu era un preot de prin partea locului, aceștia sunt ușor de identificat după fizionomie, arată aproape întotdeauna a oameni lipsiți de elevație sufletească; după profilul și fruntea lui văzui că este francez. Deși cărunt și de o vârstă înaintată nu era, cred, lipsit de sensibilitate sau de inteligență. Întrebă, nu fără bunătate, de ce anume venisem la el dacă eram protestantă?

Spusei că mă stingeam dacă n-aș fi auzit un cuvânt de încurajare sau o vorbă de mângâiere. Trăiam de câteva săptămâni cu desăvârșire singură, fusesem bolnavă, și-mi simțeam pe suflet o apăsare căreia nu-i mai puteam îndura greutatea.

¹ Părinte, sunt protestantă.

— Ai săvârșit vreun păcat, vreo crimă? Întrebă, oarecum surprins.

L-am liniștit în această privință și i-am descris, cum mă pricepeam mai bine, viața mea de până atunci.

Păru îngândurat, uimit, pus în încurcătură.

— Mă iei pe nepregătite, spuse, nu mi s-a mai întâmplat să întâlnesc până acum un asemenea caz. În mod obișnuit ne cunoaștem calea și suntem pregătiți, însă ce spui dumneata se abate cu totul de la confesiunile pe care le aud eu. N-aș putea spune că am acum la îndemână un sfat potrivit pentru împrejurarea aceasta.

Bineînțeles, nu mă așteptasem la asta, însă simplul fapt că-mi spusese chinul unei ființe gata să mă asculte, chiar dacă era vorba de un slujitor al bisericii, simplul fapt că-mi revărsasem cât de puțin din suferința de atâta vreme strânsă, și închisă în mine ca într-un vas de unde nu s-ar mai fi putut revărsa în altă parte, îmi făcuse bine. Începusem să mă simt mângâiată.

— Trebuie să plec, părinte? l-am întrebat văzând că tace.

— Fiica mea, spuse el cu bunătate – și sunt sigură că era un om bun, căci avea o privire plină de milă – acum este mai bine să te duci, dar te încredințez că vorbele tale m-au emoționat. Ca orice alt lucru, și confesiunea poate deveni un simplu gest formal prin puterea obișnuinței. Ai venit să-ți reverși inima, și acesta e un lucru care nu se face prea adesea. Am să mă gândesc mult la ce mi-ai spus și am să duc cu mine gândurile acestea în rugăciunile mele. Dacă ai fi de credința noastră, aș ști ce să-ți spun, o minte astfel încercată nu-și poate găsi liniștea decât în deplină izolare și în practicarea cu strictețe a credinței. Lumea, și lucrul acesta e binecunoscut, nu are ce satisfacție oferi unor asemenea firi. Sfinții părinți i-au sfătuit pe penitenții asemenea ție să-și grăbească drumul spre înălțimi prin căință, sacrificii și fapte bune greu de tradus în viață. Pentru asemenea oameni lacrimile sunt pâinea cea de toate zilele – pâinea suferinței și apa căinței – răsplata lor vine după aceea.

Părerea mea este că ceea ce îți produce impresii atât de

chinuitoare nu sunt altceva decât mesageri ai Domnului care caută să te aducă îndărăt în sânul bisericii adevărate. Ai fost făcută pentru o singură credință, crede-mă, numai credința noastră te poate alina și ajuta, protestantismul e prea uscat, prea rece și prozaic pentru firea ta. Cu cât scrutez mai adânc lucrurile, cu atât văd mai limpede că e ceva cu totul ieșit din ordinea firească. N-am să te pierd din minte în niciun caz. Du-te acum, fiica mea, însă reîntoarce-te curând la mine.

M-am ridicat în picioare, mulțumindu-i. Mă îndepărtam deja când el mă chemă înapoi.

— Nu trebuie să vii în biserica aceasta, îmi spuse. Văd că ești bolnavă și biserica aceasta e prea rece. Poți să vii acasă la mine. Eu locuiesc... (și-mi dădu adresa). Fii acolo mâine dimineață la ceasurile zece.

Ca răspuns la această indicație m-am mulțumit să mă înclin în fața lui și, trăgându-mi vâlul pe față și strângându-mi mantia în jurul trupului, m-am strecurat afară.

Crezi oare, cititorule, că m-am gândit o clipă măcar să mă mai aventurez în preajma acestui vrednic preot? Mai degrabă mi-aș fi pus în gând să intru într-unul din cuptoarele Babilonului. Preotul acela stăpânea arme care m-ar fi putut influența. Era un om bun prin firea lui, cu o bunătate sentimentală, franțuzească, la a cărei blândețe știam bine că nu sunt cu totul indiferentă. Fără a mă gândi la soiurile obișnuite de blândețe și bunătate, eram sigură că era vorba aici de o anumită bunătate nu într-un totu legată de realitate și căreia știam că nu i-aș fi rezistat prin puterile mele. Dacă m-aș fi dus să-l văd, mi-ar fi adus în fața ochilor tot ce era dulce și mângâietor și blând în onorabila superstiție papistașă. Apoi ar fi căutat să însuflețească în mine, ca să aprindă și mai mult, zelul pentru fapte bune. Nici nu știu cum s-ar fi putut sfârși toate acestea. Fiecare dintre noi ne credem puternici în anumite privințe, cu toții ne știm slabi în multe altele. E foarte probabil că, dacă aș fi vizitat casa din *rue des Mages* cu numărul 10 la ora și în ziua indicate, acum, în loc de a scrie această povestire eretică, aș fi stat să-mi depăn mătăniile într-o chilie a unei

anumite mânăstiri de carmelite de pe bulevardul Crécy din Villette. Acel cumsecade  i bătrân preot avea ceva din F nelon.  i, oricum ar fi cei mai mul i dintre fra ii săi  i orice a  putea gândi eu despre biserica  i credința lui ( i nu-mi plac niciuna, nici alta), lui însuși trebuie să-i păstrez pentru totdeauna o amintire pl n  de recuno tin . S-a arătat bun cu mine atunci c nd aveam nevoie de bunătate, mi-a făcut bine. Să-l binecuvânteze Dumnezeu!

Amurgul se pierduse în beznele nopții  i felinarele se aprinseseră pe străzi când ie eam din acea întunecată biserică.  mi era cu putin a acum să mă întorc spre casă, dorința nest p nit  de a respira vântul de octombrie pe delu orul acela aflat departe de zidurile orașului încetase să mai constituie pentru mine o poruncă irezistibilă  i se preschimbase acum, îndulcită, într-o n zuin  căreia rațiunea  i putea face fața ușor. Rațiunea o  i domoli cu totul astfel că îmi îndreptai pașii, a a cum credeam, către *rue Fossette*. Însă ajunsesem într-o parte a orașului pe care nu o cunoșteam, era ora ul vechi, plin de str du e înguste cu case pitore ti, vechi  i căzute în ruină. Eram prea slăbită de boală ca să mai am prea mare grijă de mine însămi  i prea indiferentă fața de propria mea soartă ca să fiu prea atentă. M-am rătăcit, m-am încurcat într-o re ea de străzi  i cotituri ne tiute. Mă pierdusem  i nu mă puteam hot r  să întreb pe vreun trecător de drumul cel bun.

După ce furtuna se mai domolise la apusul soarelui, acum se grăbea parcă să- i rec  stige timpul pierdut. Rafalele de v nt se dezl n uiau cu putere în valuri orizontale trecând dinspre nord-vest către sud-est  i aducând cu ele o ploaie spulberată  i, uneori, c te o  mpro c tur  ca de alice. Frigul mă pătrunsese până la oase.  mi plecasem capul în piept să înfrunt vântul, însă eram mereu împinsă îndărăt. N-a  putea spune că sufeream în lupta aceasta. A  fi dorit doar să am aripi să urc mai presus de această furtună, să-mi desfac larg faldurile odihnindu-mi-le în furia ei, să mă las purtată de vânt ori încotro bătea el. Dorindu-mi aceasta mă sim team dintr-o dată  i mai înfrigurată decât înainte  i încă  i mai

fără putere. Mă străduiam să ajung până la portalul unei clădiri înalte din preajmă, însă fațada împodobită și săgeata din vârful îmi pieriră din fața ochilor. În loc să mă prăbușesc pe treptele din față așa cum încercasem s-o fac cu ultimele puteri, aveam impresia că sunt zvârlită cu capul înainte într-un abis fără fund. Și nu-mi mai amintesc nimic după aceea.

16

E MULT DE-ATUNCI

PRIN CE HĂURI MI-A RĂTĂCIT sufletul din clipa când am zăcut fără cunoștință – n-aș putea spune. Orice a văzut făptura mea atunci și pe oriunde va fi rătăcit în spaimele acelei nopți nefirești – ea a păstrat taina. N-a șoptit amintirii niciun cuvânt despre toate acestea și îmi tulbură și acum închipuirea cu o tăcere care nu se mai risipește. Se prea poate să fi urcat în înalțuri să-și vadă sălașul veșnic, nădăjduind că are să-și găsească acolo odihna, și că legătura dureroasă cu materia pământească va fi în sfârșit dezlegată. Poate chiar când nutrea asemenea speranțe un înger a abătut-o din chiar pragul cerurilor și, așa zguduită de plânsete, a împins-o iarăși, legând-o din nou, tremurătoare și împotrivindu-se, de sărmanul ei trup, înghețat și istovit, de tovărășia căruia era atât de obosită.

Știi că a pătruns iarăși în temnița ei lumească nu de bună voie, ci jeluindu-se și tremurând toată. Tovarășii aceștia despărțiți o clipă, sufletul și substanța, erau greu de reîmpăcat. S-au salutat unul pe altul nu cu o îmbrățișare, ci cu o chinuitoare împotrivire. Simțul vederii mi s-a reîntors, roșiatic, năclăit de sânge parcă. Auzul, o vreme întrerupt, m-a năpădit asurzitor, ca un tunet, conștiința mi s-a trezit cuprinsă de spaimă, m-am ridicat în capul oaselor buimacă, întrebându-mă unde, printre ce străni făpturi revenisem la viață. La început nu știam nici eu pe ce îmi căzuseră ochii: zidul din fața mea nu mai era *un* zid, felinarul nu era doar

un felinar. Dacă ar fi fost vorba de ceea ce numim noi fantomă, aş fi înţeles, tot aşa cum aş fi înţeles oricare dintre obiectele obișnuite dacă mi-ar fi stat în faţă. Ce vreau să spun acum e că toate cele pe care îmi cădeau privirile în clipele acelea mi se păreau a fi spectrale. Curând însă facultăţile mi-au revenit fiecare la locul lor, mașinăria vieţii şi-a reluat mersul obișnuit şi regulat.

Nu ştiam însă nici acum unde mă aflam. Cu timpul mi-am dat seama că fusesem luată din locul în care-mi pierdusem cunoştinţa: nu mai zăceam pe treptele porticului, noapte şi furtună îmi erau ascunse privirilor şi auzului de nişte ziduri, de ferestre şi tavane. Fusesem dusă într-o casă, însă în care casă anume?

Nu eram în stare să mă gândesc la altceva decât la pensionul din *rue Fossette*. Încă pierdută în vis, încercam să-mi dau seama în ce cameră anume fusesem transportată. Nu pricepeam dacă era vorba de dormitorul cel mare sau de unul din micile iatacuri. Eram buimăcită pentru că nu izbuteam să fac să se potrivească fărâmele de mobilier pe care le zăream cu cele cunoscute din şcoală. Lipseau paturile albe, pustii, şi şirul cel lung de ferestre imense. „Doar nu m-or fi dus chiar în camera rezervată pentru *Madame Beck*!” mă gândeam. Şi chiar în clipa aceea, ochii-mi căzură pe un fotoliu acoperit în damasc albastru. Treptat, privirile îmi desluşiră şi alte fotolii şi scaune capitonate în acelaşi fel, şi în cele din urmă îmi dădui seama că mă aflam într-un salon cât se poate de plăcut, cu un foc de lemne într-un cămin uriaş, lucitor, cu un covor pe care arabescuri în albastru deschis mai îndulceau un fond umbrat, cu pereţi palizi peste care ghirlande subţiri, nesfârşite, de nu-mă-uita azurii se împleteau şi se învâlmăşeau printre nenumărate frunze şi cârcei aurii. O oglindă cu rama aurită umplea spaţiul dintre două ferestre, peste care cădeau bogate draperii albastrii. În această oglindă mă vedeam pe mine însămi întinsă, nu pe un pat, ci pe o sofa. Arătam întocmai ca o fantomă cu ochii mai mari şi mai adânciţi în orbite, cu părul mai întunecat decât de obicei în contrast cu faţa mea trasă şi

cenușie. Era limpede, nu numai după așezarea mobilelor, ci și după cea a ferestrelor, ușilor și căminului că mă afluam într-o încăpere necunoscută dintr-o casă necunoscută.

Tot atât de limpede era că nu-mi revenisem cu totul în simțire, căci, pe măsură ce priveam mai mult la fotoliul albastru, cu atât mi se părea mai familiar. Și tot astfel, mereu mai cunoscute mi se păreau o anumită canapea, ca și măsuța rotundă din mijlocul încăperii cu față de masă albastră și lucrătură de frunze ruginii pe margine, și, mai presus de toate, două taburete cu învelișul lucrat de mână precum și un scaun cu spetează ivoriu pe a cărui pernă și spătar erau de asemenea brodate flori luminoase pe un fond întunecat.

Izbită de aceste amănunte, mă străduiam să caut mai departe. Ciudat, mi se părea că mă înconjoară din toate părțile cunoștințe vechi și un ecou ca dintr-un cântec de altădată îmi surâdea din fiecare colțișor. Erau deasupra căminului două miniaturi ovale cărora le știam pe dinafară perlele ce le împodobeau pieptănăturile pudrate, colanele de catifea înconjurându-le gâturile albe, corsajul bombat de muselină, desenul mânecilor de mătase brodată și dantelată. Pe consola căminului se aflau două vase de porțelan, resturi mărunte dintr-un anume serviciu de ceai, lucitor ca emailul și tot atât de subțire ca o coajă de ou, și în centru un bibelou alb, un grup clasic în alabastru păstrat sub un clopot de sticlă. Tuturor acestor obiecte le-aș fi putut descrie cu ochii închiși particularitățile, le-aș fi putut enumera crăpăturile și ciobiturile. Mai mult decât toate, era un evantai, cu niște desene complicate în peniță, meticolos executate, ca pe o gravură; privindu-l pe acesta, mi se strânse inima căci îmi aminteam ceasurile când urmărisem, linie după linie și punct după punct, penița nesigură, atât de puțin iubită, școlărească pe care o strângeam în degetele acestea, acum scheletice.

Unde mă afluam? Nu numai în ce loc anume pe lume, ci și în ce an al Domnului? Căci toate obiectele acestea din jur erau ale trecutului și ale unei țări îndepărtate. Cu zece ani în urmă le spuseseam adio, de când împlinisem paisprezece

ani nu le mai văzusem în ochi. Am scos un suspin abia auzit: „Unde sunt?”.

O formă pe care până atunci n-o remarcasem se clinti, se ridică de pe un scaun, înaintă spre mine, o siluetă care nu se potrivea cu cele din jur, fiind acolo parcă numai pentru a complica și mai mult enigma în fața căreia mă găseam. Era doar un fel de slujitoare ca cele de prin partea locului, cu o scufie obișnuită de slujnică și cu o rochie simplă imprimată. Nu vorbea nici franțuzește, nici englezește, și nu puteam afla nimic de la ea și nici să-i înțeleg spusele în dialect. Însă îmi răcori tâmpile și fruntea cu o apă rece și parfumată, și-mi ridică puțin perna pe care mă sprijinisem, îmi adresă câteva semne că nu trebuie să vorbesc și apoi își relua postul la picioarele canapelei.

Împletea ceva, astfel că nu mă privea și eu o puteam urmări cu privirile fără a-mi fi teamă că sunt surprinsă. Mă minunam cum de putuse ajunge ea acolo sau ce avea ea de-a face cu scenele și zilele copilăriei mele. Și încă și mai mult mă întrebam ce anume mai aveau de-a face aceste scene și zile de demult cu mine cea de acum.

Prea slăbită ca să mă mai pot apleca multă vreme asupra acestei taine, încercai să-mi lămuresc lucrurile spunându-mi că era o greșeală, un vis, rodul unui acces de febră. Și totuși știam bine că nu poate fi vorba de o greșeală, că nu dormeam și, mai mult, că sunt sănătoasă la minte. Aproape îmi doream ca încăperea în care mă aflu să nu fi fost atât de bine luminată, ca să nu fi văzut atât de deslușit miniaturile, ornamentele, evantaiele, scaunele cu speteze brodate. Toate aceste obiecte, ca și mobilele căptușite în damasc albastru, erau cu adevărat aceleași, până în cele mai mărunte amănunte, cu cele de care-mi aminteam atât de bine și de care fusesem pe vremuri atât de strâns legată, în salonul nașei mele de la Bretton. Îmi făcea impresia că numai încăperea era alta, căci proporțiile și forma îi erau schimbate.

Îmi veni în minte Bedreddin Hassan, cel care fusese purtat în somn de la Cairo până la porțile Damascului. Își pogorâse oare un duh aripile întunecate prin furtuna de

afară căreia îi căzusem eu victimă mai devreme și, culegându-mă de pe treptele bisericii, „ridicându-mă în înaltul cerului”, cum se spunea în acea povestire orientala, mă dusesse, peste mări și țări, așezându-mă binișor în fața unui cămin primitiv din Bătrâna Anglie? Dar nu, știam bine că focul din acel cămin nu mai putea arde în fața vechilor săi lari, se stinsese de demult, și zeii acelei case de mult se îndreptaseră în alte părți.

Slujnica se întoarse iarăși spre mine să-mi arunce o privire și, văzându-mă cu ochii mari deschiși și – mai cred – judecând după expresia lor că eram tulburată și agitată, își lăsă deoparte lucrul de mână. O văzui o clipă trebăluind în fața unei măsuțe, turnă apă într-un pahar și turnă în el niște picături dintr-o sticlută, și apoi, cu paharul în mână, se apropie de mine. Ce era licoarea acea întunecată pe care mi-o întindea acum? Era vreun elixir al duhurilor din poveste sau vreo băutură distilată prin puterea vrăjitor?

Era prea târziu să mă mai întreb asemenea lucruri, o și înghițisem, fără să mă împotrivesc, dintr-o singură sorbitură. Un val de gânduri liniștite se lăsă peste mintea mea, tot mai blând, dușumeaua părea să urce spre mine cu undiri dulci, mai adormitoare chiar decât acea licoare. Suferința slăbiciunii îmi părăsi mădularele, mușchii mi se destinseră. Îmi pierdusem puterea de a mă mai clinti din loc, însă în același timp pierdusem și dorința de a o mai face, nu simțeam nici o încătușare. Buna slujnică așeză un paravan între culcușul meu și lampă. O văzui cum se ridică iarăși să facă aceasta, însă nu-mi mai aduc aminte s-o fi văzut cum își reia locul: în răstimpul dintre aceste două gesturi, „am căzut în somn”.

Și când m-am deșteptat, iată! totul se schimbase iarăși. Lumina zilei mă împresura din toate părțile. Nu era de fapt o lumină caldă, de vară, ci licărirea greoaie a toamnei înaintate. Eram sigură acum că mă aflu iarăși la pension; sigură – după cum suna ploaia izbind în ferestrele adânci; sigură – după vuietul vântului prin crengi, spunându-mi că afară, dincolo de ferestre, era o grădină; sigură – după frigul, albeața, singurătatea în care zăceam acum. Spun

albeața, căci niște draperii trase în fața unui pat franțuzesc îmi limitau privirile.

Mi-am ridicat ochii. Am privit în jur. Ochiul meu, pregătit să întâmpine camera lungă, largă, cu pereții albi, clipi buimac întâlnind doar suprafața restrânsă a unui iatac, un iatac cu pereții verzi ca marea. De asemenea, în locul celor cinci ferestre largi și golașe era una singură, înaltă, umbrită de perdele de muselină, în locul a cinci mici suporturi de lemn pictat, fiecare cuprinzând câte un lighean și un urcior, era o măsuță de toaletă, pregătită asemenea unei doamne de neam pentru un bal, cu o rochiță albă peste o fustă roșie, o oglindă lucioasă și mare în ramă ornamentată și cu perniță de ace în josul ramei. Măsuța aceasta de toaletă, împreună cu un fotoliu micuț, scund, îmbrăcat în creton verde și alb, un lavoar cu o etajeră de marmură prevăzut cu vase de porțelan verde deschis, împodobeau cât se poate de plăcut această încăpere micuță.

Cititorule, pot să-ți spun că m-am speriat cu adevărat! De ce? vei întreba poate. Ce ar fi putut, în acest iatac simplu, drăgălaș, să sperie chiar și pe cele mai timide, ființe? Doar atât: mobilele acestea nu puteau fi adevărate, nu erau fotoliu, oglindă, lavoar reale, trebuiau să fie doar fantasmеle acestor obiecte; sau, dacă înlăturam această ipoteză, nu-mi mai rămânea decât să cred că eu însămi intrasem într-o stare de spirit nefirească. Pe scurt, că eram foarte bolnavă, pradă delirului, delirul cel mai straniu care ar fi putut să cuprindă pe vreo ființă omenească.

Cunoșteam - eram silită să-l recunosc - cretonul verde de pe scăunașul acela, chiar fotoliul însuși, rama sculptată, lustruită, înfoiată a oglindei, luciul lăptos, verzui al vazelor de pe policioarele lavoarului, însuși micul lavoar cu placa sa de marmură cenușie, ciobită într-un colț. Toate acestea eram silită să le recunosc și să le salut iarăși, așa cum noaptea trecută recunoscusem și salutaseam lemnul de trandafir, draperiile, porțelanurile din salon.

Bretton! Bretton! Vremurile de acum zece ani se răsfrângeau în aceeași oglindă. Și de ce mă bântuiau, ca niște fantome, Brettonul și copilăria mea de la paisprezece

ani? De ce mai tremurau acum, în fața ochilor mei temători, mobilele de atunci, de vreme ce încăperile și locurile de atunci pieriseră? Cât despre pernița cu ace, făcută din satin purpuriu, împodobită cu perle aurii și cu dantelării migălos lucrate, aveam același drept s-o recunosc ca și evantaiele dinainte – o lucrasem eu cu mâna mea. Ridicându-mă cu o tresărire din pat, luai pernița în mâini și o privii cu atenție. Erau inițialele L.L.B. scrise cu perle de aur și înconjurate cu o cununiță ovală brodată în mătase albă. Erau inițialele nașei mele, Louisa Lucy Bretton.

„Mai sunt oare în Anglia? Sunt la Bretton?” murmurai. Și, dând grabnic în lături storul din fața ferestrei, căutai să arunc o privire afară să descopăr unde mă aflu, pe jumătate pregătită să regăsesc casele vechi, liniștite, frumoase și caldarâmul curat, cenușiu de pe strada St. Anne și, la capătul ei, turnurile bisericii.

Priveam, dimpotrivă, printr-un cadru, de frunziș, îngrămădindu-se în jurul ferestrei mele înalte, și mai departe întinzându-se sub cerul de iarnă, o pajiște în pantă, mai departe cu pomi – arbori înalți de pădure, cum nu mai văzusem de mult. Gemeau acum sub vântul lui octombrie, și printre trunchiurile lor distingeam o alee unde frunzele veștede zăceau în grămezi sau se învâртеbeau singuratic în vântul dinspre apus. Oricum va fi arătat peisajul mai departe, trebuie să fi fost un șes și mestecenii aceștia înalți îl ascundeau. Locul unde mă aflu părea izolat, închis, și mie îmi era necunoscut, nu-l mai văzusem niciodată.

M-am întins iarăși. Patul meu era într-un micuț alcov. Întorcându-mi capul către perete, încăperea cu toate obiectele neliniștitoare din ea îmi pierdea ca și cum n-ar fi fost. Ca și cum n-ar fi fost? Nu, căci pe când mă întorsesem în încăperea cu nădejdea aceasta, iată, în spațiul verzui dintre perdelele despărțite acolo și strânse în fald, se afla o ramă de tablou, largă, aurită, închizând în ea un portret. Era desenat, și frumos desenat, deși abia o schiță, o acuarelă: un cap, un cap de băiat, proaspăt, viu ca în viața adevărată, cu buzele întredeschise, vorbind însuflețit. Părea să fie un adolescent de șaisprezece ani, cu tenul luminos și

cu roșul sănătății în obraz, cu părul lung, dar nu întunecat, și chip aurit de soare, ochii pătrunzători, gura arcuită într-un surâs plin de viață. Un chip pe care îți făcea plăcere să-l privești, mai ales pentru cei care ar fi avut dreptul să ceară afecțiunea acestui tinerel – părinții, de pildă, sau surorile lui. Orice elevă mai romantică s-ar fi putut îndrăgosti chiar de cel din ramă. Ochii lui parcă spuneau că, atunci când va mai înainta în ani, va putea răspunde unei scăpărări de iubire. N-aș fi putut spune dacă mai păstrau și o rază de credință în plus. Căci, oricare ar fi fost simțământul pe care l-ar fi întâmpinat, buzele lui aduceau, frumoasă dar cu certitudine, amenințarea capriciilor și a lipsei de prețuire.

Străduindu-mă să înțeleg cât mai liniștită fiecare dintre aceste noi descoperiri, mi-am șoptit:

„O, dar portretul acesta era atârnat în sufrageria, unde ne luam micul dejun, deasupra căminului, poate chiar puțin cam prea sus, după cum mă gândeam eu pe atunci, îmi aduc bine aminte cum trebuia să mă urc pe un taburet ca să-l desprind din cui, cum îl luam în mână și-i scrutam fântânile acelea fermecate ale ochilor, a căror strălucire printre genele castanii părea ca un zâmbet schițat dintr-o trăsătură de penel, și cum mă îmbătam de culoarea obrazilor și de expresia gurii. Nu-mi venea să cred că puterea închipuirii ar fi putut face mai perfectă linia arcuită a buzelor sau a bărbiei. Chiar și în ignoranța mea știam bine că acestea sunt frumusețea însăși și mă opream plină de îndoială pe acest gând: cum de se putea ca un lucru care fermeca atât de mult să dea naștere în același timp la atâta suferință?” Odată, parcă pentru a-mi pune la încercare simțămintele, știu că am ridicat-o în brațe pe micuța domnișoară Home și i-am cerut să privească acest portret.

— Îți place, Polly? am întrebat-o.

Ea nu mi-a răspuns, dar l-a privit îndelung, și în cele din urmă o umbră i-a trecut tremurătoare prin ochii ei care se pricepeau atât de bine să înțeleagă, și mi-a spus: „Lasă-mă jos”. Așa că am lăsat-o jos din brațe spunându-mi în sinea mea: „Copilul acesta simte la fel cu mine!”.

Toate lucrurile acestea îmi treceau prin minte acum, pe când mai adăugam: „Are și el defectele lui, dar greu ai putea găsi o fire mai frumoasă, suavă, spontană.” Și reflecțiile mele se încununară cu un cuvânt care-mi țâșni de pe buze: Graham.

— Graham! sună ca un ecou, deodată, o voce lângă patul meu. Ai vrea să vină Graham?

Mi-am îndreptat într-acolo privirile. Povestea se complica tot mai mult, buimăceala mea creștea. Dacă mi se păruse atât de ciudat să văd acel chip atât de bine reamintit în imaginea de pe perete, încă și mai ciudat era acum să-mi întorc privirile și să văd în carne și oase o siluetă la fel de bine știută în amintire: o femeie, o doamnă, cât se poate de adevărată și întrupată, înaltă, bine îmbrăcată, purtând vestminte de văduvă și o scufie cum se potrivea cu cozile ei de femeie matură și maternă. Și fața ei era expresivă, poate prea marcată de trecerea anilor pentru a mai fi frumoasă, dar nu într-atât pentru a-și fi pierdut aerul și caracteristicile. Se schimbaseră prea puțin, puțin mai gravă, puțin mai trupeșă, însă era ea, nașa mea, chipul viu al doamnei Bretton.

Am păstrat tăcere, însă în sinea mea eram foarte agitată, pulsul îmi bătea nebunește, și sângele îmi părăsi obrajii care îmi înghețară parcă.

— Doamnă, unde sunt? am întrebat.

— Într-un adăpost cât se poate de sigur, pentru moment bine apărată. Liniștește-te pe deplin până te mai întremezi puțin, în dimineața asta nu arăți prea bine.

— Sunt atât de buimacă, nici nu mai știu dacă să-mi cred ochilor, sau dacă nu mă înșeală întru totul. Însă vorbiți englezește, nu-i așa doamnă?

— Credeam că-ți dai seama ușor de asta. Aș fi în prea mare încurcătură dacă ar trebui să vorbesc mai îndelung în limba franceză.

— Nu veniți din Anglia?

— Am sosit de curând de acolo. Dumneata ești de multă vreme în țara asta? S-ar zice că-l cunoști pe băiatul meu.

— Că-l cunosc, doamnă? Poate că da. Fiul

dumneavoastră - din portretul de acolo?

— Acela-i portretul lui din adolescență. Îl priveai și te-am auzit pronunțându-i numele.

— Graham Bretton.

Ea încuviință din cap.

— Atunci eu stau acum de vorbă cu doamna Bretton; care pe vremuri a locuit în Bretton - în comitatul...?

— Întocmai. Și dumneata ești, mi s-a spus, profesoară de engleză într-o școală de aici. Fiul meu te-a recunoscut.

— Cum am fost găsită, doamnă, și de către cine?

— Fiul meu are să-ți spună și asta la vremea sa, spuse ea. Însă acum ești prea obosită și slăbită ca să mai putem sta de vorbă, încearcă să mănânci ceva și apoi caută să dormi nițel.

În ciuda tuturor încercărilor prin care trecusem - istoveala fizică, tulburarea gândurilor, ceasurile petrecute în frig și ploaie - se părea că starea mea era mai bună. Febra, care îmi chinase trupul, începuse să cedeze. Dacă în ultimele două zile nu luasem nimic în gură și suferisem continuu de sete, în dimineața aceasta, când mi se oferă ceva de mâncare am simțit deodată încercarea foamei: era o slăbiciune lăuntrică îndemnându-mă cu stăruință să gust din ceaiul pe care mi-l oferea doamna, și să îmbuc și fărâma de pâine uscată pe care mi-o adăugă ea. Era doar o bucățică, însă a fost de ajuns ca să mă țină în puteri încă două sau trei ceasuri până când slujnica îmi aduse o ceșcuță de supă și un biscuit.

Când începu să se lase seara, și vântul continua să sufle sălbatic și înghețat, iar ploaia curgea mai departe ca un potop, mă simții cuprinsă de oboseală, eram obosită mai ales de șederea în pat. Camera, deși drăgălașă, era micuță, o simțeam apăsându-mă, jinduiam după o schimbare. Frigul care sporea afară și umbrele tot mai dese mă deprimeau și ele. Voiam să văd, să simt lumina focului. Pe lângă aceasta, gândul îmi revenea mereu la fiul acestei bătrâne doamne. Când aveam să-l văd oare? Sigur că nu înainte de a fi în stare să-mi părăsesc patul.

În sfârșit, slujnica veni să-mi primenească așternutul

pentru noapte. Se pregătea să mă înfășoare într-o pătură și să mă poarte pe brațe până la fotoliu, însă, refuzându-i aceste ajutoare, începui să mă îmbrac singură. Terminasem tocmai, și mă așezasem să-mi recâștig răsuflarea, când apăru iarăși doamna Bretton.

— Cum, te-ai îmbrăcat? exclamă ea, surâzând cu surâsul acela pe care-l știam atât de bine, un surâs plăcut, deși nu prea blând. Te simți mai bine, așadar? Chiar în puteri, cum s-ar zice.

Îmi vorbea parcă atât de asemenea cu felul în care mi se adresa pe vremuri, încât aproape că-mi venea să cred că începea să mă recunoască. Era în glasul și în comportarea ei față de mine aceeași notă protectoare pe care o cunoscusem când eram fetiță, o protecție căreia îi cedasem pe vremuri și chiar îmi plăcea. Nu se întemeia pe convenționalismele unei averi sau situații sociale mai bune decât ale mele (în această din urmă privință nici nu fusese vorba despre vreo inegalitate între noi, rangul ei social era și al meu), ci pe rațiunile firești ale avantajului în vârstă. Era adăpostul pe care arborele îl acordă plantei. I-am adresat atunci, fără întârziere, o rugămintă:

— Lăsați-mă să vin și eu jos, doamnă. Mă simt atât de înfrigurată și apăsată aici.

— Nici eu n-aș dori altceva, cu condiția să fii destul de în puteri ca să trecem la această schimbare, îmi răspunse ea. Haide atunci, iată brațul meu să te sprijini.

Îmi oferi brațul și am coborât astfel scările acoperite de un covor până la un palier, unde era o ușă mare deschisă prin care am intrat în salonașul cel albastru. Cât de încântătoare era încăperea aceasta cu aerul ei de liniște desăvârșită, casnică! Cât de caldă în lumina chilimbarie și în licărirea adâncă a focului! Ca să întregească această imagine, ceaiul se afla pregătit acolo pe o măsuță, un ceai englezesc, servit într-un serviciu strălucitor care mă întâmpina ca pe o cunoștință veche, cu samovarul de argint masiv, împodobit cu ornamente de modă veche, cu ceainicul greoi din același metal, cu ceștile de porțelan subțire cuprinzând lichidul purpuriu aurit. Recunoșteam

chiar și prăjitura de o anumită formă crescută într-un anumit tipar care-și avea întotdeauna locul pe masa de ceai de la Bretton. Graham o prețuia mult, și iat-o aici ca pe vremuri – așezată în fața farfuriei lui Graham, laolaltă cu furculița și cuțitașul de argint. Așadar, Graham era așteptat la ceai. Graham poate că se și afla în casă, curând poate că aveam să-l văd.

— Stai, stai aici, spuse călăuza mea, când pașii îmi șovăiră nesiguri atunci când trecui prin fața căminului. Mă așeză pe sofa dar m-am mutat curând mai la o parte, căci focul din cămin mi se părea prea încins: în umbra canapelei găsii o banchetă unde mă simțeam mai bine. Doamna Bretton nu avusese niciodată obiceiul să-și impună vederile nimănui în vreo privință sau alta. Mă lăasă și acum să mă instalez cum vroiam, fără să-mi spună nimic. Prepară ceaiul și apoi se apucă să-și citească ziarul. Îmi plăcea să urmăresc astfel gesturile nașei mele, toate mișcărilor ei erau atât de tinerești! Adevărul e c-ar fi putut avea cam cincizeci de ani, și totuși nici trupul și nici spiritul nu-i păreau atinse de rugina vârstei. Deși planturoasă, era totuși sprintenă, și chiar dacă de un temperament stăpânit, uneori era impetuoasă, sănătatea de care se bucura și excelenta ei bună dispoziție o mențineau tânără ca în floarea vârstei.

Am băgat de seamă că, citind, asculta totuși atentă, – asculta semnele apropierei băiatului ei. Nu era o faptură care să se arate prea ușor neliniștită de ceva, dar vremea rămăsese mai departe rea, și dacă Graham era încă pe undeva prin vântul de afară, vântul care continua să sufle neîndurător, știam bine că inima mamei lui nu se va liniști până la sosirea lui.

— A întârziat cu zece minute, spuse, privind-și ceasul.

Apoi, după un alt minut, ridicându-și ochii de pe filă și înclinându-și ușor capul spre ușă, arătă că auzise un sunet cunoscut. Curând fața i se luminează, și apoi chiar și auzul meu, mai puțin deprins cu aceste sunete, distinse zgomotul unei porți de fier trântindu-se, al unor pași pe pietrișul aleii, și în cele din urmă al clopoțelului de la ușă. Sosise și el. Maică-sa umplu ceainicul de la samovar, trase mai aproape

de gura căminului fotoliul cel albastru capitonat cu perna lui cea moale – de fapt era fotoliul ei, dar îmi dădeam seama că era un fotoliu pe care el îl putea oricând uzurpa nepedepsit. Apoi, cel așteptat urcă scările, curând după ce, îmi închipui, acordase înfățișării sale atenția pe care noaptea umedă și vântoasă de afară o făceau necesară, și intră în cameră.

— Tu ești, Graham? spuse maică-sa, ascunzându-și un surâs, un surâs plin de bucurie sub stilul ei laconic.

— Cine să fie altcineva, mamă? întrebă întârziatul, înstăpânindu-se fără prea mult respect în tronul de la care ea abdicase.

— Nu meriți să-ți dau ceaiul rece pentru că ai întârziat?

— Am să primesc ce nu merit căci, uite, samovarul zumzăie cât se poate de vesel.

— Trage-te mai lângă măsuță, leneșule. S-ar zice că niciun scaun nu-i de ajuns de bun pentru tine decât acesta al meu. Dacă ai avea o scânteie de bună-cuviință ai lăsa fotoliul acesta pentru Bătrâna Doamnă.

— Așa aș și face, doar că Bătrâna Doamnă insistă să mi-l cedeze mie. Ce mai face bolnava noastră, mamă?

— Vine ea singură aici, la lumină, să-ți răspundă în persoană? spuse doamna Bretton, întorcându-se spre colțul meu.

La invitația aceasta, am ieșit la lumină. Graham se ridică în picioare, curtenitor, ca să mă salute. Se opri în fața căminului, era un flăcău îndreptățind în toate privințele mândria neascunsă a mamei sale.

— Ați coborât, așadar, spuse, vă simțiți desigur mai bine, mult mai bine. N-aș fi îndrăznit să nădăjduiesc să ne întâlnim astfel, sau aici. Noaptea trecută eram chiar îngrijorat, și dacă n-aș fi fost silit să mă grăbesc spre un pacient, pe moarte, nu v-aș fi lăsat singură, însă și mama este aproape un medic, iar Martha e o infirmieră excelentă. Mi-am dat seama că era vorba de un leșin, nu prea primejdios. Ce l-a provocat trebuie să vă întreb abia de acum înainte, în toate amănuntele. Până atunci trag nădejde că vă simțiți cu adevărat mai bine.

— Mult mai bine, spusei calmă. Mult mai bine, vă mulțumesc, domnule doctor John.

Căci, cititorule, acest tânăr înalt, acest fiu iubit, gazda aceasta a mea, acest Graham Bretton, era cu adevărat doctorul John. El, și nu altul, deși s-ar fi putut spune că-l recunoșteam abia acum. De fapt încă atunci când auzisem pașii lui Graham pe trepte, știusem cine anume avea să intre în cameră și pentru ce înfățișare să-mi pregătesc privirile. Descoperirea aceasta nu era chiar de astăzi, începusem să bănuiesc căte ceva de multă vreme. Bineînțeles, îmi aduceam bine aminte de tânărul Bretton, și deși trecerea a zece ani (de la vârstă de șaisprezece la cea de douăzeci și șase) pot schimba mult un adolescent prefăcându-l într-un tânăr bărbat, totuși n-ar fi putut aduce atâtea schimbări încât să-mi orbească privirile sau să-mi tulbure amintirile. Doctorul John Graham Bretton păstra încă asemănări cu tinerelul de șaisprezece ani. Avea aceiași ochi, și chiar unele din trăsăturile de demult, adică întreaga jumătate inferioară a feței, atât de frumos modelată. Îl recunoscusem de mult. Îl recunoscusem, mai bine zis, întâi și întâi cu prilejul, povestit într-un capitol din urmă, când atenția pe care mi-o îndreptasem cu atâta lipsă de prevedere spre el îmi atrăsese din partea lui o dojană abia ascunsă. Ori de câte ori mai avusesem după aceea ocazia să-l mai observ, mi se confirmaseră întru totul primele impresii. Regăsisem în gesturile, comportamentul, felul de a fi al omului matur, toate promisiunile pe care le prevăzusem la tânărul de odinioară. Auzeam acum în tonurile adânci ale glasului său accentele vocii de altădată. Anumite întorsături de frază, caracteristice lui atunci, îi erau și acum firești, ca și multe din expresiile ochilor și buzelor și multe surâsuri, țâșnindu-i din ochi asemenea unor raze pe sub fruntea înaltă.

Să fi spus ceva despre aceasta, să fi făcut măcar o aluzie la această descoperire, n-ar fi intrat în obișnuințele mele, nu s-ar fi potrivit deloc cu felul meu de a simți. Dimpotrivă, preferasem să păstrez totul pentru mine. Îmi plăcea să pătrund în atmosfera lui învăluită parcă într-o ceață prin

care el nu distingea înfățișarea mea reală, în timp ce el stătea în plină lumină, lumina care strălucea cu osebire în jurul frunții lui și îi tremura în jurul pașilor fără să-și arunce razele mai departe.

Știam bine că pentru el n-ar fi însemnat mare lucru dacă aș fi făcut un pas înainte să-i spun: „lat-o pe Lucy Snowe!” Așa că îmi păstrasem locul meu de umilă profesoară și, cum el nu mă întrebase niciodată de nume, eu nu i-l spusese niciodată. Auzise spunându-mi-se „domnișoară” și „domnișoara Lucy”, dar niciodată și numele Snowe. Iar ca să mă recunoască de la sine – deși poate, că eu mă schimbasem mai puțin decât el — așa ceva nici nu-i trecuse vreodată prin gând, și atunci de ce i-aș fi sugerat eu o asemenea idee?

În timp ce-și bău ceaiul, doctorul John fu curtenitor, așa cum îi stătea în fire. Când se termină această gustare și se strânse masa, el aranjă un culcuș confortabil de perne într-un colț al canapelei și mă sili să mă instalez acolo. El și cu maică-sa se traseră de asemenea mai aproape de gura căminului, și după mai puțin de zece minute am surprins privirile acestora din urmă ațintite cu stăruință asupra-mi. Femeile sunt în mod firesc mai pătrunzătoare în unele privințe decât bărbații.

— Ia te uită! exclamă ea curând, rareori mi s-a întâmplat să văd o mai mare asemănare! Graham, tu n-ai băgat de seamă?

— Să bag de seamă ce? Ce-o mai tulbură acum pe Bătrâna Doamnă? Ce-ai rămas așa eu ochii țintă, mamă? Sar zice c-ai avut vreun soi de revelație.

— Spune-mi, Graham, de cine-ți aduce aminte această tânără doamnă?

— Mamă, dar o descumpănești cu totul. Ți-am spus mereu că manierele astea prea bruște sunt cusurul dumitale. Adu-ți și dumneata aminte că este o străină și că nu e obișnuită cu felul dumitale de a fi.

— Uite, acum când își lasă ochii în jos. Dar acuma, când se întoarce într-o parte, cu cine seamănă, Graham?

— Dar, dragă mamă, dacă dumneata ne propui

ghicitoarea asta, cred că cel mai bine ar fi să răspunzi tot dumneata.

— Spui că o cunoști de mai multă vreme – de când ai început să mergi la școala aceea din *rue Fossette* – și cu toate acestea nu mi-ai pomenit niciodată despre asemenea asta!

— Nu puteam să-ți pomenesc despre un lucru la care nu m-am gândit niciodată și pe care nu-l recunosc nici acum. Ce vrei să spui?

— Prostule! Uită-te bine la ea!

Graham mă privi cât putu mai bine, însă eu nu puteam îndura așa ceva. Îmi dădeam seama cum aveau să sfârșească toate acestea, astfel că mă gândii s-o iau eu înainte.

— Doctoral John, spusei, a avut atâtea lucruri de făcut și atât de multe lucruri la care să se gândească de când dumnealui și cu mine ne-am strâns mâinile la despărțire pe strada *St. Anne*, încât, chiar dacă eu l-am recunoscut repede pe domnul Graham Bretton, de acum câteva luni, lui nu i-a trecut prin minte că ar fi putut recunoaște în mine pe Lucy Snowe.

— Lucy Snowe! Mă gândeam eu! Știam eu! striga doamna Brettton.

Și străbătu dintr-o dată cei câțiva pași dintre noi în fața căminului, și mă sărută. Unele doamne ar fi făcut poate mare zarvă după o asemenea recunoaștere, fără ca evenimentul să le bucure prea mult. Însă nu intra în obișnuințele nașei mele să facă paradă de simțăminte și prefera orice manifestare sentimentală redusă, cum s-ar spune, la un basorelief. Astfel că ea și cu mine trecurăm peste această surpriză doar cu câteva vorbe și cu un singur salut. Cu toate acestea aș îndrăzni să spun că era bucuroasă, și eram și eu. În vreme ce noi două refăceam cunoștința, Graham, care ședea în fața noastră, își trăi în tăcere momentul de surpriză.

— Mama spune despre mine că sunt un prost, și cred și eu că sunt, spuse el în cele din urmă, căci, pe cinstea mea, deși te-am întâlnit adesea n-am bănuț nimic. Dar acum

totul îmi pare limpede Lucy Snowe? Sigur că da! Îmi amintesc perfect de ea, și iat-o acum în fața mea, nu-i nicio îndoială. Însă, adăugă, e sigur că dumneata nu m-ai recunoscut ca o veche cunoștință în toată vremea asta, căci n-ai spus niciun cuvânt despre așa ceva.

— Te-am recunoscut, i-am răspuns.

Doctorul John nu mai făcu niciun comentariu. Se gândea probabil că faptul că eu păstrasem tăcerea era o ciudățenie din partea mea, dar s-a abținut de la orice mustrare. Bănuiesc că ar fi considerat drept o impertinență să mă chestioneze mai îndeaproape despre motivele rezervei mele, și chiar dacă ar fi simțit oarecare curiozitate, importanța pe care o atribuia cazului nu era, oricum, de natură să-l împingă la o atare impertinență.

În ce mă privește, m-am limitat să-l întreb doar dacă-și mai amintea împrejurarea când îl privisem o dată mai lung, căci ușoara plictiseală pe care o manifestase atunci îmi dăinuia în amintire.

— Cred că-mi amintesc, spuse, cred chiar că am fost supărat pe dumneata.

— M-ai considerat poate puțin prea îndrăzneță? l-am întrebat.

— Deloc. Numai că, știindu-te atât de timidă și retrasă în comportarea dumitale obișnuită, mă întrebam ce strâmbătură grozavă pe fața mea s-ar fi dovedit atât de fascinantă pentru ochii matale care mă evitau mereu.

— Acum înțelegi despre ce era vorba.

— Perfect.

Și aici, doamna Bretton ne întrerupse cu multe, multe întrebări despre vremurile de demult. Și, pentru a o mulțumi, a trebuit să revin la necazurile mele trecute pentru a-i explica motivele aparentei mele înstrăinări, și-i amintii astfel de luptele pe care le dusesem de una singură cu Viața, cu Moartea, cu Suferința, cu Soarta. Doctorul John asculta intervenind doar rar cu câte o vorbă. Ei îmi vorbiră apoi despre schimbările pe care le cunoscuseră la rândul lor. Nici cu ei nu merseseră lucrurile prea ușor și norocul își mai retrăsese din darurile lui odinioară bogate. Însă o

mamă atât de curajoasă cu un apărător atât de vrednic ca băiatul ei aveau toate înzestrările pentru a putea lupta bine cu lumea și pentru a izbândi în cele din urmă. Doctorul John era una dintre ființele la a cărei naștere era sigur că stelele cele bune surâseseră. Adversitatea n-avea decât să îndrepte spre el cea mai posomorâtă față a ei, el era bărbatul în stare să o dea la o parte cu un surâs. Puternic și plin de viață, ferm și curtenitor, nepripindu-se și păstrându-și curajul, el era omul care să câștige favorurile Destinului și care să smulgă din ochii săi de gheață o rază, aproape, de iubire.

În profesiunea pe care și-o alesese, succesul îi era acum aproape asigurat. De mai puțin de trei luni își luaseră această casă (un mic castel, îmi spuseră, situat la vreo jumătate leghe de Poarta Crécy). Își alesese o locuință la țară gândindu-se la sănătatea mamei, căreia nu-i pria aerul de oraș. O chemase aici pe mama sa care, venind, adusese cu ea ce mai avea din mobilierul fostei reședințe din strada *St. Anne*, adică ce nu se îndurase să vândă.

De aici uimirea mea când îmi căzuseră ochii pe fantasmеle fotoliilor, pe imaginea oglinzilor, ceainicului, ceștilor de altădată.

Când ceasul bătu orele unsprezece, doctorul John o întrerupse pe maică-sa:

— Domnișoara Snowe trebuie să se retragă la culcare acum. Iată, începe să arate foarte palidă la față. Măine am să-mi iau îndrăzneala să-i pun câteva întrebări cu privire la cauza pentru care și-a pierdut sănătatea. S-a schimbat mult, într-adevăr, din iulie când am văzut-o jucând, cu mult temperament, rolul unui foarte cuceritor tânăr de familie bună. Cât despre necazul de astă-noapte, sunt sigur că e și asta o poveste, dar nu mai discutăm despre acest subiect în seara asta. Noapte bună, domnișoară Lucy.

Și astfel mă conduse plin de bunătate până la ușă și, ridicând o lumânare în mâini, îmi luminează drumul în sus pe scări.

După ce mi-am spus rugăciunile și m-am dezbrăcat să mă întind în pat, am început să simt că mai aveam încă

prieteni. Prietenii care să nu declare sus și tare că ar simți vreun atașament deosebit față de mine și nici să-mi ofere mângâierea unor relații bine potrivite și alese; de la care deci nu puteam cere decât puțină afecțiune, și despre care nu puteam nutri decât iluzii modeste, însă față de care simțeam că mă îndeamnă inima și simțeam o recunoștință poate incomodă pentru ei și pe care încercam să-mi pun rațiunea s-o strunească.

— Fă-mă, Doamne, să nu mă gândesc la ei prea adesea, prea mult, cu prea multă dragoste, mă rugai, să mă mulțumesc cu un firisor mai micuț din râul acesta de viață și iubire, să nu simt prea multă însetare, să nu sorb prea mult din apele lui binevenite, să nu aștept de la ele un gust mai dulce decât cel al fântânilor lumești. O, dac-ar da Dumnezeu să mă simt îndeajuns de întărită doar de o privire prietenoasă, din când în când coborând spre mine, rareori, o privire scurtă, care să nu mă tulbure, să mă lase liniștită, liniștită cu totul.

Repetându-mi încă vorbele acestea, îmi lăsaî capul pe pernă, și iarăși repetându-le mi-am udat această pernă cu lacrimi.

17

LA TERRASSE

ÎNCERCĂRILE ACESTEA DE A lupta cu alcătuirea firească, cu impulsurile puternice ale inimii ar putea părea zadarnice și nerodnice, însă în cele din urmă ele fac bine. Ele caută, oricât de neputincioase ar fi, să împingă faptele, comportarea, pe o cale pe care Rațiunea să o aprobe și căreia Simțirea, poate prea adesea, i se împotrivesc. Sigur e că ele schimbă întrucâtva înfățișarea generală a unei vieți, și o fac mai stăpănită, mai calmă, mai liniștită la suprafață – și numai pe suprafață cad privirile întâmplătoare ale celorlalți. Cât despre ceea ce se petrece în adâncuri, să lăsăm acestea pe seama Domnului.

Omul, semenul tău, slab ca și tine însuși, și care nu este îndreptățit să-ți fie ție judecător, poate fi ținut la o parte de aceste profunzimi.

Dimineăta, următoare am încercat să mă dau jos din pat dar pe când mă îmbrăcam, sorbind din când în când o gură de apă rece din carafa de alături spre a-mi, mai potoli tremurul de slăbiciune, intră în cameră doamna Bretton.

— Ia te uită ce prostie! fu salutul ei de dimineăta. N-ai să faci una ca asta! adăugă și, purtându-se cu mine în felul ei nestăpânit, energic – purtarea pe care pe vremuri mă distra să văd cum o aplică fiului ei și căreia el îi rezista cu toată tăria – în două minute mă readuse, captivă, în patul meu.

— Aici ai să stai până după-amiază, spuse. Băiatul meu a lăsat poruncă în privința aceasta, înainte de a pleca, și pot să te încredințez că fiul meu este stăpân aici și trebuie să i se dea ascultare. Curând ți se aduce micul dejun.

Îmi aduse într-adevăr curând hrana – cu mâinile ei – nemailăsându-mă pe seama slujitorilor. Se așează pe marginea patului în timp ce mâncam. Adevărul este că nu ne place să avem în preajmă nici chiar pe acei dintre prietenii noștri cei mai respectați și din cunoștințele pe care le stimăm cel mai mult, să-i vedem urmărindu-ne cu privirile, îngrijindu-ne, apropiindu-se de noi ca niște infirmieri de bolnavul lor. Nu orice prieten aduce în privirile sale o lumină în camera noastră de boală, și nu orice prezență e în astfel de împrejurări pentru noi o mângâiere. Însă doamna Bretton era pentru mine și una și alta. Fusesse astfel dintotdeauna. Mâncarea sau băutura nu mi se păruseră niciodată atât de bune ca atunci când veneau din mâinile ei. Nu-mi amintesc de vreo împrejurare în care intrarea ei într-o încăpere să nu fi făcut această cameră mai luminoasă. În firea noastră intră uneori preferințe și antipatii deopotrivă de ciudate. Sunt ființe în fața cărora ne retragem în taină, pe care, dacă ar depinde de noi, le-am evita, deși rațiunea ne spune că sunt oameni de treabă. Sunt alții cu neajunsuri de caracter îndeajuns de vizibile dar alături de care trăim totuși mulțumiți, ca și cum lângă ei

aerul ne-ar fi mai prielnic. Ochii negri, vioi ai nașei mele și tenul ei limpede de brunetă, mâinile ei calde și mereu gata să te ajute, starea ei de spirit vioaie, comportarea ei hotărâtă îmi erau binefăcătoare ca și atmosfera unor locuri cu clima sănătoasă. Fiul ei obișnuia s-o numească Bătrâna Doamnă. Pe mine mă umplea de uimire, de încântare să văd vioiciunea și puterea unei fete de douăzeci și cinci de ani respirând încă în toată ființa ei și în jurul ei.

— Mi-aș aduce lucrul de mână aici, spuse, pe când îmi lua din mâini ceașca de ceai goală, și aș sta cu tine toată ziua, dacă nesuferitul acesta de John Graham nu s-ar fi opus la așa ceva. „Ascultă, mamă – mi-a spus când a plecat astăzi dimineață – bagă de seamă, nu trebuie s-o obosești pe fina dumitale cu vorbărie multă”. Și mi-a atras în mod deosebit atenția să rămân în camera mea și să te scutesc de tovărășia mea. El zice, Lucy, că suferi de o febră nervoasă, judecând după felul în care arăți, așa să fie?

I-am răspuns că nu știam nici eu bine ce boală căpătasem, dar că, în orice caz, suferisem mult, și mai ales mintea mea. Mai multe în privința aceasta n-am găsit cu cale să-i povestesc, căci amănunte despre cele prin care trecusem țineau de o perioadă din viața mea la care nu m-aș fi așteptat niciodată s-o văd pe nașa mea că ia parte. În ce tulburări neștiute ar fi împins-o pe această ființă cu o fire atât de senină și împăcată! Deosebirea dintre dânsa și mine poate fi închipuită mai bine prin cea dintre o navă impunătoare străbătând în siguranță o mare lină, cu deplina înzestrare a echipajului, cu un căpitan brav și bine dispus, întreprinzător și capabil și o barcă de salvare care, cele mai multe zile din an, stă uscată și însingurată într-un hangar vechi și întunecos, aventurându-se în larg numai atunci când valurile se înalță pe vreme rea, când norii se pogoară peste ape, când primejdia și moartea își împart între ele stăpânirea peste întinsele adâncuri. Nu, *Louisa Bretton* n-ar fi ieșit niciodată în larg pe o astfel de noapte și pe o astfel de vreme, echipajul ei nu și-ar fi putut imagina asemenea scene. Așa că omul care cârmuiește barca de salvare pe jumătate cuprinsă de ape își știe locul lui și nu

stă la povești.

Mă părăsi, și eu m-am întins, mulțumită, la loc în pat. Îmi făcea bine gândul că Graham își amintise de mine înainte de a pleca de acasă.

Ziua mi s-a scurs în singurătate, însă așteptarea serii o mai scurtă și o mai lumină. În plus, mă mai simțeam slăbită încă, așa că odihna mi se părea binevenită. Și, după ce trecui de ceasurile dimineții – ceasurile care întotdeauna aduc chiar și celui fără ocupație sentimentul că are ceva de făcut, că există sarcini de care urmează să se ocupe, și astfel impresia, cât de vagă, că trebuie să se ocupe de ceva – când ceasurile acelea mai însuflețite trecură și pogorârea tăcută a după-amiezii mai potoli pașii slujitorilor pe scări și prin camere, m-a cuprins și pe mine o stare de visare, deloc neplăcută.

Liniștita mea odăiță mi se părea asemenea unei peșteri marine. Nu erau culori vii în ea, decât acel verde palid și albul, care aminteau de apa mării și de spuma valurilor. Cornișele lustruite erau împodobite cu ornamente în chip de scoici și la colțurile tavanului erau forme de ghips ca niște delfini. Chiar și unda de culoare, care singură se vedea în pernița de ace de satin roșu te ducea cu gândul la corali, chiar și oglinda cu luciul întunecat ar fi putut răsfărânge o sirenă. Când îmi închideam ochii, auzeam vântul, care se potolea în sfârșit, vuind încă la ușa din față ca un val îmbrățișând stânca. Îl auzeam, vuind și revenind, departe, departe, ca fluxul bătând pe țărmul unei lumi, undeva sus, într-o lume atât de sus încât valurile cele mai mari spărgându-se, talazurile cele mai tumultuoase n-ar mai fi răzbătut aici, în acest sălaș subacvatic, decât ca niște murmure îmbiindu-te spre somn.

Cu astfel de vise sosi și seara, și Martha aduse lampa. Cu ajutorul ei m-am îmbrăcat repede și, mai în puteri decât dimineață, îmi luai singură, neajutată, drumul pe scări în jos spre salonașul albastru.

Se pare că doctorul John își terminase mai devreme în seara aceasta turneul de vizite profesionale. Silueta lui a fost primul lucru care-mi întâmpină privirile când intrai în

Încăpere: era în picioare lângă fereastra din fața ușii, citind tiparul mărunț de pe filele unui ziar la lumina tulbure pe care i-o mai oferea căderea serii. Focul ardea viu în cămin însă lampa era neaprinsă pe masă și ceaiul nu fusese adus încă.

Cât despre doamna Bretton, ea era întinsă în fotoliul ei cu perne adânci, ațipită. Fiul ei, zărindu-mă, îmi veni întru întâmpinare. Băgai de seamă că pășea cu grijă să n-o trezească, îmi vorbi de asemenea cu voce scăzută. Glasul lui blând nu avea de altminteri niciodată vreo notă mai aspră. Și acum, modulat și mai mult, părea mai degrabă menit să mângâie decât să tulbure vreun somn.

— Aici e un castel micuț, observă el, după ce mă invitase să mă așez în firida ferestrei. Nu știu dacă ți s-a întâmplat să-l vezi vreodată în vreuna din plimbările dumitale. Dealtfel, din șosea nici nu poate fi văzut; cam la o milă de la Poarta Crécy o iei pe o cărare care se lărgeste treptat într-o alee și ea te duce mai departe peste câmpuri și în umbra copacilor până la poarta vilișoarei noastre. Nu e o casă prea modernă, mai degrabă e clădită în stilul vechi din *Basse Ville*. E mai mult un conac decât un castel. I se spune *La Terrasse* pentru că fațada este mai ridicată ceva de la pajiștea din față, de unde duc niște trepte spre panta cu iarbă a aleii. Privește! Răsare luna, iată ce frumos se vede printre crengile pomilor.

De altminteri, unde și când nu se arată frumoasă luna? Care poate fi scena, închisă între ziduri sau în afară, pe care să n-o scalde în farmec globul ei? Trandafirie și parcă și aprinsă, urca acum dinspre un mal nu prea depărtat și, chiar pe când îi mai priveam încă urcușul incandescent, se preschimbă într-o sferă de aur pentru ca apoi, după foarte scurtă vreme, să plutească, fără pată, pe un cer acum cu totul liniștit. Clarul acesta de lună îl mângâia sau îl întrista pe doctorul Bretton, îl împingea spre gânduri romantice? Cred că da. Deși nu era un bărbat care să ofteze ușor; acum suspină privind-o. Oftă reținut, abia auzit. Nu aveam deloc nevoie să mă mai gândesc la cauza sau la ținta unui asemenea suspin, știam că fusese stârnit de o anume

frumusețe, știam că era îndreptat către Ginevra. Știind aceasta, îmi trecu prin minte că era într-un fel de datoria mea să pronunț cu glas tare numele celei la care se gândea el. Bineînțeles, era gata oricând să discute despre, acest subiect, îl simțeam dintr-o dată că fierbe de curiozitate și e gata să-și reverse întrebările, își stăpânea simțămintele doar pentru că nu știa cum să înceapă. Să-l scutesc de o asemenea încurcătură era lucrul cel mai bun, și de fapt singurul pe care-l puteam face. Nu aveam decât să pronunț numele idolului, și litania clocotitoare a iubirii avea să înceapă să se reverse. Găsisem tocmai o propozițiune care se potrivea: „Știi că domnișoară Fanshawe e plecată într-o excursie cu soții Cholmondeley?“, și-mi deschisesem buzele s-o pronunț, când el îmi zădărnici planul aducând vorba despre altceva.

— Primul lucru pe care l-am făcut astăzi dimineață — spuse el punându-și în buzunar, ca să zic așa, sentimentalismele, întorcând spatele clarului de lună și așezându-se — a fost să mă duc în *rue Fossette* și să-i spun bucătăresei că ești în siguranță și pe mâini bune. Știi că am constatat că nici măcar nu observase lipsa dumitale din casă, te credea bine instalată în dormitorul dumitale. Ce multă grijă au acolo de dumneata!

— A, toate astea sunt ușor de înțeles, spusei eu. Bătrâna Goton n-ar putea face nimic pentru mine decât să-mi aducă puțină supă și o coajă de pâine, și am refuzat ambele aceste alimente de atât de multe ori săptămâna trecută, că bătrânica a și obosit de toate drumurile astea zadarnice de la locuința ei în bucătărie până la dormitoarele școlii, și mai vine doar o dată pe zi, la amiază, să-mi facă patul. Crede-mă, însă, e o femeie foarte cumsecade și ar fi fost încântată să-mi facă cotlete de miel numai dacă eu aș fi fost în stare să le mănânc.

— Dar de ce te-a lăsat oare *Madame Beck* așa, singură?

— *Madame Beck* n-avea de unde să prevadă că eu am să mă îmbolnăvesc.

— Sistemul dumitale nervos este în vreo măsură sau alta de vină pentru boala asta?

— Nu știu cum o fi sistemul meu nervos, dar știu bine că am fost teribil de deprimată.

— Ceea ce mă împiedică acum să încerc să te tratez cu hapuri sau picături. Medicina nu poate da nimănui buna-dispoziție pe care n-o are. Toată știința mea se oprește în pragul Ipohondriei, nu poate decât să arunce o privire înăuntru și să vadă acolo o adevărată cameră de tortură, dar nu poate nici să spună nici să facă prea multe. Ce ți-ar folosi în cazul ăsta ar fi o societate agreabilă. Trebuie să rămâi singură cât mai puțin posibil. Ar mai trebui să faci multă mișcare.

Am fost de acord. O scurtă pauză urmă după aceste cuvinte care, mă gândeam eu, sunau cât se poate de nimerit, și se potriveau și cu ce ne învățau obișnuințele noastre și cu cele ce se spuneau de mult în asemenea cazuri.

— Domnișoară Snowe - reîncepu doctorul John - și am constatat spre ușurarea mea că starea sănătății proprii mele persoane era acum, după ce fusese luată în discuție, trecută la o parte - îmi este permis să te întreb de ce confesiune ești? Ești catolică?

Îmi ridicai ochii spre el cu oarecare surpriză:

— Catolică? Nu! Ce te face să crezi așa ceva?

— Felul în care mi-ai fost dată în grijă noaptea cealaltă m-a făcut să stau la îndoială.

— Ți-am fost eu dată în grijă? Dar, chiar așa, uitasem: nu mi-ai spus încă în ce fel am căzut în mâinile dumitale.

— Să vezi, în împrejurări care m-au pus în încurcătură. Toată ziua aceea fusesem reținut la patul unui pacient care suferă de o boală deosebit de interesantă și se află și într-o stare critică, asta pentru că boala de care suferă e rară și tratamentul ei încă nesigur. Am mai văzut un caz oarecum asemănător într-un spital la Paris - dar lucrurile astea nu te interesează pe dumneata acum. În sfârșit, o ușurare a suferințelor mai îngrijorătoare ale acestui pacient (durerile fizice atroce sunt unul din simptome) mi-a redat libertatea și am pornit spre casă. Drumul cel mai scurt trece prin *Basse Ville*, și cum noaptea era foarte întunecoasă, umedă

și rece, m-am folosit de acesta. Pe când treceam prin fața unei biserici care aparține comunității Béguinelor, am văzut o lampă aprinsă deasupra arcului adânc de la portal și un preot care ridica ceva în brațe. Lampa era destul de luminoasă ca să-mi arate limpede trăsăturile preotului și l-am recunoscut. Era un om pe care l-am întâlnit adesea la paturile bolnavilor, și bogați și săraci – mai ales ale acestora din urmă. Este, cred eu, un bătrân foarte de treabă, cu mult mai bun decât majoritatea celor din categoria lui din țara aceasta, superior acestora, la drept vorbind, în toate privințele, mai cultivat și mai devotat chemării sale. Ni s-au întâlnit privirile; mi-a cerut să mă opresc; ce ținea el în brațe era o femeie, leșinată sau pe moarte. Am coborât din trăsură. „Făptura aceasta este o compatriotă de-a dumitale, mi-a spus; salveaz-o, nu e moartă”. Compatriotă mea, atunci când o privii mai bine, se vădi a fi profesoara de engleză de la pensionul condus de *Madame Beck*. Își pierduse cu totul cunoștința, era palidă ca o moartă și aproape înghețată. „Ce s-a întâmplat?” am întrebat. El mi-a spus atunci o poveste stranie, că ai fi fost la confesional la el în seara aceea, că păraai istovită și bolnavă, și că aceasta împreună cu unele din lucrurile pe care i le-ai spus...

— Lucrurile pe care i le-am spus? Mă întreb ce lucruri.

— Niște crime groaznice, fără îndoială, însă nu mi-a spus ce, în privința asta, după cum știi, pecetea spovedaniei i-a stăvilat lui vorbele și mie curiozitatea. Confidențele dumitale totuși nu-ți făcuseră un inamic în bunul părinte. Se pare că fusese atât de impresionat și îi părea atât de rău că te vede rătăcind singură pe străzi pe o astfel de noapte, încât a socotit de datoria lui de creștin să te urmărească atunci când ai părăsit biserica și să se străduiască să nu te piardă din ochi până aveai să ajungi acasă. Poate că vrednicul părinte, fie și fără să-și dea nici el prea bine seama, a fost îndemnat și de o mică viclenie proprie tagmei din care face parte: poate că se hotărâse să afle unde-ți este casa. l-am spus cumva adresa la spovedanie?

— Nu i-am spus-o, dimpotrivă, am evitat cu toată grija

să-i dau cea mai mică indicație în privința aceasta. Cât despre confesiunea mea, doctore John, cred că mă socotești o nebună că am recurs la un asemenea pas, însă nu mă mai puteam stăpâni. Aș zice că e vina a ce numești dumneata „sistemul meu nervos”. Nu-ți pot explica în cuvinte, însă zilele și nopțile mele au ajuns ceva cu neputință de îndurat. Un simțământ groaznic de deznădejde îmi strânge inima, un simțământ care căuta să-și croiască drum cu orice preț, să se reverse în afară, căci altminteri avea să mă ucidă asemenea (și aici ai să mă înțelegi, doctore John) unui curent care-ți trece prin inimă și care, dacă vreun anevrism sau vreo altă boală oarecare îi împiedică cursul normal, își caută o ieșire altminteri. Aveam nevoie de tovărășie, aveam nevoie de prietenie, aveam nevoie de un sfat. Nu puteam găsi niciuna dintre acestea în iatacul meu sau în școală, așa că m-am dus să le caut la biserică și în confesional. Cât despre ce i-am spus – n-a fost nicio confidență, nicio povestire. N-am făcut nimic rău. Viața mea n-a fost de ajuns de activă ca să pot îndeplini vreo faptă neagră, fie imaginată fie reală. Tot ce i-am spus acolo a fost o plângere mohorâtă, fără speranță.

— Lucy, dumneata ar trebui să pleci într-o călătorie de vreo șase luni. Firea dumitale atât de liniștită a ajuns acum să cadă pradă tulburării! Dracu’ s-o ia pe *Madame Beck*! Văduva asta durdulie chiar n-are deloc inimă de-și lasă profesoara cea mai bună în temnița asta pustie?

— *Madame Beck* n-are nicio vină, am spus. Nu e vina nimănui și nu vreau să aud că i se aduce cuiva vreo vină.

— Și atunci cine e vinovat, Lucy?

— Eu, doctore John, eu și o anume ființă abstractă pe ai cărei umeri largi aș vrea să las poverile de vinovăție pe care au fost meniți să le poarte. Eu și Soarta.

— Această ființă ar trebui să fie mai atentă pe viitor, spuse doctorul John surâzând, probabil, de vorbirea mea bombastică. Schimbare de aer, schimbare de scenă, acestea sunt prescripțiile mele, continuă tânărul medic. Dar să ne reîntoarcem la oile noastre, Lucy. Până acum, părintele Silas (se spune că e iezuit), cu tot planul lui

subțire, nu știe mai mult decât i-ai spus. Căci, în loc să te întorci la *rue Fossette*, răătăcirile febrei, căci aveai febră mare...

— Nu, doctore John, febra mă lăsase în noaptea aceea, acum să nu-mi spui că aș fi fost în delir, căci eu știu că nu e așa.

— Foarte bine. Erai la fel de lucidă cum sunt eu acum, fără îndoială! Ai răătăcit într-o direcție opusă pensionului. Pe lângă Béguinage, în ploaia și furtuna dezlănțuită, buimăcită de întuneric, ți-ai pierdut cu totul puterile și ai leșinat. Preotul ți-a sărit într-ajutor, și pe urmă doctorul, cum ai văzut, i s-a alăturat. Amândoi am reușit să găsim o trăsură și te-am adus aici. Părintele Silas, bătrân cum e, a ținut morțiș să te poarte el însuși în brațe sus pe scări și te-a instalat el însuși pe patul acela. E sigur că ar fi rămas cu dumneata până când ți-ai fi venit în fire, și la fel aș fi făcut și eu, însă tocmai atunci a sosit în toată graba un trimis de la bolnavul pe care tocmai îl părăsisem și care acum se afla pe moarte – se cereau ultimele ajutoare: ultimă vizită a medicului și ultimele ritualuri ale preotului, nu se mai putea amâna maslul. Părintele Silas și cu mine am pornit împreună, mama nu era acasă în noaptea aceea. Te-am dat în grija Marthei și i-am lăsat ei instrucțiuni pe care se pare că le-a urmat întocmai. Acum spune, ești catolică?

— Nu încă, spusei cu un zâmbet, și să nu-l lași pe părintele Silas să afle unde locuiesc, pentru că atunci ar încerca să mă convertească. Transmite-i însă cele mai sincere și calde mulțumiri când îl vezi, și dacă am să mă îmbogățesc vreodată, am să-i trimit o mulțime de bani pentru operele lui de binefacere. Iată, doctore John, se trezește mama dumată, ar trebui să suni să aducă ceaiul.

Ceea ce el și făcu; și atunci când doamna Bretton se ridică – uimită și indignată pe sine însăși pentru că se lăsase pradă acestei slăbiciuni și tocmai pregătindu-se să nege că ar fi adormit cu adevărat – fiul ei se și repezi cu tot curajul la atac:

— Ușurel, mămico! caută să mai dormi nițel. Arăți ca o imagine a inocenței, așa adormită!

— Adormită, John Graham! Ce vorbe sunt astea? Știi că eu nu dorm niciodată ziua. A fost doar așa, o ațipeală.

— Tocmai, un zbor lin de serafim, un vis de zână. Mamă, să știi că în asemenea momente îmi aduci întotdeauna aminte de Titania.

— Asta pentru că tu ești un adevărat Bottom.

— Domnișoară Snowe, ai mai întâlnit o femeie atât de spirituală ca mama? E femeia cea mai tânără la vârstă și corpolența ei.

— Păstrează-ți complimentele pentru dumneata, domnul meu, și nu trece cu vederea propria ta corpolență, care mi se pare că a avansat mult în ultima vreme. Lucy, nu ți se pare că începe să semene cu caricaturile lui John Bull? Pe vremuri era zvelt ca un Țipar, și acum văd la el un fel de trupeșenie ca de balaur – uite ce ți se întâmplă când mănânci multă carne. Graham, bagă de seamă, ai să te îngrași – și atunci am să te reneg.

— Mai ușor ai putea să-ți renegi propria dumitale personalitate! Eu sunt cu totul indispensabil fericirii Bătrânei Doamne, Lucy. Ar cădea într-o tânjeală verde și în gălbeneală dacă n-ar avea la îndemână statura mea de doi metri, plină de obrăznicie, pe care s-o tot cicălească. Asta o face să fie în permanență vioaie, e ca un ferment sănătos pentru spiritul ei tânăr.

Erau acum amândoi unul în fața altuia, de o parte și de alta a căminului. Cuvintele lor nu păreau din cale afară de tandre însă privirile pe care le schimbau între ei compensau totul. Îți era clar că cea mai scumpă comoară a doamnei Bretton se află în caseta prețioasă care este fiul ei, pulsația cea mai plină de viață a inimii ei venea din pieptul lui. Cât despre el, desigur exista o altă iubire care împărțea simțămintele lui cu cele filiale, și, fără îndoială, întrucât pasiunea cea nouă era cea mai de curând născută, deținea în inima lui partea rezervată lui Benjamin, celui mai tânăr și mai iubit copil. Ginevra! Ginevra! Aflase oare doamna Bretton la picioarele cărei ființe își depusese omagiile tânărul ei idol? Ar fi aprobat ea o asemenea alegere? N-aș fi putut să spun, dar puteam să ghicesc că dacă ar fi știut de

purtarea domnișoarei Fanshawe față de Graham, de trecerile ei de la răceală la cochetărie, de la respingerea fățișă la dorința de a-l atrage iarăși, dacă ar fi bănuir suferințele pe care i le provoca, și ar fi văzut, cum văzusem eu, frumoasa lui minte luată în stăpânire de alta și felul în care ea îi prefera pe față un inferior, cum unul care-i era în toate privințele inferior reușea să-i treacă înainte – să ajungă instrument al umilirii lui – atunci doamna Bretton ar fi spus fără întindere că Ginevra e nătângă sau perversă sau amândouă. În ce mă privește, eu așa gândeam.

Această a doua seară trecu la fel de frumos ca și cea dintâi. De fapt în chip și mai încântător gândurile pe care le schimbaram au fost și mai frumoase. La vechile necazuri nu ne-am mai întors de data aceasta, prietenia dintre noi s-a întărit și mai mult. Mă simțeam acum tot mai fericită, tot mai în largul meu, tot mai acasă la mine. În noaptea aceea – în loc de a mai adormi în plânsete – am coborât în țara viselor pe o alee umbrită cu cele mai plăcute reverii.

18

NE CERTĂM

ÎN TIMPUL PRIMELOR ZILE ALE șederii mele în *La Terrasse*, nu s-a întâmplat ca Graham să se așeze vreodată alături de mine, sau ca în plimbările lui frecvente prin cameră să se apropie de locul unde ședeam eu, nu s-a întâmplat să-l văd preocupat sau mai serios decât de obicei fără să mă ducă gândul la domnișoara Fanshawe sau să mă aștept să-i aud numele pe buzele lui. Îmi țineam auzul și gândurile mereu pregătite pentru această delicată temă de discuție, răbdarea mi-era chemată toată vremea sub arme, și resursele mele de simpatie erau în permanență gata să se reverse. În cele din urmă, și după o mică luptă lăuntrică pe care eu o observai și o respectai, el se aventură într-o bună zi în această

direcție. Tema a fost introdusă cu delicatețe, pe nesimțite.

— Prietena dumitale își petrece vacanța călătorind, așa am auzit.

„Prietena mea! ce să spun!“ mă gândii în sinea mea, însă nu se făcea să-l contrazic, trebuia să-i fac pe voie, să-i tolerez acest ușor neadevăr – prietenă să fie. Totuși, așa ca o încercare, nu mă putui stăpâni să-l întreb:

— Ce prietenă?

El se așezase alături de măsuța mea de lucru. Acum își lăsa degetele peste un scul de ață pe care se apucă să-l deșire în neștire.

— Ginevra – domnișoara Fanshawe, nu-i însoțește pe soții Cholmondeley într-o excursie în sudul Franței?

— Ba da.

— Sunteți în corespondență, dumneata și cu dânsa?

— Te-ar uimi poate să afli că nici nu mi-a trecut vreodată prin gând să-i cer o asemenea onoare.

— Dar ai văzut scrisori scrise de mâna dumneaei?

— Da, mai multe, adresate unchiului ei.

— Cred că nu sunt lipsite de spirit și de naivitate; e atâta scânteiere, și atât de puțină prefăcătorie în sufletul ei!

— Se exprimă foarte pe înțeles, atunci când îi scrie domnului de Bassompierre. Cine își dă osteneala poate s-o citească (de fapt, epistolele Ginevrei către bogata ei rubedenie erau de obicei documente de afaceri, cereri fără niciun echivoc pentru sume de bani).

— Și scrisul ei? Trebuie să fie frumos, ușor, ca al unei domnișoare nobile, îmi închipui?

Era, și chiar îi spusei asta.

— Cred cu adevărat că tot ceea ce face dânsa este bine făcut, spuse doctorul John, și, cum eu nu mă grăbeam să-i țin isonul, adăugă: Dumneata, care o cunoști, ai putea spune o singură privință în care să arate vreun neajuns?

— Face unele lucruri foarte bine („printre acestea cochetăriile cu bărbații”, adăugai în gând).

— Când crezi că se va întoarce aici în oraș? mă mai întrebă el.

— Iartă-mă, doctore John; dar trebuie să-ți explic ceva.

Îmi faci o cinste prea mare atunci când îmi atribui un grad de intimitate cu domnișoara Fanshawe de care eu în realitate nu am fericirea să mă bucur. Nu am fost niciodată beneficiara tainelor și planurilor domniei sale. Ai să-i găsești prietenii mai apropiați decât mine în alte cercuri, printre cei din familia Cholmondeley, de pildă.

Se gândea de fapt că așa fi fost victima unei crize de gelozie asemănătoare cu cea prin care trecea el.

— Iartă-mă, spuse, dar judec-o cu mai multă indulgență, scânteierea modei o înșeală poate, dar curând are să-și dea seama că oamenii aceștia sunt găunoși, și se va întoarce la dumneata cu un atașament sporit și cu o încredere statornică. Îi cunosc oarecum pe acești Cholmondeley: oameni superficiali, prețioși, egoiști. Fii sigură, în sinea ei Ginevra te prețuiește pe dumneata mai mult decât pe o duzină dintre aceștia la un loc.

— Ești prea bun, îi răspunsei scurt. Ardeam să-l încredințez că nu meritam deloc asemenea sentimente însă m-am gândit să rabd. Am acceptat să fiu privită drept o umilită și o abandonată, care tânjeam să devin confidenta distinsei domnișoare Fanshawe. Însă, cititorule, crede-mă, îmi venea tare greu.

— Totuși, vezi dumneata, continuă Graham, în vreme ce eu te consolez astfel pe dumneata, nu pot să găsesc aceeași mângâiere și pentru mine, nu pot să nădăjduiesc că are să-mi facă dreptate. De Hamal este cu totul lipsit de valoare, cu toate acestea mi-e teamă că ei îi place. Ce iluzie teribilă!

Răbdarea m-a părăsit atunci pe neașteptate, mi-am pierdut-o dintr-o dată. Presupun că boala și slăbiciunea mi-o tociseră în mare măsură.

— Doctore Bretton, îl întrerupsei, nimeni nu nutrește o iluzie mai teribilă decât dumneata însuși. În toate privințele, în afară de una singură, ești un adevărat bărbat, sincer, plin de viață, cu minte dreaptă, cu vederea lucidă. Dar în această privință, care constituie excepția, nu ești decât un sclav. Îți afirm că, în ceea ce o privește pe domnișoara Fanshawe, nu meriți să fii respectat, și în orice caz nu ai

respectul meu.

M-am ridicat și am părăsit încăperea foarte tulburată.

Această mică scenă a avut loc dimineața. A trebuit să-l întâlnesc din nou seara, și atunci am constatat că făcusem foarte rău. Nu era deloc un bărbat făcut din calități comune și nici din materiale și simțăminte vulgare. Așa cum firea îi fusese desenată în trăsături viguroase și sigure, în amănunte trăsăturile acestea erau continuate cu o delicatețe aproape feminină: erau mai fine, mult mai fine decât te-ai fi așteptat să le vezi, decât ai fi crezut cu puțință să întâlnești la el, chiar dacă îl cunoșteai de ani de zile. Într-adevăr, până când un contact prea brutal cu nervii lui nu ar fi trădat, prin efecte, sensibilitatea lor acută, această particularitate ar fi rămas neobservată, și asta cu atât mai mult cu cât nu sentimentul simpatiei predomină în el. Să simți tu și să simți repede simțămintele altei persoane, sunt lucruri și însușiri diferite, unele firi le posedă pe amândouă, altele pe niciuna din ele. Doctorul John stăpânea una din aceste calități cu o perfectă ascuțime, și dacă eu am recunoscut că nu era înzestrat și cu cealaltă în egală măsură, am să-l rog pe cititor să nu treacă el însuși în cealaltă extremă și să-l creadă un om lipsit de afecțiune, incapabil de a simți: dimpotrivă, era un om bun, generos. Când te aflai într-o lipsă, mâinile i se și deschideau să dăruiască. Dacă-ți exprimai suferințele în cuvinte, el nu-ți întorcea o ureche surdă. Dar dacă te așteptai la rafinatele de percepție, la miracole de intuiție – ai fi fost dezamăgit. În seara aceea, când doctorul John pătrunse în salon și i-am privit fața în lumina lămpii, am văzut bine și dintr-o singură privire întregul său mecanism sufletească.

Față de cineva care îi spusese în față că e un sclav. Și care, în indiferent ce privință, îi refuzase respectul, ar fi trebuit să manifeste anumite simțăminte. Ca epitetul să fi fost just, și refuzul respectului îndreptățit, se prea poate. Nici n-a încercat să nege că lucrurile ar fi stat așa, mintea sa respinse desigur această posibilitate. Căutase în acuzația mea cauza insuccesului care produsese o înrâurire atât de dureroasă asupra liniștei sale sufletești. Din cauza

încordării gândurilor sale, în care se condamna pe sine însuși, comportarea lui în acea seară părea gravă, poate chiar rece, atât față de mine cât și față de mama lui. Și totuși nu era nicio urmă de resentiment, de răutate, de ranchiună, de meschinărie pe fața lui, atât de bărbătește frumoasă chiar și acum, în clipele de deprimare prin care trecea. Când îi trăsei scaunul în fața mesei, ceea ce mă grăbii să fac eu însămi luând-o înaintea slujnicei, și când îi întinsei ceașca de ceai, lucru pe care-l făcui cu grijă și cu mâna ușor tremurândă, el îmi spuse: „Îți mulțumesc Lucy”, cu un glas la fel de blând, cu tonurile adânci și plăcute pe care le cunoștea și le saluta auzul meu de atâta vreme.

Din partea mea, nu aveam decât un singur plan: trebuia să-mi cer iertare pentru vehemența vinovată cu care-i vorbisem, căci dacă n-aș fi făcut-o n-aș mai fi putut închide ochii în noaptea aceea. Lucrurile nu mai puteau să rămână așa, eu nu puteam suporta această situație: n-aveam nici pretenția și nici puterea să duc un război pe asemenea poziții. Singurătatea de la școală, tăcerea și mucezeala într-o mânăstire, orice mi se părea preferabil decât să trăiesc certată cu doctorul John. Cât despre Ginevra, n-avea decât să-și ia aripi de porumbel, sau de orice altă orătanie zburătoare, și să se înalțe până în cele mai înalte înalturi, până la cele mai de sus stele, unde cele mai avântate elanuri de fantezie ale celui ce o iubea așezase constelația farmecelor ei; eu n-aveam de acum încolo să-mi mai asum vreodată sarcina de a pune la îndoială această imagine.

Multă vreme am încercat să-i prind privirile. Iarăși și iarăși ochiul lui îl întâlnea pe al meu însă, neavând nimic să-mi spună, aluneca în altă parte și eu rămâneam amuțită. După ceai, rămase pe fotoliu, trist și tăcut, citind o carte. Aș fi vrut să-mi iau îndrăzneala să mă duc și să mă așez alături de el, însă mi se părea că dacă aș fi făcut așa ceva mi-ar fi răspuns negreșit cu ostilitate și indignare. Mă ardeau buzele să vorbesc însă nu îndrăzneam nici măcar să scot o șoptă. Maică-sa părăsi camera, și atunci, împinsă de remușcările pe care nu le mai puteam îndura, am murmurat doar: „Doctore Bretton!”

El și-a ridicat privirile de pe carte. Ochii nu-i erau reci sau răuvoitori, gura nu-i era ironică. Era pregătit și dornic să audă ce am să-i spun. Sufletul lui era dintr-un aluat prea blând și generos pentru a se tulbura dintr-o singură contrarietate.

— Doctore Bretton, iartă-mi vorbele acelea pripite, te rog mult, iartă-mi-le.

El surâse chiar în clipa în care începusem să-i vorbesc.

— Poate că le-am meritat, Lucy. Dacă dumneata nu mă respecti, sunt sigur atunci că motivul este că eu nu sunt demn de respect. Mi-e teamă că sunt un mare nătâng, e ceva nereușit în mine, căci tocmai atunci când doresc mai mult să plac s-ar zice că nu plac deloc.

— De asta nu poți să fii sigur. Și chiar dacă așa ar sta lucrurile, să fie vina caracterului dumitale, sau a înțelegerii altora? Dar acum lasă-mă să-mi iau înapoi cuvintele pe care ți le-am spus la mânie. În toate privințele ai respectul meu cel mai adânc. Dacă dumneata ai o părere prea modestă despre dumneata și prea bună despre alții, ce poate să fie asta decât o calitate?

— Voi fi având eu o părere prea bună despre Ginevra?

— *Eu cred că da, dumneata crezi că nu.* Să ne înțelegem să lăsăm asta în suspensie. Iartă-mă acum, asta îți cer.

— Crezi că aș putea păstra resentimente din cauza unor vorbe atât de pline de căldură?

— Văd că nu o faci și că nici n-ai putea-o face, dar spune-mi totuși: „Lucy, te iert.” Spune asta, ușurează-mă de povara asta care-mi strânge inima.

— Lasă-ți deoparte strângerea aceasta de inimă, așa cum am s-o las și eu pe a mea – căci puțin tot m-ai rănit, Lucy. Acum, când durerea a trecut, fac mult mai mult decât să te iert, îți sunt recunoscător, cum i-aș fi unuia care-mi vrea binele.

— Eu îți doresc din toată inima binele, aici ai dreptate.

Astfel luă sfârșit cearta dintre noi.

Cititorule, dacă în timpul acestei povestiri găsești că părerea mea despre doctorul John suferă modificări, iartă o asemenea aparentă inconsecvență. Eu îți descriu felul în

care înțelegeam caracterul lui așa cum îmi apărea pe măsură ce-l descopeream eu însămi.

Noblețea firii lui se vădi iar, arătându-se și mai bun cu mine după această neînțelegere decât fusese înainte. Adevărul este că incidentul însuși care, după teoria mea, ar fi trebuit să ne înstrăineze într-o oarecare măsură, a schimbat de fapt întrucâtva relațiile dintre noi, însă nu în sensul în care mă temusem eu. Ceva nevăzut, rece, abia simțit, foarte străveziu, însă înghețat, un fel de paravan de gheață încremenise până atunci sub o pojghiță lucitoare viața noastră, gândurile și vorbele noastre. Acele câteva vorbe pline de căldură, chiar dacă fusese căldura mâniei, suflaseră peste pojghița fină de reținere, și acum dădea semne că ea se topește. Cred că din ziua aceea, atâta vreme cât am continuat să fim prieteni el n-a mai fost niciodată ceremonios în convorbirile cu mine. Părea să simtă că dacă ar fi consimțit să vorbească despre sine și despre lucrurile care-l interesau cel mai mult, aceasta ar fi însemnat că înseși așteptările mele ar fi primit răspuns, că dorințele mele ar fi fost satisfăcute. Urmează deci, ca ceva de la sine înțeles, că am continuat să aud multe despre Ginevra.

Ginevra! El o vedea atât de frumoasă, atât de bună, vorbea cu atâta dragoste despre farmecul ei, despre dulceața, inocența ei, încât, în ciuda faptului că eu nu aveam decât o cunoaștere prozaică a realității, un fel de răsfângere venind de la el începea să se așeze chiar și pentru mine asupra imaginii ei. Sigur, cititorule, pot să-ți mărturisesc că adesea spunea de-a dreptul prostii însă mă străduiam să fiu mereu plină de răbdare cu el. Îmi învățasem lecția: învățasem cât de aspră ar fi fost pentru mine durerea dacă l-aș fi necăjit sau dezamăgit în credința lui. Într-un fel nou și ciudat, mi-era pur și simplu imposibil să-mi refuz plăcerea de a-l urma în dispoziția lui și de a mă pleca voinței sale. Mi se părea în continuare cât se poate de absurd atunci când îl vedeam îndoindu-se cu toată încăpățânarea și deznădejdea că i-ar sta în puteri să câștige în cele din urmă atenția domnișoarei Fanshawe. Se

Înrădăcinase mai vie decât oricând în mintea mea ideea că ea nu făcea altceva decât să cocheteze pentru a-l câștiga mai sigur, că se juca doar cu el și că, în adâncul inimii ei, ea jinduia după fiecare vorbă, fiecare privire de a lui. Uneori mă aducea la capătul răbdării, în ciuda hotărârii mele de a îndura și auzi totul. Tot îndârjindu-se astfel să-mi procure plăcerea de nedescris dulce-amară de a-l răbda și asculta, el izbea cu atâta hotărâre în cremenea fermității mele, atât câtă era ea, încât scotea scânteii. Mi s-a întâmplat, de pildă, într-o zi, să afirm, în dorința de a-i potoli oarecum deprimarea, că în sinea mea eram convinsă că domnișoara Fanshawe nutrește în mod sigur gândul de a-l accepta pe el până la urmă.

— Convinsă! E ușor să spui asta, dar eu am vreun temei pentru asemenea convingere?

— Cele mai bune temeiuri.

— Haide, Lucy, spune-mi care anume!

— Le cunoști și dumneata la fel de bine ca și mine; și eu cunoscându-le de asemenea, doctore John, sunt chiar uimită că nu ai și dumneata cea mai mare siguranță în ce privește fidelitatea ei. Să te mai îndoiești de asta e aproape o insultă la adresa bunului simț.

— Acuma, iar începi să vorbești prea repede și ți se taie respirația, dar ai să vorbești și mai repede și ai să suflă tot mai greu până când ai să-mi dai o explicație, o explicație deplină. Îmi e necesară.

— O vei avea, doctore John. În unele cazuri dumneata ești un om darnic, generos, ești un adevărat adept al cultului dărnicii. Dacă s-ar întâmpla ca părintele Silas să te convertească, e sigur că i-ai da din belșug bani pentru săracii lui, i-ai acoperi altarele cu lumânări și ai face tot ce ai putea ca să îmbogățești racla sfântului dumitale favorit. Ginevra, doctore John...

— Oprește-te, zise el, nu mai spune nimic.

— N-am să mă opresc deloc, dimpotrivă, am să spun totul: Ginevra și-a văzut mâinile încărcate de daruri din partea dumitale de atâtea ori că nici nu le mai știu eu numărul. Ai căutat pentru ea florile cele mai scumpe, ți-ai

chinuit mintea să găsești darurile cele mai delicate. Domnișoara Fanshawe are acum bijuterii pentru cumpărarea cărora generozitatea dumitale a ajuns de-a dreptul nesocotită.

Modestia de care Ginevra însăși nu dăduse dovadă niciodată în privința aceasta coloră acum dintr-o dată chipul admiratorului ei.

— Prostii! spuse, distrugându-mi cu foarfecele o fâșie de voal de mătase. I le-am dăruit numai că să-mi fac mie o plăcere. Am simțit întotdeauna că ea îmi face mie un hatâr primindu-le.

— Ți-a făcut mai mult decât un hatâr, doctore John. Și-a angajat însăși onoarea ei că-ți va dăruia ceva în schimb. Și, dacă nu-ți poate plăti cu afecțiunea ei, ar trebui să-ți dea o echivalență, ca la afaceri, sub forma unor fișicuri de monezi de aur.

— Dar dumneata n-o înțelegi: ea e mult prea dezinteresată ca să atribuie darurilor mele vreo însemnătate și prea naivă ca să le cunoască valoarea.

Am izbucnit în râs. O auzisem prețuind fiecare dintre juvierele acelea la valoarea exactă și știam bine că, așa tânără cum era, jena financiară, planurile pentru a face rost de bani, valoarea banului și străduințele de a realiza cât mai mult constituiseră stimulentele cel mai frecvent al gândurilor ei de ani de zile.

El urmă:

— Ar fi trebuit s-o vezi ori de câte ori depuneam în poala ei vreun nimic dintre acestea: era atât de rece, de netulburată, nicio grabă în a ridica obiectul, nici măcar vreo expresie de plăcere privindu-l. Doar din dorința plină de considerație de a nu mă răni pe mine consimțea să păstreze buchetul alături de ea și chiar accepta să-l ia cu ea la plecare. Sau, dacă reușeam să prind vreo brățară pe brațul ei de ivoriu, oricât de frumoasă ar fi fost bagatela aceea (și eu alegeam întotdeauna cu cea mai mare grijă ce mi se părea mie drăguț, și nu era, desigur, chiar fără valoare) scânteierea ei nu-i uimea ochii strălucitori, abia dacă arunca vreo privire spre darul meu.

— Și atunci, desigur, dacă nu-l prețuia, îl scotea de pe încheietura ei și ți-l restituia?

— Nu, pentru așa ceva e prea bună. Consimțea să se prefacă doar că a uitat ce făcusem și păstra darul cu superioritatea liniștită și plină de grație a unei adevărate doamne. Și, ținând seama de toate acestea, cum ai mai putea crede că dacă ea a primit niște daruri, aceasta ar fi un indiciu favorabil? În ce mă privește, chiar dacă i-aș oferi tot ce am și ea ar primi, ea rămâne cu neputință de influențat astfel, în chip atât de sordid, și nu m-aș aventura să cred că o tranzacție ca asta m-ar face să înaintez cu un singur pas spre ceea ce doresc.

— Doctore John, începui eu. Iubirea e oarbă... Și chiar în clipa aceea o rază albastră, fină, tâșni pieziș din ochii doctorului John; îmi aduse aminte de zilele de demult, mă făcu să mă gândesc iarăși la portretul sau, aproape că mă împinse să mă gândesc o clipă că o parte, cel puțin, din convingerea, atât de viguros afirmată, în naivitatea domnișoarei Fanshawe era simulată: mă făcu chiar să cumpănesc plină de îndoială dacă nu cumva, în ciuda pasiunii cu care-i admira frumusețea, nu s-ar fi putut ca înțelegerea slăbiciunilor ei să fie mai puțin greșită, mai lucidă decât puteai deduce din vorbele lui.

Dar, la urma urmei, dacă era vorba doar de o privire cu totul întâmplătoare, sau, cei mult, mărturia unei impresii de o singură clipă? Fie că a fost o întâmplare, fie că nu, fie că a fost ceva real sau o simplă închipuire, conversația noastră s-a oprit aici.

19

CLEOPATRA

ȘEDEREA MEA ÎN *LA TERRASSE*
s-a prelungit cu două săptămâni după sfârșitul vacanței. Intervenția plină de bunătate a doamnei Bretton îmi

acordase acest răgaz. Auzindu-și într-o zi fiul că slobozește sentința: Lucy nu e încă destul de în putere ca să se întoarcă în peștera aceea de pension, ea se transportă de îndată cu trăsura în *rus Fossette*, avu o întrevedere cu directoarea și obținu îngăduința ei, invocând necesitatea odihnei prelungite și a schimbării de mediu pentru a-mi asigura o restabilire completă. De aici urmă însă o dovadă de atenție de care m-aș fi putut lipsi foarte bine, anume o vizită de politețe: din partea amabilei *Madame Beck*.

Într-o bună zi această doamnă veni în persoană cu o trăsură până în fața micului nostru castel. Presupun că o împinsese mai ales dorința de a vedea în ce fel de casă locuia doctorul John. După toate aparențele, peisajul plăcut din jur și interiorul cât se poate de plăcut îi depășiră așteptările: lăudă de îndată tot ce-i căzu sub ochi, declară că salonul albastru este *une pièce magnifique*¹, mă felicită din belșug pe mine pentru că știusem să-mi fac asemenea prieteni *tellement dignes, aimables et respectables*², mai emise și un compliment drăguț la adresa mea. Atunci când doctorul John intră în încăpere, se repezi la el cu cea mai mare expansivitate și, deschizând în același timp un adevărat tir susținut de elocvență precipitată, cu o cascadă de felicitări și extazieri față de acest *château – madame sa mère, la digne châtelaine*³ cât și despre felul în care se înfățișa el însuși, care era cu adevărat foarte înfloritor și, mai mult încă, în clipa aceea și mai atrăgător datorită surâsului amuzat și blând cu care asculta întotdeauna franțuzeasca fluentă și împodobită a lui *Madame*. Pe scurt, *Madame* străluci în cea mai atrăgătoare înfățișare a ei, în ziua aceea, și pătrunse în casă și ieși de acolo ca o adevărată flașnetă de complimente, afabilități și expresii de încântare. Pe jumătate pentru a face față conveniențelor, pe jumătate pentru a-i adresa unele întrebări despre școală, am urmat-o până la trăsura ei și am mai aruncat o privire înăuntrul cupeului după ce ea se instalase acolo și

¹ O încăpere magnifică.

² Atât de demni, prietenoși și respectabili.

³ Castel — mama sa., nobila castelană.

închisese portiera. În acest scurt interval de timp ce transformare se desăvârșise! O clipă înainte era numai scânteieri și glume, iar acum se înfățișa mai solemnă decât un judecător și mai gravă decât un înțelept. Ciudată femeiușcă!

M-am întors în casă și am căutat să-l necăjesc puțin pe doctorul John în legătură cu sentimentele pe care *Madame* le nutrea față de dânsul. Cum a mai râs! Ce ironie amuzată îi strălucea în priviri pe când își aducea aminte despre unele din frazele ei pedante și le repeta imitându-i volubilitatea! Avea un simț al umorului foarte dezvoltat și era cel mai bun tovarăș de discuție pe care ți l-ai fi putut dori – când putea s-o uite pe domnișoara Fanshawe.

Să stai în „lumina de soare liniștită și dulce” este, se spune, o recomandare excelentă pentru cei slăbiți de boală, asta le redă ceva din forța vitală. Când micuța Georgette Beck își începuse convalescența după boala ei, o luam în brațe și mă plimbam cu ea prin grădină, uneori câte un ceas întreg, pe lângă un zid acoperit de viță-de-vie pe care soarele sudic o maturiza încet. Soarele acela îi înviora chipul micuț și palid, la fel cum întărea și dădea în pâng ciorchinii de poame.

Există anumite firi omenești binefăcătoare, strălucitoare și pline de viață sub a căror influență este la fel de bine pentru cei săraci cu duhul să trăiască după cum e bine pentru cei firavi de trup să se aciuească la lumina amiezii. Printre aceste făpturi alese se numărau fără îndoială atât doctorul Bretton cât și mama lui. Lor le plăcea să transmită fericirea, așa cum altora le place să provoace nefericirea. O făceau din instinct, fără zarvă și în aparență fără să fie conștienți că o fac, prilejurile de a face altora o bucurie le veneau spontan în minte. În fiecare zi, în perioada cât am stat cu ei, se propunea câte un plan menit să aducă o bucurie folositoare. Oricât era de ocupat, doctorul John găsea timp să ne însoțească în mici excursii. Nu știu cum făcea față obligațiilor sale profesionale, erau numeroase, însă printr-un sistem al lui, le aranja astfel ca să-și asigure în fiecare zi și un pic de libertate. L-am văzut adesea obosit

de muncă, dar rareori istovit, și niciodată iritat, confuz sau deprimat. Tot ce făcea el era realizat cu ușurința și grația unei forțe care-și ajunge sie însăși, și cu buna dispoziție cuceritoare a unei energii senine și neabătute. Sub călăuzirea lui am cunoscut în acea fericită perioadă de două săptămâni mai mult din Villette, din împrejurimile și locuitorii orașului, decât în toate cele opt ale șederii mele de până atunci în această regiune. M-a dus în oraș să văd locuri pline de interes de care nici măcar n-auzisem, îmi povestea cu bună dispoziție și plin de umor tot felul de lucruri interesante. Nu s-ar fi părut niciodată că ar fi o corvoadă pentru el să stea astfel de vorbă cu mine și, în ce mă privește, e sigur că n-a fost nicio clipă o povară pentru mine să-l ascult. Nu era un om care să vorbească despre ceva cu răceală și vag, rareori generaliza, niciodată nu făcea literatură. Se părea că și lui îi plăceau amănuntele pitorești aproape la fel de mult ca și mie; se arăta a fi un observator de caractere și nu un observator superficial. Asemenea însușiri făceau ca spusele lui să fie întotdeauna interesante, și faptul că venea cu propriile sale constatări sau reflecții, neîmprumutând sau nepreluând niciodată din cărți – aici un fapt pur și simplu, acolo o frază oarecare și dincolo o părere răsuflată – toate acestea asigurau vorbelor lui o prospețime cu atât mai binevenită cu cât ea este rară de obicei. Sub ochii mei se părea că dispoziția lui intra mereu într-o altă înfățișare, trecea într-o lumină nouă, se înălța spre noi și nobile descoperiri.

Mama lui era o făptură cu mari resurse de bunătate, însă el stăpânea această calitate și mai profund, și mai din belșug. Îtovărășită de el în *Basse Ville* – cartierul sărac și aglomerat al orașului – am descoperit că vizitele lui medicale acolo erau deopotrivă ale unui filantrop și ale unui medic. Am înțeles curând cum, ca un lucru cu totul obișnuit și fără să se gândească vreo clipă că ar face vreo faptă bună, răspândea în lumea acelor săraci nenorociți nenumărate binefaceri. Oamenii de jos îl iubeau, pacienții săraci din spitale îl primeau cu un fel de entuziasm.

Însă trebuie să mă opresc, nu am voie să mă schimb din

rolul meu de povestitor fidel în cel de apolog al uneia din părți. Știu prea bine că doctorul John nu era perfect, cum nici eu nu sunt desăvârșită. Vulnerabilitatea omenească la greșală îi găsea punctele slabe. Nu a existat ceas și aproape nicio clipă, din timpul pe care l-am petrecut alături de el în care, prin fapte, vorbe sau priviri, să nu trădeze ceva care nu s-ar fi convenit să țină de făptura unui zeu. Un zeu nu ar fi avut vanitatea teribilă a doctorului John și nici ușurătatea sa într-o clipă sau alta. Un nemuritor nu ar fi putut să-i semene când, uneori, uita totul în afară de prezent, se dăruia cu atâta patimă clipei, nu cu grosolănie însă cu egoism, scoțând din prezent tot ce putea fi hrană pentru orgoliul său masculin. Plăcerea lui era să-și hrănească acest simțământ năvalnic fără să se gândească la prețul acestor stimulente și fără să-i pese de sacrificiile necesare pentru a întreține un asemenea simțământ.

Cititorul este aici rugat să țină seama de aparenta contradicție între cele două imagini ce i-au fost oferite despre Graham Bretton – cea publică și cea particulară – personajul în viața lui exterioară și cea din sânul familiei sale. În prima, cea publică, el se arăta a fi un om care știe să uite de sine însuși, modest atunci când își folosește propria energie, serios în exercitarea acesteia. În cea de a doua – imaginea personajului așezat la gura focului – el vădește conștiința deplină a ceea ce este și ceea ce stăpânește el, gustă cu plăcere omagiile ce i se adresează, caută chiar cu o oarecare insistență aceste omagii și chiar le primește cu anume vanitate. Ambele portrete sunt exacte.

Aproape că nu era cu putință să-i dăruiești ceva doctorului John în taină. Când îți venea să crezi că ai reușit să duci până la capăt alcătuirea unui fleac oarecare anume pentru el și asta fără ca el să te fi observat, și credeai că, asemenea altor bărbați, avea să-l folosească pur și simplu atunci când îl găsea la îndemână fără să se întrebe de unde venea, te uimea cu o observație surâzătoare care arăta că te urmărise cu privirea încă de la început, că intuise planul, constatase înfăptuirea și-i notase desăvârșirea. Îi plăcea să

fie servit astfel și lăsa această plăcere să-i strălucească în priviri și să i se arate pe buze în surâsuri.

Toate acestea ar fi fost bune dacă nu ar fi adăugat la asemenea dovezi pline de bunătate și la urma urmelor neostentative, o anumită exagerare atunci când trebuia să plătească ceea ce ei considera a fi datoriile lui. Când maicăsa făcea ceva pentru el, o răsplătea revărsându-și asupra ei buna sa dispoziție cuceritoare, chiar mai expansiv decât îi era obiceiul, vesel, plin de iubire și cu puțină ironie. Dacă se vădea și că Lucy Snowe colaborase la o asemenea atenție, el și punea la cale drept recompensă câte o distracție plăcută și cât mai neașteptată.

Adesea eram uimită de felul desăvârșit în care el cunoștea Villette, o cunoaștere care nu se mărginea doar la străzile orașului, ci pătrundea în toate galeriile, sălile și cabinetele de artă. Dincolo de orice poartă închizând vreun obiect demn de admirație, în orice muzeu, în orice instituție de artă sau știință el știa să treacă grație unui „Sesam, deschide-te!” Eu n-am avut niciodată un cap de om de știință, doar instinctul, ignorant, orb, însă însuflețit de iubire, mă împingea către artă. Îmi plăcea să vizitez expozițiile de pictură și îmi plăcea și mai mult să rămân singură acolo. Când eram însoțită de cineva, o timiditate nefericită mă împiedica să văd sau să simt prea multe. Dacă se întâmpla să fie și o tovărășie nefamiliară mie, când era necesar să mai întrețin și câte o conversație cu privire la cele expuse, o jumătate de ceas ajungea să mă istovească ca sub apăsarea, deopotrivă, a oboselii fizice și a unei epuizări mintale. Chiar și un copil bine pregătit, și cu atât mai mult un adult cu oarecare cultură m-ar fi făcut să mă simt rușinată prin cunoștințele și inteligența de care puteau da toată vremea dovadă la vizitarea unor muzee, a locurilor istorice sau altor monumente de interes general. Doctorul Bretton era însă o călăuză după inima mea. El obișnuia să mă ducă în asemenea locuri devreme, înainte ca galeriile să se fi umplut de lume, să mă lase acolo două sau trei ceasuri și să vină să mă ia atunci când își încheia propriile lui treburi. Între timp eu eram fericită, fericită nu

numai admirând, ci examinând, punându-mi întrebări, trăgând concluzii. Când începusem asemenea expediții de cultură se iveau unele neînțelegeri și, în consecință, conflicte între Voința și Capacitatea mea de a înregistra. Cea dintâi dintre aceste calități îmi cerea să admir ceea ce se considera just și demn de admirație, cea de a doua gema sub neputința de a-și îndeplini o asemenea obligație, și atunci se vedea ironizată, împinsă, brutalizată pentru a-și rafina gustul și înțeți zelul. Dar, cu cât era mai tiranizată, cu atât se împotrivea să laude. Dându-mi seama treptat că o mare senzație de oboseală se năștea din asemenea eforturi pe care le depuneam cu toată conștiinciozitatea, stam pe gânduri dacă n-aș face mai bine să mă lipsesc de o atare muncă și în cele din urmă convingându-mă că într-adevăr așa ar fi mai bine, rămâneam să mă desfăt în liniște cu nouăzeci și nouă la sută din comorile înrămate acolo în față-mi.

Mi se părea anume că o pictură originală și bună este la fel de rară ca și o carte originală și bună. Acum nu mai tremuram spunându-mi, oprită în fața anumitor capodopere semnate de nume răsunătoare: „Nu seamănă nici pe departe cu ce se vede în natură, lumina zilei în natura n-are deloc o asemenea nuanță, niciodată n-a fost așa tulbure, de furtună sau de nori, cum se arată aici sub un asemenea cer de indigo. Indigoul de aici nu e cerul și nici ierburile negre boite acolo nu sunt copaci”. Unele femei grase, de altminteri foarte bine executate și cu expresii mulțumite de ele însele, nu mi se păreau deloc a fi zeițele care s-ar fi zis că-și închipuie ele că sunt. Multe duzini de tablouri micuțe flamande, minunat executate, precum și schițe excelente pentru albumele de modă expunând diferite costume din cele mai frumoase materiale, vedeau o artă miraculoasă aplicată fără sistem. Și totuși, ici și colo, întâlneam fragmente de adevăr care-mi mulțumeau conștiința și licăriri de lumină care-mi luminau ochii. Aici forța Naturii răzbătea prin câte o furtună de zăpadă în munți, dincolo se arăta sclava ei în câte o zi însorită sudică. Expresia cutărui portret îmi oferea o înțelegere limpede a firii modelului;

câte un chip într-o compoziție istorică prin asemănările-i vii, familiare, îți amintea cu toată puterea că îl zugrăvisse un artist de mare talent. Îndrăgeam mai ales asemenea excepții și ajunseră să-mi fie dragi ca niște prieteni.

Într-o zi, la o oră matinală, liniștită, mă găseam aproape singură într-o anume galerie, în care se afla un tablou de proporții gigantice așezat în cea mai bună lumină, cu un cordon de protecție înaintea și o banchetă capitonată în față pentru cunoscătorii dornici să-l admire și care, obosind poate de a-l contempla în picioare, ar fi vrut să-și continue plăcerea odihnindu-și trupul. Tabloul acesta, spun, părea să fie considerat drept regina întregii colecții.

Reprezenta o femeie, cu mult mai mare, după cum socoteam eu, decât în mărime naturală. Socotisem că o asemenea doamnă transpusă în scara de mărimi potrivită pentru a primi corpolența obișnuită a muritorilor ar fi cântărit fără greș între nouăzeci și o sută de kilograme. Era, într-adevăr, extrem de bine hrănită. Foarte multă carne de măcelărie – ca să nu mai vorbim de pâine, legume, lichide – trebuie să fi consumat pentru a ajunge această înălțime și grosime a trupului, această bogăție de mușchi, asemenea afluență de carne. Era întinsă voluptuos pe un culcuș, de ce anume, ar fi fost greu de spus, căci în jur strălucea cu toată puterea lumina zilei, ea însăși părea să fie cât se poate de sănătoasă, destul de în puteri ca să facă cu ușurință munca a două bucătărese; nici nu părea că ar fi avut vreun betșug la șira spinării; ar fi trebuit deci să stea ca lumea în picioare, sau cel puțin în capul oaselor, n-avea niciun rost să-și piardă timpul ziua în amiază mare stând tolănită pe o sofa; de asemenea, ar fi trebuit să poarte vestminte mai cuviincioase, o rochie care s-o acopere cum se cuvine – dar nici gând de așa ceva; dintr-o adevărată risipă de material – vreo douăzeci și șapte de metri buni de draperie, aş spune – reușea să facă un acoperământ dintre cele mai insuficiente. Și pe urmă, pentru toată dezordinea teribilă din jurul ei nu se putea găsi nicio scuză. Oale și urcioare – poate că ar fi trebuit să spun vase și cupe – se aflau rostogolite la întâmplare în primul plan; o adevărată

clădăraie de flori se amesteca printre ele și o revărsare absurdă și dezordonată de draperii inunda canapeaua și cădea peste tot pe podea. Uitându-mă la catalogul colecției, constatai că această remarcabilă creație purta numele de „Cleopatra“.

Cum spuneam, stam acolo și mă minunam cu ochii ținți la ea (pentru că tot era așezată acolo bancheta, mă gândisem că pot să profit de prezența ei) și mă gândeam că, chiar dacă unele detalii – cum ar fi fost trandafirii, cupele de aur, juvaierurile și așa mai departe – erau foarte bine pictate, privită în totul nu era decât o mare și ieftină vulgaritate. Încăperea, aproape pustie atunci când intrasem eu, începuse să se umple. Neluând în seamă asta (căci, la urma urmei, nici nu prezenta vreun interes pentru mine) rămăsesem mai departe așezată pe banchetă, mai mult ca să mă odihnesc decât ca s-o studiez pe masivă, întunecată la culoare regină țigancă. De altminteri mă și plictisise curând de ea și mă întorsesem ca să-mi împrăpătez privirile spre niște mici tablouri delicioase cu naturi moarte: flori sălbatice, fructe pădurețe, cuiburi acoperite de mușchi ca niște ouă de păsări arătându-se asemenea unor perle privite prin apele limpezi și verzi ale mării, toate fiind atârinate, modest, sub grosolana și urâcioasa pictură de care am vorbit mai sus.

Dintr-o dată simții o ușoară bătaie pe umăr. Tresărind și întorcându-mi capul, întâlneai o față aplecată spre a mea, un chip încruntat, exprimând aproape stupefacția surprizei.

— *Que faites-vous ici?* spuse o voce.

— *Mais, Monsieur, je m’amuse.*

— *Vous vous amusez! et à quoi, s’il vous plaît? Mais d’abord, faites-moi le plaisir de vous lever, prenez mon bras, et allons de l’autre côté¹.*

Am făcut cum mi se ceruse. *Monsieur* Paul Emanuel (căci el era) se reîntorsese de la Roma și, fiind acum un om umblat în lume, putea să se arate mai tolerant față de

¹ — Ce faci aici? [...] – Ce să fac, domnule, mă distrez și eu. — Te distrezi! și cu ce, mă rog? Dar întâi, fă-mi plăcerea și ridică-te de aici, acceptă-mi brațul și să mergem în partea cealaltă.

nesupunere decât înainte ca o asemenea experiență de viață să-i fi acoperit cu lauri tâmplele.

— Dă-mi voie să te conduc până la însoțitorii dumitale, spuse, pe când traversam încăperea.

— Nu sunt însoțită de nimeni.

— Doar nu ești singură?

— Ba da, *Monsieur*.

— Ai venit aici neînsoțită?

— Nu, domnule. M-a adus doctorul Bretton.

— Doctorul Bretton și *Madame* mama dumisale, fără îndoială.

— Nu, numai doctorul Bretton.

— Și el ți-a spus să te uiți la tabloul *acela*?

— Ba deloc, l-am găsit eu singură.

Părul domnului Paul era tuns scurt ca puful corbului, căci altminteri cred că i s-ar fi zbârlit de-a dreptul. Începusem acum să-mi dau seama ce simțea, astfel că începui și eu să simt o oarecare plăcere în a-mi păstra răceala și în a-l ațâța.

— Ce nemaipomenită îndrăzneală au și insularii ăștia! strigă profesorul. *Singulières femmes que ces Anglaises!*¹

— Ce s-a întâmplat, domnul meu?

— Întâmplat! Cum îndrăznești dumneata, o fată tânără, să stai aici cu toată liniștea, netulburată ca un băiat, și să te uiți la tabloul *acela*!

— E un tablou foarte urât, dar nu văd deloc de ce n-ar trebui să mă uit și eu la el.

— Bine, bine! Să lăsăm asta. Dar n-ar trebui să fii singură aici.

— Și dacă n-am nicio societate, niciun însoțitor, cum spui dumneata? Și, la urma urmei, ce poate să însemne dacă sunt sau nu singură sau însoțită de cineva? Nimeni nu are treabă cu mine.

— *Taisez-vous et asseyez-vous là - là!*² Și zise asta, trăgând cu ostentație un scaun și așezându-l într-un colț deosebit de urât, în fața unei serii de tablouri cu totul

¹ Neobișnuite femei și englezoaicele astea!

² Taci din gură și așează-te aici - aici.

mohorâte.

— *Mais, monsieur...*

— *Mais, mademoiselle, asseyez-vous et ne bougez pas, entendez-vous? jusqu'à ce qu'on vienne vous chercher, ou que je vous donne la permission¹.*

— *Quel triste coin, strigai eu, et quelles laids tableaux!²*

Și chiar că erau *laids*. Ele alcătuiau de fapt un set de patru picturi intitulate în catalog „*La vie d'une femme*”³. Erau niște picturi remarcabile prin urâtenia lor: plate, moarte, palide, formale. Primul reprezenta o *jeune fille*⁴ ieșind pe ușa unei biserici cu o carte de rugăciuni în mână, cu rochia cât se poate de corectă, cu privirile plecate, cu buzele strânse - imaginea unei cât se poate de respingătoare micuțe ipocrite precoce pentru anii ei. Cel de al doilea o „*Mariée*”⁵, cu un voal lung alb, îngenunchind pe un *prie-dieu*⁶ în camera ei, cu mâinile lipite una într-alta, deget peste deget și arătându-și albul ochilor într-un fel care te scotea de-a dreptul din sărite. În cel de-al treilea era o *jeune mère*⁷, plecându-se neconsolată asupra unui bebeluș cu fața pământie și buhăită ca o lună plină și nesănătoasă. Cel de al patrulea, o *veuve*⁸, înfățișa o femeie neagră, ținând de mână o fetiță neagră, amândouă contemplând cu sârguință un monument franțuzesc elegant așezat în vreun colț al vreunui cimitir Père Lachaise. Toți acești patru îngeri erau posomorâți și cenușii ca niște tâlhari, și reci și inconsistenți asemenea unor fantome. Ce femei trebuie să fi fost în viața de toate zilele! nesincere, prost dispuse, fără viață, fără minte, adevărate non-entități! La fel de rele în felul lor ca și țiganca uriașă și leneșă, Cleopatra, în felul ei.

¹ — Dar, domnule... — Niciun dar, domnișoară. Așează-te și nu te mișca de aici, până nu vine cineva să te ia, sau până nu-ți dau eu voie.

² Ce colț urât [...] și ce tablouri urâcioase!

³ Viața unei femei

⁴ Fată

⁵ Mireasă.

⁶ Scăunel de rugăciune

⁷ Mamă tânără.

⁸ Văduvă.

Era cu neputință să-ți menții atenția fixată prea mult asupra acestor capodopere, astfel că, treptat, m-am întors și am început să privesc în sala muzeului.

O adevărată mulțime se strânsese acum în jurul Leoaicei din a cărei vecinătate eu fusesem izgonită. Aproape jumătate din aceste personaje erau doamne însă, așa cum domnul Paul avea să-mi spună mai târziu, erau *des dames*¹ și pentru ele era tocmai potrivit să contemple ceea ce o *demoiselle*² n-ar fi trebuit niciodată să privească. L-am asigurat răspicat că nu puteam fi de acord cu o astfel de concepție și că nici nu-i vedeam rostul, la care, cu obișnuitul lui absolutism, el mi-a cerut să tac din gură condamnându-mi dintr-o aceeași răsuflare ignoranța și impertinența. *Monsieur* Paul era omulețul cel mai despotic pe care l-am văzut ocupând vreo catedră profesorală. Dealtminteri, am remarcat de îndată că el însuși a admirat tabloul cu toată liniștea și încă îndelung, fără să uite însă să arunce din când în când câte o privire spre mine ca să se încredințeze, presupun, că-i ascultam porunca și nu mă mișcăm de la locul meu. Nu după multă vreme însă s-a apropiat iarăși de mine.

Nu cumva fusesem bolnavă? dorea acum să afle. Așa i se spusese parcă.

Da, însă acum eram bine.

Unde-mi petrecusem vacanța?

Mai mult în *rue Fossette*, apoi cu *Madame* Bretton.

Auzise că fusesem lăsată singură în *rue Fossette*. Așa să fie oare?

Nu chiar singură, Marie Broc (aceasta era cretina) rămăsese cu mine.

Ridică din umeri, expresii diverse și contradictorii îi trecură repede pe chip. Marie Broc îi era bine cunoscută domnului Paul. Ori de câte ori preda câte o lecție în clasa a treia, cuprinzând elevele cele mai puțin evaluate, ea îi prilejuia un adevărat conflict violent între impresii contrarii. Înfățișarea ei fizică, comportările ei respingătoare,

¹ Femei măritate.

² Domnișoară.

dispozițiile ei adesea nestăpânite, îl iritau și-i inspirau o vie antipatie, sentiment pe care el era susceptibil deseori să-l resimtă atunci când i se jignea gustul sau își vedea voința contrariată. Pe de altă parte, nefericirea acestei creaturi îi solicita mult mila și compasiunea – era o solicitare pe care firea lui nu o putea refuza. De aici decurgeau lupte aproape zilnice între nerăbdare și dezgust pe de o parte, milă și simțul dreptății pe de alta, bătălii în care, fie spus spre meritul lui, foarte rareori biruiau sentimentele întâi numite. Când, totuși, se întâmpla aceasta, domnul Paul arăta o latură a caracterului său care inspira spaimă. Pasiunile sale erau puternice, aversiunile și afecțiunile sale deopotrivă de vii. Forța care-i era necesară pentru a le stăpâni pe unele sau pe altele nu scădea în ochii privitorilor nimic din vehemența dezlănțuirii lor. Cu asemenea tendințe este ușor de presupus că el trezea adesea în mințile obișnuite teama și neplăcerea. Însă ar fi fost o greșeală să te temi de dânsul. Nimic nu-l scotea din sărite ca tremurul unei minți pe care o simțea neîncredătoare sau neliniștită, nimic nu-l alina mai mult decât încrederea și atitudinea prietenoasă. Pentru a trezi la dânsul asemenea sentimente însă era necesară o înțelegere desăvârșită a firii sale, și firea sa era rareori înțeleasă așa cum trebuie.

— Cum te-ai înțeles cu Marie Broc? întrebă, după câteva momente de tăcere.

— Domnule, am făcut tot ce am putut. Însă a fost teribil să mă știu singură cu ea.

— Ai, deci, o inimă slabă! Îți lipsește curajul, și poate și mila. N-ai deloc însușirile care ar face din dumneata o soră de caritate.

(În felul lui era un omuleț religios; aspectele religiei catolice care preamăreau sacrificiul și jertfa de sine îi câștigau admirația sufletească.)

— Nu știu nici eu. M-am îngrijit de ea cum am putut mai bine dar când a venit mătușa ei s-o ia de acolo a fost pentru mine o mare ușurare.

— A, ești deci o egoistă! Există femei care au îngrijit spitale întregi pline cu asemenea nefericite. Dumneata n-ai

putea să faci așa ceva?

— Dar dumneata, domnule, ai putea?

— Femeile care sunt demne de numele acesta ar trebui să întreacă infinit de mult pe cei din sexul nostru, mai grosolani, mai susceptibili de greșeală, mai dispuși să cedeze comodității, să-i întreacă atunci când e vorba de puterea de a înfăptui asemenea fapte bune.

— Am spălat-o, am curățat-o, i-am dat de mâncare, am încercat să mă joc cu ea dar ea se strâmba tot timpul la mine în loc să-mi vorbească.

— Și crezi că ai făcut cine știe ce lucru mare?

— Nu, dar cât de mare am putut eu.

— Atunci ai niște puteri foarte limitate, dacă numai îngrijind o singură idioată te-ai și îmbolnăvit.

— Nu din cauza asta, domnule. Am avut o febră nervoasă, mintea mi-a fost bolnavă.

— *Vraiment! Vous valez peu de chose*¹. Nu ești făcută după un tipar eroic, curajul dumitale nu-ți ajunge să te susțină în singurătate, nu-ți dă decât temeritatea asta să te uiți cu sânge rece la o imagine a Cleopatrei.

Mi-ar fi fost ușor să mă arăt mânioasă de tonul cicălitor, jignitor al acestui omuleț. Nu mă supărasem însă niciodată pe el până atunci și n-aveam chef să încep acum.

— Cleopatra! am repetat liniștită. Și dumneata, domnul meu, te-ai uitat la Cleopatra. Ce crezi dumneata despre ea?

— *Cela ne vaut rien*, îmi răspunse. *Une femme superbe – une taille d'impératrice, des formes de Junon, mais une personne dont je ne voudrais ni pour femme, ni pour fille, ni pour soeur. Aussi vous ne jeterez plus un seul coup d'oeil de sa côté*².

— Dar m-am tot uitat la ea o mulțime, în vreme ce-mi vorbeai dumneata, domnule. Pot s-o văd foarte bine de aici, din colțul acesta.

¹ — Așa? Nu e mare lucru de capul dumitale

² — Nu face nici două parale. [...] O femeie superbă — are o statură de împărăteasă, forme de Junonă, dar e o persoană pe care nu mi-aș dori-o nici ca nevastă, nici ca fiică, nici ca soră. Așa că ai să ai bunătatea să nu mai arunci nici o privire spre ea.

— Întoarce-te cu fața la peretele ăsta și studiază astea patru tablouri cu viața unei femei.

— Iartă-mă, domnule Paul, astea prea sunt hidoase. Dar dacă domnia ta le admiri atât, atunci dă-mi voie să mă scol de pe scaunul meu și să te las pe dumneata să le contempli.

— *Mademoiselle*, spuse el, schițând o jumătate de surâs, sau ce vroia el să fie un surâs, deși era o manifestare întunecată și repede ștersă. Dumneavoastră, cei crescuți în confesiunea protestantă, mă uimiți. Dumneavoastră, englezoaicele astea așa calme vă plimbați, cu toată liniștea printre fiare înroșite de foc și nu vă alegeți cu nicio arsură. Îmi vine să cred că dacă pe unele din dumneavoastră le-am arunca în cuptoarele cele mai înroșite ale lui Nabucodonosor, ați ieși de acolo fără măcar să miroșiți a fum.

— Vreți, domnul meu, să aveți bunătatea să faceți un singur pas la o parte?

— Ce? La ce te mai zgâiești acum? Nu cumva recunoști pe cineva cunoscut din grupul de tineri de acolo?

— Așa cred - da, văd acolo o persoană pe care o cunosc.

De fapt, avusesem o clipă imaginea unui chip prea drăgălaș ca să fie al altcuiva decât al redutabilului colonel De Hamal. Ce căpșor desăvârșit cizelat, ce bine lustruit era! Ce siluetă, drăgălașă și cochetă! Ce piciorușe și mânuțe de femeie! Cu ce prețiozitate își ridica o lentilă spre unul din organele sale de vedere! Cu ce admirație o privea pe Cleopatra, și apoi cât de convingător se aplecă să chicotească și să șoptească la urechea unei făpturi de alături! O, ce om de bun simț! Ce om de lume, rafinat, plin de cuget și de tact! Îl observai vreo zece minute și văzui că era foarte prins de această tuciurie și trupeșă Veneră a Nilului. Atât de interesată eram de comportarea lui, atât de absorbită în citirea caracterului său după aspectul și gesturile lui, încât o vreme am uitat de domnul Paul. În acest răstimp un grup de vizitatori trecu printre noi, sau poate că scrupulele sale fuseseră din nou și încă mai grav rănite de absența în care căzusem eu, și aceasta îl

determinase să se retragă. Oricum, atunci când privii din nou în jurul meu, el dispăruse.

Ochii mei, continuându-și căutarea, nu-l mai întâlneau pe el, ci o altă siluetă, care nu-i semăna, dar care se distingea bine în mulțime, căci și statura și felul de a se mișca îi acordau, deopotrivă, distincție sporită. Doctorul John era atât de deosebit la chip, la siluetă, la nuanțe, față de micuțul acerb și caustic profesor, pe cât pot fi de neasemănătoare fructele hesperide față de poama dintr-un tufiș sălbatic, sau cum arabul nobil și curajos nu seamănă deloc grosolanului și încăpățânatului ghiaur. Mă căuta, dar nu ajunsese încă la colțișorul în care mă exilase profesorașul. Rămăsei la locul meu; mai puteam să-l urmăresc cu privirile câteva minute.

Se apropie de De Hamal: trecu chiar pe lângă acesta; mă gândeam că simte desigur o oarecare satisfacție în faptul că e mai înalt cu un cap decât ofițerul; apoi și doctorul Bretton o privi pe Cleopatra. Mă îndoiesc că o găsi pe gustul său. Nu se lăsă covârșit ca micuțul conte, gura lui căpătă o expresie de silă, ochiul îi rămase rece și fără niciun fel de demonstrație vizibilă se dădu la o parte lăsând loc altora să se apropie. Vedeam acum că așteaptă, așa că mă ridicai și mă apropiai de el.

Am făcut apoi împreună un ocol prin galerie. Cu Graham era cât se poate de plăcut să faci asta. Îmi plăcea întotdeauna mult să aud ce are el de spus despre tablouri sau despre cărți, pentru că, fără a pretinde, că ar fi fost cunoscător, spunea întotdeauna ce gândește, și întotdeauna avea un gând original, corect și adânc. Era o plăcere să-i spui unele lucruri pe care el nu le cunoștea, asculta cu atâta bunăvoință, atât de gata să primească, fără să se teamă de prejudecata că, aplecându-și capul frumos și inteligent pentru a asculta explicațiile mai curând obscure și bâiguite ale unei femei, și-ar pune cumva în primejdie prestața. Când el transmitea în schimb vreo cunoștință, o făcea cu atâta inteligență și limpezime încât vorbele lui se întipăreau clare în memorie. Niciuna din explicațiile date de el, niciunul din faptele povestite de el

nu le-am uitat vreodată.

Când am părăsit galeria, l-am întrebat ce gândea despre Cleopatra (după ce-l făcusem să râdă povestindu-i cum mă certase profesorul Emanuel pentru el și-l dusesem să vadă cele patru tablouri dulcele recomandate de acesta atenției mele).

— Bah, îmi spuse. Mama este o femeie care arată mai bine ca ea. Am auzit niște caraghioși de franțuji acolo care spuneau despre ea c-ar fi *le type voluptueux*¹ Dacă-i adevărat, tot ce pot eu să spun e că *le voluptueux* nu e pe gustul meu. Compar-o pe mulatresa asta cu Ginevra!

20

CONCERTUL

ÎNTR-O DIMINEAȚA, DOAMNA

Bretton intră grăbită în camera mea și-mi ceru să-mi deschid sertarele și să-i arăt rochiile pe care le aveam, lucru pe care-l făcui fără vorbă.

— Merg, spuse, după ce le întoarse pe o parte și pe alta. Dar trebuie să-ți faci una nouă.

Leși. Curând se întoarse însoțită de o croitoreasă. O puse să-mi ia măsură. „Am de gând, zise, să-mi urmez în treaba asta gustul meu și să-mi văd respectat punctul meu de vedere“.

Două zile mai târziu, sosi pe numele meu acasă o rochie trandafirie!

— Așa ceva nu e pentru mine, spusei eu în grabă, simțindu-mă în sinea mea ca și cum mi s-ar fi cerut să mă îmbrac în rochia de ceremonii a unei doamne de rang înalt din China.

— Vedem noi dacă e sau nu pentru tine, răspunse nașa mea, adăugând, cu aerul ei de hotărâre irezistibilă: Ține minte ce-ți spun, ai să porți rochia asta chiar diseară!

¹ Prototipul voluptății

Eu credeam că n-am s-o îmbrac. Îmi spuneam că nicio putere pe lume n-ar izbuti să mă forțeze. O rochie trandafirie! N-aveam nimic comun cu ea. Și nici ea cu mine.

Nașa mea decretă în continuare că în seara aceea trebuia să merg împreună cu ea și cu Graham la un concert, care concert, îmi explică, urma să constituie principalul eveniment organizat în sala cea mare a Societății filarmonice locale. Aveau să se producă cei mai avansați dintre elevii conservatorului, după care avea loc o loterie *au bénéfice des pauvres*¹, și, pentru a încununa totul, regele, regina și prințul din Labassecour aveau să fie de față. Când trimisese biletele Graham atrăsese atenția că trebuia acordată toată atenția gătelii, ca un omagiu acordat regalității locale. Recomandase de asemenea ca toată lumea să fie gata la orele șapte seara.

Pe la orele șase, fui chemată sus. Fără nicio putere, mă trezii condusă și influențată de voința altuia, fără a fi nicio clipă întrebată, fără a fi convinsă, dar dominată cu totul și fără multă vorbă. Pe scurt, mă îmbrăcară cu rochia trandafirie, oarecum atenuată de o bordură de dantelă neagră. Afirmară că eram *en grande tenue*² și mi se ceru să mă privesc în oglindă. Făcui aceasta cu spaimă și tremurături vizibile. Cu și mai multă spaimă și tremurând și mai tare mă întorsei de la oglindă. Bătură ceasurile șapte. Doctorul Bretton sosise, nașa mea și cu mine coborârăm. Ea era îmbrăcată în catifea cafenie. Mergând alături de ea, cum o mai invidiam pentru faldurile întunecate de o atât de maiestuoasă gravitate! Graham ne aștepta în pragul salonului. „Nădăjduiesc din toată inima să nu-și închipuie că m-am gătit ca să atrag atenția asupra mea“, îmi spuneam eu, neliniștită.

— Uite, Lucy, flori, îmi spuse el, întinzându-mi un buchet.

Nu băgă în seamă rochia mea altminteri decât se cuvenea, printr-un surâs amabil și un semn de mulțumire din cap, care-mi liniștiră deopotrivă senzația de rușine și teama de ridicol. Dealtfel, rochia fusese făcută cu cea mai

¹ În folosul săracilor.

² În mare ținută

mare simplitate, neprihănită de vreo ornamentație sau cochetărie. Doar țesătura fragilă și nuanța țipătoare mă speriaseră, dar întrucât Graham nu găsea nimic absurd, ochii mei consimțiră curând să se resemneze.

Îmi închipui că acei care frecventează în fiecare noapte locurile de amuzament public pot cu greu să mai retrăiască senzația proaspătă de sărbătoare cu care asistă la o operă sau la un concert acei pentru care un astfel de spectacol constituie o raritate. Nu cred că așteptam mare lucru de la acest concert întrucât n-aveam decât o noțiune foarte nelămurită despre ce înseamnă așa ceva, însă drumul cu trăsura până acolo mi-a plăcut mult. Senzația confortabilă de a sta bine apărută într-un cupeu, alunecând printr-o noapte rece dar frumoasă, plăcerea de a ieși cu niște însoțitori atât de binedispuși și de prietenoși, licărirea revenind la intervale a stelelor printre crengile copacilor în timp ce înaintam de-a lungul bulevardului; pe urmă bolta înaltă a cerului noptatic atunci când am ieșit la șoseaua deschisă, trecerea prin porțile orașului, făcliile aprinse, gărzile în uniformă, simulacrul de inspecție la care am fost supuși și care ne-a amuzat atâta, toate aceste nimicuri aveau pentru mine, în noutatea lor, un farmec de-a dreptul îmbătător. Cât din acest farmec venea din atmosfera de prietenie de care eram înconjurată, nu știu, doctorul John ca și maică-sa erau în cea mai bună dispoziție, prefăcându-se tot drumul că se ceartă și purtându-se atât de deschis față de mine ca și cum aș fi făcut parte din familie.

Drumul nostru trecea prin unele din străzile cele mai elegante din Vilette, străzi puternic luminate și mult mai animate acum decât în plină zi. Cât de strălucitoare păreau prăvăliile! Ce vesel, viu și bogat pulsa cursul vieții pe trotuarele largi! Pe când priveam astfel, mă duse gândul la rue *Fossette*: grădina închisă în ziduri și clădirea școlii, și clasele mari, întunecoase, unde chiar la ceasul acesta aveam obiceiul să rătăcesc, singură de tot, privind stelele prin ferestrele înalte, fără obloane, și ascultând glasul depărtat al celui care citea în refectoriu exercitându-se monoton în așa-numita *lecture pieuse*. În curând trebuia să

ascult iarăși glasurile și să rătăcesc astfel, și umbra aceasta a viitorului se abătu cu o sobrietate venită la timp peste strălucitoarele clipe ale prezentului.

Între timp intrasem într-un șir de trăsură, toate îndreptându-se în aceeași direcție și curând fațada unei clădiri imense, iluminate, scânteie în fața noastră. Despre ceea ce urma să văd în interiorul acestei clădiri nu aveam, așa cum am spus mai înainte, decât o idee nelămurită, căci nu-mi fusese dat până atunci să calc într-un ioc de distracții publice.

Descinserăm sub un portic unde domnea multă agitație și se strânsese o mulțime de lume, însă nu-mi amintesc lămurit alte amănunte până în clipa când mă revăd urcând o scară maiestuoasă, largă și cu treptele scunde, bogat și moale acoperită cu un covor stacojiu, ducând spre niște uși mari închise solemn și ale căror paneluri erau capitonate, de asemenea, în stacojiu.

Nici nu-mi dădui seama când aceste uși se traseră în lături ca prin farmec – doctorul John se ocupase de aceasta –, iar înăuntru ni se înfățișa sala – uriașă, largă și înaltă –, ai cărei pereți rotindu-se larg și al cărui plafon înalt boltindu-se mi se părură cu totul și cu totul din aur mort (căci altfel era aurit totul cu o artă desăvârșită), luminată de cornișe, ornamente și ghirlande, unele scânteietoare, ca aurul aprins, altele albe ca zăpada, asemenea alabastrului, sau încă, aurul și albul îmbinându-se în cununi de frunze poleite și crini fără pată; oriunde atârnav draperiile, oriunde erau întinse carpetele sau așezate pernele, singura culoare folosită era stacojiul aprins. Din centrul cupolei atârna o străfulgerare care mă orbi – o masă, parcă, de cristale de stâncă. Scânteind în fațete, curgând în picături înghețate, clipocind în stele și superb împrăscată cu boabe de geme topite sau fulgi de curcubee tremurătoare. Erau numai candelabre, cititorule, și mie mi se părea a fi opera unor genii orientale; aproape că-mi ridicai privirile să văd dacă vreo mână uriașă, neagră, noroasă – cea a Sclavului Lămpii – nu tremura prin aerul lucitor și parfumat al cupolei păzindu-și această minunată comoară.

Am trecut înainte - nu mai știam acum deloc unde - însă la o anume cotitură am întâlnit deodată un grup care se apropia de noi din direcția opusă. Văd și acum grupul acela de persoane așa cum mi-a zvâcnit o clipă în față. O doamnă de vârstă mijlocie, frumoasă încă, îmbrăcată în catifea întunecată, un domn care putea fi fiul ei; - cel mai frumos chip, cea mai impunătoare statură pe care o văzusem vreodată, mă gândeam - și o a treia persoană într-o rochie trandafirie și cu o mantie de dantelă neagră.

Îi vedeam bine pe toți trei - pe cea de a treia persoană la fel de bine ca și pe celelalte două - și o fracțiune de secundă i-am crezut străini, astfel că mi-am făcut o impresie imparțială despre înfățișarea lor. Însă această impresie, de abia o simții fără să mi-o fixez în minte înainte de a-mi da seama că eram în fața unei oglinzi uriașe, acoperind peretele între doi stâlpi, și de a mi-o risipi astfel - grupul acesta era propriul nostru grup. Astfel, pentru prima și poate unica dată în viața mea m-am bucurat de darul de a mă vedea pe mine însămi așa cum mă văd alții. Nu e nicio nevoie să mai explic cu ce rezultate. Clipa aceea adusese o notă discordantă, un fior de regret. Nu fusese o imagine care să mă flateze, și totuși, la urma urmei, ar fi trebuit să fiu recunoscătoare, căci putea fi și mai rău.

În cele din urmă, ne aflam așezați pe scaune, de unde ne bucuram de o priveliște cuprinzătoare a sălii, uriașă și orbitoare, însă caldă și veselă în același timp. Era plină, plină de o mulțime splendidă. Nu mai știu dacă femeile erau cu adevărat frumoase, însă rochiile lor erau desăvârșite. Și străinele, chiar cele care se arată lipsite de grație în viața lor particulară, par să stăpânească arta de a se arăta pline de grație în public. Oricât de boante și de zgomotoase ar fi gesturile de fiecare zi din casă — când sunt puse în legătură cu capoatele și moațele din păr -, există o lunecare, o aplecare, un port al capului și brațelor, o expresie a gurii și a ochilor, păstrate întotdeauna în rezervă pentru a fi folosite în ocaziile de gală, și care sunt întotdeauna scoase la vedere odată cu toaleta de ocazii mari.

Erau și unele chipuri frumoase ici și colo, modele ale unui anumit tip de frumusețe, un stil, cred, cum nu vedem niciodată în Anglia: un stil solid, bine dăltuit, sculptural. Formele acestea nu au unghiuri, sunt aproape la fel de flexibile ca o cariatidă de marmură, o zeiță de Fidias nu poate fi mai perfectă în felul ei încremenit și somptuos. Au trăsături de felul celor pe care pictorii olandezi le dau madonelor lor, trăsături clasice pentru Țările de Jos, regulate dar rotunjite, directe, însă apatice, și pentru adâncimile lor de calm lipsit de expresie, de pace lipsită de pasiune, doar o câmpie de zăpadă polară poate să ofere asemănare. Femeile de acest tip n-au nevoie de ornamente și rareori, chiar, le poartă. Părul lucios, strâns în cozi, oferă un contrast suficient pentru obrazul și fruntea și mai lucioase, rochia poate fi oricât de simplă, brațele rotunjite și gâtul perfect n-au nevoie nici de brățară nici de colier.

Cu una din frumusețile acestea am avut odată cinstea și încântarea de a face cunoștință apropiată. Forța inertă a iubirii adânci și bine stabilite pe care și-o purta sieși era minunată, n-ar fi putut fi depășită decât de mândra ei neputință de a simți ceva, indiferent ce, pentru vreo altă viețuitoare. Sânge nu trecea nicio picătură prin vinele ei înghețate, doar o limfă placidă îi umplea și aproape îi astupa arterele.

O asemenea Junonă, cum am descris-o tocmai, sta chiar la vederea noastră, un fel de țintă pentru toate privirile și pe deplin conștientă de aceasta, dar imună la forța magnetică a vreunei priviri sau contemplații. Rece, rotunjită, blondă și splendidă ca și coloana albă, cu un capitel aurit care se înălța alături de ea.

Observând că atenția doctorului John era atrasă cu insistență de dânsa, l-am rugat cu voce scăzută „pentru numele cerului să-și păzească bine inima.”

— Nu trebuie să te îndrăgostești de doamna *aceasta*; i-am spus, pentru că, te avertizez de la început, ai putea să mori la picioarele ei și ea nu te-ar putea iubi, la rândul ei.

— Foarte bine, spuse el, și de unde știi că spectacolul acestei grandioase insensibilități a ei n-ar putea fi pentru

mine cel mai puternic stimulent ca să-i dedic omagiile mele? Spinul disperării este, îmi vine să cred, un iritant minunat pentru emoțiile mele, doar că (și aici ridică din umeri) dumneata nu te pricepi deloc la asemenea treburi.

Am să mă adresez mamei. Mamă, crezi că sunt în primejdie?

— Ca și cum așa ceva m-ar interesa pe mine, răspunse doamna Bretton.

— Vai! Ce soartă crudă! răspunse fiul ei. Nu există om care să aibă o mamă mai lipsită de sentimentalism decât mine, nici nu-i trece prin cap că ar putea-o pândi nefericirea în persoana unei nore.

— Nu-mi trece, nu din cauză că nu mi-ar sta o asemenea nefericire atârnată asupra capului. Mă tot ameninți cu asta de zece ani de zile. „Mamă, să știi că în curând mă însor!” asta-mi tot aud urechile de când încă nici nu ieșiseși din pantalonașii scurți.

— Dar vezi, mamă, într-una din zilele astea are să se și întâmple. Așa, dintr-o dată, tocmai când ai să te aștepți mai puțin, odată mă vezi că pornesc ca Iacob sau Esau, sau mai știu eu ce patriarh, să-mi iau o nevastă, și poate chiar din astea de prin partea locului.

— Pe riscul tău, John Graham. Eu atâta-ți spun!

— Mama asta a mea ar vrea să rămân toată viața un holtei bătrân. Ce bătrână doamnă geloasă! Dar uită-te nițel la creatura asta splendidă în rochia de satin albastru, și cu părul de un blond mai palid, cu *reflets satinés*¹, ca ale rochiei. N-ai fi mândră, mamă, dacă într-o zi ți-aș aduce acasă zeița asta și ți-aș prezenta-o drept doamna Bretton junior?

— N-ai să aduci niciun fel de zeiță în *La Terrasse*, castelul nostru n-are să aibă niciodată două stăpâne, mai ales dacă aceasta a doua ar fi de înălțimea, proporțiile și rotunjimea păpușii ăsteia din lemn și ceară, din piele de mânășă și de mătase.

— Mamă, dar gândește-te ce bine are să umple fotoliul tău albastru!

¹ Răsfârânger mătăsoase.

— Să-mi umple fotoliul? O sfidez pe uzurpatoarea asta venetică, ar fi pentru ea ca o bancă de tortură. Dar acum taci din gură, John Graham! Închide-ți pliscul și deschide-ți ochii!

În vremea certeii de mai sus, sala care, crezusem eu, păruse plină până la refuz, continua să primească grupuri după grupuri, până când în hemiciclul din fața scenei se înfățișa acum asemenea unei mase uniforme de capete unduind într-un singur val de la dușumea până la tavan. Acum și scena, sau mai degrabă uriașa platformă, mai largă decât orice scenă, pustie acum o jumătate de oră, se revărsa și ea de viață. În jurul a două pianе mari așezate în centru, un grup alb de fete, elevele conservatorului, se așezase fără zgomot. Remarcasem intrarea lor în vreme ce Graham și maică-sa o discutau pe frumoasa în satin albastru, și urmărisem cu interes felul în care erau conduse și dispuse pe scenă. Doi domni, în care recunoșteam cunoștințe de ale mele, serveau drept paznici pentru această trupă virginală. Unul din ei, bărbat cu înfățișare de artist, cu barbă și păr lung, era un pianist cunoscut și profesorul de muzică cel mai de seamă din Villette; venea de două ori pe săptămână la pensionul condus de *Madame Beck* să dea lecții celor câteva eleve ai căror părinți erau destul de bogați să le poată permite copiilor lor privilegiul de a primi de la el instrucțiuni în materie de muzică; se numea Josef Emanuel și era frate vitreg cu domnul Paul, a cărui puternică personalitate se arăta acum vederii sub înfățișarea celui de-al doilea domn.

Monsieur Paul mă amuza. Îmi venea să surâd urmărindu-l, căci părea să se simtă în elementul său, acolo, la vedere, în mijlocul unei adunări mari și grandioase, aranjând, controlând, inspirând spaimă unui număr de peste o sută de tinere domnișoare. Și, dealtfel, era cu totul și cu totul serios în rolul lui – atât de energic, de absorbit și mai ales de dominator. Cu toate astea, ce căuta el acolo? Ce avea el de-a face cu muzica sau cu conservatorul – el care de abia era în stare să deosebească o notă de alta? Știam că numai plăcerea lui de a se arăta autoritar și a se da în spectacol îl

adusesse aici – o pasiune care nu ajungea să fie agresivă doar pentru că era atât de naivă. Curând deveni evident pentru toată lumea că și *Monsieur* Josef se afla tot atât de mult sub stăpânirea sa ca și tinerele domnișoare. Nu mai văzusem până atunci un om mai energic ca *Monsieur* Paul! În curând, câțiva cântăreți și muzicanți cunoscuți își făcură de asemenea apariția pe scenă. Când aceste stele apărură, cometa pe care o închipuia profesorul apuse. Lui îi erau nesuferite toate notorietățile și celebritățile și, acolo unde nu putea să strălucească mai tare decât toți, fugea.

Și acum totul era pregătit. Un singur compartiment din uriașa sală mai aștepta să-și primească ocupanții, un compartiment drapat în stacojiu, ca și scările și marile uși, înzestrat cu bănci capitonate și perne de o parte și de-alta a celor două scaune rezervate personajelor regale, plasate cu solemnitate sub un baldachin.

Se auzi un semnal, ușile se dădură într-o parte, toți cei de față se ridicară în picioare, orchestra izbucni în acorduri solemne și, în uralele tuturor intră regele, însoțit de regină și de oficialitățile Curții din Labassecour.

Până în clipa aceea nu dădusem ochii cu vlăstare regale. E ușor de închipuit deci cum mi-am încordat privirile, aflându-mă față în față cu regalitatea europeană. Oricare ar fi cel care ajunge să dea ochii pentru întâia dată cu o maiestate în felul acesta, e sigur că prima sa reacție va fi de uimire și dezamăgire pentru faptul că o asemenea luminăție nu se înfățișează așezată la vedere pe un tron, încununată cu coroană și ținând în mână, cum se cuvine, un sceptru. Eu însămi, așteptându-mă să văd un rege și o regină, și întâlnind în schimb doar un militar de vârstă mijlocie și o cucoană mai degrabă tinerică, mă simții pe jumătate înșelată în așteptările mele, și pe jumătate încântată totuși de ce-mi văzură ochii.

Pe rege mi-l amintesc bine – era un bărbat de vreo cincizeci de ani, cam cocârjat, cam încărunțit. Nu era în toată adunarea de față vreun chip să-i semene. Nu citisem, nu mi se spusese niciodată nimic despre firea sau obișnuințele sale. La început, ridurile adânci, parcă gravate

cu un stilet de oțel pe fruntea și în jurul ochilor lui, sau pe lângă arcul buzelor, mă puseră în încurcătură. Curând însă, chiar dacă nu ajunsei să deslușesc, cel puțin îmi imaginai că ajung să simt înțelesurile acestor riduri scrise nu de o mână, ci de vreme. Era vorba de un om care suferea în tăcere – un bărbat melancolic, plin de nervozitate. Ochii aceștia priviseră o fantasmă, urmăriseră îndelung drumurile, sosirile și plecările unui spectru cu numele de Ipohondrie. Poate că o simțea și acum în preajmă, alături de el, în mijlocul mulțimii strălucite care-l înconjura. Ipohondria obișnuiește să se arate în mijlocul mulțimilor – întunecată precum Soarta, palidă ca și Boala, și aproape la fel de puternică precum Moartea.

Unii ar putea susține că pentru îngândurarea de pe fruntea monarhului și acea mohorâre de pe chip de vină era coroana străină, alții ar putea vorbi despre urmările oboselii timpurii. S-ar fi putut să fie ceva din amândouă, însă erau, ambele, întunecate și mai mult de cel mai puternic vrăjmaș al oamenilor – melancolia firească. Regina, soața lui, îi cunoștea meteahna aceasta, mi se părea că văd cum o răsfrângere a jalei de pe chipul bărbatului aluneca, asemenea unei umbre posomorâte, pe fața ei, altminteri frumoasă. Era o femeie blândă, gânditoare, plină de grație – sau așa se înfățișa cel puțin. Nu frumoasă, deloc asemenea femeilor cu caracter dur și cu simțăminte aspre descrise cu o pagină sau două îndărăt. Era o făptură mai degrabă firavă. Trăsăturile ei, deși distinse, te trimiteau prea tare cu gândul la casele dinastice și la familiile domnitoare ca să te lase să o privești în tihnă. Expresia care învăluia profilul ei era de ajuns de plăcută la prima vedere, însă nu le puteai opri să nu o legi de amintirea altor efigii în care trăsături de același fel își făceau apariția în chip mai grosolan, vorbind despre firi slabe sau senzuale sau viclene, după cum se întâmpla. Însă ochii acestei regine erau numai ai ei, și compasiunea, bunătatea, simpatia cea mai călduroasă suflau în ei o lumină candidă. Se mișca nu asemeni unei suverane, ci ca o doamnă – superioară, plină de iubire, elegantă. Micul ei fiu, prințul de Labassecour, tânărul duce

de Dindonneau, o însoțea; se sprijinea acum de genunchii mamei sale, și am urmărit-o în mai multe rânduri, în seara aceea, cum își îndrepta privirile spre rege, alături de ea, simțindu-i îngândurarea noroasă și căutând să-l distragă de la gândurile lui, și să-i îndrepte atenția spre copilul lor. Își apleca adesea capul să asculte ce-i spunea băiatul și-i repeta apoi, zâmbind, spusele către rege. Îngânduratul suveran tresărea, asculta, surâdea, însă recădea de fiecare dată în gândurile sale de îndată ce soața sfârșea de vorbit. Întristător și semnificativ era spectacolul pe care-l oferea această familie! Și cu atât mai ciudat cu cât nici aristocrația și nici burghezia din Labassecour nu părea să acorde nicio atenție acestei tristeți, n-am văzut nicio ființă printre cele prezente care să pară impresionată sau emoționată de îngândurarea regelui lor.

Odată cu regele și regina își făcură apariția și toți cei care constituiau Curtea țării, printre ei, doi sau trei ambasadori străini, și apoi elita străinilor din Villette. Aceștia se instalară pe banchetele de catifea, doamnele ocupară loc, cei mai mulți dintre bărbați rămaseră în picioare alături, șirul lor de siluete în haine negre părea ca o înnegurare a culorilor vii ale rochiilor doamnelor. Toată această splendoare sărbătorească nu era lipsita de nuanțe și gradații. La mijloc, de pildă, vedeai matroane în catifele și satinuri, și acoperite de giuvaieruri, băncile din fund, din dreapta reginei, păreau rezervate exclusiv tinerelor, floarea – n-aș îndrăzni să spun mugurii – aristocrației din Villette. Aici nu întâlneai giuvaieruri, pieptănături impresionante, falduri de catifea sau nuanțe vii de mătăsurii: puritatea, simplitatea și o grație eterică domneau în acest grup de fecioare. Aveau pieptănături simple, strânse în cocuri, și siluete frumoase – eram pe punctul să scriu siluete de silfide, dar așa ceva ar fi fost chiar neadevărat, multe din aceste *jeunes filles* care nu numărau mai mult de șaisprezece sau șaptesprezece ani înfățișau contururi deopotrivă de robuste și solide ca o englezoaică plăcută de douăzeci și cinci de primăveri –, siluete frumoase învestmântate în alb sau trandafiriu palid sau în albastru

placid, ducându-te cu gândul la paradis și la îngerii. Cunoșteam și eu vreo două dintre aceste specimene *roses et blanches*¹ ale umanității. Erau două dintre fostele eleve de la *Madame Beck – Mademoiselles* Mathilde și Angélique –, eleve care ar fi trebuit să fie în ultima clasă, dar pe care mintea nu le ajutase să treacă dincolo de clasa a doua. Ca profesoară de engleză le avusesem eleve și cu greu reușisem să le fac să traducă mai ca lumea câte o pagină din „Vicarul din Wakefield”. De asemenea, timp de trei luni una din ele îmi fusese repartizată la masa mea și cantitățile de pâine de casă, unt și gem pe care le consuma de obicei la al doilea mic dejun erau cu adevărat minunate, și nu erau întrecute decât de numărul feliilor de pâine pe care și le strecura în buzunarele șorțului când vedea că nu mai e în stare să înghită. Trebuie să știm să recunoaștem adevărul – oricât de dur ar fi.

Mai cunoșteam și pe alta dintre aceste serafime – cea mai drăguță, sau, în orice caz, cea mai puțin mohorâtă și ipocrită din toate. Ședea alături de fiica unui nobil englez, și ea o fată cumsecade deși cam afectată. Amândouă își făcuseră apariția în lojă în suita ambasadorului britanic. Aceasta (adică fata pe care o cunoșteam eu) avea o siluetă mai suplă, cu totul deosebită de ale domnișoarelor de prin partea locului. Nici părul nu-i era prea strâns și lins, ca o scoică sub bonețica de satin, semăna chiar cu un păr de femeie și i se bucla frumos pe cap, cârlionțat, fluid, lung. Vorbea cu multă volubilitate și părea încântată și mulțumită de sine însăși. Nu-l privi pe doctorul Bretton, dar simțeam că și el o văzuse pe Ginevra Fanshawe, devenise deodată tăcut, de abia mai răspundea scurt la replicile mamei sale, adesea îl simțeam înăbușindu-și un suspin. Dar de ce ar fi suspinat la urma urmei? Își mărturisise singur dorința de a-și urma valurile iubirii în mijlocul contrarietăților, avea acum de ajuns de multe contrarierăți ca să fie mulțumit. Iubita sa își răspândea razele asupra-i dintr-o sferă aflată cu totul în afara lumii sale. El nu se putea apropia de ea, nici nu știa măcar dacă i-ar fi putut câștiga vreo privire. Eu

¹ Trandafirii și albe.

Însămi așteptam să văd dacă ea îi va face hatârul acesta. Locul nostru nu era prea departe de banchetele stacojii. Era limpede că puteam fi văzuți ușor de ochii atât de cercetători și pătrunzători ai domnișoarei Fanshawe, și chiar foarte curând luminile ochilor ei se abătură asupra noastră, sau cel puțin asupra doctorului și doamnei Bretton. Eu mă țineam mai în umbră și mai la o parte nedorind să fiu chiar imediat recunoscută. Ea îl privi în față pe doctorul John, apoi își ridică lornieta la ochi ca s-o examineze pe mama acestuia. Câteva clipe mai târziu se adresă râzând în șoaptă vecinei sale, și apoi, când începu spectacolul, atenția ei se îndreptă spre scenă.

Despre concert în sine nu aş vrea să vorbesc acum, cititorul nu are nevoie de impresiile mele în această privință, și dealtfel nici n-ar avea rost să le împărtășesc, întrucât nu puteau fi decât impresiile unei ignorante desăvârșite. Tinerele eleve de la conservator foarte intimidat, se produsură cu mari emoții la cele două mari pian. *Monsieur* Josef Emanuel le stătu alături în vremea cât ele își executară piesele, însă el nu avea nici tactul, și nici influența fratelui său, care, în împrejurări asemănătoare, ar fi știut să le silească pe elevele sale să se achite cu eroism și calm de sarcinile lor artistice. *Monsieur* Paul ar fi plasat pe tinerele debutante între două focuri – spaima de public și spaima de el însuși – și le-ar fi însuflețit curajul disperării, făcând ca această a doua spaimă să fie mult mai apăsătoare. *Monsieur* Josef nu era în stare să facă așa ceva.

După pianistele în rochiile lor albe de muselină, se arătă o doamnă frumoasă, înaltă, cam posomorâtă, îmbrăcată în satin alb. Felul în care ea cântă mă impresionează exact ca trucurile unui scamator. Mă întrebam cum reușește să-și urce și să-și coboare vocea și să producă asemenea efecte, chiar și o simplă melodie scoțiană, executată de un oarecare flașnetar de stradă mă impresionează adesea mai mult.

După aceea s-a înfățișat un domn care, încovoindu-și trupul în repetate rânduri în direcția regelui și reginei, și

apropiindu-și frecvent mâna în alb înmănușată de regiunea inimii, dădu glas unei plângeri amare la adresa unei anume *fausse Isabelle*¹. Îmi făcea impresia că în primul rând căuta să-și atragă simpatia reginei, însă, dacă nu mă înșel foarte, grațioasa suverană îi acorda această atenție mai degrabă cu calmul politeței decât cu gravitatea unui interes regal. Starea de spirit a acestui gentilom era însă deprimantă și trebuie să mărturisesc că am fost mult ușurată când și-a încheiat versiunea muzicală a durerii sale.

Câteva piese corale mi s-au părut a constitui partea cea mai atractivă a spectacolului. Și-au dat concursul cele mai bune ansambluri corale din toate provinciile ducatului: labassecourienii adevărați, cu trupul ca niște butoaie, dintr-o bucată. Acești vrednici cetățeni își dădură frâu liber vocilor fără nicio reținere, iar eforturile lor sincere avură cel puțin un efect pozitiv – urechile ascultătorilor rămâneau cu o robustă senzație de putere.

De-a lungul întregului spectacol – la duetele instrumentale mai reținute, la afectatele solouri vocale, la corurile amoroase, ieșite din piepturi de metal – atenția mea nu se îndreptă decât cu o singură ureche și un singur ochi către scenă, celelalte fiind îndreptate către doctorul Bretton. Nu-l puteam uita, și nici nu mă puteam împiedica să mă întreb în permanență ce simțea, ce gândea el, dacă se distra bine sau tocmai dimpotrivă. În cele din urmă el vorbi.

— Cum îți place tot spectacolul acesta, Lucy? Ești foarte liniștită – îmi spuse, pe tonul său obișnuit, plin de voioșie.

— Sunt liniștită, i-am răspuns, pentru că mă interesează foarte, foarte mult, nu numai muzica, ci totul în jurul meu.

El continuă să-mi împărtășească tot felul de observații, cu atâta calm și stăpânire de sine încât începui să cred că nu văzuse ceea ce văzusem eu. Astfel că îi șopti:

— Domnișoara Fanshawe este și ea aici, n-ai văzut-o?

— O, da, și am observat că și dumneata ai văzut-o.

— Crezi că a venit cu doamna Cholmondeley?

— Doamna Cholmondeley este aici cu un grup mai mare

¹ Prefăcută Isabelle.

de persoane. Da, Ginevra era cu dânsa, și doamna Cholmondeley era în suita doamnei..., care ea însăși face parte din suita reginei. Dacă n-am fi aici la una din curțile regale cele mai neînsemnate din Europa, unde situațiile oficiale sunt doar puțin mai importante decât simplele acte de prezență familială, și unde formalismele nu sunt decât biete sărbătoriri casnice, de duminică după-amiază – toate ar fi bune și impozante într-adevăr.

— Ginevra te-a văzut, cred eu.

— Așa cred și eu. Mi-am aruncat privirile asupra ei în mai multe rânduri de când ai privit-o dumneata ultima oară, și am avut și onoarea de a asista la un mic spectacol de care dumneata ai fost cruțată.

Nu l-am întrebat ce spectacol anume. Am așteptat să mă informeze el, din proprie inițiativă, ceea ce dealtfel și făcu în curând.

— Domnișoara Fanshawe, spuse el, este însoțită de cineva – o doamnă din înalta societate, îmi închipui. Se întâmplă să o cunosc pe această doamnă Sara din vedere, nobila ei mamă m-a consultat odată în calitatea mea de medic. Este o fată mândră, dar deloc insolentă, și mă îndoiesc că Ginevra a crescut în ochii ei atunci când și-a luat drept țintă a ironiilor ei pe vecinii din sală.

— Care vecini?

— Nici mai mult nici mai puțin decât eu și cu mama. În ce privește persoana mea era cât se poate de firesc: nimic nu e mai ușor de ironizat, îmi închipui, decât un medic tânăr din clasa burgheză. Dar mama! N-am mai văzut până acum ca ea să fie luată drept țintă a ironiilor! Știi, schima buzelor ei și felul sarcastic în care și-a ridicat lornieta spre ochi în direcția noastră, mi-a stârnit o senzație dintre cele mai curioase.

— Nu te mai gândi la toate astea, doctore John, nu merită să-ți faci sânge rău pentru așa ceva. Dacă Ginevra ar fi cu adevărat într-o dispoziție ușuratică, așa cum pare să fie în seara asta, nu și-ar face niciun scrupul să râdă și de regina aceasta gânditoare și blândă sau de melancolia regelui. Nu o împinge spre aceasta răutatea, ci doar ușurința ei

nesăbuită. Pentru o școlăriță cu capul în nori e normal să nu aibă nimic sfânt.

— Uiți că eu nu sunt obișnuit să o consider pe domnișoara Fanshawe pur și simplu o școlăriță ușuratică și cu capul în nori. N-a fost ea divinitatea mea – îngerul vieții mele?

— Hm! Asta a fost greșeala dumitale.

— Ca să-ți spun adevărul adevărat, și fără să mă laud acum și fără să mă complac în romantisme, a fost chiar un moment, acum șase luni, când o credeam divină. Mai ții minte conversația noastră despre darurile pe care i le ofeream? N-am fost chiar sincer de tot cu dumneata când am stat de vorbă despre asta: căldura cu care ai intrat atunci în discuție m-a amuzat. Ca să pot să te fac să spui chiar tot ce ai pe suflet m-am prefăcut mai naiv decât eram în realitate. Adevărul este că tocmai felul în care ea îmi primea darurile mi-a schimbat în rău, într-o măsură, părerea despre Ginevra. Și, cu toate acestea, frumusețea ei și-a păstrat fascinația pentru mine. Acum trei zile, acum trei ceasuri chiar, mai eram încă sclavul ei. Când a trecut pe lângă mine în seara asta, atât de splendidă în frumusețea ei, îi aduceam încă omagiul simțămintelor mele, și dacă n-ar fi fost surâsul acesta nefericit, plin de sarcasm, al ei, aș mai fi fost și acum cel mai umil dintre servitorii dânsei. De mine ar fi putut să râdă liniștită și în gura mare, și, oricât m-ar fi rănit, nu m-ar fi îndepărtat de ea prea curând, lovind în mine însumi n-ar fi reușit nici în zece ani să facă ce a făcut într-o singură clipă întorcându-se împotriva mamei.

Păstră apoi tăcere un timp. Niciodată până atunci nu mai văzusem atâta patimă și atât de puțină lumină în ochii albaștri ai doctorului John.

— Lucy, reluă el, uită-te bine la mama, și spune-mi, fără teamă că ai să mă superi, și fără dorința de a-mi face pe plac, în ce lumină ți se înfățișează ea acum?

— Întocmai ca întotdeauna: o doamnă englezoaică din păturile mijlocii, investmântată bine, chiar dacă oarecum prea sever, ca de obicei fără nicio prefăcătorie, plină de stăpânire prin firea ei și bine dispusă.

— Așa mi se pare și mie – Dumnezeu s-o binecuvânteze! Vezi, cei cu inima veselă pot să râdă împreună cu mama, dar numai cei răutăcioși au să se gândească să râdă de ea. Nimeni n-are să-și râdă vreodată de ea, în niciun caz nu cu consimțământul meu, și nu fără... fără disprețul, fără antipatia mea – fără...

Se opri, și era și timpul să se oprească, deoarece se înfierbântase – mai mult, mi se părea mie, decât o cereau împrejurările. Nu știam atunci că avusese prilejul să-și vadă și în a doua privință îndreptățite resentimentele sale față de domnișoara Fanshawe. Obrajii care i se înroșiseră, nările deodată dilatate, arcuirea înăsprită pe care disprețul i-o imprima buzei sale inferioare atât de bine desenate, îl arătau într-o înfățișare nouă și impresionantă. Însă izbucnirile acestea rare de patimă ale celor care prin firea lor sunt de obicei senini și blânzi, nu constituie un spectacol plăcut, și nici nu pot spune că-mi făcea plăcere să văd înfiorarea de care era cuprinsă statura lui tânără și robustă.

— Te sperii cumva, Lucy? mă întrebă.

— Nu înțeleg de ce ești atât de furios.

— Din următorul motiv, îmi murmură el la ureche, – Ginevra nu este niciun înger curat și nicio femeie cu cugetul pur.

— Prostii, exagerezi! N-are ea atâta răutate.

— Are prea multă pentru gustul meu. Eu văd mai bine acolo unde dumneata ești oarbă. Dar acum să lăsăm subiectul acesta. Haide să ne mai distrăm puțin necăjind-o pe mama. Am să-i spun că am surprins-o că ațipește. Mamă dragă, trezește-te!

— John, am să te trezesc eu acuma dacă nu stai liniștit. Tu și cu Lucy ați face mai bine să tăceți din gură să aud și eu ce se cântă.

În clipa aceea tuna un cor masiv la adăpostul căruia tocmai putuse avea loc dialogul de mai sus.

— Dumneata să ascuți muzică, mamă! Uite, sunt gata să pariez pe butonii mei de manșetă, care sunt pietre prețioase adevărate, contra broșei tale false...

— Broșa mea falsă! Graham! Obraznicule! Știi foarte bine

că e o piatră de mare valoare.

— O-ho! Asta e doar credința dumată, mamă. Te-au păcălit când ai cumpărat-o.

— Pe mine mă păcălește mult mai puțină lume decât îți închipui tu. Cum se face că ai ajuns să cunoști tinerele doamne de la curte, John? Le-am văzut pe vreo două dintre ele că-ți acordă cam prea multă atenție de vreo jumătate de oră încoace.

— Ai face mai bine să nu te mai uiți la ele.

— De ce nu? Pentru că e una acolo care tot ridică din sprâncene cu ironie când se uită la mine? E o fetiță drăguță și proastă. Ce, nu cumva ți-e teamă că chicotelile ei au s-o necajească pe bătrâna ta mamă?

— Ce minunată și deșteaptă bătrână doamnă! Mamă dragă, tu-mi ești mai dragă și-acuma decât zece neveste.

— Nu te lăsa dus de vorbe, John, dacă nu vrei să mă vezi că-mi pierd cunoștința și atunci are să trebuiască să mă scoți pe brațe de aici din sală. Și atunci, dacă ar trebui să cari o asemenea povară, ai fi în stare să întorci pe dos declarația asta a ta de la urmă, și să spui: „Mamă dragă, zece neveste de-abia dacă ar fi mai grele pentru mine decât ești tu!”

Concertul terminându-se, se anunță că începe loteria *au bénéfice des pauvres*. Pauza dintre aceste două manifestări fu dedicată reluării micilor conversații plăcute. Stolul de zeițe albe se risipi de pe scenă, o adunătură agitată de domni le luă locul, pregătind tragerea la sorți. Și printre aceștia – și chiar cel mai activ dintre ei – își făcu reapariția acea binecunoscută siluetă, nu înaltă, ci agitată, însuflețită de energie cât trei bărbați de statură uriașă. Cum se mai învârtea *Monsieur* Paul! Cum mai dădea instrucțiuni, și în același timp puneă el însuși umărul la treabă! Jumătate de duzină de ajutoare îi urmau directivele în treburi cum ar fi scoaterea pianelor și așa mai departe, dar cu toate acestea se simțea și el împins să-și dea concursul cu propriile sale forțe. Prisosul acesta de energie era supărător, dar parcă și ridicol: în sinea mea trebuia și să dezaprob și să surâd la

atâta tevatură. Și totuși, chiar în toiul acestei plictiseli prilejuite de agitația lui, nu mă puteam opri, privindu-l, de a constata o anume naivitate, nu dezagreabilă, în tot ceea ce făcea și spunea el, și nici nu puteam să fiu oarbă față de anume trăsături puternice ale fizionomiei sale ce izbeau acum cu mai multă tărie prin contrast cu chipurile mai puțin energice care-l înconjurau. Concentrarea adâncă, atentă a privirilor sale, forța care se desprindea din fruntea sa, înaltă, palidă și nobilă, mobilitatea gurii sale extrem de expresive. Îi lipsea calmul forței, însă însuflețirea și avântul forței le avea din belșug.

Între timp sala se însuflețise, cei mai mulți se ridicaseră în picioare și rămăseseră astfel, ca să se mai destindă. Alții se plimbau de colo până colo, toți conversau cu însuflețire și râdeau. Loja cea stacojie prezenta o imagine deosebit de animată. Grupul cel compact de domni se risipise acum în atomi, amestecându-se cu arcuirea de curcubeu a rochiilor doamnelor. Doi sau trei bărbați care păreau să fie militari se apropiaseră de rege și începuseră o conversație cu dânsul. Regina, părăsindu-și scaunul, aluneca pe lângă șirul doamnelor tinere care se ridicau în picioare când ea trecea prin dreptul fiecăreia, și o văzui cum acorda fiecăreia, pe rând, câte un semn de amabilitate – un cuvânt, o privire, un surâs plin de grație. Celor două tinere englezoaice, Lady Sara și Ginevra Fanshawe, le adresă mai multe fraze, și când ea trecu mai departe, amândouă, și mai ales cea din urmă, păreau să radieze de mulțumire. Fură de altminteri înconjurate de mai multe doamne, și un mic cerc de domni se formă, de asemenea, în jurul lor. Printre aceștia, și cel mai aproape de Ginevra, se afla și De Hamal.

— E înăbușitor de cald aici, spuse doctorul Bretton, ridicându-se în picioare deodată, cu toate semnele nerăbdării. Lucy, mamă, nu vreți să ieșim puțin la aer?

— Du-te tu cu el, Lucy, spuse doamna Bretton. Eu prefer să stau aici, la locul meu.

Și eu aș fi preferat să stau pe scaunul meu, însă dorințele lui Graham aveau întotdeauna prioritate. L-am însoțit, deci.

Aerul nopții era răcoros, cum am constatat repede, sau

cel puțin astfel mi se păru mie. El nu părea să aibă aceeași impresie. Era, oricum, foarte multă liniște și cerul presărat de stele se arăta fără nori. Am făcut amândoi câteva ocoluri pe trotuar în fața teatrului. Când am trecut la un moment dat pe sub un felinar, privirile lui Graham le-au întâlnit pe ale mele.

— Pari îngândurată, Lucy, nu cumva din cauza mea?

— N-aș vrea să te știu că suferi.

— Cătuși de puțin. Poți să fii cât de bine dispusă vrei – cum sunt și eu. Oricând are să-mi vie rândul să mor, credemă, Lucy, am convingerea că n-are să fie de inimă rea. S-ar putea să fiu rănit, s-ar putea să par că bolesc o vreme, însă nu există durere sau boală sentimentală care să mă fi covârșit până acuma. Acasă doar m-ai văzut întotdeauna voios.

— În general, da.

— Îmi pare mai bine că am văzut-o râzând pe mama. N-aș da-o pe bătrâna mea doamnă pentru o duzină de frumuseți din astea. Rânjetul acela al ei mi-a făcut tot binele din lume. Îți mulțumesc, domnișoară Fanshawe! Și-și ridică pălăria de pe părul buclat executând o reverență ironică. Da, spuse, îi mulțumesc. M-a făcut să constat că nouă părți din zece din inima mea au fost dintotdeauna sănătoase la culme, și că acea a zecea parte bolnavă n-a sângerat altminteri decât dintr-o simplă zgârietură, o împunsătură cu bisturiul, care se va vindeca cât ai clipi.

— Dar ești furios la culme și acum, înfierbântat și plin de indignare. Ai să gândești și ai să simți cu totul altfel mâine.

— Eu, înfierbântat și plin de indignare! Nu mă cunoști. Dimpotrivă, toată căldura mi-a pierit. Sunt rece ca noaptea aceasta care, fiindcă veni vorba, s-ar putea să fie cam prea răcoroasă pentru dumneata. Să ne întoarcem.

— Doctore John, văd că-ți schimbi repede gândurile.

— Ba deloc. Sau, chiar dacă ar fi așa, există motive întemeiate – două asemenea motive; unul dintre ele ți l-am spus. Dar acuma, hai să intrăm înăuntru.

Nu ne-a fost ușor să revenim la locurile noastre – loteria începuse și totul în jur era o îmbulzeală plină de însuflețire.

O mulțime de oameni blocau coridorul prin care ar fi trebuit să trecem, astfel că ne-am oprit locului un timp. Întâmplându-mi-se să-mi arunc privirile în jur – pentru că mi se păruse că-mi aud numele pronunțat de cineva – îl văzui foarte aproape de noi pe atotprezentul, inevitabilul *Monsieur* Paul. Privea, grav și încordat, la mine, sau mai bine zis la rochia mea trandafirie – și un comentariu sardonice la adresa acestui vestmânt îi licărea în priviri. Adevărul este că avea obiceiul să-și permită aprecieri restrictive cu privire la îmbrăcămintea, atât a profesoarelor, cât și a elevelor de la pensionul condus de *Madame* Beck – obicei pe care, cel puțin primele dintre acestea, îl considerau drept o impertinență agresivă, dar de pe urma căruia eu până atunci nu avusesem încă de suferit – vestmintele mele obișnuite, atât de sobre, nefiind de natură să-i atragă atenția. În seara aceea nu mai aveam răbdare să-i ascult muștrările, decât să-i mai rabd cicăleala mă pregăteam să-i ignor prezența, și în consecință, îmi întorsei cu toată hotărârea fața către mâneca hainei doctorului John, găsind în această mânecă neagră de stofă o priveliște mai dătătoare de plăcere și liniște sufletească, mai veselă și mai prietenească, mă gândeam eu, decât mi-ar fi oferit chipul întunecat și lipsit de frumusețe al micului profesor. Doctorul John păru să-mi aprobe fără să-și dea seama această preferință, căci privi în jos spre mine și-mi spuse cu vocea sa plină de blândețe:

— Așa, stai aici, lângă mine, Lucy, burghezii ăștia care se tot înghesuie nu-ți prea respectă liniștea.

Însă nu eram în stare să fiu consecventă cu mine însămi. Cedând unei anume influențe, fie ea mesmerică sau de altă natură –, o influență nepotrivită, neplăcută, însă irezistibilă – mai aruncaii o privire în jur să văd dacă *Monsieur* Paul plecase. Nu, rămăsese locului, privindu-mă încă, dar cu alți ochi parcă: îmi ghicise gândurile și înțeleșese dorința mea de a-l evita. Privirea lui ironică însă deloc răuvoitoare se preschimbăse acum într-o încruntare întunecată, și când eu mă înclinai ca să-l împac astfel, primii drept răspuns doar un semn țeapăn și rece din cap.

— Pe cine ai supărat, Lucy? Îmi șopti doctorul Bretton surâzând. Cine e prietenul ăsta al dumitale care pare deodată așa de pornit?

— Unul dintre profesorii de la *Madame Beck*, un omuleț foarte supărăcios.

— Acum pare să fie supărat rău de tot. Ce i-ai făcut? Despre ce mai e vorba? A, Lucy, Lucy! Spune-mi, ce mai înseamnă și asta?

— Nu-i nicio taină, te asigur. *Monsieur* Emanuel e un om foarte exigent și pentru că eu mi-am îndreptat privirile spre mâneca hainei dumitale în loc să-i fac o plecăciune și să casc ochii la el, își închipuie acum că nu sunt destul de respectuoasă cu domnia sa.

— Ce om... începu doctorul John...

Dar nu știu ce ar mai fi vrut să adauge, căci în aceeași clipă fui aproape aruncată sub picioarele mulțimii. *Monsieur* Paul își făcuse drum cu toată brutalitatea, și trecea acum făcându-și loc cu coatele cu atâta dispreț față de securitatea și liniștea celorlalți din jur, încât se iscă o înghesuială dintre cele mai supărătoare.

— ... Aș zice că-i un om, cum ar spune el însuși; *méchant*¹, spuse doctorul Bretton.

Și eu eram de aceeași părere.

Încet și cu mare dificultate ne croirăm un drum prin mulțime și în cele din urmă ajunserăm la scaunele noastre. Loteria dură aproape o oră. Era un spectacol animat și distractiv. Și, cum aveam și noi, fiecare, câte un bilet, am trăit alternanțele de speranță și temere trezite de orice rotire a roatei norocului. Două fete, de vreo cinci-șase ani, scoteau numerele câștigătoare și premiile erau strigate cu voce tare de pe scenă. Aceste premii fură numeroase, deși nu de mare valoare. Se întâmplă că atât doctorul John cât și eu câștigăram câte unul: eu o tabacheră și el o pălărioară de doamnă, un foarte frivol turban albastru și argintiu cu un nor de pene într-o parte, asemenea unui nor de zăpadă. Era cât se poate de dornic să facă schimb cu mine, însă eu nici n-am vrut să aud și păstrez și până în ziua de azi acea

¹ Răutăcios.

tabacheră. Mă ajută, de câte ori o privesc, să-mi aduc aminte de timpurile de demult și de o seară fericită.

Doctorul John, în ce-l privește, își ținea turbanul cât mai departe de trup, între degetul arătător și cel gros și îl privea cu un amestec de respect și jenă care-ți stârnea râsul. După ce-și termină contemplarea se pregăti să-l lase pe podea la picioarele sale. Părea să nu-i treacă prin gând ce întrebuințare i-ar fi putut da, și dacă maică-sa nu i-ar fi venit în ajutor presupun că până la urmă l-ar fi strivit sub braț ca pe un joben care se strânge. Ea i-l luă din mâini și-l depuse în cutia de pălării de unde ieșise.

— Graham fu cât se poate de bine dispus toată seara și această bună dispoziție părea firească și cu totul nesilită. Comportarea, înfățișarea lui de atunci nu sunt ușor de descris, aveau ceva deosebit și într-un fel original. Citeam în el o stăpânire neobișnuită asupra pasiunilor și o forță reală și sănătoasă care, fără efort prea mare, era în stare să înfrângă Dezamăgirea și să-i smulgă colții veninoși. Felul lui de a fi în acele clipe îmi aducea aminte de calitățile pe care le remarcasem la el când îl văzusem îndeplinindu-și profesia de medic printre săraci și nevoiași, în *Basse Ville*. Părea în același timp hotărât, răbdător și stăpân pe sine însuși. Cine s-ar fi putut opri să-l îndrăgească? El nu trăda niciuna din slăbiciunile care te chinuiesc mereu cu îndoieli și te fac să te gândești să-l menajezi, de la el nu te așteptai la izbucniri de mânie care să tulbure această bună dispoziție calmă și egală, de pe buzele lui nu cădeau ironii care să te usture până la sânge, ochii lui nu trimiteau săgeți care să te înghețe sau care să-ți pătrundă, înghețate și otrăvite, în inimă, în preajma lui găseai odihnă și refugiu – în jurul lui domnea lumina soarelui.

Și cu toate acestea, nici n-o uitase și nici n-o iertase pe domnișoara Fanshawe. Odată mâniat, mă îndoiesc că doctorul Bretton era dintre cei care pot fi curând împăcați – și, odată înstrăinat, nu știu dacă putea fi recâștigat vreodată. O privi în mai multe rânduri, nu pe furiș sau cu umilință, ci cu o privire îndrăznească, de scrutare fățișă. De Hamal se postase acum în preajma ei, doamna

Cholmondeley îi sta alături, toți trei erau cu totul absorbiți în conversațiile, veselia și agitația care domneau deopotrivă pe băncile cele stacojii, ca și în părțile mai plebeie ale sălii. În cursul unei discuții animate, Ginevra își ridică o dată sau de două ori mâna și brațul. O brățară minunată scânteia pe acesta din urmă. Văzui bine că scânteierea ei atinse privirile doctorului John – aprinzând în ele o altă scânteie disprețuitoare, parcă mâniată. Îl auzii apoi râzând:

— Cred, spuse el, că am să-mi depun turbanul pe obișnuitul meu altar de jertfe. Acolo, în orice caz, e sigur că va găsi prețuire, nu cunosc nicio altă cochetă care să aibă darul acesta de a primi atât de ușor. Ciudat, căci în fond știu că e o fată de familie bună.

— Dar nu-i cunoști educația, doctore John, spusei eu. Toată viața a fost silită să treacă de la o școală la alta în străinătate, așa că, la urma urmelor, ar putea cere îngăduință pentru că nu-și dă seama de propriile ei păcate. Și, pe urmă, după câte spune ea, aș zice că și tatăl și mama ei au fost crescuți cam tot așa ca și ea însăși.

— Am înțeles dintotdeauna că nu. Are avere, și odinioară mă bucura gândul acesta, spuse el.

— Ea spune că ai ei sunt oameni săraci. Vorbește întotdeauna cu toată sinceritatea despre lucrurile acestea, n-ai s-o prinzi niciodată mințind, cum se întâmplă adesea cu străinii. Părinții ei au o familie numeroasă pe cap, ocupă o anume poziție socială și au legături care, după părerea lor, le cer să se arate în public. Împrejurările cu totul nefavorabile, la care se adaugă și o fire de oameni care nu-și cumpănesc bine traiul, au născut la ei un fel de lipsă de scrupule în ce privește mijloacele cu care să-și susțină aparența asta de trai bun. Așa stau lucrurile, și așa au stat lucrurile totdeauna în jurul ei de când era ea mică și până astăzi.

— Cred – dar mă gândisem că aș fi în stare s-o educ pentru simțăminte mai bune. Însă, Lucy, ca să-ți spun adevărul, am simțit ceva nou în seara asta privindu-i, pe ea și pe De Hamal. Simțisem asta și mai devreme, când

băgasem de seamă obrăznicia cu care se uita la mama. Am surprins cum au schimbat între ei o privire îndată după ce-au intrat în sală, și privirea asta mi-a deschis ochii într-un fel cu totul neplăcut.

— Ce vrei să spui? Doar știi de multă vreme că cochetează așa unul cu altul.

— O, cochetează! Asta putea să fie un vicleșug nevinovat de fetiță, ca să-l ațâțe mai bine pe iubitul ei adevărat, dar asta nu e o cochetărie nevinovată: era o privire care vădea o înțelegere tainică între ei - nu un joc nevinovat, de adolescență. Nicio femeie, chiar de-ar fi frumoasă ca Afrodita, care ar putea adresa altcuiva o asemenea privire, n-are să fie vreodată cerută în căsătorie de mine. Mai degrabă m-aș nunti cu o țărăncuță cu șorțuleț și bonetă - atunci aș fi sigur că e vorba de o femeie cinstită.

Nu mă putui împiedica să surâd. Eram sigură acum că exagera. Ginevra - de asta eram încredințată - era o fată cinstită, în ciuda frivolității ei. Îi spusei asta. El clătină doar din cap și-mi răspunse că nu era el bărbatul care să-și dea onoarea pe mâinile ei.

— Este singurul lucru - răspunsei - pe care i l-ai putea încredința cu toată liniștea. Ar da iama fără niciun scrupul în punga și în proprietățile soțului, i-ar pune la încercare cu toată ușurătatea răbdarea și stăpânirea de sine. Însă nu cred că ar atinge măcar cu o suflare sau că ar lăsa pe altul să atingă - cinstea bărbatului.

— Acuma te-ai preschimbat în avocata ei, spuse el. N-ai vrea cumva să mă vezi legat iarăși în lanțuri?

— Nu, îmi pare bine că te văd liber și cred că vei ști să rămâi liber multă vreme de acuma încolo. Totuși, în același timp, trebuie să știi să fii drept.

— Sunt la fel de drept ca și Radamante, Lucy. Când s-a întâmplat să mă înstrăinez o dată cu totul de cineva nu mă mai pot împiedica să nu fiu sever. Dar iată! regele și regina s-au ridicat. Îmi place regina; are o față de femeie bună. Mama a obosit și ea, n-o s-o mai putem duce pe bătrâna doamnă acasă dacă mai întârziem aici.

— Eu, obosită, John? strigă doamna Bretton, care arăta

cel puțin la fel de însuflețită și bine dispusă ca și fiul ei. Aș putea oricând să mă iau la întrecere cu tine: cine stă mai târziu în seara asta. N-avem decât să stăm amândoi până mâine dimineață și atunci o să vedem care din noi arată mai năruit la lumina zilei.

— N-aș vrea deloc să încerc experiența asta, căci, spun adevărul adevărat, dragă mamă, ești cea mai dăinuitoare dintre imortele și cea mai proaspătă dintre doamne. Trebuie, atunci, să-ți cer ca din milă pentru nervii delicați și constituția firavă a băiatului tău să te gândești să ne ridicăm și noi cât mai degrabă.

— Tinerețea asta insolentă! Jinduiеști după patul tău, fără îndoială, și cred că n-am de ales și trebuie să-ți fac gustul. Și uite-o și pe Lucy ce obosită arată. Rușine, Lucy! Când eram de vârstă ta, chiar dacă aș fi stat seară de seară o săptămână la rând la petrecere n-aș fi arătat nici cu o iotă mai palidă. Haide să mergem atunci, luați-o voi înainte, și n-aveți decât să râdeți cât poftiți de bătrâna doamnă, dar am să iau eu cutia asta de pălării cu turbanul.

Ceea ce și făcu. Mă oferii să-i duc eu această povară, dar mă înlătură cu un dispreț plin de bunătate. Nașa mea era de părere că trebuie să-mi adun toate puterile ca să mă țin pe mine însămi în picioare. Fără să mai dea vreo atenție ceremoniilor acum, în toiul unei înghesuiei mai mari decât cea care urmasе plecării suitei regale, doamna Bretton ne precedă în drumul spre ieșire și-și croi acest drum prin mulțime cu toată autoritatea. Graham o urma, sâcâind-o și spunându-i că e cea mai înfloritoare cochetă pe care avusese norocul s-o vadă vreodată purtând o cutie de pălării. Îmi ceru și mie să remarc afecțiunea pe care doamna o purta turbanului azuriu și-și anunță convingerea că bătrâna doamnă avea intenția să-l poarte într-o bună zi.

Noaptea se făcuse acum foarte rece și întunecată, însă până la urmă am izbutit să găsim o trăsură. Curând eram instalați la căldură și confortabil ca la gura căminului; și drumul spre casă păru, aș spune, chiar mai plăcut decât cel de venire. Plăcut chiar dacă vizitiul – care chefuise la un

marchand de vin ¹ o parte a timpului petrecut de noi în sala de concert - ne conduse pe șoseaua întunecoasă și singuratică mult mai departe de cotitura dinspre *La Terrasse*. Prinși în conversația noastră atât de veselă, n-am băgat de seamă această greșală decât când doamna Bretton se întrebă, deodată, dacă într-adevăr reședința ei, chiar așa izolată cum e, ajunsese acum la capătul lumii, căci avea impresia că trecuse o oră și jumătate și nu eram încă la cotitura spre alee. Atunci Graham scoase capul pe portieră și, observând doar un câmp deschis, cu șiruri necunoscute de ploi și tei de-a lungul gardurilor pitice îngropate în pământ, înțelese cum stau lucrurile și ceru să se oprească și coborî. Urcă pe capră și luă hățurile în mâinile sale. Mulțumită lui ajunserăm în sfârșit acasă cam cu un ceas și jumătate mai târziu decât s-ar fi convenit.

Martha nu ne uitase. Un foc înveselitor ardea și o cină atrăgătoare era întinsă în sufragerie. Le-am onorat pe amândouă. Zorile de iarnă tocmai se arătau când ne-am retras în iatacurile noastre. Mi-am scos rochița trandafirie și mantia ei de dantelă cu simțăminte mai fericite decât avusesem când le îmbrăcasem. Nu toate cele care străluciseră atât de orbitor la concert ar fi putut, credeam eu, să spună același lucru: nu toate fuseseră atât de înconjugate de prietenie - cu tihna ei liniștită și nădejile ei modeste.

21

REAȚIA

MAI ERAU ÎNCĂ TREI ZILE PÂNĂ când aveam să mă reîntorc la pension. Număram aproape fiecare clipă din aceste zile pe ceas. Mult aș fi vrut să le întârzii zborul, însă ele alunecau pe măsură ce le priveam. Pieriseră chiar pe când eu trăiam spaima că le văd

¹ Negustor de vinuri.

ducându-se.

— Lucy nu ne părăsește astăzi, anunță la micul dejun doamna Bretton, doar ca să mă necăjească. Știe ea bine că-i mai putem obține încă o amânare.

— N-aș mai cere vreuna chiar dacă aș ști că o pot căpăta cu o singură vorbă, spusei. Vreau chiar să trec de clipa despărțirii și să mă văd iarăși instalată în *rue Fossette*. Trebuie să plec în dimineața asta, trebuie de fapt să plec chiar în clipa aceasta. Cufărul meu e făcut și gata legat.

Se vădi însă că plecarea mea depindea de Graham. Spusese că vrea să mă însoțească și se întâmplă să fie ocupat toată ziua astfel că nu se întoarce acasă decât la lăsarea serii. Și după aceea am mai fost nevoită să mai zăbovesc discutând cu ei. Doamna Bretton și fiul ei insistau să mai petrec o noapte în casa lor. Mie îmi venea să plâng, atât eram de enervată și de dornică să plec odată. Doream să-i părăsesc așa cum criminalul urcat pe eșafod așteaptă din tot sufletul căderea securii, doream să văd trecut tot chinul acesta. Cât de mult mi-o doream, ei n-ar fi avut de unde s-o știe. Din acest punct de vedere starea mea de spirit era ceva necunoscut pentru ei.

Se făcuse deja întuneric când doctorul John mă ajută să cobor din trăsură la poarta pensionului condus de *Madame Beck*. Felinarul de deasupra ușii era aprins. Simțeam pe față aceeași ploaie subțire de noiembrie care începuse încă de dimineață, lumina strălucea pe caldarâmul ud. Era o noapte aidoma celei în care, cu mai puțin de un an înainte, mă oprisem pentru întâia dată în fața aceluiași prag. Era parcă aceeași scenă. Îmi aduceam aminte până și de formele pietrelor de pe pavaj pe care le privisem cu ochi absenți atunci, așteptând, cu inima bătând să-mi spargă pieptul, să se deschidă aceeași ușă în fața căreia stam acum – singuratică, cerșind un adăpost. Și în noaptea de atunci îl întâlnisem pentru o clipă pe cel care-mi sta acum alături, îi amintisem oare și lui de acea întâlnire, i-o explicasem? Nu, și nici nu simțisem dorința s-o fac. Era o amintire frumoasă, pusă deoparte în memoria mea, și păstrată cu toată grija acolo numai pentru mine.

Graham sună. Ușa se deschise imediat, căci era tocmai ceasul când elevele externe plecau spre casă – așa că Rosine era promptă la datorie.

— Nu mai intra, îi spusei.

El pătrunse totuși în vestibulul luminat din belșug. N-aș fi vrut să vadă cum „mi se înrouraseră ochii”, căci avea o fire prea delicată și blândă, și ar fi fost nelalocul lor asemenea semne ale suferinței. El dorea întotdeauna să vindece, să aline, chiar și atunci când, oricât de bun doctor era, nici leacul și nici ușurarea suferințelor nu-i stăteau în puteri.

— Păstrează-ți curajul, Lucy. Gândește-te că mama și eu îți suntem prieteni adevărați. Noi nu te uităm,

— Și nici eu n-am să te uit, doctore John.

Mi se aduse și bagajul. Ne strânsesem mâinile și el se întorsese să plece, însă nu părea mulțumit cu atât. Nu făcuse sau nu spusese de ajuns ca să-și liniștească inima sa bună.

— Lucy – și făcu câțiva pași spre mine – ai să te simți chiar atât de însingurată aici?

— La început, da.

— Uite, mama are să vină curând de tot să te vadă, și până atunci să-ți spun ce am să fac: am să-ți scriu — orice prostie mai veselă care mi-o trece prin cap: – vrei?

„Ce inimă bună și frumoasă!” mă gândii, însă clătinai din cap surâzând, și-i spusei:

— Nici să nu te gândești la așa ceva, nu-ți mai lua și povara asta. Dumneata să-mi scrii mie – nici n-ai să ai timp de așa ceva!

— O, găsesc sau îmi fac timp pentru asta. La revedere! Plecă. Ușa cea grea se trânti în urma lui. Securea căzuse – îmi trăisem suferința până la capăt.

Nelăsându-mi timp să gândesc sau să simt ceva – înghițindu-mi lacrimile ca și cum ar fi fost vin – trecui în salonul rezervat lui *Madame* Beck să-mi fac cuvenita vizită de ceremonie și de reverență. Mă primi cu o cordialitate perfect de bine jucată – chiar ostentativă – deși se strădui să scurteze scena. Când – după câteva minute – am primit permisiunea s-o părăsesc, m-am îndreptat către refectoriu,

unde profesoarele și elevele erau adunate pentru studiile de seară. Și aici mă bucurai de o manifestare de bun sosît, și încă una, cred, nu atât de găunoasă. După ce trecusem și prin asta eram liberă să mă retrag în dormitor.

„Și chiar are să-mi scrie Graham?” mă întrebai, pe când mă lăsam să cad, obosită, pe marginea patului.

Rațiunea, strecurându-se pe furiș spre mine prin semiîntunerul acelei încăperi lungi și mohorâte, îmi șopti cu întregul ei bun simț:

„S-ar putea să-ți scrie o dată. Are o fire atât de bună încât l-ar putea îndemna să facă o dată efortul acesta. Dar nu se poate să și continue – nu e cu putință să mai repete gestul acesta. Mare ar fi nebunia care te-ar lăsa să clădești ceva pe o asemenea promisiune – nebunească credulitatea care să te facă să iei o simplă băltoacă cu apă de ploaie, trecătoare ca ploaia însăși, drept izvorul veșnic, care duce în undele sale apele primăverii.

Îmi aplecai fruntea. Am stat așa, pe gânduri, încă un ceas. Rațiunea încă-mi șoptea vorbele ei, lăsându-și mâna uscată pe umărul meu și atingându-mă înghețată în căușul urechii cu buzele ei reci și albastrii ca de stafie.

— Și chiar dacă – șoptea – chiar dacă ți-ar scrie, ce înseamnă asta? Gândești c-ai să ai vreo plăcere răspunzându-i? Nebuno – îți spun! Răvașul de răspuns să-ți fie scurt. Nu nădăjdui în nicio încântare a inimii, în nicio bucurie a minții, nu-ți da câtuși de puțin frâu liber simțămintelor – nu te lăsa în voia nici unui impuls. Să nu crezi că-i cu putință vreun schimb mai cald de cuvinte, să nu sădești cumva în inimă iluzia vreunei mai dăinuitoare apropiieri...

— Dar am stat de vorbă cu Graham, și atunci tu nu m-ai certat, m-am rugat de ea.

— Nu, îmi răspundea – n-aveam voie s-o fac. Conversația prin viu grai e o bună disciplină pentru una ca tine. Nu te prea pricepi la așa ceva. Când deschizi gura să vorbești, nu poți să nu-ți uiți inferioritatea – n-are ce să te încurajeze să te înșeli singură. Suferințele, lipsurile, sărăcia își lasă pecetile pe vorbele tale...

— Dar - o întrerupeam eu iarăși -, când prezența trupească e nedesăvârșită și vorbirea neajutorată, nu-i desigur o greșeală să cauți scrisul ca să te mărturisești mai bine decât cu buzele. Astea care uite cum îți tremură?!

Și Rațiunea nu-mi răspundea decât:

— Tu te expui pericolelor dacă mai nutrești asemenea gânduri sau dacă le lași să te împingă să scrii.

— Dar dacă simt ceva, n-am voie să și exprim ce simt?

— Niciodată! declară Rațiunea.

Îmi venea să plâng sub apăsătoarea ei severitate. Niciodată - niciodată - o, ce trist cuvânt! — zgripturoaica asta, Rațiunea, nu-mi permitea să-mi înalț ochii, să surâd, să nădăjduiesc, n-avea odihnă până ce nu mă vedea cu totul strivită, încovoiată, zdrobită, la pământ. După spusele ei, mă născusem doar ca să muncesc din greu să-mi câștig pâinea, să-mi aștept suferințele morții și, fără încetare, întreaga mea viață, să fiu pradă deznădejzii. S-ar putea ca Rațiunea să aibă dreptate, dar nu e de mirare că uneori ne simțim bine să o sfidăm, să ne scuturăm de jugul ei și să ne lăsăm câte o clipă duși de Imaginație - dușmana ei atât de blândă și frumoasă, ajutorul nostru atât de dulce, speranța noastră cerească. Putem și trebuie ca, din când în când, să ne scuturăm lanțurile, în ciuda pedepsei groaznice care ne așteaptă la întoarcere. Rațiunea e răzbunătoare ca un demon și pentru mine ea a fost întotdeauna veninoasă ca o mamă vitregă. Dacă i-am dat ascultare, am făcut-o mai ales cu supunerea spaimei și nu a iubirii. E multă vreme de când m-aș fi stins sub chinurile ei, sub arsura, înghețul, stearpa ei apăsare, în culcușul de gheață pe care mi-l pregătea, sub loviturile ei sălbatice, neîncetate, dacă n-ar fi fost cealaltă, puterea mai blândă care și-a câștigat supunerea mea tainică și veșnică. Adesea Rațiunea m-a izgonit noaptea, în miezul iernii, în zăpada înghețată, și nu mi-a lăsat, ca să-mi țin zilele, decât niște oase desgolite pe care și câinii ajunseseră să le disprețuiască, și Ea mi-a spus cu toată asprimea că în cămărilor sale nu sunt merinde pentru mine - și mi-a respins fără milă dreptul de a cere pentru mine lucruri mai bune... Pe urmă, îmi ridicam ochii, și atunci

vedeam, printre stelele rătăcitoare în cercuri, un chip care își trimitea din strălucirea lui o rază caldă și înțeleghătoare. Un duh, mai blând și mai bun decât cel al Rațiunii omenești, cobora în zbor liniștit către pustii, aducând suflu din vara veșnică, mireasma florilor care nu se ofilesc nicicând – înmiresmarea pomilor ale căror roade sunt viața însăși, brize limpezi dintr-o lume unde, veșnică, lumina zilei nu are nevoie de razele soarelui pământesc. Și îngerul acesta bun îmi potolea foamea cu hrană dulce și străină, aleasă din cetele îngerilor, și care-și aleg prinosul imaculat de rouă din primele ceasuri limpezi ale zilei cerești. Cu multă blândețe îmi ștergea lacrimile nesuferite în care-mi plângeam posomorâta viață, dăruind tihnă alinătoare pentru oboseala de moarte, cu neistovită generozitate aducând speranță și însuflețire pentru deznădejdea și inerția mea. Divină, miloasă, atât de alinătoare ajutorare!... Temple au fost înălțate în cinstea soarelui, altare au fost sfințite pentru stăpânitoarea Lună. Dar, cu mult mai mare slavă întru cinstirea ta, nici mâinile nu alcătuiesc, nici buzele nu ridică imnuri, ci inimile, de-a lungul veacurilor, îți sunt credincioase adorării tale. Un sălaș ai, prea încăpător pentru a-l cuprinde zidurile, prea înalt pentru a-l încununa vreun dom – un templu ale cărui lespezi sunt spațiile –, rituri ale căror taine se vădesc în prezența, în însuflețirea, în armonia luminilor!

Desăvârșită suverană! ai, ca să dăinui, armia ta nesfârșită de martiri, pentru izbânzi cetele, alese, de vrednici. Zeitate fără de prihană, adevărul tău e mai presus de orice e pieritor!

Această luminoasă fiică a cerului și-a amintit de mine în seara de care vorbesc. M-a văzut vărsând lacrimi și s-a îndreptat către mine cu liniștea și mângâierea ei. „Dormi! — mi-a spus – dormi în pace – eu am să-ți dăruiesc visele!”

Și-a ținut cuvântul și m-a vegheat de-a lungul nopții dăruindu-mi tihnă. În zori însă Rațiunea și-a luat din nou în primire postul. M-am trezit tresărind, ploaia lovea în geamuri și din când în când se auzea țipătul răutăcios al vântului. Lampa de noapte murea pe pedestalul ei rotund,

negru, din mijlocul dormitorului. Se arătaseră zorii. Cât îi plâng pe cei pe care suferința gândurilor îi amortește în loc să-i împingă în neliniște! În dimineața aceea, durerea pe care am simțit-o din prima clipă, trezindu-mă, m-a smuls din așternut cu strânsoarea unei mâini urieșești. Cât de repede m-am îmbrăcat în frigul usturător al ceasului de dimineață! Cu ce sete am. Sorbit apa rece ca gheața din carafa mea! Ea îmi era dintotdeauna băutura întăritoare către care, asemenea celor care caută în sorbiturile lor uitarea, mă îndreptam cu toată ființa când eram tulburată de necazuri.

Curând, clopotul sună deșteptarea pentru întreaga școală. Pentru că eram îmbrăcată, am coborât în refectoriu, unde focul ardea în sobă și aerul se încălzise. În restul casei domnea frigul aspru al iernii continentale. Deși nu era decât începutul lui noiembrie, crivățul adusese deja dinspre miazănoapte o boare înghețată pentru întreaga Europă. Îmi aminteam cât de puțin îmi plăcuseră sobele masive și întunecoase din casa aceasta atunci când dădusem ochii cu ele la venire, însă acum începusem să leg de prezența lor simțământul căldurii și le iubeam așa cum în Anglia iubim, gura largă a căminului.

Așezându-mă în fața acestei vetre liniștitoare însă întunecate am ajuns în curând să mă întreb pe mine însămi despre soartă și hotărârile ei. Mintea mea, mai liniștită și mai întărită acum decât în seara din ajun, își stabili singură câteva norme imperioase, punând, sub pedeapsă strașnică, opreliște asupra oricărei amintiri a slăbiciunilor și fericirii de altădată.

Treptat, un simțământ confuz – de putere și suferință totodată – mi se împleti în jurul inimii, susținându-i, sau cel puțin înfrânându-i bătaile furtunoase și mă făcu să pot întâmpina munca mea de toate zilele. Îmi ridicai capul.

Cum am spus mai sus, ședeam lângă sobă, care, spre a ajunge să încălzească amândouă aceste încăperi, era îngropată în zidul dintre refectoriu și sala pătrată interioară. Străpungând același perete, chiar lângă sobă, era o fereastră ce se deschidea și ea spre camera cea pătrată.

Când îmi ridicai ochii văzui o bonetă, o frunte, doi ochi lipiți de unul din panelurile acestei ferestre și privirea fixă a acestor doi ochi răspunzând privirii mele: mă pândeau. Nu-mi dădusem seama până în clipa aceea că îmi alunecau lacrimile pe obraji, însă acum le simții.

Era o casă ciudată pensionul acela, unde niciun colțișor nu rămânea la adăpost de indiscreții, unde nu puteai vărsa o lacrimă, nu puteai întârzia asupra unui gând, fără ca un spion din preajmă să nu remarce și să nu ghicească motivele. Și acum, pe acest nou spion necunoscut, de afară, ce treabă atât de importantă îl adusesese aici la un ceas neobișnuit? Ce drept avea să-și țintuiască astfel atenția asupra mea? Niciun alt profesor n-ar fi îndrăznit să traverseze sala cea pătrată dintre pension și sălile de curs înainte de a suna clopoțelul de începerea orelor. *Monsieur Emanuel*, doar, nu ținea niciodată seama de ore sau de convenții. Era vorba de o anume carte de referință, care se găsea în clasa întâia și pe care el avea nevoie s-o consulte tocmai atunci. Venise deci să o caute, și în drum trecuse pe lângă refectoriu. Avea de asemenea în cel mai înalt grad obiceiul să-și țină bine deschiși ochii în fața, în spatele și într-o parte și într-alta a persoanei sale. Mă văzuse pe mine prin acea mică fereastră, deschise acum ușa spre refectoriu, și iată-l oprit în prag.

— *Mademoiselle, vous êtes triste.*

— *Monsieur, j'en ai bien le droit.*

— *Vous êtes malade de coeur et d'humeur*¹, continuă el. Ești deopotrivă îndurerată și răzvrătită. Văd pe obrazul dumitale două lacrimi pe care le știu fierbinți ca două scântei și sărate ca două cristale din adâncul mării. Când îți vorbesc te uiți la mine ciudat de tot. Să-ți spun la ce mă faci să mă gândesc când mă uit astfel la domnia-ta?

— *Monsieur*, voi fi chemată curând la rugăciunea de dimineață. Timpul pe care-l am pentru conversații e deci foarte scurt și ceasul acesta nepotrivit - iartă-mă!

— Nu iert nimic - mă întrerupse el. Dispoziția mea e atât

¹ — Domnișoară, ești tristă. — Domnul meu, am și eu dreptul să fiu. — Suferi cu inima și cu spiritul...

de blândă în momentul acesta încât nici împotrivirea și nici toate insultele nu mi-ar putea-o tulbura. Îmi amintești, deci, cum îți spuneam, de o creatură tânără, sălbatică, de curând prinsă, neîmblânzită încă, și care primește cu un amestec de mânie și teamă prima intrare a îmblânzitorului în cușca ei.

Ce amestec nemaipomenit în gândurile altuia – ar fi fost impertinent și brutal chiar dacă și l-ar fi îngăduit față de un elev. Față de o profesoară era de-a dreptul inadmisibil. Se gândea că-mi va provoca un răspuns însuflețit, îl mai văzusem și înainte de asta cum se pricepe să-i scoată din sărite pe cei ușor iritabili. Cu mine însă răutatea lui n-avea să-și găsească satisfacție. Rămăsei tăcută.

— Arăți – spuse el mai departe – ca o făptură care arde de dorința de a-ți smulge din mână o fiolă de otravă dulce și care ar respinge cu dispreț o băutură amară însă dătătoare de sănătate.

— La drept vorbind mie nu mi-au plăcut niciodată băuturile amare și nu le-am socotit niciodată aducătoare de sănătate. Și oricărui lucru care e dulce, fie el otravă sau doar hrană, nu-i poți, cel puțin, nega o calitate plăcută – dulceața. Mai bine e poate să mori repede de o moarte plăcută, decât să târâi mai departe o viață lipsită de farmec.

— Cu toate acestea, spuse el, dumneata ar trebui să-ți iei zi după zi doza de băutură amară, dacă ar fi după mine și așa avea eu puterea să ți-o administrez. Cât despre otrava asta atât de iubită de domnia-ta poate că eu ți-aș smulge cupa ce-o conține din mâini și ți-aș sfărâma-o.

Îmi întorsei repede capul într-o parte, și pentru că prezența lui îmi era cu totul neplăcută dar și pentru că doream să evit alte întrebări, ca nu cumva, în dispoziția în care mă aflam acum, efortul de a-i răspunde să nu mă facă să-mi ies din fire.

— Haide, reluă el cu o voce ceva mai blândă, spune-mi adevărul – te doare că te-ai despărțit de prietenii dumitale, nu-i așa?

Blândețea aceasta insinuantă nu-mi era deloc mai pe

plac decât curiozitatea lui inchizitorială. Păstrai mai departe tăcerea. El intră în încăpere, se așează pe banchetă la câțiva centimetri de mine și perseveră multă vreme și — pentru unul ca el — cu multă răbdare, în încercările de a mă atrage într-un schimb de cuvinte, încercări desigur zadarnice pentru că, pur și simplu, mi-era cu neputință să scot un singur cuvânt. În cele din urmă l-am rugat să mă lase singură. Adresându-i această rugămintă, vocea îmi tremura, capul îmi căzu pe brațe și peste tăblia mesei. Am început să plâng amar, liniștit. Mai rămase un timp alături de mine. Nu mi-am ridicat ochii și nici n-am scos o vorbă până când am auzit ușa închizându-se și sunetul pașilor săi îndepărtându-se. Lacrimile acelea mi s-au părut o ușurare.

Am mai avut vreme să mă spăl pe ochi înainte de micul dejun și cred că la masă am arătat la fel de senină ca și celelalte persoane reunite acolo, nu însă și deopotrivă de bine dispusă ca tânără domnișoară care se așează pe scaunul din fața mea, mă fixă cu niște ochi cam mici dar strălucind plini de veselie și-mi întinse cu toată sinceritatea o mână albă să i-o strâng într-ale mele. Călătoriile, petrecerile și cochetăriile se potriveau cât se poate de bine cu firea domnișoarei Fanshawe. Căpătase forme durdulii de-a binelea, obrăjorii îi erau rotunzi ca niște mere. Ultima oară o văzusem în elegantele-i vestminte de seară, dar n-aș fi zis că arăta mai puțin încântătoare acum în rochița de școlăriță — un fel de rochie de casă, neglijentă, dintr-un material albastru închis cu un tiv îngust și negru. Cred chiar că îmbrăcămintea aceasta întunecată îi făcea să triumfe și mai bine farmecele, sporindu-i prin contrast albeața pielii, prospețimea tenului, frumusețea aurie a buclilor.

— Îmi pare așa de bine că te-ai întors, Timon, spuse. (Timon era unul din cele vreo zece nume pe care le găsisese ea pentru mine.) Nici nu știi cât de des mă gândeam că abia aștept să te văd îndărăt în vizuina asta urâcioasă.

— Da? Atunci e sigur că dacă mă doreai îndărăt înseamnă că vrei să mă pui să-ți fac vreo treabă: niște ciorapi de cârpit poate.

Nici nu-mi trecea vreo clipă prin gând să cred că Ginevra

ar fi dat dovadă de dezinteresare în ce mă privește.

— Posomorâtă și scorțoasă ca întotdeauna! spuse ea. Mă și așteptam la asta, nici n-ai fi dumneata dacă nu m-ai repezi de la început. Dar haide acum, bunicuțo, sper din toată inima că-ți place cafeaua la fel de mult ca și înainte și pistoletele la fel de puțin, n-ai vrea să facem un troc?

— Cum ți-e voia.

Cererea ei îmi convenea. Nu-i plăcea deloc ceașca de cafea de dimineață, băutura aceasta nefiind la școală destul de tare și nici destul de dulce pentru gustul ei. În schimb avea o poftă grozavă, ca oricare altă școlăriță de vârstă ei, de pistoletele sau ruladele de dimineață proaspăt ieșite din cuptor și din care ni se dădea fiecareia câte o porție. Această porție fiind mai mult decât îmi trebuia mie, îi păstram întotdeauna jumătate Ginevrei, care era mereu favorizată de mine, deși multe altele jinduiau după prisosul acesta al meu. Ea, în schimb, îmi ceda câteodată din cafeaua ei. În dimineața aceasta îmi părea bine să pot primi din băutura ei: foame nu-mi era deloc, în schimb mă ardea setea. Nu știu nici eu de ce o alesesem tocmai pe Ginevra pentru a-i da din prăjitura mea, și nu pe oricare alta, și nici de ce, dacă trebuia câteodată ca două dintre noi să-și împartă vasul cu băutură – cum era cazul uneori când făceam câte o plimbare mai lungă la țară și ne opream pentru o gustare la vreun han – aranjam astfel întotdeauna ca tovarășa mea să fie Ginevra și-mi convenea chiar ca ea să-și oprească partea leului, fie din berea blondă, din vinul dulce sau din laptele proaspăt. Așa stăteau însă lucrurile, și ea știa bine aceasta, deci, oricât ne ciorovăiam noi în fiecare zi, nu ajungeam niciodată să ne înstrăinăm una de alta.

După micul dejun, obișnuiam să mă retrag în prima sală de clasă, să stau să citesc acolo, sau mai adesea să mă gândesc singură, până când clopoțelul de ora nouă deschidea toate ușile, primind năvala externalor și a semiinternalor, și dădea semnalul de începere pentru animația și activitatea care, până la ceasurile cinci după-amiază, nu mai cunoștea odihnă.

Ședeam astfel acolo în dimineața aceea, când se auzi o bătaie în ușă.

— *Pardon, mademoiselle*¹, spuse o elevă internă, intrând încetitor și, luându-și de pe un pupitru o carte sau un caiet de care avea nevoie, se retrase în vârful picioarelor, murmurând când trecu pe lângă mine: *Que mademoiselle est appliquée!*²

Appliquée, chiar! Cele necesare pentru a-mi exersa sânguința erau răspândite în fața mea pe masă, însă eu nu făceam nimic, nu făcusem nimic până atunci și nici n-aveam de gând să fac ceva de acum înainte. Astfel ne acordă lumea laude pentru merite pe care nu le avem. *Madame* Beck însăși mă socotea o adevărată *bas-bleu*³, și deseori mă sfătuia să nu mai lucrez atât din greu, „ca nu cumva să mi se urce sângele la cap”. Într-adevăr, cam toată lumea acolo, pe *rue Fossette*, nutrea un fel de respect superstițios închipuindu-și că „dom’șoara Lucie” era o mare învățată; cu excepția, semnificativă, a domnului Emanuel care, prin mijloace proprii, rămase pentru mine neînțelese, își formase o impresie nu inexactă despre realele mele calități și obișnuia să profite de mici prilejuri mai neobservate de ceilalți pentru a-mi șopti cu un surâs la ureche ironiile lui răutăcioase despre firavele cuprinderi ale științei mele. Din partea mea, nu-mi prea făceam griji în legătură cu sărăcia mea de cunoștințe, îmi place și mi-a plăcut totdeauna să-mi gândesc propriile mele gânduri. Citisem cu mare plăcere câteva cărți, nu prea multe, preferându-le întotdeauna pe cele originale prin stil și sentimentele autorului, trecând peste cărțile lipsite de individualitate, oricât de subtile și meritorii ar fi fost, înțelegând că, în ce mă privește pe mine și mintea mea, Dumnezeu îmi limitase puterile și sfera de cunoaștere, și mulțumită – sunt convinsă că pot spune astfel – de darurile ce-mi fuseseră acordate, dar lipsită de dorința unor înzestrări mai ambițioase și fără să-mi caut cu tot

¹ — Iertați-mă, domnișoară.

² — Ce sânguincioasă este domnișoara!

³ Intellectuală pedantă.

dinadinsul o cultură mai nobilă.

Politicoasa elevă de abia ieșise când, fără ceremonii, și fără să bată la ușă, dădu năvală o a doua persoană care mă întrerupse. Chiar dacă aș fi fost oarbă tot aș fi știut bine cine era această persoană. Firea și felul meu de a fi rezervate avuseseră la vremea aceea o influență convingătoare și, pentru mine, comodă asupra comportării colegelor și elevelor mele, rareori mi se mai întâmpla acum să am de suferit de pe urma unei indiscreții sau a vreunei insistențe supărătoare. Imediat după sosirea mea, mi se mai întâmpla uneori ca vreo nemțoaică mai grosolană să mă bată viguros pe umăr și să mă provoace să mă iau la întrecere cu ea, sau ca vreo labassecouriană mai zgomotoasă să mă apuce de braț și să mă tragă spre terenul de sport. Propuneri mai insistente să mă alătur și eu la vreo plimbare în *pas de giant*¹ sau de a intra în vreo partidă mai istovitoare dintr-un soi de de-a v-ați-ascunselea chemat *un, deux, trois*² îmi mai erau adesea adresate atunci. Însă toate aceste mici atenții încetaseră cu totul de câțeva vreme – și chiar fără ca eu să-mi fi luat osteneala să le întrerup. Nu mai aveam acum să mă tem sau să îndur demonstrații de familiaritate decât de la o singură persoană, și cum această persoană era englezoaică, le puteam îndura. Ginevra Fanshawe nu-și făcea scrupule dacă, pe când treceam prin sala cea pătrată, mă prindea de mijloc și mă rotea pe călcâie târându-mă în pas de vals și se bucura din inimă de descumpănirea fizică și psihică pe care mi-o provocau asemenea ieșiri. Ginevra Fanshawe era persoana care acum dădu buzna în „tihna mea de învățată”. Ducea sub braț un uriaș caiet de note muzicale.

— Du-te să exersezi, i-am spus imediat, piei de-aici și du-te în salonul cel mic.

— Nu înainte de a avea o conversație cu dumneata, *chère amie*³. Știu eu bine unde ți-ai petrecut această mică vacanță și cum ai început să jertfești cochetărilor și să te

¹ Pas de uriaș

² Unu, doi, trei.

³ Scumpă prietenă.

bucuri de viață ca orice altă frumusețe. Te-am văzut seara trecută la concert și erai chiar îmbrăcată ca oricine altcineva. Care ți-este croitoreasa?

— Haide să ne aflăm în treabă! Frumoasă conversație - n-am ce spune! Croitoreasa mea - ce prostie! Haide, ia-o din loc, Ginevra. N-am deloc poftă acum de tovărășia ta.

— Dar, când eu o vreau atât de mult pe a dumitale; *ange farouche*¹, ce mai poate să însemne puțină rezervă din partea dumitale? *Dieu merci*² - știm noi mai bine cum să manevrăm cu înzestrata noastră compatriotă — erudita *ourse britannique*³. Și-așa *Ourson*⁴, îl cunoști deci pe Isidore?

— Îl cunosc pe John Bretton.

— O, șșșt! (și-și astupă urechea cu degetele), îmi pleznești timpanele cu grosolanele dumitale anglicisme. Și cum o mai duce iubitul nostru John? Povestește-mi ceva despre el. Săracul de el, tare trist trebuie să fie. Ce spunea despre purtarea mea de seara trecută? N-am fost crudă, crudă?

— Îți închipui c-am stat să mă uit la tine?

— A fost o seară încântătoare. O, divinul De Hamal! Și să-l mai văd și pe celălalt cum se îmbufnează și moare de necaz dincolo, și pe bătrâna doamnă - viitoarea mea soacră! Mi-e teamă că eu și cu Lady Sara am fost cam prea urâcioase că ne-am hlizit așa la ea.

— Lady Sara nu s-a hlizit deloc. Cât despre ce-ai făcut tu, n-are rost să simți vreo remușcare, doamna Bretton are să supraviețuiască foarte bine rânjetelor tale.

— Se poate; doamnele astea bătrâne au pielea tare. Dar băiatul ei, săracul! Spune-mi, spune-mi ce zicea, am văzut eu că era teribil de dignit.

— Zicea ca arăți ca și cum în gândul tău ai fi de pe acuma doamna De Hamal.

— Așa zicea? strigă ea încântată. A băgat de seamă? Ce

¹ Înger sălbatic.

² Slavă Domnului

³ Ursoaică britanică.

⁴ Ursulache.

nostim! Mă gândeam eu că înnebunește de gelozie!

— Ginevra, spune, ai terminat de-a binelea cu doctorul Bretton? Vrei chiar ca el să renunțe la tine?

— Oho! Știi foarte bine că nu-i în stare să facă așa ceva. Dar nu era înnebunit de tot?

— Înnebunit - i-am răspuns - nebun de legat.

— Așa, și ia spune, cum l-ai dus până acasă?

— Chiar cum! Nu ți-a fost deloc milă de mama lui săraca și de mine? Ia gândește-te, noi două abia ținându-l acolo în trăsură, și el delirând, și cu spume la gură între noi, o priveliște să bage frica în oricine. Până și vizitiul s-a rătăcit și ne-am pierdut cu toții pe câmp.

— Nu mai spune! Râzi de mine. Ascultă, Lucy Snowe...

— Te asigur că așa e - și la fel de adevărat e că doctorul Bretton nici n-a mai vrut să stea în trăsură. S-a smuls din brațele noastre și a ținut morțiș să stea afară, pe capră.

— Și după asta?

— După asta - când am ajuns acasă - aici scena nici nu se poate descrie.

— O, descrie-mi-o - știi bine că mă amuză atâta!

— Pe tine poate te amuză, domnișoară Fanshawe, însă (și aici îi vorbii cu toată gravitatea) știi și tu proverbul - ce-l bucură pe unul s-ar putea să-l usture pe altul.

— Haide, Timon dragă, spune mai departe.

— Cu toată sinceritatea îți spun că nu pot, decât dacă mă asigur că mai ai puțină inimă.

— Am, am - și ce inimă încă - dac-ai știi!

— Bun! În cazul acesta ai să fii în stare să ți-l închipui pe doctorul Graham Bretton lăsându-și supeul în primul rând - puiul fript, pâinea de casă, pregătite anume pentru el, neatins pe masă. Pe urmă... — dar n-are niciun rost să mai întârziem asupra acestor amănunte chinuitoare. Ajunge să spunem că niciodată, nici în crizele și în clipele cele mai furtunoase din copilărie, n-a trebuit scumpa lui mamă să-l învelească atât de grijulie când s-a retras, în pătucul lui.

— Nu stătea deloc liniștit?

— Nu putea să stea locului, asta e. Oricât i-a potrivit ea păturile să-i țină de cald, n-a reușit să-l facă să stea locului.

— Și ce spunea?

— Ce să spună? Nu ți-l închipui deloc invocând-o pe divina lui Ginevra, aruncând anateme asupra demonului acela, De Hamal – delirând cu vorbe fără șir despre bucle aurii, ochi albaștri, brațe albe, brățări scânteietoare?

— Nu, chiar așa? A văzut brățara?

— Dac-a văzut brățara? De, la fel de limpede cum am văzut-o și eu. Și, poate pentru prima oară, a văzut și urma pe care strânsoarea ei ți-a lăsat-o pe încheietură. Ginevra (și aici m-am ridicat în picioare, și am schimbat tonul), haide, să terminăm cu toate astea. Du-te și fă-ți gamele.

Și am deschis ușa.

— Dar nu mi-ai povestit totul.

— Mai bine să n-aștepți să-ți povestesc chiar totul. Dacă aș fi chiar așa de vorbăreată s-ar putea să nu-ti prea facă plăcere. Ia-o din loc!

— Urâcioaso! spuse, însă trebui să mă asculte, căci adevărul e că întâia sală de clasă era teritoriul meu și ea nu se putea împotrivi poruncii mele de a o părăsi.

Și totuși, ca să spun drept, parcă niciodată nu fusesem mai puțin nemulțumită de ea decât în clipa aceea, îmi făcea plăcere să mă gândesc la contrastul dintre realitate și felul în care eu descriesem această realitate

— Să-mi amintesc de buna dispoziție arătată de doctorul John în drum spre casă în seara aceea, de pofta cu care-și mâncase cina târzie și de liniștea creștinească în care se retrăsese la culcare. Însă, când îl vedeam pe el cu adevărat nefericit mă scotea din sărite cauza atât de frivolă a suferințelor lui.

Trecură două săptămâni. Mă obișnuisem tot mai bine cu asprimile vieții de școală și trecusem de la suferința ascuțită a primelor ceasuri de schimbare la amorțeala obișnuinței. Într-o după-amiază, traversând sala cea pătrată în drum spre prima sală de clasă unde urma să asist la o oră de „stil și literatură”, o văzui, stând în picioare, lângă una din ferestrele înalte și mari, pe Rosine, portăreasa. Ca de obicei avea o atitudine de totală nepăsare, ea se arăta

întotdeauna „în largul ei”. Acum, una din mâini i se odihnea într-un buzunar al șortului în timp ce cu cealaltă ridicase spre ochi o scrisoare a cărei adresă această domnișoară o citea cu toată impertinența studiindu-i cu grijă pecetea.

O scrisoare – o asemenea epistolă, de forma aceasta, îmi bântuise imaginația fără încetare în ultimele șapte-opt zile. Chiar în noaptea trecută visasem o asemenea scrisoare. O atracție puternică mă împingea acum spre documentul acesta, și totuși nu știu dacă aș fi riscat măcar să o întreb pe Rosine sau să-i cer să mă lase să arunc o singură privire la plicul cel alb cu pata de ceară roșie în mijloc. Nu, cred mai degrabă că aș fi vrut să mă strecor mai departe cu spaima în suflet că aș putea să-mi văd înșelate nădejtile. Însă inima îmi bătea să-mi spargă pieptul când i-am auzit pașii apropiindu-se de mine. De fapt însă mă înșelaseră nervii încordați la culme: erau pașii grăbiți ai profesorului de literatură care măsura în sus și în jos coridorul. Am fugit. Dacă aș fi apucat măcar să mă instalez liniștită la pupitrul meu înainte de a intra el poate că, având înainte-mi pe elevele clasei supuse și gala de lecție, poate că m-ar fi scutit de observațiile lui. Dar așa, dacă m-ar fi prins aici prin sălile acestea, era sigur că mi-aș fi atras o predică specială. Am avut totuși timp să mă așez, să le impun tăcere elevelor, să-mi scot cartea și să încep lecția în mijlocul unor șoapte abia auzite, înainte ca *Monsieur Emanuel* să-și facă apariția zguduind ușa și ferestrele, și executându-și plecăciunea de care n-ar fi fost nicio nevoie, dar care prevestea o izbucnire de mânie.

Ca de obicei se pogorî asupra noastră asemenea unui trăsnet, însă în loc de a săgeta ca fulgerul între ușă și catedră, mersul i se opri la jumătatea drumului, lângă pupitrul meu. Postându-se acolo, cu fața la mine și la fereastră, și cu spatele spre eleve și spre cameră, îmi dăruie o privire – o privire care m-ar fi îndreptățit poate să mă ridic în picioare și să-l întreb ce însemna asta – o privire de profundă și sarcastică neîncredere.

— *Voilà, pour vous!*¹ spuse scoțându-și mâna din

¹ Iată, pentru dumneata!

buzunarul de la piept al jilecii și plasând pe pupitrul meu o scrisoare – chiar aceea pe care o văzusem în mâinile Rosinei – scrisoarea al cărui chip de email alb cu unicul ochi sângeriu de ciclop mi se întipărise atât de limpede și desăvârșit pe retina ochiului meu lăuntric. O știam, o simțeam că este scrisoarea speranțelor mele, rodul dorințelor mele, eliberarea de toate îndoielile mele, răscumpărarea spaimelor mele din ultimele zile. Această scrisoare *Monsieur Paul*, cu obiceiul lui nesuferit de a se amesteca în orice, o luase de la portăreasă și mi-o adusesese el în persoană.

Ar fi trebuit poate să mă înfurii, însă nu mai aveam răgaz pentru asemenea simțăminte. Era cât se poate de adevărat: țineam acum în mâini nu un simplu bilet, ci un plic care trebuia să închidă cel puțin o coală de hârtie. Nu-l simțeam firav și subțire, ci dens, substanțial, promițător. Și iată și adresa, „Domnișoarei Lucy Snowe” scrisă cu o mână clară, limpede, hotărâtă, ordonată, și pecetea rotundă, desăvârșită, ordonat depusă la locul ei de degete netremurătoare, purtând inițialele distincte „J.G.B.” Eram pradă unui sentiment de fericire

— O emoție plină de bucurie care-mi încălzea inima și-mi alerga prin vene. Îmi vedeam și eu o dată realizată o speranță. Țineam în mâini o fărâcă adevărată de bucurie, nu un vis, nu o închipuire a minții, nici vreuna din imaginile umbroase, întâmplătoare ale fanteziei după care jinduiește omenirea fără să le poată cuprinde. Nu era o distilare a acelei mane cerești pe care doar cu puțin înainte mi-o dorisem fără speranță și care, într-adevăr, la început ni se topește pe buze cu o dulceață de nespus și nefirească, dar de care până la urmă sufletele noastre ni se îngreșează. Căci oricât am dori, purtați de exaltare, o asemenea hrană, ne reîntoarcem cu patimă spre hrana firească, pământeană, și ne rugăm de duhurile cerești să-și ia îndărăt roua și esențele înalte, hrana această divină, însă pentru muritori ucigătoare. Nu promisem nici sămânță divină, nici licoare pogorâtă din înalturi, nici împărțășanie ușoară și nici miere aurie, era doar o bucată din ce găsește

înfometat vânătorul, hrană nutritivă și salubă, rod al pădurii sau odraslă muncită a deșertului, însă proaspătă, sănătoasă și dătătoare de viață. Era ce-și dorea bătrânul patriarh muribund de la fiul său Esau, făgăduindu-i ca răsplată binecuvântarea ultimei suflări...

Îi mulțumii, spunând: „Mulțumesc, mulțumesc, *Monsieur*“.

Monsieur își strâmbă expresiv buzele, îmi aruncă o privire rea și pași mai departe spre estrada catedrei. *Monsieur* Paul nu era un omuleț chiar bun de tot la suflet, chiar dacă avea părțile lui bune.

Mi-am citit oare scrisoarea atunci, pe loc? Mi-am duminat degrabă vânatul, așa cum Esau își trimitea zi de zi după el săgețile-i înaripate?

Aveam destulă minte să nu fac asta. Plicul cu adresa lui, pecetea cu inițialele-i limpezi, mi-erău belșug și răsplată de ajuns pentru moment. M-am furișat afară din cameră, mi-am procurat cheia dormitorului cel mare care stătea încuiat în timpul zilei. M-am îndreptat spre biroul meu, cu un fel de grabă și tremurând ca nu cumva *Madame* să nu se strecoare sus pe scări să mă spioneze, am deschis sertarul, am descuiat o cutiuță, am scos de acolo o casetă și – după ce mi-am desfătat ochii și apoi am mai aruncat încă o singură privire și mi-am apropiat cu un amestec de spaimă și rușine și încântare pecetea de buze – am împăturit comoara încă nedesfăcută, încă pură și neviolată, în hârtie subțire, am așezat-o cu grijă în casetă, am închis la loc cutiuța și sertarul, am închis totul, am încuiat la loc dormitorul, și m-am întors în sala de clasă, simțindu-mă fericită ca și cum poveștile cu zâne ar fi fost adevărate și darurile acestor zâne ar fi fost aieva și nu vise. Ce ciudată, dar și ce dulce nebunie! Și scrisoarea aceasta, izvorul bucuriei atât de nesăbuite, nici măcar n-o citisem, nici nu știam măcar câte rânduri avea!

Când am pătruns iarăși în sala de clasă l-am regăsit pe *Monsieur* Paul tunând și fulgerând! Una dintre eleve nu vorbise destul de tare sau destul de distinct ca să fie pe gustul lui sau potrivit cu auzul său, și acum atât ea cât și

celelalte plâneau amar, iar el vocifera de la catedră, aproape livid la față. Și fapt curios, de abia dădu ochii cu mine că se repezi asupra mea. Eu eram profesoara fetelor ăstora? Îmi închipuiam că le învăț comportarea cuvenită unor viitoare doamne? Și așa le permiteam eu – dealtfel, nu se îndoia, chiar le încurajam – să-și stâlcească limba maternă în gâtlee, s-o maimuțărească din vârful limbii ca și cum ar fi avut vreun motiv să le fie rușine de cuvintele pe care le scot din gură? Asta era modestie? Știa el mai bine. Era doar maimuțăreala respingătoare a unor sentimente, odrasla sau emisara pervertirii. Decât să se mai preteze la gângăveala și sâsâiala asta, la strâmbăturile și schelălăiturile astea, la schilodirea unei limbi nobile, la afectarea de care se molipseau toate ca de o molimă și la încăpățânarea dezgustătoare a elevelor din clasa întâi, prefera să le lase în plata Domnului ca pe niște duduie nesuferite și să se limiteze să le învețe alfabetul pe cele mai mici și mai cumiți.

Ce puteam spune eu la toate astea? Chiar nimic, și nădăjduiam că mă va lăsa să păstrez tăcerea. Furtuna reîncepu însă. Așadar, aveam să mă încăpățânerez să nu răspund nimic la întrebările lui? În locul acesta – în budoarul acesta cochet din clasa întâi, cu vitrinele astea pretențioase, cu pupitrele cu fundulițe verzi, cu vasele astea delicate de flori, cu gravurile și hărțile în rame fistichii, și cu pedagoga și supraveghetoarea străină — așa-zisa supraveghetoare –, în locul acesta deci pare a se aprecia că profesorul de literatură nu merită nici să primească răspuns la întrebările sale! Iată niște idei noi, importate, el nici nu se îndoia, direct din „La Grande Bretagne“; miroseau de la o poștă a insolență și aroganță insulară!

Aici, pauza a doua: fetele, dintre care nu se mai pomenise ca vreuna să verse măcar o lacrimă la dojenile altor profesori, topindu-se cu toatele ca niște oameni de zăpadă la văpaia dezlănțuită a mâniei lui *Monsieur Emanuel*, iar eu nu prea tulburată așezându-mă la locul meu și îndrăznind chiar să-mi reiau lucrul.

Ceva - poate tăcerea mea persistentă sau mișcarea mâinii mele purtând acul, căci îmi luasem lucrul de mână - îl împinse pe *Monsieur* Paul dincolo de ultima limită a răbdării. Țâșni literalmente de la catedră, se năpusti asupra sobei, care era alături de pupitrul meu. Mica ușiță de fier fu smulsă aproape din țățâni, cărbunii fură azvârliți cât colo.

— *Est-ce que vous avez l'intention de m'insulter?*¹ îmi spuse, cu o voce scăzută, furioasă, pe când scormonea crâncen focul prefăcându-se că-l ațâță.

Era timpul să-l liniștesc, pe cât îmi sta în putință.

— *Mais, Monsieur*², spusei, nu v-aș insulta pentru nimic în lume. Îmi amintesc foarte bine că mi-ați spus odată că ar trebui să fim prieteni.

Nu avusesem intenția să las să-mi tremure vocea, însă se întâmplă astfel - mai mult, cred, de tulburarea de adineauri decât de frică. Era însă ceva în mânia lui *Monsieur* Paul - un fel de patimă încordată - care părea menită anume să stârnească lacrimile. Nu eram nefericită, nici prea speriată, cu toate acestea am izbucnit în lacrimi.

— *Allons, allons*³, spuse el deodată, întorcându-și capul și constatând în jurul lui un potop general de lacrimi. Hotărât lucru, sunt un monstru și o fiară. N-am decât o singură batistă, continuă, dar dacă aș avea douăzeci v-aș oferi la fiecare câte una. Profesoara voastră are să vă fie reprezentantă. Uite, *Miss Lucy*.

Și scoase și-mi întinse o batistă imaculată de mătase. Acum, o făptură care să nu-l fi cunoscut pe *Monsieur* Paul, care să nu fi avut obișnuința felului lui de a fi și a ieșirilor lui, ar fi stricat totul la această ofertă generoasă, ar fi refuzat batista întinsă, și așa mai departe. Însă eu simțeam limpede că așa ceva nu ar fi deloc bine, cea mai mică ezitare era fatală încercării de a face pace. M-am ridicat și am întins și eu mâna spre batistă, i-am acceptat-o din aer cu o plecăciune, mi-am șters ochii și, reluându-mi locul și păstrând acest steag de armistițiu în mâna și în poala mea,

¹ Ai de gând să mă insulti?

² Dar, domnule...

³ Hai, hai...

am avut grijă în chip deosebit ca în timpul care mai rămăsese din ora de curs să nu mă mai ating nici de ac și nici de degetar, nici de foarfecă și nici de muselina din fața mea. *Monsieur* Paul avea obiceiul să arunce multe priviri încărcate de gelozie spre aceste ustensile, le ura de moarte, considerând că ele ar fi abătut atenția care i se cuvenea lui însuși. Ne-a ținut o lecție plină de elocință, și spre sfârșit a fost cât se poate de bun și prietenos. Înainte de a sfârși, norii se risipiseră și soarele strălucea iarăși – lacrimile făcuseră loc surâsurilor.

Părăsind încăperea, se mai opri o clipă lângă pupitrul meu.

— Și scrisoarea aceea? spuse, de data asta nu chiar atât de fioros.

— N-am citit-o încă, *Monsieur*.

— Aha! e prea grozavă ca s-o citești dintr-o dată; o păstrezi, așa cum făceam eu când eram mic, și-mi țineam deoparte cât mai mult o piersică mai zemoasă?

Presupunerea aceasta se apropia atât de mult de adevăr încât nu putui împiedica o roșeață bruscă să mi se ridice în obraji și să mă trădeze.

— Îți făgăduiești niște clipe plăcute, spuse el, în lectura acestei scrisori. Ai s-o deschizi când rămâi singură, *n'est-ce pas?*¹ Mda, uite un surâs care-mi răspunde. La urma urmelor, foarte bine, nu trebuie să fim prea aspri: *la jeunesse n'a qu'un temps*².

— *Monsieur, Monsieur!* strigai, sau mai bine zis șoptii după el, când se întoarse să plece, nu mă părăsi cu o impresie greșită. Este doar o scrisoare din partea unui prieten. Pot să jur asta chiar și fără s-o citesc.

— *Je conçois, je conçois, on sait ce que c'est qu'un ami. Bonjour, mademoiselle*³.

— Dar, *Monsieur*, luați-vă înapoi batista.

— Păstrează-o, păstrează-o, până-ți citești scrisoarea, după

¹ Nu-i așa?

² Nu suntem tineri decât o singură dată.

³ Înțeleg, înțeleg, știm noi ce înseamnă asta, prieten. Bună ziua, domnișoară.

aceea să mi-o aduci. Am să citesc cuprinsul biletului în ochii dumitale.

Când el plecă, și după ce elevele ieșiseră și ele din sala de clasă îndreptându-se spre boltă și de acolo spre grădină, în recreația lor obișnuită dinaintea gustării de ora cinci, eu mă oprii o clipă pe gânduri, încolăcindu-mi absentă batista pe după braț. Dintr-un motiv sau altul — înveselită, cred, de o amintire scurtă a licăririlor aurii ale copilăriei, stârnită de o atât de neobișnuită pentru mine reînsofleteală a revărsărilor tinerești, bucuroasă poate de libertatea pe care mi-o aducea ora de sfârșit a lecțiilor, și mai ales cu inima luminată de conștiința plină de bucurie că aveam o comoară în cutiuța din sertarul de sus – începui să mă joc cu batista ca și cum ar fi fost o minge, aruncând-o în sus și prinzând-o în cădere. Jocul acesta mi-l curmă o altă mână decât a mea – o mână ieșind dintr-omâneacă de palton și întinzându-mi-se peste umăr. Îmi prinse jucăria asta de-o clipă și mi-o răpi cu aceste vorbe posomorâte:

— *Je vois bien que vous vous moquez de moi el de mes effets*¹.

Într-adevăr, omulețul acesta era groaznic: o veșnică fierbere de capricii care-și făceau când nu te aștepti apariția. Nu știai niciodată nici care-i era dispoziția, nici ce anume are să i-o provoace.

22

SCRISOAREA

CÂND TOTUL SE LINIȘTISE ÎN CASĂ, când cina luase sfârșit și ora zgomotoasă de recreație trecuse, când tăcerea coborâse pretutindeni și strălucirea liniștită a lămpii de studiu se aprinsese în refectoriu, când elevele externe porniseră spre casele lor și ușile trântite și clopoțelul răsunând se potoliseră în liniștea serii, când

¹ Văd eu bine că-ți bați joc de mine și de lucrurile mele.

Madame se instalase confortabil în sufragerie în tovărășia mamei sale și a câtorva prietene, atunci eu m-am strecurat în bucătărie, am cerut să mi se împrumute pentru o jumătate de ceas o lumânare pretextând o împrejurare cu totul deosebită, și această cerere îmi fu satisfăcută de către prietena mea bătrâna Goton, care-mi răspunse: *Mais certainement, chou-chou, vous en aurez deux, si vous voulez*¹ și cu lumânarea aceasta aprinsă în mână urcai fără zgomot scările spre dormitor.

Mare mi-a fost neplăcerea să găsesc în această încăpere o elevă care se retrăsese la culcare mai devreme fiind bolnavă, și încă și mai mare când recunoscui prin panglicuțele bonetei de muselină figura „șifonată” a domnișoarei Ginevra Fanshawe, ațipită în clipa aceea, e drept, dar gata cu siguranță să se trezească și să mă asalteze cu sporovăiala ei atunci când o asemenea întrerupere mi-ar fi fost cel mai puțin dorită. La drept vorbind, pe când o priveam așa, o tresărire abia simțită a pleoapelor mă avertiză că aparenta ei ațipeală ar putea fi doar o șiretenie la care să fi recurs pentru a urmări pe furiș pe „Timon” în toate mișcările sale. Nu trebuia să-i acord nici cea mai mică încredere. Și atât dorisem să fiu singură, să-mi pot citi prețioasa scrisoare în liniște!

Așadar, eram silită să mă reîntorc în sala de clasă. Căutând și scoțând comoara din casetă, am coborât apoi scările. Ghinionul mă urmărea însă. În sălile de clasă se făcea curățenie la lumina lumânărilor, potrivit unui obicei săptămânal. Scaunele fuseseră urcate pe pupitre, aerul era îngreunat de praf, un zaț umed de cafea (folosit de slujnicele labassecouriene în loc de frunze de ceai) înnegrea dușumeaua, totul era într-o dezordine desăvârșită. Infantă și aici, dar necapitulând, mă retrasei, la fel de hotărâtă ca mai înainte, să-mi găsesc undeva singurătatea.

Luând o cheie din ascunzătoarea mie cunoscută, urcai atunci trei etaje, ajungând la un palier întunecos, îngust, tăcut, deschisei acolo o ușă mâncată de cari și pătrunsei în

¹ Dar bineînțeles, draguțo, poți să iei și două dacă vrei.

podul adânc, întunecos, înghețat. Aici nu mă mai putea urmări nimeni, nu mă mai putea întrerupe nimeni – nici chiar *Madame* în persoană. Închisei ușa podului, îmi așezai lumânarea pe o comodă șubrezită și năpădită de mucegai, îmi petrecui pe după umeri un șal, căci domnea acolo un frig de gheață, îmi scosei scrisoarea, tremurând toată de o nerăbdare delicioasă, îi rupsei pecetea. „Are să fie lungă – are să fie scurtă?” mă gândeam, trecându-mi mâna peste ochi ca să alung încețoșarea argintie ca a unei boare suave de briză.

Era lungă.

„Are să fie pe un ton reținut – are să fie prietenoasă și bună?”

Era plină de bunătate.

Pentru așteptările mele de atâta vreme reprimite, strânse în chingile disciplinei, scrisoarea părea foarte prietenoasă; pentru gândurile mele jinduitoare și înfometate, părea poate și mai bună decât era în realitate.

Mă așteptasem la atât de puțin, mă temusem atât de mult, că era acum un belșug de bucurie în această primă apariție – cum poate multe ființe omenești trec prin viață fără să fi cunoscut vreodată. Sărmana profesoară englezoaică refugiată în podul înghețat, citind, la lumina palidă a unei lumânări, care picura în aerul iernatic, o scrisoare care nu e decât expresia unei bunătați prietenești – nimic mai mult, deși această bunăvoință mie mi se părea în ceasul acela divină – era atunci mai fericită decât multe regine în palatele lor.

Desigur, o fericire cu izvoare atât de firave nu putea fi decât de scurtă durată, dar atâta vreme cât a dăinuit a fost adevărată și inexprimabilă în vorbe: o boabă irizată — dar strălucitor irizată – de rouă adevărată. Doctorul John îmi scrisese mult, îmi scrisese cu plăcere reală, îmi scrisese fiind într-o dispoziție frumoasă, oprindu-se cu o mulțumire însorită asupra unor scene care se petrecuseră prin fața ochilor lui și alor lui, – scria despre locuri pe care le vizitasem împreună, despre convorbiri între noi doi, într-un cuvânt despre toate micile și neimportantele întâmplări din

acele binecuvântate ultime câteva săptămâni. Însă ce mă bucura atât era convingerea pe care mi-o insuflau, generoase, vorbele lui pline de voieșie și bună dispoziție, că aceste amintiri erau depănate acum nu numai ca să mă mulțumească pe mine, ci ca să le retrăiască cu plăcere și el însuși. Poate că aceasta era o mulțumire pe care el n-avea s-o mai dorească, s-o mai caute niciodată apoi – și din toate punctele de vedere puteam fi sigură de asta – însă gândul ăsta puteam să-l las pentru mai târziu. Clipa de acum din fața mea nu închidea nicio suferință, nicio pată, nicio scădere, era deplină, pură, desăvârșită, era pentru mine cu adevărat ca o binecuvântare. Se părea că un serafim își oprise zborul o clipă alături de mine, aplecându-se către inima mea și liniștindu-i bătaile înfiorate cu o aripă blândă, răcoroasă, alinătoare, sfântă. Doctore John, m-ai făcut să sufăr mult, mai târziu. Dar iertate să-ți fie toate răutățile – cu desăvârșire iertate – în numele acelui bine unic, pe care mi-l amintesc cu atâta drag.

Să existe oare cu adevărat puteri rele, neomenești, care privesc cu invidie spre fericirea omenească? Există oare influențe rele care bântuie văzduhul și-i otrăvesc suflările pentru buzele omului? Ce pândea acum lângă mine?

Era ceva în mansarda aceasta însingurată care-și făcea simțită prezența stranie. Acum eram sigură de tot că auzisem ceea ce mi se părea să fi fost un pas furișat pe dușumea, un fel de alunecare, dinspre colțul cel întunecos, unde erau mantiile întunecate. M-am întors într-acolo, lumânarea mea nu arunca destulă lumină, încăperea era prea mare – dar martor mi-e cerul! am văzut în mijlocul acestei încăperi fantomatice o siluetă, toată în negru sau în alb, o robă dreaptă, îngustă, întunecoasă, cu capul strâns în văluri albe.

Spune acum ce vrei cititorule – spune-mi că eram nervoasă sau nebună, arată-mi că eram tulburată adânc de agitația stârnită de scrisoarea aceea, afirmă-mi că am visat, dar am să răspund pe ce-am mai scump că asta am văzut – am văzut acolo – în încăperea aceea... în noaptea aceea... o făptură, o *călugăriță*.

Am scos un țipăt, m-a cuprins greața. Dacă silueta aceea s-ar fi apropiat atunci de mine mi-aș fi pierdut cunoștința. Ea s-a tras înapoi, eu m-am năpustit către ușă. Cum am coborât toate scările acelea, nu mai știu. Din instinct am ocolit rectoriul și m-am îndreptat către camera unde era *Madame*. Am dat buzna acolo înăuntru. Am spus:

— E ceva sus, în pod. Am fost acolo, am văzut acolo ceva. Duceți-vă să vedeți, duceți-vă cu toții!

Am spus „cu toții“, căci camera mi se părea plină de lume, deși de fapt erau cu totul doar patru persoane: *Madame* Beck, mama ei, *Madame* Kint, care nu se simțea prea bine și se afla acum în vizită la noi, fratele ei, domnul Victor Kint, și încă un domn care, atunci când eu mi-am făcut apariția în încăpere, sta de vorbă cu bătrâna doamnă și se afla cu spatele către ușă.

Spaima prin care trecusem și ameteala mă făcuseră probabil albă la față. Mă simțeam înghețată și tremurând din cap până în picioare. S-au ridicat cu toții consternați și m-au înconjurat. Eu îi imploram să meargă în pod să vadă și ei. Faptul că erau și domni de față mă mai încurajase, mi se părea că acum, dacă erau bărbați de față, ar fi fost cu putință să capăt un ajutor, să mai am o speranță. M-am întors spre ușă, făcându-le semn să mă urmeze. Au vrut să mă rețină, însă eu insistam ca ei să vină să vadă cu ochii lor ce văzusem și eu – ceva ciudat, arătându-se acolo în mijlocul mansardei. Și atunci mi-am amintit de scrisoarea mea, pe care o lăsasem pe comodă, acolo sus, alături de lumânare. Scrisoarea mea atât de prețioasă! Orice ar fi fost lucrul acela, un trup din carne și oase sau un duh – trebuia să-l înfrunt în numele ei. Am zburat în sus pe scări, grăbindu-mă acum cu atât mai mult cu cât știam că sunt urmată. Erau obligați să vină și ei.

Și iată! când am ajuns la ușa podului, totul înăuntru era cufundat în beznă neagră, lumânarea se stinsese. Din fericire cineva – *Madame*, cred, cu obișnuitul ei calm plin de bun simț, adusese din camera de jos o lampă. Curând deci, pe măsură ce urcau și ei treptele, o rază străpunse întunecimea din jur. Am văzut lumânarea stinsă, acolo pe

comodă. Însă unde era scrisoarea? Mă uitam disperată în jur după ea, uitasem de călugăriță.

— Scrisoarea mea! Scrisoarea mea! mă înecam eu, gâfâind printre suspine, aproape ieșită din minți. Pipăiam în jur, pe jos, frângându-mi mâinile, pradă spaimei. Crâncenă, crudă soartă! Fărăma aceasta de liniște sufletească să-mi fie astfel smulsă, înainte de a fi apucat să-i gust virtuțile îmbătătoare!

Nu știu ce-au făcut ceilalți, n-aveam vreme să-i privesc pe ei; mi-au pus tot felul de întrebări la care nici nu le-am răspuns, au cotrobăit prin toate colțurile, au discutat între ei despre dezordinea în care vedeau mantiile, despre o spărtură în geamul luminatorului – nu știu. „Ceva sau cineva a fost aici“, a spus un glas înțelept.

— O, mi-au luat scrisoarea mea! gâfâia în vremea asta ființa aceea înnebunită care pipăia orbește în jur.

— Ce scrisoare, Lucy? Draga mea fetiță, ce scrisoare? Întrebă un glas cunoscut aproape de urechea mea.

Puteam oare să văd ce-mi auzeau urechile? Nu, așa că mi-am ridicat ochii. Puteam să mă încred ochilor? Recunoscusem glasul? Priveam acum chiar chipul celui care scrisese scrisoarea aceea? Domnul care se afla acum lângă mine în mansarda aceasta întunecoasă, era John Graham — doctorul Bretton însuși?

Da, el era. Fusesse chemat chiar în seara aceea să prescrie un medicament pentru o neașteptată criză a doamnei Kint. El fusesse cel de-al doilea domn prezent în sufragerie atunci când mă năpustisem înăuntru.

— Era scrisoarea mea, Lucy?

— A dumitale – scrisoarea pe care mi-ai trimis-o mie. Venisem aici s-o citesc în liniște. N-am găsit nicăieri un alt loc în care să fiu liniștită, numai eu și cu ea. Am ținut-o deoparte toată ziua, nici n-am deschis-o până acuma seara, și de abia am apucat să arunc o privire peste ea; nu mă pot împăca la gândul că am pierdut-o. O, scrisoarea mea!

— Taci! nu mai plânge, nu te mai necăji atâta! Ce însemnătate are? Taci! Haide să ieșim din camera asta înghețată. Vom trimite după poliție să vină să facă

cercetări. Noi nu mai avem de ce să mai stăm aici — haide, să mergem jos.

O mână caldă, care-mi prinsese în ea degetele înghețate, mă conduse jos, într-o cameră unde ardea focul. Doctorul John și cu mine ne-am așezat lângă sobă. Mi-a vorbit și m-a consolat cu o bunătate de nespus, promițându-mi douăzeci de scrisori în schimbul celei pierdute. Dacă există cuvinte și nedreptăți care taie asemenea unor cuțite și care aduc răni adânci și care nu se vindecă niciodată – insulte și nedreptăți usturătoare și deschise ca niște plăgi sângerânde – tot astfel există și mângâieri în inflexiunile unui glas, prea fine pentru ca urechea să nu le păstreze cu credință și pentru totdeauna ecoul; mângâieri pline de bunătate – iubite, reluate în amintire o viață întreagă, rechemate în minte cu o tandrețe care nu se șterge, și răspunzând acestei chemări cu o strălucire nepătată până și din nourul întunecat ca pana corbului care vestește moartea. De atunci mi s-a spus că doctorul John nu era nici de departe atât de desăvârșit pe cât îl crezusem eu, că în realitate caracterul său era lipsit de adâncimea și noblețea și strălucirea dăinuitoare pe care o avea în mintea și gândurile mele. Nu știu, pentru mine el a fost bun cum este izvorul pentru drumețul ars de sete – cum este soarele pentru înfiorata pasăre captivă. Mi-l amintesc cu adevărat ca pe un erou de legendă. Și un erou îl socotesc a fi până în clipa aceasta.

M-a întrebat surâzând de ce acord o asemenea importanță teribilă scrisorii lui. Mă gândeam. Dar nu i-am spus asta, că o prețuiam ca pe însăși sângele ce-mi curgea în vine. I-am răspuns doar că aveam atât de puține scrisori la care să pot ține.

— Sunt sigur că n-ai apucat s-o citești, mi-a spus, căci altminteri n-ai mai face atâta caz de ea.

— Am citit-o, dar numai o dată. Vroiam s-o mai citesc o dată. Mă doare atâta că am pierdut-o!

Și nu m-am putut împiedica să izbucnesc iarăși în lacrimi.

— Lucy, Lucy, sărmana mea surioară după nașe (dacă pot spune că există o asemenea rudenie) – uite, uite-ți

scrisoarea. De ce nu e oare cu adevărat mai vrednică de asemenea lacrimi și de o credință atât de frumoasă și exagerată?

Ce ciudată manevră – și cât de caracteristică pentru el! Ochiul său ager văzuse scrisoarea pe dușumea în vreme ce eu o căutam de zor peste tot. Mâna lui, la fel de ageră, știuse s-o ridice pe furiș. O ascunsese în buzunarul de la piept al hainei. Dacă tulburarea mea ar fi fost doar cu o fărâmbă mai puțin pătimășă și, adevărată mă îndoiesc că mi-ar mai fi redat-o. Niște lacrimi mai puțin fierbinți decât cele pe care le vărsasem eu l-ar fi amuzat doar pe doctorul John, fără să-l înduplece.

Bucuria cu care mi-am regăsit comoara m-a făcut să uit de reproșurile pe care le merita pentru chinurile ce mi le prilejuise. Mare îmi era bucuria aceasta și nu mi-o mai puteam ascunde, dar cred că ea și-a arătat chipul mai mult pe fața mea decât în vorbe. N-am putut să spun prea multe.

— Te-ai liniștit acum? Întrebă doctorul John.

I-am răspuns că da – eram liniștită și fericită.

— Bine, atunci, continuă el – și cum te simți? Te-ai mai calmat? Nu prea mult, s-ar zice, căci tremuri încă și acum ca o frunză.

Mie mi se părea însă că eram de ajuns de liniștită. Cel puțin nu mă mai simțeam cuprinsă de spaimă. I-am răspuns că m-am calmat.

— Atunci, poți să-mi povestești ce ai văzut, la drept vorbind? Ce ne-ai spus adineauri era cam vag, nu crezi? Erai albă la față ca peretele, dar nu spuneai decât ceva despre un lucru, fără să poți să ne spui ce era lucrul acela. Era un om? Era un animal? Ce era anume?

— N-am să pot spune niciodată întocmai ce am văzut, decât dacă-l mai vede încă altcineva, și atunci aș putea cel mult să întăresc ce zice acela. Altminteri, nu m-ar crede nimeni și m-ar acuza cu toții că am visat.

— Spune-mi, continuă doctorul Bretton. Eu am să te ascult acum ca medic. Ca medic mă uit acum la dumneata și citesc pe fața dumitale tot ceea ce poate ai vrea să-mi

ascunzi – în ochii deveniți deodată ciudat de vii și de neliniștiți, în obraji pe care i-a părăsit de tot sângele, în mâinile astea cărora nu le poți opri tremurul. Haide, Lucy, spune, povestește-mi.

— Ai să râzi de mine...

— Dacă nu-mi povestești, n-ai să mai capeți nicio scrisoare.

— Vezi, și acuma râzi de mine.

— Am să-ți iau înapoi și scrisoarea asta unică. Este scrisă de mine și am tot dreptul să ți-o cer înapoi.

Simțeam răsul sub vorbele lui; asta m-a făcut să devin dintr-o dată gravă și liniștită; însă scrisoarea am împăturit-o și am ascuns-o de privirile lui.

— Poți s-o ascunzi cât vrei, însă știi că o pot lua înapoi oricând aș vrea. Nu-mi cunoști încă priceperea în trucurile acestea de îndemânare, aș putea să fac și pe scamatorul dacă vreau. Mama îmi spune uneori că mă pricep să mă slujesc la fel de abil și de ochii și de limba mea – așa ceva n-ai remarcat până acuma niciodată la mine – nu-i așa, Lucy?

— La drept vorbind— da, ba da – de mult, când erai copil, un băiețaș de abia, ți le-am văzut, mult mai mult atunci decât acum, căci acum ești puternic, și puterea nu mai are nevoie de asemenea subtilități și viclenii. Dar și acum, doctore John, ai ce numesc oamenii de pe aici un *air fin*¹ și pe care nimeni nu s-ar putea împiedica să-l observe. *Madame Beck* ți l-a văzut și...

— Și ei i-a plăcut, mă completă el râzând, pentru că așa ceva are și dânsa. Dar acuma, Lucy – dă-mi înapoi scrisoarea aceea – adevărul e că nici nu-ți pasă de ea.

La această provocare nu i-am răspuns nimic. Când era prea bine dispus, lui Graham nu trebuia să i se facă chiar toate gusturile. În clipa aceea îi apăruse de fapt un fel nou de surâs pe buze – un surâs foarte dulce, dar care mie, într-un fel, îmi făcea rău – era o licărire nouă strălucindu-i în ochi, nu ostilă, dar nici liniștitoare. M-am ridicat să plec, i-am urat noapte bună puțin cam tristă.

¹ Un aer subtil.

Sensibilitatea lui - aceea înzestrare deosebită, pătrunzătoare care îi permitea să le vadă pe toate atât de bine - pricepu instantaneu motivul meu tăinuit de nemulțumire - reproșul la care doar mă gândisem. M-a întrebat încet dacă sunt supărată pe el. Am clătinat din cap ca să-i răspund că nu.

— Atunci dă-mi voie să-ți vorbesc puțin mai serios înainte de a te retrage. Ești acum într-o stare de mare nervozitate. Sunt convins din ce citesc pe fața și în comportarea dumitale, oricât de bine știi să ți le controlezi, că atunci când te aflai singură în seara aceasta în podul acela prăpădit, neguros, rece ca un mormânt - în temnița aceea de sub bârne, cu miros de umezeală și de putregai, și cu unde stătute ca ale ftiziei și entarului, un loc, adică, în care n-ar mai trebui să pui piciorul niciodată - ai văzut sau ai crezut că vezi o apariție tocmai potrivită să-ți impresioneze imaginația. Știu că nu ești și că n-ai fost niciodată o fată care să cunoască spaimele materiale, frica de hoți și așa mai departe -, dar nu sunt chiar atât de sigur că o înfățișare ca asta, mai fantomatică, nu ți-ar zdruncina de-a dreptul mințile. Fii calmă, acum. E doar ceva nervos, știu asta... dar spune-mi exact ce era lucrul acela pe care l-ai văzut.

— N-ai să mai spui la nimeni?

— La nimeni - sigur de tot. Poți să ai încredere în mine, la fel cum ai avut atunci în părintele Silas. La drept vorbind, doctorul e poate un confesor mai sigur decât un preot, deși în cazul de față n-are păr cărunt.

— N-ai să râzi?

— Poate că da, dar numai ca să-ți fac și dumitale un bine și nu cu ironie. Lucy, eu îți sunt prieten, deși firea asta timidă a dumitale ajunge încet să capete încredere în cineva.

Arăta într-adevăr ca un prieten: surâsul și licărirea aceea indescritibilă pieriseră, arcurile înfricoșătoare ale buzelor, nărilor, sprâncenelor se înmuiaseră, liniștea i se întipărise pe chip, atenția îl făcea să fie sobru. Pentru că-mi câștigase încrederea, îi spusei exact ce văzusem.

Încă dinainte îi vorbisem despre legenda casei -

petrecându-ne atunci, cu povestirea aceea, o anume după-amiază blândă de octombrie, când el și cu mine făcusem o plimbare prin *Bois l'Étang*.

El rămase gânditor, și pe când se gândea încă la ce-i spusese eu, îi auzii pe ceilalți coborând scările.

— Au să vină să ne întrerupă? spuse el, aruncând o privire plictisită spre ușă.

— N-au să intre aici, îi răspunsei, căci ne aflăm în salonașul cel mic, unde *Madame* nu ședea niciodată seara, și unde doar printr-o întâmplare se făcuse focul în sobă. Trecură prin fața ușii și intrară în sufragerie.

— Acum, spuse el mai departe, au să stea să vorbească despre hoți, tâlhari și așa mai departe. N-au decât – dumneata vezi, ai grijă să nu spui nimic și respectă-ți hotărârea să n-o mai descrii pe călugărița asta nimănui altcuiva. S-ar putea să ți se mai arate o dată. Stai, nu tresări așa.

— Crezi, așadar, spusei cu o spaimă tăinuită, că ea a ieșit din mintea mea, și că a intrat la loc acolo, și că s-ar putea să se mai strecoare de acolo afară într-o clipă și într-o zi când nici nu mă gândesc eu?

— Cred că e vorba de un caz de iluzie spectrală, și mi-e teamă că asta se datorește și urmează dintr-o îndelungă luptă cu dumneata însăși pe care o duci în minte.

— O, doctore John – tremur gândindu-mă că aș putea fi în stare să am asemenea iluzii! Mi se părea ceva atât de real. Și nu e niciun remediu, niciun medicament?

— Fericirea este cel mai bun medicament și o stare plină de bună dispoziție cel mai bun prevenitor. Încearcă să ți le cultivi pe amândouă.

Nicio ironie răutăcioasă nu mi se pare mai găunoasă decât sfaturile acestea date altuia de a-și cultiva fericirea. Ce înseamnă la drept vorbind un asemenea sfat? Fericirea nu e un cartof, să-l plantezi în pământ și să-l hrănești cu îngrășămintă. Fericirea este o slavă care strălucește de undeva de sus și coboară asupra noastră din ceruri. Este o rouă divină pe care sufletul, în anume dimineți de vară, o simte picurându-i din înflorirea de amarant și din roadele de

aur ale paradisului.

— Să cultiv fericirea! i-am răspuns scurt doctorului. Dumneata îți cultivi fericirea? Cum reușești să faci așa ceva?

— Eu sunt un om bine dispus prin firea mea, și, pe urmă, nenorocul nu m-a doborât niciodată. Adversitățile s-au întâmplat să ne atingă din când în când pe mine și pe mama, însă noi le-am sfidat, sau mai degrabă am râs de ele, și ele s-au retras.

— În asta n-ai cum să cultivi ceva.

— Dar nu mă las doborât de melancolie.

— Ba da. Te-am văzut covârșit de asemenea simțăminte.

— În legătură cu Ginevra Fanshawe, nu?

— Nu te-a făcut ea uneori să suferi teribil?

— Bah! Ce prostie! Vezi și dumneata că acum am m-am vindecat.

Dacă expresia surâzătoare a ochilor și privirea lor luminoasă, precum și chipul plin de o iradiantă și sănătoasă energie ar fi putut constitui o dovadă de vindecare, atunci într-adevăr el era lecut.

— Nu pari prea nefericit sau prea serios descumpănit, am recunoscut eu.

— Și atunci, Lucy, de ce nu poți să arăți și să te simți și tu cum mă simt eu – însuflețită, curajoasă și gata să înfrunți toate călugărițele și cochetele din întreaga creștinătate? Aș da tot aurul pe care-l am eu ca să te văd cum te desprinzi cu un singur pocnet din deget de toate astea. Ia încearcă.

— Dacă, adică, aș aduce-o pe domnișoara Fanshawe aici, în fața dumitale, acum?

— Îți jur, Lucy, că n-ar fi în stare să mă emoționeze nici atâtica. Sau poate numai într-un singur fel – cu prețul iubirii adevărate și plină de pasiune. Nu i-aș acorda iertarea pe un preț mai mic în niciun caz.

— Chiar? Mai adineauri, un singur surâs al ei te-ar fi putut face fericit.

— M-am schimbat, Lucy, m-am schimbat cu totul! Amintește-ți, tu mi-ai spus de curând că sunt un sclav. Acum însă sunt un om liber.

Se ridică în picioare. În felul cum își ridicase capul, în ținuta lui întreagă, în ochii și în chipul lui care aruncau o adevărată strălucire, se vădea o asemenea libertate încât mă făcea să cred că e cu totul desprins de trecut.

— Domnișoara Fanshawe, continuă el, m-a împins în ultima vreme într-o stare de spirit pe care acum am depășit-o. Am intrat într-o cu totul altă viață, și sunt acum dispus să dăruiesc iubirea numai pentru iubire, pasiunea numai în schimbul pasiunii – și asta numai din belșug. Crede-mă.

— O doctore, doctore! spuneai că e în firea dumitale să-ți urmezi dragostea în orice prilejuri și greutăți – să te lași încântat de orice insensibilitate mândră.

El râse și-mi răspunse:

— Firea mea e schimbătoare. Dispoziția în care mă aflu într-un anumit ceas e cu totul alta, chiar o batjocură a celei din clipa următoare. Ei bine, Lucy (și aici începu să-și tragă mânușile), crezi oare că acea călugăriță are să ți se mai arate în noaptea asta?

— Eu nu cred că are să mai vină.

— Dacă totuși mai vine, transmite-i complimentele mele – salutul doctorului John – și roag-o să aibă bunătatea să aștepte o vizită din partea lui. Lucy, spune-mi, este o călugăriță frumoasă? Avea o față atrăgătoare? Asta nu mi-ai spus-o, și de fapt aici e partea cea mai interesantă.

— Avea un văl alb peste față, i-am spus, însă ochii îi scânteiau.

— La naiba cu ascunzișurile astea diavolești ale ei! strigă el cu o totală lipsă de respect. Dar cel puțin știm că avea ochi frumoși – strălucitori și blânzi.

— Reci și ficși, i-am răspuns.

— Nu, nu, atunci nu mai vrem să avem de-a face cu ea, nu mai trebuie s-o lăsăm să te necăjească, Lucy. Strânge-i pur și simplu mâna dacă o mai vezi că vine. Crezi că are să rabde așa ceva, ce spui?

Eu personal socoteam că o asemenea comportare ar fi fost prea blândă pentru a face față unei fantome, dar la fel era surâsul lui cu care îmi însoți urarea de „noapte bună“

când se despărți de mine.

Fusesse oare într-adevăr ceva în mansardă în clipele acelea? Ce au mai descoperit cei care au cercetat după aceea? Bănuiesc că, oricât au căutat de atent, descoperirile lor n-au dat vreun rezultat. Au vorbit la început despre mantiile care ar fi fost deranjate de la locurile lor, însă *Madame* Beck mi-a mărturisit după aceea că ea personal socotea că erau cu toatele la locurile lor, ca de obicei. Cât despre spărtura din geamul luminatorului, tot ea mi-a spus că asemenea ferestruici rareori se înfățișau fără vreo știrbire în vreun panel sau altul, și pe lângă aceasta, cu o zi sau două înainte se abătuse peste locurile noastre o furtună cu grindină. *Madame* m-a chestionat îndeaproape despre cele ce văzusem sau mi se păruse că aș fi văzut, însă eu i-am descris doar silueta nedeslușită învestmântată în negru. Am avut grijă să nu pronunț cuvântul „călugăriță”, știind bine că o asemenea vorbă i-ar fi adus în minte pe loc gânduri despre exagerări romantice și fantezii ireale. Mă conjură să nu pomenesc niciun cuvânt despre toate astea de față cu vreo slujnică, elevă sau profesoară, și-mi laudă îndelung discreția de care dădusem dovadă atunci când mă îndreptasem spre sufrageria unde era ea, în loc să dau buzna în refectoriu de față cu celelalte eleve și profesoare. Și astfel, subiectul acesta fu cu încetul dat uitării. Am rămas să mă întreb mai departe, în taină și cu tristețe, dacă lucrurile acelea ciudate erau cu adevărat din lumea aceasta de toate zilele, sau dintr-o realitate de dincolo de mormânt, sau dacă erau cu adevărat doar odrasle ale fanteziei și bolii, și eu însămi eram pradă acelei maladii.

23

VASHTI

SĂ MĂ ÎNTREB CU TRISTEȚE, AM

spus? Nu, o influență nouă începuse să se facă simțită în viața mea, și, un timp, tristețea rămăsese deoparte. Închipuți-vă o vale, adânc ascunsă în taina pădurii; e acolo îngropată în semiîntuneric și cețuri, iarba îi e umedă, vegetația pălită și pătrunsă de umezeală. Furtuna sau securea pădurarilor croiește o deschizătură largă printre stejari, brizele își găsesc drumul să sufle, soarele își coboară razele, și valea aceasta tristă și rece devine o cupă strălucitoare în rotunjimile ei, vara deplină își revarsă slava albastră și lumina aurie din cerul iradiind de splendoare, pe care până atunci adâncurile ei nu-l priviseră niciodată.

O nouă credință mă pătrundea acum - încrederea în fericire.

Trecuseră trei săptămâni de la întâmplarea din mansardă, și strânsesem, în cutiuța din sertarul de sus, închise laolaltă cu prima scrisoare, alte patru tovarășe ale ei, cu totul asemenea ei, scrise cu aceeași pană sigură, pecetluite cu același sigiliu limpede, pline de aceeași liniște dătătoare de viață. Liniște dătătoare de viață mi se părea atunci. Le-am mai citit în anii de mai târziu. Erau; într-adevăr, scrisori pline de bunătate - plăcute, căci erau alcătuite de o ființă mie plăcută. În ultimele două erau trei sau patru rânduri de încheiere pe jumătate vesele, pe jumătate tandre, „suflate cu simțăminte, dar nu covârșite de ele.” Timpul, scumpul meu cititor, le-a diluat până au ajuns o fadă licoare neîmbătătoare, însă atunci când am gustat prima dată din băutura aceasta, din elixirul proaspăt revărsându-se din izvorul atât de adorat, mi s-au părut distilări dintr-o recoltă divină, o revărsare pe care Hebe însăși ar fi putut-o turna în cupe zeiești, și pe care zeitățile înseși ar fi putut-o sorbi cu încântare.

Mai dorește oare cititorul, amintindu-și ce am spus cu câteva pagini în urmă, să întrebe cum am răspuns eu acestor epistole, dacă am făcut-o stăpânită de frânele reci, apăsătoare ale Rațiunii sau lăsându-mi drum liber impulsurilor dezlănțuite ale simțămintelor?

Ca să spun drept, am recurs la un compromis: am slujit la doi stăpâni. M-am plecat și în fața altarelor rezervei și mi-

am ridicat inima și spre alți idoli. Am scris două răspunsuri la aceste scrisori – unul pentru a-mi ușura propriile simțăminte, altul pentru Graham însuși.

Să începem cu începutul. Simțămintele și cu mine am izgonit la o parte Rațiunea, am zăvorât în fața ei ușile, apoi ne-am așezat la masă, ne-am desfăcut filele în față, am muiat în cerneală o pană nerăbdătoare și, cu o voluptate adâncă, ne-am revărsat acolo adâncurile ascunse ale inimii. Iar când terminam cu asta, când două file întregi erau acoperite cu expresia unor sentimente puternice și elocvente, a unei recunoștințe adânci și active (și aici, odată pentru totdeauna, în paranteza aceasta, trebuie să resping cu toată hotărârea orice aluzie, oricât de lăaturalnic strecurată, la ceea ce se cheamă „sentimente mai adânci și mai calde”; nu există femei care să nutrească asemenea simțăminte mai calde atunci când, de la început și în întreaga desfășurare a unei legături și-au păstrat convingerea justificată că asemenea simțăminte sunt fără speranță; nimeni nu se avântă în iubire dacă nu a văzut cu ochii lui sau dacă nu a visat măcar că vede cum se înalță Steaua speranței peste apele tulburi ale dragostei), când, cum spuneam, îmi descătușasem aceste sentimente dându-le glas și aducându-i cinstire celeilalte ființe, și când, tocmai în clipele acelea, porțile inimii mele se cutremurau gata să se deschidă în lături și zăvoarele păreau că au să cadă. Rațiunea se arăta, viguroasă și răzbunătoare, smulgea filele acestea pline, le citea, rânjea, ștergea, rupea, scria altceva deasupra, împăturea, pecetluia, adresa și trimitea o misivă scurtă, rece, de o singură pagină. Și bine făcea.

Nu trăiam însă numai din scrisori. Primeam vizite, eram îngrijită. O dată pe săptămână eram luată și dusă în vizită la *La Terrasse*, și întotdeauna îmi lăsau impresia că sunt foarte importantă, doctorul Bretton nu pierdea prilejul să-mi și spună de ce era atât de bun cu mine. Ca s-o țină deoparte pe călugărița aceea, spunea el, era hotărât să-i dispute prada. Căpătase, spunea el mai departe, o adevărată antipatie față de această călugăriță, mai ales din cauza vălului acela alb de pe față și a ochilor ei reci,

cenușii. Din clipa în care auzise de aceste amănunte respingătoare, declarase, un dezgust irezistibil îl împinsese să se opună acestei fantome. Era hotărât să pună la încercare care dintre ei doi, el sau ea, era mai isteț, și nu voia altceva decât ca ea să mai încerce să mi se arate o singură dată atunci când avea să fie și el de față. Numai că ea nu a făcut asta niciodată. Pe scurt, mă privea din punct de vedere științific, ca pe un pacient, și își exercita deopotrivă capacitățile profesionale precum își satisfăcea și bunătatea firească printr-un asemenea tratament plin de atenție și cordialitate.

Într-o seară, prima a lunii decembrie, mă plimbam singură prin sala cea pătrată. Erau ceasurile șase, ușile claselor erau închise, însă înăuntru, elevele, aflate în recreație, dezlănțuiseră un mic haos. Sala unde mă aflam eu era cufundată în întuneric, cu excepția unei luminițe roșii care strălucea în jurul sobei. Ușile largi de sticlă și ferestrele cele înalte erau înghețate, strălucirea cristalină a stelilor aprindea ici și colo vâlul pustiit al iernii și, spărgând cu scânteile-i risipite vâlul palid al broderiilor ei, arăta că era o noapte liniștită fără lună. Faptul că îndrăznisem să rămân singură aici, în întuneric, arăta că nervii mi se potoliseră. Mă mai gândeam la călugăriță, dar n-aș fi putut spune că acum îmi era frică de ea, chiar dacă simțeam în spatele meu scara urcând prin noaptea neagră și oarbă, palier după palier, spre podul bătuit de stafii. Cu toate acestea recunosc ca mi-a sărit inima și că pulsul mi-a zvâcnit deodată când am auzit pe neașteptate o suflare și un foșnet și, întorcându-mă, am văzut în umbra adâncă a treptelor o umbră și mai întunecoasă – o siluetă care aluneca ușor coborând scările. O clipă s-a oprit la ușa sălii de clasă, apoi a alunecat prin față mea mai departe. În același timp s-a auzit sunetul clopoțelului de la ușa de afară. Sunetele care vin din viață stârnesc și simțăminte legate de viață. Silueta aceasta era prea durdulie și scundă ca să fie cu adevărat călugărița mea cea uscățivă. Era doar *Madame Beck* făcându-si rondul obișnuit.

— *Mademoiselle Lucy!* strigă Rosine, dând buzna dinspre

coridor, cu lampa aprinsă în mână. *On est là pour vous au salon!*¹

Madame m-a văzut. Eu însămi am văzut-o pe *Madame* privindu-mă, Rosine ne-a văzut și ea pe amândouă. Nu s-a schimbat însă între noi niciun semn că ne-am fi recunoscut una pe alta. M-am îndreptat pe dată spre salon. Acolo am găsit ceea ce recunosc sincer că mă așteptasem să găsesc – pe doctorul Bretton. Era îmbrăcat în haine de seară.

— Trăsura e la poartă, îmi spuse. M-a trimis înăuntru mama să te iau la teatru. Ar fi mers ea, dar o vizită neașteptată a împiedicat-o să mai iasă. Atunci, pe dată mi-a spus: „la-o pe Lucy în locul meu.” Vrei să mergi?

— Acum – acum? Nici nu sunt îmbrăcată, am strigat, privindu-mi consternată rochița neagră de lucru.

— Ai o jumătate de oră să te îmbraci. Ar fi trebuit să te anunț din vreme, dar eu însumi m-am hotărât să merg de abia la ora cinci, când mi s-a spus că are să fie un spectacol extraordinar cu participarea unei mari actrițe.

Și spuse un nume care mă înfioră toată – un nume care, în zilele acelea, putea să înfioare întreaga Europă. Acum s-a așternut asupra-i tăcerea, ecourile lui, pe vremuri vii, sunt acum înăbușite. Cea care a purtat numele acesta s-a dus într-o odihnă de mulți ani, noaptea și uitarea s-au închis peste ființa ei. Însă pe atunci era amiaza ei – o zi luminoasă ca a lui Sirius – înaltă, revărsându-și lumina, strălucirea și căldura.

— Merg, am să fiu gata în zece minute, am promis.

Și am zburat de acolo, deloc oprită, mărturisesc, cititorule, de gândul care poate te-ar fi oprit acum pe dumneata însuți: anume că a merge undeva numai cu Graham și fără doamna Bretton ar fi putut da naștere la obiecții și vorbe. N-aș fi putut să concep, și cu atât mai puțin n-aș fi putut să-i mărturisesc lui Graham un asemenea gând – un asemenea scrupul – fără riscul de a simți un covârșitor dispreț față de mine însămi pentru asemenea gânduri, căci aș fi aprins în mine un foc lăuntric al rușinii atât de mistuitor încât cred că până la urmă mi-ar

¹ Vă așteaptă cineva în salon!

fi pârjolit însăși viața din vene. Pe lângă aceasta, nașa mea, cunoscându-și fiul și cunoscându-mă pe mine, s-ar fi gândit mai degrabă să controleze o soră ieșind cu fratele ei decât să instituie vreo pază asupra felului în care ne-am fi petrecut noi timpul împreună.

Actuala împrejurare nu cerea o găteală deosebită. Rochia mea întunecoasă era de ajuns, și pe ea o căutai în dulapul cel mare de lemn de stejar din dormitor, unde atârnavu nu mai puțin de alte patruzeci de rochii. Însă se mai petrecuseră între timp schimbări și reforme și o mână dornică de inovații mai trecuse prin această garderobă atât de încărcată, ducând unele din rochiile acestea spre pod – și rochia mea, de care e vorba, printre ele. Trebuia să mi-o iau de acolo. Înșfăcai deci cheia de la mansardă și pornii să urc scările, fără nicio teamă, și aproape fără să mă gândesc la ce fac. Descuii ușa și pătrunsei înăuntru. Cititorul poate să mă creadă sau nu, fapt este că, atunci când intrai eu acolo, podul nu era cu totul cufundat în beznă, așa cum ar fi trebuit să fie. Dintr-un anumit colț răzbătea o lumină solemnă, ca a unei stele, doar că mai largă. Atât era de luminoasă, încât dezvăluia alcovul cel adânc cu o parte din draperia cea stacojie și roasă trasă asupra-i. Dintr-o dată, pe tăcute, dispăru din fața ochilor mei, și cu ea și draperia și alcovul. Tot colțul acela al mansardei se afundă brusc în întuneric. Nu mă aventurai să cercetez ce-i acolo, n-aveam nici vreme și nici dorința s-o fac. Smulgându-mi rochia, care era atârnată acolo pe perete, din fericire aproape de ușă, mă grăbii să ies, încuii la loc ușa cu o grabă febrilă și mă arunca pe scări în jos, către dormitor.

Însă tremuram prea tare ca să mă pot îmbrăca. Mi-era cu neputință să-mi aranjez părul, să-mi închei copcile și nasturii cu degete atât de nesigure, așa că o chemai pe Rosine și îi dădui o mică sumă de bani ca să mă ajute. Rosine era oricând dispusă să accepte asemenea atenții, așa că făcu pe dată tot ce-i sta în puteri. Îmi netezi și-mi strânse părul la fel de bine cum ar fi făcut-o un coafor, îmi așeză cu precizie matematică gulerașul de dantelă, îmi legă cum se cuvine panglicuța la gât – pe scurt, își îndeplini rolul

Întocmai asemenea unei îndemânatice Phyllis cum știa s-o facă numai când voia. După ce-mi dădu în mâini batista și mănușile, luă lumânarea și-mi lumină drumul în jos pe scări. Până la urmă se vădi că-mi uitasem șalul. Fugi ea să-l aducă, și eu mă oprii o clipă în vestibul împreună cu doctorul John s-o așteptăm.

— Ce-i asta, Lucy, spuse el, privindu-mă cu atenție. Văd la tine tulburarea aceea, de mai demult. N-a apărut călugărița cumva iarăși?

Însă eu respinsei cu tărie această supoziție. Mi-era necaz că aș putea fi bănuită de o repetare a iluziei de atunci. El rămase sceptic.

— Ea a fost, sunt foarte sigur de asta, spuse. Silueta ei, când trece prin fața ochilor dumitale, își lasă în ei strălucirea asta deosebită și o expresie pe care nimeni n-ar putea-o interpreta altfel.

— N-a fost deloc, insistai eu (dar, la drept vorbind, nu i-aș fi putut nega cu sinceritate apariția).

— Dar văd toate simptomele vechi, afirmă el. Înfățișarea asta deosebit de palidă și, cum ar spune scoțienii, „zmucită”.

Era atât de încăpățânat în ce spunea încât mă gândii că e mai bine să-i spun ce văzusem cu adevărat. Bineînțeles, el socoti că și aceasta era doar un efect al aceleiași cauze. Era vorba de o iluzie optică – o maladie nervoasă, și așa mai departe. Nu-l credeam o iotă, însă nu îndrăzneam să-l contrazic, doctorii sunt foarte căpățânoși, cu neputință de clintit din închipuirile lor uscate, materialiste.

Rosine aduse șalul, și mă ajută să urc în trăsură.

Teatrul era plin de spectatori până la refuz, se aflau acolo și regalitatea și nobilimea, palatul și casele lumii bune se revărsaseră cu totul în lojile înghesuite până la margini. Mă socoteam, pe drept cuvânt, foarte privilegiată că-mi aveam și eu un locșor în fața acestei scene. Jinduisem de mult s-o văd pe ființa aceea despre ale cărei puteri auzisem lucruri de natură să-mi trezească închipuirile cele mai stranii. Mă întrebam dacă avea să-și justifice renumele. Cu o stranie curiozitate, cu sentimente austere și severe, dar și cu

interes - e drept că strunit -, mă așezai, așteptând spectacolul. Avea să mi se înfățișeze acum un obiect de studiu cum ochii mei nu mai întâlniseră încă, era o planetă importantă și necunoscută, dar care avea să-i fie înfățișarea? Așteptam s-o văd răsărind pe cerul meu.

Ea răsări la ceasurile nouă în seara aceea de decembrie. O văzui cum urcă deasupra zării. N-avea decât să strălucească încă de acolo cu măreția ei palidă și cu puterea ei nesmintită, însă pentru mine era o stea care-și atinsese declinul. Văzută de aproape era un haos - găunoasă, pe jumătate consumată de propria-i strălucire, un glob pierit sau pe cale de a se stinge - pe jumătate revărsare de lavă, pe jumătate lucire fără putere.

Auzisem uneori despre această femeie spunându-se că e „obișnuită”, și mă așteptam să văd o asprime și o posomorâtă osoasă - o înfățișare mare, unghiuloasă, lividă. Ce am văzut cu adevărat era umbra unei Vashti regale, o regină care odinioară fusese strălucitoare ca lumina zilei, pălită acum asemenea luminii amurgului, și consumată ca ceara unei luminări de mult aprinse.

O clipă - o clipă îndelungă - am socotit că era numai o femeie, chiar dacă o femeie cu adevărat unică, mișcându-se cu forță și grație prin fața mulțimii strânse să o privească. Curând îmi recunoscui greșeala. Iată! vedeam în făptura ei ceva care nu ținea nici de făptura femeii și nici de a bărbatului; în fiecare din cei doi ochi ai ei sălășluia diavolul. Puterile acestea rele o susțineau de-a lungul întregii piese tragice, îi mențineau puterile istovite - căci nu mai era decât o creatură firavă -, și pe măsură ce acțiunea se întetea și freământul dramatic creștea, trupul întreg i se cutremura de pasiunile acestor demoni. Demonii aceștia ai adâncurilor scriau IADUL pe fruntea ei dreaptă și arogantă. Ei îi ascuțeau glasul în sunetul chinuit pe care-l auzeam. Ei îi strâmbau fața regească până o făceau mască demonică. Se arăta acolo în fața noastră, sub chipul Urii, al Crimei, al Nebuniei.

Era o privire măreață, o revelație covârșitoare.

Era însă un spectacol josnic, oribil, imoral.

Spadasini care să se avânte să-și verse sângele în nisipul arenei, tauri care să sfârtece sălbatic caii împrăștiindu-le măruntaiele – toate astea ar fi fost spectacole mai blânde pentru ochii publicului, condimente mai puțin apăsătoare pentru gustul lui – decât această Vashti sfâșiata de șapte demoni, demonii care zguduiau temeliile sălii și năruiau zidurile pe care le bântuiau, dar pe care nicio putere pe lume nu-i putea ostoi.

Suferința o lovise pe împărăteasa aceasta de pe scenă, și ea se înfățișa publicului fără să se plece, fără să simtă această suferință, intrase într-o luptă sălbatică, însă rămânea de neclintit în rezistența ei neomenească. Era acolo, nu investmântată, ci dreaptă ca o statuie în falduri palide, antice, prelungi căzându-i la picioare. Fondul, decorul din jur și dușumeaua scenei de un stacojiu aprins o scoteau și mai mult în evidență, ca pe o formă de alabastru alb – ca argintul, mai bine zis ca însăși Moartea.

Unde era artistul care zugrăvisese acea Cleopatră la muzeu? N-avea decât să vină, să se așeze aici și să privească îndelung această viziune cu totul deosebită. Aici putea să caute schimonoseala grozavă, mușchiul încordat, sângele îmbelșugat, carnea bine hrănită pe care o idolatriza. Toți cei cu înclinații materialiste aici trebuiau să vină să-și îmbete ochii.

Spuneam că parcă nici nu-și simțea suferințele. Nu, cuvântul acesta al slăbiciunii ar fi o minciună. Pentru ea, tot ceea ce rănește devenea pe loc o realitate întrupată, arăta într-adevăr ca o ființă care putea fi atacată din toate părțile, trântită la pământ, sfâșiată mărunț. Ea însăși, care abia dacă era o substanță concretă, se străduia să intre în conflict cu abstracțiile. În fața calamităților se arăta asemenea unei tigroaice, oferindu-se rănilor, înfiorându-se sub arsura lor, supusă suferințelor. Însă pentru ea suferința nu naște nimic bun, lacrimile nu adapă răsăritul înțelepciunii; asupra bolii, asupra morții însăși își îndreaptă privirile nesupuse. Poate că era cu adevărat rea până în măduva oaselor, dar era și puternică, și puterea ei a învins Frumusețea, a copleșit Grația și le-a legat pe amândouă la

picioarele ei, captive deopotrivă frumoase și la fel de supuse pe cât de frumoase. Chiar și în delirul cel mai dezlănțuit al energiei, fiecare din mișcărilor ei e o întreagă lume, regală, imperială, înălțându-se iradiant spre înalturi. Părul ei, despletit și fluturându-i în răzvrătirile luptei, este și acum tot părul unui înger, scânteindu-și gloria sub aureolă. Căzută, răzvrătită, izgonită, ea își mai amintește încă de ceruri, unde i s-a născut răzvrătirea. Lumina cerească, urmărind-o și în surghiunul ei, îi străbate țărmurile și îi arată și mai limpede îndepărtata-i dezolare.

Să încercăm s-o așezăm acum pe Cleopatra, sau pe oricare altă făptură biceșnică, drept obstacol în calea ei, și o vom vedea cum își croiește nemiloasă drum prin carne și sânge ca iataganul lui Saladin sfărtecând pernele voluptății. Paul Peter Rubens să se trezească din morți, să se ridice din giulgiurile lui și să aducă în fața acestei făpturi armile de femei trupeșe și grase ale lui, puterea lui magică sau virtutea lui profetică dând viață penelului. Și acesta, asemeni toiagului de demult, cu o singură lovitură să dezlănțuie o mare care, unindu-și șuvoaiele o clipă desfăcute, să cotopească hoardele și să năpădească dincolo de digurile sfărâmate.

Vashti nu era o actriță bună, mi se spusese aceasta, și am și spus că nu arăta prea bine. Chiar dacă s-ar fi putut spune că era un duh, era un duh pogorât din Tophet. Dar, la urma urmelor, dacă o putere atât de lipsită de sfințenie se poate urca din adâncuri, nu s-ar putea ca un duh într-aripat și mai sacru să pogoare odată și odată din înălțimi?

Oare ce gândea doctorul Graham despre ființa aceasta?

Intervale mai lungi de timp uitam să-mi mai întorc privirile spre el, să-l văd ce face sau să mă mai întreb care să-i fie gândurile. Magnetismul puternic al geniului îmi atrăgea inima în afara orbitei ei obișnuite; era ca o floare a soarelui, care-și întorcea fața dinspre miazăzi spre o lumină orbitoare, dar nu una solară – ci o lumină roșie, cometary, șocantă pentru vedere și pentru oricare alte simțuri. Mai văzusem și înainte pilde de măiestrie actoricească, însă nu o demonstrație artistică de natura aceasta; niciodată până

atunci ceva care să uimească în așa măsură Speranța și să-mi amuțească dorința, care să-mi buimăcească impulsurile, să-mi depășească puterea de înțelegere; ceva care, în loc să mă îndemne să gândesc la ce aș fi putut încerca, mă chinuia, dimpotrivă, pentru că vedeam că nimic nu-mi era cu putință, ceva care se dezlănțuia cu puterea unui torent înghețat, adânc revărsându-și cataractele și purtând cu sine sufletul, ca pe o frunză, în șuvoiul măreț al cursului său.

Domnișoara Fanshawe, cu bine știuta ei putere de judecată, îl calificase pe doctorul Bretton drept un bărbat serios, pasionat, prea grav și prea imprevizibil. Eu nu-l vedeam astfel, nu-i puteam atribui asemenea defecte. Natura sa intimă nu era meditativă și nici dispoziția lui obișnuită nu era sentimentală. Era impresionabil ca oglinda apei, dar aproape deopotrivă neimpresionabil. Briza, soarele îl mișcau – însă metalul nu l-ar fi putut atinge, și nici focul aprinde.

Doctorul John știa să gândească, și gândea bine întotdeauna, însă era mai degrabă un om de acțiune decât un reflexiv; putea să simtă – și să simtă cu acuitate în felul lui, însă inima lui nu avea coarde pentru entuziasme; unor influențe luminoase, blânde, dulci, buzele și ochii lui le acordau o primire deopotrivă de dulce și blândă. Frumoase ca nuanțele trandafirului și argintului, ale perlei și purperei care colorează norii de vară; pentru ceea ce ținea de furtună, pentru ce era sălbatic și intens, primejdios, brusc și înflăcărat, el nu simțea simpatie și nu găsea în sine consonanțe. Când am găsit un răgaz să-mi arunc privirile spre el, mă amuză și mă încântă să constat că o urmărea pe sinistra și atotstăpânitoare Vashti, nu cu uimire și nici cu adorație, nici chiar cu consternare, ci pur și simplu cu o intensă curiozitate. Chinurile ei nu-l atingeau, gemetele ei profunde, mai rele decât țipetele – nu-l emoționau prea mult, furia ei îl tulbura într-o măsură – dar nu până la a-l umple de oroare. Ce englez rece era! Stâncile palide ale Angliei sale nu priveau cu mai mult calm spre apele învolburate ale strâmtorii decât urmărea el inspirația pitică

a actriței în seara aceea.

Privindu-i fața aș fi vrut mult să-i aflu părerea exactă, și în cele din urmă îi adresai o întrebare. La sunetul glasului meu se trezi parcă din somn, căci căzuse pe gânduri așa cum avea uneori obiceiul și gândurile acestea îl făceau absent cu totul. Cum îi plăcuse Vashti? voiam eu să aflu.

— H-m-m-m, a fost primul său răspuns, nu prea articulat dar în orice caz expresiv.

Și apoi un surâs cu totul straniu îi pluti pe buze, un surâs atât de critic încât părea aproape răutăcios. Îmi închipui că față de firile de categoria ei sentimentele lui erau aproape răutăcioase. În câteva fraze scurte îmi comunică părerile și sentimentele sale față de această actriță. O judeca doar ca pe o femeie, nu ca pe o artistă, și judecata sa era nimicitoare.

Noaptea aceea era însemnată acum în cartea vieții mele, nu cu alb, ci cu o cruce roșie. Însă ea nu se încheiase încă și mai erau încă amintiri menite să fie înscrise acolo cu litere de neșters.

Către miezul nopții, când tragedia evolua către deznodământul ei întunecat, în scena morții, și când cu toții își rețineau respirația, și chiar și Graham își mușca buzele și-și încruntase fruntea, stând locului, transfigurat, impresionat – când tăcerea se lăsase în sala teatrului, când privirile tuturor ochilor se concentrau într-un singur punct, când toate urechile se aținteau spre o singură țintă –, când nu se mai vedea decât o siluetă albă prăbușită pe o bancă, tremurând toată în lupta cu ultimul ei dușman, cel mai neîmpăcat și care o covârșea treptat –, când nu se mai auzea nimic altceva decât glasul ei tremurător, gâfâielile, respirația ei încă neîmblânzită, încă sfidătoare, când, cum se părea, o voință, încă neînvinsă, îi însuflețea trupul muribund, încleștat în lupta cu soarta nemiloasă și cu moartea, luptându-se pentru ultimele suflări, pentru ultima picătură de sânge, rezistând încă cu ultimele puteri ale facultăților ei, să mai vadă, să mai audă, să mai respire încă, să mai trăiască, până în ultima clipă, aproape chiar dincolo de această ultimă secundă, când moartea se

adreasează tuturor simțurilor și întregii ființe - „Până aici și niciun pas mai departe!” - în sfârșit, atunci, un freamăt rău-prevestitor se auzi din culise, se auziră pași repezi, glasuri ridicate febril. Ce se întâmplase? se întrebau toți în sală. O flacăra, un miros de fum ne dădu răspunsul.

„Foc!” se auzi un strigăt la galerie. „Foc!” se repetă ca un ecou, țâșnind din toate părțile. Și apoi, mai repede decât ar putea descrie cuvintele, se dezlănțui panica, devastatoare, covârșitoare - un haos, egoist, surd, orb.

Și doctorul John? Cititorule, îl văd și acum cu față calmă, plină de curaj și liniște.

— Lucy are să rămână liniștită, știu asta, spuse, privindu-mă cu aceeași bunătate, cu aceeași liniște și fermitate pe care le vădea acasă la mama sa, în fața căminului. Da, astfel sfătuită cred că aș fi rămas netulburată în mijlocul unui cutremur care să răstoarne stâncile, deastfel, instinctul meu îmi spunea că trebuie să rămân calmă în împrejurările actuale, și nici cu prețul vieții nu m-aș fi clintit de la locul meu ca să-i adaug tulburărilor lui, să-i înfrâng voința sau să-i abat spre mine atenția. Eram în staluri și câteva clipe în jurul nostru nu fu decât agitație și tulburare.

— Ce înspăimântate sunt femeile! spuse el, dar dacă bărbații n-ar fi și ei speriați, s-ar putea menține ordinea. Ce priverște urâtă: nu văd în jurul meu decât animale dezlănțuite pe care dacă mi-ar fi la îndemână i-aș culca cu pumnul meu la pământ. Văd că sunt femei mai curajoase decât bărbații. Uite una acolo - Doamne Dumnezeule!

Când Graham tocmai îmi spunea acestea, o fată care rămăsese liniștită, agățată de brațul însoțitorului ei, în fața noastră, fu dintr-o dată smulsă din brațul protectorului ei de către o brută care trecu în fugă pe lângă ei și aruncată aproape sub picioarele mulțimii. Dispăruse de o clipă, când Graham se și aruncă înainte; unindu-și puterile, el și cu domnul care o însoțea pe fată, un om puternic deși avea părul alb, împinseră în lături mulțimea. Fata rămăsese nemișcată cu capul și părul ei lung alunecându-i pe umăr, părea să-și fi pierdut cunoștința.

— Las-o în grija mea, sunt medic, spuse Graham.

— Dacă dumneata nu însoțești nicio doamnă, am să ți-o las în grijă, spuse celălalt. Susține-o dumneata și eu am să caut să croiesc drum pe aici; trebuie s-o scoatem la aer.

— Eu sunt cu o doamnă, spuse Graham, însă ea nu ne va fi povară.

Mă chemă din ochi. În clipa aceea eram despărțiți de lumea din jur. Hotărâtă să-i ajung alături, pătrunsei prin mulțimea dezlănțuită, strecurându-mă cum puteam.

— Așa-te de mine și nu-mi da drumul, spuse el și eu îi dădui ascultare,

Călăuza noastră se dovedi a fi un bărbat puternic și plin de îndemânare. El despică masa de oameni ca pe niște valuri. Cu răbdare și perseverență își croi drum prin stâncile de trupuri – atât de dense, de înăbușitoare, de încinse – și ne scoase la aerul proaspăt al nopții.

— Sunteți englez? spuse, întorcându-se o clipă spre doctorul Bretton, când ajunserăm în stradă.

— Englez. Vorbesc cumva cu un compatriot? îi răspunse acesta.

— Da. Fiți bun și așteptați-mă o clipă aici până îmi găsesc trăsura.

— Tăticule, nu am fost rănită, spuse atunci o voce de fetiță. Ești aici, tăticule?

— Ești cu un prieten și tăticul dumitale e aici, aproape.

— Spuneți-i vă rog că n-am nimic, numai umărul mă doare puțin. O, umărul. M-au călcat în picioare aici.

— E poate un os dizlocat, murmură doctorul, să nădăjduim că nu s-a întâmplat și altceva mai rău. Lucy, ajută-mă te rog o clipă.

Îl ajutai în vreme ce căuta să-i cerceteze umărul rănit. Ea își înăbuși un geamăt și rămase, răbdătoare și liniștită, în brațele lui.

— Ce ușoară e, spuse Graham, parcă-i un copil! și-mi șopti la ureche: „De fapt e un copil, nu-i așa Lucy? Cam câți ani crezi c-ar putea să aibă?”

— Nu sunt copil – sunt o fată mare, de șaptesprezece ani, răspunse pacienta, cu gravitate și cu demnitate, și adăugă îndată: Spuneți-i lui tăticu să vină, mi-e frică.

Trăsura se apropie. Tatăl ei îl ajută pe Graham, însă atunci când trecu din brațele lui în ale celuiilalt, fu lovită și gemu iarăși.

— Scumpa mea! spuse tatăl ei cu tandrețe, apoi, întorcându-se spre Graham: Ați spus că sunteți medic?

— Da, sunt doctorul Bretton din *La Terrasse*.

— Bun. Vreți să urcați în trăsura mea?

— Am și eu trăsura aici. Merg s-o iau și vă însoțesc

— Atunci, vă rog să ne urmați.

Și ne dădu adresa: Hotel Crécy, pe strada Crécy.

Îl urmarăm. Trăsura mergea repede. Eu și cu Graham rămaserăm tăcuți. Totul, părea o aventură.

Pierzând câțva timp până ne găsirăm trăsura, am ajuns la casa indicată cam la vreo zece minute după cei doi străini. Era ce se cheamă în străinătate un hotel; un șir de locuințe, nu un han propriu-zis, o masă impozantă de construcții cu un arc uriaș la intrarea principală, ducând printr-un gang boltit într-o curte mică pătrată înconjurată de clădiri din toate părțile.

Am coborât din trăsură, am urcat o scară impunătoare, largă, și ne-am oprit la apartamentul numărul doi, pe al doilea palier. Jos se afla locuința nu știu cărui *prince Russe*¹, cum mă informă Graham. Sunând la cea de a doua ușa mare, am fost primiți. Am văzut în fața noastră un șir de camere uriașe. Anunțați de un slujitor în livrea, am intrat într-un salon cu un cămin uriaș în care ardea un foc englezesc și ai cărui pereți luceau de oglinzi uriașe. În fața căminului se aflau câteva persoane: o siluetă firavă ascunsă într-un fotoliu adânc, una sau două femei învârtindu-se în jur preocupate, domnul cu părul alb privindu-le cu îngrijorare.

— Unde e Harriet? Aș vrea să vină Harriet, spunea glasul fetei, moale.

— Unde e doamna Harriet? întrebă nerăbdător domnul cu părul alb, adresându-se cu oarecare asprime slujitorului care ne condusesese înăuntru.

— Îmi pare rău că trebuie să vă spun că e plecată din

¹ Prinț rus.

oraș, domnule. Domnișoara i-a dat permisiunea să lipsească până mâine.

— Da, i-am dat drumul – s-a dus s-o viziteze pe sora ei. I-am spus eu că poate să se ducă, îmi aduc aminte acum, interveni tânără, și acum îmi pare rău, căci Manon și Louison nu înțeleg nicio vorbă din ce spun eu și uneori mă tulbură, chiar dacă fără voia lor.

Doctorul John și domnul cel străin schimbară acum un salut și în vreme ce se retrăseseră la o parte să stea de vorbă, eu mă apropiai de fotoliu și, văzând de ce avea nevoie micuța bolnavă, i-am dat eu o mână de ajutor.

Eram încă ocupată cu ea când Graham se apropie și el. Se pricepea la chirurgie la fel de bine ca și la medicina generală și, examinând-o cu atenție, constată că nu era necesară o îngrijire mai deosebită pe care el să nu fi fost în măsură să i-o acorde. Dădu dispoziție să fie dusă în camera ei și îmi șopti apoi:

— Du-te și dumneata cu ele, Lucy. Par să nu fie prea istețe, dar ai să poți cel puțin să le supraveghezi și astfel s-o ajuți și pe ea. Trebuie să ne purtăm cu ea cât se poate mai delicat.

Camera fetei era o încăpere umbrită de draperii albastre, vapoase ca niște voaluri. Patul era alb ca zăpada – nepătat, moale, numai vâluri. Spunându-le femeilor să se dea la o parte, o dezbrăcai eu pe stăpână lor fără ajutorul lor, bine intenționat însă stângaci. Nu eram suficient de liniștită ca să notez prea distinct fiecare din amănuntele gâteli pe care o ajutai pe bolnavă să o dezbrace, dar impresia pe care mi-o făcură în general vestmintele ei fu una de eleganță, delicatețe și gust desăvârșit, care, mai târziu, când am ajuns să mă mai gândesc la asta, îmi oferă un contrast ciudat cu detalii cunoscute din înfățișarea domnișoarei Fanshawe.

Fata era o creatură micuță, delicată, dar perfect proporțională. Pe când îi pieptănam părul bogat și frumos, atât de strălucitor și de moale și de o nuanță atât de fermecătoare, mi se dezvălui privirilor fața ei tânără, palidă, istovită dar frumoasă. Fruntea îi era limpede și netedă,

sprâncenele bine desenate, însă blânde și pierzându-se abia simțit la tâmpile. Ochii ei erau un dar splendid al firii – frumoși și plini, mari, adânci, părând să-i stăpânească toate trăsăturile – fără îndoială capabili să exprime multă sensibilitate în alte momente și în alte împrejurări, însă acum bolnavi și plini de suferință. Avea un ten desăvârșit, gâtul și mâinile străbătute de vine ca petalele unei flori. O lucire de mândrie înghețată da farmec acestui chip atrăgător și buza avea o arcuire care, dacă aș fi văzut-o în împrejurări normale, mi s-ar fi părut nejustificată și exprimând la această tânără domnișoară o părere cu totul greșită despre viață și treburile omenești.

Comportarea ei sub mâinile doctorului mă făcu la început să surâd. Nu era chiar copilărească — mai curând răbdătoare și fermă – totuși, o dată sau de două ori i se adresă cu oarecare bruschețe și asprime, comunicându-i că o doare și că trebuie să se străduiască să o menajeze. Îi vedeam și ochii mari ațintindu-i-se pe față cu o expresie solemnă, ca ai unui copil uimit. Nu știu dacă Graham fu conștient de această privire și chiar dacă o simți avu grijă să nu complice lucrurile sau să o descumpănească răspunzând unei asemenea priviri. Părerea mea e că și-a îndeplinit misiunea medicală cu o grijă și blândețe deosebite, cruțându-i pe cât posibil orice suferință. Dealtfel și ea remarcă aceasta, atunci când el termină, spunându-i:

— Îți mulțumesc, domnule doctor... și noapte bună.

Îi vorbea cu multă recunoștință, însă am remarcat iarăși privirea aceea gravă, directă, de o gravitate și intensitate care mi se păsură straniu.

Se pare că loviturile nu fuseseră prea serioase. Tatăl ei primi asigurările în această privință cu un surâs care mi-l făcu aproape prieten – atât era de deschis și recunoscător. Își exprimă recunoștința față de Graham cu toată seriozitatea, așa cum se cuvenea să se poarte un englez față de cineva care îi făcuse un serviciu dar care îi rămânea totuși străin. Îl rugă de asemenea să-i mai facă o vizită a doua zi.

— Tăticule, se auzi glasul din patul cu draperiile trase –

mulțumește-i și tinerei doamne, mai e aici dânsa?

Deschisei puțin draperiile și-i aruncă o privire și un surâs. Se instalase acum comod, arăta frumoasă, deși cam palidă. Fața îi era delicat desenată și dacă la prima privire părea mândră, bănuiesc că, obișnuindu-te cu ea, o vedeai treptat mai blândă.

— Îi mulțumesc doamnei din toată inima. Știu că a fost foarte bună cu copilul meu. Nici nu îndrăznesc să-i povestesc doamnei Hunt cine i-a ținut locul și a făcut ce trebuia să facă dânsa, are să se simtă rușinată și puțin geloasă.

Și astfel, cu cea mai mare prietenie, schimbă salutarile și, după ce ni se oferă cu toată bunătatea ceva de mâncat, ceea ce refuzăm ținând seama de ora târzie, am părăsit palatul Crécy.

În drumul nostru de întoarcere am trecut din nou prin fața teatrului. Totul era cufundat în tăcere și în întuneric. Mulțimea agitată se risipise, dispăruse - lămpile ca și începutul de incendiu se stinseseră și erau date uitării. A doua zi, ziarele aveau să arate că nu fusese vorba decât de o draperie pe care căzuse o scânteie și care luase foc, dar fusese stinsă într-o clipă.

24

MONSIEUR DE BASSOMPIERRE

CEI CARE TRĂIESC SINGURATICI, ale căror vieți se desfășoară în liniștea școlilor sau a altor sălașuri retrase între ziduri și departe de lume, sunt uneori meniți să dispară pe neașteptate și pentru multă vreme din amintirea prietenilor, a celor care își duc viața mai în mijlocul mulțimii. Fără o justificare imediată poate, și urmând uneori după o perioadă de mai neobișnuită intimitate - după o mulțime de mici împrejurări mai

animate a căror urmare firească ar fi părut să fie o întetire a relațiilor mai degrabă decât întreruperea lor —se produce o tăcere, o pauză, o liniște fără cuvinte, o perioadă întreagă de uitare. Și o asemenea pauză continuă, deopotrivă de desăvârșită și de neexplicată. Scrisoarea, comunicarea, odinioară frecvente, sunt întrerupte, vizitele, până atunci periodice, nu se mai produc. Cartea, scrisoarea, sau orice alte semne care vorbeau amintirii nu mai sosesc.

Întotdeauna există motive cât se poate de îndreptățite pentru asemenea pauze, dar cel părăsit nu le știe. Deși el a rămas nemișcat în chilia lui, legăturile sale continuă să se rotească în afară, în vălmășagul vieții. Același interval gol, care pentru el trece atât de încet încât până și ceasul pare să se fi oprit și orele fără aripi par să se târască asemenea unor pelerini obosiți care se opresc la marginea drumului – același interval colcăie poate de întâmplări și pare gâfâitor de aventuri pentru prietenii, săi.

Ermitul acesta – dacă este un ermit cu scaun la cap – își va stăpâni gândurile și-și va zăgăzui simțămintele în aceste săptămâni de iarnă lăuntrică, El va ști că Destinul i-a venit să-l imite în anumite clipe pe bursucul adormit și se va cuibări cât mai strâns, refugiindu-se într-o firidă din zidul vieții, supunându-se cu răbdare vânturilor care-l bat și curând îl închid, îmbrăcându-l în gheața care-l va păstra în vreme.

Nu-i rămâne decât să spună: „E bine așa, așa trebuie să stea lucrurile, din moment ce așa și stau“. Și poate că într-o zi sepulcrul acesta înzăpezit se va deschide, blândețea primăverii se va întoarce, soarele și vântul dinspre miazăzi vor ajunge iarăși până la el, gardurile vii vor înmuguri, trilurile păsărelelor și cântecul izvoarelor eliberate îl vor chema la o reînviere frumoasă. Poate că așa se va întâmpla, poate că nu. S-ar putea și ca înghețul să-i pătrundă până în inimă și ea să nu i se mai dezghețe niciodată. Când va veni primăvara, poate că o cioară sau o coțofană îi va mai dibui în spărtura din zid doar oasele înghețate. Dar chiar și atunci, totul va fi bine; trebuie să ne gândim că el știa de la început că e o ființă muritoare și că

Într-o zi trebuie să urmeze calea firii. Mai bine mai curând decât niciodată.

După acea seară de la teatru plină de întâmplări, urmară pentru mine șapte săptămâni la fel de pustii ca șapte foi albe de hârtie. Niciun cuvânt nu se înscria pe vreuna din ele, nicio vizită, niciun semn.

Cam pe la mijlocul acestei perioade, mă năpădi gândul că li se întâmplase ceva prietenilor mei din *La Terrasse*. Perioadele acestea pustii sunt mai întotdeauna înnorate pentru cei singuratici, nervii li se îndurerează de încordarea îndelungii așteptări; îndoielile, până atunci ținute deoparte, se adună acum compacte și – căpătând puteri prin acumulare – se revarsă asupra-le cu o forță devastatoare. Și noaptea însăși ajunge să-i fie neprielnică, iar somnul nu se mai împacă acum cu firea lui, tresăriri și tulburări îi bântuie culcușul, cete sinistre de vise rele cu grozăvii și nefericiri, cu tristețea părăsirii pe frunte își strâng forțele împotriva lor. Sărmanul însingurat! Se străduiește din răputeri să facă față nefericirii, însă rămâne slab și fără puteri în pofida acestor străduințe.

Către cea din urmă din aceste șapte săptămâni lungi am ajuns să recunosc ceea ce de-a lungul celorlalte șase mă străduisem din toate puterile să nu recunosc – convingerea că asemenea perioade de tăcere erau inevitabile, rezultatul unor împrejurări anume, o hotărâre a destinului, partea care-mi era mie hărăzită în viață. Înțelegeam mai ales că nu trebuia să-mi pun nicio întrebare, și că nu trebuia să mă plâng de aceasta. Desigur, nu mă condamnam că sufăr, mulțumesc cerului că aveam un simț al dreptății real care nu mă lăsa pradă exagerărilor prostești ale acuzațiilor împotriva mea însămi; și, departe de a-i condamna pe ceilalți pentru tăcerea lor, în sinea mea îi știam fără vină și în inima mea îi recunoșteam ca atare, era însă un timp prin care treceam cu greutate și cu istoveală și jinduam în sinea mea după vremuri mai bune.

Am încercat diferite expediente pentru a-mi umple zilele. Am început o broderie mai complicată, am studiat cu toată silința limba germană, m-am apucat să citesc cu sârg

cărțile cele mai groase și mai aride din bibliotecă, în toate eforturile, mă străduiam să fiu cât mai constantă. Făceam undeva vreo greșală? Foarte probabil că da. Știu doar că rezultatul a fost că mă simțeam ca cineva care roade o pilă pentru a-și astâmpăra foamea, sau care soarbe apă sărată pentru a-și potoli setea.

Ceasul chinurilor mele era cel în care sosea poșta. Din nefericire, știam bine asta și încercam zadarnic să mă fac să uit lucrul acesta, temându-mă de tortura așteptării și de momentul de dezamăgire amară care zilnic preceda și urma acelui moment de durere.

Îmi închipui că animalele captive în cușcă și hrănite astfel ca întotdeauna să fie pe punctul de a muri de foame își așteaptă hrana cum așteptam eu o scrisoare. O! — ca să spun adevărul și să las la o parte tonul acesta de falsă liniște pe care, ca să mi-l mai impun, ar însemna să-mi depășesc cu totul puterile — am trecut în aceste șapte lungi săptămâni prin spaime și suferințe amare, prin cazne lăuntrice stranii, prin mizerabile pierderi ale speranței, prin insuportabile clipe de deznădejde. Aceasta din urmă se apropia uneori atât de mult de mine încât îi simțeam răsuflarea de gheață. O simțeam ca un suflu rece care mă pătrunde adânc și-mi oprește orice tresăriri în inimă și mă aruncă pradă unei apăsări de nesuportat. Scrisoarea, scrisoarea atât de iubită, nu venea — și ea ar fi fost singura mângâiere și dulceață pe care aș fi putut-o aștepta în viață.

În chinurile acestei secete mă reîntorceam iarăși și iarăși la micul pachetel din caseta mea — cele cinci scrisori. Ce plină de strălucire mi se părea luna aceea de zile care văzuse răsărind pe cerurile ei aceste cinci stele! Mă reîntorceam la ele întotdeauna noaptea și, neîndrăznind să cer în fiecare seară câte o lumânare din bucătărie, mi-am procurat o lumânare de ceară și chibrituri cu care să mi-o aprind, și în ceasul de studiu mă furișam sus în dormitor și mă ospătam cu ceea ce reprezenta pâinea mea cea de toate zilele. Nu mă hrănea, sufeream în fața ei și ajunseseam slabă ca o umbră, altminteri nu eram bolnavă..

Stăteam acolo și citeam astfel într-o seară — simțind cum

puterea de a mai citi mă părăsea treptat, căci scrisorile acestea, citite de atâtea ori, își pierduseră substanța și înțelesul, aurul mi se pierdea în fața ochilor și mă jeluiam de marea mea dezamăgire – când deodată un pas grăbit s-a auzit alergând în sus pe scări. Cunoșteam pasul Ginevrei Fanshawe, fusese invitată la masă în oraș în seara aceea, revenea acum și venea să-și pună șalul și haina în garderobă.

Așa și era. Intră învestmântată în mătase viu colorată, cu șalul alunecându-i de pe umeri și cu buclele pe jumătate desfăcute de umezeala nopții căzându-i neglijente și grele pe gât. De-abia avusesem vreme să-mi închid la loc comoara în casetă, când ea ajunsese alături de mine. Părea să nu se afle în cea mai bună dispoziție.

— A fost o seară stupidă. Oamenii ăștia sunt niște prostănaci, începu ea.

— Cine? Doamna Cholmondeley? Credeam că găsești întotdeauna seratele ei încântătoare.

— N-am fost la doamna Cholmondeley.

— Zău? Ai găsit prieteni noi?

— A venit unchiul meu de Bassompierre.

— Unchiul de Bassompierre! Și nu-ți pare bine? Credeam că e favoritul tău.

— Ai crezut greșit. Omul acesta e odios. Îl urăsc.

— Pentru că e un străin sau pentru vreun alt motiv la fel de important?

— Nu e străin. Omul e englez de-a binelea, Dumnezeu știe, și avea și nume englezesc până acum vreo trei-patru ani. Maică-sa a fost străină, din familia de Bassompierre, și unele din rudele ei au murit și i-au lăsat lui niște proprietăți, un titlu și numele ăsta. Acum e un om mare.

— Și de asta îl urăști?

— Parcă nu știu eu ce spune mama despre el? Nici nu e unchiul meu, e însurat numai cu sora mamei. Mama îl detestă, zice că a omorât-o pe mătușa Ginevra cu răutatea lui. Parcă e un urs. Ce seară plicticoasă! continuă ea. Nici nu mă mai duc la palatul ăla al lui. Închipuie-ți că mă vezi străbătând o cameră cât toate zilele, singură, – și cum un

bărbat masiv de vreo cincizeci de ani se îndreaptă spre mine, iar după câteva momente de conversație îmi întoarce pur și simplu spatele și iese din cameră. Ce maniere! Cred că-l muștră conștiința, că toți de acasă spun că semăn leit cu mătușa Ginevra. Mama zice deseori că asemănarea asta e de-a dreptul caraghioasă.

— Tu ai fost singura vizitatoare?

— Singura? Da, și mai era și domnișorica, verișoara mea, o micuță răsfățată și răzgâiată.

— Domnul de Bassompierre are o fată?

— Da, da, nu mă mai plictisi și dumneata cu întrebările. O, Doamne! Ce obosită sunt! Căscă și lăsându-se să cadă fără ceremonie pe patul meu, adăugă: Se pare că domnișoara asta a fost aproape călcată în picioare la o înghesuială la teatru acum câteva săptămâni.

— A, da? Nu cumva au un palat mare pe *rue Crécy*?

— Chiar. De unde știi?

— Am fost și eu acolo.

— Da? Zău? Ca să vezi. În vremea din urmă ai cam fost peste tot. Mi-nchipui că mama Bretton te-a dus. Ea și cu Esculap au intrare liberă în apartamentele domnului de Bassompierre. Se pare că „băiatul meu John“ i-a dat asistență medicală domnișoarei cu prilejul accidentului de atunci. Accident? Haida-de! Numai afectare, așa! Nici nu cred că ar fi fost strivită cum merită pentru aerele pe care și le dă. Și acum s-a ajuns chiar la o mare intimitate, am și auzit vorbindu-se de una și de alta. O, ce stupizi mai sunt șiăștia cu toții!

— Cu toții? Parcă spuneai că ai fost singura lor vizitatoare.

— Așa am spus? Știi și dumneata, nu te mai uiți la ce vorbești când e vorba de o bătrână doamnă și băiatul ei.

— Doctorul și doamna Bretton au fost și ei în seara asta la domnul de Bassompierre?

— Da, da. În mărime naturală, și domnișoara a făcut pe gazda. Ce păpușică cu aere prețioase mai e și asta!

Acră și negăsindu-și locul de supărare, domnișoara Fanshawe începu să dea în vileag cauzele deprimării. Se

petrecuse o retragere din funcție a fostului său adorator, o diversiune sau chiar o totală dispariție a atențiilor și omagiilor cu care era obișnuită. Cochetăria ei nu mai avusese efect, vanitatea ei fusese jignită. Spumega acum.

— S-a făcut bine domnișoara de Bassompierre? am întrebat eu.

— La fel de bine ca și dumneata sau ca mine, fără nicio îndoială, dar e afectată, și-și dă aere de bolnavă ca să-i atragă atenția doctorului. Și s-o vezi pe bătrâna doamnă cum o ajută să se întindă, languros, pe canapea, și „băiatul meu John” care-i interzice să se tulbure prea tare și așa mai departe – pfui! o scenă de-a dreptul dezgustătoare.

— N-ai fi zis deloc așa, dacă nu s-ar fi schimbat, deodată obiectul atențiilor lui, dacă ai fi fost tu în locul domnișoarei de Bassompierre.

— Crezi? Nu pot să-l sufăr pe „băiatul meu John”.

— „Băiatul meu John”? La cine te referi? Mama doctorului Bretton nu-i spune niciodată așa.

— Așa ar trebui să-i spună. E un caraghios și un nesuferit, John ăsta.

— Spui un neadevăr când vorbești așa, și acum să știi că am ajuns și eu la capătul răbdării. Îți spun cu toată hotărârea să te ridici de pe patul meu și să părăsești camera asta.

— Ce te-ai înfierbântat așa? Te-ai făcut ca un mac de roșie la față. Mă și întreb uneori ce te face așa de sensibilă *à l'endroit du gros Jean*?¹ John Anderson, băiatul meu John! O, ce nume distins.

Tremurând de o exasperare pe care ar fi fost o nebunie să mi-o dau în vileag – căci nu mă puteam măsura cu această cochetă, cu acest fluture ușuratic – stinsei lumânarea, încuiiai sertarul și o lăsa singură, întrucât nu vroia să mă lase ea pe mine singură. Oricât era de neînsemnată, ajunsese să mă scoată din sărite.

A doua zi era joi și începea vacanța. După ce am terminat micul dejun m-am retras în prima sală de clasă. Ceasul cel temut, când sosea poșta, se apropia, și stam

¹ Când vine vorba de marele Jean

acolo așteptându-l așa cum o făptură care vede fantome își așteaptă spectrul. Era mai puțin probabil ca oricând să fi sosit o scrisoare, dar, oricât mă străduiam să nu mă gândesc la asta, nu-mi puteam scoate din minte că așa ceva era totuși cu putință. Pe măsură ce trecea vremea, o neliniște, aproape o spaimă, cu totul neobișnuită, puse stăpânire pe mine. Era o zi cu vânt de răsărit, aspru, iernatic, și intrasem de mai multă vreme în acea tovărășie posomorâtă cu vântul și cu schimbările vremii, atât de puțin cunoscută și atât de neînțeleasă celor sănătoși. Vântul dinspre nord și dinspre răsărit aveau o influență teribilă asupra mea, făcându-mi toate suferințele mai ascuțite, toate tristețile mai apăsătoare. Vântul dinspre miazăzi putea să mă liniștească, cel dinspre apus uneori chiar să mă înveselească, afară, firește, de cazul că aduceau pe aripile lor povara norilor de furtună, sub a căror apăsare și fierbințeală mi se istoveau puterile.

Oricât era de friguroasă și de întunecoasă ziua aceea de ianuarie, îmi amintesc că am ieșit din clasă și am alergat, fără bonetă pe cap, până în fundul grădinii, întârziind acolo printre boschetele golașe, în speranța deznădăjduită că, dacă poștașul va suna, nu voi fi acolo să-l aud, și poate astfel aveam să fiu cruțată de acea încordare nervoasă aproape de nesuportat care nu-mi dădea odihnă. Am zăbovit acolo până mi s-a făcut teamă că voi atrage atenția asupra mea prin lipsa prea îndelungată. Mi-am îngropat capul în șorț și mi-am astupat urechile de spaima că am să aud soneria aceea chinuitoare care, eram sigură, avea să fie urmată de tăcerea desăvârșită, de golul acela înspăimântător pentru mine. În cele din urmă m-am aventurat să pătrund iarăși în prima sală de clasă, unde, cum nu era încă ora nouă, nu intraseră elevele. Primul lucru pe care-mi căzură ochii a fost un obiect alb pe pupitrul meu negru, un obiect plat, alb. Sosise într-adevăr poșta și eu nu auzisem nimic. Rosine îmi vizitase chilia, și, asemenea unui înger, lăsase un semn al trecerii sale. Lucrul acela strălucitor de pe pupitrul meu era într-adevăr o scrisoare, o scrisoare adevărată, am văzut asta de departe, și, cum nu

aveam decât o singură persoană pe lume care să-mi scrie scrisori, era sigur că venea de la acea persoană. Își mai amintea deci de mine. Ce tresărire profundă de recunoștință mi-a străbătut atunci întreaga ființă!

Apropiindu-mă, aplecându-mă asupra pupitrului, privind scrisoarea aceasta, tremurând dar aproape cu certitudinea că voi vedea un scris cunoscut, mi-a fost dat să văd, dimpotrivă, o scrisoare cu totul necunoscută – cu un scris moale, femeiesc în locul literelor ferme, bărbătești. M-am gândit atunci că soarta era prea crudă cu mine și am spus, cu glas tare: „Ce cruzime!”

Dar am trecut și peste suferința aceasta. Viața rămâne viață, oricare i-ar fi suferințele, ochii și urechile ne rămân cu simțurile lor, chiar dacă speranța în ceea ce ar putea aduce ele plăcut dispare și sunetul care să mângâie cade în tăcere.

Am deschis biletul. Recunoaștem bine scrisul. Venea din *La Terrasse*, și spunea:

Dragă Lucy,

Îmi vine acum în minte că trebuie să te întreb ce ai făcut în toată vremea asta, de vreo lună sau două? Nu că aş crede că ți-ar fi greu să ne spui în amănunt ce ai făcut, cum ți-ai petrecut timpul. Cred că ești la fel de ocupată și fericită, cum suntem și noi aici. În ce-l privește pe Graham, relațiile lui profesionale se extind pe zi ce trece. Este atât de căutat, atât de prețuit încât îi spun că are să ajungă să-și dea aere. Ca o mamă bună ce sunt, fac tot posibilul să nu-i hrănesc vanitatea, de la mine nu aude nicio lingușire, cum bine știi. Și totuși, Lucy, e un băiat bun, maică-si îi crește inima când îl vede în fața ei. După ce aleargă de colo până colo ziua întreagă, și face față la cincizeci de firi deosebite și la o sută de capricii și mai și, trebuie uneori să asiste la multe suferințe mari – poate, chiar, cum îi spun eu câteodată, să le și provoace el însuși – noaptea se întoarce acasă, la mine, cu o dispoziție atât de egală, și bună, încât, cu adevărat, mi se pare că trăiesc la un fel de antipod moral și că ziua mea începe atunci când, în asemenea seri

de ianuarie, se termină pentru toți ceilalți.

Și totuși, mai are și el nevoie să fie ținut din scurt și corijat și strunit, și eu mă străduiesc să-i fac serviciul acesta, însă băiatul e atât de bine dispus încât nu există nimic care să-l scoată din sărite. Când îmi vine să cred că l-am supărat de-a binelea, se întoarce spre mine cu câte o glumă să-mi răspundă. Dar tu îl cunoști foarte bine și pe el și stările lui de spirit, și nu sunt decât o bătrână proastă să fac din el subiectul epistolei mele.

Despre mine – pot să-ți spun că bătrânul meu avocat din Bretton m-a vizitat de curând și că am intrat o vreme până la urechi în tot felul de probleme de afaceri. Doresc din toată inima să recâștig pentru Graham cel puțin, o parte din ce i-a lăsat tatăl său. El râde de grijile mele în privința asta și-mi cere doar să stau să-l admir cât de bine se pricepe el să aibă grijă de el însuși și de mine, și se întreabă ce și-o mai fi dorind bătrâna doamnă din ce n-are. Tot face aluzii la turbane albastre ca cerul, mă acuză că aș avea ambiția să port diamante, să țin servitori în livrea, să am un palat ca locuință și să conduc colonia britanică din Villette.

Pentru că a venit vorba de turbane albastre ca cerul, tare mult aș fi vrut să fi fost cu noi într-una din serile trecute. La drept vorbind a ajuns acasă tare obosit, dar după ce i-am servit ceaiul, s-a așezat pe scaunul meu cu obișnuitul lui egoism. Spre marea mea încântare, l-am văzut cum adoarme. (Știi cum îi place să mă necăjească și tot spune că aș fi somnoroasă, eu, care nu închid nicio clipă ochii în timpul zilei.) Cum mă uitam la el, așa dormind, mi s-a părut deodată frumos de tot, Lucy. Sunt o proastă că mă mândresc așa cu el, dar cum să evit asta? Arată-mi pe cineva care să i se poată compara. Ori încotro mi-aș întoarce ochii, nu văd pe nimeni asemenea cu el nici la Villette. Mi-a venit atunci în minte să-i joc o festă: am scos turbanul cel albastru ca cerul, și, umblând binișor de tot, i-am împodobit fruntea cu podoaba asta. Te asigur că nu-i ședea deloc rău. Arăta ca un oriental adevărat, doar că e prea blond. Însă nimeni nu-l mai poate acuza acum că ar fi prea roșcat – părul lui e la drept vorbind castaniu – un

castaniu întunecat, strălucitor, și când l-am înfășurat în cașmirul acela, era ca un bei sau un pașă tânăr cum nu te-ai fi săturat să vezi.

M-am distrat minunat așa, dar parcă tot numai pe jumătate, căci nu era nimeni alături de mine. Ar fi fost așa de bine să te afli și tu aici!

Curând s-a trezit și domnișorul. Oglinda de deasupra căminului i-a arătat repede ce-i cu el. Și, cum poți să-ți închipui, trăiesc acum cu frica și sub amenințarea răzbunării.

Dar să ajung la ce vroiam să-ți spun. Știu că joi e un fel de vacanță la școala din rue Fossette; să fii pregătită deci, pe la ceasurile cinci după-amiază, căci am să trimit atunci trăsura să te aducă aici, în La Terrasse. Vino negreșit, s-ar putea să-ți întâlnești niște cunoștințe mai vechi. Până atunci, la revedere, înțeleapta, grava, serioasa, scumpa mea fină.

*A ta, foarte sinceră,
Louisa Bretton*

O scrisoare ca asta era în măsură să-mi mai ridice moralul! S-ar fi putut, desigur, să rămân tristă și după ce am terminat-o, însă eu eram mai liniștită. Poate nu chiar înveselită, însă ușurată. Cel puțin, știam că prietenii mei erau sănătoși și fericiți, nu i se întâmplase niciun accident lui Graham, mama lui nu se îmbolnăvisese – acestea fiind calamitățile care-mi obsedaseră atâta vreme visele și gândurile. Și simțămintele lor pentru mine erau așa cum fuseseră dintotdeauna. Și totuși, ce ciudat era acum să mă gândesc ce fuseseră aceste șapte săptămâni pentru doamna Bretton și să le compar cu ce însemnaseră pentru mine. Și de asemenea mă gândeam că e o mare înțelepciune din partea oamenilor aflați într-o situație deosebită să-și țină cumpătul și să nu declare sus și tare cât de mult îi doare o asemenea situație. Lumea poate să înțeleagă foarte bine ce înseamnă să mori din lipsă de hrană. Prea puțini însă pot să te înțeleagă sau să simtă

odată cu tine ce înseamnă să înnebunești de prea multă singurătate. Vezi astfel câte un captiv de multă vreme îngropat în singurătate cum iese la lumina zilei nebun sau îndobitocit, – cum l-au părăsit mințile – cum simțurile, la început iritate, au trecut prin suferințe fără nume și au amorțit cu totul – și iată o temă prea complicată pentru gândurile simple, prea abstractă pentru înțelegerea, obișnuită. Și să mai încerci să vorbești despre asta! E ca și cum te-ai opri într-o piață publică din vreun oraș european și ai încerca să dai glas întunecatelor proverbe cu care nebunul acela împărătesc, Nabucodonosor, încerca să le vorbească caldeenilor lui uimiți. Și poate că multă, multă vreme de acum înainte, mințile pentru care asemenea gânduri nu sunt o taină, care se lasă stăpânite de asemenea reflecții – vor rămâne puține, și greu de întâlnit. S-ar putea prea bine ca multă vreme de acum încolo să se mai creadă că doar lipsurile fizice merită mila, că tot restul e deșertăciune. Când lumea noastră era mai tânără și mai curată decât acum, încercările morale erau taine încă și mai greu de înțeles.

Frigul aspru, încremenit, al dimineții, a fost urmat mai târziu, în ziua aceea, de un suflu de gheață venit din stepele rusești. Aerul înghețat, suflând peste întinderile noastre mai temperate, le-a cufundat în înghețuri. Un cer apăsător, posomorât și greu de zăpadă, pogora dinspre miazănoapte așternându-se asupra Europei. Către după-amiază a început chinul. Mi-era teamă că n-are să mai vină trăsura, atât se dezlănțuia de aspră și sălbatică furtuna albă. Însă puteam avea încredere în nașa mea! Odată ce formulase invitația, dorea să-și și vadă oaspetele. Pe la ceasurile șase, am fost luată pe sus din trăsură, trecută peste treptele acoperite de zăpadă ale micului castel și lăsată în fața ușii din *La Terrasse*.

Trecând repede prin vestibul și sus pe scări spre salon, am regăsit-o pe doamna Bretton, luminoasă ca o zi de vară. Dacă aș fi fost de două ori mai înghețată decât eram, sărutul ei plin de bunătate și îmbrățișarea din inimă tot m-

ar fi încălzit. Obişnuită de atâta vreme cu încăperi reci, cu scânduri goale, cu bănci negre, cu pupitre şi sobe întunecate, salonul cel albastru mi se părea o minune. Fie numai şi în focul aprins ca pentru sărbătorile Crăciunului era o splendoare limpede şi împurpurată care mă ameţea.

Naşa mea îmi reţinu mâinile într-ale ei şi mă certă că eram parcă mai slabă de când nu mă mai văzuse. Apoi observă că vântul de afară îmi ciufulise părul, şi mă trimise sus să mă aranjez şi să-mi dau jos şalul.

Intrând în fosta mea cămăruţă verde ca marea, constatai că şi aici ardea un foc luminos şi erau aprinse multe lumânări. Câte o flacăra mare ardea de o parte şi de alta a oglinzii imense, însă între aceste lumânări şi în faţa oglinzii se arăta o siluetă gătindu-se – o făptură aeriană, pură, mică, subţire, albă – o creatură a iernii.

Mărturisesc că o clipă m-a dus gândul la ce-mi spusese odată Graham despre iluziile mele spectrale. Cu ochi neîncrezători am cercetat această siluetă. Era îmbrăcată în alb, ici şi colo cu câte un punct de culoare stacojie, cingătoarea îi era roşie, avea în păr ceva ca o floare, strălucitoare, o coroniţă cu o lucire vie. Spectrală sau nu, făptura aceasta n-avea nimic înfricoşător, aşa că am înaintat cu curaj în cameră.

Întorcându-se în grabă spre mine, ochii ei mari au sclipit dintre genele ei lungi, către faţa mea, intrusa. Genele îi erau întunecate pe cât îi erau de lungi şi îmblânzeau sub arcuirea lor globurile care mă priveau de acolo.

— Ah! ai venit! spuse ea ca un suflu, cu glas blând, liniştit, şi-mi surâse încet, cu o intensitate ciudată.

Acum o recunoşteam. Îi văzusem o dată faţa cu trăsăturile atât de fine şi delicate. Nu s-ar fi putut să n-o recunosc.

— Domnişoara de Bassompierre! spusei.

— Nu, mi se răspunse, nu sunt domnişoara de Bassompierre pentru dumneata.

N-o mai întrebai atunci cum trebuia să-i spun, ci am aşteptat să mă informeze ea însăşi.

— Te-ai schimbat, dar ai rămas aceeaşi, spuse,

apropiindu-se și mai mult de mine. Îmi amintesc bine de dumneata – fața, felul în care te miști, culoarea părului, trăsăturile feței...

Înaintasem spre cămin și ea se opri în fața mea privind-mă, și, pe măsură ce mă privea, propriul ei chip exprima tot mai limpede ce simțea și gândea ea, până când ochii i se înrourară.

— Aproape îmi vine să plâng când mă gândesc atât de departe în urmă, spuse, dar să nu crezi că sunt o ființă tristă sau sentimentală, dimpotrivă, acum sunt fericită și veselă.

Interesată, dar neștiind ce să spun, rămăsei tăcută. În cele din urmă, am bâiguit:

— Cred că nu te-am mai întâlnit niciodată până în seara aceea, acum câteva săptămâni, când ai fost lovită de mulțimea de acolo.

Ea surâse.

— Ai uitat așadar că m-ai ținut pe genunchi, că mă duceai în brațe, că am împărțit chiar și perna dumatăle? Nu-ți mai aduci aminte de noaptea aceea când am sosit, plângând ca un copil răsfățat, lângă patul dumatăle și m-ai primit alături de dumneata? Nu-ți mai aduci aminte de consolarea și mângâierea cu care ai alinat o deznădejde atât de crudă? Du-te cu gândul îndărăt la Bretton. Gândește-te la domnul Home.

În sfârșit, am înțeles totul.

— Așadar ești micuța Polly?

— Sunt Paulina Mary Home de Bassompierre.

Cum poate să ne schimbe trecerea vremii! Micuța Polly păstra în trăsăturile ei delicate și palide aceeași simetrie frumoasă, aceeași expresie mereu schimbătoare, aceeași sigură făgăduință de grație și farmec. Însă Paulina Mary ajunsese acum frumoasă – nu o frumusețe care să-ți izbească privirile ca un trandafir – rotunjită, desăvârșită, sănătoasă, nu cu aspectul durduiu și trandafiriu, ca blonda ei verișoară Ginevra. Cei șaptesprezece ani pe care-i avea îi dăruiseră un farmec mai rafinat, mai tandru, care nu-i stătea nici în tenul – de altminteri limpede și frumos –, nici

În trăsăturile feței, – deși avea trăsături frumoase și trupul proporționat admirabil –, ci mai degrabă, cred în strălucirea care îi iradia dinăuntru. Nu era asemenea unui vas opac, oricât de costisitor și prețios alcătuit, ci ca o lampă cu lucire castă, păzind de atingere, dar neascunzând din fața adoratorilor o flacăra veselă și plină de viață. Vorbind despre farmecul ei nu exagerez, mi se părea cu adevărat foarte real și cuceritor. Era ceva, chiar dacă de proporții delicate, care îi insufla o demnitate asemenea unei violete delicate și o făcea mai presus de cea mai înflorită camelie – decât dalia cea mai învoalată pe care ai fi putut-o întâlni.

— A, și-ți mai amintești de vremurile de demult, de la Bretton?

— Poate mai bine chiar decât dumneata, îmi răspunse, îmi amintesc totul, până în cele mai mici amănunte, nu numai de vremea aceea, ci și de zilele acelor vremuri și de ceasurile acelor zile.

— Dar tot trebuie să fi uitat câte ceva.

— Foarte puțin, cred.

— Erai pe atunci o făptură micuță cu simțăminte foarte vii. Nu se poate să nu fi depășit de mult impresiile pe care bucuriile și durerile de atunci, afecțiunile de atunci și suferințele de atunci ți le-au întipărit în minte.

— Crezi poate că i-am uitat pe cei pe care i-am iubit atunci și în ce măsură îi iubeam când eram copil?

— Ce era viu atunci trebuie să se fi tocit, ce era pregnant, proaspăt – impresiile acelea puternice –, s-au șters fără îndoială.

— Am păstrat o amintire vie despre zilele de atunci.

Părea să fie sinceră. Ochii ei erau ochii unei ființe care își aduce aminte, ai unei făpturi a cărei copilărie nu se șterge ca un vis și a cărei tinerețe nu pierde asemenea unei raze de soare. Nu era o ființă care să-și ia viața la întâmplare și în chip incoerent, pe fragmente. Era în măsură să rețină și să strângă laolaltă totul, să-și treacă prin minte totul adesea de la început, și astfel să crească ea însăși în armonie și în consecvență pe măsură ce creștea în vârstă. Și, cu toate acestea, parcă nu prea credeam cu toată convingerea că

chiar toate imaginile care-mi reveneau și mie acum în minte erau deopotrivă de vii și de vizibile și pentru ea. Atașamentul ei puternic de atunci, capriciile și certurile cu un tovarăș de joacă pe vremuri iubit, devotamentul răbdător și real al inimii ei de copil, temerile ei, rezervele ei atât de delicate, suferințele ei, durerea, atât de vie a despărțirii... Mă gândeam la toate astea și clătinam fără să vreau din cap, neîncrezătoare. Ea insista.

— Copilul de șapte ani de atunci trăiește și acum în fata de șaptesprezece ani, spuse.

— Pe vremea aceea ți-ai foarte mult la doamna Bretton, spusei, vrând s-o pun la încercare.

Ea mă corectă de îndată.

— Nu excesiv de mult, spuse. Îmi plăcea, o respectam, așa cum sunt gata să fac și acum. Mi se pare foarte puțin schimbată.

— Nu s-a schimbat prea mult, am recunoscut eu.

Am rămas tăcute câteva clipe. Privind în jurul ei prin cameră, spuse:

— Sunt aici unele din lucrurile care erau pe atunci la Bretton. Îmi amintesc de pernița asta cu ace și de oglinda asta.

Era limpede că nu se înșelase când își apreciase singură atât de exact ținerea de minte sau, cel puțin, nu se înșela prea mult.

— Crezi deci că ai fi recunoscut-o pe doamna Bretton? urmai eu.

— Îmi aduceam perfect de bine aminte de ea. Trăsăturile ei, tenul ei măsliniu, părul ei negru, înălțimea, mersul, glasul.

— Pe doctorul Bretton, însă, continuai eu, nici nu se pune problema, și dealtfel cum te-am văzut la prima reîntâlnire cu el, am constatat că îți este străin.

— În prima noapte, atunci, am fost și eu încurcată, răspunse ea.

— Cum s-a întâmplat să ajungă să se recunoască, el și cu tatăl dumitale? am întrebat.

— Au schimbat cărțile de vizită. Numele Graham Bretton

și Home de Bassompierre au dat naștere la întrebări și explicații. Asta a fost a doua zi, însă chiar dinainte începusem să înțeleg ceva.

— Cum așa - să înțelegi ceva?

— Vezi și dumneata, îmi spuse, ce ciudat e că atâția oameni par să ajungă atât de încet la înțelegerea adevărului - nu să vadă adevărul, să-l simtă! Când doctorul Bretton mi-a făcut mai multe vizite, când s-a așezat lângă patul meu și a stat de vorbă cu mine, când i-am observat privirea ochilor, expresia buzelor, forma bărbiei, felul în care își ține capul, și tot ceea ce observăm de obicei la oamenii cu care avem de-a face - cum puteam să nu mă las dusă cu gândul la Graham Bretton? Graham era mai zvelt decât acum, și nu ajunsese atât de înalt, avea o față mai blândă, și un păr mai lung și mai deschis la culoare și vocea nu prea adâncă, ca a unei fete parcă. Inșă totuși el este Graham, așa cum eu sunt micuța Polly și cum dumneata ești Lucy Snowe.

Și eu credeam același lucru, însă mă miram acum să-mi regăsesc gândurile oglindite cu atâta fidelitate în gândurile ei. Sunt anumite lucruri în care atât de rar ne întâlnim cu alții încât ni se pare un miracol să se întâmple aceasta.

— Dumneata și cu Graham ați fost pe vremuri tovarăși de joacă.

— Și dumneata mai ții minte asta? mă întrebă ea la rândul ei.

— Fără îndoială că și el are să-și aducă aminte de asta, spusei.

— Nu l-am întrebat. Puține lucruri m-ar surprinde mai mult decât dacă aș afla că ține și el minte. Presupun că a rămas același om, vesel și bine dispus și lipsit de griji?

— Așa era pe atunci? Așa ți se părea? Așa ți-l aduci aminte?

— Aș putea spune că nici nu mi-l aduc aminte altfel decât așa. Uneori era în dispoziție de studiu, alteori era vesel, dar, fie că era ocupat cu cărțile fie dispus să se joace, se gândea în primul rând la cărți sau la joacă, nu prea dădea atenție la cei împreună cu care studia sau care-i erau

tovarăși de joacă.

— Dar să știi că avea o slăbiciune pentru dumneata.

— Pentru mine? O, nu! avea alți tovarăși de joacă – colegii lui de clasă. Eu nu prea prezentam importanță pentru el, decât uneori, duminicile. Da, duminicile, era bun cu mine. Îmi amintesc cum mă plimbam cu el, ținându-l de mână, până la biserica Sfânta Maria, și cum îmi găsea imnurile în cartea de rugăciuni, și ce bun și liniștit era în serile de duminică! Atât de liniștit pentru un băiat ca el, plin de viață și mândru altminteri. Era plin de răbdare față de greșelile mele când învățam să citesc. Știai că poți avea oricând încredere în el, căci niciodată nu pleca în serile acelea de acasă. Mie mi-era mereu frică să nu accepte cine știe ce invitație și să nu ne părăsească, însă nu a făcut-o niciodată și părea că niciodată n-ar avea chef de așa ceva. Acum, bineînțeles că nu mai poate fi la fel. Presupun că duminica e acum ziua când doctorul Bretton e invitat la masă în oraș...

— Copii, veniți jos încoace! ne strigă doamna Bretton de jos.

Paulina ar mai fi vrut să zăbovească aici, însă eu preferam să coborâm. Am pornit spre salonul de jos.

25

MICUȚA CONTEȘĂ

ORICÂT ERA DE VESELĂ DE FELUL ei nașa mea, și oricât se străduia să ne facă să ne simțim cât mai bine, în seara aceea peste *La Terrasse* nu a domnit cu adevărat buna dispoziție până când, prin vuietul dezlănțuit al nopții de iarnă, nu s-au auzit sunetele vestind sosirea bărbaților. Cât de adesea, când femeile și fetele stau comod instalate la gura focului, inimile și închipuirile lor sunt condamnate să se despartă de căldura în care stau așezate, și împinse în noapte să rătăcească pe cărări

întunecate, să înfrunte vremea rea, să se zbată prin furtuni de zăpadă, să aștepte în fața unor porți singuratice sau să se piardă în urletul vânturilor, pândind și ascultând să vadă și să audă pe tatăl, pe fiul, pe soțul lor care se îndreaptă spre casă.

Tatăl și fiul ajunseră și ei în cele din urmă la castel, căci în seara aceea contele de Bassompierre îl însoți pe doctorul Bretton. Nu știu care din noi trei a auzit cea dintâi caili. Asprimea, violența furtunii ne-a îndemnat să alergăm în jos pe scări ca să-i întâmpinăm și să-i salutăm pe cei doi bărbați care soseau, însă ei ne-au atras atenția să ne ținem deoparte: amândoi erau albi de tot – doi munți de zăpadă. Doamna Bretton, văzându-i cum se înfățișează, le porunci să se îndrepte îndată spre bucătărie, interzicându-le, sub pedeapsă strașnică, să pună piciorul pe covorul de pe scara ei până când n-aveau să lepede înfățișarea aceasta de Moș Crăciun. I-am urmat și noi în bucătărie. Era o bucătărie „olandeză”, pitorească și plăcută. Micuța contesă dansa în cercuri în jurul înălbitului ei tată, bătând din palme și strigând:

— Tăticule, tăticule, parcă ești un urs polar, uite așa mare!

Ursul se scutură atunci și micuța silfidă albă se feri înveselită de picăturile înghețate care îi zburară pe alături. Reveni însă curând de tot, râzând din toată inima, dornică să-l ajute să iasă din înfățișarea lui polară. În cele din urmă, contele, părăsindu-și șuba, amenință să se răstoarne sub avalanșa ei.

— N-ai decât, spuse ea, gata să accepte revărsarea blăniilor pline de zăpadă, și când contele o deschise deodată asupra-i, se scutură sărind departe de el, asemenea unei căprioare.

Mișcările ei aveau suplețea vie, grația catifelată a unei pisicuțe. Râsul îi era mai limpede decât sunetul argintului sau al cristalului. Când luă într-ale ei mâinile tatălui să le încălzească, când se ridică în vârful picioarelor să-i ajungă la buze să-i dea un sărut, părea să-i plutească în jurul capului o aureolă de încântare plină de iubire. Seriosul și

respectatul ei părinte și stăpân o privea cum privesc bărbații în toată firea ființele iubite ca pe ochii din cap.

— Doamnă Bretton, spuse el, ce mă fac eu cu fata sau fetișcana asta a mea? Nu mai crește deloc nici în înțelepciune și nici la statură. Nu ți se pare că a rămas tot același copil de acum zece ani?

— Nu poate fi mai copil decât băiatul ăsta mare al meu, spuse doamna Bretton, care era în conflict cu fiul său în legătură cu o schimbare de îmbrăcăminte, schimbare pe care ea o considera necesară și la care el se opunea.

El se opri în picioare în fața dulapului olandez din bucătărie, râzând și ținând-o departe de el cu brațul întins.

— Haide, mamă, spunea el, ca să ajungem la un compromis, și ca să ne dobândim căldura lăuntrică și pe dinafară, să umplem o cupă ca de sărbătoare și să bem în cinstea Vechii Anglii aici, în fața căminului.

Astfel, în timp ce contele se opri în fața focului și Paulina Mary mai dansa încă încoace și încolo – fericită și liberă – prin bucătăria imensă cât un hol, doamna Bretton însăși dădu instrucțiuni Marthei să pregătească castronul de puncte și, turnând apoi băutura într-un urcior din Bretton. Ni se servi la fiecare, încă aburind, câte o sorbitură dintr-un ibric de argint – de fapt o cupă rămasă de la botezul lui Graham.

— În amintirea vremurilor de demult, spuse contele ridicându-și cupa strălucitoare spre luminările din înalt. Apoi, privind-o pe doamna Bretton:

*Amândoi ne-am bălăcit în pârau
De la soarele dimineții până la cină
Dar apele au țesut între noi un zgomot confuz
Din vremea de altădată.*

*Și desigur că ai să fii însăși cana de o jumătate
Și desigur că vei fi a mea
Și va fi încă timp să gustăm o cupă de bunătate*

— Scoția! bătrâna Scoție! strigă Paulina – tăticul vorbește în dialectul scoțian, el e scoțian, în parte. Suntem Home și Bassompierre, din neamul caledonian și galic.

— Să fie un dans scoțian acesta pe care-l joci tu acum, zână din Highland? o întrebă tatăl ei. Doamnă Bretton, o să vedeți aici, în mijlocul bucătăriei, cum începe să se rotească un inel de lumină verde. Nu m-aș încumeta să spun că e o creatură firească, e ceva ciudat cu fata asta.

— Roag-o pe Lucy să danseze acum cu mine, tată, uite-o aici pe Lucy Snowe.

Domnul Home (mai păstra încă în persoana lui mult din domnul Home, la fel de mult ca din nobilul de Bassompierre), îmi întinse mâna, spunându-mi cu bunătate „că-și aducea bine-aminte de mine, și chiar dacă memoria lui n-ar fi fost atât de bună, numele meu revenea atât de des pe buzele fiicei lui și ascultase atâtea povești despre mine încât îi eram o veche cunoștință”.

Cu toții gustaserăm acum din castronul cu puncte, mai puțin Paulina, al cărui pas de dans, de zână, nimeni nu se gândea să-l întrerupă, însă ea nu voia să fie trecută cu vederea și nici să-și piardă vreunul din privilegiile ei de ființă ca toată lumea.

— Lasă-mă să beau și eu, îi spuse lui Graham când el își așeză cupa pe raft mai sus decât putea ea să ajungă.

Doamna Bretton și domnul Home erau acum adânciți într-o discuție. Doctorul John îi urmărise dansul fantastic și era limpede că îi plăcuse. Fără să vorbim de frumusețea și armonia mișcărilor, deosebit de grațioase pentru ochiul lui atât de iubitor de frumos, felul ei liber de a se purta aici, în casa mamei lui, îl încânta. I se părea iarăși că ea e un copil – devenise din nou, aproape, vechea lui tovarășe de joacă. Mă întrebam acum cum avea să i se adreseze, până acum nu-l auzisem spunându-i ceva. De la primele lui cuvinte se vădi că „micuța Polly” din zilele de altădată îi revenise în

¹ Două strofe dintr-un vechi cântec popular de origine scoțiană, redactate de autoare în limba scoțiană.

amintire, poate și ca urmare a bunei ei dispoziții copilărești din seara aceasta.

— Vrea oare domnișoara cupa aceasta de băutură?

— Parcă ți-am spus. Credeam că te-am făcut să înțelegi dorința asta a mea.

— N-aș putea pentru nimic în lume să consimt la așa ceva. Îmi pare sincer rău, însă îmi este cu neputință.

— De ce? Acuma m-am făcut bine de tot. Un singur pahar n-are cum să-mi strice. E vin?

— Nu, și nici rouă.

— Nici nu vreau rouă, nu-mi place roua. Ce este atunci?

— Bere - bere tare - de octombrie; fermentată cred când eu nici nu mă născusem.

— Ce interesant. E bună?

— Extrem de bună.

Și își coborî cupa, își mai administră sieși încă o măsură din acest concentrat elixir, cu expresie de o mare mulțumire în ochii lui ironici, punând apoi cu solemnitate cupa la loc pe raftul ei.

— Și mie mi-ar plăcea puțină, spuse Paulina, ridicând ochii spre el. N-am băut niciodată bere din asta veche de octombrie. E dulce?

— Primejdios de dulce, spuse Graham.

Ea continuă să-l privească, cu ochii ridicați spre ei și exact cu expresia unui copil care jinduiește după o delicată ce-i este interzisă. În cele din urmă doctorul se înduplecă, își luă cupa de pe raft și consimți să-i îndeplinească dorința lăsând-o să guste din mâinile lui. Ochii lui, întotdeauna expresivi când mărturiseau simțăminte plăcute, luminoși și surâzători, spuneau și acum că e o mulțumire și pentru el, și-și prelungi această plăcere având grijă să nu lase decât câte o picătură, pe măsură ce înclina cupa, să ajungă până la buzele care îmbrățișau marginea vasului de argint.

— Încă puțin - puțin de tot, spunea ea, capricioasă, atingându-i mâna cu vârful degetului ca să-l facă să încline tot mai mult cupa, mai generos. Are gust de mirodenii și de zahăr, dar uite că nici nu pot să-i simt gustul, îți ții

Încheietura așa de țeapănă și ești atât de colțuros.

El consimți, șoptindu-i însă grav:

— Să nu mă spui mamei sau lui Lucy, s-ar putea ca ele să nu fie de acord.

— Nici eu nu sunt de acord, spuse ea, trecând la alt ton și la alt fel de a se purta de îndată ce-și făcuse gustul sorbind din cupa ținută de el, ca și cum această licoare ar fi avut efectul s-o dezamăgească, dezlegând farmecul sub care ar fi stat până atunci. Găsesc că are orice fel de gust numai dulce nu. E amară și caldă și mă face să-mi pierd respirația. Berea asta veche de octombrie o doream doar atâta vreme cât mi-era oprită. Mulțumesc, nu mai vreau.

Și, cu o mică plecăciune – neglijentă, dar la fel de plină de grație ca și dansul ei dinainte – se îndepărtă de el și se îndreptă către tatăl ei.

Îmi venea să cred că spusese adevărul. Copilul de șapte ani mai trăia încă în fata de șaptesprezece.

Graham privi în urma ei puțin cam contrariat, puțin cam încurcat. Privirile lui reveniră des spre ea în restul serii, însă ea părea să nu-l mai bage în seamă.

Când urcarăm în salon să bem ceaiul, ea îl luă de braț pe tatăl ei. Locul ei firesc părea să fie alături de dânsul. Ochii și urechile ei îi erau închinete numai lui. El și cu doamna Bretton au susținut dealtfel mai toată conversația în seara aceea, și Paulina era cea mai bună ascultătoare pe care și-ar fi dorit-o ei, cât se poate de atentă la tot ce se spunea, cerând uneori să i se repete vreun amănunt sau vreo întâmplare din ce povesteau ei. „Și tu unde erai la vremea aceea, tată?” „Ce-ai spus tu atunci?” „Și i-ai spus atunci doamnei Bretton ce se întâmplase?” Astfel insista pe lângă el să-i explice totul.

În seara aceea nu se mai lăsă cuprinsă de izbucniri de veselie ca mai devreme. Izbucnirile ei copilărești încetaseră pentru moment; acum era liniștită, gânditoare, docilă. Îți făcea plăcere să o vezi cum le urează la toți noapte bună când a trebuit să mergem la culcare. Felul ei de a fi față de Graham era plin de demnitate, în plecăciunea ei ușoară și în surâsul ei abia simțit vorbea contesa și Graham nu putea

face altceva decât să pară cât se poate de serios și să se încline la fel de grav. Vedeam bine că nu știe nici el cum să-și împace în gând imaginea fetei dansând cu cea a doamnei plină de noblețe și delicatețe.

A doua zi, când ne reîntâlnirăm cu toții la micul dejun, încă proaspeți și înviorați după abluțiunile matinale, doamna Bretton emise ca un decret hotărârea că nimeni, în afară de cei care nu erau siliți de stricta necesitate, nu avea să părăsească în acea zi casa. Dealtfel, orice încercare de a ieși părea sortită eșecului, zăpada spulberată întuneca geamurile și, aruncându-ți ochii afară, vedeai cerul și văzduhul în jur încărcate și posomorâte, vântul și zăpada războindu-se cu toată puterea. Acum nu mai ninge, însă zăpada căzută peste noapte era purtată de vânt, Spulberată de izbucnirile vântului, care-i dădeau forme fantastice.

Contesa era de aceeași părere cu doamna Bretton.

— Tata nu trebuie să iasă astăzi, spuse ea, așezându-și un scaun alături de fotoliul tatălui său. Am să am eu grijă de el. Nu te mai duci astăzi în oraș, nu-i așa, tată?

— Da și nu, fu răspunsul. Dacă tu și cu doamna Bretton sunteți foarte bune cu mine, Polly – bune de tot, știi, și pline de atenții, dacă o să mă cocoloșiți în toate felurile, s-ar putea să mă convingeți să mai aștept o oră după micul dejun, să văd dacă vântul acesta ca un tăiș de cuțit se mai potolește. Dar, uită-te și tu, nici nu mi-ai servit micul dejun, nu ai niciun fel de grijă de mine, mă lași pur și simplu să mor de foame.

— Repede! Vă rog, doamnă Bretton, să-i servim cafeaua! se rugă Paulina, și în vremea asta o să am grijă de contele de Bassompierre și în alte privințe. De când a ajuns conte are nevoie de tot felul de atenții.

Tăie pe dată o felie de pâine și pregăti o tartină.

— Uite, tăticule, ai aici și o ruladă gata pregătită, spuse. Și mai e și marmeladă, chiar marmelada pe care o aveam pe vremuri la Bretton și despre care tu spuneai că-i bună de tot, de parcă ar fi făcută în Scoția.

— Și pe care micuța domnișoară de atunci o tot cerea ca

să-i ofere băiatului meu - asta mai ții minte? interveni doamna Bretton. Ai uitat cum veneai pe lângă mine și mă apucaii de braț să-mi șoptești: „Vă rog, doamnă, — ceva bun de tot pentru Graham, puțină marmeladă, sau miere, sau dulceață?”

— Nu, mamă, spuse doctorul John râzând, dar cu toate acestea roșindu-se la față, sunt sigur că nu e chiar așa - nu se poate să-mi fi plăcut vreodată asemenea lucruri.

— Îi plăceau sau nu-i plăceau, Paulina?

— Îi plăceau, afirmă Paulina.

— Nu trebuie să roșești din cauza asta, John, îi spuse domnul Home. Mie îmi plac chiar și acum și mi-au plăcut întotdeauna. Și Polly nu-și arăta decât inima ei bună atunci când avea grijă de micile plăceri ale prietenilor ei. Eu am învățat-o bunele maniere și în ce privește nimicurile astea - și nu o las nici acum să le uite. Polly, oferă-mi te rog o felie din limba asta grozavă.

— Poftim, tăticule, dar ține minte, te rog, că ești servit atât de bine numai cu condiția să te lași convins să rămâi aici toată ziua.

— Doamnă Bretton, spuse contele, cum să fac să scap de fata asta a mea, - s-o trimitem la școală? Nu știți dumneavoastră pe aici vreo școală potrivită?

— Acolo unde este Lucy - pensionul condus de *Madame Beck*.

— Domnișoara Snowe predă la o școală?

— Sunt profesoară, spusei eu.

Și eram chiar bucuroasă că mi se oferea prilejul să o spun. De câțeva vreme mă simțeam parcă într-o situație falsă. Doamna Bretton și fiul ei îmi cunoșteau situația socială, însă contele și fiica lui nu știau nimic despre mine. S-ar fi putut întâmpla ca felul lor de a se comporta cu mine să se schimbe, în unele nuanțe cel puțin, aflând mai bine ce loc ocup eu în societate. Am spus vorbele de mai sus fără ezitare, însă un roi de gânduri pe care nu le anticipasem și nu mi le evocasem înainte se ridică încetșosat la aceste vorbe făcându-mă să suspin fără să vreau. Domnul Home nu-și ridică ochii de pe farfuria cu micul său dejun cam

două minute și nici nu spusese vreo vorbă. Poate că nici nu-mi înțelesese cuvintele, poate că se gândea că față de o mărturisire de acest fel politețea interzicea orice fel de comentariu. Scoțienii sunt oameni cu o mândrie proverbială, și oricât de nepretențios părea domnul Home în purtarea lui, oricât de simplu în obiceiurile și gusturile lui, eu avusesem de la început impresia că nu-i lipsea cu totul această însușire. Să fi fost vorba la el de o falsă mândrie? Să fi fost o demnitate reală? Las această problemă fără răspuns. Nu pot să răspund decât în ce privește atitudinea lui față de propria mea persoană. Atunci, ca și întotdeauna dealtfel, s-a arătat același gentleman în adevăratul înțeles al cuvântului.

Prin firea lui, era un om sensibil, dar care știa și să cumpănească bine lucrurile. Asupra emoțiilor și reflecțiilor sale se așternea o umbră de melancolie, care, în clipe de tulburare și de contrarietate, devenea chiar un nor. Nu știa prea multe lucruri despre Lucy Snowe, iar ce știa nici nu prea înțelegea exact. La drept vorbind, părerile greșite pe care și le formase despre persoana mea mă făcuseră uneori să surâd. Însă era conștient de faptul că viața mea se desfășura mai mult în locuri lipsite de soare și înțelegea că mă străduiesc să rămân din toate punctele de vedere onestă și dreaptă. Dacă ar fi putut, ar fi fost gata să mă ajute. Chiar dacă nu avea prilejul să mă ajute, îmi dorea din toată inima numai bine. Când își întorcea privirile spre mine, ochii îi erau totdeauna blânzi și buni, când îmi adresa cuvântul, glasul lui era plin de bunăvoință.

— Meseria dumitale, îmi spusese, este grea. Ți doresc sănătatea și puterea de a obține în ea tot succesul.

Micuța și frumoasa lui fată nu primi această informație chiar cu tot atâta liniște. Ea îndreptă spre mine ochii larg deschiși de uimire – aproape chiar de dezamăgire.

— Ești profesoară? strigă. Apoi, după ce se opri un timp asupra acestei idei greu de primit cu calm: Ca să vezi, nici nu m-am gândit vreodată ce faci cu adevărat în viață, și nici nu mi-a trecut prin cap să te întreb. Pentru mine ai fost întotdeauna Lucy Snowe.

— Și acum cine sunt? nu m-am putut stăpâni să o întreb.

— Ești tot dumneata însăși, bineînțeles. Dar, chiar, ești profesoară aici, la Villette?

— Chiar așa.

— Și-ți place meseria asta?

— Nu totdeauna.

— Și atunci de ce mai continui?

Tatăl său o privi și, după cum mă temui o clipă, părea că vrea s-o certe, dar nu spuse decât:

— Continuă tu, Polly, continuă cu întrebările astea și arată-te mai departe o prostuță la fel de mare cum ești în realitate. Dacă domnișoara Snowe ar roși acum și ar părea încurcată ți-aș cere pe loc să-ți ții gura, iar tu și cu mine ne-am termina acest mic dejun destul de rușinați. Dar vezi că rămâne surâzătoare, așa că poți să insiști, să-ți înmulțești întrebările astea indiscrete. Spune-ne, deci, domnișoară Snowe, de ce continui?

— Mi-e teamă că, mai ales, de dragul banilor pe care-i pot obține astfel.

— Așadar nu din motive de pură filantropie? Polly și cu mine ne agățăm de ideea asta ca justificarea cea mai plauzibilă pentru o asemenea excentricitate din partea dumitale.

— Nu, nu, domnul meu. Apoi – pentru acoperișul pe care în felul acesta îl pot avea deasupra capului, și pentru liniștea sufletească pe care mi-o dă faptul că pot să mă gândesc că, atâta vreme cât lucrez pentru mine însămi, sunt cruțată de suferința de a fi o povară pentru alții.

— Tăticule, spune ce vrei, dar să știi că mie chiar mi-e milă de Lucy.

— Păstrează-ți cu grijă mila asta, domnișoară de Bassompierre, ține-ți-o bine, cu amândouă mâinile, și ai grijă să nu-ți picure cât de cât printre degete. Pune-o la loc în cuibul acesta cald al inimii de unde a izvorât și primește în urechile dumitale șoapta asta a mea. Dacă Polly a mea ar ajunge vreodată să cunoască din propria ei experiență cât de nesigure sunt bunurile lumii acesteia, aș vrea s-o

văd atunci că procedează cum procedează Lucy, că muncește pentru ea însăși, ca să nu fie povară nimănui din rudele sau apropiații ei.

— Da, tată, răspunse ea gânditoare și supusă, însă – sărmana Lucy! Eu credeam că e bogată și că are prieteni bogați.

— Ai gândit ca o proastă adevărată. Eu personal n-am gândit niciodată așa ceva. Când am avut vreme să mă gândesc la felul de a fi și la înfățișarea lui Lucy, ceea ce nu mi s-a întâmplat prea des, mi-am dat seama că este o ființă care trebuie să-și poarte singură de grijă și nu să aștepte ca alții să aibă grijă de ea. O ființă care să acționeze ea și nu să aștepte să fie slujită. Și soarta asta a ajutat-o, îmi închipui, să câștige o experiență pentru care, dacă ar apuca să trăiască de ajuns ca să se bucure de roadele ei, ar trebui să-i mulțumească Providenței. Și continuă, trecând acum de la tonul grav la unul mai vesel: Crezi că *Madame* Beck ar primi-o și pe Paulina a mea?

Îi răspunsei că trebuia încercat cu *Madame* însăși și că avea să constate repede care va fi rezultatul. Dealtminteri, ei îi plăcea să aibă eleve englezoaice.

— Dacă dumneavoastră, domnule, i-am spus, ați lua-o în trăsura dumneavoastră pe domnișoara de Bassompierre chiar în după-amiaza aceasta, eu cred că aş putea garanta că Rosine, portăreasa, nu ar întârzia mult să răspundă la soneria dumneavoastră, și sunt sigură că *Madame* și-ar pune de îndată perechea de mănuși mai bune ca să se înfățișeze în salon să vă primească.

— În cazul acesta, spuse domnul Home, nu văd de ce să mai amânăm lucrurile. Doamna Hurst poate să ne trimită aici ce spune ea că ar fi „lucrurile” necesare acestei tinere domnișoare. Polly și-ar putea începe școala chiar de azi, și dumneata, domnișoară Lucy, sunt sigură că nu vei neglija să-ți arunci din când în când privirile asupra ei și să mă anunți și pe mine, tot din când în când, cum progresează. Sper că ești de acord cu acest aranjament, doamnă contesă de Bassompierre?

Contesa ezită, dregându-și glasul.

— Credeam - spuse ea - credeam că mi-am terminat educația...

— Asta nu face decât să-ți arate cât ne putem înșela în ce credem. Eu am o părere cu totul deosebită, așa cum ar face-o cei mai mulți dintre cei care ar fi avut prilejul în dimineața asta să-ți admire profundele cunoștințe despre viață. Da, scumpa mea fetiță, mai ai multe de învățat, și tatăl tău ar fi trebuit să te învețe mult mai multe decât a făcut-o. Haide, acum n-avem decât să încercăm și cu *Madame* Beck, căci și furtuna de afară s-a liniștit, iar eu mi-am terminat micul dejun...

— Dar, tată dragă!

— Ce este?

— Văd o piedică.

— Eu nu văd niciuna.

— E o piedică foarte mare, tăticule, n-o să putem trece de ea. E maro cât șuba ta cu tot muntele acela de zăpadă deasupra.

— Dar, tot ca furtuna asta, se poate spulbera și risipi?

— Nu, e ceva prea - prea concret, piedica asta ești tu însuși. Domnișoară Lucy, te rog s-o avertizezi pe *Madame* Beck să nu se lase convinsă de niciun fel de insistențe să mă primească, pentru că, până la urmă, are să se vădească limpede că primindu-mă pe mine va trebui să-l primească și pe tatăl meu. Pentru că acumă mă necăjește așa, uite, am să-l spun. Doamnă Bretton, și dumneavoastră cu toții, ascultați-mă. Acum vreo cinci, ani, când tocmai împlinisem doisprezece ani, i-a intrat în cap că mă răsfăță prea mult, că aveam să ajung nepregătită pentru viață și mai știu eu ce, și așa mai departe, și atunci nimic nu-i mai era pe plac pentru că spunea că trebuie neapărat să mă trimită la școală. Am plâns cât am putut, dar domnul de Bassompierre și-a arătat inima neagră, s-a arătat decis și tare ca o cremene - așa că, uite, m-am dus la școală. Și care a fost rezultatul? În adevăratul și cel mai frumos înțeles al cuvântului, tatăl meu a început să meargă și el la școală. Venea în fiecare zi să vadă ce fac. *Madame* Aigredeoux a început să murmure, dar degeaba, așa că

până la urmă, și eu și tatăl am fost cu adevărat eliminați. Lucy trebuie să-i povestească acestei *Madame Beck* și amănuntul acesta. Este cinstit din partea noastră să-i spunem la ce trebuie să se aștepte.

Doamna Bretton îl întrebă pe domnul Home ce are de răspuns la această acuzație. Pentru că el nu se putu apăra în niciun fel, sentința se pronunță împotriva lui iar Paulina triumfă.

Însă ea mai avea la dispoziție și alte feluri de a se purta decât cel copilăresc și naiv. După micul dejun, când cele două persoane mai în vârstă se retraseră – presupun ca să stea de vorbă despre anumite chestiuni de afaceri ale doamnei Bretton – și contesa, doctorul Bretton și cu mine rămăserăm pentru câteva momente singuri, tot ce era pueril o părăsi. Cu noi, care eram mai aproape de vârsta ei, ea redeveni dintr-o dată micuța doamnă, până și trăsăturile feței părură să i se schimbe, mobilitatea trăsăturilor și candoarea expresiei care, atunci când vorbea cu tatăl ei, o făcea să pară rotundă și durdulie ca un copil, lăsară locul unei înfățișări mai gânditoare, iar liniile chipului îi deveniră mai distincte și mai puțin mobile.

Fără îndoială, Graham remarcă această schimbare la fel de bine ca și mine. Rămase câțeva vreme la fereastră, privind afară în zăpadă. Curând după aceea se apropie de cămin și intră și el în conversația dintre noi două, însă de data aceasta parcă fără ușurința care-i era obișnuită. Temele potrivite de discuție păreau să nu-i mai vină spontan pe buze, le alegea cu greutate, șovăind, și deci nu erau cele mai potrivite. Vorbi un timp cam la întâmplare despre Villette – despre locuitorii orașului, despre priveliștile și monumentele de aici. Domnișoara de Bassompierre îi răspunse cu multă feminitate, cu inteligență, și la drept vorbind într-un chip nu cu totul lipsit de personalitate. Un ton, o privire, un gest, din când în când, mai mult însuflețit și spontan decât măsurat și solemn, ți-o mai aduceau în minte pe micuța Polly, însă acum o grație atât de fină și desăvârșită, atât de calmă și cumpănită dădea coerență și eleganță acestor calități, încât

un bărbat cu mai puțină sensibilitate decât Graham nu s-ar fi aventurat să profite de ele pentru a porni de aici spre o conversație mai intimă.

Însă chiar dacă doctorul Bretton continua acum conversația într-un fel mai stăpânit și mai grav decât îi era obiceiul, rămânea mai departe un atent observator. Nu-i scăpau niciunul dintre impulsurile abia schițate și din izbucnirile spontane ale celeilalte. Nu-i scăpă niciunul dintre gesturile ei caracteristice, din ezităările de exprimare sau din defectele de pronunție. Uneori, când vorbea prea repede, ea devenea peltică, însă se colora la față ori de câte ori i se întâmpla asta, și cu o străduință aproape dureroasă, conștiincioasă, la fel de amuzantă ca și neînsemnata greșeală de dinainte, repeta mai distinct cuvântul la care greșise.

Ori de câte ori făcea ea asta, doctorul Bretton surâdea. Treptat, pe măsură ce conversația dintre ei înainta, rezerva celor două părți se mai atenuă. Dacă această conversație ar mai fi continuat, cred că ar fi ajuns iarăși plină de voieșie. De pe acum, pe buzele și în obrajii Paulinei reîntorsese surâsul de copil, o dată mai alunecă în pronunția ei peltică și uită chiar să se mai corecteze. Cât despre doctorul John, nu știu cum aş putea spune că se schimbă. Și el, însă e sigur că se schimbă. Nu arăta mai vesel – nici ironia și nici frivolitatea nu-i animară vorbele însă toată comportarea lui părea să arate că acum găsește o plăcere tot mai mare în discuția aceasta și această plăcere se traducea într-o exprimare mai liberă, în tonuri mai suave. Copii fiind, cu zece ani înainte, ei doi găsiseră o mulțime de lucruri să-și spună, deceniul care se scursese de atunci nici nu le îngustase experiența de viață și nici nu le sărăcise inteligența vreunuia din ei. Pe lângă aceasta, există firi care știu să se influențeze una pe alta, și cu cât își spun mai multe cu atât găsesc mai multe lucruri să-și spună. Pe asemenea firi, fiecare revedere le leagă mai strâns și fiecare apropiere le îmbogățește, pe fiecare.

Însă acum Graham trebuia să plece, profesiunea lui crea obligații care nu mai puteau fi nici ignorate și nici amânate.

Părăsi încăperea, dar înainte de a pleca de acasă se mai întoarse o dată în cameră. Sunt sigură că reveni nu pentru hârtia sau documentul de pe biroul său, așa cum își explică el reîntoarcerea, ci pentru ca să se asigure, cu încă o ultimă privire, că înfățișarea Paulinei era cu adevărat așa cum dorea s-o ia cu el în memorie, că n-o văzuse până atunci într-o lumină artificială sau pătinitoare și că nu făcea o greșală sentimentală. Nu! Constată că acea impresie fusese reală – și mai degrabă de natură să se îmbogățească decât să se piardă printr-o nouă examinare. Mai luă cu el la despărțire o ultimă privire – timidă dar foarte caldă – la fel de frumoasă și de nevinovată cum ar fi aruncat o căprioară de sub un desiș sau un mieuț din ieslea sa virginală.

Rămase singure, Paulina și cu mine păstrăm tăcerea o vreme. Ne-am luat amândouă ceva de lucru și un timp ne-am văzut cu sânguință de treabă. Coșulețul cu lucrul de mână din zilele de odinioară fusese înlocuit de o casetă cu un mozaic prețios și încrustat cu aur, degetele micuțe și tremurătoare, care pe atunci abia puteau conduce acul, erau repezi și pline de îndemânare. Îi rămăseseră însă aceeași încruntare preocupată, aceleași ticuri pline de farmec, aceleași gesturi grăbite – când ca să repună la locul ei o șuviță de păr alunecată, când ca să dea deoparte de pe fustă un imaginar atom de praf, sau vreo ață care se încăpățâna să nu alunece.

În dimineața aceasta eram predispusă să rămân taciturnă, dezlănțuirea austeră a zilei de iarnă de afară avea asupra mea o influență deprimantă, ca o amorțeală. Furia aceluia ianuarie, albă și lipsită de viață, nu se irosise încă, furtunii îi răgușise glasul parcă, însă nu părea să se fi istovit de tot. Dacă Ginevra Fanshawe ar fi fost tovarășa mea de încăpere, e sigur că nu m-ar fi lăsat să mă bucur netulburată de plăcerea meditației sau să ascult vântul de afară. Persoana celui care tocmai ne părăsise ar fi constituit desigur tema conversației, și câte variații s-ar fi priceput să facă pe o asemenea temă! Cum m-ar mai fi urmărit și sâcâit cu întrebări și presupuneri, cum m-ar mai fi apăsător și hărțuit cu comentarii și confidențe pe care nu le-aș fi dorit

deloc și de care n-aș mai fi știut cum să scap!

Pauline Mary îmi aruncă, o dată sau de două ori, câte o privire liniștită însă pătrunzătoare din ochii ei mari și întunecoși, buzele i se întredeschiseră parcă pentru a spune ceva, însă înțelese și-mi respectă cu delicatețe nevoia mea de a păstra tăcere.

„N-are să țină mult“, îmi spuneam în sinea mea, căci nu fusesem până atunci obișnuită să întâlnesc la femei sau fete puterea de a se controla astfel sau de a-și opri vorbele. Așa cum le cunoșteam eu, pentru asemenea ființe, prilejul de a sporovăi despre tainele lor, de obicei neînsemnate, sau despre simțămintele lor, foarte adesea mărunte și palide, era o bucurie pe care nu le era ușor să și-o refuze.

Micuța contesă promitea să constituie o excepție. Se ocupă de lucrul ei de mână până se plictisi să mai coasă și apoi luă o carte să citească.

Se întâmplă că-și caută această carte în partea din bibliotecă unde se aflau cărțile doctorului Bretton, și se mai întâmplă să fie vorba de o carte din Brettonul de odinioară — o lucrare ilustrată de istorie naturală. Adesea o văzusem oprindu-se alături de Graham, sprijinind acest volum de genunchii lui și citind după îndemnul și supravegherea lui, și atunci când lecția se termina, rugându-se de el ca, drept răsplată, să-i mai povestească ceva despre pozele de acolo. O urmăream acum cu atenție, era cel mai bun prilej de a constata dacă memoria ei, cu care se lăudase înainte, era atât de bună cum spunea ea. Aveau să i se dovedească acum atât de vii amintirile de odinioară?

Vii? Nu exista nicio îndoială în privința aceasta. Pe când întorcea filele, pe fața ei treceau străluciri care exprimau, chiar și cele mai mărunte, o adevărată retrăire a trecutului. Pe urmă se întoarse la pagina de titlu și privi numele scris acolo cu mâna băiatului de atunci, îl privi îndelung și nu se mulțumi numai să-l privească, își trecu ușor peste literele de acolo vârful degetelor, însoțindu-și gestul cu un surâs inconștient însă plin de tandrețe, care preschimba această atingere într-o mângâiere. Paulina iubea cu adevărat trecutul, însă partea curioasă din toată această scenă era

că nu spunea nimic, putea să-și trăiască simțămintele fără să și le reverse într-un potop de cuvinte.

Rămase astfel lângă bibliotecă aproape o oră, scoțând de acolo volum după volum și reînnoindu-și cunoștința cu fiecare. După aceasta, se așează pe un taburet, își sprijini obrazul în palmă și rămase pe gânduri, dar mai departe tăcută.

Sunetul ușii din față deschizându-se jos, izbucnirea vântului înghețat și glasul tatălui ei adresându-se doamnei Bretton în hol o treziră, în sfârșit. Sări în picioare, într-o clipită fu jos.

— Tăticule! Tăticule! Pleci acuma?

— Scumpa mea, trebuie să plec în oraș.

— Dar uite ce frig e — e prea frig, dragă tată.

Și pe urmă îl auzi pe domnul de Bassompierre demonstrându-i cât de bine era apărat de frigul de afară; adăugându-i că în trăsura lui era cu totul la adăpost de vânt, pe scurt făcând-o să creadă că n-avea de ce să se teamă pentru sănătatea lui.

— Dar ai să-mi promiți că te întorci aici, în seara asta — până nu se face întuneric — și tu și doctorul Bretton, amândoi, cu trăsura? Nu e o vreme potrivită să umble călare.

— Bine, dacă am să-l întâlnesc pe doctor am să-i spun că există o tânără doamnă care i-a dat poruncă să aibă toată grija de prețioasa lui sănătate și să se întoarcă acasă devreme sub escorta mea.

— Da, să-i spui că e vorba de o doamnă, și atunci el are să creadă că e mama lui și are să asculte. Și tată, ai grijă să te întorci repede, căci, uite, am să stau să ascult și să te aștept.

Ușa se închise și trăsura se îndepărtă cu zgomot înăbușit prin zăpadă, iar tânăra contesă reveni în camera noastră gânditoare și îngrijorată.

Stătu, într-adevăr, așteptând și ascultând în timp ce afară se lăsa seara, dar rămânând cât se poate de liniștită, plimbându-se prin salon cu un pas cu totul și cu totul tăcut. Din când în când își oprea mersul catifelat, își înclina capul

pe un umăr și cerceta zgomotele nopții de afară, așa spune mai bine tăcerea nopții de afară, căci acum se potolise și vântul. Cerul, ușurat de avalanșa lui, era acum pustiu și palid. Prin crengile golașe ale pomilor de pe alee îl vedeam bine și vedeam, de asemenea, și splendoarea polară a lunii timpurii – un glob alb ca o lume de gheață. Și de altminteri nici nu se făcuse prea târziu când auzirăm trăsura reîntorcându-se.

În seara aceea Paulina nu-și mai dansă dansul de salut. Dimpotrivă, îl luă în stăpânire pe tatăl ei cu un fel de gravitate atunci când acesta reveni, dar îl luă în stăpânire cu totul și cu totul, îl conduse până la fotoliul pe care i-l alegea ea, și pe când făcea să ningă asupra lui cuvinte dulci de laudă pentru că fusese atât de bun și se întorsese acasă devreme, ți-ar fi venit să crezi că numai prin puterea mâinilor ei micuțe îl vedeai pe bărbatul acesta mare instalat în fotoliu, căci părea să simtă o adevărată plăcere lăsându-se cu totul în stăpânirea acestei puteri – a cărei influență adevărată era cea a iubirii.

Graham apărură la numai câteva minute după conte. Paulina se întoarse pe jumătate spre el când îi auzi pasul. Vorbiră unul cu altul, însă numai unul sau două cuvinte, degetele li se întâlneau o clipă, dar fără să se strângă între ele. Paulina rămase mai departe alături de tatăl ei, Graham se lăsă să cadă într-un fotoliu, într-un colț opus al camerei.

Era de fapt mai bine că doamna Bretton și domnul Home aveau multe lucruri să își comunice unul altuia – aproape o inepuizabilă revărsare de vechi amintiri, căci altminteri cred că societatea noastră ar fi fost foarte tăcută în seara aceea.

După ceai, acul cel grăbit și degetarul aurit al Paulinei trebăluiră asiduu la lumina lămpii, însă buzele ei se odihneau și ochii ei păreau să nu mai dorească să-și ridice pleoapele atât de molatice și frumos împodobite cu gene lungi. Se părea că și Graham e obosit de munca lui de peste zi. Îl asculta cu deferență pe cei mai în vârstă decât el, dar el însuși vorbea prea puțin și urmărirea din priviri scânteierea de aur a degetarului Paulinei ca și cum ar fi fost un fluture lucitor pâlپându-și zborul prin cameră sau capul de aur al

unui șarpe micuț și neliniștit.

26

O ÎNGROPĂCIUNE

DIN ZIUA ACEEA, VIAȚA MEA NU a mai fost lipsită de varietate. Ieșeam mult acum, cu deplinul consimțământ al doamnei Beck, căci aceasta din urmă aproba întru totul noile mele relații. Această vrednică directoare nu mă tratase niciodată, de la începutul relațiilor noastre, altfel decât cu respect și, când constată că primeam invitații frecvente de la un castel și de la un mare palat din oraș, respectul cu care mă privea crescuse și mai mult.

Nu s-ar fi putut spune însă că exagera în privința asta. În toate lucrurile lumești *Madame* se pricepea să nu arate vreo slăbiciune, avea o măsură și un simț al proporțiilor chiar și în cele mai vii manifestări ale intereselor ei proprii, un calm și o cumpănire chiar și atunci când era mai atentă să-și asigure vreun câștig. Astfel că, fără să se expună disprețului meu arătându-se o snoabă sau o profitoare, lăsa să se înțeleagă cu tact că era încântată că persoane legate de pensionul ei frecventează oameni de natură să distingă și nu pe cei care ar dăuna sau degrada. Nu mă lăudă niciodată pe mine sau pe prietenii mei. O singură dată, pe când ședea la soare în grădină, cu o ceașcă de cafea alături și cu gazeta în mână, foarte comod instalată, și eu mă apropiam de ea ca să-i cer permisiunea să ies în seara aceea, ea se exprimă direct, cu toată grația:

— *Oui, oui, ma bonne amie, je vous donne la permission de coeur et de gré. Votre travail dans ma maison a toujours été admirable, rempli de zèle et de discretion, vous avez bien le droit de vous amuser. Sortez donc tant que vous voudrez. Quant à votre choisi de connaissance, j'en suis*

*contente, c'est sage, digne, laudable.*¹

Apoi își strânse buzele și-și reluă lectura gazetei. Cititorul poate că nu va considera ca un lucru prea grav faptul că, pe la vremea aceasta, pachetul cu cele cinci scrisori ale mele dispărea vremelnice din biroul meu. Spaima și dezamăgirea au fost în chip firesc primul meu simțământ când am făcut această descoperire, însă după o clipă am căutat să-mi fac curaj.

— Răbdare! mi-am șoptit. Să nu spun nimic și să aștept în liniște. Au să apară iarăși.

Și, într-adevăr, își făcură iarăși apariția. Lipsiseră pentru o scurtă vizită în iatacul ocupat de *Madame*. După ce-și trecură acest examen, se întoarseră neatinse, le regăsi la locul lor a doua zi.

Mă întreb ce gândea femeia aceasta despre corespondența ce-mi fusese adresată. Ce apreciere și-a formulat în sinea ei despre calitățile de epistolier ale doctorului John Bretton? În ce lumină îi apăreau gândurile, adesea foarte adânci, părerile în general juste și uneori originale, expuse fără pretenții, într-un stil curgător și spiritual, aproape umoristic, care pe mine mă încânta atâta? Ce gândea ea despre cele câteva cuvinte bune risipite ici și colo – nu din belșug așa cum sunt răspândite diamantele în valea străbătută de Sindbad, ci sărăcăcioase, cum se întâlnesc uneori giuvaierurile în culcușuri de care nu se vorbește în povești? O, *Madame Beck*! Cum ți se păreau toate acestea?

Cred că în ochii acestei *Madame Beck* cele cinci scrisori ale mele au fost destul de bine primite. O zi după ce le împrumutase astfel de la mine (căci vorbind despre o femeiușcă atât de suavă trebuie să folosim cuvinte suave) am surprins-o examinându-mă cu ochi gânditori, puțin cam perplexă, însă în niciun caz răuvoitoare. Aceasta s-a

¹ Da, da, buna mea prietenă, îți acord cu plăcere învoirea. Ai lucrat întotdeauna aici, la școală, admirabil, cu tot zelul și cu toată discreția. Ai și dumneata, firește, dreptul să te distrezi. Poți să ieși în oraș oricând vrei. În ce privește felul în care îți alegi prietenii, eu sunt mulțumită, procedezi înțelept, cu demnitate, într-un totuși laudabil.

petrecut în mica pauză dintre ore, când elevele ies în recreația de un sfert de ceas în curte, și ea și cu mine eram singure în prima sală de clasă. Când mi-a întâlnit privirile, gândurile i s-au format în parte în cuvinte.

— *Îl z a, spuse, quelque chose de bien remarquable dans le caractère anglais¹.*

— Cum așa, *Madame*?

Ea îmi adresă un mic răs repetându-mi cuvintele mele rostite în engleză.

— *Je ne saurais vous dire „cum așa“, mais, enfin, les anglais ont des idées a eux, en amitié, en amour, en tout. Mais au moins il n'est pas besoin de les surveiller²,* adăugă, ridicându-se și tropotind afară din cameră cu mersul ei de căluț.

— Atunci sper, murmurai eu pentru mine, că pe viitor îmi veți lăsa în pace scrisorile care-mi sunt adresate mie personal.

Însă vai! ceva îmi năvăli în ochi, întorcându-le cu totul vederea, ștergându-mi din față sala de clasă, grădina, soarele strălucitor de iarnă, când pricepui că niciodată asemenea scrisori ca cele pe care ea mi le citise n-aveau să-mi mai fie adresate. Pentru mine trecuse vremea lor. Cursul acela de apă divin pe ale cărui maluri mă oprisem o clipă, din ale cărui valuri câteva picături îmi atinseseră buzele, înviorându-mă, își găsise acum o altă albie, lăsa coliba mea micuță și câmpul meu năpădit de nisipuri uscate, ducându-și bogăția de apă în altă parte. Schimbarea aceasta era dreaptă, cuvenită, firească, n-aveam dreptul să spun nici un singur cuvânt împotriva-i, însă eu iubisem fluviul acesta asemănător Rinului, Nilului, îl idolatrizasem aproape ca pe fluviul sfânt al Gangelui, și mă durea acum că aceste valuri îmi erau înstrăinate și aveau să dispară asemenea unui miraj. Deși cu înclinații spre stoicism, nu eram o stoică adevărată, picături nenumărate

¹ Există [...] ceva cu totul remarcabil în caracterul englezesc.

² N-aș putea să-ți spun [„cum așa“] dar, în sfârșit, englezii își au ideile lor, în ce privește prietenia, dragostea, totul. Dar cel puțin nu e nevoie să-i supraveghezi.

îmi alunecară pe mâinile, pe pupitrul meu. Am plâns o clipă, un plâns greu și amar.

Curând însă îmi spusei: „Speranța a cărei pierdere o jeluiesc acum m-a mai făcut să sufăr mult; a murit atunci când i-a venit vremea, și după o agonie atât de chinuitoare, moartea ar trebui să mi se pară binevenită”.

Și m-am străduit chiar s-o fac binevenită. Suferința îndelungată făcuse din răbdare o obișnuință. Până la urmă am închis ochii nădejzii mele moarte, i-am acoperit fața și i-am așezat frumos mădulele cu mai multă liniște.

Scrisorile totuși trebuiau ascunse, puse deoparte. Toți cei care au suferit o pierdere își strâng cu toată iubirea, laolaltă și undeva într-un loc ascuns, amintirile. Nu e de îndurat să te lași în fiecare clipă străpunsă până în inimă de izbucnirile crude ale regretului.

Într-o după-amiază când nu se țineau cursuri (joia) revenind la comoara mea, acum hotărâtă să o pun deoparte, am remarcat – și de data aceasta cu un puternic simțământ de neplăcere – că fusese din nou atinsă. E adevărat, pachetul era tot acolo, însă panglica în care era legat fusese desfăcută și legată la loc, și după încă alte semne văzui că se umblase la sertarul meu.

Începea să fie cam prea mult. *Madame* Beck era un suflet discret, pe lângă faptul că avea o minte și o judecată prea sănătoasă. Că ea luase cunoștință de conținutul casetei mele nu era un lucru prea plăcut, dar îl puteam suporta. Chiar așa, mică iezuită plină de curiozitate cum era ea, era în stare să vadă lucrurile de felul acesta în adevărata lor lumină și să le înțeleagă fără să le pervertească înțelesul. Însă gândul că poate avusese îndrăzneala să vorbească despre asta altora, că poate se distrase cu încă altcineva citind aceste documente care în ochii mei erau prea sfinte, mă lovi foarte dureros. Și totuși vedeam motive să mă tem că așa se întâmplase, credeam chiar că ghicesc cine fusese confidentul ei. Ruda ei, *Monsieur* Paul Emanuel, petrecuse seara din ajun împreună cu ea. Ea avea de mult obiceiul să se consulte cu el și să discute cu dânsul probleme pe care nu le-ar fi încredințat nimănui altcuiva. Chiar în dimineața

aceasta, domnul în chestiune mă favorizase cu o privire pe care părea să și-o fi împrumutat de la Vashti, actrița. Pentru moment nu înțelesesem fulgerul acela albastru, dar mânios din ochiul său iritat, însă acum îi descifram înțelesul. Pe dânsul nu-l consideram în măsură să aprecieze lucrurile care mă priveau pe mine dintr-un unghi obiectiv și nici să mă judece cu spirit de toleranță și înțelegere. Dintotdeauna îl considerasem un om bănuitor și sever. Gândul că aceste scrisori, chiar simple scrisori de prietenie cum erau, căzuseră o dată și ar mai fi putut cădea vreodată în mâinile lui, îmi rănea sufletul.

Ce puteam face ca să împiedic asta? În ce colț din casa aceasta ciudată mi-ar fi fost cu putință să găsesc siguranță și discreție? Unde o simplă cheie putea fi o certitudine sau un lacăt un obstacol în calea altora?

În pod? Nu, nu-mi plăcea deloc mansarda aceea. Pe lângă aceasta, cele mai multe din sertarele și lăzile de acolo erau năpădite de mucegai și nu se încuiau, șobolanii își rodeau căi de trecere prin lemnul putred, iar șoarecii se cuibăriseră prin gunoaiele dinăuntru. Scumpele mele scrisori ar fi putut fi roase. Și era sigur că scrisul însuși are să fie șters de umezeală. Nu, nu în mansardă – dar atunci unde?

Pe când meditam la această întrebare, mă așezai pe bancheta de sub pervazul ferestrei. Era o după-amiază senină, geroasă, soarele iernatic, care apunea tocmai, mai licărea palid peste boschetele golașe ale grădinii în așa-numita *allée défendue*. Un păr bătrân – părul călugăriței – își mai înălța un schelet de driadă, cenușiu, slăbănog, înalt. Și atunci îmi trecu un gând prin minte – unul din gândurile ciudate, fantastice care le vin uneori singuraticilor. Mi-am îmbrăcat boneta, mantia, blana și am pornit spre oraș.

Îndreptându-mi pașii către vechiul cartier istoric, ale cărui colțuri umbrite și posomorâte le căutam întotdeauna clin instinct în stările mele de spirit melancolice, rătăcii astfel din stradă în stradă, până când, după ce traversasem o *place* (sau piață) pe jumătate pustie, mă găsii în fața unui fel de dughene de anticar, o prăvălioară plină de vechituri.

Ce căutam eu era o cutiuță de metal care să poată fi închisă ermetic sau un borcan de sticlă groasă care să poată fi pecetluit. Printre tot felul de lucruri vechi de tot felul, am găsit obiectul pomenit la urmă.

Am strâns sul scrisorile mele, le-am înfășurat în pânză cerată, le-am legat cu sârmă și, introducându-le în recipientul de sticlă, l-am rugat pe bătrânul anticar evreu să-mi sigileze ermetic totul. În vreme ce-mi asculta cererea el mă privea din când în când pe sub genele lui albe ca zăpada. Cred că și-a închipuit că e vorba de ceva nelegiuit. În tot acest timp simțeam ceva tulbure – nu o plăcere, ci un fel de satisfacție tristă. Impulsul care mă făcuse să acționez astfel, starea de spirit care mă stăpânea acum erau asemănătoare cu impulsul și cu dispoziția care mă împinseseră pe vremuri să intru în confesional. Mergând repede, am revenit apoi la pension tocmai la vreme pentru masa de seară.

La ceasurile șapte răsări luna. La șapte și jumătate, când elevele și profesoarele erau la studiu și *Madame Beck* era împreună cu mama sa și cu fetițele în sufragerie, când elevele externe plecaseră, cu toatele acasă, iar Rosine părăsise vestibulul și totul era cufundat în tăcere – mi-am pus șalul și, luând sticla pecetluită, m-am strecurat prin sala de clasă sub bolta de afară și de acolo în faimoasa *allée défendue*.

Matusalem, părul cel bătrân, se înălța la capătul cel mai depărtat al aleii, aproape de bancheta unde mă opream eu de obicei. Se vedea, posomorât și cenușiu, mai înalt decât tufișurile din jur. Acest Matusalem, deși atât de bătrân, era încă un copac viguros, doar că avea o gaură, o scorbură adâncă jos, lângă rădăcină. Știam că există o asemenea scorbură, în parte ascunsă de mușchi și de iedera care crescuseră dese în jur. Acolo mă gândisem să-mi ascund comoara. Însă nu mă gândeam numai să ascund o comoară – era vorba, de asemenea, să îngrop și jalea mea. Suferința aceasta, care mă făcuse atâta să plâng, și peste care și adineauri vărsasem lacrimi amare când o înfășurasem în giulgiul ei de pânză ceruită, trebuia acum îngropată.

Am înlăturat așadar iedera și am descoperit scorbură? Era de ajuns de încăpătoare să-mi primească sticla și am îndesat-o acolo, cât mai adânc. Într-o magazie, în fundul grădinii, se aflau niște resturi de materiale de construcții folosite pe vremuri pentru unele reparații la clădirile școlii. Am luat de acolo o lespede și niște ciment, am așezat lespeda peste scorbură, am prins-o cu ciment, am acoperit totul cu mușchi și putregai și la urmă am răsfirat deasupra de tot și iedera. Când am terminat, m-am odihnit un timp rezemată de copac, întârziind încă, asemenea celor care-și jelesc o pierdere, alături de un mormânt de curând acoperit.

Aerul nopții era încă foarte liniștit, dar tulburat de o ceață ciudată care schimba clarul de lună într-o boare luminiscentă. În aerul, în ceața aceasta dăinuia ceva – un fel de însușire parcă electrică – și care avea o influență stranie asupra mea. Mă simțeam acum întocmai cum mă simțisem cu un an în urmă în Anglia – într-o noapte când Aurora boreală se revărsa cuprinzătoare peste tot cerul, când, întârziind pe niște câmpuri străine, mă oprisem să cuprind cu privirea această armată cu stindardele desfăcute – acele lăncii tremurătoare –, urcarea grăbită a acelor mesageri dinspre Steaua Nordului către înălțimi, către bolțile înalte ale cerului. Nu mă simțeam fericită câtuși de puțin, dar parcă mă înviorau puteri noi.

Dacă viața era o luptă, atunci știam că trebuie să duc această luptă singură. Mă gândeam acum cum să fac să ies din asediul acesta de iarnă, să părăsesc o fortificație în care hrana și proviziile deveneau tot mai sărăcăcioase. Poate, pentru a ajunge la această schimbare, va mai fi fost necesară o altă bătălie: prea săracă să mai am ce pierde, s-ar fi putut ca Dumnezeu să mă fi sortit să câștig. Însă ce cale mi-era deschisă, ce plan anume puteam traduce în faptă?

Întârziam încă asupra acestor întrebări când luna, atât de tulbure până atunci, mi se păru că începe să strălucească mai limpede, o rază se alungi, albă, chiar în fața mea, și o umbră începu să se precizeze distinct. Privii mai atentă să

Încerc să văd ce anume face acest contrast să apară atât de precis definit deodată pe aleea întunecată. Devenea tot mai albă aleea și tot mai neagră umbra. Căpătă formă printr-o preschimbare bruscă. Mă aflu la vreo trei metri de o femeie înaltă, în rochie îndoliată, cu văluri albe.

Trecură cinci minute. Eu nici nu mă clintisem, nici nu scosesem vreun țipăt. Ea rămăsese acolo mai departe.

Eu vorbii în cele din urmă.

— Cine ești? Și de ce vii astfel în fața mea?

Ea rămase mută. Nu avea chip – nici trăsături, totul, mai jos de fruntea ei, era acoperit de un văl alb. Însă ochi avea, și acești ochi mă priveau.

Mă simțeam, dacă nu curajoasă, totuși împinsă spre disperare, și disperarea adesea ajunge să facă ce ar fi făcut în alte împrejurări curajul. Înaintai cu un pas. Îmi întinsei mâna, căci aveam de gând s-o ating. Ea păru să se tragă îndărăt. Eu mă apropiai mai mult. Retragera ei, tot tăcută, deveni mai grăbită. Un boschet, tisă, laur și cipreși mai deși, se interpuse între mine și forma pe care o urmăream. După ce trecui de acest obstacol aruncai o privire în jur – dar nu mai văzui nimic. Am așteptat. Am strigat: „Dacă ai ceva de spus vreunei ființe omenești – întoarce-te și spune“. Nimeni nu-mi răspunse, nimic nu se mai auzi.

De data aceasta nu-l mai aveam pe doctorul John spre care să mă întorc. Nu mai era nimeni căruia să îndrăznesc să-i șoptesc cuvintele: „Am văzut-o iarăși pe călugăriță”.

Paulina Mary îmi căuta acum deseori prezența la palatul din *rue Crécy*. În vechile timpuri, la Bretton, deși nu se arătase niciodată deosebit de iubitoare față de mine, prezența mea îi devenise repede un fel de necesitate de care nici nu-și dădea seama. Remarcasem atunci că, dacă mă retrăgeam în camera mea, ea venea cu toată graba tropăind după mine și, deschizându-mi ușa și aruncând înăuntru o privire, spunea cu glasul ei micuț, dar hotărât:

— Vino jos, ce stai aici singură? Trebuie să vii jos cu noi în salon.

În același fel mă hărțuia și acum:

— Pleacă de acolo din *rue Fossette*, spunea, și vino să stai cu noi. Tăticul meu ți-ar da mult mai mulți bani decât *Madame Beck* asta.

Domnul Home însuși îmi oferi o sumă frumoasă – de trei ori salariul meu – dacă acceptam situația de damă de companie pentru fiica lui. Am refuzat. Cred că aș fi refuzat chiar dacă aș fi fost mai săracă decât acum, cu mai puține resurse și cu perspective de viitor și mai neprielnice. Nu aveam o asemenea vocație. Puteam să fiu profesoară, puteam să dau lecții, dar să fiu guvernanta particulară sau damă de companie era nepotrivit firii mele. Mai degrabă decât să fi ocupat primul din aceste posturi într-o casă mare aș fi luat locul unei cameriste, mi-aș fi cumpărat o pereche de mănuși rezistente, aș fi măturat prin dormitoare și pe scări, aș fi curățat sobele și dulapurile, dar aș fi fost liniștită și independentă. Și mai degrabă decât să fiu damă de companie aș fi ales să mă fac modistă sau să mor de foame.

Nu eram făcută să fiu umbra unei doamne bogate — nici chiar a domnișoarei de Bassompierre. Firea mea mă făcea adesea mohorâtă. Obişnuințele mele erau modeste, însă modestia și deprimarea trebuiau, amândouă; să fie liber alese – ca cele care mă țineau liniștită la pupitrul meu, în mijlocul elevelor atât de bine cunoscute acum de la pensionul condus de *Madame Beck*, sau singură, pe marginea patului meu în dormitor, sau pe aleea și pe banca numite și socotite ale mele din grădina ei; capacitățile mele nu erau de natură să fie schimbate, nici adaptate pentru alte circumstanțe, nu puteau ajunge pietre prețioase false, apanajul nici unei frumuseți, adaosul nici unei măreții de pe lume. *Madame Beck* și cu mine, fără a ne contopi gusturile, ne înțelegeam una pe alta foarte bine. Eu nu eram dama ei de companie și nici guvernanta copiilor ei. Îmi lăsa libertate, nu mă lega de nimic – nici chiar de ea însăși – și nici de interesele ei. Odată, când fusese silită să absenteze două săptămâni de la școală din cauza bolii unei rude apropiate, întorcându-se, plină de griji despre mersul pensionului, și constatând că totul se desfășurase perfect și

că nu se vedea niciun semn de neglijență, făcuse tuturor profesoarelor câte un dar, ca semn al recunoașterii devotamentului lor. Cât despre mine, a venit la patul meu la ceasul douăsprezece din noapte ca să-mi spună că nu are niciun dar pentru mine. „Trebuie să fac în așa fel ca fidelitatea să se dovedească avantajoasă pentru cele de teapa lui Zélie St. Pierre, îmi spuse. Dacă aș încerca să o fac avantajoasă pentru dumneata, atunci s-ar isca neînțelegeri între dumneata și mine – poate chiar am ajunge să ne despărțim. Un lucru însă tot pot să fac să-ți fiu pe plac – să te las în pace în libertatea dumată. *C'est ce que je ferais*¹.”

Se ținu de cuvânt. Orice înlănțuire, cât de slabă, ar fi știut că există de la ea spre mine până atunci, din clipa aceea o dezlegă ea însăși cu mâna ei sigură. Astfel că-i respectam regulile în deplină libertate, îmi puteam consacra de două ori mai mult timp și mai multă atenție elevelor pe care ea mi le dădea mie în grijă.

În ce o privește pe Mary de Bassompierre, o vizitam cu plăcere, deși n-aș fi vrut să locuiesc împreună cu ea. Vizitele mele îmi arătaseră curând că era puțin probabil ca prezența mea întâmplătoare și voluntară să-i fi fost multă vreme indispensabilă ei. *Monsieur* de Bassompierre, în ce-l privește, părea să nu fi înțeles această presupunere a mea, părea orb față de o asemenea judecată, era inconștient, ca un copil, față de indiciile, probabilitățile, începuturile încă nedeslușite ale unui proces pe care, odată ce ar fi ajuns la capăt, el personal nu l-ar fi aprobat.

Ce ar fi putut ajunge el însuși să aprobe din toată inima până la urmă, constituia încă pentru mine un obiect de meditație. Era greu să-mi dau seama. Era preocupat în mare măsură de interesele sale științifice. Atent, concentrat și chiar energic oarecum față de asemenea preocupări favorite, rămânea pe de altă parte nebănuitor și plin de încredere în treburile obișnuite ale vieții. După cât puteam eu să-mi dau seama, părea să o privească încă pe fetița lui ca pe un copil, și probabil că nici nu-i trecea prin gând

¹ Și chiar asta voi face

ideea că alții ar fi putut s-o vadă altminteri. Vorbea despre ce ar fi trebuit să se facă atunci când Polly avea să ajungă o femeie în toată firea, și Polly, oprită alături de fotoliul lui, surâdea uneori și-i prindea mâna mult iubită între ale ei atât de micuțe, și-i săruta buclele lui cenușii ca fierul, iar alteori făcea o mutrișoară și-și scutura ea buclele, dar nu spunea niciodată: „Tată dragă, dar uite am crescut și eu mare”.

Ea avea dispoziții deosebite pentru diferitele persoane cu care intra în contact. Cu tatăl ei era într-adevăr un copil, sau copilăroasă, plină de afecțiune, veselă, jucăușă. Cu mine era serioasă, și pe cât cu puțință femeie, cât îi permiteau gândirea și sentimentele. Față de doamna Bretton era docilă și atentă, dar nu expansivă. Față de Graham era timidă, acum foarte timidă, uneori încerca să fie rece, câteodată se străduia să-l evite. Pasul lui o făcea să tresară, intrarea lui în cameră o amuțea. Când îi vorbea el, răspunsurile ei erau lipsite de fluentă, când el își lua adio rămânea iritată și descumpănită. Chiar și tatăl ei remarcă această schimbare de comportament.

— Micuța mea Polly, spuse el o dată, duci o viață prea retrasă. Dacă ai să ajungi o femeie matură, cu asemenea purtări pline de sfială n-ai să fii prea bine înarmată pentru viața în societate. Ai ajuns să-l consideri pe doctorul Bretton cu adevărat un străin. Cum de s-a întâmplat asta? Nu-ți mai amintești că în copilărie erai; dimpotrivă, mai degrabă legată de el?

— Mai degrabă, tată, răspunse ca un ecou ea cu glasul ei ușor uscat acum, dar încă blând și copilăros.

— Și acum nu-ți mai place? Ce ți-a făcut?

— Nimic. M-da, îmi place și acuma puțin, dar am crescut și ne-am înstrăinat unul de altul.

Atunci leapădă-te de înstrăinarea asta, Polly, leapădă rugina și însingurarea asta dintre voi. Spune ce-ți stă pe inimă și când e el aici și nu te mai lăsa intimidată de el.

— El e cel care nu prea vorbește. I-o fi lui frică de mine, crezi, tată?

— Sigur că da, cărui bărbat nu i-ar fi frică de o

domnișoară atât de tăcută?

— Atunci, spune-i tu într-o zi să nu mă mai ia în seamă dacă sunt prea tăcută. Spune-i că așa sunt eu de felul meu și că nu am deloc intenții neprietenoase față de el.

— Așa ești tu de felul tău, micuță vorbăreață? Nu e deloc așa, e cel mult un capriciu.

— Ei bine, am să mă fac cuminte, tată.

Și, foarte grațioasă, a doua zi, încercă să se țină de cuvânt. Am văzut-o cum face efortul să converseze cât mai prietenoasă cu doctorul John despre tot felul de lucruri. Această atenție din partea ei trezi o anumită culoare în obrazul oaspetelui ei. Îi răspunse cu precauție și vorbele cu care-i dădea replica erau spuse cu multă blândețe, ca și cum ar fi fost o ușoară floare asemenea unei păpădii în aer între ei și el s-ar fi temut să n-o spulbere dacă ar fi suflat mai tare. Era limpede că acest avans, timid dar sincer din partea ei, spre reinstaurarea prieteniei avea pentru el un farmec delicat.

Când doctorul își lua rămas bun, ea s-a apropiat de fotoliul tatălui ei.

— M-am ținut de cuvânt, tată? M-am purtat mai bine de data asta?

— Micuța mea Polly s-a purtat ca o regină. Am să ajung să mă mândresc tare de tot cu ea dacă va continua să se îndrepte așa. Curând de tot o s-o vedem cum își primește oaspeții cu liniștea și manierele alese ale unei doamne din lumea mare. Domnișoara Lucy și cu mine va trebui să fim atenți bine și să ne revizuiem cât putem manierele ca nu cumva să fim cu toții puși în umbră de strălucirea ta. Și totuși, Polly, mai e o tulburare, un defect de vorbire, câte o cădere în pronunția ta peltică din când în când, cum erai, să spunem, peltică pe vremea când aveai șase anișori.

— Nu, tată, îl întrerupse ea indignată. Așa ceva nu se poate să fie adevărat.

— Să apelăm atunci la domnișoara Lucy. Nu-i așa că atunci când i-a răspuns doctorului Bretton la întrebarea dacă a văzut palatul prințului de Bois d'Etang, a spus „tsigur, am fost de câteva ori“?

— Tată, îți râzi de mine, ești *méchant*. Pot să pronunț orice literă din alfabet la fel de limpede ca și tine. Dar spune-mi mai bine, tu, care îți dai toată silința sa mă faci să mă port cât mai politicos cu doctorul Bretton, ție de fapt îți place?

— Sigur că da. Îmi place și de dragul prieteniei de altădată, și pe urmă este un fiu foarte bun cu mama lui, pe lângă faptul că e și un om cu inima foarte bună și competent în profesiunea lui. Da, bilanțul e cu totul în favoarea lui.

— Bilanțul! Vorbești ca un scoțian. Ia spune, tată, tu ai accent de Edinburgh sau de Aberdeen?

— De amândouă, scumpa mea, de amândouă, și fără îndoială că-l mai am și pe cel de la Glasgow pe deasupra, asta mă și face să pot vorbi franțuzește așa de bine. Un scoțian care-și știe bine limba ajunge întotdeauna să vorbească la fel de bine ca și franțuzii.

— „Franțuzii”! Iar vorbești ca un străin, ești incorijibil. Și tu, tată dragă, cam ai nevoie să mai faci școala.

— Atunci, Polly, trebuie s-o convingi tu pe domnișoara Snowe să aibă grijă în privința asta și de tine și de mine. Pe tine să te facă consecventă și feminină, pe mine rafinat și mai apropiat de spiritul clasic.

Lumina în care era limpede că mă vedea *Monsieur* de Bassompierre îmi explica uneori multe lucruri. Ce calități și caracteristici contradictorii vedem câteodată, cum ne sunt atribuite, potrivit cu ochiul care își aruncă privirile asupra noastră! *Madame* Beck mă considera erudită și atentă la relațiile din lumea bună, domnișoara Fanshawe – caustică, ironică și cinică, domnul Home – o profesoară model, o ființă în esență discretă și la locul ei, întrucâtva convențională, poate prea strictă, limitată și scrupuloasă, totuși întruchiparea corectitudinii unei guvernante, în vreme ce o altă persoană, profesorul Paul Emanuel adică, nu pierdea niciun prilej pentru a-și comunica părerea că firea mea ar fi mai degrabă necontrolată și aprinsă, aventuroasă, lipsită de docilitate și îndrăzneță. Surâdeam la toate aceste opinii. Dacă era cineva să mă cunoască,

aceea era micuța Paulina Mary

Cum nu acceptam să fiu dama de companie și cu leafă a Paulinei, oricât de armonioase și înviorătoare începusem să găsesc relațiile cu ea, ea mă convinse să mă asociez ei în anumite studii, ca mijloc de a stabili între noi mijloace de comunicare regulate și stabile. Îmi propuse să învățăm împreună limba germană, pe care ea o găsea, ca și mine, greu de stăpânit. Am stabilit să luăm lecții în *rue Crécy* de la aceeași profesoară. Aranjamentul acesta făcea să petrecem împreună câteva ceasuri în fiecare săptămână. *Monsieur* de Bassompierre părea încântat și aproba întru totul ca *Madame* Minerva Gravity să-și dăruiască o parte din timpul ei liber tovărășiei cu frumosul și scumpul lui copil.

Cealaltă persoană care se instituisese singură în funcția de judecător asupra faptelor mele, profesorul din *rue Fossette*, descoperind prin mijloacele unei supravegheri furișe că nu mai eram ființa atât de retrasă dinainte, ci lipseam la anumite ore în anumite zile, își luase asupra lui sarcina de a mă pune sub observație. Se spunea că *Monsieur* Emanuel crescuse sub paza iezuiților. Aș fi dat mai multă crezare acestor zvonuri dacă manevrele lui ar fi fost mai bine ascunse. Așa cum stăteau lucrurile, mă îndoiam de adevărul acestor zvonuri. N-am întâlnit niciodată un complotist mai inabil, un intrigant mai nemascat și neglijent. Își analiza singur propriile mașinații, pune la cale planuri complicate și după aceea își acorda satisfacția de a se lăuda cu ingeniozitatea lor. Nu știu dacă am fost mai degrabă amuzată sau iritată când, într-o dimineață, veni la mine ca să-mi șoptească cu toată solemnitatea că avea ochii pe mine. El, cel puțin, avea să se achite de îndatoririle sale de prieten și n-avea să mă lase cu totul de capul meu. Comportamentul meu părea în clipa de față foarte tulbure, el personal nu-l mai înțelegea deloc. Considera, oricum, ca un lucru foarte condamnat din partea verișoarei sale Beck faptul că tolera atâtea ușurăți din partea unei profesoare angajate la școala ei. Ce avea de-a face o persoană cu o vocație serioasă, cea a educării altora, cu conți și contese,

palate și castele? Lui personal toate astea i se păreau cu totul *en l'air*¹. Pe cu vântul lui, avea impresia că eu ieșeam acum, șase zile din șapte.

I-am spus că *Monsieur* exagerează. E drept că în ultima vreme m-am bucurat de avantajele unei mici schimbări în felul meu de viață, dar asta nu înainte ca ea să fi devenit necesară, și privilegiul acesta nu se extinsese niciodată astfel ca să se ajungă la excese. Necesară? Ce înseamnă asta, necesară? Mă simțeam de ajuns de bine, își închipuia el. O schimbare necesară? Putea să-mi recomande să mă gândesc la acele *religieuses*² catolice și să studiez viețile lor. Ele n-avuseseră nevoie de nicio schimbare.

Nu pot judeca expresia care-mi trecu pe față când îl auzii vorbind astfel, însă e sigur că mimica mea l-a provocat. M-a acuzat că aș fi nehibzuită, înclinată spre plăcerile lumești, epicuree, ambițioasă, setoasă de măririi și însetată până la delir de vanitățile vieții. Se părea că n-aveam niciun fel de *dévouement*³, nici *recueillement*⁴ în caracterul meu, niciun fel de înțelegere pentru har, credință, sacrificiu, modestie. Simțind că ar fi fost inutil să-i răspund la aceste acuzații, continuai să corectez în tăcere un teanc de teze de limba engleză.

El nu reușea să vadă nimic creștinesc la mine. Ca și mulți alți protestanți, mă bălăceam în mândria și orgoliul de voință al păgânismului.

M-am întors pe jumătate de la el, cuibărindu-mă și mai strâns sub aripa tăcerii.

Un sunet vag mai răzbi dintre dinții lui strânși. E sigur că n-ar fi putut fi o înjurătură, era o persoană prea plină de religiozitate pentru așa ceva, dar sunt sigura că am deslușit cuvântul *sacré*⁵. Oricât de greu îmi vine să mai adaug, același cuvânt l-am auzit iarăși cu adaosul neechivoc al încă ceva *mille*⁶, când am mai trecut pe lângă el, la vreo

¹ În aer.

² Călugărițe.

³ Devotament.

⁴ Reculegere.

⁵ Blestemat.

⁶ Mii (de draci).

două ceasuri după aceea, pe coridor, pregătindu-mă să ies pentru ora mea de germană din *rue Crécy*. Greu ai fi putut găsi un om mai bun decât *Monsieur* Paul în anumite privințe, dar în alte privințe niciodată n-ai fi întâlnit un despot mai plin de venin.

Profesoara noastră de germană, *Fräulein* Anna Braun, era o femeie vrednică, inimoasă, de vreo patruzeci și cinci de ani. Ar fi fost mai bine pentru ea poate să fi trăit pe vremea reginei Elisabeth, întrucât consuma de obicei, la primul și cel de-al doilea mic dejun, bere și carne de vacă. De asemenea, firea ei directă și de-a dreptul germană părea să suporte cu greu ceea ce numea ea rezerva noastră englezească, deși noi socoteam că ne manifestăm foarte cordial față de ea. E drept însă că n-o băteam pe umăr și, dacă până la urmă consimțeam s-o sărutăm pe obraz, o făceam fără expansivitate și fără vreun țocăit zgomotos. Asemenea omisiuni o deprimeau vizibil. Totuși, în general ne înțelegeam foarte bine. Obişnuită să-și predea lecțiile unor eleve străine care nu prea sunt în stare să gândească și să studieze singure – care n-au niciun pic de idee cum să facă față unor dificultăți și cum să înfrângă asemenea greutăți prin reflecții și stăruințe – progresele noastre, care la drept vorbind erau destul de încete, păreau s-o uimească. În ochii ei, noi eram două minuni glaciale, reci, mândre și supranaturale.

Micuța contesă era într-adevăr puțin cam mândră, puțin cam prețioasă, și poate, cu delicatețea și frumusețea ei înnăscute, avea oarecare drepturi la asemenea comportări. Însă cred că ar fi fost o greșeală totală să-mi fi atribuit și mie asemenea însușiri. Eu nu mă eschivam niciodată de la salutul nostru de dimineață, de la care Paulina se abătea totdeauna când putea s-o facă, iar disprețul tăcut nu era o armă în panoplia defensivei mele, pe câtă vreme această armă Paulina o ținea întotdeauna pregătită, bine lustruită, și ascuțită, și orice dezlănțuire germanică întâlnea de îndată lucirea ei metalică.

Onorabila Anna Braun simțea într-o măsură oarecare

această deosebire, și în vreme ce pe jumătate se temea și pe jumătate o idolatriza pe Paulina ca pe un fel de nimfă ușoară – o Undină –, se refugia totuși uneori alături de mine, eu fiind o muritoare, cu o dispoziție mai ușor de suportat.

O carte din care ne plăcea mult să citim și să traducem era volumul cu „Baladele” lui Schiller. Paulina învăța repede să le citească foarte frumos. Fräulein sta s-o asculte cu un surâs larg de plăcere și spunea că glasul ei era ca o muzică. Le și traducea, într-un limbaj curgător și cu accente de fervoare poetică înrudite cu cele ale textului original. Obrajii i se aprindeau, buzele păreau să-i zâmbească tremurătoare, ochii ei frumoși se aprindeau sau se îndulceau citind. Le învăța pe cele mai bune din ele pe dinafară și le recitea adesea când eram singure. Îi plăcea în mod deosebit *Das Madchens Klage*¹, vreau să spun că-i plăceau cuvintele, găsea că sunetele lor aveau ceva plângător și melodic, însă înțelesul vorbelor îl critica. Murmura, când se așeza câteodată în fața focului:

*Du Heilige, rufe dein Kind zurück,
Ich habe genossen dar irdische Glück,
Ich habe gelebt und geliebet*²!

— „Am trăit și am iubit!” spunea, este oare aceasta culmea fericirii lumești, scopul vieții – să iubești? Eu nu cred. S-ar putea să fie adâncimea mizeriei și nefericirii omenești, s-ar putea să fie simplă pierdere de vreme și o tortură stearpă a simțămintelor. Dacă Schiller ar fi spus „am fost iubit”, atunci era poate mai aproape de adevăr. Nu-i așa, Lucy, că e altceva asta, să fii iubită?

— Îmi închipui că s-ar putea să fie, dar la ce bun să ne gândim la așa ceva? Ce înseamnă dragostea pentru tine? Ce știi tu despre ea?

¹ Tânguirea fetei (germ.).

² Preasfânto, cheamă-ți Copilul înapoi,
Eu m-am bucurat de norocul pământesc,
Am trăit și am iubit! (germ.)

Ea se făcu stacojie la față, pe jumătate de iritare, pe jumătate rușinată.

— Lasă, Lucy, spuse. N-am să accept ca dumneata să-mi spui asta. S-ar putea să i se potrivească lui tata să se uite la mine ca la un copil mic, ba chiar îmi și convine ca el să mă privească într-o asemenea lumină. Dar dumneata știi bine și ar trebui să te și obișnuiești să înțelegi că am aproape nouăsprezece ani.

— Chiar dacă ai avea aproape douăzeci și nouă, n-are rost să o luăm înaintea sentimentelor prin discuții și conversații, n-o să stăm acum de vorbă despre dragoste.

— Poate, poate! spuse - acum grăbită și încălzită - s-ar putea să crezi că mă poți opri, poți s-o crezi cât poțestești. Dar eu am vorbit despre așa ceva, am și ascultat vorbindu-se destule despre asta, chiar în ultima vreme, și încă într-un fel dezagreabil și defavorabil, și într-un fel cu care dumneata n-ai fi de acord.

Și ființa aceasta contrariată, triumfătoare, drăgălașă, răutăcioasă - toate i se citeau acum pe față - izbucni în râs. Nu înțelegeam ce voia să spună, și nici nu voiam s-o întreb. Eram descumpănită. Constatându-i însă nevinovăția desăvârșită a comportărilor - combinată e drept și cu o oarecare răutate și iritare trecătoare - am spus, în cele din urmă:

— Cine-ți vorbește ție dezagreabil și defavorabil despre asemenea lucruri? Cine din cei care pot să ajungă până la tine îndrăznește să facă așa ceva?

— Lucy, îmi răspunse mai calmă, este o persoană care mă face uneori foarte nefericită, și aș vrea să se țină cât mai departe de mine - eu n-am nevoie de ea.

— Dar cine, Paulina, cine să fie aceasta? Mă faci să nu mai știu ce să cred.

— Este... este verișoara mea Ginevra. De fiecare dată când primește permisiunea s-o viziteze pe doamna Cholmondeley vine aici în vizită, și ori de câte ori mă găsește singură, începe să-mi vorbească despre admiratorii ei. Ce iubire o mai fi și asta! Ar trebui să o auzi pe ea spunând ce crede despre dragoste!

— O, am auzit-o, îi răspunsei cu multă răceală, și dacă stau să mă gândesc, poate-i chiar mai bine că ai auzit-o și tu. N-avem ce regreta, e chiar mai bine. Dar, cu siguranță, felul de a gândi al Ginevrei nu, te poate influența pe tine. Tu poți să-i înțelegi și să-i judeci și mintea și inima.

— Dimpotrivă, mă înrăurește mult. Ea se pricepe să-mi tulbure fericirea și să-mi clinească părerile. Mă rănește în sentimentele mele și prin oamenii cei mai scumpi mie.

— Ce-ți spune, Paulina? Dă-mi o idee. Trebuie să găsim ceva prin care să combatem răul făcut de ea.

— Ființele pe care le stimez de cea mai multă vreme și cel mai mult sunt cu totul degradate prin ea. N-o cruță nici pe doamna Bretton, nu-l cruță nici pe... Graham.

— Da, într-adevăr, cred asta. Și cum îi amestecă ea pe oamenii aceștia cu sentimentele ei și cu... iubirea ei? Căci de amestecat îi amestecă, nu?

— Lucy, e insolentă, și, cred, mincinoasă. Dumneata îl cunoști pe doctorul Bretton. Îl cunoaștem amândouă. S-ar putea să fie neatent și orgolios, dar când a fost el vreodată meschin și slugarnic? Zi după zi mi-l înfățișează ca îngenunchind la picioarele ei, urmărind-o peste tot ca o umbră. Ea - respingându-l cu insulte, și el - implorându-l înnebunit de patimă. Lucy, e adevărat, e ceva adevărat din asta?

— S-ar putea să fie adevărat că el a crezut-o odată frumoasă. Dar îl mai prezintă ca fiind și acuma îndrăgostit de ea?

— Ea spune că s-ar putea mărita cu el oricând ar dori, și astăzi, că el nu așteaptă decât ca ea să consimtă.

— Și poveștile astea te-au făcut să fii atât de rezervată cu Graham, cum a observat și tatăl tău?

— M-au făcut în orice caz să am cele mai mari îndoieli în ce privește caracterul lui. E adevărat că, ascultând-o pe Ginevra, nu pot crede că povestirile ei sunt cu totul și cu totul adevărate. Cred că exagerează - poate chiar născocoște - dar vreau să știu cât de mult.

— Dar ce-ai zice s-o facem pe domnișoara Fanshawe să-și dovedească spusele? Să-i dăm prilejul de a-și arăta

puterile cu care se laudă?

— Aș putea face asta și mâine. Tata a invitat la masă câțiva domni, niște oameni de știință. Graham, în care tata începe să întrevadă un om de știință, și chiar competent, cum se spune, în mai multe ramuri ale științei, este și el printre aceștia. Dar eu m-aș simți cu totul nenorocită să stau la masă, fără niciun ajutor, într-o asemenea societate. N-aș avea ce să vorbesc cu domnii A sau Z, academicieni de la Paris. Toată reputația pe care mi-am câștigat-o în ultima vreme s-ar spulbera. Dumneata și cu doamna Bretton trebuie să veniți de dragul meu. Ajunge o vorbă ca să se arate și Ginevra.

— Bine, am să-i transmit această invitație de la tine și are să aibă prilejul să-și dovedească sinceritatea și caracterul.

27

HÔTEL CRÉCY

ZIUA CARE URMĂ SE DOVEDI MAI însuflețită și mai plină decât ne așteptasem noi – sau eu cel puțin. Se pare că era ziua de naștere a unuia dintre tinerii prinți ai Labassecourului — cel mai mare, cred, ducele de Dindonneaux, și în cinstea lui se anunță o vacanță în toate școlile, și mai ales în cea principală, *Athénée*. Tineretul acestei instituții, oarecum universitare, elaborase și urma să și prezinte o moțiune de credință, în care scop urmau să se reunească toți în clădirea unde aveau loc examenele și se împărțeau premiile. După această ceremonie, avea să urmeze o orațiune sau *discours* din partea unuia dintre profesori.

Mai mulți dintre prietenii domnului de Bassompierre – oameni de știință – fiind mai mult sau mai puțin legați de instituția Ateneului, fuseseră invitați să participe, împreună cu credincioasele autorități municipale din Villette,

Monsieur le Chevalier Stass, burgmaistrul, precum și părinții și rudele studenților. *Monsieur* de Bassompierre cedase insistențelor prietenilor săi să-i însoțească acolo. Frumoasa sa fiică avea desigur să fie și ea de față, și ea ne trimise, Ginevrei și mie, un bilet, rugându-ne să venim și noi, cât mai curând, s-o însoțim la acea ocazie oficială.

Pe când domnișoara Fanshawe și cu mine ne îmbrăcam în dormitorul pensionului din *rue Fossette*, ea izbucni deodată în râs.

— Ce s-a mai întâmplat? am întrebat-o, căci se oprise din găteală și sta uitându-se la mine.

— Mi se pare atât de ciudat, replică ea, cu obișnuita ei lipsă de rezervă, pe jumătate insolentă, pe jumătate candidă, ca tu și cu mine să fim acum pe picior de egalitate, să facem vizite în aceleași cercuri, și să ajungem să avem aceiași prieteni.

— Într-un fel, da, i-am răspuns. N-aveam prea mult respect pentru cercurile pe care le frecventai tu cu precădere acum câțeva vreme, doamna Cholmondeley și compania nu ar fi fost deloc pe gustul meu,

— Dar cine ești dumneata, domnișoară Snowe? se interesă ea deodată, cu atâta curiozitate nedisimulată și neprefăcută în voce, încât mă făcu și pe mine să râd. Spuneai că ești doar o guvernantă de copii mici, și când ai ajuns prima dată aici chiar ți s-au dat în grijă toți copiii de aici. Te-am văzut ducând-o pe micuța Georgette în brațe, întocmai ca o slujnică de copii – puține guvernante ar fi consimțit să facă așa ceva – și acum *Madame* Beck te tratează cu mai multă considerație dorit pe pariziana St. Pierre, iar orgolioasa aia pretențioasă, verișoara mea, face din dumneata prietena ei cea mai apropiată.

— Minunat! am convenit eu, foarte amuzată de perplexitatea ei. Cine sunt eu cu adevărat? Poate o personalitate deghizată. Ce păcat că nu arăt deloc așa ceva.

— Mă mir că nu te impresionează prea mult toate astea, continuă ea, pari să primești totul cu mult calm. Dacă ești cu adevărat acel nimeni social cum te-am crezut eu la

Început, atunci trebuie să recunosc că ești o ființă foarte controlată.

— Un nimeni, cum m-ai luat tu la început? am repetat și m-am cam aprins la față, însă nu voiam să mă înfurii: ce importanță avea cum folosea o școlăriță nematură vorbe ca „nimeni” sau „cineva”? M-am mulțumit deci să-i răspund că fusesem pur și simplu, primită cu politețe și am întrebat-o „de ce credea ea că politețea ar fi trebuit să-l pună în încurcătură pe cel astfel primit în societate?”.

— Dar de ce nu-mi dai voie să mă minunez și eu așa, de unele lucruri? insistă ea.

— Te minunezi și tu de miracole pe care ți le născocеști singură. Haide, ai terminat odată?

— Da, lasă-mă să te iau, de braț.

— Aș prefera să n-o faci. Vom merge una lângă alta.

Când îmi lua brațul se lăsa pe mine cu toată greutatea, și, cum nu eram nici bărbat și nici iubitul ei, nu-mi plăcea prea mult asta.

— Uite, și acum! strigă ea. Am vrut, oferindu-mă să te iau de braț, să te fac să înțelegi că în sinea mea îți aprob rochia și felul în care arăți. Din punctul meu de vedere am vrut să-ți fac un compliment.

— Chiar așa? Adică, mai pe scurt, să arăți că nu ți-e rușine să te vadă lumea pe stradă alături de mine, că, dacă doamna Cholmondeley s-ar întâmpla să stea să-și mângâie javra la vreo fereastră, sau colonelul de Hamal ar ieși să se scobească în dinți în vreun balcon și le-ar cădea ochii pe noi, n-ai roși chiar de însoțitoarea ta?

— Da, răspunse ea, cu aceeași sinceritate fără menajamente care era lucrul cel mai bun la ea și care făcea ca până și obrăznicile ei să aibă ceva plăcut și direct când le spunea – care era, pe scurt, sarea ei, singura substanță de natură să mai dea consistență acestui caracter.

Am lăsat pe seama mimicii mele osteneala de a comenta acest „Da” sau mai degrabă buza mea inferioară mi-o luă înaintea limbii cu bună știință. E sigur că nu respectul sau solemnitatea erau simțămintele exprimate de felul cum am privit-o eu atunci.

— Ce ființă răutăcioasă și plină de resentimente ești! continuă ea, pe când traversam piața și intram în parcul micuț și plăcut prin care trecea drumul nostru cel mai scurt spre *rue Crécy*. N-am mai văzut ființă să se poarte așa urât cu mine ca dumneata.

— Tu singură ești Vinovată de asta. Lasă-mă în pace, ai și tu puțină minte și taci din gură. Eu te las pe tine în pace.

— Ca și cum poate să te lase cineva în pace pe dumneata, care ești așa ciudată și misterioasă!

— Misterul și ciudățeniile astea sunt cu totul și cu totul scornite de imaginația ta - fleacuri, nici mai mult nici mai puțin. Fii așa de bună și nu-mi mai tot bate capul cu ele.

— Dar chiar ești un nimeni? continuă ea, strecurându-și, împotriva voinței mele, mâna pe sub brațul meu, și brațul acesta se strânse cât putu de neospitalier pe lângă trupul meu pentru a-i ține cât mai departe mâna.

— Da, sunt și eu o ființă care-și face drum tot mai sus în lume. Pe vremuri dama de companie a unei doamne bătrâne, pe urmă guvernanta de copii mici, acum profesoară.

— Dar, spune-mi, spune-mi cine ești cu adevărat, n-am să dezvălui nimănui! se agăță ea cu o încăpățănare ridicolă de închipuirea că descoperise un personaj incognito, smucindu-mi brațul pe care reușise să mi-l cuprindă acum cu mâna, și tot lingușindu-mă și conjurându-mă până când eu m-am oprit acolo în parc să râd după pofta inimii.

Tot drumul continuă cu cele mai fantastice variațiuni pe tema aceasta, dovedindu-și prin credulitatea ei încăpățănată, sau prin incredulitatea ei, neputința de a înțelege cum o ființă lipsită de avantajele nașterii nobile sau ale averii, fără sprijinul unui nume bun sau al relațiilor, ar fi putut să-și apere integritatea de caracter într-un chip de înțeles pentru alții. În ce mă privește, eram liniștită știind că sunt cunoscută cum trebuie acolo unde are pentru mine importanță să fiu cunoscută. Restul nu mă atinge: nașterea, situația socială și câștigurile intelectuale superficiale ocupau cam același loc în interesele și gândurile mele, cam pe al treilea plan al importante ca

niște chiriași modești cărora nu li se putea da în folosință decât un salonaș micuț și dormitorul cu vederea spre spatele casei. Chiar dacă sufrageria și salonul cel mare din față mi-ar fi rămas libere, n-aș fi recunoscut lucrul acesta de față cu ei, întrucât apreciam că avantajele acestea mai mărunte erau cu totul potrivite pentru importanța ce le-o acordam lor. Lumea, și eu am înțeles asta curând, avea alte păreri și scară de aprecieri, și nu sunt sigură că lumea are multă dreptate în asemenea prețuiri, dar cred, de asemenea, că nici eu nu mă înșel prea mult în ale mele.

Sunt oameni care, văzându-se deodată pe o poziție inferioară, se simt degradați din punct de vedere moral, și consideră pierderea unor relații ca pe o pierdere a respectului față de ei înșiși. Și nu au oare dreptate asemenea oameni să pună cel mai mare preț pe situațiile și relațiile care îi asigură împotriva unei asemenea decăderi? Dacă cineva crede că ar deveni demn de dispreț în propriii săi ochi în cazul că s-ar afla pretutindeni că strămoșii săi au fost de neam simplu și nu nobili, săraci și nu bogați, muncitori și nu capitaliști, ar mai fi atunci drept să-l condamnăm cu asprime pentru că ține ascunse asemenea fapte, pentru că tresare, tremură, se chinuiește gândindu-se la amenințările pe care asemenea dezvăluiri le reprezintă pentru el? Cu cât trăim mai mult, cu atât ni se îmbogățește experiența de viață, și cu atât mai puțin suntem înclinați să judecăm purtarea aproapelui nostru, să punem la îndoială înțelepciunea lumii. Oriunde ajungem să întâlnim o îngrămadire de mici sisteme de apărare de acest fel, fie că ele păzesc virtutea celui cast sau respectabilitatea omului de lume, e sigur că asemenea sisteme sunt necesare.

Am ajuns la palatul Crécy. Paulina era gata. Doamna Bretton se afla și dânsa acolo și, sub supravegherea ei și a domnului de Bassompierre, am fost conduse repede la locul de adunare și instalate pe locuri bune la o distanță convenabilă de tribuna oficială. Tineretul universitar a fost grupat în fața noastră, municipalitatea, în frunte cu burgermaistrul, își ocupase locurile de onoare, tinerii prinți,

Împreună cu suitele lor, căpătaseră poziții mai la vedere și întreaga clădire era ocupată de aristocrația și de burghezii cei mai de seamă ai orașului.

În ce privește identitatea profesorului care urma să rostească discursul pomenit, nu constituise pentru mine deloc un obiect de interes sau de atenție. Într-un fel mă așteptam nelămurit ca un savant să fie cel care să se ridice în picioare să rostească un discurs formal, pe jumătate dogmatic pentru membrii Ateneului, pe jumătate lingușitor la adresa prinților.

Tribuna era încă pustie când am intrat noi, dar zece minute mai târziu se umpluse. Într-o clipă un cap, un torace și două brațe apărură la pupitrul acoperit de pânză stacojie. Acest cap noi îl cunoșteam, culoarea părului, forma, felul în care se ținea între umeri, expresia feței ne erau familiare și mie și domnișoarei Fanshawe. Craniul negru și îngust, amplexarea și paloarea frunții, privirea albastră și aprinsă erau amintiri atât de bine impregnate în amintire și atât de strâns împletite cu asociații de natură, ironică, încât erau aproape sortite de la sine ca prin apariția lor neașteptată să stârnească pornirea spre un hohot de râs. Și într-adevăr, mărturisesc că eu, în ce mă privește, am râs încet până m-am aprins la față, însă după aceea mi-am aplecat capul și am lăsat batista mea și voalul coborât să-mi fie singurele confidente ale acestei clipe de veselie.

Cred că-mi părea bine că-l vedeam acolo pe *Monsieur* Paul. Cred că principala senzație era plăcerea să-l vezi instalat acolo pornit și franc, întunecos și candid, iritabil și fără teamă, iar nu să ți-l amintești stăpânind clasa de la catedră. Prezența lui era pentru mine o surpriză. Nici nu-mi trecuse prin minte să mă aștept să-l văd în această situație deși știusem că e titularul catedrei de litere de la universitate. Știindu-l pe el la tribună, eram sigură că nici formalismul și nici lingușeala nu ne erau sortite în clipele acelea. Dar pentru ceea ce aveam să auzim, pentru ceea ce avea să se reverse dintr-o dată, cu grabă, fără întrerupere asupra capetelor noastre – mărturisesc că nu fusesem pregătită.

Li se adresa prinților, nobililor, magistraților și burghezilor cu exact aceeași ușurință și spontaneitate de exprimare, cu aceeași gravitate ascuțită, colerică și fugoasă cu care era obișnuit să le dojenească pe elevele din cele trei clase din *rue Fossette*. Studenților li se adresa nu ca unor elevi, ci ca unor viitori cetățeni și patrioți. Vremurile care de atunci înapoi au izvorât asupra Europei nu erau anunțate pe atunci de nimic așa că spiritul în care vorbea *Monsieur Emanuel* era pentru mine nou. Cine ar fi crezut că pământurile greoaie și grase ale principatului Labassecour să fi hrănit convingeri politice și sentimente naționale ca cele care-și găseau acum expresii atât de energice? Despre cuprinsul opiniilor lui nu este nevoie să fac aici o dare de seamă amănunțită, totuși am să cer îngăduința să spun că am considerat atunci că omulețul acela avea dreptate în ce susținea. Cu tot focul care-l aprinsese, era sever și plin de bun simț, strivea sub călcâiul său teoriile utopice, respingea cu dispreț visările exaltate – dar când își îndrepta privirile spre chipul tiraniei – o, atunci se aprindea în ochii lui o lumină pe care ar fi trebuit s-o vezi, și când vorbea despre nedreptate glasul lui nu trăda niciun fel de nesiguranță, ci amintea mai curând de sunetul trâmbiței ridicându-se la apusul soarelui din parc.

Nu cred că publicul era prea susceptibil să-i înțeleagă aprinderea în toată puritatea ei, însă unii dintre studenți au fost molipsiți de această însuflețire atunci când el le spuse, cu atâta elocvență, care trebuie să le fie calea și țelul străduințelor pentru viitorul țării lor și al Europei. Când încheie, îi adresară ovații lungi, puternice, răsunătoare. În pofida irascibilității lui, era profesorul lor favorit.

Când grupul nostru părăsi sala, el era în picioare lângă intrare. Mă văzu și mă recunosc, își ridică pălăria în fața mea, îmi întinse mâna când trecui pe lângă el și mă întrebă: *Qu'en dites-vous?*¹ Întrebare cu totul caracteristică pentru el și care îmi amintea, chiar în momentul acesta de triumf pentru dânsul, de nelineștea plină de curiozitate, de absența unui autocontrol după mine atât de necesar și care

¹ Ce părere ai?

se numărau printre defectele lui. Ar fi trebuit să nu-i pese în clipa aceea ce gândeam eu, sau ce gândea oricine altcineva, însă îi păsa, și era un om prea firesc, prea impulsiv ca să-și reprime o asemenea susceptibilitate. Însă, chiar dacă-i condamnam această curiozitate febrilă, naivitatea lui îmi plăcea. Ar fi trebuit să-l laud. În inima mea aveam multe laude pentru el atunci, însă, vai! niciun cuvânt pe buze. Cine-și găsește cuvintele la momentul potrivit? Am bâiguit câteva cuvinte fără rost, dar pot spune că-mi păru foarte bine când alții, venind cu felicitări mai inspirate, îmi acoperiră timiditatea cu vorbăria lor.

Un domn îl prezentă atunci domnului de Bassompierre și contele, care fusese și el foarte încântat de discursul auzit, îl invită să se alăture prietenilor lui (care erau, de asemenea, în cea mai mare parte și prietenii lui *Monsieur Paul*) să ia masa împreună cu ei la palatul Crécy. El refuză invitația la masă, căci dintotdeauna fusese timid la invitațiile celor mai bogați. Avea o anumită putere a încăpățânării și independenței în structura lui morală – nu prea evidentă, dar pe care-ți făcea plăcere s-o descoperi pe măsură ce înaintai în cunoașterea firii lui. Făgădui totuși că avea să treacă pe acolo, împreună cu prietenul său, *Monsieur A*, unul din academicienii francezi, în cursul serii.

La masă, în ziua aceea, Paulina și Ginevra arătau, fiecare în felul ei, foarte frumoase. Ginevra poate că avea avantajul unor farmece mai concrete, însă cealaltă strălucea întrecând-o prin calități mai subtile și spirituale: limpezimea și elocvența ochilor, grația chipului, varietatea fermecătoare a expresiei. Rochia de un stacojiu aprins a Ginevrei îi favoriza buclele blonde și se armoniza cu tenul ei trandafiriu. Vestmintele Paulinei – cu totul la modă, deși modeste, în nuanțe limpezi și albe – făceau pe oricine o privea să se simtă recunoscător pentru viața delicată a tenului ei, pentru însuflețirea plină de blândețe a portului ei, pentru adâncimea tandră a privirilor ei, pentru umbrirea castanie și revărsarea generoasă a părului – mai întunecat decât cel al verișoarei sale saxone, cum îi erau și sprâncenele, ochii, irișii mari și pupilele mari și mobile.

Natura desenase toate aceste detalii mai vag și cu o mână mai neglijentă în cazul domnișoarei Fanshawe, iar în persoana domnișoarei de Bassompierre le lucrase cu o măiestrie mai aleasă și mai delicată.

Paulina era intimidată de savanții din jur, însă nu chiar într-atât încât să fie redusă la tăcere. Intră cu ei într-o conversație modestă, plină de deferență, nu fără efort, însă cu o atât de autentică grație, cu un bun simț atât de fin și de convingător încât tatăl ei se întrerupse el însuși de mai multe ori din vorbă și rămase s-o asculte și s-o privească cu încântare și mândrie. Un francez politicos, *Monsieur Z*, un om foarte învățat, dar și foarte curtenitor, era cel care o atrăsese în discuție. Pe mine mă fermecase franceza pe care o vorbea ea, era ireproșabilă – structura frazelor corectă, expresiile potrivite, accentul pur. Ginevra, care-și trăise o jumătate din viață pe continent, nu reușea să se apropie de perfecțiunea ei. Nu că i-ar fi lipsit domnișoarei Fanshawe cuvintele, însă ea nu poseda nici exactitatea, nici puritatea vorbirii, și nici nu avea să le poată dobândi mulți ani de atunci înainte. Și în această privință domnul de Bassompierre avea de ce să fie mulțumit, căci în ce privește limbile străine avea un foarte ascuțit simț critic.

Mai era însă cineva care asculta și observa cu toată luarea aminte, o persoană care, reținută de cerințele profesiei sale, sosise mai târziu la masă. Ambele doamne erau cu atenție cercetate de doctorul Bretton, încă din momentul în care acesta din urmă își ocupase locul la masă, și le observă în continuare aproape toată vremea. Sosirea lui o învioră pe domnișoara Fanshawe, care până atunci păruse a nu fi în apele ei. Deveni surâzătoare și cochetă, începu să vorbească mult – deși ceea ce spunea ea era rareori la obiect sau mai bine zis se referea la obiecte de discuție mult mai prețioase decât cele abordate. Sporovăială aceasta a ei, ușuratică, incoerentă, l-ar fi amuzat. Poate, altădată pe Graham, poate că și acum îl amuza, poate că era doar o închipuire să crezi că, acum când privirile îi erau satisfăcute și auzul îndestulat cu așa ceva, gustul său sigur, inteligența sa vie n-ar fi fost în egală

măsură solicitate și mulțumite. Este sigur însă că, oricât ar fi părut de insistentă și acaparatoare această solicitare a atenției lui, el o acordă cu toată politețea ce i se cerea. Comportarea sa nu arăta nici resentiment și nici răceală. Ginevra era vecina lui de masă și, în timpul cinei, ei îi consacră aproape în întregime luarea lui aminte. Ea păru mulțumită cu aceasta și trecu apoi în salon în cea mai bună dispoziție.

Însă, de îndată ce am ajuns în acest loc de refugiu pentru noi, doamnele, ea deveni din nou plată și neatentă. Aruncându-se pe o canapea condamnă cu asprime în vorbe atât discursul cât și dineul care ar fi fost, din punctul ei de vedere, teribil de plicticoase, și o întrebă pe verișoara ei cum de putea suporta asemenea *gros bonnets*¹ cum vedea că adună în jurul lui tatăl ei. În clipa însă în care domnii se auziră ridicându-se în camera de alături, toate ironiile ei încetară. Sări în picioare, se repezi spre pian și începu să cânte acolo cu toată energia. Doctorul Bretton intră printre primii și își alese un loc în picioare alături de ea. Mă gândeam că n-avea să-și mențină multă vreme această alegere – căci era un anume loc în fața căminului spre care m-aș fi așteptat să-l văd atras. Însă într-acolo el se întoarse doar cu privirile și, în vreme ce el privea doar, alții ocupară locul respectiv. Grația și judecata sănătoasă a Paulinei îi fermeca pe acești înțelepți francezi, finețea frumuseții ei, curtenia liniștită a manierelor ei, tactul ei, nematurizat, dar real și înnăscut, plăcea gustului lor firesc. Se strânseseră cu toții în jurul ei, desigur nu pentru a discuta probleme de știință – care ar fi făcut-o pe ea să rămână mută –, ci pentru a se referi la o mulțime de subiecte privind arta, literatura, viața, asupra cărora se vădi curând de tot că ea citise și reflectase mult. Eu ascultam. Sunt sigură că, chiar dacă Graham rămăsese departe, asculta și el, auzul ca și vederea îi erau foarte fine. Știam că judecă acea conversație cum trebuie, simțeam că felul în care ea o susținea îi plăcea la culme – îi stârnea o plăcere aproape dureroasă.

¹ Oameni stupizi, prostănaci.

Paulina avea mai multă forță, atât de sentimente cât și de caracter, decât ar fi crezut cei mai mulți din cei care vedeau din afară – mai multă decât Graham însuși își închipuise până atunci și decât ea îi lăsa să vadă pe cei care n-o interesau. Ca să spunem adevărul, cititorule, nu există frumusețe deosebită, grație desăvârșită, rafinament real care să nu aibă și o forță la fel de deosebită, desăvârșită, convingătoare. Tot atât de puțin te-ai putea aștepta să găsești roade și flori vrednice la un pom fără rădăcini și fără sevă ca și farmece dăinuitoare într-o fire slabă și fără stăruință. Puțină vreme, un simulacru mai viu al frumuseții ar mai putea înflori în jurul slăbiciunii, însă o asemenea înflorire părelnică nu poate rezista primei furtuni, se ofilește curând, chiar sub cele mai senine raze de soare. Graham poate că ar fi tresărit dacă vreun duh mai atent i-ar fi șoptit la ureche ceva despre forța și puterea de viață care influențau această fire delicată.

Doar eu, care o cunoscusem de pe când era copil, știam sau ghiceam prin ce rădăcină viguroasă și bună se hrăneau farmecele ei din pământul realității.

În vreme ce doctorul Bretton asculta și aștepta un prilej care să-i deschidă și lui acest cerc magic, privirea lui, străbătând din când în când neliniștită camera, se opri din întâmplare asupra mea, acolo unde ședeam, într-un colțișor liniștit, nu departe de doamna Bretton și de domnul de Bassompierre – aceștia doi fiind prinși în ceea ce domnul Home numea „o conversație în doi”, sau ceea ce s-ar fi putut interpreta și ca un *tête-à-tête*. Graham îmi surâse în semn de recunoaștere, străbătu camera spre mine și mă întrebă cum mă simt, spunând că arăt palidă. Surâdeam și eu acum propriilor mele gânduri: de trei luni doctorul John nu-mi mai adresase cuvântul – un interval de timp de care el nici nu-și dădea câtuși de puțin seama. Se așeză alături de mine și se cufundă în tăcere. Dorința lui era mai degrabă să privească în jur decât să stea de vorbă cu cei de alături. Ginevra și Paulina se aflau acum exact în fața ochilor lui, putea să le privească după pofta inimii, le cântărea siluetele, le studia chipurile.

Mai mulți alți oaspeți, doamne ca și domni, intraseră în această încăpere după sfârșitul cinei, oprindu-se aici pentru câteva minute de conversație. Și printre acești domni, pot adăuga acum, observasem la intervale o siluetă severă, neguroasă, profesorală, care se plimba singuratică prin salonul de alături și pe care o puteam reîntâlni cu privirile doar de departe. *Monsieur* Emanuel îi cunoștea pe mulți dintre cei de față, însă cred că le era străin aproape tuturor doamnelor – mai puțin mie. Aruncându-și privirile către cămin nu se putea să nu mă fi observat și instinctiv făcu o mișcare ca pentru a se apropia de mine. Remarcând însă că aici se afla și doctorul Bretton se răzgândi și se trase îndărăt. Dacă asta ar fi fost totul n-aș fi văzut niciun motiv de supărare. Însă nemulțumit cu faptul că se retrăsese numai, pur și simplu începu să se încrunte, să-și scoată buzele în afară într-o strâmbătură și să se uite atât de crunt înspre mine încât îmi abătui privirile într-altă parte de la acest spectacol neplăcut. *Monsieur* Josef Emanuel sosise împreună cu austerul său frate și în clipa aceea o înlocuise tocmai pe Ginevra la pian. Și ce tușeu de maestru urmă zdrăngănelii ei de școlăriță! Cu ce tonuri adânci, recunoscătoare, primi instrumentul muzical mâinile adevăratului artist!

— Lucy, începu doctorul Bretton, rupând tăcerea cu un zâmbet atunci când Ginevra alunecă prin față-i aruncându-i o privire în trecere, domnișoara Fanshawe e cu adevărat o fată frumoasă.

Desigur că mă declarai de acord.

— Va fi fiind oare, continuă el, în încăperea asta vreo alta care să i se compare?

— Cred că nu mai e niciuna la fel de arătoasă.

— Sunt de aceeași părere cu dumneata, Lucy. Dumneata și cu mine ne asemănăm în ce privește gustul, cred, și în orice caz în ce privește judecata.

— Crezi? Întrebai eu cu oarecare îndoială.

— Cred că dacă dumneata erai băiat, Lucy și nu fată – finul mamei în loc de fină –, noi am fi fost foarte buni prieteni. Părerile noastre ar fi fost practic identice.

Își luase acum un aer sarcastic, frivol, pe jumătate mângâietor, pe jumătate ironic, care făcea să-i strălucească ochii. O, Graham! Multe clipe de singurătate mi le-am risipit căutând să-mi închipui care ar fi părerea ta despre Lucy Snowe! A fost oare ea totdeauna binevoitoare și dreaptă? Dacă Lucy ar fi fost în ea însăși aceeași, dar s-ar fi bucurat în plus de avantajele bogăției și situației sociale, comportarea ta față de ea, prețuirea pe care i-ai fi acordat-o, ar fi fost chiar la fel cu cele pe care le-ai nutrit în realitate în ce o privește? Și totuși, prin aceste întrebări nu vreau să-ți aduc niciun fel de condamnare. Nu. Poate că m-ai întristat și m-ai tulburat uneori, însă eu am avut o fire impresionabilă, ușor de tulburat – încrederea îmi pierdea chiar și numai dacă un nor trecea prin fața soarelui. Poate că o judecată nepărtinitoare și strictă ar fi socotit că eu am greșit mai mult decât tine.

Încercând deci să-mi înăbuș durerea nerațională care-mi înfiora inima când vedeam că în vreme ce Graham putea să le consacre altora interesul lui cel mai grav și serios, cel mai bărbătesc, el n-avea mai mult decât o ironie trecătoare pentru Lucy, prietena lui de demult – îl întrebai calmă:

— Și în ce privințe crezi că suntem chiar atât de apropiați în păreri?

— Amândoi avem o mare putere de observație. Dumneata poate că nu ești convinsă că și eu aș avea asemenea înșușiri, dar să știi că le am.

— Dar tocmai vorbești despre gusturi. Nu s-ar putea întâmpla și ca să observăm aceleași obiecte, dar să le prețuim în chip cu totul deosebit?

— Haide să ne punem la încercare. Evident, n-ai putea decât să aduci un omagiu meritelor domnișoarei Fanshawe, și atunci, ce crezi despre ceilalți de aici din camera asta? Mama, de pildă, sau vedetele de acolo, *Messieurs A și Z* sau, să zicem, acea palidă, micuță domnișoară de Bassompierre?

— Știi foarte bine ce gândesc despre mama dumată. La domnii A și Z nu m-am prea gândit până acum...

— Și cealaltă persoană?

— Găsesc că e, cum spui și dumneata, o domnișoară palidă și micuță – palidă în orice caz, acuma, când e și obosită de agitația asta.

— Nu-ți mai aduci aminte de ea, când era doar un copil?

— Mă întreb, uneori, dacă dumneata îți mai aduci aminte.

— O uitasem, dar n-ai constatat ce ciudat e că în anumite împrejurări, persoane, chiar cuvinte sau priviri care-ți ieșiseră cu totul din minte, pot ca, în anumite condiții, în anumite dispoziții ale minții tale sau ale altora, să-ți revină la fel de vii?

— E cu totul posibil.

Dar, continuă el – reînvierea asta e nedeplină – ai nevoie de o confirmare, până atunci are doar înfățișarea tulbure a unui vis, sau cea ireală a unei închipuiri, așa că spusele de întărire ale unui martor îți sunt necesare să te facă să crezi iarăși în ea. Nu ședeași și dumneata cu noi la Bretton acum zece ani, când domnul Home a adus-o pe fetita lui, căreia noi îi ziceam „micuța Polly“ să stea o vreme cu mama?

— Eram acolo și în seara când a venit ea și în dimineața când a plecat.

— Era un copil cam ciudat, nu-i așa? Mă întreb – cum m-am purtat eu cu adevărat cu ea? Îmi plăceau oare copiii în vremea aceea? Eram eu în stare să fiu bun și prevenitor cu alții – așa cum eram, un școlar mare și stângaci pe vremea aceea? Dar dumneata nu-ți mai amintești deloc de mine, bineînțeles.

— Ai văzut și dumneata portretul care te înfățișează – îl ai acolo, acasă. Îți seamănă. În purtări erai același odinioară ca și astăzi.

— Dar, Lucy, cum așa? Ce-mi spui dumneata acuma, ca un oracol, să știi că-mi ațâță bine de tot curiozitatea. Ce sunt eu astăzi? Ce eram eu în acea zi de ieri de acum zece ani?

— Plin de grație cu orice îți stârnea dumitale plăcerea, răutăcios sau crud nu pot spune c-ai fi fost față de cineva.

— Aici nu ai dreptate. Eu cred că m-am purtat aproape de-a dreptul urât cu dumneata, de exemplu.

— Urât? Nu, Graham, n-aș fi răbdat niciodată docilă

brutalitatea sau răutatea.

— Dar de asta, totuși, eu îmi aduc aminte sigur: liniștita Lucy Snowe nu s-a bucurat niciodată de simpatia și bunătatea mea.

— Dar tot atât de puțin de cruzimea sau răutatea dumitale.

— Da, e drept, chiar dacă aș fi fost Neron însuși tot n-aș fi fost în stare să chinuiesc o făptură inofensivă ca o umbră.

Am surâs, dar în același timp mi-am înăbușit și un geamăt. O, cât aș fi dorit să mă lase în pace, să nu mai vorbească acum despre mine! Epitetele acestea, atributele acestea „liniștita Lucy Snowe“, „inofensivă ca o umbră“ le lepădăm de la mine, vroiam să i le înapoiez, nu cu dispreț, ci cu o oboseală nesfârșită. Asemenea cuvinte aveau răceala și apăsarea plumbului. Nu mai vroiam ca el să mă hărțuiască cu asemenea poveri. Din fericire, el trecu de la mine la alt subiect.

— În ce termeni erați dumneata și acea „micuță Polly“? Dacă-mi mai aduc bine aminte – nu s-ar putea spune că nu vă înțelegeați.

— Nu prea înțeleg ce vrei să spui. Crezi că micuța Polly singură nu-și aduce aminte mai clar?

— O, să nu mai vorbim acum despre „micuța Polly“ – spune-i te rog domnișoara de Bassompierre, și atunci o să vezi că, bineînțeles, un personaj atât de important nu-și mai aduce aminte de un loc cum era Brettonul. Uită-te la ochii ei mari, Lucy. Crezi că ei mai stau să citească vreun cuvânt din cartea memoriei? Crezi că mai sunt aceiași pe care-i îndrumam eu atunci pe cărțile de citire? Ea nici nu mai știe că eu i-am fost într-o măsură, profesorul de citire.

— În Biblie, în serile de duminică?

— Are un profil calm, delicat, fin de tot, acuma, iar pe vremuri ce expresie neliniștită, îngrijorată avea! Ce mai înseamnă și preferințele copiilor – un balon de săpun pe dată spart! Ai crede? Domnișoara asta, pe vremuri, ținea la mine!

— Cred că într-o măsură ținea la dumneata, spusei eu, cu reținere.

— Atunci, nu mai ții minte? eu uitasem, dar acum îmi aduc aminte: ținea la mine mai mult decât la oricine altcineva de la Bretton.

— Așa credeai și atunci.

— Îmi amintesc bine acum. Aș vrea să-i pot spune tot ce-mi aduc aminte, sau mai degrabă aș vrea ca altcineva, dumneata de pildă, să te streкори acolo, lângă ea, și să-i șoptești la ureche toate astea, și eu să stau aici și să mă bucur de asta – aici, cum stau acum – s-o văd cum arată când află toate astea. Ai vrea să faci așa ceva, Lucy? Ți-aș fi atât de recunoscător!

— Aș putea eu să te fac pe dumneata vreodată să-mi fii recunoscător? Nu, n-aș putea, spusei, și îmi simții degetele tremurându-mi și mâinile împreunându-mi-se.

Dar în mine simțeam un curaj liniștit și în stare să opună rezistență în afară. În problema aceasta nu eram dispusă să-l mulțumesc pe doctorul John, deloc chiar. Cu și mai multă tărie vedeam acum cât de greșit îmi înțelegea el firea și caracterul. Dintotdeauna voise să-mi atribuie un rol care nu era deloc al meu. Și firea și eu însămi ne răzvrăteam acum împotriva-i. El nu ghicea deloc ce simțeam eu, nu-mi citea în ochi, pe chip sau în gesturi, deși nu mă îndoiesc că toate acestea îi vorbeau. Aplecându-se acum spre mine, cu insistență caldă, îmi spuse încet:

— Haide, fă-mi pe plac, Lucy.

Și i-aș fi făcut pe plac atunci, sau cel puțin l-aș fi făcut să înțeleagă limpede, și l-aș fi învățat să nu se mai aștepte niciodată din partea mea să joc rolul unei subrele ascultătoare în vreo comedie de dragoste, când, îndată după murmurul lui blând și insistent, suprapunându-se aproape peste rugătoarele, mieroasele lui cuvinte – „Haide, Lucy, fă-mi pe plac” – un șuierat ascuțit îmi izbi urechea din cealaltă parte.

— *Petite chatte, doucerette, coquette!* șuiera dintr-o dată acest neașteptat boa constrictor, *vous avez l'air bien triste, soumise, rêveuse, mais vous ne l'êtes pas, c'est moi qui*

*vous le dis. Sauvage! La flamme à l'âme, l'éclair aux yeux!*¹

— *Qui, j'ai la flamme a l'âme, et je dois l'avoir!*² am răspuns, întorcându-mă într-acolo cu dreaptă mânie, însă profesorul Paul Emanuel își șuierase această insultă și acum dispăruse.

Partea cea mai proastă era că doctorul Bretton, al cărui auz, cum am mai spus, era prompt și fin, prinsese fiecare cuvânt din această apostrofă. Își duse batista la gură și râse până când începu să tremure tot.

— Grozav, Lucy, strigă, excepțional! *Petite chatte, petite coquette*³. O, trebuie să-i spun mamei! E adevărat, Lucy, sau numai pe jumătate? Trebuie să fie adevărat. Te-ai roșit c-ai ajuns ca și rochia domnișoarei Fanshawe. Și chiar, pe cuvântul meu, acum, când mă uit mai bine la el, e același omuleț care a fost atât de violent cu tine, atunci, la concert, chiar același, și uite-l acum fierbe pentru că mă vede pe mine cum râd. O, dar trebuie să-i scot peri albi.

Și. Graham, cedând înclinației lui spre ștregării, începu să râdă, să glumească cu mine și să-mi șoptească la ureche, până când eu nu mai putui suporta și ochii mi se umplură de lacrimi.

Dintr-o dată însă el își recăpătă gravitatea. Apăruse un loc gol în preajma domnișoarei de Bassompierre. Cercul care o înconjura părea să se risipească. Mișcarea aceasta fusese de îndată surprinsă de ochii lui Graham — mereu atent într-acolo, chiar dacă păruse preocupat de mine. Se ridică, își luă inima în dinți și străbătu camera profitând de acest prilej. Toată viața doctorul John a fost un om norocos – un bărbat cu succese. Și de ce? Pentru că avea ochi să-și vadă prilejurile favorabile, curajul să-l îndemne la acțiuni prielnice, tăria de a-și duce gesturile până la capăt. Și nu avea nicio pasiune tiranică să-l rețină, nici entuziasme, nici slăbiciuni nu-i stăteau în drum. Și ce bine arăta exact în

¹ Pisicuțo, prefăcuto, cochetto! [...], ai un aer foarte trist, supus, visător dar nu ești deloc așa, te cunosc eu bine. Ești o sălbatică! Ai o flacăra în suflet și ochii-ți aruncă scânteii!

² Da, am o flacăra în suflet, și chiar trebuie să o am.

³ Pisicuțo, cochetă mică!

clipa aceasta! Când Paulina își ridică ochii, atunci când el se opri alături de ea, privirea ei se întâlne deodată cu privirile lui, însuflețite, însă modeste. Fața, când i se adresa, se colora pe jumătate și pe jumătate începu să-i strălucească dinlăuntru. În prezența ei se arăta și mândru și rezervat, supus și neostentativ, dar hotărât în țelurile lui și respectuos în omagiile pe care i le acorda. Am văzut toate acestea dintr-o privire. Nu mi-am mai prelungit observațiile, nu mai aveam vreme chiar dacă aș fi simțit vreo înclinație spre așa ceva. Se făcuse târziu. Ginevra și cu mine trebuia să fi fost acum îndărăt în *rue Fossette*. M-am ridicat, i-am urat noapte bună nașei mele și domnului de Bassompierre.

Nu știu dacă profesorul Emanuel remarcase cu cât de puțină plăcere asistasem la tachineările doctorului Bretton sau dacă observase cât mă duruseră, și că, luată în totul, seara aceea nu fusese un șir de distracții exultante pentru volatila, iubitoarea de plăceri *Mademoiselle* Lucie, dar atunci când mă pregăteam să părăsesc încăperea, el se apropie de mine și mă întreabă dacă aveam pe cineva care să mă însoțească în *rue Fossette*. Acum profesorul îmi vorbea politicos, chiar respectuos, și părea să regrete ieșirea de adineauri și să-mi ceară iertare pentru ea. Nu-i puteam acorda totuși dintr-o dată recunoașterea acestui regret și nici să răspund umilinței sale de acum cu o iertare prematură și totală. Până atunci nu mă simțisem niciodată prea dispusă să mă închid în resentimente în fața grosolăniilor lui și nici să mă îngheț în fața aprinderilor lui exagerate. Totuși consideram că ceea ce-mi spusese în seara aceasta era cu totul inadmisibil, dezaprobarea totală față de procedeele lui trebuia deci scoasă în evidență, chiar dacă nu accentuată prea mult. Spusei doar:

— Am însoțitori.

Ceea ce era adevărat. Ginevra și cu mine urma să fim trimise acasă într-o trăsură. Astfel că trecui pe lângă el cu înclinarea vagă ce i se acorda de obicei de către eleve atunci când intra în clasă îndreptându-se spre catedră.

După ce-mi găsii șalul m-am reîntors în vestibul. *Monsieur* Emanuel era încă acolo, în picioare, ca și cum ar

mai fi așteptat ceva. Făcu, ca pentru mine, observația că seara era frumoasă.

— Este, da? Întrebai eu, pe un ton a cărui totală uscăciune și răceală n-o puteam decât aplauda. Atât de rar reușeam să transpun în fapt hotărârea de a mă arăta rezervată și rece atunci când eram rănită sau jignită, încât mă simțeam aproape mândră că de data aceasta izbutisem. Această replică, „Este, da?” suna foarte asemănător cu replicile unor persoane jignite, auzisem sute de asemenea expresii acre, uscate, reci de pe buzele de coral, atunci strânse, ale nenumăratelor domnișoare care doreau să-și păstreze rezerva. Știam că *Monsieur* Paul n-ar fi răbdat experiența prelungită a unui asemenea dialog, însă era sigur că merită măcar o exemplificare a unui tratament de replici scurte și aride. Îmi închipui că și el era de aceeași părere, căci îl văzui că-și primește cu oarecare calm această doctorie. Îmi privi șalul și obiectă doar asupra faptului că ar fi prea subțire. I-am răspuns cu hotărâre că era exact așa cum aș fi dorit eu să fie. Trăgându-mă cu răceală la o parte din fața lui și rămânând izolată, în picioare, m-am sprijinit de balustrada scărilor, strângându-mi șalul pe umeri și mi-am ațintit ochii pe o pictură mohorâtă cu subiect religios care întuneca peretele din față.

Ginevra întârzia. Tărăgănelile ei mi se păreau tot mai plictisitoare. *Monsieur* Paul mai era încă acolo, urechea mea aștepta parcă de la el o revenire a tonurilor lui mânioase. Se apropie acum de mine. „Să mă aștept acum la alte şuierături”, mă gândii, și dacă un asemenea gest n-ar fi fost prea nepoliticos mi-aș fi astupat urechile cu degetele să nu mai simt fiorul acela neplăcut al șoaptelor lui. Însă nu prea ni se întâmplă lucrurile la care ne așteptăm: aștepți de pildă un gângurit sau un murmur și atunci auzi un strigăt de luptă sau de durere. Aștepți un țipăt pătrunzător, o amenințare plină de mânie și constăți că ești întâmpinat cu un salut prietenos, cu o șoaptă blândă. *Monsieur* Paul îmi vorbea acum abia auzit:

— Prietenii adevărați, îmi spunea el, nu se ceartă pentru

un singur cuvânt. Spune-mi, eu am fost oare, sau *ce grand fat d'Anglais*¹ (îl denumi astfel cu oarecare grosolănie pe doctorul Bretton) cel care ți-a umezit ochii și ți-a îmbujorat obrazii, acum?

— Eu personal nu observ, *Monsieur*, ca dumneavoastră, sau vreo altă ființă să-mi fi stârnit o asemenea emoție cum îmi descrieți dumneavoastră, fu răspunsul meu, și, recitându-mi-l, mi-am învins iarăși eul meu obișnuit și am izbutit o falsitate aproape cu totul de gheață.

— Dar ce-am spus? insistă el, eram prea furios, mi-am și uitat cuvintele. Ce ți-am spus exact?

— Cuvinte pe care e mai bine să le lăsăm uitate, am zis, încă liniștită, stăpânită, rece.

— Atunci vorbele mele au fost de vină, ele te-au rănit? Consideră-le nespuse, permite-mi să le retrag, acceptă ruga mea de iertare.

— Nu sunt deloc supărată, *Monsieur*.

— Atunci ești mai mult decât supărată - rănită. Iartă-mă, te rog, domnișoară Lucy.

— *Monsieur* Emanuel, te iert.

— Să aud că-mi spui cu vocea dumitale firească, și nu cu tonul acesta străin: „*Mon ami, je vous pardonne*”.²

Mă făcu să surâd. Cine-și putea reține surâsul la regretele, simplitatea, gravitatea lui.

— *Bon!* strigă el. *Voilà que le jour va poindre! Dites donc, mon ami.*

— *Monsieur Paul, je vous pardonne*³.

— Nu vreau să aud de niciun *Monsieur*, sau dacă nu, n-am să te cred sinceră. Încă un efort, spune - *mon ami*, sau dacă nu, în englezește - prietene.

Pe limba noastră „prietene” are cu totul alt sunet și un alt înțeles decât *mon ami*, nu comunică aceeași senzație de afecțiune domestică, intimă. Lui *Monsieur Paul* nu i-aș fi putut spune *mon ami*, dar „prietene” puteam și chiar îi și

¹ Prostănacul ăla mare de englez.

² Prietene, te iert.

³ — Bravo! [...] Uite că se luminează de ziuă ! Spune-mi, deci, „prietene”. — Domnule Paul, te iert.

spusei astfel fără greutate. Însă o asemenea distincție nu exista pentru el, astfel că arată foarte mulțumit cu vorbele englezești. Surâse. Cititorule, ar fi trebuit să-l vezi surâzând pe omul acesta și ar fi trebuit să remarci deosebirea dintre înfățișarea lui de acum și cea pe care o avea cu o jumătate de ceas mai devreme. N-aș putea afirma că până atunci aș fi văzut vreodată pe buzele sau în ochii domnului Paul surâsul plăcerii sau al mulțumirii sau al bunătații. Un surâs ironic, disprețuitor, sarcastic, sau cel al pasiunii exultante îl văzusem de sute de ori, exprimat mai bine zis prin ceea ce el numea surâs, însă orice semn luminos al unor simțăminte mai blânde sau mai calde mi se părea cu totul nou pe chipul său. Îi schimba cu totul expresia obișnuită, ca și trecerea la adevărata față a cuiva care și-ar scoate o mască. Trăsăturile lui își pierdeau adâncimea amară, însuși tenul părea mai limpede și mai luminos, întunecimea posomorâtă, palidă, meridională care-i trăda sângele spaniol era înlocuită de o nuanță mai luminoasă. Cred că nu mai văzusem niciodată pe vreun chip omenesc o așa metamorfoză într-o situație asemănătoare. Mă conduse acum până la trăsură. În aceeași clipă ieși și *Monsieur de Bassompierre* însoțindu-și nepoata.

Domnișoara Fanshawe era foarte prost dispusă. Găsise că seara întreagă fusese o mare plictiseală. Cu totul iritată, se arăta cât se poate de posomorâtă și nici nu mai încercă să-și ascundă această dispoziție de cum ne instalaram în trăsură și se închiseră portierele. Invectivile ei la adresa doctorului Bretton aveau ceva cu totul veninos. Constatând că îi fusese cu neputință fie să-l farmece fie să-l rănească, ura îi era acum singura resursă. Și ura aceasta și-o exprima în termeni atât de lipsiți de măsură și de simțul proporției încât părea monstruoasă de-a dreptul, astfel că, după ce am ascultat-o o vreme cu un stoicism prefăcut, simțul dreptății, care mi se răzvrătise cu totul, m-a făcut să-mi ies din sărute. Se produse atunci o explozie, căci și eu puteam să fiu pătimașă, mai ales față de actuala mea însoțitoare, frumoasă însă. Atât de plină de defecte și care nu scăpase niciodată prilejul de a zgândări tot ce era mai rău în mine.

Era bine că roțile trăsurii făceau atâta vacarm pe străzile pietruite ale cartierului, căci pot să-l asigur pe cititor că în trăsură nu domni nici tăcere de moarte și nici nu se desfășură vreo conversație calmă. Pe jumătate serioasă, pe jumătate pentru că așa mi se părea că e drept, îmi făcui o datorie din a o reduce la tăcere pe Ginevra. Plecase într-o stare de spirit sălbatică din *rue Crécy*, se impunea s-o îmblânzesc înainte de a ajunge în *rue Fossette*. Pentru asta se cuvenea să-i arăt limpede atât valoarea ei reală, cât și defectele ei mari, și aceasta nu se putea face decât într-un limbaj a cărui fidelitate și lipsă de pretenții să se poată compara cu așa-zisele complimente ale lui John Knox către Maria Stuart. Era tocmai tratamentul indicat pentru Ginevra și i se potrivea bine. Sunt convinsă că în seara aceea s-a dus la culcare mai liniștită și mai bună și că a adormit mai adânc după ce trecuse printr-o atât de severă corecțiune morală.

28

PAZNICUL

MONSIEUR PAUL EMANUEL SE dovedise dintotdeauna extrem de sensibil la orice întrerupere – oricare ar fi fost cauza – survenită în timpul lecțiilor pe care le ținea. Să treci prin sala de clasă unde se afla el era un gest considerat de către profesori și eleve, de fiecare în parte și de toate la un loc, ca putând să-l coste viața pe vinovat.

Madame Beck însăși, dacă ar fi fost silită să facă așa ceva, „naviga” pe acolo, strângându-și fustele pe lângă corp și evitând cu grijă formidabila estradă, întocmai ca un vas evitând valurile cele mari. Cât despre Rosine, portăreasa – căreia la fiecare jumătate de oră îi revenea

datoria temută de a le scoate pe eleve din însăși inima uneia sau alteia dintre clase pentru a le duce la ora de muzică din oratoriu, din salonul cel mare sau cel mic, din sufragerie, sau din vreo altă încăpăre unde se afla vreun pian – ea, încă de la a doua sau a treia încercare, amuțea cu totul de spaimă, sentiment pe care i-l trezeau privirile acelea de nedescris ridicate spre ea prin ochelarii care aruncau săgeți.

Într-o dimineață mă aflu în mica încăpăre de trecere, ocupându-mă cu o broderie începută de una din eleve care neglijase s-o mai ducă la bun sfârșit, și, pe când degetele îmi lucrau, auzul mi se delecta cu crescendourile și cadențele unui glas care tuna în clasa alăturată, în tonuri care creșteau de la o clipă la alta, tot mai neliniștite, tot mai prevestitoare de furtună. Însă între mine și furtuna care se pregătea era un solid perete despărțitor precum și posibilitatea unei retrageri ușoare prin ușa de sticlă dând spre curte, aceasta în cazul că furtuna s-ar fi abătut către mine, așa că mărturisesc că simțămintele mele erau mai mult de amuzament decât de frică ascultând cum se înmulțesc semnele rău prevestitoare. Sărmana Rosine nu era în siguranță, de patru ori în acea dimineață trebuise să facă acel drum încărcat de primejdii, și iată că acum, a cincea oară, îi revenea primejdioasa sarcină de a smulge, cum s-ar spune, un cărbune din foc – o elevă de sub nasul lui *Monsieur Paul*.

— *Mon Dieu! Mon Dieu!* striga. *Que vais-je devenir? Monsieur va me tuer, j'en suis sûre, car il est d'une colère!*¹

Și, cu curajul disperării, deschise ușa clasei.

— *Mademoiselle La Malle au piano!*² — strigă ea.

Și, înainte de a se fi putut retrage în siguranță, sau măcar de a fi putut închide ușa, glasul temut izbucni:

— *Dès ce moment, la classe est défendue. La première qui ouvrira cette porte, ou passera par cette division sera*

¹ Doamne! Doamne! [...] Ce-are să se întâmple cu mine? Domnul are să mă omoare, sunt sigură, e așa de furios!

² [*Mademoiselle la Malle*] la lecția de pian.

*pendue, fût-ce Madame Beck, elle-même*¹.

Nu trecuseră încă nici zece minute de la promulgarea acestui decret, că papucii franțuzești ai Rosinei se auziră iar fâșâind pe coridor.

— *Mademoiselle*, îmi spuse ea, eu nu mai vreau nici pentru o monedă de cinci franci să mai deschid în clipa asta ușa de aici. Ochelarii lui *Monsieur* sunt cu adevărat înspăimântători, și uite că a venit un comisionar cu un mesaj de la Ateneu. I-am spus lui *Madame Beck* că eu nu îndrăznesc să-l transmit și ea mi-a spus să vă însărcinez pe dumneavoastră cu el.

— Pe mine? Nu, îmi pare rău. Așa ceva nu intră deloc printre îndatoririle mele. Haide, haide, Rosine, poartă-ți singură crucea. Curaj – mai atacă încă o dată!

— Eu, *Mademoiselle* – mi-e cu neputință! L-am supărat de cinci ori astăzi. *Madame* ar trebui să angajeze un jandarm pentru slujba asta. *Ouf! Je n'en puis plus*².

— Haida-de! Ești o fricoasă. Ce e cu mesajul ăsta?

— E tocmai de felul celor cu care *Monsieur* nu vrea deloc să fie deranjat: o chemare să se prezinte de îndată la Ateneu, pentru că au acolo o vizită oficială – un inspector, nu știu bine ce – și *Monsieur* trebuie să se întâlnească cu el. Și știți și dumneavoastră cât urăște el să i se spună că trebuie să facă ceva.

Da, știam destul de bine. Omulețul acesta neliniștit detesta orice obligație sau restricție. Totuși acceptai să-mi iau eu răspunderea, desigur, nu fără teamă, însă teama se amesteca și cu alte simțăminte, în primul rând curiozitatea. Am deschis deci ușa, am intrat, am închis după mine ușa atât de repede și fără zgomot cât îmi permitea mâna nesigură. Căci să intri încet sau, dimpotrivă, să dai buzna, să zdrăngăni clanța sau, dimpotrivă, să lași ușa larg deschisă constituiau agravări ale crimei adesea mai grave chiar decât crima însăși. El stătea acolo, la catedră, și eu

¹ Din clipa aceasta începând, sala de clasă e închisă. Prima care mai deschide ușa asta sau trece prin sala aceasta va fi spânzurată, chiar dacă ar fi *Madame Beck* însăși.

² Uf! Nu mai pot.

mă oprisem în celălalt capăt în picioare. Dispoziția lui era în chip evident foarte proastă – chiar cât se poate de proastă. Ținuse o oră de aritmetică – pentru că ținea cursuri despre oricare subiect i-ar fi trecut lui prin minte – și aritmetica fiind o materie aridă contrazicea gusturile și înclinațiile lui, așa că nu exista elevă care să nu tremure din cap până în picioare când îl auzea pe el vorbind despre cifre și numere. Rămăsese pe scaunul lui, aplecat asupra catedrei. Să-și mai ridice ochii la zgomotul intrării unei persoane, la înfăptuirea unei încălcări directe a voinței și legii emise de el, era un efort pe care, pentru moment, nu găsea puterea să-l facă. Mie îmi convenea asta, aveam astfel răgazul să parcurg toată lunga clasă, și parcă era mai pe gustul și dispoziția mea să întâmpin de aproape o izbucnire de mânie ca ale lui decât să-i îndur amenințările de la depărtare.

M-am oprit lângă estradă, chiar în fața lui. Bineînțeles, eu ca ființă nu eram demnă de atenția lui – își continuă deci lecția. Însă disprețul lui nu mă dezarmă: trebuia să-l fac să asculte mesajul meu și să răspundă la el.

Nefiind destul de înaltă pentru a-mi înălța capul pe deasupra catedrei care era cocoțată pe estradă, și în locul unde mă oprisem el fiind în eclipsă, mă aventurai să arunc o privire printr-o parte, în scopul, la început, doar de a-i vedea mai bine fața – care mi se păruse la intrare că seamănă mult și în chip pitoresc cu cea a unui tigru negru și furios. De două ori izbutii să-l văd astfel dintr-o parte fără a fi pedepsită în vreun fel, înaintând și retrăgându-mă nevăzută. A treia oară ochiul meu abia se strecurase dincolo de colțul catedrei, când fu prins și ținut de însăși pupila lui – ținut de lentila ochelarilor. Rosine avusese dreptate, acești ochelari aveau în nemișcarea lor ceva care-ți inspira o spaimă paralizantă, mai mult chiar decât mânia mobilă a ochilor stăpânului lor atunci când nu erau astfel apărați.

Descoperisem însă acum avantajele apropierii de sursa primejdiei: acești ochelari de miop erau neputincioși pentru examinarea unui criminal aflat atât de aproape de nasul lui *Monsieur*. În consecință și-i scoase și astfel el și cu mine ne

aflam acum mai aproape de statutul de egalitate.

Îmi pare bine că spun că nu eram, la drept vorbind, prea înspăimântată de el – de fapt, când eram foarte aproape de el nu mai simțeam chiar niciun fel de spaimă. Dacă el ar fi cerut frânghie și o spânzurătoare pentru a executa sentința de curând pronunțată eram chiar în stare să-i ofer pe loc o măsură cât să încapă într-un ac dintr-o ață trainică de brodat și să și fac asta cu atâta politețe încât să nu poată decât să-și mai ostoiască, în parte cel puțin, iritarea. Bineînțeles că nu am făcut acest gest plin de curtoazie chiar în văzul tuturor, i-am întins doar ața pe după colțul catedrei și am prins-o, cu lațul gata făcut, de speteaza scaunului său profesoral.

— *Que me voulez-vous?*¹ spuse el cu un mormăit a cărui muzică era pe de-a-ntregul stinsă în pieptul și gâtlejul lui, căci dinții și-i ținea încleștați, și părea să formuleze tocmai atunci în sinea lui o juruință solemnă ca nimic pe lume să nu-i smulgă vreun surâs.

Răspunsul meu a început fără compromisuri:

— *Monsieur*, i-am spus, *je veux l'impossible, des choses inouïes*², și, gândind că e mai bine să nu minimalizez toată cheștiunea, ci să-i administrez acest duș cu hotărâre, i-am transmis cu voce joasă și grăbită mesajul de la Ateneu, exagerându-i, fără să mă jenez, nota de urgență.

Evident, nu vru să audă niciun cuvânt. N-avea să plece, n-avea să-și părăsească lecția începută și oficialitățile din Villette n-aveau decât să trimită să-l ia pe sus. N-avea de gând să se clinească nici cu o iotă din obișnuințele lui, nici la apelurile regelui, guvernului și Camerelor la un loc.

Știam însă că va trebui să se ducă. De spus putea să spună ce poștește, însă atât datoria cât și interesele sale îi porunceau o supunere imediată și totală la această chemare. Rămăsei deci, tăcută, la locul meu, ca și cum el n-ar fi răspuns nimic. Mă întrebă ce mai doresc.

— Numai răspunsul domnului, să-l pot transmite celui care a adus mesajul.

¹ Ce dorești de la mine?

² Domnule [...] vreau imposibilul, niște lucruri nemaipomenite.

Își flutură mâna într-un semn de refuz.

Îmi luai atunci îndrăzneala să-mi întind mâna spre boneta lui grecească, în clipa aceea odihnindu-se pe pervazul ferestrei. El urmări din priviri această mișcare îndrăzneată, fără îndoială cu milă și uimire față de o atare impertinență.

Aha, mormăi, – dacă am ajuns la asta, dacă domnișoara Lucy se apucă acuma să-i miște din loc boneta – ar face atunci mai bine să se preschimbe în băiat pentru prilejul acesta și să facă bunătatea să se ducă la Ateneu în locul lui.

Cu mare respect, eu îi așezai boneta pe catedră, de unde vârful ei păru să-mi adreseze un semn sever.

— Am să scriu un bilet de scuze, asta are să le ajungă, spuse el acum, încă înclinat să se eschiveze.

Știind bine că așa ceva n-avea să le ajungă, eu îi împinsei binișor boneta spre mâna lui. Astfel urnită din loc, ea alunecă pe înclinarea lustruită a pupitrului lăcuit și neacoperit de vreo pânză, împingând în fața ei ochelarii cu ramă ușoară de otel și, mi-e groază să mărturisesc, aceștia căzură pe estradă. De multe ori până atunci îi mai văzusem căzând fără să sufere nicio stricăciune, de data aceasta, căci acesta e norocul lui Lucy Snowe, căzură astfel că ambele cercuri de sticlă se preschimbară în câte o stea tremurătoare și apoi destrămată.

Acum, mă cuprinse cu adevărat tulburarea – tulburarea și regretele. Cunoșteam bine valoarea acestor ochelari: *Monsieur* Paul avea un defect de vedere mai ciudat, care se corecta cu instrumente mai complicate și numai ochelarii aceștia i se potriveau. Îl auzisem vorbind despre ei ca despre comoara lui. Când îi ridicai de pe jos, spărți și de nefolosit, mâna îmi tremura. Am fost străbătută de un fior de frică constatând ce dezastru provocasem, însă cred că pot spune că mai mult îmi părea rău decât îmi era frică. Câteva clipe nici nu mai îndrăznii să-l privesc în față pe profesorul astfel văduvit de obiectul prețios. El fu primul care rupse tăcerea.

— *Là, spuse, – me voilà veuf de mes lunettes!*¹ Cred că

¹ Așa [...] uite-mă văduvit de ochelarii mei!

Mademoiselle Lucy are să recunoască acum că frânghia și eșafodul îi sunt pe deplin meritate și tremură așteptându-și soarta. O, trădătoarea, trădătoarea! Ești hotărâtă să mă vezi orb și neajutorat în mâinile dumitale!

Mi-am ridicat ochii: fața lui, în loc de a fi mânioasă, fremătătoare de iritare, ridată, îi era înflorită de zâmbetul, luminată de licărirea pe care i le văzusem cum se schimbaseră în seara de atunci la palatul Crécy. Nu era mâniat – nici măcar îndurerat. Pentru o vină reală se arăta plin de clemență, la o provocare reală a supărării sale ura răbdător ca un sfânt. Evenimentul acesta, care mi se părea a fi cât se poate de neprielnic și care, credeam eu, îmi spulberase dintr-o dată orice șansă de a-l mai putea convinge – se dovedise a-mi fi cel mai bun ajutor. Greu de manevrat atâta vreme cât nu-i făcusem niciun rău, deveni dintr-o dată maleabil și îndatoritor când mă văzu stând în fața lui conștientă și rușinată de vina mea.

Încă ironizându-mă cu bunătate ca pe „*une forte femme — une anglaise terrible — une petite casse-tout*”¹, declară că nu îndrăznește să nu dea ascultare uneia care-i dăduse un exemplu de puterile ei atât de primejdioase. Era ceva cu totul asemenea scenei cu „marele împărat spărgând vasul de flori ca să insuflă demoralizarea și spaima”. Așa că, încununându-se în cele din urmă cu boneta grecească; și luându-și ochelarii distruși din mîna mea pe care mi-o strânse ușor, ca semn blând de iertare și încurajare, își făcu plecăciunea și plecă spre Ateneu într-o stare de spirit plină de umor și bună dispoziție.

După o asemenea manifestare de amabilitate, cititorul va regreta poate pentru mine să afle că aveam să mă cert iarăși cu *Monsieur* Paul înainte de a se fi lăsat vara. Cu toate acestea, așa s-a întâmplat și n-am avut ce face.

I se întâmplă – și era un gest lăudabil și acceptabil — să sosească uneori seara, totdeauna pe neașteptate, neanunțat, iscându-se în tăcuta oră de studiu, instalându-și brusc despotismul peste noi și ocupațiile noastre. Ne făcea

¹ O femeie grozavă — o englezoaică teribilă — o micuță care strică tot

să punem cărțile deoparte și să închidem coșulețele de lucru și, scoțând el însuși câte un volum mai gros sau câte un teanc de fascicule, înlocuia monotona *lecture pieuse*, mormăită târăgănat de câte o elevă adormită, cu câte o tragedie pe care o făcea grandioasă, înflăcărată de gesticulațiile lui dezlănțuite, vreo dramă căreia, în ce mă privește, rareori stam să-i desprind meritele intrinseci, căci, *Monsieur* Emanuel o transforma într-un vas din care să se reverse focul și o umplea cu verva și pasiunea sa înnăscută ca pe o cupă de elixir dătător de viață. Sau, dacă nu făcea să fulgere prin întunecimea noastră claustrală o răsfrângere dintr-o lume mai luminoasă, ne deschidea ochii spre o licărire din literatura actuală, ne citea pasaje din vreo povestire încântătoare sau din cel mai nou foileton plin de spirit, care trezise râsul în saloanele pariziene, având întotdeauna grijă să excludă, cu o mână cât se poate de severă, din tragedie, melodramă, povestire sau eseu, orice pasaj, frază sau cuvânt care ar putea fi socotit nepotrivit pentru un public de *jeunes filles*. Am remarcat în mai multe rânduri că, acolo unde scoaterea fără substituirea altui text ar fi lăsat un gol care să știrbească înțelesul, sau ar fi slăbit din forța originalului, el putea improviza paragrafe întregi, pe cât de viguroase pe atât de ireproșabil în nota autorului respectiv. Ba chiar dialogul, descrierea grefate de el erau deseori mult mai bune decât cele pe care le eliminase.

Așadar, în seara despre care e vorba, ședeam cu toatele tăcute, asemenea unor călugărițe în reculegerea lor, elevele studiind, profesoarele văzându-și de lucrul lor. De lucrul meu de mână îmi amintesc și acum. Era o fantezie neprețioasă, însă pe mine mă interesa, avea dealtminteri un scop, nu-l făceam numai ca să-mi omor timpul; voiam ca după ce aveam să-l termin să-l ofer ca dar. Și prilejul de a-l dăruia se apropia, astfel că se cerea acum grabă, și, deci, degetele mele erau foarte ocupate.

Am auzit atunci sunetul grăbit al clopoțelului pe care-l cunoșteam cu toatele și apoi pasul precipitat familiar fiecăruia, auz. Cuvintele *Voilà Monsieur*¹ abia apucaseră să

¹ Iată-l pe Domnul.

iasă în același timp de pe toate buzele, când ușa cu cele două canaturi se despică în două (cum se despică întotdeauna spre a-i face loc dumnealui – un cuvânt cum ar fi „se deschise” ar fi inefficient pentru a-i descrie mișcările grăbite) și el se și afla în mijlocul nostru.

Erau în sala aceea două mese lungi de studiu, prelungi ambele și mărginite de bănci. Deasupra fiecăreia din ele, la mijloc, atârna câte o lampă. Sub această lampă, de o parte și de alta a mesei, se așeza câte o profesoară. Fetele stăteau în dreapta și în stânga fiecăreia din ele, cele mai mari și mai studioase mai aproape de lampă și de centru, cele mai leneșe și mai mici cum ar veni mai înspre polul nord și polul sud al mesei. Obiceiul lui *Monsieur* era să aducă, plin de politețe, câte un scaun uneia din profesoare, de obicei Zélie St. Pierre, profesoara cea mai importantă de acolo, și apoi să ocupe scaunul părăsit de aceasta, și astfel să profite din plin de luminile lămpii – un fel de tropic al mesei –, lumini de care vederea sa mioapă avea nevoie.

Ca de obicei, Zélie se ridică în grabă, surâzând cu toată gura, scoțându-și la iveală pe de-a întregul șirurile de sus și de jos ale dinților – surâsul acela ciudat, care ocupă intervalul de la o ureche până la alta, și se caracterizează doar printr-o vagă linie curbă, subțirică, nereușind să se răspândească asupra chipului și care nici nu înveselește obrazul și nici nu luminează ochii. Presupun că *Monsieur* nu a văzut-o, sau că în clipa aceea capriciul lui a fost să nu o observe, pentru că era un bărbat la fel de capricios cum se spune că ar fi femeile. În asemenea cazuri ochelarii săi (acum își procurase o altă pereche) îi slujeau ca scuză pentru tot felul de omisiuni și neatenții. Oricare i-ar fi fost motivele, trecu pe lângă Zélie, poposi la capătul celălalt al mesei și, înainte de a fi putut sări în picioare ca să-i fac loc, îmi șopti *Ne bougez pas*¹, și se stabili între mine și domnișoara Fanshawe, care dorea în totdeauna să fie vecina mea și să-și așeze cotul alături de al meu, deși adesea aveam grijă să-i spun: „Ginevra, aș vrea să te văd cât mai departe de mine”.

¹ Nu te mișca.

Era ușor de spus „Ne bougez pas“, dar cum aș fi putut să-i dau ascultare? Trebuia să-i fac loc și trebuia să le cer elevelor să se dea ele în lături pentru ca eu să mă pot mișca. Ginevra n-avea decât să se lipsească de mine, „ca să se încălzească” cum spunea ea în serile de iarnă, și să-mi scoată inima cu foiala și înghiontelile ei, obligându-mă chiar uneori să-mi pun câte un ac mai viclean în cingătoare drept protecție împotriva cotului ei. Îmi închipuiam însă că *Monsieur* Paul nu trebuia să fie supus unui asemenea tratament, așa că mi-am tras la o parte coșulețul de lucru spre a lăsa loc cărții lui și m-am retras să-i fac loc persoanei sale, nelăsând totuși o mai mare distanță între noi decât cea pe care orice om cu scaun la cap ar fi considerat-o ca spațiul potrivit, convenit respectului acordat unui profesor. Însă *Monsieur* Paul Emanuel nu era niciodată ceea ce se cheamă un om cu scaun la cap. Era numai cremene și lemn uscat, și ca la o ciocnire luă foc dintr-o dată.

— *Vous ne voulez pas de moi pour voisin!* mormăi el; *vous vous donnez des airs de caste, vous me traitez en paria*, rânji el mai departe. *Soit! je vais arranger la chose!*¹.

Și se și apucă să aranjeze lucrurile.

— *Levez vous toutes, mesdemoiselles*² strigă.

Fetele se ridicară. El le făcu să se înșiruiască la cealaltă masă. Apoi mă plasă pe mine la una din extremitățile uneia dintre băncile cele lungi și, după ce-mi transportă cu grijă pedantă coșulețul de lucru, mătasea, foarfecele și toate lucrușoarele mele, se așeză el însuși la celălalt capăt al băncii.

Oricât ar fi fost de absurd aranjamentul acesta, nimeni din încăpere nu îndrăzni să râdă. Orice chicotit ar fi fost catastrofal pentru cel vinovat. Cât despre mine, am primit, lucrurile cu cea mai mare răceală. M-am așezat acolo, izolată de orice contact omenesc. Am stat pur și simplu și mi-am văzut de lucrul meu, liniștită și fără să pot spune deloc că eram nefericită în vreun fel.

¹ Nu mă vrei drept, vecin ! [...] îți dai aere de castă, mă tratezi ca pe un paria [...] Fie! Lasă că aranjez cu lucrurile.

² Ridicați-vă toate în picioare, domnișoarelor.

— *Est-ce assez de distance?* mă întrebă el.
— *Monsieur en est l'arbitre*, spusei eu.
— *Vous savez bien que non. C'est vous qui avez créé ce vide, immense, moi je n'y ai pas mis la main*¹.

Și, după această afirmație, își începu lectura.

Spre ghinionul lui alesese o traducere franceză din ceea ce el numea *un drame de Williams Shackspire, le faux dieu*, adăugă el, *de ces sots païens, les anglais*² 1. Cum l-ar mai fi caracterizat în continuare pe Shakespeare dacă nu i-ar fi sărit tocmai atunci țandăra, nici nu mai e nevoie să spun.

Bineînțeles, traducerea fiind franțuzească era cu totul ineptă, și nici n-am făcut vreun efort deosebit pentru a-mi ascunde disprețul pe care unele din greșelile ei ridicole erau de natură să mi-l inspire. Nu că s-ar fi așteptat cineva de la mine să spun ceva, însă uneori ai voi parcă să lași să se vadă părerea pe care nu ai îngăduința s-o exprimi în vorbe. Ochelarii lui *Monsieur* fiind în alertă, el sta să noteze fiecare din expresiile mele faciale, și nu cred că-i scăpă vreuna. Urmarea a fost că, în curând, ochii lui înlăturară orice pavază, că scânteierile lor se dezlănțuiră vii, și se înfierbântară tot mai mult, acolo, la polul nord unde se exilase, mai mult în orice caz decât ar fi fost de așteptat de la temperatura camerei și chiar decât ar fi fost de așteptat să se încălzească sub razele aproape verticale ale lămpii tropicale de deasupra lui.

Odată încheiată lectura se punea întrebarea dacă avea să se retragă lăsându-și mânia neexprimată sau dacă avea să-i dea glas. Reținerea nu-i prea intra în obiceiuri, însă totuși, la urma urmei, ce-i făcusem atât de grozav încât să treacă la un reproș fățiș? Nu scosesem niciun sunet, și n-ar fi fost drept să mă socotească demnă de pedeapsă sau chiar de o dojană pentru că-mi permisese un joc ceva mai liber decât de obicei al mușchilor din jurul ochilor și buzelor.

Se aduse cina noastră, alcătuită din pâine și lapte diluat

¹ — E destulă distanța așa? [...] — Domnul hotărăște asta. [...] — Știi bine că nu. Dumneata ai creat acest vid imens, nu eu.

² O dramă de William Shakespeare (pronunțat incorect - *n. tr.*), zeul fals [...] al acestor păgâni proști, englezii.

cu apă caldută. În semn de respect și considerație pentru prezența profesorului în mijlocul nostru, feliile de pâine și paharele fură lăsate toate la un loc pe masă în loc de a fi imediat distribuite elevelor și profesoarelor.

— Serviți-vă masa, domnișoarelor, spuse el, aparent ocupat de a face unele însemnări marginale la „Williams Shackspeare” al lui.

Domnișoarele o serviră. Am primit și eu o felie de pâine și un pahar dar, fiind mai mult decât interesată de lucrul meu, mi-am păstrat locul de pedeapsă și în vreme ce lucram mai departe îmi mestecai pâinea și-mi sorbii băutura, totul cu același *sang froid*¹ degajat, la drept vorbind chiar cu o anumită bună dispoziție lăuntrică nu prea obișnuită pentru mine și care îmi era plăcută prin noutatea ei. Se părea că prezența unei firi atât de neliniștite, de fierbinți și de țeptoase ca a lui *Monsieur* Paul absorbea toate influențele febrile și tulburătoare asemenea unui magnet și nu le lăsa să ajungă la mine decât pe cele mai placide și armonioase.

El se ridică în picioare. Avea oare să plece fără să mai scoată nici un singur cuvânt? Da, se îndreptă către ușă.

Nu, se reîntoarce de acolo. Dar poate doar ca să-și ia cutia cu creioane pe care o uitase pe masă.

O luă – băgă creionul înăuntru, îl scoase, îi rupse vârful înfigându-l pe masă, îl ascuți la loc și-l băgă în buzunar și... se îndreptă prompt către mine.

Fetele și profesoarele strânse în jurul celeilalte mese vorbeau acum, degajat, între ele. Întotdeauna la masă se vorbea mult și, din obișnuința de a se vorbi repede și tare, în asemenea ocazii nimeni nu-și mai dădea osteneala să-și coboare vocea.

Monsieur Paul se apropie de mine și se opri în spatele meu în picioare. Mă întrebă ce lucram. I-am răspuns că făceam un pandantiv de ceas.

Mă întrebă „Pentru cine?” I-am răspuns: „Pentru un domn – unul din prietenii mei”.

Monsieur Paul se aplecă atunci spre mine și purcese

— Cum spun autorii de romane și cum era perfect

¹ Sânge rece.

adevărat în cazul său - „să şuiere” în urechea mea nişte cuvinte pline de asprime.

Îmi spusese că, dintre toate femeile pe care le cunoştea el, doar eu reuşeam să mă fac desăvârşit de neplăcută. Cu mine îi era cel mai puţin cu putinţă să trăiască în termeni de prietenie. Aveam un *caractère intratable*¹ şi minunat de pervers. Cum izbuteam asta, sau ce demon mă stăpânea, el nu ştia, dar oricât ar fi fost de paşnice şi de amicale intenţiile cu care se apropia cineva de mine — Crac! — eu transformam concordia în discordie, bunăvoinţa în duşmănie. Era convins că el însuşi, *Monsieur Paul*, îmi dorea numai binele. Nu-şi dădea seama să-mi fi făcut vreodată vreun rău, ar fi putut, cel puţin aşa îşi închipuia el, să pretindă dreptul de a fi privit ca o cunoştinţă obişnuită, nevinovată de sentimente ostile. Şi totuşi - cum mă comportam eu cu el? Cu ce izbucniri înţepătoare - cu ce impetuoşităţi de răzvrătire - cu ce *fougue* de nedreptate?

Aici nu m-am putut împiedica să deschid ochii mari şi chiar să strecor, ca o exclamaţie, o uşoară remarcă: „Izbucniri? Impetuoşităţi? *Fougue*?” Nu ştiam despre ce vorbeşte. „*Chut! A l’instant!*”² Uite, uite cum îmi dau drumul - *vive comme la poudre!*”³ Lui îi părea rău - îi părea foarte rău, numai de dragul meu regreta această particularitate nefericită. Acest *emportement*⁴, această *chaleur*⁵ - generoasă, poate, însă excesivă avea, tare se temea dânsul, să-mi prilejuiască mari neajunsuri. Era păcat. Eu nu eram - credea el din adâncul sufletului - cu totul lipsită de calitate, şi dacă mi-aş fi dat osteneala să ascult de glasul raţiunii şi să fiu mai aşezată, mai sobră, mai puţin *en l’air*⁶, mai puţin *coquette*⁷, mai puţin atrasă de frivolităţi, mai puţin înclinată să acord un preţ necuvenit aparenţelor frumoase - să mă dau în vânt după atenţiile unor persoane

¹ Caracter imposibil.

² Sst! Acuma să taci!

³ Gata să sari în aer ca praful de puşcă.

⁴ Exagerare

⁵ Înflăcărare.

⁶ Aiurită

⁷ Cochetă

remarcabile mai ales pentru că aveau atâția coți înălțime, *des couleurs de poupée, un nez plus ou moins bien fait*¹ și o enormă îngâmfare – aș mai fi putut să mă dovedesc un caracter util, poate chiar demn de dat ca exemplu. Dar așa cum stăteau lucrurile... Și aici, glasul omulețului se sugrumă o clipă.

Mi-aș fi ridicat ochii spre el, aș fi întins mâna, sau i-aș fi spus un cuvânt de liniștire, însă mi-era teamă că dacă mă clintesc izbucnesc fie în plâns, fie în râs, atât de stranie, în toate, era amestecătura aceasta de vorbe emoționante și absurde.

Mă gândeam că poate terminase, însă nu: se așeză lângă mine ca să poată continua mai în largul său.

Pentru că tot se apucase, el, *Monsieur* Paul, să-mi vorbească despre aceste chestiuni dureroase, avea să se expună mâniei mele numai pentru că-mi voia mie binele și avea să se aventureze acum să se refere la o schimbare pe care o remarcase în îmbrăcămintea mea. Nimic nu-l împiedica să-mi mărturisească faptul că, atunci când mă cunoscuse – sau mai bine zis când i se întâmplă să mă zărească în trecere din când în când – îl mulțumeam în privința aceasta. Gravitatea, simplitatea mea austeră, evidente în această privință, erau de natură să-i inspire cele mai mari speranțe și aceasta numai în interesul meu. Ce înrâurire fatală mă împinsese în vremea din urmă să-mi strecor flori pe sub marginea bonetei mele, să port *des cols brodés*² și chiar să mă înfățișez într-o anumită ocazie într-o *rochie stacojie* – în legătură cu aceasta putea, la urma urmei să facă anumite presupuneri, însă prefera acum să nu vorbească pe față despre așa ceva.

L-am întrerupt iarăși, de data aceasta nu fără un accent de indignare și chiar de oroare.

— Stacojie, *Monsieur* Paul? Nu era deloc stacojie! Era roză și încă palid trandafirie, și căpăta o nuanță și mai închisă de la dantela aceea neagră.

¹ Rumen în obraz ca o păpușă, cu un nas mai mult sau mai puțin bine făcut.

² Gulere brodate.

Trandafirie sau stacojie, galbenă sau roșie, verde ca mazărea sau albastră ca cerul, totuna. Toate astea sunt culori frivole, țipătoare, cât despre dantela de care-i spuneam eu acum, asta nu era decât *un colifichet de plus*¹. Și oftă în semn de compătimire față de decăderea mea. Nu putea, îi părea rău că trebuie s-o spună, să fie îndeajuns de concret asupra acestei chestiuni, așa cum ar fi dorit. Nestăpânind denumirile unor asemenea *babioles*² s-ar fi putut să se expună la anumite ușoare erori de terminologie care, fără îndoială, l-ar face vulnerabil la ironiile mele și mi-ar irita și mai mult dispoziția mea, din nefericire eruptivă și pătimașă. Avea doar să-mi spună în termeni generali – și în ce privește acești termeni generali știa bine că nu se înșeală – că îmbrăcămintea mea căpătase în vremea din urmă *des façons mondaines*³ care-l răneau când mă vedea.

Ce *façons mondaines* vedea dânsul în actuala mea vestimentație de lână neagră iernatică și în gulerul meu simplu alb, mărturisesc că mi-era greu să ghicesc. Când l-am întrebat asta mi-a răspuns că toate sunt alcătuite cu prea multă grijă pentru efecte – și pe deasupra „n-aveam și acum o fundă sau o panglică la gât?”.

— Și dacă dumneavoastră condamnați o fundă sau o panglicuță la o doamnă, *Monsieur*, ați dezaproba în mod necesar un lucru ca acesta la un domn? și ridicai împletitura de mătase și fir de aur. Singurul său răspuns fu un geamăt – presupun că stârnit de ușurătatea mea.

După ce stătu lângă mine câteva minute în tăcere urmărind progresele împletiturii mele, la care lucram acum cu mai multă asiduitate decât oricând, întrebă: Oare ceea ce-mi spusese adineaori avea să aibă drept efect să mă facă să-l detest chiar cu totul?

Nu-mi mai aduc bine aminte ce i-am răspuns sau cum a fost formulat răspunsul meu. Mai curând, cred că n-am spus nimic, însă știu că am ajuns să ne urăm noapte bună în termeni prietenești și că, chiar după ce se aflase din nou

¹ Un marafet în plus.

² Flecustețe.

³ Fasonuri mondene.

lângă ușă, *Monsieur* Paul se mai întoarce ca să-mi explice că nu trebuie să se înțeleagă acum că ar fi condamnat întrutotul rochia stacojie („Trandafir! Trandafir!” l-am întrerupt eu) –, că n-avea deloc intenția să nege că această rochie avea meritul de a fi arătat bine (fapt era că gusturile lui *Monsieur* Emanuel înclinau în mod cert către strălucitor) –, că vroia doar să mă sfătuiască acum ca, oricând îmbrac rochia asta, să o fac cu senzația că materialul din care e făcută ar fi o simplă *bure*, iar nuanța ei *gris poussière*¹.

— Și florile strecurate pe sub boneta mea, *Monsieur*? l-am întrebat – sunt doar atât de mititele...

— Atunci păstrează-le în continuare tot așa mici, spuse. Ai grijă să nu ajungă să crească.

— Și funda, *Monsieur* – bucățica asta de panglicuță?

— *Va pour le ruban!*² sună răspunsul favorabil.

Așa că până la urmă ne-am împăcat.

Bravo ție, Lucy Snowe! îmi strigai în sinea mea — uite c-ai avut parte de o predică –, ți-ai câștigat *un rude savon*³, și asta numai prin înclinațiile tale netrebnice pentru frivolitățile lumești! Cine s-ar fi gândit la așa ceva? Te credeai o acritură melancolică! Domnișoara Fanshawe aici de față te consideră un al doilea Diogene.

Monsieur de Bassompierre, zilele trecute, a schimbat cu politețe vorba când s-a discutat despre exagerările actriței Vashti, pentru că, așa cum spunea dânsul cu bunătate, „domnișoara Snowe pare stânjenită”. Doctorul John Bretton te știe numai drept „liniștita Lucy” – „o făptură inofensivă ca o umbră”, a spus. Dezavantajele lui Lucy se trag de la gravitatea ei exagerată în gusturi și în comportare – lipsă de culoare în caracter și în vestminte. Astea sunt impresiile tale și ale prietenilor tăi despre tine și ia te uită! răsare un omuleț cu o opinie ce diferă diametral de toate celelalte și te acuză fără multă vorbă că ești prea ușuratică și veselă,

¹ Pănură [...] cenușie ca praful.

² Treacă de la mine și panglica.

³ O săpuneală în lege.

prea volatilă și versatilă, prea înflorată și colorată. Omulețul acesta aspru, cenzorul acesta nemilos, strânge în mâinile lui toate păcatele astea ale tale risipite de vanitate, toate cârpele tale rozalii, fundulița ta, panglicuțele, dantelăriile tale prostesti și-ți cere socoteală pentru toate astea și pentru fiecare din ele în parte. Te obișnuiseși să se treacă pe lângă tine ca pe lângă o umbră în bătaia soarelui vieții și, acum, e un lucru nou să vezi pe cineva că-și ridică mâna să-și apere ochii pentru că-l necăjești cu o rază prea puternică și supărătoare.

29

SĂRBĂTORIREA

LUI

MONSIEUR

M-AM TREZIT A DOUA ZI DIMINEAȚA cu o oră înainte de răsăritul soarelui și mi-am terminat panglicuța de ceas, stând în genunchi pe dușumeaua dormitorului alături de suportul din centru pentru a mai profita de licăririle muribunde ale lămpii de noapte cocoțate acolo.

Toate materialele pe care le aveam – toată provizia mea de mărgel și cordeluțe de mătase – se epuizaseră când lanțul acesta ajunsese la lungimea și bogăția pe care i le dorisem. Îl împletisem dublu, căci știam, bizuindu-mă pe legea contrariilor, că spre a se potrivi cu gustul cam excentric al celui pe care voiam să-l mulțumesc astfel, era indispensabil ca obiectul să aibă o înfățișare cât mai de efect. Ca o ultimă podoabă, acestui ornament i se mai cerea o închizătoare de aur. Din fericire aveam așa ceva, îmi prindeam cu ea singurul meu lănțug de gât. Am desprins-o deci de acolo și am prins-o dincoace, apoi am strâns frumos tot lanțul acesta compact și l-am închis într-o cutiuță pe care o cumpărasem special datorită strălucirii ei, o cutiuță făcută dintr-o anumită scoică tropicală de

culoarea numită „nacarat” și prevăzută pe capac cu o coroană de pietre albastre strălucitoare. Pe capacul acestei cutiute am gravat cu multă grijă, cu vârful forfecuței mele, anumite inițiale.

Cititorul își va aminti poate de descrierea sărbătoririi organizate în onoarea doamnei Beck și nu va fi uitat nici că la fiecare aniversare de acest fel se alcătua o listă de subscripție în școală și era oferit un cadou aspectuos. Însă asemenea manifestări constituiau o distincție acordată nimănui altcuiva decât distinsei *Madame Beck* și, într-o formă modificată, rudei și consilierului său, *Monsieur Emanuel*. În cazul din urmă era vorba de o onoare acordată spontan, care nu se plănuia și organiza dinainte și constituia o dovadă în plus, printre multe altele, de stima cu care – în ciuda parțialității, prejudecăților și iritărilor lui – era privit profesorul de literatură de către elevele sale. Nu i se oferea vreun obiect de valoare. El lăsase să se înțeleagă fără echivoc că nu ar fi acceptat niciun obiect prețios și nici vreo giuvaericală. Însă un mic omagiu îi făcea plăcere. Costul, valoarea în bani, nu-l emoționau: un inel cu diamant, o tabacheră de aur, oferite cu pompă i-ar fi plăcut mai puțin decât o floare sau un desen înfățișate simplu și cu sentimente sincere. Așa îi era firea. Era un om care nu le semăna întrutotul celor din generația sa și care putea considera cu îndreptățire că e legat prin legături de simpatie filială cu „izvoarele din înalturi ale luminii zilei”.

Sărbătoarea lui *Monsieur Paul* cădea la întâi mai și, în anul acela, într-o joi. Era o zi foarte frumoasă, însorită și fiind, de asemenea, dimineața în care era obiceiul să se ia parte la liturghia de la biserică, și fiind, de asemenea, ziua în care se permitea elevelor să iasă din pension, pentru cumpărături sau pentru a face vizite după-amiaza – toate acestea la un loc făceau ca într-o zi ca asta îmbrăcăminte elevelor să fie mai veselă și mai proaspătă. Erau acum arborate gulerele curate, rochia obișnuită, posomorâtă, de clasă, era înlocuită cu una mai deschisă și mai limpede la culoare. *Mademoiselle Zélie St. Pierre* îmbracă în această

joi anume chiar o *robe de soie*¹ considerată în economia Labassecour drept un articol vestimentar de o splendoare și de un lux hazardat, ba chiar remarcăm că trimisese după un coafor, care s-o pieptene în dimineața aceea. Mai erau chiar și niște fete de ajuns de indiscrete care remarcaseră și că își umezise batista și mâna cu un parfum nou și mai la modă. Sărmana Zélie luase obiceiul să declare că se plictisise de moarte de viața aceasta de reclusiune și muncă și că-și dorea din toată inima să aibă mijloacele și răgazul pentru o vacanță; că ar pune pe altcineva să lucreze pentru ea, un soț care să-i plătească datoriile (era jalnic de împovărată de datorii), să-i aprovizioneze garberoba și să-i lase libertatea, cum spunea ea, *de goûter un peu les plaisirs*². De mult se zvonise că își pusese ochii pe *Monsieur* Emanuel. Sigur e că ochii lui *Monsieur* Emanuel se opreau deseori asupra ei. Ședea locului și o privea uneori minute întregi. Îl văzusem odată examinând-o astfel timp de un sfert de oră, în vreme ce elevele erau ocupate cu o compoziție, iar el trona, fără să aibă ce face, la catedră. Simțind întotdeauna ochii lui de vultur, ea se zvârcolea literalmente, pe jumătate măgulită, pe jumătate încurcată. *Monsieur* îi urmărea manifestările, părând câteodată teribil de pătrunzător în aprecierile lui. În unele cazuri el avea penetrația înfricoșătoare a instinctului și străpungea în ascunzișul său cel mai nemărturisit gând al inimii și dezvăluia, de sub voalurile cele mai grele, lăcașurile cele mai golașe și izolate ale spiritului, și încă, în tendințele cele mai pervertite și în unduirile cele mai ascunse și false, tot ceea ce un bărbat sau o femeie n-ar fi vrut să lase descoperit – spinarea cocoșată, mădularul diform născute odată cu ei înșiși și, încă și mai rău, pata de neșters sau desfigurarea pe care uneori oamenii și le provoacă singuri. Nu exista calamitate pe care *Monsieur* Emanuel să n-o ierte sau să n-o compătimească, dacă era recunoscută sincer, însă acolo unde ochii săi cercetători întâlneau refuzul și negarea – unde cercetările sale

¹ Rochie de mătase

² Să guste puțin din plăceri.

nemiloase găseau ascunzișuri vinovate – o, atunci se arăta și crud și uneori îl credeam chiar rău de-a binelea! Exulta smulgând paravanele ridicate de nefericiții care se chirceau sub furia lui, îi azvârlea pe aceștia, înflăcărat, în vârful munților denunțării publice, și-i arăta acolo ochilor lumii, goi, mincinoși – nenorocite minciuni întrupate – zvârcolindu-se sub lumina teribilului adevăr care nu poate fi privit în față. El considera că face dreptate. În ce mă privește, eu mă îndoiesc că un om are dreptul să facă o asemenea dreptate altui om. De multe ori, la asemenea dezlănțuiri ale lui, îmi venea să le plâng de milă victimelor sale și nu-l cruțam de mânia sau reproșurile mele vii. Le merita, însă era greu să-l zdruncini din convingerea sa fermă că acțiunea îi era îndreptățită și necesară.

După ce am sfârșit micul dejun și am participat la liturghie, clopoțelul școlii sună și sălile de clasă se umplură cu eleve. Spectacolul care se înfățișa în aceste clase era cu adevărat înviorător. Profesoarele și elevele erau proaspăt aranjate și gătite, așezate în ordine și așteptând, fiecare ținând în mână buchetul de felicitare – cele mai frumoase dintre florile de primăvară, proaspăt culese și umplând aerul de miresele lor. Numai eu n-aveam buchet. Mie îmi place să văd florile crescând pe câmp sau în răsade, căci, când le-ai cules, nu mai sunt deloc plăcute. Le văd atunci ca pe niște făpturi dezrădăcinate și muritoare, asemănarea lor cu tot ceea ce e viu și muritor mă întristează. Nu ofer niciodată flori celor pe care îi iubesc. Nu doresc niciodată să le primesc din mâini care îmi sunt scumpe. *Mademoiselle* St Pierre îmi observă mâinile goale – nu putea crede că pot fi atât de neglijentă. Ochii ei începură să mă cerceteze cu aviditate de sus până jos. Era sigură că trebuie să am pe undeva vreo floare simbolică, vreun buchețel de violete, ceva cu care să-mi câștig laude pentru gustul meu, felicitări pentru ingeniozitatea mea. Însă englezoaica cea lipsită de imaginație, ședea acolo, literalmente lipsită de orice podoabă, la fel de golașă de orice floare sau frunză ca și un pom în miezul iernii. Convingându-se de asta, Zélie surâse, cât se poate de încântată.

— Ce deștept ai procedat că ți-ai economisit banii, domnișoară Lucie, îmi spuse ea. Uite, proasta de mine m-am dus și am aruncat doi franci pe un buchet de flori de seră.

Și-și arătă cu mândrie splendidul ei buchet.

Însă acum - tăcere! Iată, se aud pași — pașii așteptați. Venea grăbit, ca de obicei, însă cu o promptitudine, cum eram noi înclinate să ne măgulim singure, inspirată de altceva decât de nervozitatea lui obișnuită. Ne gândeam că pașii profesorului nostru (ca să ne exprimăm romantic) ofereau în dimineața aceea o promisiune prietenească - și de fapt chiar așa simțeai.

Intră într-o dispoziție care-l făcea să pară o nouă rază de soare în clasa și așa însorită din plin. Lumina dimineții jucându-se printre florile noastre și râzând pe pereții încăperii se îmbogăți cu o nouă scânteiere de la salutul atotbinevoitor al lui *Monsieur* Paul. Ca un adevărat francez (deși nu știu de ce i-aș spune astfel, pentru că nu era după originea sa, nici francez, nici labassecourian) se îmbrăcase anume pentru prilejul acesta deosebit. Contururile siluetei sale nu mai erau acum ascunse de faldurile nelămurite, sinistre și conspirative și ale paltonului său negru ca funinginea. Dimpotrivă, statura sa (atâta cât era, n-are niciun rost să-l laud unde nu e cazul) era bine pusă în valoare de o haină civilizată și de o vestă mătăsoasă, chiar drăgălașă la vedere. Boneta lui sfidătoare și păgână dispăruse. Ni se arătă cu capul descoperit, ducând o pălărie creștinească în mâna lui înmănușată. Omulețul arăta acum bine, foarte bine. Era o limpezime a prieteniei în ochiul său albastru și o lumină de bună dispoziție pe tenul său negricios care mergeau perfect în locul frumuseții care-i lipsea. Nu-ți mai păsa să observi că nasul lui, deși departe de a fi micuț, n-avea o formă anumită, nici obrajii-i subțiri, nici fruntea ridată și pătrată, nici că buzele-i nu erau petale de trandafiri. Îl luai așa cum era și simțeai că prezența sa e exact contrariul unei ființe demoralizante sau lipsite de importanță.

Se îndreptă spre catedră, își așează acolo pălăria și

mănușile. *Bonjour, mes amies*¹, spuse, cu un ton pentru care unele dintre noi erau dispuse să-i ierte multe mustrări aspre și ironii nemiloase. Nu un ton jovial, de băiat bun, și mai puțin un accent onctuos, de preot, ci o voce care-i aparținea numai lui – o voce pe care o folosea atunci când inima se exprima prin vorbele lui. Inima aceasta vorbea cu adevărat uneori, deși era un organ iritabil nu era împietrit, în miezul ei era un loc mai blând decât orice blândețe omenească, un miez care-l făcea să se coboare până la copiii cei mici, care-l făcea să se apropie prietenește de fete și femei față de care, oricât s-ar fi răzvrătit, nu-și putea uita afinitățile și nici nu putea nega de fapt că se înțelegea mai bine cu ele decât cu cei de sexul său.

— Îi urăm toate lui *Monsieur* o zi bună și îi oferim felicitările noastre cu prilejul aniversării nașterii sale, spuse *Mademoiselle Zélie*, făcându-se purtătoarea de cuvânt a adunării, și, înaintând cu obișnuitele contorsiuni și afectări care îi erau ei necesare pentru a face orice mișcare, își depuse costisitorul buchet în fața lui. El se înclină asupra florilor.

Urmă suita lungă a darurilor. Toate elevele, trecând cu pasul lunecos pe care-l adoptă străinele, își lăsară tributul pe măsură ce-i treceau prin față. Fiecare din fete își așeza cu atâta îndemânare darul, încât atunci când ultimul buchet fu lăsat pe catedră el constituia vârful unei piramide florale – o piramidă desfoindu-se, extinzându-se și înălțându-se cu o astfel de exuberanță încât, până la urmă, îl eclipsă cu totul pe eroul zilei, ascuns în spate. Ceremonia odată încheiată, fiecare își reluă locul și cu toții intrară într-o tăcere de moarte, așteptând discursul sărbătoritului.

Cred că au trecut vreo cinci minute și liniștea rămăsese; netulburată. Zece – și încă nu se auzea niciun sunet.

Multe din cele de față începuseră, fără îndoială, să se întrebe ce mai aștepta, și aveau dreptate s-o facă. Fără glas și fără să-și ridice privirea, fără să se clinească și mut, el rămăsese acolo, în spatele grămezii de flori.

În cele din urmă, se înălță de acolo un glas, atât de

¹ Bună dimineață, prietene.

adânc, de parcă se ridica dintr-un gol:

— *Est-ce là tout?*¹

Mademoiselle Zélie privi în jur.

— V-ați oferit cu toatele buchetele dumneavoastră? le întrebă el pe eleve.

Da, toate își aduseseră ofranda, de la cea mai vârstnică până la cea mai mică, de la cea mai înaltă până la cea mai mărunță. Profesoara din frunte comunică aceasta.

— *Est-ce là tout?* repetă, cu o intonație care, dacă fusese joasă înainte, acum coborâse cu câteva trepte încă.

— *Monsieur*, spuse *Mademoiselle St. Pierre* ridicându-se în picioare, și de data aceasta însoțindu-și spusele cu surâsul ei atât de dulce. Am onoarea să vă spun că, cu o singură excepție, toate persoanele prezente în clasă și-au oferit buchetele. În ce o privește pe dom'șoara Lucie, *Monsieur* e rugat să aibă bunătatea să acorde o dispensă. Ca străină, probabil că dânsa nu ne cunoaște obiceiurile sau nu le-a prins înțelesurile. Dom'șoara Lucie a considerat această ceremonie ca fiind prea frivolă pentru a mai fi onorată de participarea domniei sale.

— Grozav! am murmurat eu printre dinți - nu ești deloc o vorbitoare rea, Zélie, atunci când îți dai silința.

Domnișoara St. Pierre primi dinspre estradă răspunsul prin gesticulația unei mâini din spatele piramidei florale. Această comunicare părea să-i nesocotească cuvintele, să ceară imperativ tăcerea.

O siluetă urmă curând mâinii. *Monsieur* ieși din eclipsă, arătându-se el însuși în fața estradei, și, ținându-și privirea dreaptă și fixă asupra unui mapamond de pe peretele din față, întrebă a treia oară, și acum cu un ton de-a dreptul tragic:

— *Est-ce là tout?*

Aș mai fi putut îndrepta lucrurile, făcând un pas înainte și strecurându-i în mină cutiuța roșie cu scoici pe care în clipa aceea o strângeam în mâinile mele. Era tocmai ce-mi propusesem inițial să fac, însă la început aspectul comic al comportării domnului profesor mă ispitisese să mai amân, și

¹ Asta e tot?

acum amestecul plin de afectare al domnișoarei St. Pierre îmi stârnise dorința de a mă abține. Cititorul, neavând până acum motive să-i atribui domnișoarei Snowe nici cele mai vagi pretenții de desăvârșire nu va fi prea surprins să afle că această domnișoară găsea o plăcere vicleana să nu se apere de acuzațiile pe care parizianca socotea cu cale să i le aducă. Pe lângă aceasta, *Monsieur* Paul lua lucrurile atât de tragic încât merita să mai fie necăjit, îmi păstrai deci atât cutiuța cât și calmul și rămăsei insensibilă ca de piatră.

— Bine atunci, fură cuvintele care căzură în cele din urmă de pe buzele lui *Monsieur* Paul. Și, după ce scoase aceste vorbe, umbra unei mari încordări – imaginea mâniei, disprețului, resentimentului – îi trecu pe frunte, îi zbârci buzele și-i ridă adânc obrajii. Înghițindu-și orice alt comentariu, se lansă în obișnuitul său discurs.

Nu-mi mai aduc aminte deloc cum a fost acea cuvântare, n-am ascultat-o. Felul în care-și înghițise cuvintele, brusca reprimare a jignirii sau mâniei sale îmi stârniseră simțăminte care anulară pe jumătate efectul plin de haz al acelor repetate întrebări: „*Est-ce là tout?*”

Către sfârșitul discursului se produse o diversiune mai plăcută, atenția mea fu din nou atrasă de ceva care reuși să mă amuze iarăși.

Am făcut atunci o mișcare oarecare, întâmplătoare – cred că-mi scăpasem degetarul pe dușumea și, aplecându-mă să-l ridic, m-am lovit cu creștetul capului de colțul ascuțit al băncii mele, și mișcarea aceasta (iritantă pentru mine în primul rând, cum era și de așteptat) a provocat în mod firesc o ușoară agitație și zgomot. *Monsieur* Paul s-a enervat atunci și, lepădându-și calmul simulat, aruncând în cele patru vânturi demnitatea și autocontrolul cu care nici nu-i plăcuse vreodată să se încurce prea mult, ne-a făcut să asistăm la una din manifestările-i oribile prin care își descărca nervii.

Nu mai știu cum, în timpul discursului său, reușise să treacă peste Canalul Mânecii și să debarce pe pământurile britanice, însă fapt e că-l găsii instalat acolo atunci când am început să-l ascult.

Aruncând o privire grăbită, cinică, prin cameră – o privire care pârjolea, sau era menită să pârjolească ce întâlnea atunci când îmi întâlneam propria mea persoană – se aruncă cu toată furia împotriva așa-numitelor *les anglaises*¹.

Nu mai auzisem niciodată ca femeile din Anglia să fi fost tratate așa cum le trată *Monsieur* Paul în dimineața aceea. Nu cruță nimic, nici mintea, nici moralitatea, nici manierele sau aspectul lor fizic. Îmi amintesc mai ales de felul în care le vesteji statura înaltă, gâturile lor lungi, brațele subțiri. Îmbrăcămintea neglijentă, educația lor pedantă, scepticismul lor lipsit de pietate (!), nesuferita lor mândrie, pretențioasa lor virtute. Mai ales asupra acesteia din urmă îmi încercă el colții și părea că, dacă ar fi îndrăznit, ar fi avut de spus lucruri cu totul nemaiauzite. O, a fost atunci plin de resentiment, acru, dezlănțuit și, ca urmare firească, detestabil de urât.

Ce omuleț nesuferit, răutăcios, plin de venin! mă gândeam eu. Să-mi mai bat acuma capul că așa putea să-ți displac dumitale, că așa putea să-ți rănesc sentimentele? Nu, chiar că nu, îmi vei fi deopotrivă de indiferent ca și cea mai veștedă floare din piramida asta a dumitale.

Îmi pare rău că trebuie să spun că nu mi-am dus până la capăt această hotărâre. O vreme, calomniile pe care le revărsa el la adresa Angliei și englezoaicelor mă găsiră și mă lăsară indiferentă, le suportai cu destul stoicism vreo cincisprezece minute. Însă vocea lui șuierătoare era decisă să rănească adânc și până la urmă spuse astfel de lucruri – legându-se nu numai de femeile țării mele, ci și de numele și oamenii cei mai de seamă ai Britaniei, pângărind blazonul țării și târându-i steagul în noroi – încât am fost revoltată. Cu un fel de satisfacție urâcioasă readuse la lumină cele mai deșănțate minciuni istorice din propaganda continentală, tot ce socotea el ca fiind mai jignitor. Zélie și întreaga clasă erau toate numai zâmbete și rânjete răzbunătoare. Era ciudat să constați cum toate paiațele acelea din Labassecour detestau Marea Britanie în taină. În cele din urmă, am lovit cu palma pe pupitrul meu, mi-am

¹ Englezoaice

descleștat gura și am lăsat să-mi scape acest strigăt:

— *Vive l'Angleterre, l'Histoire et les Héros! A bas la France, la Fiction et les Faquins!*¹.

Toată clasa înlemni. Presupun că cu toatele și-au închipuit că am înnebunit deodată. Profesorul își scoase batista și surâse dușmănos în faldurile ei. Ce monstru de maliție! Își închipuia acum că obținuse victoria, din moment ce mă înfuriase. Într-o clipă își recăpătă buna dispoziție. Cu cea mai mare blândețe își reluă discursul, referindu-se acum la florile sale. Vorbi cu poezie și la modul simbolic despre dulceața, mireasma, puritatea lor și așa mai departe, făcu comparații franțuzite între *les jeunes filles* și dulcile flori din față-i. Îi aduse domnișoarei St. Pierre un compliment exagerat despre superioritatea buchetului ei și sfârși prin a anunța că în prima dimineață cu adevărat frumoasă, călduroasă și senină din acea primăvară avea să scoată întreaga clasă la un picnic la țară. Cel puțin acele persoane din școală, adăugă el cu emfază, pe care și le putea număra printre prietenii lui.

— *Donc je n'y serai pas*² declarai eu, fără să vreau.

— *Soit*³, sună răspunsul lui, și strângându-și florile în brațe, ieși ca fulgerul din clasă, în vreme ce eu, încuindu-mi coșulețul de lucru, degetarul și cutiuța acum neglijată în pupitru, fugii în sus pe scări. Nu mai știu dacă el se simțea înfierbântat și furios, dar trebuie să mărturisesc că eu mă simțeam astfel.

Și totuși, nu era nicio oră de când ședeam pe marginea patului meu, pradă acestei mâinii ciudate, efervescente, trecându-mi iarăși și iarăși prin amintire imaginea lui, felul în care se înfățișase, cuvintele, gesturile lui, că am început să surâd de toată scena aceasta. Simțeam chiar și un mic fior de regret pentru faptul că nu-i oferisem cutiuța. Intenția mea fusese să-i fac o plăcere. Soarta nu voise însă așa.

În cursul după-amiezii, aducându-mi aminte că pupitrele din sălile de clasă nu erau deloc inviolabile și gândindu-mă

¹ Trăiască Anglia, Istoria și Eroii! Jos Franța, Ficțiunea și Paiatele!

² Așadar, eu nu voi fi acolo.

³ Fie.

ca aş fi făcut mai bine să scot de acolo cutiuța, mai ales din cauza inițialelor gravate pe capac - P.C.D.E. — căci Paul Carl (sau Carlos) David Emanuel era numele său - acești străini erau parcă obligați să aibă un șir întreg de nume de botez! — coborâi iarăși în sala de cursuri.

Încăperea era cufundată în tăcere și tihnă. Elevele externe plecaseră toate acasă, internele ieșiseră la plimbare, profesoarele, cu excepția supraveghetoarei din săptămâna aceea, erau în oraș, în vizite sau după cumpărături. Șirul de săli era pustiu, ca și sala cea mare, cu globul solemn, uriaș, atârându-i la mijloc, cu perechea de candelabre cu multe brațe și marele pian de concert închis, tăcut, bucurându-se de pauza sa de la mijlocul săptămânii. M-a cam mirat faptul că găsisem ușa primei săli de clasă întredeschisă, camera aceasta fiind de obicei încuiată atunci când nu se țineau cursuri în ea, și atunci fiind inaccesibilă oricui în afara doamnei Beck și mie însămi, care aveam un duplicat după cheie. M-am minunat și mai mult când, apropiindu-mă, am auzit o vagă mișcare, ca a unei vietăți — un pas, un scaun tras la o parte, zgomotul unui pupitru închizându-se.

Este doar *Madame* Beck care-și face inspectia obișnuită — a fost concluzia mea după o clipă de reflecție. Ușa întredeschisă îmi oferea posibilitatea de a mă încredința dacă era așa. Aruncai o privire. Și ce să vezi! nu silueta aplecată întru cercetare a lui *Madame* Beck, șalul și curata ei bonetică, ci haina și craniul negru, tuns scurt, al unui bărbat. Această persoană ocupa acum locul meu și mâna lui măslinie îmi deschisese pupitrul, iar nasul lui, îngropat printre lucrușoarele mele, era ascuns vederii. Era cu spatele la mine, dar nu putea exista niciun moment vreo îndoială în ce privește identitatea sa. Își lepădase de acum vestimentația de ceremonie, își reluase scumpul palton pătat de cerneală, boneta sa grecească atât de enervantă zăcea pe podea acolo unde îi căzuse din mâna ocupată cu o îndeletnicire vinovată.

Acum eu știam, și știusem de mult, că mâna aceasta a lui *Monsieur* Emanuel se afla în termenii cei mai intimi cu

pupitrul meu, că ridicase și coborâse capacul acestui pupitru, îi răscolise și pusese la loc conținutul care-i ajunsese cam aproape la fel de familiar ca și mie însămi. Faptul nu mai prezenta nicio îndoială și dealtfel nici el nu mai dorea să lase vreun dubiu, lăsa semne palpabile și neechivoce după fiecare vizită. Până atunci însă nu-l surprinsesem niciodată asupra faptului, oricât aș fi pândit nu reușisem să-i aflui ceasul și momentul sosirii. Găseam urma trecerii lui tainice în caietele de exerciții pe care le lăsasem pline de greșeli peste noapte și le găseam a doua zi dimineața corectate cu grijă. Profitam de bunăvoința lui capricioasă sub forma unor împrumuturi foarte binevenite și înviorătoare. Între un dicționar posomorât și o gramatică uzată de întrebuințare apărea prin miracol câte o lucrare nouă și plină de interes, sau vreun clasic maturizat și ajuns mai îngăduitor la vârsta lui înaintată. Din coșulețul meu de lucru se ivea surâzătoare vreo povestire romantică, sub el se zărea colțul fascicolei sau revistei din care fusese extrasă lectura din seara precedentă. Era cu neputință să am vreo îndoială în ce privește sursa de unde se iscau asemenea comori. Chiar dacă n-ar fi fost niciun alt indiciu, aveau o particularitate identificatoare, trădătoare, care le era tuturor comună, și care lămurea chestiunea – miroseau a țigări. Lucrul acesta era cam neplăcut, cel puțin, așa crezusem și eu la început și obișnuiam să deschid repede ferestrele cu gesturi bruște, să-mi aerisesc pupitrul și, ținând cu silă între degetul gros și arătător foile acelea, să le expun aerului proaspăt purificator. Dar m-am vindecat repede de această formalitate. *Monsieur* mă văzu făcând aceasta într-o zi, îmi înțelese motivele și pe dată îmi luă din mâini obiectul și în clipa următoare l-ar fi aruncat în soba încinsă. Se întâmplă să fie o carte în lectura căreia eram adâncită, așa că de data aceea mă arătai mai rapidă și mai hotărâtă decât el, îmi recăpătai prada și – odată salvat acest volum – nu m-am mai aventurat să mai expun vreun altul dobândit în același fel. Cu toate acestea nu fusesem până atunci în stare să opresc în vizitele sale acea fantomă furișă, prietenoasă, căreia îi plăcea să fumeze țigări de foi.

Însă de data asta îl prinsesem, în sfârșit. Iată acolo însăși fantoma aceea neștiută, și tot acolo, atârându-i de buză, se vedea suflarea palidă albăstrie a scumpei sale indiene – își fuma țigara chiar deasupra pupitrului meu, chiar dacă așa ceva l-ar fi putut atât de limpede trăda. Stârnită de amănuntul acesta, și totuși încântată că-l surprinsesem – vreau să spun încântată, cu acel sentiment amestecat al gospodinei care-și descoperă elful prietenos în lăptăria ei covăsindu-i pe furiș laptele – mă strecurai binișor în spatele lui, mă oprii acolo și mă aplecai ușurel peste umărul lui.

Îmi bătu inima deodată mai repede atunci când constatai că – după scena de ostilitate de astăzi de dimineață, după aparenta mea inflexibilitate, după ce sentimentele lui fuseseră atât de greu rănite și temperamentul său fusese atât de viu contrazis – el, doritor să uite și să ierte îmi adusesese două volume frumos legate, al căror titlu și autor erau pentru mine garanții de interes. Acum, aplecat asupra pupitrului meu, îi cerceta conținutul, însă cu o mână ușoară și grijulie, deranjând într-adevăr, dar fără să strice nimic. Inima îmi bătu mai tare, pe când mă aplecam peste umărul lui, așa cum sta fără să știe de mine, doritor să-mi facă binele pe care ar fi fost el în stare să mi-l facă și, cred că pot să spun fără să mai simtă niciun fel de supărare față de mine – mânia mea de dimineață mi se stinse. Nu-mi mai era nesuferit profesorul Emanuel.

Cred că mi-a auzit respirația. Se întoarse deodată. Era o fire nervoasă, însă nu l-am văzut niciodată tresărind violent și rareori se schimba la față. Avea o mare stăpânire de sine.

— Am crezut că te-ai dus și dumneata în oraș cu celelalte profesoare, spuse, stăpânindu-se din capul locului, deși poate în primul moment își scăpase frânele puțin. Dar e mai bine că n-ai plecat. Crezi poate că mă simt prost că m-ai surprins? Nu. Îți cercetez adesea pupitrul.

— *Monsieur*, știi asta.

— Găsești uneori câte o fascicolă, sau vreun volum, însă nu le citești pentru că au trecut pe sub asta? — și-și atinse țigara.

— Știi că au trecut pe acolo și n-aș zice că-mi plac mai

mult din cauza asta, însă le citesc.

— Fără plăcere?

— Nu trebuie să-l contrazic pe *Monsieur*.

— Dar îți plac – sau măcar unele dintre ele? — le găsești pe gustul dumitale?

— *Monsieur* m-a văzut de nenumărate ori citindu-le și știe că n-am atât de multe prilejuri de recreație încât să le pot subaprecia pe cele pe care dumnealui mi le oferă.

— Eu n-am decât intenții bune, și dacă dumneata îți dai seama că-ți vreau binele și mai ai și prilejul să obții unele mici distincții de pe urma acestor eforturi ale mele, de ce n-am putea fi prieteni?

— Un fatalist ar spune: pentru că nu putem.

— În dimineața aceasta, continuă el, m-am trezit atât de bine dispus, și când am intrat în clasă eram fericit. Dumneata mi-ai stricat toată ziua.

— Nu, *Monsieur*, numai un ceas sau două din ea, și asta fără să vreau.

— Fără să vrei? Nu. Era ziua mea de naștere. Toată lumea mi-a urat fericire, numai dumneata n-ai făcut-o. Copiii cei mici din clasa a treia mi-au oferit buchețele de violete fiecare din ei, și și-au spus, așa peltice, urările pentru mine, dumneata – nimic. Niciun mugure, nicio frunză, nicio șoaptă – nici o singură privire. Și asta fără să vrei?

— N-am avut nicio intenție să vă rănesc.

— Atunci cu adevărat nu ne cunoști obiceiul? Ai fost luată pe nepregătite? Te-ai fi învoit să dai câteva centime pentru o floare ca să-mi faci mie o plăcere, dacă te-ai fi gândit că mă așteptam la așa ceva? Spune asta, și totul e uitat și durerea mea a trecut cu totul.

— Știam că se aștepta din partea mea așa ceva, eram pregătită pentru asta, și totuși n-am dat nicio centimă pe flori.

— E bine așa – faci bine că ești sinceră. Aproape că te-aș fi detestat dacă m-ai fi lingușit și ai fi mințit. Mai bine să spui de la început – Paul Carl Emanuel, *je te déteste, mon*

*garçon*¹ – decât să-mi surâzi din interes, să-ți iei un aer afectat și să fii falsă și cu inima înghețată. Falsă și rece nu cred că ești, dar că ai făcut o mare greșală în viața dumitale, asta cred. Cred că puterea dumitale de judecată e învălmășită, că ești indiferentă acolo unde ar trebui să fii recunoscătoare, și poate plină de devotament, și pierzându-ți stăpânirea acolo unde ar trebui să fii rece și înghețată cum îți este numele². Să nu-ți închipui că aș dori ca dumneata să ai vreo pasiune pentru mine, *Mademoiselle. Dieu vous en gard!*³ De ce tresari? Pentru că am spus „pasiune”? Ei bine, mai spun o dată cuvântul acesta. Există un asemenea cuvânt, și există și un astfel de sentiment, deși nu între zidurile acestea, mulțumesc cerului. Nu ești copil, ca să nu ți se vorbească despre lucruri care există în realitate. Dar eu n-am făcut decât să spun cuvântul acesta — cuvântul, te asigur, este străin întregii mele vieți și vederilor mele. A murit pentru mine, cândva, în trecut – în momentul de față e mort și îngropat – și mormântul îi este adânc, și de atunci au trecut multe ierni. Poate cândva în viitor are să se petreacă o renaștere, cum o cred, spre mângâierea sufletului meu. Dar atunci totul va fi altfel – schimbat și în formă și în simțăminte, ce-a fost odată muritor se va înveștmânta în nemurire – sentimentul acesta se va înălța, însă nu pentru pământ aici, ci în ceruri. Tot ce ți spun eu dumitale, domnișoară Lucy Snowe, este că ar trebui să-l tratezi pe profesorul Paul Emanuel cum se cuvine.

Nu puteam să contrazic un asemenea sentiment, și nici n-o făcui.

— Spune-mi, insistă el, când este ziua dumitale de naștere și eu n-am să-mi precupețesc câteva centime să-ți fac un mic dar.

— Poate ai să faci ca mine, *Monsieur*. Lucrul acesta costă mai mult decât câteva centime, și totuși eu nu mi-am precupețit prețul lui.

¹ Te detest, băiatule.

² *Snow* – zăpadă (engl.).

³ Să te ferească Dumnezeu de așa ceva!

Și, scoțând din pupitrul deschis cutiuța de care am vorbit, i-am pus-o în mână.

— O aveam pregătită azi-dimineață, continuai eu, și dacă *Monsieur* ar fi avut puțin mai multă răbdare, și *Mademoiselle* St. Pierre s-ar fi amestecat mai puțin acolo unde nu era treaba ei – și poate că ar trebui să spun, dacă și eu aș fi fost mai calmă și mai înțeleaptă – vi l-aș fi oferit atunci.

Privea cutiuța. Vedeam că nuanța ei caldă, limpede și cerculețul albastru de pe capac îi plăceau. Îi spusei s-o deschidă.

— Inițialele mele! spuse, arătându-mi literele de pe capac. Cine ți-a spus că mă numesc Carl David?

— O păsărică, *Monsieur*.

— Zboară păsărică asta de la mine până la dumneata? Atunci aș putea să-i anin de aripi câte un mesaj, atunci când se va ivi nevoia?

Scoase lăntșorul împletit – de fapt un fleac dacă i-ai fi judecat valoarea, însă cu mătasea strălucitoare și scânteind în mărgelile lui. Îi plăcea și acest obiect – îl admiră cu naivitate, ca un copil.

— Pentru mine?

— Da, pentru dumneata.

— Acesta este obiectul la care lucrei aseară?

— Întocmai.

— L-ai terminat astăzi dimineață?

— Da.

— L-ai lucrat de la început cu intenția să mi-l dăruiești mie?

— Fără îndoială.

— Și ca să mi-l oferi de ziua mea?

— Da.

— Și ți-ai menținut intenția aceasta câtă vreme ai lucrat la el?

Am aprobat și de data aceasta.

— Atunci nu e nevoie să tai din el vreo parte – să spun: partea asta nu e a mea, a fost împodobită cu gândul și pentru împodobirea altuia?

— Cătuși de puțin. Nu este nici nevoie și nici n-ar fi drept s-o faceți.

— Obiectul acesta este cu totul, în întregime al meu?

— Obiectul acesta este al dumneavoastră cu totul și cu totul.

Pe loc *Monsieur* își descheie paltonul, își aranjă lăntșorul frumos peste piept, lăsându-l la vedere cât de mult era cu puțință, căci nu-i plăcuse niciodată să ascundă ceea ce admira și socotea el frumos. Cât despre cutiuță, o aprecie ca fiind o bombonieră superbă – dealtminteri, îi plăceau mult bomboanele – și cum îi plăcuse, de asemenea, dintotdeauna să împartă cu alții ceea ce-i plăcea lui, pe viitor aveam să văd că-și dăruia bomboanele la fel de generos ca și cărțile. Printre darurile tainice pe care le găseam în pupitrul meu, am uitat să număr multe pachetele cu dulciuri și zaharicale. Gusturile sale în această privință erau meridionale și, cum am spune, copilărești. Dejunul meu frugal consta adesea din câte o brioșă pe care, deseori, o împărțea cu câte o elevă mai mică.

— *À présent c'est un fait accompli*¹, spuse, aranjându-și paltonul.

Și n-am mai vorbit apoi despre asta. După ce mai examinează puțin cele două volume pe care le adusese și tăie din ele câteva pagini cu briceagul (în general, plivea cărțile pe care le împrumuta, mai ales dacă erau romane, și uneori eram puțin contrariată de severitatea cenzurii sale, căci paginile pe care le scotea tulburau evoluția povestirii) se ridică în picioare, își duse mâna politicos la boneta sa grecească și-mi ură curtenitor bună ziua.

„Acum suntem prieteni, mă gândeam eu, până data viitoare când ne mai certăm.”

Am fi putut de fapt să ne mai certăm chiar în aceeași seară, însă – minune de povestit! — de data aceasta nu ne-am mai folosit de prilejul care s-a ivit.

Contrar tuturor așteptărilor, *Monsieur* Paul sosi din nou printre noi la ceasul rezervat studiilor. Pentru că-l văzusem atâta dimineața nu ne mai așteptam să-l vedem printre noi

¹ Acuma am încheiat cu treaba asta.

și seara. Însă, în seara aceea, el își făcu apariția de îndată ce ne ocupasem locurile. Recunosc că mi-a părut bine să-l văd, atât de bine încât nu m-am putut stăpâni să-i salut sosirea cu un zâmbet. Și, când se îndreptă spre același scaun cu privire la care se iscase înainte o neînțelegere atât de serioasă, am avut toată grija să nu-i mai las de data aceasta prea mult loc liber. Pândeau cu încordare, cu o privire piezișă, să vadă dacă nu mă trag la o parte, însă acum n-am mai făcut-o, deși banca era destul de plină de eleve. Nu mai simțeam impulsul de altădată să mă trag îndărăt din fața lui *Monsieur Paul*. Odată ce mă obișnuisem cu paltonul și boneta lui grecească, vecinătatea acestor articole vestimentare părea că nu mă stânjenește și nici nu mă mai impresionează. Nici n-am stat de data aceasta constrânsă, *asphyxiée*¹ (cum avea el obiceiul să spună) alături de el. M-am mișcat atunci când am avut chef să mă mișc, am tușit atunci când am simțit nevoia, chiar am căscat atunci când m-am simțit obosită – pe scurt, am făcut ce simțeam că vreau să fac, încrezându-mă orbește în indulgența lui. Și temeritatea mea nu a primit, cel puțin în seara aceea, pedeapsa pe care poate ar fi meritat-o. A fost și indulgent și plin de bună dispoziție, nicio privire poncișă nu i-a mai țâșnit pe sub sprâncene și nicio vorbă mai pripită nu i-a mai căzut de pe buze. Până aproape de sfârșitul serii nici nu mi-a adresat cuvântul în niciun fel, dar cu toate acestea simțeam, într-un chip nelămurit, că era plin de prietenie față de mine. Tăcerea poate fi de diferite feluri și poate căpăta înțelesuri diverse. De data aceasta niciun fel de cuvinte nu mi-ar fi putut sugera vreo mulțumire mai plăcută decât însăși prezența mută a lui *Monsieur Paul*. Când se aduse tava și începu zumzetul cinei, el spuse, chiar în clipa în care se retrase dintre noi, că-mi dorea noapte bună și vise plăcute. Și, într-adevăr, m-am bucurat de o noapte bună și vise dulci.

¹ Sufocată.

MONSIEUR PAUL

ÎNSA CITITORUL ESTE RUGAT SĂ nu se pripească acum cu cine știe ce concluzii plăcute și să nu presupună, poate dintr-o prea grăbită compasiune față de mine, că din acea zi înainte *Monsieur* Paul a devenit un alt om, că și-ar fi schimbat firea, ar fi ajuns o ființă cu care să se poată trăi mai ușor și de la care să nu te mai temi oricând că ar putea izbucni primejdii și neplăceri pentru cei din jur.

Nu. Adevărul este că era un omuleț susceptibil de stări de spirit neraționale. Când era foarte obosit, ceea ce i se întâmplă deseori, devenea teribil de iritabil, și, pe deasupra, prin venele sale curgea, întunecată, o licoare veninoasă – esența geloziei. Nu înțeleg prin aceasta numai gelozia tandră a inimii, ci acel simțământ mai sever, mai rigid, care sălășluiește în minte.

Mă gândeam pe vremea aceea, pe când îl priveam pe *Monsieur* Paul în timp ce își încrețea fruntea și își scotea buzele în afară aplecându-se asupra vreunui exercițiu al meu care n-avea atât de multe greșeli câte i-ar fi plăcut lui (căci îi plăcea să mă vadă greșind, un mănunchi de fraze greșite era pentru el ca un pumn de alune) că avea multe puncte de asemănare cu Napoleon Bonaparte. Cred tot astfel și acum.

În ce privește, disprețul cu totul lipsit de rușine față de mărinimie, era sigur că îi semăna marelui împărat. *Monsieur* Paul s-ar fi putut certa cu douăzeci de femei învățate, ar fi recurs fără să roșească la orice recriminări. Și chițibușerii, fără să-l tulbure niciun moment gândul că și-ar pierde ceva din demnitate în felul acesta. Ar fi exilat cincizeci de doamne de Staël dacă acestea l-ar fi plictisit

sau ofensat sau concurat în prestigiu sau, și mai și, i s-ar fi opus.

Îmi amintesc bine de un anumit episod mai agitat între el și o anume *Madame* Panache – o doamnă folosită temporar de *Madame* Beck pentru a preda lecții de istorie. Era o femeie deșteaptă – mai bine zis știa o mulțime de lucruri și mai ales stăpânea la perfecție arta de a folosi cu desăvârșire în avantajul ei ce știa. În ce privește elocvența și încrederea în sine nu avea rival. Nici în ce privește înfățișarea fizică nu era lipsită de farmec, cred chiar că mulți ar fi spus despre ea că este „o femeie bine”, și totuși frumusețea ei robustă și corpolentă, precum și felul afectat și agresiv în care-și făcea simțită prezența păreau să fie de nesuportat pentru gusturile rafinate și capricioase ale lui *Monsieur* Paul. Sunetul glasului ei, răzbătând prin sala cea mică de trecere îl irita în mod cu totul disproporționat, pașii ei alungiți, zgomotoși – aproape în mers gimnastic – pe coridor îl determinau adesea să-și adune repede hârtiile și să se facă pe dată nevăzut.

Cu intenții malițioase, el își puse în gând să-i facă o vizită în timpul unei ore de curs. Cu iuțeala fulgerului își și formă o opinie despre metodele ei de predare – care se deosebeau de ideile la care ținea el cel mai mult. Atunci, cu prea puțină ceremonie și încă și mai puțină curtenie, îi sublinie ceea ce numea el erorile sale. Dacă se aștepta ca părerea sa să fie primită cu supunere și cu luare aminte, nu știu. A întâmpinat în orice caz opoziție, însoțită de o critică fățișă la adresa amestecului său, desigur nejustificat. Atunci, în loc să se retragă demn, cum încă ar mai fi putut face, el a aruncat mănuașă. *Madame* Panache, belicoasă ca o *Penthesilea*, a ridicat-o pe dată. A început să gesticuleze în fața celui care se amesteca în treburile ei, s-a năpustit asupra lui cu un torent de vorbe. *Monsieur* Emanuel era un bărbat elocvent, însă *Madame* Panache era o femeie volubilă. De aici a urmat un antagonism crâncen. În loc de a se mulțumi să râdă în sinea lui de frumoasa sa inamică, de prostescul ei amor propriu și gălăgioasa ei dorință de afirmare proprie, *Monsieur* Paul s-a apucat s-o deteste cu o

intensitate gravă, i-a făcut onoarea să-i consacre furia sa cea mai serioasă, a început s-o hărțuiască vindicativ și implacabil, refuzând să-și mai caute odihna în patul său, să se mai bucure de hrana sa sau chiar să-și mai guste cu seninătate țigara până când ea n-avea să fie pur și simplu înlăturată din pensionul nostru. Profesorul a învins în cele din urmă, însă n-aș putea spune că laurii acestei victorii i-au încununat cu glorie reală tâmpilele. Odată mi-am luat îndrăzneala să-i sugerez această părere a mea. Spre surpriza mea a recunoscut că într-o oarecare măsură s-ar putea să am dreptate, însă a mărturisit că atunci când era adus în prezența unor bărbați sau femei de calitate îndoielnică, plini de ei înșiși, așa cum era de exemplu, *Madame* Panache, el nu-și mai putea stăpâni pasiunile: o aversiune de nedescris și irezistibilă îl împingea într-un adevărat război de exterminare.

Trei luni mai târziu, aflând că dușmanca sa înfrântă mai cunoscuse și alte eșecuri și era serios amenințată din cauză că nu-și putea găsi o slujbă, el și-a uitat cu totul ura, și, deopotrivă de activ în bine ca și în rău, a mișcat din loc cerul și pământul pentru a-i găsi un serviciu. Și, când ea veni ca să stingă vechile certuri și ca să-i mulțumească pentru această recentă intervenție plină de bunătate, glasul ei, același ca de demult – puțin cam strident –, vechiul ei fel de a fi – cam prea ostentativ –, au acționat asupra lui în așa fel încât în mai puțin de zece minute a ridicat-o în picioare și a scos-o din cameră – sau mai bine zis s-a eliberat pe sine de prezența ei, care din nou îi stârnise iritarea.

Pentru a continua paralela, poate puțin cam îndrăzneată, despre care am mai vorbit: în dragostea sa de putere, în dorința nestăvilită de a ocupa locul cel mai privilegiat, *Monsieur* Emanuel semăna cu Bonaparte. Era un om căruia nu trebuia să-i cedezi întotdeauna. Uneori era necesar să-i rezisti. Era bine atunci să-ți strângi laolaltă puterile, să-l privești drept în ochi și să-i spui că pretențiile lui depășeau limitele raționale, că absolutismul lui devenea o adevărată tiranie.

Semnele, primele manifestări ale vreunui talent mai deosebit care se iveau la cineva din sfera lui de activitate și de sub oblăduirea lui, îl stârneau în chip curios, chiar îl tulburau. Urmărea cum acest talent se trezește la viață cu un fel de strâmbătură. Se ferea să strivească asemenea talente – poate spunea chiar: „Haide, arată-te, dacă ai putere“, însă nu făcea nimic să-i ajute nașterea.

Și când durerile nașterii erau învinse, când asemenea calități începeau să respire vii, când vedea cum se dezvoltă și se extinde viața, când îi simțea inima bătând și-i surprindea strălucirea vieții în ochi, nici atunci nu-și oferea sprijinul.

„Dovedește-te adevărat înainte să-ți acord sprijinul meu“ – aceasta era deviza lui. Și cât de dificile făcea el asemenea dovezi reale! Ce spini și măcănișuri, ce obstacole semăna în calea unor picioare încă nedeprinse cu greutatea drumurilor vieții! Privea fără să verse o lacrimă cum asemenea talente născânde treceau peste dificultăți pe care el le-ar fi vrut învinse fără teamă. Urmărea pecetea pașilor care, pe măsură ce se apropiau de țel, uneori se arătau pătate de sânge, le urmărea cu chipul întunecat, continuându-și neabătut supravegherea austeră asupra pelerinului încercat de dureri. Și când, în cele din urmă, îi permitea acestui drumetș istovit să guste o clipă de odihnă, înainte ca somnul să-i închidă acestuia pleoapele, el îi mai deschidea aceste pleoape larg cu degetele nemiloase și privea adânc în ochii lui până în minte, până în inimă, să vadă dacă nu cumva Vanitatea, Mândria sau Minciuna în vreuna din înfățișările lor cât de ascunse nu putea fi descoperită în cele mai adânci ascunzișuri lăuntrice. Și dacă, la urmă, îl lăsa în sfârșit pe neofitul istovit să se odihnească – asta nu dura decât o clipă, îl trezea pe neașteptate să-l supună la noi încercări, îl împingea din nou pe drumuri obositoare deși-i vedea trupul clătînându-se sleit, îi puneă la încercare firea, simțurile, puterea de rezistență. Și numai după ce toate aceste încercări dintre cele mai severe erau trecute cu bine, când acizii cei mai arzători fuseseră aplicați să-i încerce puterea de rezistență

și nu reușiseră să-i știrbească învelișul lăuntric, numai atunci îl recunoștea drept autentic – și, încă închis într-o tăcere neguroasă, îi acorda pecetea adâncă a recunoașterii sale.

Spun toate acestea pentru că și eu am cunoscut aceste încercări.

Până la data când se încheie capitolul precedent al povestirii mele, *Monsieur* Paul nu-mi fusese profesor direct – nu-mi predase niciodată lecții. Însă cam pe la acea dată, auzindu-mă odată din întâmplare cum îmi mărturisisem ignoranța într-o anumită ramură științifică (cred ca era vorba de matematici) și încă o ignoranță care ar fi făcut de rușine pe un elev dintr-o școală de săraci, așa cum remarcă el dintr-o dată cu îndreptățire, luă situația în mâinile sale, mă examinează întâi, mă găsi – nici nu mai e nevoie s-o spun – cât se poate de deficitară, și atunci îmi încredință de îndată niște cărți și-mi fixă anumite îndatoriri.

La început făcu aceasta cu plăcere reală, chiar cu un entuziasm pe care nu și-l ascundea, consimțind chiar să spună că mă credea *bonne et pas trop faible*¹ (adică având destule înclinații naturale și nu cu totul lipsită de calități), dar victimă, cum presupunea dânsul, unor împrejurări neprielnice, aflându-mă încă „într-o stare de înfricoșător de imperfectă în ce privește dezvoltarea mintală”.

Adevărul este însă că, întotdeauna, în faza de început a oricărui lucru de care m-aș fi apucat, am dovedit o nefirească neputință de înțelegere. N-am reușit niciodată, chiar când era vorba numai de a lua primele contacte cu un lucru nou, să-mi afirm sau să-mi dovedesc măcar o mediocră promptitudine de înțelegere. O fază de tranziție plină de dificultăți și cu totul deprimantă mi-a precedat întotdeauna fiecare pagină nouă pe care a trebuit s-o întorc în cartea vieții.

Atâta vreme cât a durat această primă fază dificilă, *Monsieur* Paul a fost un om foarte bun, foarte blând, foarte răbdător. Înțelegea cât sufăr și simțea cât e de apăsătoare umilinta pe care mi-o crea senzația propriei mele neputințe,

¹ Bună și nu prea slabă.

și nici n-aș putea să-i mulțumesc cum trebuie prin cuvinte pentru tactul și ajutorul oferit. Chiar și lui i se umezeau ochii atunci când lacrimi de rușine și de efort îmi încețoșau mie vederea. Și, oricât ar fi fost de obosit de propriul său lucru își rupea jumătate din timpul liber pentru a mi-l acorda mie.

Însă, ciudată dezamăgire! când aceste zori greoaie și apăsătoare începură în cele din urmă să se limpezească în adevărata lumină a zilei, când facultățile mele începură să se scuture din amorțeală și sosi vremea energiilor și realizărilor mele eliberate, când de bună voie eu depășeam cu mult sarcinile pe care mi le fixa el – și aceasta, cum credeam eu, pentru a-i face lui o plăcere – atunci gravitatea sa se preschimbă în severitate, lumina din ochi i se schimbă dintr-o rază blândă într-o scânteie mândrie. Începu să mă zgândărească, să mi se împotrivească, să mă înfrunte cu tot mai multă strășnicie. Cu cât realizam mai mult, cu cât lucram mai din greu, cu atât părea el mai puțin mulțumit de mine. Sarcasme, a căror severitate mă buimăcea, mă descumpănea, îmi răneau urechile și apoi se revărsau cele mai amare critici la adresa „mândriei intelectuale”. Eram amenințată, nedeslușit, cu nu știu ce soartă înspăimântătoare dacă aș fi îndrăznit să trec peste fruntariile fixate propriului meu sex și aș fi hrănit în mine pofta de cunoaștere, care nu i se cuvine femeii. Dar vai! eu nu aveam deloc asemenea pofte. Mă bucuram să ajung să cunosc ceea ce îmi plăcea cu adevărat. Însă foamea nobilă după știința abstractă, setea divină de descoperiri – aceste simțăminte nu-mi erau cunoscute decât rareori, câte o clipă numai.

Și cu toate acestea, atunci când îl vedeam pe *Monsieur Paul* râzându-mi în față parcă voiam să stăpânesc mai din plin asemenea cunoștințe, nedreptatea lui mă împingea spre năzuințe mai ambițioase, îmi stârnea un fel de impuls puternic, dădea aripi aspirațiilor mele ascunse.

La început, înainte de a fi ajuns să-i înțeleg motivele, acest surâs ironic, pe care nu i-l pricepeam, făcea să mi se strângă inima, treptat însă mi-a întărit propriile hotărâri și

mi-a insuflat puteri noi. Eram tot mai hotărâtă să nu mă rușinez de niciuna din înzestrările mele.

O vreme lupta a fost foarte aspră. S-ar fi zis că-mi pierdusem cu totul afecțiunea lui *Monsieur* Paul. Mă trata acum în chip ciudat. În momentele sale cele mai nedrepte insinua că-l înșelasem în mod deliberat atunci când lăsasem impresia că aș fi fost, cum spunea el, *faible*, adică incompetentă. Zicea că mă prefăcusem numai că am asemenea defecte. Iarăși și iarăși se năpustea pe neașteptate asupra mea și mă acuza de cele mai extravagante imitații și de cele mai imposibile plagiate, afirmând că aș fi extras înțelepciunea din cărți despre care nici măcar nu auzisem – și la citirea cărora e sigur că aș fi căzut într-un somn la fel de adânc ca și cel al lui Eutvehus.

Odată, când îmi adusese tocmai o asemenea acuzație, m-am răzvrătit și eu. Strângând un braț întreg din cărțile lui care se aflau pe pupitrul meu, mi-am umplut șorțul cu ele și i le-am turnat grămadă pe estradă la picioare.

— Ia-le de aici, *Monsieur* Paul, i-am spus, și te rog nu mă mai învăța nimic. Eu n-am cerut niciodată să ajung o învățată și dumneata mă silești acum să simt cât se poate de dureros că învățătura nu e fericirea.

Și, reîntorcându-mă la pupitrul meu, mi-am lăsat capul pe braț. N-am mai vrut, după aceea, să-i adresez cuvântul două zile întregi. Mă rănise, mă făcuse să sufăr. Afecțiunea lui fusese pentru mine un lucru foarte plăcut și scump – o plăcere nouă și pe care n-o puteam compara cu nimic de până atunci. Acum, când mi se părea că el mi-o retrăsese, nu-mi mai păsa de lecțiile lui.

Nu și-a luat însă înapoi cărțile, dimpotrivă, le-a așezat la locul lor cu multă grijă, și a revenit ca de obicei să-și continue lecțiile cu mine. M-a convins să încheiem iarăși pace – poate prea repede. Ar fi trebuit să-i fi rezistat mai mult, însă atunci, când îl vedeam blând și bun, când îmi întindea mâna cu toată prietenia, amintirea mea refuza să mai reproducă deajuns de pregnant clipele în care-l simțisem apăsător. Și, pe urmă, împăcarea e totdeauna atât de dulce!

Într-o dimineață sosi un mesaj din partea nașei mele. Mă invita să particip și eu la o conferință mai interesantă ce urma să aibă loc în aceeași sală publică pe care am descris-o mai sus. Doctorul John în persoană adusese această invitație, și i-o transmisese verbal Rosinei pentru a-mi fi comunicată, iar Rosine nu se mai sfiise atunci să-l urmeze pe *Monsieur* Emanuel aflat tocmai în drum spre prima sală de clasă și, în prezența lui, se opri *carrement*¹ lângă pupitrul meu, cu mâinile în buzunarele șortului, și repetă cuvânt cu cuvânt vorbele doctorului, încheind prin următoarea remarcă:

— *Qu'il est vraiment beau, Mademoiselle, ce jeune docteur! Quels yeux - quel regard! Tenez! J'en ai le coeur tout ému!*².

După ce ea plecă, profesorul mă întrebă de ce suportam ca *cette jeune fille éffrontée, cette créature sans pudeur*³ să mi se adreseze în asemenea termeni.

N-aveam ce răspuns liniștitor să-i dau. Termenii erau întocmai cei pe care Rosine - o domnișoară în al cărui căpșor calitățile respectului și decenței nu erau deosebit de bine dezvoltate - avea obiceiul nedesmințit să îi folosească cum îi veneau la gură. Pe lângă aceasta, ce spusese ea despre tânărul medic era destul de adevărat. Graham era un bărbat frumos, avea cu adevărat ochi frumoși și o privire care te înfiora. O observație în acest sens mi se formă de la sine pe buze:

— *Elle ne dit que la vérité*, spusei.

— *Ah! Vous trouvez?*

— *Mais sans doute*⁴.

Când a luat sfârșit lecția din ziua aceea ne-am bucurat toate. Elevele, eliberate, se năpustiră afară din clasă, încă tremurând de teamă, dar fericite. Mă ridicasem să ies și eu. Mi se anunță însă, ca un ordin, că trebuie să mai rămân.

¹ Fără mofturi.

² E cu adevărat un bărbat tare frumos, domnișoară, doctorul ăsta tinere!! Ce mai ochi — ce privire! Uite! Mi s-a muiat inima de tot.

³ Această fetișcană nerușinată, această făptură fără pudoare.

⁴ — Dar nu spune decât adevărul adevărat [...] — Aa! Așa crezi? — Fără îndoială.

Am murmurat că aş simţi o mare nevoie să respir puţin aer curat – soba era încălzită, sala de clasă era prea tare încălzită. Un glas fără replică îmi ceru sec să păstrez tăcerea şi omul acesta, o adevărată salamandră, pentru care nicio încăpere nu părea vreodată să fie prea tare încălzită – aşezându-se între pupitrul meu şi sobă, adică într-un loc în care ar fi trebuit să se frigă de viu, dar nu era cazul cu el – purcese să-mi adreseze cuvântul, şi încă cu un citat în greceşte!

În mintea lui *Monsieur* Emanuel se agita un fel de suspiciune cronică potrivit căreia eu aş fi ştiut atât greceşte cât şi latineşte. Aşa cum se spune despre maimuţe că ar avea puterea să vorbească dacă ar dori să se folosească de ea, numai că, zice-se, îşi ascund această calitate, de teamă că ar putea fi întoarsă în defavoarea lor, tot astfel şi mie mi se atribuia un fond de cunoştinţe pe care le-aş fi ascuns în chip viclean şi vinovat. Se insinua că mă bucurasem de privilegiile unei „educaţii clasice”, că aş fi simţit mireasma florilor lui Hymettus şi, dacă ce se credea ar fi fost adevărat, aş fi avut o adevărată comoară, ascunsă în fagurii memoriei, care-mi susţinea pe tăcute toate eforturile actuale şi în taină îmi împropăta spiritul.

Monsieur Paul folosea astfel sute de expediente pentru a-mi surprinde secretul – pentru a mă face să-l recunosc, prin linguşeli, prin ameninţări, luându-mă pe neaşteptate. Uneori, puneă cărţi latineşti şi greceşti la îndemâna mea şi pe urmă sta să mă pândească – aşa cum temnicerii loanei d’Arc o ispitiseră cu vestmintele de războinic şi se ascunseseră apoi s-o vadă ce face. Alteori cita nu ştiu ce autori şi texte şi, în vreme ce le pronunţa versurile dulci şi sonore (sunetele limbilor clasice îi porneau armonioase de pe buze, căci avea o voce frumoasă, remarcabilă prin tonurile ei adânci, modulaţiile şi expresivitatea ei), mă fixa cu ochi vigilenţi, pătrunzători şi adesea maliţioşi. Era limpede că uneori se aştepta din partea mea la mari dezvăluiri, însă ele nu se produceau niciodată, şi el nu înţelegea, desigur, că sunt într-o situaţie în care nu pot fi nici convinsă prin farmece şi nici adusă la capătul răbdării.

Înșelat în asemenea așteptări - mâniat aproape - se mai agăța însă de ideea lui fixă, îmi spunea că sunt o femeie de marmură cu susceptibilități grosolane, că am o mască în loc de față. Se părea că nu poate fi în niciun fel obligat să accepte adevărul și să mă ia exact așa cum sunt. Probabil că bărbații, ca și femeile, au și ei puncte asupra cărora își mențin cu strășnicie ideile false, și dacă nu și le găsesc de-a gata se străduiesc să născocească singuri vreo exagerare oarecare.

În unele clipe aproape că doream ca suspiciunile lui să fi fost mai bine întemeiate. Erau momente când mi-aș fi dat mâna dreaptă pentru a stăpâni cu adevărat comorile pe care mi le atribuia el. Merita o pedeapsă pentru vicleniile cu care mă pune la încercare. Aș fi exultat dacă aș fi fost în măsură să-i confirm, pe neașteptate și într-un chip răsunător, cele mai rele bănueli ale lui. Cât m-aș fi bucurat să izbucnesc deodată alta în fața ochilor lui și să smulg din ochelarii lui o rază de recunoaștere! O, de ce nu se găsisese nimeni să mă facă învățată când mai fusesem de ajuns de tânără să pot învăța ca să fiu în stare - printr-o revelație grandioasă, neașteptată, neomenească, într-o clipă de triumf rece, nemilos, covârșitor - să strivesc pentru totdeauna duhul ironiei lui Paul Cari David Emanuel!

Vai! nu era în puterile mele o asemenea realizare măreață! Astăzi, ca de obicei, citatele sale se risipiră în aer fără putere. Curând, deci, el schimbă direcția atacului.

„Femeile intelectuale” era următoarea sa temă, și aici se afla în largul său. „O femeie intelectuală” ai fi zis că este un fel de *lusus naturae*, un accident nefericit, un lucru pentru care nu se găsea nici locul nici întrebuintărea în întreaga creațiune, și de care nu era nevoie nici ca tovarășă de viață și nici ca putere de muncă. În ce privește prima dintre aceste întrebuintări, pentru o femeie era de ajuns să fie frumoasă. În sinea lui, el credea sincer că mediocritatea feminină frumoasă, placidă și pasivă era singura pernă pe care puterea de gândire și bunul simț masculin își putea găsi odihna tâmpelor îndurerate. Și în ce privește munca, rezultatele și puterea pentru așa ceva, doar mintea

bărbătească ar fi în stare să izbândească cum se cuvine - *hein?*

Această interjecție - *hein!* — era o întrebare de fapt, menită să scoată de la mine o contrazicere sau o obiecție. Cu toate acestea, eu spusei doar:

— *Cela ne me regarde pas, je ne m'en soucie pas*¹, și adăugai de îndată: Pot să plec, *Monsieur?* S-a sunat tocmai pentru cel de al doilea *déjeuner*.

— Și ce dacă? Nu cumva ți-e foame?

— De fapt, da. N-am pus nimic în gură de la micul dejun, adică de azi-dimineață de la șapte, și n-o să mai am nimic de mâncat până la masa de seară, adică la cinci, dacă pierd masa de acum.

Foarte bine, dar și el era în aceeași situație. Puteam însă, dacă doream, să împart asta eu el: și rupse în două brioșa care constituia mâncarea lui, oferindu-mi o jumătate. La drept vorbind era un om care mai mult făcea zgomot decât să-ți facă rău cu adevărat - cum e câinele care latră dar nu mușcă. Însă, atacul adevărat avea să vină de abia de acum încolo. În vreme ce-i mâncam prăjitura, nu mă putui stăpâni să-mi exprim dorința de a afla și eu de ce anume mă acuză.

Mă consideram oare cu toată sinceritatea, o ignorantă? mă întrebă el, cu vocea mai blândă.

Dacă i-aș fi răspuns supusă printr-o afirmație totală, cred că mi-ar fi întins mâna și am fi devenit pe dată prieteni, însă eu spusei:

— Nu tocmai. Ignorantă sunt, domnule, în ce privește cunoștințele pe care mi le atribui dumneata, însă *uneori*, nu *întotdeauna* simt că am și eu o cunoaștere numai a mea.

Ce vroiam să spun cu asta? se interesă el pe dată.

Neîn stare să-i răspund pe loc la această întrebare, m-am eschivat schimbând vorba. Își terminase și el jumătatea lui de brioșă. Convinsă că nu și-ar fi putut potoli foamea numai cu atâta lucru, cum dealtfel nici eu nu mi-o astâmpărasem pe a mea, și simțind mirosul de mere coapte dinspre refectoriu, îmi luai îndrăzneala să-l întreb dacă nu simțea și el această mireasmă. Mărturisi că o simțea, îi spusei atunci

¹ Asta nu mă privește, nu mă interesează.

că, dacă-mi dădea voie să ies pe ușa dinspre grădină, să trec prin curte, aveam să-i aduc o farfurie cu aceste delicatese, adăugându-i chiar că eram sigură că sunt excelente, căci Goton se pricepea să coacă merele, adăugându-le și puține mirodenii, zahăr și un pahar sau două de vin alb – îmi permitea să mă duc?

— *Petite gourmande!*¹ spuse, surâzând. N-am uitat ce încântată ai fost de acel *pâté à la crème* pe care ți l-am dat eu odată. Și știi foarte bine că acum să te duci să aduci mere pentru mine înseamnă să aduci și pentru dumneata însăși. Du-te, atunci, dar întoarce-te repede.

Și în colo din urmă mă eliberă astfel, pe cuvânt de onoare. Planul meu era să mă duc, să mă întorc repede și, cu toată buna credință, să-i așez platoul înăuntru în cameră lângă ușa și apoi să mă fac pe loc nevăzută, lăsând toate urmările acestui gest pentru viitor.

Instinctul lui nesuferit, atât de pătrunzător, părea să-mi fi ghicit intențiile: mă întâmpină în prag, mă împinse grăbit în cameră și mă ținut la locul meu. Luându-mi din mâini platoul cu fructe, împărți în două porția pe care o socotisem numai pentru el și-mi comandă să-mi mănânc pe loc partea. M-am supus, fără plăcere, și el, supărat de lipsa mea de entuziasm, dezlănțui împotriva mea un adevărat tir, mascat însă primejdios. Ceea ce spusese până acum nu era decât, cum s-ar zice, mult zgomot și furie care nu însemnau nimic – acum urma adevăratul atac despre care nu se mai putea spune același lucru.

Acest atac consta într-o propunere cu totul nerațională, cu care mă mai sâcâise și înainte, și anume ca în ziua următorului examen general să accept – așa o străină, cum eram eu – să-mi ocup locul în prima clasă printre elevele primei clase, și laolaltă cu ele să improvizez o compoziție în franceză pe indiferent ce temă mi-ar fi fost dată de oricare din cei de față, și aceasta fără a avea permisiunea să consult vreo gramatică sau dicționarul.

Știam foarte bine care putea fi rezultatul unei asemenea experiențe. Eu, căreia natura îi refuzase darul de a

¹ Mica pofticioasă.

improviza, de a face orice pe nepregătite, care, în public, eram cu totul lipsită de orice har, a cărei vreme mai prielnică pentru activitatea mentală, chiar și când eram singură, era după dispariția soarelui de amiază, care aveam nevoie ele liniștea proaspătă a dimineții sau de reclusiunea pașnică a serii pentru a-i smulge impulsului creator vreun semn al prezenței sale, vreo dovadă a puterii sale în ce mă privește. Eu, față de care acest impuls era cel mai rigid, cel mai capricios, cel mai înnebunitor dintre măștri (desigur, adăugai aici – cu excepția maestrului care-mi stătea acum în față) – un zeu care uneori, chiar în împrejurările aparent propice nici nu-mi răspundea când îl întrebam, nu voia să mă audă când îl rugam, nu se lăsa găsit când îl căutam, ci rămânea doar înghețat, împietrit, de granit, un Baal întunecat cu buze mute și orbitele goale și cu pieptul asemenea lespezii de piatră de deasupra mormintelor. Doar câteodată, la o tresărire, la un sunet, la un suspin îndelung tremurat al vântului, la izbucnirea nevăzută a unui curent electric, acest demon de dincolo de rațiune se trezea deodată nechemat, se urnea la viață, se năpustea de pe pedestalul său asemenea unui dragon tulburat, chemându-și idolatrii la sacrificiu, oricare ar fi fost ceasul – storcând de la jertfele oferite sânge sau răsuflarea greoaie, după cum cereau împrejurările sau locul – stârnindu-și preotul cu promisiuni neîmplinite de răsplătire, poate chiar lăsându-și zvonul oracolelor să-i pătrundă în templu, dar răspândindu-și cea mai mare parte a acestor oracole în vânt, și ascultătorului nedăruindu-i decât cu avariție rămășițe din înțelepciunea-i rostită – cu tot atâta parcimonie ca și cum fiecare cuvânt i-ar fi fost o picătură de sânge din vine. Și față de acest stăpân tiranic ar fi trebuit să mă prosternez ca sclavă, lui să-i cer să improvizeze pe cine știe ce temă, într-o sală de clasă, între vreo Mathilde și Coralie, sub ochii distinsei *Madame* Beck, pentru plăcerea și pentru inspirația vreunui burghez oarecare din Labassecour!

Pe această chestiune eu și cu *Monsieur* Paul ne certasem până atunci de multe ori – înfruntări crâncene în care se amestecau, stridente, zvonurile pretențiilor și refuzurilor,

ale insistențelor și intransigenței.

În ziua aceea am fost cumplit certată. Se părea că încăpățânarea întregului meu sex se cuibărise în mine, aveam un *orgueil de diable*¹. Mă temeam că n-am să reușesc – haida de! Ce conta dacă aveam să reușesc sau nu? Cine eram eu că n-ar fi trebuit să dau greș niciodată, așa cum greșeau alții mai buni decât mine? Pentru mine un eșec n-ar fi putut fi decât bun. El personal de abia aștepta să mă vadă dând greș (asta știam și eu că vrea) – și aici se opri o secundă să-și tragă răsuflarea. În sfârșit, aveam să mă învoiesc să vorbesc atunci și să mă arăt rațională?

În privința asta n-aveam să mă arăt niciodată supusă. Nici chiar legea n-ar fi izbutit să mă constrângă. Aș fi plătit amendă sau m-aș fi supus temniței, decât să mă apuc să muncesc de dragul unui spectacol, așa, în văzul lumii.

Nu existau considerente mai blânde care să mă convingă? N-aveam să cedez de dragul prieteniei?

Nicio iotă, niciun fir de păr. Niciun fel de prietenie de pe lume n-ar fi avut dreptul să ceară din partea mea așa ceva. Nicio prietenie adevărată nu m-ar fi hărțuit în halul acesta.

Presupunea atunci (asta cu un rânjel – căci *Monsieur* Paul se pricepea să rânjească precum nimeni altul, strâmbându-și buzele, dilatându-și nările, strângând din ochi) – atunci, presupunea el, nu mai există decât o sigură formulă spre a-mi cere asta, dar nu era în puterile lui s-o folosească.

La anumite insistențe din partea unei anumite persoane, *je vous voi d'ici*² spuse – ai consimți cu bucurie la acest sacrificiu, înarmându-te cu patimă pentru un asemenea efort.

— Să consimt să mă dau în spectacol ca o paiată, să fac din mine un exemplu urât în fața a o sută cincizeci de tătici și mămici din Villette? Întrebai.

Și aici, pierzându-mi răbdarea, izbucnii iarăși într-un adevărat strigăt, cerând să fiu eliberată – să ies la aer curat – simțeam aproape că am febră.

— Stai, îmi răspunse nemilosul interlocutor – asta nu e

¹ Orgoliu îndrăcit.

² Știu eu bine.

decât un pretext să fugi.

Lui nu-i era deloc cald, chiar dacă sta acuma cu spatele la sobă. Cum de mai puteam eu suferi de căldură, atât de bine apărată de propria lui persoană?

Eu nu-i înțelegeam deloc firea și înclinațiile. Nu mă pricepeam în niciun fel la istoria naturală a salamandrelor. În ce mă privește, eu eram o insulară flegmatică, și nu-mi convenea și nu mi se potrivea firii mele să stau așa să mă coc într-o sobă. Cel puțin ceream să mi se dea voie să mă duc până la fântână și să-mi iau un pahar cu apă – merele astea dulci îmi făcuseră sete.

Dacă asta era tot, avea să-mi facă el serviciul acesta.

Se duse personal să-mi aducă apă. Bineînțeles, având în fața mea ușa neîncuiată, n-am pierdut prilejul. Înainte de a se fi întors el, prada lui atât de chinuită se făcuse nevăzută.

31

DRIADA

PRIMĂVARA SE INSTALASE ACUM de-a binelea și vremea se încălzise dintr-o dată. Această schimbare a temperaturii aduse pentru mine, ca și pentru mulți alții, probabil, o scădere vremelnică a puterilor. Un efort cât de mic mă lăsa copleșită de oboseală — și nopți fără somn urmau unor zile apăsătoare.

Într-o duminică după-amiază, după ce mersesem pe jos cale de o jumătate de milă până la biserica protestantă, m-am înapoiat acasă istovită și fără nicio poftă de viață și, căutându-mi refugiu în tainicul meu sanctuar, sala clasei întâi, mă socoteam fericită că mă pot așeza pe o bancă făcându-mi o pernă din pupitrul meu pentru brațele și capul îndurerat.

O vreme am ascultat zumzetul albinelor de sub boltă și am urmărit prin ușa de sticlă și prin frunzișul tânăr, încă sărăcăcios, al primăverii, pe *Madame* Beck înconjurată de

un grup vesel de prietene, pe care le avusese în ziua aceea invitate la masă după liturghia de dimineață, plimbându-se pe aleea centrală sub crengile la vremea aceea înflorite, învesmântate într-o culoare la fel de pură și de proaspătă ca zăpada de munte la răsăritul soarelui.

Principalul obiect al curiozității mele în acest grup îl constituia, îmi aduc aminte, o siluetă – cea a unei tinere fete atrăgătoare pe care o mai văzusem și înainte ca invitată la *Madame* Beck și despre care mi se spusese nelămurit că ar fi o *filleule* (sau fină) a profesorului Emanuel –, adăugându-se că între mama sau mătușa ei, sau poate o altă doamnă rudă a acestei tinere și *Monsieur* Paul existase o prietenie veche, mai deosebită. *Monsieur* Paul nu făcea parte, în ziua aceea, din grupul de vizitatori de sărbătoare, însă pe fata aceasta o mai văzusem înainte împreună cu el și, atât cât putusem judeca privindu-i de departe, părea să se poarte față de el cu degajarea simplă și sinceră a unei pupile față de un tutore plin de indulgență. O văzusem alergându-i întru întâmpinare, petrecându-și brațul pe după al lui și agățându-se de el. Odată, când ea făcuse asta, o senzație stranie mă străbătuse un simțământ neplăcut de anticipare, una dintre stările apropiate de presimțire, cred – însă refuzasem să mi-o analizez sau să întârzii asupra ei. Urmărind-o acum pe fata aceasta, *Mademoiselle* Sauveur pe nume, și privindu-i strălucirea rochiei de mătase viu colorată (era întotdeauna costisitor îmbrăcată, se spunea că este bogată) printre florile pomilor și frunzele tremurătoare de smarald firav, începură să-mi joace ochii, pleoapele mi se închiseră, oboseala, căldura zilei, zumzetul albinelor și ciripitul păsărilor, toate mă legănau și în cele din urmă adormii.

Două ceasuri au trecut astfel pe nesimțite. Când mă trezii, soarele se făcuse nevăzut dincolo de casele înalte din jur, grădina și încăperea erau cenușii, albinele se retrăseseră în stupii lor, iar florile își închideau corolele. Grupul oaspeților se risipise – toate aleile grădinii erau pustii.

Deșteptându-mă, mă simțeam cât se poate de bine – nici

înfrigurată, cum ar fi fost poate de așteptat după ce rămăsesem nemișcată vreme de cel puțin două ceasuri, iar obrazii și brațele nu-mi erau nici ele amorțite de apăsarea îndelungată pe lemnul pupitrului. Nici nu era de mirare, în locul lemnului aspru pe care mi le lăsasem adormind, găsii un șal gros, cu grijă împăturit, care-mi folosisese de pernă și un alt șal (ambele luate din coridor, unde erau de obicei atârdate) înfășurându-mă călduros.

Cine făcuse asta? Cine fusese oare prietenul atât de grijuliu? Care dintre profesoare? Niciuna din ele, cu excepția domnișoarei St. Pierre, nu-mi era dușmană, dar care dintre ele ar fi putut da dovadă de atâta delicatețe și atenție, cine mă cunoștea atât de bine pentru a-mi face o astfel de plăcere? Care din ele ar fi avut pasul atât de tăcut, mâna atât de ușoară, încât să n-o fi auzit sau simțit dacă s-ar fi apropiat de mine sau m-ar fi atins într-o ațipeală astfel, ziua în amiaza mare?

Cât despre Ginevra Fanshawe, această făptură atât de expansivă, nu era deloc plină de bunătate și era sigur că m-ar fi făcut să cad de pe scaun dacă s-ar fi amestecat în treaba aceasta. Mi-am spus deci, în cele din urmă: „*Madame Beck* mi-a făcut serviciul acesta, a intrat aici, m-a văzut adormită și s-a temut să nu răcesc cumva. Mă socotește o mașinărie de folos pentru ea, care convine bine scopului pentru care a fost angajată, așa că n-a vrut să mă vadă că mă îmbolnăvesc când nu e nicio nevoie de așa ceva. Și acum – am gândit mai departe – să fac o mică plimbare: seara e răcoroasă tocmai cât trebuie, nu e chiar frig.”

Astfel că am deschis ușile de sticlă și am ieșit sub bolta din grădină.

M-am îndreptat spre aleea mea. Dacă ar fi fost întuneric, sau chiar numai semiîntunericul amurgului, n-aș fi îndrăznit să mă aventurez într-acolo, căci nu uitasem încă ciudata iluzie sau viziune (dacă fusese într-adevăr vreo iluzie optică) pe care o întâlnisem în locul acela cu câteva luni în urmă. Însă o rază a soarelui care tocmai apunea mai aurea vârful turnului de la biserica Sfântul Ioan Botezătorul, și

păsărelele din grădină nu se retrăseseră încă toate în cuiburile din tufişurile şi boschetele din jur sau în iedera de pe zidul din spate. Am început să mă plimb în sus şi în jos pe acolo gândind aproape aceleaşi gânduri ca şi în noaptea când îmi îngropasem borcanul de sticlă – cum mi-ar fi fost cu putinţă să fac vreun progres în viaţă, cum să mai realizez un pas înainte spre o situaţie independentă. Căci această preocupare, chiar dacă nu mai revenisem la ea în ultima vreme, nu-mi fusese niciodată prea străină; şi ori de câte ori anumite priviri se întorceau de la mine şi un anume chip se întuneca şi mă făcea să mă cred victima vreunei nedreptăţi sau a lipsei de bunătate, mă regăseam împinsă, de îndată, în aceste gânduri; astfel încât, puţin câte puţin, ajunsesem să-mi fac un plan.

Costul vieţii e destul de modest, îmi spuneam, în oraşul acesta atât de pătruns de spiritul economiei care e Villette, unde oamenii sunt mai aşezaţi, se pare, decât în scumpa şi bătrâna mea Anglie – infinit mai puţin preocupaţi de aparenţe şi mai puţin dornici să se ia la întrecere în a-şi arăta averea –, unde nimeni nu se simte ruşinat să se lase văzut exact atât de *casnic* şi de econom cât doreşte sau crede de cuviinţă să fie. Chiria unei case, într-o situaţie aleasă cu prudenţă, nu poate să fie prea mare. Când am să economisesc o mie de franci, am să iau cu chirie un apartament la parter, cu o cameră mare şi alte două sau trei mici, am s-o mobilez pe cea mare cu câteva bănci şi pupitre, cu o tablă neagră şi o estradă pentru mine – şi pe estrada asta un scaun – şi cu o masă cu un burete şi câteva bucăţi de cretă. La început am să-mi iau câţiva elevi externi, şi pornind de aici am să caut să ajung mai departe. Nici *Madame* Beck – aşa cum am auzit-o adesea spunând – n-a pornit de la mult mai mult, şi iată unde a ajuns. Toată proprietatea asta, toată grădina sunt ale ei, cumpărate cu banii ei. Are o situaţie asigurată pentru la bătrâneţe şi un pension înfloritor sub conducerea ei, care poate foarte bine să le asigure viaţa ei şi copiilor ei.

Curaj, Lucy Snowe! Cu unele sacrificii şi economii acum şi cu perseverenţă şi consecvenţă mai târziu, n-are să-ţi

lipsească succesul în viață. Pentru moment spiritul tău de aventură nu trebuie să te facă să te plângi că un asemenea țel ar fi prea egoist, prea limitat, prea lipsit de interes. Mulțumește-te să te lupți pentru a-ți câștiga independența, până când vei fi dovedit, câștigându-ți-o, dreptul de a privi mai sus. Însă în afară de asta, chiar să nu fie altceva pentru mine în viață – niciun cămin adevărat, nimic care să-mi fie mai scump decât propria mea ființă, ceva care, prin valoarea-i de preț, să scoată de la mine lucruri mai mari decât aş putea scoate numai prin propriile mele străduințe? Nicio ființă la picioarele căreia să-mi pot lăsa cu dragă inimă întreaga povară a egoismului omenesc, ca să-mi iau asupra-mi mai cu folos îndatorirea mai nobilă de a munci și a trăi pentru alții? Parcă îmi vine să cred, Lucy Snowe, că orbita vieții tale nu se va încheia însă astfel. S-ar zice că ție trebuie să-ți ajungă numai prima înfățișare, ca luna nouă care nu ajunge plină. Foarte bine, știi bine că nenumărați semeni nu sunt într-o situație mai bună. Văd în jurul meu că mulți bărbați, și încă și mai multe femei, își duc viața care le-a fost dăruită, în sacrificii și privațiuni. Nu văd niciun merit pentru care eu să fiu favorizată. Cred că există o împletire a nădejzii și luminii de soare, care poate să îndulcească soarta cea mai întunecată. Cred că viața asta de aici nu înseamnă totul, nici începutul și nici sfârșitul. Cred aceasta chiar dacă acum sunt pradă spaimei. Am încredere chiar dacă mă îneacă acum plânsul. Să lăsăm gândurile acestea. E bine să privim cu mult curaj înfățișarea pe care a luat-o viața și să căutăm să înțelegem această înfățișare. Se înșeală pe sine însuși cel care refuză să vadă lucrurile așa cum sunt și care trece la capitolul fericire ceea ce nu este în bilanțul vieții sale decât nefericire. Să-i spunem spaimei – spaimă și deznădejde – deznădejde, să scriem amândouă aceste stări cu litere deslușite și cu o mână care nu tremură; e mai bine să ne plătim datoria pe care ne-o cere soarta...

Oprindu-mă în fața lui Matusalem, uriașul și patriarhul grădinii, și rezemându-mi fruntea pe trunchiul lui noduros, piciorul mi se odihni pe lespede care pecetluia micul

sepulcru de la rădăcina lui, și îmi amintii de partea aceea din simțămintele mele îngropată acolo. Mi-am adus aminte de doctorul John, de calda mea afecțiune pentru el, de credința mea în marile lui calități, de bucuria cu care-i priveam frumusețea sufletească. Ce devenise toată această prietenie unilaterală care era acum jumătate ființă vie și jumătate marmură, de o parte adevăr adevărat și de partea cealaltă poate numai o glumă?

Era mort cu adevărat sentimentul acesta? Nu știu, însă era îngropat. Uneori credeam că mormântul acesta e neliniștit, agitat de tresăriri și visam că pământul care-l acoperea se mișca și șuvițe de păr, încă aurii și vii, se arătau din spărturile sicriului.

Mă pripisem? Mă întrebam asta și întrebarea aceasta îmi revenea în minte cu multă asprime după câte o întâlnire întâmplătoare cu doctorul John. Avea încă priviri atât de bune, o mână atât de caldă, glasul lui păstra încă tonuri atât de adânci pentru a-mi pronunța numele. Nu-mi plăcea niciodată numele „Lucy” atât de mult ca atunci când îl auzeam spus de el. Însă învățasem cu vremea că această bunătate, această căldură, această muzică nu aveau cum să-mi aparțină mie. Erau parte din făptura lui, era mierea și dulceața ființei lui, era blestemul făpturii sale – îl împărțea în jur așa cum fructul copt răsplătește cu dulceața lui albina rătăcitoare, îl răspândea în jur așa cum florile își dăruiesc mireasma cea dulce. Oare nectarul lor o iubește cu adevărat pe albina sau pasărea căreia i se dăruiește? Măceșul cel dulce e cu adevărat îndrăgostit de văzduhul din jur?

— Noapte bună acum, doctore John. Ești un om bun, ești frumos, însă nu ești al meu. Noapte bună și Dumnezeu să te binecuvânteze.

Astfel îmi încheiai gândurile. Noapte bună! cuvintele acestea mi se desprinseseră audibile de pe buze, le auzii pronunțate – și atunci auzii un ecou răspunzându-mi de aproape.

— Noapte bună, *Mademoiselle*, sau mai degrabă bună seara – de abia a apus soarele. Nădăjduiesc că ai dormit

bine?

Am tresărit, însă nu am fost descumpănită decât o singură clipă. Cunoșteam glasul și pe cel care vorbea.

— Dacă am dormit bine, *Monsieur*? Când? Unde?

— Chiar că poți să întrebi - când? unde? Se pare că-ți preschimbi ziua în noapte și-ți alegi pupitrul în locul pernei: un culcuș mai degrabă tare...

— A fost însă făcut atât de moale, *Monsieur*, în vreme ce dormeam. De făptura aceea nevăzută, aducătoare de daruri care se întoarce mereu la pupitrul meu, ții minte. Nu are importanță cum am adormit. M-am trezit cu capul sprijinit de ceva moale și acoperită bine.

— Ți-au ținut cu adevărat cald șalurile acelea?

— Foarte. Îmi ceri mulțumire pentru ele?

— Nu. Păraii tare palidă în somnul dumitale. Ți-e dor cumva de acasă?

— Ca să-ți fie dor de casă ar trebui să ai o casă, ceea ce eu nu am.

— Atunci cu atât mai mult ai nevoie de un prieten atent. Aproape că nu cunosc pe altcineva, domnișoară Lucy. Oare să aibă mai multă nevoie de un prieten decât dumneata, înseși defectele dumitale cer imperativ aceasta. Ai mare nevoie de un control, de cineva care să te urmărească, să-ți impună o anumită rezervă.

Ideea aceasta a „rezervei” nu-l părăsea niciodată pe profesorul Paul, și în cazul meu era limpede că o simplă dominație exercitată asupra mea nu l-ar fi mulțumit. Oricum, ce putea să însemne așa ceva pentru dânsul? Îl lăsam să vorbească și nu-mi băteam prea mult capul să mă arăt prea supusă. I s-ar fi părut că e lipsit de ocupație dacă eu m-aș fi arătat prea „rezervată”.

— Ai nevoie de cineva care să te supravegheze, și să te supravegheze bine, continuă el, și e foarte bine pentru dumneata că eu am văzut asta și că mă străduiesc eu să îndeplinesc sarcina aceasta. Te urmăresc pe dumneata și pe alții cu cea mai mare atenție, constant și mai îndeaproape și mai adesea decât ai crede-o dumneata sau ceilalți. Vezi dumneata fereastra aceea luminată?

Arătă spre o fereastră a uneia dintre clădirile colegiului.

— Aceea – spuse – e o cameră pe care am închiriat-o eu așa-zicând pentru studiu — în realitate ea poate să servească drept post de observație. Stau și citesc acolo ceasuri întregi la rând. Cartea mea e grădina aceasta, cuprinsul ei este firea omenească – firea femeiască. Te cunosc pe dinafară. O, vă cunosc bine – pe domnișoara St. Pierre, parizianca, *celle maîtresse femme*¹, pe verișoara mea Beck și pe dumneata însăși.

— Asta nu e deloc bine, *Monsieur*.

— *Comment*² nu e bine? Cine spune asta? Există vreo dogmă a lui Calvin sau Luther care să condamne așa ceva? Ce înseamnă asta pentru mine? Eu nu sunt protestant. Bogatul meu tată (căci, deși am cunoscut și eu sărăcia, și odată chiar am suferit de foame un an întreg într-o mansardă din Roma – am suferit tare de foame, adesea cu o masă pe zi, și uneori nici măcar atât – și cu toate acestea m-am născut într-o familie cu stare) – bogatul meu părinte a fost un bun catolic și mi-a dat drept preceptor un preot – și iezuit totodată. Îi mai țin minte lecțiile, și ce descoperiri – *grand Dieu*³ – m-a ajutat el să fac!

— Descoperiri din acestea făcute pe furiș mi se par descoperiri necinstite.

— *Puritaine!*⁴ Nu mă îndoiesc. Vezi și dumneata cum se arată felul meu de a fi iezuit. O cunoști pe această St. Pierre?

— În parte.

Râse.

— Bine spui, în parte – în timp ce eu o cunosc pe de-a întregul. Aici stă deosebirea. Față de mine o face pe mironosița, își trage ghearele înăuntru, ca pisica, se gudură, mă lingusește, toarce pe lângă mine. E adevărat, sunt sensibil la linguşirile femeieşti – vulnerabil la ele în ciuda judecății mele. Deși n-a fost niciodată frumoasă –

¹ Femeia asta grozavă.

² Cum așa.

³ Dumnezeuule mare!

⁴ Puritano!

atunci când am cunoscut-o eu era tânără, sau mai bine zis știa cum să se arate tânără. Ca toate compatrioatele ei, stăpânește arta de a se îmbrăca – avea un anume aer rece, degajat, era sigură de ea în societate, și asta mi-a cruțat stânjeneala...

— *Monsieur*, așa ceva n-ar fi fost necesar. Eu nu te-am văzut pe dumneata niciodată stânjenit.

— *Mademoiselle*, mă cunoști prea puțin. Pot să fiu la fel de încurcat ca o elevă de pension. E un fond de modestie și neîncredere în firea mea...

— *Monsieur*, eu nu le-am văzut niciodată.

— *Mademoiselle*, dar ele există. Ar fi trebuit să le fi descoperit.

— *Monsieur*, te-am urmărit în public – pe estrade, în tribune, în fața capetelor încoronate și a nobililor – și erai la fel de în largul dumitale ca în fața elevelor din clasa a treia.

— *Mademoiselle*, nici capetele încoronate și nici persoanele cu titluri nobiliare nu-mi stârnesc modestia, și viața publică este aproape mediul meu natural. Îmi place să-i respir aerul cu multă libertate. Însă, însă – pe scurt, iată că această caracteristică a mea a fost scoasă la iveală și se manifestă, chiar în clipa aceasta. Totuși nu vreau să mă las stăpânit de ea. Dacă, *Mademoiselle*, aș fi un bărbat care să se gândească la însurătoare (ceea ce nu sunt, și ai putea să-ți cruți osteneala de a surâde ironic așa cum poate ai fi ispitită s-o faci la gândul acesta), și aș găsi necesar să întreb pe o doamnă dacă e dispusă să mă privească în lumina posibilității de a-i deveni soț, atunci s-ar dovedi că sunt așa cum spun că sunt – modest.

Acum îl credeam pe de-a întregul și, dându-i crezare, îi acordam creditul unei sincerități de stimă care făcea să mi se strângă inima.

— Cât despre această St. Pierre, continuă el, recâștigându-și cumpătul, căci vocea i se schimbase puțin, ea a dorit odată să devină *Madame* Emanuel. Și nici eu nu știu până unde aș fi putut să mă las împins dacă n-ar fi existat fereastra aceea de acolo luminată acum. O, fereastră fermecată! ce miraculoase descoperiri mi-ai făcut

cu puțință! Da – continuă el – i-am văzut de acolo resentimentele, vanitățile, ușurințele – și nu numai aici, ci apoi și în alte locuri. Am văzut lucruri care mă fac imun la armele ei, sunt sigur acum față de sărmana Zélie. Iar elevele mele, aceste *blondes jeunes filles*¹, atât de blânde și mieroase, le-am văzut pe cele mai rezervate zbenguindu-se ca niște băieți, pe cele mai grave cum fură struguri de pe zid, cum scutură perele din pom. Și când a venit profesoara de engleză am văzut-o cum își arată de la început preferința pentru aleea aceasta, i-am remarcat gustul de singurătate, am urmărit-o îndeaproape, cu mult înainte ca ea și cu mine să vorbim unul cu altul. Îți mai aduci aminte cum am venit odată, tăcut, și ți-am oferit un buchetel de violete albe, pe când eram încă străini unul față de altul?

— Îmi aduc aminte. Am păstrat violetele, le-am presat într-o carte și le mai am încă și acum.

— Mi-a plăcut mult cum le-ai primit liniștită și pe dată fără nicio cochetație sau sfială falsă – sentimentele acestea pe care mi-a fost întotdeauna teamă că le-aș putea trezi în altul, și care, atunci când se dezvăluie în priviri sau în gesturi, le detest; cu toată violența. Dar să revenim. Nu numai că te-am urmărit cu privirile, ci adesea – mai ales seara – mai era, tăcut, prin preajmă și un alt înger păzitor. Noapte de noapte verișoara mea Beck s-a furișat pe treptele acelea și ți-a urmărit pe nesimțite toate mișcările dumitale, fără ca dumneata să o simți.

— Dar, *Monsieur*, n-ai fi putut de la distanța aceea, de la fereastra de acolo să vezi ce se petrece în grădina asta pe întuneric, noaptea.

— La lumina lunii se poate, cu un binoclu – folosesc și așa ceva— însă în afară de asta grădina asta e deschisă pentru mine. În hambarul de acolo, în fundul grădinii, este o ușă care răspunde spre o curte și curtea asta comunică cu colegiul. Eu am o cheie de la ușa aceea și astfel pot intra și ieși după plac. În după-amiaza aceasta am intrat pe ea și te-am văzut adormită în clasă. Și iarăși în seara aceasta am

¹ Fecioare blonde.

profitat de posibilitatea pe care mi-o oferă ușa de care-ți spun.

Nu m-am putut împiedica să-i spun:

— Dacă dumneata ai fi un om rău, cu gânduri urâte, ce neliniștitoare ar fi toate astea!

Părea că nu e în stare să-și fixeze atenția asupra acestui aspect al chestiunii. Își aprinse țigara, și în vreme ce pufăia din ea sprijinindu-se de trunchiul copacului și privindu-mă eu expresia rece, amuzată pe care o arăta când era într-o dispoziție calmă, m-am gândit că ar fi fost bine să-i fac și eu puțină morală. El îmi ținea adesea asemenea lecții de morală câte un ceas la rând – nu vedeam de ce nu i-aș spune și eu o dată ce-mi trece prin gând. Astfel că-i împărtășii sentimentele mele în ce privește comportarea lui de iezuit.

Cunoașterea pe care ți-o aduce, *Monsieur*, o cumperi parcă prea scump. Aceste manevre furișe îți știrbesc din demnitate.

— Demnitatea mea! — strigă el râzând. Când m-ai văzut, că-mi bat capul cu demnitatea mea? Dumneata, domnișoară Lucy, ești cea *digne*¹. Cât de adesea în prezența dumitale rece, insulară, n-a fost pentru mine o plăcere să-mi calc în picioare ce binevoiești domnia ta să numești demnitatea mea, – sfâșiind-o, risipind-o în cele patru vânturi în izbucnirile mele de furie la care dumneata asیști cu atâta superioritate și pe care știu bine că le socotești drept dezlănțuirile delirante ale unui actor englez de mâna a treia?

— *Monsieur*, eu îți spun că fiecare privire pe care dumneata o arunci de la fereastra de acolo face un mare rău exact părții mai bune din firea dumitale. Să cauți să studiezi în felul acesta natura omenească înseamnă să te împărtășești pe ascuns și ca un adevărat sacrilegiu din măgul ispitei.

El continuă să fumeze liniștit. După o pauză, scursă într-o tăcere surâzătoare însă întrucâtva meditativă, spuse pe neașteptate:

¹ Demnă.

— Am mai văzut și alte lucruri.

— Ce alte lucruri?

Smulgându-și iarba mirositoare de pe buze, îi aruncă mukul într-un tufiș, unde mai rămase o clipă scânteind stins în întuneric.

— Privește, spuse, nu e scânteia aceea ca un ochi privind-ne și pe dumneata și pe mine?

Se îndreptă spre aleea din față. Curând, întorcându-se spre mine, adăugă:

— Am văzut, domnișoară Lucy, lucruri pentru mine inexplicabile, și care m-au făcut să stau treaz noaptea întreagă căutându-le dezlegarea, și fără să izbutesc să o găsesc.

Tonul lui era ciudat. Începu să-mi bată inima mai tare și el mă văzu înfiorându-mă.

— Ți-e teamă cumva? De vorbele mele, oare, sau de ochiul acela roșu, atât de atent, care mai clipește încă până apucă să se stingă?

— Mi-e frig. S-a făcut întuneric de tot și e târziu, aerul e mai rece. E vremea să intru în casă.

— De-abia a trecut de ceasul opt, dar n-avea grijă, ai să intri în casă în curând. Răspunde-mi doar la o singură întrebare.

Dar mai făcu o pauză încă, înainte de a-mi pune această întrebare. Era adevărat că se făcuse întuneric. Amurgul se lăsase, acoperit de nori și picături de ploaie începură să se audă prin frunze. Nădăjduiam că avea să le audă, însă pentru moment era prea absorbit în gândurile lui ca să dea vreo atenție schimbării vremii.

— *Mademoiselle*, dumneavoastră protestanții credeți în supranatural?

— Există deosebiri între teorie și credință în privința asta, ca și la alte confesiuni. Dar de ce mă întrebi asta, domnule?

— Dar dumneata de ce te tragi îndărăt și-mi răspunzi cu vocea atât de stinsă? Ești superstițioasă cumva?

— Am o fire tare nervoasă. Nu-mi place să vorbesc despre astfel de lucruri. Îmi displac cu atât mai mult cu cât...

— Cu cât crezi în ele?

— Nu, însă mi s-a întâmplat să trăiesc anumite impresii...

— De când ai venit aici?

— Da, acum câteva luni.

— Aici? — în casa aceasta?

— Da.

— *Bon!* Îmi pare bine de ce aud. Știam dealtfel asta, într-un fel, chiar înainte ca dumneata să mi-o spui. Sunt conștient de raporturile dintre firile noastre. Dumneata ești o fire răbdătoare, eu sunt coleric, dumneata ești liniștită și palidă, eu sunt negru la față și mă aprind ușor, dumneata ești o protestantă strictă și eu sunt un fel de iezuit laic, însă de fapt semănăm – există o anumită afinitate între noi. O vezi cumva, *Mademoiselle*, când te privești în oglindă? Nu observi că fruntea dumitale seamănă cu a mea la formă – că ochii dumitale sunt așezați în orbite ca și ai mei? Nu auzi că ai în glas anumite rezonanțe pe care le am și eu? Nu știi că deseori ai întocmai aerul pe care-l am eu? Eu am observat toate astea și cred că ești născută în aceeași zodie cu mine. Da, ești născută sub aceeași stea ca și mine. Poți să te cutremuri! căci atunci când se întâmplă astfel cu muritorii, destinele lor se dovedesc greu de desprins în ce au îmbinat laolaltă. Sunt anumite noduri, împletituri – și dacă le rupi prea brusc rămâne toată țesătura sfâșiată. Dar „impresiile” astea, cum le numești dumneata cu prudența dumitale englezească – să știi că și eu am cunoscut asemenea „impresii”...

— *Monsieur*, spune-mi atunci și mie despre ce e vorba.

— Nici nu doresc altceva și de fapt asta am și așteptat. Cunoști legenda casei și grădinii acesteia?

— O cunosc. Da. Se spune că acum câteva sute de ani o călugăriță a fost îngropată de vie aici, la rădăcinile copacului acesta chiar, sub pământul unde stăm noi acum.

— Și că în vremurile de demult fantoma unei călugărițe avea obiceiul să treacă, și să se reîntoarcă mereu pe aici?

— *Monsieur*, și ce dacă se mai întoarce chiar și acum?

— Ceva în orice caz trece, iarăși și iarăși pe aici. Există o făptură care bântuie pe aici noaptea și care nu seamănă cu

niciuna din cele care vin pe aici în timpul zilei. Am văzut, dincolo de orice îndoială, ceva trecând pe aici, și în mai multe rânduri, și vestmintele ei mănăstirești sunt pentru mine o înfățișare stranie, care-mi spune mai mult decât ar putea-o spune oricui altcuiva. E o călugăriță.

— *Monsieur*, și eu am văzut-o.

— Mă așteptam să-mi spui asta. Dar fie că e vorba de o făptură cu trup și cu sânge în vine, sau de ceva care mai rămâne atunci când sângele seacă și trupul se risipește în țarină, ea are de-a face la fel de mult cu dumneata ca și cu mine, după cât se pare. Oricum, vreau să văd despre ce este vorba, până acum n-am știut ce să cred despre toate astea, însă acum aș vrea să dau de capătul acestei taine. Vreau...

În loc de a-mi spune ce anume voia să facă, își înălță deodată capul, și eu făcui același gest în aceeași clipă. Amândoi ne țintuirăm privirile spre același loc – copacul cel înalt care-și arunca umbra asupra boltei și care-și sprijinea una din crengile uriașe de acoperișul sălii de clasă. Se auzise un sunet ciudat și inexplicabil dintr-acolo, ca și cum crengile copacului s-ar fi mișcat cu de la sine putere și frunzișul lor greu ar fi foșnit strivindu-se de trunchiul masiv. Da, nu adia decât briza cea mai ușoară, și cu toate acestea copacul uriaș se zbuciuma tot – și în vremea asta tufișurile greoaie din jur rămăneau nemișcate. Câteva clipe, în trunchiul gros de lemn și în frunziș continuă zbuciumul, foșnetul acesta. Oricât era de întuneric în jur, mie mi se părea că ceva mai dens decât umbrele nopții sau Siluetele crengilor se mișca întunecat pe trunchi. În cele din urmă, mișcarea aceasta încetă. Ce anume se născuse din freamătul acesta? Ce driadă se stârnise din trunchiul arborelui uriaș? Rămăsesem mai departe cu privirile țintă. Și deodată pe aleea noastră se ivi, de sub boltă, o apariție – neagră și albă. Într-un fel de fugă stârnită de mânie – aproape, aproape atingându-ne – alunecă pe lângă noi însăși Călugărița! Niciodată până atunci n-o mai văzusem atât de limpede. Părea înaltă de statură și cu gesturi vii, zvâcnitoare. Pe când trecea pe alături, vântul își ridică

suspinele, ploaia se dezlănțui sălbatică, înghețată, noaptea întreagă părea să-i simtă înfiorată prezența.

32

CEA DINTĂI SCRISOARE

UNDE OARE – A SOSIT ACUM vremea să ne întrebăm – era în vremea asta Paulina Mary? Cum evoluau legăturile mele cu cei din Hotel Crécy? Vizitele mele acolo fuseseră, un timp, întrerupte din pricina absenței gazdelor. *Monsieur* și *Mademoiselle* de Bassompierre plecaseră într-o călătorie petrecându-și câteva săptămâni în provinciile și apoi în capitala Franței, întâmplarea mă făcu să aflu de întoarcerea lor foarte curând după ce ea avusese loc.

Mă plimbam într-o după-amiază frumoasă pe un bulevard liniștit, rătăcind încet, fără nicio țință, bucurându-mă de soarele blând de aprilie și bucurându-mă de unele gânduri deloc neplăcute, când văzui în fața mea un grup de călăreți oprindu-se cu toții în loc ca și cum s-ar fi întâlnit atunci unii cu alții și schimbând saluturi în mijlocul unei alei largi, cu pietrișul netezit, străjuite de tei. Deoparte se aflau un domn de o vârstă mijlocie și o tânără doamnă, de partea cealaltă – un tânăr foarte prezentabil. Înfățișarea tinerei doamne era cât se poate de grațioasă, îmbrăcămintea plină de gust, întreaga ei înfățișare delicată și încântătoare. Pe măsură ce-i priveam simțeam că-i cunosc pe acești călăreți și, apropiindu-mă, am constatat că nu mă înșelasem – îi știam pe toți: erau contele Home de Bassompierre, fiica sa și doctorul Graham Bretton.

Ce chip însuflețit avea Graham! Ce bucurie adevărată, caldă, și totuși cât de rezervată, exprima fața lui!

Era într-adevăr o potrivire de împrejurări, o îmbinare de prilejuri care să-l și atragă să-l și rețină, să-l strunească și

să-l însuflețească pe doctorul John. Perla pe care o admira el atâta avea desigur și în sine un preț și o puritate din cele mai rare, însă el nu era omul care, apreciind această bijuterie, să-i uite și montura în care era prinsă. Dacă ar fi văzut-o pe Paulina, la fel de tânără, de frumoasă și de grațioasă, însă mergând pe jos, singură, fără escortă și în vestminte simple, ca o lucrătoare oarecare sau o cochetă oarecare, ar fi socotit-o o făptură drăgălașă și i-ar fi îndrăgit numai din priviri mișcărilor, chipul, însă era nevoie de altceva ca să-l cucerească atât de pe de-a întregul cum era acum să-l aducă cu totul sub stăpânirea altuia ca acum, fără împotrivire, fără ca onoarea sa să piardă ceva, ci dimpotrivă chiar având de câștigat – căci se vedea bine că era învins. În persoana doctorului John era mult din omul de lume. Nu-i ajungea să fie pur și simplu mulțumit, trebuia să știe că are și aprobarea celor din jur, din societate – lumea întreagă trebuia să admire ceea ce făcea el, căci altminteri și-ar fi socotit gesturile false și fără folos. Avea nevoie neapărat ca aceea care-l învinsese să aibă tocmai calitățile pe care le avea făptura aflată acum în fața lui – cultură aleasă, consfințirea unei puteri grijulii și autoritare care s-o apere și s-o impună, și toate ajutoarele pe care le-ar fi putut prescrie moda, pe care averea le-ar fi putut cumpăra și pe care Gustul desăvârșit le-ar fi așezat în persoana ei. Spiritul său cerea îndeplinirea tuturor acestor condiții înainte de a se recunoaște învins – și aici ele erau cu adevărat mai mult decât îndeplinite, și iată că acum, mândru, pasionat, și totuși sfielnic, îi aducea omagiul său Paulinei ca adevăratei sale suverane. Cât despre ea, îi strălucea în priviri surâsul exprimând sentimente sincere mai degrabă decât puterea care știe că-l supune pe altul.

Se despărțiră. El trecu pe lângă mine în goană, abia simțind pământul pe care-l atingea calul său și fără să vadă nimic nici într-o parte, nici în cealaltă. Arăta cuceritor, totul era în făptura lui cum trebuia să fie.

— Tăticule, uite-o pe Lucy! strigă o voce melodioasă, prietenoasă. Lucy, scumpa mea Lucy – vino încoace!

Mă grăbii înspre ea. Ea își aruncă în lături vălul și se

aplecă în şa să mă sărute.

— Voiam să vin să te văd mâine, îmi spuse, însă, așa, mâine ai să vii tu să mă vezi pe mine.

Îmi spuse, la ce ceas și am promis că mă voi supune.

A doua zi seara mă aflam la ea acasă - eram, ea și cu mine, închise în camera ei. N-o mai întâlnisem din seara aceea când calitățile ei fuseseră puse în comparație cu ale Ginevrei Fanshawe și când ea izbutise în chip atât de categoric. Avea multe să-mi povestească despre călătoria făcută între timp. În asemenea discuții între patru ochi era o vorbitoare grăbită, cât se poate de însuflețită, se pricepea să descrie totul în culorile cele mai vii. Cu toate acestea, cu dicția ei perfectă și cu vocea ei blândă și limpede nu lăsa niciodată impresia că ar fi vorbit prea repede sau că ar fi sporovăit vrute și nevrute. În ce mă privește, nu cred că m-aș fi plictisit prea curând de cele ce auzeam, însă nu după multă vreme ea însăși păru să simtă nevoia să schimbe subiectul, se grăbi atunci să-și încheie repede povestirea. Dar nu se vădi de la început de ce simțise deodată nevoia să fie atât de concisă. Urmă o tăcere - o tăcere neliniștită, nu lipsită de semnele unei îngândurări din partea ei. Apoi, întorcându-se spre mine, cu o voce nesigură, pe jumătate rugătoare:

— Lucy...

— Iată-mă aici, lângă tine.

— Verișoara mea Ginevra mai e încă la *Madame Beck*?

— Verișoara ta mai e încă acolo. Ți-e dor probabil s-o revezi.

— Nu - nu prea mult.

— Vrei s-o chemi să-ți mai facă o vizită într-o seară?

— Nu... Îmi închipui că tot mai vorbește despre măritiș?

— Nu cu cineva de care ți-ar păsa ție.

— Dar, sigur, se gândește tot la doctorul Bretton. Nu se poate să-și fi schimbat gândurile în privința asta, pentru că era hotărâtă cu tot dinadinsul acum două luni.

— La urma urmei, știi. N-are nicio însemnătate. Ai văzut și tu exact în ce termeni sunt unul cu altul.

— În seara aceea a fost o mică neînțelegere, fără

Îndoială. Pare ea cumva nefericită?

— Ea nu. Haide să schimbăm vorba. Ai mai primit vreo știre de la Graham, sau i-ai văzut cumva în vremea cât ai lipsit?

— Tata a primit scrisori de la el o dată sau de două ori în niște probleme de afaceri, cred. El s-a ocupat de o anumită treabă în care era nevoie de supravegherea cuiva în vremea cât am lipsit noi. Doctorul Bretton pare să-l respecte pe tata și s-ar zice că-i pentru el o plăcere să-i facă un serviciu.

— Da, dealtminteri l-ai întâlnit ieri pe bulevard. Ai putut să te convingi, deci, tu însăși, după felul în care arată, că prietenii n-au de ce să fie îngrijorați în ce privește sănătatea lui.

— Tata este exact de aceeași părere cu tine. Mi-a venit chiar să râd. Știi și tu, el nu are foarte mult spirit de observație, așa cum e, de multe ori cu gândul la altceva decât ce-i cade sub ochi. Însă ieri mi-a spus, când doctorul Bretton s-a despărțit de noi: „Îți face plăcere, cu adevărat, să vezi câtă energie și bună dispoziție e în băiatul ăsta!” l-a spus doctorului Bretton „băiatul ăsta”. Aș crede că așa îl și socotește, întocmai cum și pe mine mă crede o fetiță. Nici nu vorbea cu mine dealtfel, a făcut, așa, o remarcă pentru el însuși. Lucy...?

Și iarăși răzbătu accentul acela rugător în glasul ei, și în aceeași clipă își părăsi scaunul și veni să se așeze pe un taburet la picioarele mele.

Paulina îmi plăcea. Nu e o declarație pe care s-o fi făcut prea des în cursul acestei povestiri în legătură cu faptele care mă înconjurau. De data aceasta îl rog pe cititor să-mi îngăduie această afirmație. O cunoaștere mai îndeaproape, o cercetare mai atentă a firii ei, arăta în Paulina numai însușiri delicate: era plină de inteligență și de sinceritate. Simțămintele mele pentru ea erau din această cauză adânci. O admirație mai superficială și-ar fi permis să fie mai demonstrativă, sentimentele mele erau însă mai rezervate.

— Ce vrei să o întrebi pe Lucy? spusei. Haide, curaj -

vorbește.

Însă nu era deloc curaj în ochii ei atunci când îmi întâlneau privirile și își pleacă pleoapele. Și pe obrajii săi nu mai era nimic palid acum – nu era o roșeață trecătoare, ci o încordare care i se strânsese înlăuntrul și care-i colora acum înfierbântându-l.

— Lucy, tare aș vrea să știu ce gândești tu despre doctorul Bretton. Spune-mi, spune-mi cu adevărat părerea ta despre el, despre caracterul, despre firea lui.

— E un caracter cu totul deosebit și care merită să fie respectat.

— Și felul lui de a fi. Spune-mi ce fel de om este, insistă ea – tu îl cunoști doar bine.

— Îl cunosc de ajuns de bine.

— Îl cunoști și așa cum e acasă la el. L-ai văzut adesea alături de mama lui. Spune-mi cum e ca fiu al mamei sale.

— E un băiat inimos, e mângâierea și nădejdea maică-si, mândria și bucuria ei.

Ea îmi luase mâna între ale ei și la fiecare din aceste cuvinte de laudă mi-o strângea, mângâindu-mi-o.

— În ce fel spui că e un băiat bun, Lucy?

— Doctorul Bretton e un om plin de bunătate – plin de omenie față de orice semen al lui. Doctorul Bretton s-ar arăta un om plin de bunătate față de cel mai necioplit sălbatic, – sau de criminalul cel mai de rând.

— Am auzit pe niște domni, niște prieteni ai tatii, care vorbeau despre el spunând întocmai același lucru. Ziceau că mulți dintre bolnavii săraci de la spital, care tremură în fața vreunui medic mai nemilos și mai egoist, pe el îl adoră.

— Au dreptate să spună asta, și eu am văzut cu ochii mei așa ceva. M-a dus odată cu el la spital, am văzut cum este primit acolo. Prietenii tatălui tău spuneau adevărul.

Recunoștința cea mai sinceră îi umezea privirile atunci când le ridică o clipă spre mine. Mai avea ceva de spus, însă părea să șovăie întrebându-se poate dacă acum era timpul și locul nimerit. Începuse să se lase amurgul, focul din cămin scânteia cu luminile-i roșietice, dar mie mi se părea că ea ar fi vrut ca încăperea să fi fost mai

întunecoasă și ora mai târzie.

— Ce liniște, și ce loc retras e aici, am remarcat, ca s-o încurajez.

— Crezi? Da, e o seară liniștită, și nici nu trebuie să cobor la ceai, tata ia masa în oraș.

Ținându-mi încă mâna între ale ei se juca absentă cu degetele mele, împodobindu-mi-le, când cu inelele ei, când cu câte o șuviță din părul ei splendid. Își mângâia cu palma mea obrații înfierbântați, și în cele din urmă, după ce-și dresе vocea care îi era de obicei limpede ca a ciocârliei, spuse:

— Trebuie să ți se pară ciudat că-ți vorbesc atâta despre doctorul Bretton, că-ți pun atâtea întrebări, că mă arăt atât interesată de el, însă...

— Nu e deloc ciudat, e cât se poate de firesc, e un om care-ți place.

— Și chiar dacă mi-ar place, spuse, grăbindu-se parcă deodată, ar fi asta un motiv ca să vorbesc atâta despre el? Îmi închipui că mă găsești o făptură slabă, ca și pe verișoara mea Ginevra.

— Dacă aș crede că-i semeni măcar atâtica domnișoarei Ginevra nu mi-aș pierde vremea stând aici și așteptând să aud ce ai să-mi spui. M-aș ridica de la locul meu, m-aș plimba liniștită prin cameră și ți-aș lua-o înainte la orice mi-ai spune făcându-ți o morală bună. Haide, spune.

— Vreau să-ți spun, răspunse ea, ce altceva crezi că doresc? Și arăta și vorbea ca micuța Polly din Brettonul de altădată - capricioasă, dintr-o dată prea sensibilă. Dacă - spuse, acum vorbind cu emfază -, chiar dacă doctorul John mi-ar place așa de tare că aș muri de dragul lui, eu tot aș rămâne mută - mută ca un mormânt, mută ca tine, Lucy Snowe - știi asta - și știi bine că m-ai disprețui dacă mi-aș pierde stăpânirea asupra mea însămi și dacă m-aș apuca să sporovăiesc despre un simțământ care ar exista în întregime numai de partea mea.

— E adevărat, nu prea le respect pe femeile sau fetele care sunt prea vorbărețe, fie că trebuie să se laude cu triumfurile lor, fie că-și jelesc jignirea simțămintelor lor.

Însă pe tine, Paulina, vreau cu toată sinceritatea să te ascult. Spune-mi orice crezi că ți-ar face o bucurie sau te-ar ușura dacă ai spune, mai mult nu-ți cer.

— Tu ții la mine, Lucy?

— Da, țin, Paulina.

— Și eu te iubesc pe tine. Simțeam o mulțumire mai deosebită să stau cu tine încă de pe vremea când eram o fetiță neascultătoare, capricioasă. Mă încânta pe atunci să-mi revărs asupra ta răutatea și capriciile mele. Acum tu mă primești, și mie îmi place să stau de vorbă cu tine, să am încredere în tine. Așa că ascultă-mă, Lucy.

Și se strânse lângă mine, sprijinindu-se de brațul meu – sprijinindu-se cu delicatețe, nu cu greutatea obositoare, egoistă a onorabilei domnișoare Fanshawe.

— Acum câteva clipe m-ai întrebat dacă n-am primit știri de la Graham în lipsa noastră, și eu ți-am spus că au fost două scrisori pentru tata în chestiuni de afaceri. Asta a fost adevărat, dar nu ți-am spus totul.

— Ai trecut ceva sub tăcere?

— M-am dat în lături, am vorbit cu două înțeleșuri, înțelegi ce vreau să spun. Acum însă, am să spun adevărul. S-a făcut mai întuneric, putem să vorbim mai în voie. Tata mă lasă de multe ori să deschid eu săculețul de scrisori și să-i aleg eu ce-i adresat lui. Într-o dimineață, acum vreo trei săptămâni, nici n-ai să-ți închipui cât de surprinsă am fost să găsesc, printre vreo duzină de scrisori pentru *Monsieur* de Bassompierre, un bilețel adresat domnișoarei de Bassompierre. Mi-a sărit în ochi dintr-o dată, dintre toate celelalte. Voiam tocmai să spun – tată, uite încă o scrisoare de la doctorul Bretton, însă cuvântul „domnișoarei” m-a amuțit. Până atunci nu mai primisem niciodată vreo scrisoare de la un domn. Ar fi trebuit să i-o arăt tatii și să-l las să o deschidă și să o citească el întâi? N-aș fi putut, nici cu prețul vieții, Lucy. Știu bine ideile tatii despre mine, el uită câți ani am, mă crede încă o fetiță de școală, nici nu-i trece prin cap că alții ar putea să vadă că am crescut mare. Așa că – cu un amestec de simțăminte nemaîntâlnite, unele din ele de reproș față de mine însămi și altele de

spaimă, așa de puternice încât îmi tăiau respirația, și cărora nici nu le-aș putea găsi un nume, i-am dat tatii cele zece-douăsprezece scrisori ale lui – și am reținut-o pentru mine pe a mea, ca pe un mieușel singuratic. A stat acolo în poala mea toată vremea cât ne-am luat micul dejun, și mă privea de acolo cu un înțeles pe care n-aș putea să-l explic în vorbe, făcându-mă să mă simt ca o ființă dublă – eram un copilăș pentru tatăl, dar pentru mine însămi nu mai eram acum un copil. După micul dejun am urcat cu scrisoarea mea, și, după ce m-am simțit în siguranță întorcând cheia în broască, am început să-mi cercetez pe dinafară comoara: au trecut minute întregi până m-am socotit destul de liniștită să-i rup pecetea, o asemenea fortăreață n-o poți cuceri printr-un atac navalnic – îți lași o vreme tabăra sub zidurile ei, cum se spune despre un asediu. Scrisul de mână al lui Graham este întocmai ca el însuși, Lucy – și cum îi e și sigiliul – limpede, ferm, bine rotunjit – nu ca o pată neglijentă de ceară – o picătură rotundă, desăvârșită, întreagă – o întipăritură clară; niciun fel de zbucnire mai colțuroasă să-ți zgârie ochiul, un manuscris curat, ordonat, plăcut vederii, care te mângâie în timp ce-l citești. E ca și fața lui – întocmai ca trăsăturile chipului lui. Îi cunoști scrisul?

— I l-am văzut, spune mai departe.

— Pecetea era prea frumoasă s-o rup, așa că am tăiat hârtia în jur cu forfecuța mea. Când să încep să-i citesc în sfârșit scrisoarea, m-am mai tras o dată îndărăt, cu bună știință, era prea curând să sorb din licoarea asta – scânteierea din cupa din fața mea era prea îmbătătoare – mai voiam s-o privesc încă o clipă. Pe urmă mi-am adus aminte deodată că nu-mi spusese rugăciunea în dimineața aceea. Îl auzisem pe tata cum coboară la micul dejun mai devreme decât de obicei, și-mi fusese frică să nu-l fac să mă aștepte, așa că m-am grăbit să cobor și eu cum m-am îmbrăcat, spunându-mi că pot să-mi las rugăciunea până după aceea. Poate să se găsească unii să spună că trebuia să-l fi slujit întâi pe Domnul și apoi oamenii, dar eu nu cred că cerul ar putea fi vreodată gelos

de vreun lucru pe care l-aș face eu pentru tata. Cred că sunt superstițioasă încă. Un glas părea să-mi șoptească acum că era vorba aici de un alt fel de simțământ decât cel de dragoste filială – să-mi spună că trebuie să mă rog înainte de a citi ceea ce dorisem cu atâta putere să citesc – să mă mai înfrânez încă o clipă, să-mi amintesc întâi de o datorie mai mare. Impulsuri din astea am avut de când mă țin minte. Am lăsat deci scrisoarea deoparte și mi-am spus rugăciunea, adăugând, la urmă, și implorarea ca, orice s-ar întâmplă, să nu fiu ispitită sau împinsă să-i fac vreo suferință tatii și niciodată, niciodată, să n-ajung de dragul altora să-l neglijez pe el. Numai gândul la așa ceva mi-a strâns inima atât de tare încât m-a făcut să plâng. Și cu toate astea, Lucy, simțeam că va veni vremea când va trebui să-i spun adevărul tatii, când va trebui să fac astfel încât să-l conving să mă asculte. Am citit scrisoarea. Lucy, se spune că viața e numai o lungă dezamăgire. Eu însă n-am simțit o asemenea dezamăgire. Înainte de a o citi, și în vreme ce o citeam, inima îmi zvâcnea și fiecare pulsație mi se părea că e gâfâiala unui animal însetat, trântit în fața izvorului și sorbind de acolo viață. Și izvorul acela era îmbelșugat, limpede să-ți ia ochii, undele i se ridicau de la sine spre buzele mele, vedeam soarele prin zvâcnirile lor, și nicio pată. Lucy, nici mușchi de pădure, nici insecte, nimic să-i păteze gâlgaările de aur curat.

Viața, continuă ea, se zice c-ar fi plină de suferință pentru unii. Am citit viețile unora în care drumețul răătăcește, zice-se, din suferință în suferință. Nădejdea îi zboară grăbită din fața ochilor, niciodată lăsându-l într-o odihnă sau întârziind de ajuns ca să-i dea mâinii lui întinse puțința s-o cuprindă. Am citit despre cei care au semănat cu lacrimi, și ale căror roade, departe de a se lăsa culese cu bucurie, piereau de o secetă timpurie sau erau risipite de furtuni neașteptate. Și vai! unii dintre aceștia întâmpinau iarna cu hambarele pustii și mureau de foame în crucea iernii și a lipsurilor.

— Și să fi fost vina lor, Paulina, că cei despre care spui tu acum ajungeau să moară astfel?

— Nu întotdeauna din vina lor. Unii erau oameni buni, întreprinzători. Eu nu sunt prea sânguincioasă, și nici de ajuns de bună, totuși pe mine Dumnezeu m-a lăsat să cresc în lumina soarelui, în vreme plăcută, și bine apărată, adăpostită, învățată, mângâiată de scumpul meu părinte; și acum – acum – iată, se arată un altul. Graham mă iubește.

Câteva clipe tăcurăm amândouă, după această mărturisire deosebită.

— Tatăl tău știe? am întrebat-o, cu voce scăzută.

— Graham vorbește cu tot respectul despre tata, dar m-a lăsat să înțeleg că încă nu îndrăznește să vorbească cu el despre asta. Întâi trebuie să-și dovedească într-un fel valoarea. A mai adăugat că are nevoie să afle și de la mine ceva despre sentimentele mele înainte de a se aventura să facă vreun pas mai departe în această problemă.

— Și tu cum i-ai răspuns?

— I-am trimis un răspuns scurt, însă nu l-am respins. Cu toate acestea tremuram toată de teamă să nu fac răspunsul acesta al meu prea călduros, Graham e un om atât de complicat. I-am scris de trei ori – și am tot tăiat și mi-am făcut mai reci frazele de fiecare dată când transcriam, și în cele din urmă, când am făcut ceva ce mi se părea o bucată de gheață abia atinsă cu o adiere de fructă sau de zahăr, am îndrăznit s-o pecetluiesc și să i-o trimit.

— Foarte bine ai făcut, Paulina! Ai un instinct sigur.

Îl înțelegi bine pe doctorul Bretton.

— Dar cum să fac cu tata? Asta mă doare încă.

— Nu trebuie să faci nimic în privința asta. Mai așteaptă. Numai că nu mai trebuie să vă mai scrieți până când nu aflați tatăl tău totul și nu-ți dă el consimțământul s-o faci.

— Și crezi că are să-mi dea voie?

— Are să-ți arate timpul. Acum așteaptă.

— Doctorul Bretton mi-a mai scris o scrisoare. Era foarte recunoscător pentru biletul meu, deși așa de potolit și scurt. Însă eu ți-am anticipat sfatul și i-am răspuns că, chiar dacă simțămintele mele rămân aceleași mai departe, nu mai pot să-i mai scriu fără că tata să știe.

— Ai făcut întocmai cum trebuia să faci, așa are să-și spună și doctorul Bretton. Asta îl va face și mai mândru de tine, o să te iubească și mai mult, dacă vreunul din simțămintele astea pe care i le inspiri mai pot să crească. Paulina, aburul acesta blând de răceală în jurul ființei tale, împrejmuid o flacără atât de limpede și de curată, este pentru tine un dar neprețuit al naturii.

— Dar tu vezi bine că eu îi înțeleg sentimentele lui Graham, spuse ea. Simt bine că nicio delicatețe nu poate fi de ajuns să-i merite sentimentele.

— S-a dovedit cum nu se poate mai bine că-l înțelegi, și acum – oricare ar fi starea de spirit a doctorului Bretton, chiar dacă se așteaptă să fie întâmpinat mai grabnic – tu ai să procedezi cu sinceritate, cu toată căldura și așa cum se cuvine față de tatăl tău.

— Lucy, am convingerea că așa am să procedez totdeauna în viață. O, dar va fi trist să-l trezesc pe tata din visurile lui, să-i spun că nu mai sunt o fetiță.

— Nu te grăbi să faci asta, Paulina. Lasă dezvoltarea asta pe seama timpului și soartei tale bune. Am văzut și eu că soarta se poartă bine cu tine, nu te îndoii că are să știe ea să aranjeze cum trebuie împrejurările și are să-și aleagă cum trebuie momentul. Da, eu m-am gândit mult la viața mea, tot așa cum te-ai gândit și tu, fără îndoială. Am făcut și eu comparații cum au fost cele la care te-ai gândit și tu. Viitorul nu-l cunoaștem, dar știm că trecutul ne-a fost prielnic. Când erai copil încă, pot să spun că m-am temut pentru tine. Nimic pe lumea asta nu părea să fie mai sensibil, mai vulnerabil decât firea ta de atunci. Dacă ar fi întâlnit asprime sau neglijență, nici eul tău dinafară, nici cel lăuntric nu s-ar fi maturizat în ceea ce ești acum. Multă suferință, multă spaimă, multe lupte ți-ar fi tulburat trăsăturile feței, le-ar fi sfărâmat frumusețea regulată, ți-ar fi hărțuit nervii până te-ar fi împins în neconținute griji. Ți-ai fi pierdut din sănătate, din buna ta dispoziție, din grația ta, din frumusețea asta pe care o ai acum. Providența te-a apărat și te-a îngrijit, nu numai de dragul tău, ci, cred sincer, și de dragul lui Graham. Și steaua lui a fost

norocoasă. Ca să-și dezvolte pe deplin ceea ce e mai bun în firea lui, avea nevoie de o tovarășă ca tine. Și iată-te acum gata să răspunzi la chemarea lui. Trebuie ca voi doi să fiți uniți unul cu altul. Am simțit asta din prima zi când v-am văzut împreună în *La Terrasse*. În tot ce vă privește pe tine și pe Graham, eu văd numai promisiuni, îndepliniri, armonie. Nu cred ca tinerețea însorită a unuia sau altuia dintre voi să anunțe o vârstă înaintată furtunoasă. Cred că voi doi o să trăiți în pace și o să fiți fericiți – nu ca îngerii, ci ca cei, puțini, care sunt fericiți printre noi muritorii. Unele vieți sunt binecuvântate în felul acesta. Alte vieți își capătă de la început alte drumuri. Alți drumeți din aceștia prin viață întâlnesc vreme nesigură, furtunoasă, schimbătoare și potrivnică – sunt izbiți de vânturi haine, sunt întârziați și abătuți din calea lor de coborârea timpurie a nopții de iarnă.

33

MONSIEUR PAUL ÎȘI ȚINE FĂGĂDUINȚA

NOI TOATE – ADICĂ CELE DOUĂzeci de eleve interne și cele patru profesoare – am fost înștiințate ca în prima zi a lunii mai să ne sculăm la cinci dimineața, să ne îmbrăcăm și să fim gata, la ceasurile șase, să ne așezăm sub oblăduirea domnului profesor Emanuel, care avea să ne călăuzească marșul în afara orașului Villette, căci în ziua aceea își propusese dânsul să-și țină făgăduința de a ne conduce să ne luăm micul dejun undeva în aerul curat de la țară. De fapt eu, așa cum poate cititorul își amintește, nu avusesem onoarea de a mă socoti invitată atunci când se proiectase inițial această excursie – ba s-ar fi putut spune că dimpotrivă. Însă când, mai târziu, făcusem o aluzie la faptul acesta, și-mi exprimasem dorința de a afla ce trebuie să fac, fusesem astfel urecheată încât nu m-am

aventurat să mă expun la o repetare a acestei scene ridicând eventuale noi proteste sau cerând alte lămuriri.

— *Je vous conseille de vous faire prier*¹, îmi spuse *Monsieur* Emanuel, amenințându-mi, imperial, și cealaltă ureche. Însă un asemenea compliment napoleonic îmi era de ajuns, astfel că mă hotărâi să mă alătur și eu excursiei.

Dimineața se ridica liniștită și limpede, ca de vară, cu păsărelele cântând în grădină și cu roua care promitea căldură în timpul zilei. Ne-am spus că avea să fie o zi călduroasă, și, bucuroase, ne-am lăsat deoparte hainele mai greoaie și ne-am gătit cu vestimente potrivite pentru anotimpul însoțit. Rochia vaporosă înflorată și boneta ușoară de paie, fiecare potrivită și așezată așa cum numai franțuzoaicele știu să potrivească și să aranjeze pentru a îmbina lipsa oricărei pretenții cu desăvârșită cochetărie, constituiau costumul la ordinea zilei. Nimeni nu se mai gândi să se împodobească în mătăsurii, și nimeni nu mai căută să-și pună ceva din modesta garderobă de gală.

La șase clopotul sună voios și o pornirăm în jos pe scări, prin sala de trecere, prin coridor, spre vestibul. Acolo se afla profesorul nostru, purtând de data asta nu paltonul cu înfățișare sălbatică și boneta severă, ci o bluză mai tinerească, cu cingătoare, și o pălărie de pai care-l făcea să pară bine dispus. Ne salută cu prietenie și cele mai multe din noi îl răsplătiră cu un surâs recunoscător. Ne-am așezat în ordine și curând excursia începu.

Străzile erau încă liniștite de tot, iar bulevardele erau răcoroase și calme ca un câmp în aer liber. Sunt convinsă că toate eram foarte fericite îndreptându-ne astfel spre ieșirea din oraș. Conducătorul grupului nostru stăpânea secretul de a ști să insuflă un anume avânt al buneii dispoziții, atunci când dorea cu tot dinadinsul s-o facă, tot astfel cum știa să facă și exact contrariul, atunci când se afla în cu totul altă dispoziție.

Nu se așezase nici în fruntea, nici în coada șirului nostru. Mergea alături de noi, schimbând câte o vorbă cu câte una din noi, mai multe cu cele care îi erau favorite, dar fără să

¹ Lasă-te, numai, dumneata rugată.

le neglijeze pe de-a întregul nici pe cele pe care nu le simpatiza în chip deosebit. Din motive numai de mine știute, preferam să mă țin mai la o parte, mai neluată în seamă, și având-o ca tovarășă în șirul nostru de perechi pe Ginevra Fanshawe, susținând pe brațul meu apăsarea prețioasă a mădularului deloc nesubstanțial al acestui îngerăș (căci continua să se bucure de o corpolență sănătoasă, și pot să-l asigur pe cititor că nu era deloc o bagatelă să susții povara drăgălășeniei ei; și de multe ori în ziua aceea călduroasă mi-am dorit să am de îndurat mai puțin din această frumusețe). Totuși, având-o pe ea, cum spuneam, drept tovarășă de drum, încercam să mi-o fac utilă interpunând-o de câte ori mi-era cu puțință între mine și *Monsieur* Paul, schimbându-mi eu locul după cum îl auzeam pe el apropiindu-se dinspre dreapta sau dinspre stânga. Ceea ce mă făcea să mă comport astfel era împrejurarea că rochița cea nouă imprimată pe care o îmbrăcasem era de culoare trandafirie – fapt care, ținând seama de cine era conducătorul grupului nostru, mă făcea să mă simt cam în felul în care mă simțisem odată când, înfășurată într-un șal cu bordură roșie, fusesem silită să traversez o pajiște unde păștea un taur.

O vreme, acest sistem de a-mi schimba poziția, la care adăugasem și unele artificii în aranjarea unui batic de mătase neagră, îmi slujiră țelului. Însă curând el observă că, fie că se apropia dintr-o parte, fie din cealaltă, domnișoara Fanshawe îi era invariabil vecină. Relațiile dintre Ginevra și dânsul nu erau niciodată atât de cordiale încât răbdarea lui să nu se crispeze atunci când îi asculta mai îndelung accentul englezesc. De fapt, nimic în temperamentele lor nu se potrivea, se zgâriau când intrau în contact, el o considera găunoasă și afectată, ea îl socotea ursuz, indiscret, respingător.

În cele din urmă, când își schimbase direcția de atac cam a șasea oară, constatând că experiența sa întâlnea același rezultat – își repezi capul înainte, își pironi privirile asupra mea și întrebă cu nerăbdare:

— *Qu'est-ce que c'est? Vous me jouez de tours?*¹

Însă abia îi ieșiseră aceste vorbe de pe buze când, cu obișnuita lui iuțea de spirit, înțelese motivele purtării mele. În zadar îmi scuturai eu franjurile cele lungi și mai trăsei în jos marginile fișiiului meu. „Aha! *C'est la robe rose!*”² izbucni el amenințător ca nu tunet surd care s-ar fi abătut asupra noastră într-un drum pe câmpie.

— E doar o stambă, m-am grăbit să susțin, și e mai ieftină și se spală mai bine decât oricare altă culoare.

— *Et Mademoiselle Lucy est coquette comme dix parisiennes* - răspunse el. *A-t-on jamais vu une anglaise pareille? Regardez plutôt son chapeau, et ses gants, et ses brodequins!*³

Erau niște articole de îmbrăcăminte exact la fel cu cele pe care le purtau toate cele din jurul meu, în mod cert nici cu o iotă mai cochete, - poate chiar mai simple decât multe din celelalte - însă *Monsieur* își regăsise acum tema preferată, și pe mine mă treceau căldurile așteptând predica ce avea să urmeze. Trecu peste mine însă, la fel de blând cum trece uneori amenințarea furtunii într-o zi de vară. Nu mă trată decât cu lumina scurtă a unui fulger sub chipul unui surâs ironic al ochilor lui și pe urmă el spuse:

— *Courage! à vrai dire, je ne suis pas fâché, peut-être même suis-je content qu'on s'est fait si belle pour ma petite fête!*

— *Mais ma robe n'est pas belle, Monsieur - elle n'est que propre.*

— *J'aime la propreté!*⁴, spuse el.

Pe scurt, n-avea de gând să se lase scos din sărite, soarele bunei sale dispoziții avea de gând să lumineze toată ziua, potrivit auspiciilor dimineții, mistuia norii cei întunecoși îndată ce-i pândeau discul.

¹ Ce mai e și asta? Îți bați joc de mine?

² E rochia asta trandafirie!

³ Și domnișoara Lucy e cocheta cât zece pariziene [...]. Ați mai văzut o asemenea englezoaică? Priviți ce pălărie, ce mănuși, ce pantofiori!

⁴ — Curaj! ca să-ți spun drept nu sunt supărat. Poate chiar îmi pare bine că te-ai făcut așa frumoasă pentru mica mea sărbătoare! — Dar rochia mea nu-i frumoasă, domnule - e doar curată. — Îmi place curățenia.

Și acum eram deja în câmpie, în mijlocul a ceea ce s-ar fi putut numi *les bois et les petits santiers*⁵. Aceste păduri și aceste poteci o lună mai târziu n-ar mai fi putut să ne ofere decât un loc de recreație prăfuit și îndoielnic. Acum însă, în verdeața și prospețimea matinală a lunii mai arătau cât se poate de îmbietoare.

Am ajuns la un izvor în jurul căruia, după gustul predominant la Labasseeour, se plantaseră în cerc niște tei. Aici ne ordona o oprire, pe panta înverzită care înconjura izvorul, ne spuse să ne așezăm în largul nostru, și *Monsieur* luă el însuși loc în mijloc, permițându-ne să ne strângem în jurul său. Cele dintre noi care mai mult îl simpatizau decât se temeau de el se așezară mai aproape – și acestea erau mai ales cele mici. Cele la care teama învingea simpatia se țineau mai la o parte, iar cele la care prea multă afecțiune împrumutase chiar rămășițelor fricii un gust mai aparte, mai plăcut, rămaseră cel mai departe de dânsul.

El începu să ne spună o poveste. Știa să povestească deosebit de frumos, cu o dicțiune de felul celei pe care o îndrăgesc copiii și pe care se străduiesc s-o dobândească oamenii cei mai învățați, un fel de a vorbi simplu în forța lui elocventă și elocvent și convingător în simplitatea lui. Erau lucruri frumoase de tot în povestirea lui, nuanțe de simțire atrăgătoare și subtilități de descriere care, pe măsură ce-l ascultam, mi se întipăreau în minte și nici nu mi s-au mai șters de atunci. Zugrăvea o scenă în amurg – o mai țin minte și acum – și era o scenă cum n-am întâlnit nici sub penelurile artiștilor.

Am mai spus că, în ce mă privește, nu aveam ușurința de a improviza, și poate că tocmai lipsa asta a mea mă făcea să admir cu atât mai mult pe cel care o stăpânea ca un maestru. *Monsieur* Emanuel nu era dintre cei care scriu cărți, însă l-am auzit risipind adesea, cu o ușurință inconștientă, neglijentă, o asemenea bogăție spirituală cum rareori întâlnești în cărți. La drept vorbind, mintea lui constituia biblioteca mea și ori de câte ori mi se oferea deschisă eu pătrundeam într-un regat al fericirii. Din punct

⁵ Pădurea și cărăruile sale.

de vedere intelectual am mai spus că eram nedesăvârșită, și citeam prea puțin. Puține erau volumele tipărite care să nu mă obosească, a căror lectură să nu mă amortească și să nu-mi provoace durere de cap – însă volumele gândului său erau un balsam pentru ochii spiritului meu. Aplecându-mă asupra cuprinsului lor, vederea mea lăuntrică devenea mai limpede și mai puternică,

Mă gândeam deseori ce bucurie ar fi fost pentru cineva, care să țină la el mai mult decât se prețuia el însuși, să strângă și să păstreze acești pumni de praf de aur pe care el îi arunca în toate direcțiile cu atâta superbă nepăsare.

Când își termină povestirea, se apropie de locul unde ne așezasem, deoparte, eu și cu Ginerva. În felul, obișnuit lui, de a cere părerea (căci n-avea răbdare să aștepte până când această părere îi era comunicată de la sine) întrebă:

— V-a interesat?

Potrivit felului meu de a fi obișnuit, i-am răspuns simplu:

— Da.

— A fost bine cum am povestit?

— Foarte bine.

— Și totuși n-aș putea să scriu lucrurile astea, spuse el.

— De ce nu, *Monsieur*?

— Urăsc munca, mecanică, automată, detest să stau încovoiat și nemișcat, însă aș putea s-o dictez cu plăcere unui discipol care s-ar potrivi cu mine. *Mademoiselle* Lucy, de exemplu, n-ar vrea să scrie asta la dictarea mea dacă i-aș cere-o?

— *Monsieur* ar fi prea grăbit pentru mine, m-ar zori prea mult și s-ar înfuria dacă pana mea n-ar putea să țină pasul cu vorbele sale.

— Încearcă totuși într-o zi, să vedem cât de monstru pot să fiu în anumite împrejurări. Însă acum, chiar nu e vorba de dictare, am de gând să te fac folositoare în alt fel. Vezi ferma aceea de acolo?

— Aceea înconjurată de pomi? Da.

— Acolo vom lua micul dejun și în timp ce buna fermieră ne va pregăti cafeaua cu lapte într-un ceaun mare, dumneata și alte cinci dintre dumneavoastră pe care am să

le aleg eu, veți unge cu unt vreo cincizeci de felii de pâine prăjită.

Așezându-și mica trupă din nou în șir de câte două, ne dirijă direct spre ferma care, văzându-ne de departe atât de bătaioase, capitulă de îndată fără condiții.

După ce ni se dădură la îndemână cuțite și farfurii curate, precum și destul unt proaspăt, jumătate de duzină dintre noi, alese de profesorul nostru, ne așternurăm pe lucru sub supravegherea lui, spre a pregăti micul dejun. Aveam un coș întreg cu felii de pâine prăjită – provizii pe care brutarul fusese instruit să le procure în așteptarea sosirii noastre. Cafeaua și ciocolata ne așteptau dinainte calde, smântână și ouă proaspete se mai adăugară acestor alimente sănătoase, și *Monsieur* Emanuel, totdeauna generos, ar mai fi vrut să adauge și o comandă importantă de *jambon* și *confitures*¹ pe lângă acestea, dacă unele dintre noi, care se temeau probabil pentru bunul nostru renume, nu ar fi insistat că așa ceva ar însemna doar o risipă nejustificată. El ne ironiză pentru asemenea scrupule, calificându-ne drept *des ménajères avares*², însă noi l-am lăsat să vorbească și am pregătit masa cum am crezut noi de cuviință.

Cât de simpatic se înfățișa el, acolo, în picioare în fața căminului din bucătăria fermei privindu-ne cum ne aferam cu masa! Era un om pe care-l făcea fericit să asiste la fericirea altora, îi plăcea să vadă mișcare, animație, abundență și bună dispoziție în jurul lui. L-am întrebat unde avea de gând să se așeze la masă. Ne răspunse că știam foarte bine că el era doar sclavul nostru și noi eram tiranele lui și că n-ar fi îndrăznit nici măcar să-și aleagă un scaun fără consimțământul nostru, astfel că l-am instalat în scaunul cel mare al fermierului din capul mesei lungi-lungi și l-am făcut să stea acolo nemișcat.

Reușea să ne fie foarte drag, în pofida pasiunilor și izbucnirilor lui furtunoase, atunci când îl vedeam cât poate să fie de docil și blând uneori, ca acum. La drept vorbind, în

¹ Șuncă (și) dulceată.

² Niște gospodine zgârcite.

cele mai rele cazuri doar nervii lui erau cei care își ieșeau astfel din sărite și nu s-ar fi putut spune că ar fi avut o fire răutăcioasă. Dacă îl alintam, îl înțelegeam, ne purtam frumos cu el, era blând ca un mieluşel, nu era în stare să facă rău unei muște. Numai pentru niște fapte foarte proaste, răutăcioase, lipsite de puterea simpatiei ar fi putut fi el în oarecare măsură primejdios.

Atent întotdeauna cu îndatoririle sale religioase, el o delegă pe cea mai mică dintre elevele prezente să spună o rugăciune înainte de a ne așeza la masă, făcându-și el însuși cruce la fel de pios ca o femeie. Nu-l mai văzusem rugându-se înainte de asta, și nici făcându-și astfel o cruce. O făcu cu toată simplitatea și cu atâta copilărească credință încât nu mă putui stăpâni să nu surâd înduioșată privindu-l. Ochii lui întâlneau zâmbetul meu. Își întinse doar, cu blândețe, mâna spre mine, spunând:

— *Donnez-moi la main!*¹ Văd că adorăm amândoi același Dumnezeu și cu aceeași credință. Numai confesiunea ne deosebește.

Cei mai mulți dintre profesori, colegii domnului Emanuel, erau liber cugetători emancipați, necredincioși, atei, și mulți dintre ei oameni a căror viață particulară n-ar fi fost în stare să scape criticilor la o privire mai atentă. El însă era mai aproape de făptura unui cavaler din vremurile de demult, credincios în felul lui și nepătat în firea lui. Copilăria nevinovată, tinerețea lipsită de experiență erau în deplină siguranță alături de el. Avea pasiuni vii, simțăminte puternice, însă onoarea sa nepătată și pietatea lui naivă erau vrăji puternice în stare să facă față oricăror amenințări.

Micul dejun a fost în ziua aceea o adevărată sărbătoare a veseliei, și veselia noastră de atunci n-a fost deloc o simplă dezlănțuire de vorbe fără căpătâi. *Monsieur* Paul deschidea, conducea, supraveghea și însuflețea discuțiile, felul său de a fi spontan, vioi, se revărsa limpede și fără niciun nor asupra tuturor. Înconjurat cum era numai de femei și de copii nu era nimeni care să-l contrazică sau contrarieze,

¹ Dă-mi mâna dumitale!

putea deci să se lase în voie și această voie îi era plină de bună dispoziție.

Când terminarăm masa, toate au primit învoire să zburde și să se distreze cum știau mai bine pe pajiștea din jur. Câteva rămaseră să o ajute pe nevasta fermierului să strângă și să spele vasele. *Monsieur* Paul mă chemă să ies afară și să stau alături de dânsul la umbra unui pom – de unde putea să le vadă pe toate celelalte jucându-se ca niște copii pe pajiștea verde – și-mi ceru să-i citesc ceva în vreme ce el avea să-și fumeze țigara. El se așează pe o bancă rustică, iar eu la rădăcina copacului. În vreme ce-i citeam (era o carte clasică – un Corneille – o piesă care mie nu-mi plăcea, dar pe care el o îndrăgea găsimd în ea unele frumuseți pe care eu nu reușeam să le descopăr), el asculta cu o liniște și o pace cu atât mai impresionantă dacă îi cunoșteai impetuositatea nestăpânită a firii sale. Fericirea cea mai deplină îi calmase acum ochii albaștri și-i netezise fruntea largă. Și eu, eu însămi eram fericită – fericită de ziua aceasta frumoasă, fericită de prezența lui, fericită de bunătatea lui.

Mă întrebă curând dacă n-aș fi preferat mai degrabă să mă duc să alerg cu tovarășele mele decât să stau aici, lângă el? Spusei că nu, mă simțeam mulțumită să fiu acolo unde era și dânsul. Mă întrebă mai departe dacă, în ipoteza că i-aș fi fost soră, mi-ar fi făcut plăcere să stau alături de un frate așa cum era el. Îmi închipuiam că mi-ar fi făcut plăcere, îi spusei – și eram sinceră. Mă mai întrebă atunci dacă, în cazul că el ar pleca din Villette și s-ar îndrepta undeva, departe de tot, mie mi-ar părea rău, și eu îl lăsa pe Corneille să-mi cadă din mâini, și nu-i mai răspunsei nimic.

— *Petite soeur*¹, spuse el, câtă vreme ți-ai mai aduce aminte de mine dacă ar fi să ne despărțim?

— Asta, *Monsieur*, n-aș putea să-ți spun, pentru că nu știu cât de mult are să treacă înainte de a înceta să-mi mai aduc aminte de oricare din lucrurile pământești.

— Dacă ar fi ca eu să plec undeva peste mări – pentru un

¹ Surioară.

timp – doi-trei-cinci ani, m-ai primi oare cu bucurie la întoarcere?

— *Monsieur*, dar eu cum aş putea trăi în toată vremea asta?

— *Pourtant, j'ai été pour vous bien dur, bien exigeant*¹.

Mi-am ascuns faţa cu cartea, căci îmi era scăldată în lacrimi. L-am întrebat de ce vorbea astfel şi el îmi răspunse că n-avea să-mi mai vorbească în felul acesta şi mă mângâie cu vorbele cele mai voioase. Cu toate acestea, blândeţea cu care se purtă cu mine toată ziua apoi făcea să mi se strângă inima. Era prea bun. Era ceva care mă apăsa. Aş fi vrut mai degrabă să se arate aspru, capricios şi mânios cum îi era obiceiul.

Când soarele ajunse în ceasul fierbinte al amiezii –, căci ziua se dovedi a fi aşa cum ne aşteptasem, călduroasă ca în iunie – păstorul nostru îşi strânse oiţele de pe pajişte şi purcese să ne îndrume, cu blândeţe, spre casă. Însă aveam de mers o leghe întreagă, atât de departe era de Villette ferma unde ne bucurasem de acel frumos mic dejun. Copiii, mai ales, erau obosiţi de joacă, şi curajul celor mai multe dintre noi şovăia acum la gândul acestui drum îndelungat pe şoseaua pietruită aspru, orbitoare în bătaia soarelui, plină de praf. Starea aceasta de spirit a noastră fusese însă prevăzută şi se luaseră dinainte măsuri. Chiar la ieşirea din curtea fermei am întâlnit două trăsurى spaţioase sosite să ne întâmpine – vehicule încăpătoare aşa cum se folosesc de obicei pentru şcolile care ies la iarbă verde, şi în ele, cu o bună gospodărire, se găsi loc pentru fiecare din noi, şi peste încă o oră *Monsieur* Paul se achită de răspunderea sa depunându-ne în cele mai bune condiţii în *rue Fossette*. Fusese o zi încântătoare. Ar fi fost desăvârşită dacă n-ar fi existat adierea de melancolie care-i întunecase o clipă lumina însorită.

Această pală de întunecime reveni în aceeaşi seară.

Cam pe la apusul soarelui îl văzui pe *Monsieur* Emanuel ieşind pe uşa din faţă a pensionului însoţind-o pe *Madame* Beck. Se plimbară pe aleea din centrul grădinii aproape o

¹ Totuşi am fost foarte aspru cu dumneata, foarte pretenţios.

oră, discutând cu gravitate. El – părând serios de tot, ea – cu un aer uimit, rugător, ca și cum s-ar fi străduit să-l convingă să renunțe la ceva.

Mă întrebam despre ce discutau atât de preocupați. Când *Madame* Beck reintră în casă odată cu căderea serii lăsându-și ruda, pe *Monsieur* Paul, în grădină, mi-am spus:

„Astăzi dimineață mi-a spus că sunt o *petite soeur* pentru el. Dacă el mi-ar fi cu adevărat frate, cât aș vrea să mă îndrept acum spre el și să-l întreb ce-l apasă astfel. Iată-l cum s-a sprijinit de trunchiul copacului acela, cu brațele încrucișate și cu fruntea plecată. Știu bine că are nevoie de o mângâiere, *Madame* nu-i poate oferi așa ceva, ea nu poate decât să-l certe. Ce-ar fi dacă...”

Tresărind deodată din îngândurarea sa, într-o descărcare de energie, *Monsieur* Paul purcese, cu pasul larg și grăbit, către casă. Ușile sălii pătrate de trecere erau încă deschise, mă gândeam că avea probabil de gând să ude portocalii din glastrele cele mari, cum îi era obiceiul, ajuns însă aproape de clădirea școlii o coti brusc și se îndreptă spre boltă și spre sălile de curs cu ușile lor de sticlă. Eu mă afluam în sala de clasa întâi, de acolo îl urmărisem cu privirile, însă îmi lipsi deodată curajul să-l aștept aici. Se întorsese pe călcâie atât de brusc, pășea acum atât de precipitat, avea o înfățișare atât de stranie, încât ființa cea lașă care eram eu pâli, se trase înfricoșată înapoi și, fără să mai aștept sau să dau ascultare glasului rațiunii, auzind cum foșnesc tufișurile și cum pietrișul aleii scrâșnește sub pașii lui – am fugit cuprinsă de panică.

Nici nu m-am oprit până când nu-mi găsii ascunziș în oratoriul acum pustiu. Ascultând acolo, cu inima bătându-mi în urechi și cuprinsă de o spaimă nelămurită, nejustificată prin nimic, îl auzeam cum trece cu pași nerăbdători prin toate sălile de clasă pe rând, trântind nervos ușile. Îl auzii pătrunzând în rectoriu, unde se desfășura, în obișnuita atmosferă de apăsare, așa numita *lecture pieuse*, îl auzii pronunțând aceste cuvinte:

— *Où est Mademoiselle Lucie?*¹

¹ Unde e domnișoara Lucie?

Și tocmai când, luându-mi inima în dinți, mă pregăteam să ies din ascunzătoare și să fac ceea ce la urma urmelor dorisem de la început să fac – adică să-i ies înainte— vocea sârmoasă a domnișoarei St. Pierre îi răspunse onctuoasă și falsă: *Elle est au lit*². Și el trecu mai departe, cu pasul plin de nervozitate al cuiva contrariat în așteptările sale, pe coridor. Acolo *Madame* Beck îl întâlni, îl captură, îl împresură, îl duse până la ușa dinspre stradă și îl expedie din clădirea școlii.

Când ușa aceea dinspre stradă se închise, o uimire buimacă, neașteptată, față de tot ceea ce fusese absurd în comportarea mea mă izbi deodată ca o măciucă. Simțisem de la început că pe mine anume mă căutase, de mine avea nevoie, mă căutase – și oare nu dorisem și eu să-l văd? Ce mă ținuse atunci departe de el? Ce mă împinsese astfel la o parte, ca el să nu mă poată ajunge? Avea să-mi spună ceva, avea de gând să-mi spună un lucru anume, urechea mă durea de încordată ce-mi fusese să-i aud cuvintele și totuși eu însămi făcusem cu neputință această confidentă. Jinduisem să-l ascult și să-l mângâi, cât nu nădăjduisem nici în visurile mele că aş fi putut-o face vreodată – dar de îndată ce mi se oferise prilejul s-o fac, îi fugisem din față, de parcă m-aş fi socotit nevrednică de asta.

Foarte bine, acum inconsecvența mea prostească își găsise răsplata. În locul mângâierii, a mulțumirii sigure pe care le-aş fi putut câștiga dacă mi-aş fi învins panica aceea fără rost și aş fi rămas locului câteva clipe încă — aveam în față îndoiala, un gol întunecos, nesiguranța temută.

Am luat cu mine această răsplată pe care mi-o câștigasem singură și mi-am petrecut noaptea trecându-mi iarăși și iarăși aceste îndoieli chinuitoare prin minte.

² S-a dus la culcare.

JOI DUPĂ-AMIAZĂ, MADAME BECK

mă chemă în iatacul ei și mă întrebă dacă aveam vreo treabă anumită care să mă împiedice să-i fac în oraș unele comisioane în niște prăvălii.

Pentru că nu, aveam nimic de făcut m-am pus la dispoziția ei și ea îmi încredință pe dată o listă de sculuri de lână, mătăsurii, ațe de brodat și așa mai departe, de care era nevoie pentru lucrul de mână al elevelor și, după ce mă echipai așa cum se potrivea cu amenințările unei zile posomorâte și noroase, trăgeam tocmai zăvorul ușii celei mari dinspre stradă pregătindu-mă să plec după aceste treburi, când *Madame* își făcu auzit glasul chemându-mă din nou alături de ea, în sufragerie.

— Pardon, dom'șoara Lucie! strigă ea, cu graba aparentă pe care i-ar fi dictat-o un gând abia atunci în ultima clipă amintit. Mi-am adus tocmai aminte de încă un drum pe care vreau să te rog să-l faci, dacă bunătatea dumitale firească nu se socotește și așa prea încărcată cu treburile mele.

Bineînțeles, m-am grăbit s-o asigur că dimpotrivă, și *Madame*, dând fuga până în salonul cel mic, aduse de acolo un coșuleț frumușel, umplut cu fructe de seră, trandafirii, desăvârșite și ispititoare, odihnindu-se printre frunze verzi, întunecate, ca de ceară și de stele palid gălbui ale nu mai știu cărei plante exotice.

— Iată, spuse ea, nu e deloc greu și nu-ți va face de rușine toaleta asta atât de drăgălașă. Nu s-ar putea spune că ar fi vreun amănunt prea casnic, ca pentru o slujnică. Fă-mi favoarea și lasă coșulețul acesta acasă la *Madame* Walravens, împreună cu urările mele pentru aniversarea ei. Locuiește jos în orașul vechi, pe *rue des Mages* numărul 3. Mi-e teamă că drumul până acolo are să ți se pară cam lung, însă ai toată după-amiaza înaintea dumitale, așa că nu te grăbi. Dacă nu vei fi îndărăt la vreme pentru cină am să las vorbă să ți se păstreze porția dumitale, sau mama Goton, care te favorizează și așa, are să-ți pregătească bucuroasă ceva deosebit, să-ți facă plăcere. N-ai să fii în niciun caz uitată, buna mea dom'șoară. Și, o! te mai rog:

insistă te rog s-o vezi personal pe *Madame* Walravens și să-
i dai coșulețul în mână, ca să nu se facă vreo greșeală, căci
e o femeie cât se poate de pretențioasă. *Adieu! Au revoir!*¹

Am pornit la drum. Comisioanele la magazine mi-au luat
ceva vreme, alegerea și potrivirea mățăsurilor și sculurilor
fiind întotdeauna o treabă delicată, însă în cele din urmă
am reușit să ajung la capătul listei. Broderiile pentru
papuci, panglicile pentru clopoțel, toate celelalte fură alese
– încheietorile și ornamentele pentru pungi fură de
asemenea asigurate, pe scurt, puteam acum să consider
încheiate toate aceste fleacuri plicticoase, și nu-mi mai
rămânea să mă ocup decât de fructele și felicitările
respective.

Pot spune că eram mai degrabă încântată de perspectiva
unei plimbări mai lungi, departe în vechea și posomorâta
Basse Ville, și îmi plăcea cu atât mai mult cu cât cerul de
seară cobora peste oraș într-o masă negricioasă, metalică,
înfierbântată pe margini și înfierbântându-se treptat spre
un roșu apăsător.

De vântul prea puternic mă tem, pentru că o furtună mă
obligă la desfășurarea de forțe și la promptitudinea de
acțiune pe care n-o accept niciodată decât cu greutate și
efort. Însă o ploaie mohorâtă, ninsoarea deasă sau
revărsarea neagră a ploii de vară nu-ți cer altceva decât
resemnare – doar să-ți lași cu liniște hainele și făptura să-ți
fie scăldate. În schimb, îți deschide deodată în față o
perspectivă de limpezime și puritate, îți croiește o cale
largă pe străzile pustii, grandioase deodată, îți
încremenește un oraș întreg parcă sub o vrajă orientală,
transformă Villette într-un Tadmor. N-au decât să se
dezlănțuie atunci ploile mari, și potopul să se reverse – doar
că înainte de asta trebuia să scap de coșulețul cu fructe.

Un ceas neștiut dintr-un turn necunoscut (cel de la
biserica Sfântul Ioan Botezătorul era prea departe să se mai
poată face auzit) bătea al treilea sfert după ceasurile cinci,
când ajunsei la strada și la casa a cărei adresă mi-o dăduse
Madame Beck. Nu era de fapt câtuși de puțin o stradă,

¹ Adio! La revedere!

părea mai degrabă o parte dintr-o mică piață, era liniștită, iarba creștea printre lespezile largi, cenușii ale caldarâmului, casele erau mari și păreau foarte bătrâne – în spatele lor se arătau forme nedeslușite ce puteau fi ale unor copaci, ceea ce însemna că vor fi fost grădini în spate, acolo. Vechimea domnea în această parte a orașului, treburile și agitația afacerilor erau izgonite de aici. Oameni bogați stăpâniseră cartierul pe vremuri și odinioară măreția își lăsase pecetea asupra a tot ce mai dăinuia aici. Biserica aceasta, ale cărei turnuri întunecoase, pe jumătate căzute în ruină, priveau către piață, era o venerabilă și pe vremuri opulentă raclă a regilor magi. Însă avuția și măreția își ridicaseră de demult însemnele și plecaseră de aici, părăsind aceste cuiburi, poate pentru a adăposti Sărăcia o vreme, sau poate pentru a rămâne reci și pustii, putregăind neocupate de nimeni de-a lungul iernilor lungi.

Pe când traversam această piață pustie, pe ale cărei lespezi se înnegreau acum încet picături de ploaie mari aproape cât monedele de cinci franci, nu vedeam în jur, pe toată întinderea ei, niciun semn sau dovadă a vieții, decât silueta unui preot bătrân, infirm, care trecea, încovoiat și proptit în toiagul său – însăși întruchiparea bătrâneții și ruinei.

Leșise chiar din casa spre care mă îndreptam eu. Când eu mă oprii în fața ușii care se închisese tocmai în urma lui și sunai clopoțelul acolo, el se întoarse să-mi arunce o privire... și-și lăsă privirea să întârzie mai mult asupra-mi. Poate că mă socotea – așa cum eram, cu coșulețul cu fructe în mână și lipsită de demnitate cum eram prin vârsta mea nematură, o făptură nepotrivită într-un asemenea loc și într-o asemenea scenă. Eu, însămi știu că dacă vreo slujnică tânără cu obraji roșii mi-ar fi deschis ușa casei, aș fi găsit că o asemenea ființă ar fi fost prea puțin potrivită pentru o astfel de casă. Însă atunci când mă văzui în fața unei femei foarte bătrâne, investmântată în costumul străvechi țărănesc de prin partea locului, cu o scufie pe cât de urâtă pe atât de costisitoare, cu panglici lungi de dantelă lucrată de mână și o fustă și o jachetă de stambă,

cu saboți mai curând semănând cu niște bărci decât cu încălțări obișnuite – totul mi se păru cum se cuvine și liniștitor într-o asemenea atmosferă.

Expresia feței nu-i era însă la fel de liniștitoare pe cât îi era îmbrăcămintea, ceva mai răutăcios rareori mi-a fost dat să văd. Aproape că nu-mi răspunse la întrebarea mea despre *Madame Walravens* și cred chiar că mi-ar fi smuls de-a dreptul coșulețul cu fructe din mână dacă bătrânul preot, care se întorsese cu pași șovăielnici, n-ar fi oprit-o și nu și-ar fi plecat el însuși urechea la mesajul cu care fusesem însărcinată.

Surzenia, care părea să-i fie desăvârșită, îmi arătă că-mi va fi greu să-l fac să înțeleagă că trebuia s-o văd pe *Madame Walravens* în persoană, pentru a-i încredința coșulețul cu daruri în propriile ei mâini. În cele din urmă înțelese totuși că acestea erau instrucțiunile ce-mi fuseseră date și că datoria mea era să le aduc la îndeplinire. Adresându-se atunci bătrânei, nu în franceză, ci în limba străveche a Labassecourului, o convinse până la urmă să-mi îngăduie să trec pragul prea puțin ospitalier al casei și, el însuși însoțindu-mă în sus pe trepte. Am fost introdusă într-un fel de salon și lăsată acolo singură.

Camera era încăpătoare, cu un tavan frumos, străvechi, și ferestre acoperite de vitralii aproape ca într-o biserică. Domnea însă aici un aer apăsător și trist, și, umbrită încă de furtuna care se apropia afară, încăperea părea parcă și mai apăsătoare. Din ea răspundea spre interiorul casei o încăpere mai mică unde singura fereastră, adâncită în pereții groși, era oblonită, iar prin întunecimea deasă nu se distingeau decât prea puține mobile. Aceste puține contururi mă căzneau să le deslușesc ca să-mi treacă vremea, și mai ales eram atrasă de o anume pictură pe perete.

Curând pictura aceasta păru să se arate mai limpede. Spre uimirea mea, se clătină parcă, se adânci în zid și apoi se risipi – dispariția ei lăsa loc unei deschizături arcate care părea să ducă spre un coridor boltit, cu o scară întortocheată, stranie, nefirească. Atât coridorul, cât și

scara aceasta erau de piatră, pe care o bănuiam rece ca gheața, erau fără covor și nezugrăvite. Și, coborând pe aceste trepte, se auzea zgomotul regulat al unui toiag. Curând, pe trepte se alungi o umbră și în cele din urmă această umbră căpătă substanță.

Dar era oare cu adevărat ceva real, material, apariția aceasta care se apropia de mine, forma aceasta care închidea în parte deschizătura din perete?

Se apropia și începui s-o deslușesc mai bine. Începeam acum să înțeleg unde mă aflu. Intr-adevăr, piața aceasta veche își merita numele regilor magi – și cu adevărat cele trei turnuri care o dominau își puteau lua ca sfinți protectori pe acești trei înțelepți mistici ai unor vremuri și arte moarte și întunecate. O vrajă înghețată domnea aici, un farmec îmi deschisese porțile spre o țară a zânelor – încăperea aceea ca o chilie, pictura dispărând din perete, coridorul și bolta, și scara de piatră – toate parcă desprinse dintr-o poveste cu zâne. Mai distinct decât toate aceste amănunte ale decorului se înfățișa acum personajul principal – Cunegonda, vrăjitoarea! Malevola, zâna cea rea! Cum se înfățișa ea oare?

Putea să aibă mai puțin de un metru înălțime, însă formă nu avea. Măinile-i osoase se odihneau una peste alta și se încheștau de măciulia de aur a unui toiag care părea bagheta de ivoriu a unui vrăjitor. Fața îi era mare, așezată nu pe umeri, ci peste piept, părea să nu aibă gât deloc. În trăsăturile ei erau o sută de ani și poate mai mulți încă în ochii ei – ochii ei răi, neprietenoși, cu sprâncene groase, cenușii deasupra și împrejmuiți de pleoape livide. Cu câtă severitate mă țintuiau acum, cu o nemulțumire posomorâtă!

Făptura aceasta purta o mantie de brocard, în culori albastre vii, depline, asemenea florii de gențiană și acoperită cu un voal de satin cu desene mari. Peste mantia aceasta era un șal costisitor, cu franjuri splendide și atât de larg pentru ea încât franjurile acestea multicolore îi atârnav pe jos. Însă lucrul cel mai viu în ea erau juvaierile: avea cercei lungi, limpezi, scânteind cu luciri care nu puteau fi

Înșelătoare sau de pietre false, avea pe degetele-i de schelet inele cu noduri mari de aur și pietre prețioase – purpurii, verzi și roșii ca sângele. Coccoșată, pitică, încovoiată de vârstă, era împodobită ca o regină barbară.

— *Que me voulez-vous?*¹ spuse, răgușită, cu glasul însuși al bătrâneții, bărbătești nu femeiești – și, cu adevărat, o barbă argintie i se vădea țepoasă pe bărbie.

I-am încredințat coșulețul și mesajul cu care fusesem însărcinată.

— Asta e tot? mă întrebă.

— Asta e tot, spusei.

— Chiar că a și meritat osteneala, îmi răspunse. Întoarce-te la *Madame Beck* și spune-i că pot să-mi cumpăr și singură fructe când am chef de ele, *et quant à ses félicitations, je m'en moque*². Și această curtenitoare doamnă îmi întoarse spatele.

În clipa în care se întorsese cu spatele la mine, tunetul izbucni deodată și, un fulger năpădi pe neașteptate o clipă salonul și budoarul. Povestea aceasta vrăjitoarească părea să se desfășoare cu toate amănuntele și acompaniamentul prescris al elementelor naturii. Călătoarea care eram eu, rătăcită în castelul vrăjit, auzea mugind afară furtuna trezită de farmecele rele.

Ce puteam, după toate acestea, să mai gândesc despre *Madame Beck*? Avea cunoștințe tare ciudate. Își trimitea mesajele și darurile spre idoli tare ciudați și foarte neprielnice păreau să fie manifestările acestui idol astfel adorat. Întunecoasa făptură, asemenea unei Sidonii tremurătoare și murmurătoare ca o întruchipare a paraliziei, bocănind cu toiagul ei de ivoriu pe pardoseala de mozaic, se pierdu în umbră.

Ploaia se revărsa în torente, norii coborâseră întunecoși. Roșietici până de curând, acum, cu toată întunecimea, se făcuseră palizi ca moartea, parcă înspăimântați. Deși mă lăudasem mereu că nu mă tem de ploaie, nu-mi surâdea deloc gândul că trebuia să ies acum în valurile acestea

¹ Ce vrei de la mine?

² Și cât despre firitiselile ei, nu mai pot eu de ele.

torențiale. Fulgerele se urmau unul altuia sălbatic, tunetul și trăsnetele bubuiau aproape deasupra capului, furtuna se dezlănțuise chiar deasupra orașului, părea să se arunce de-a dreptul deasupra noastră, fulgere răsfirate, piezișe sfâșiau pânza torentului, zigzaguri roșietice se înscriau parcă cu fierul roșu pe cerul întunecat și cerul greu și negru părea să se prăbușească strivindu-ne.

Părăsind salonul neospitalier al doamnei Walravens am purces să cobor pe treptele înghețate și, la ieșirea spre stradă am găsit o bancă, unde m-am așezat să aștept o clipă. O umbră alunecă prin galeria de deasupra - era preotul cel bătrân.

— Domnișoară, n-ar trebui să stai aici, spuse el. Binefăcătorului nostru nu i-ar place să știe că o străină a fost astfel tratată în casa lui.

Și mă rugă cu atâta insistență să mă reîntorc în salon încât nu aș fi putut să nu mă supun fără riscul de a fi necuviincioasă. Încăperea mai mică din vecinătatea salonului era mai bine mobilată și mai ospitalieră decât cea mare - și într-acolo mă conduse el. Dând în lături numai în parte oblonul de la fereastră, dezvălui o încăpere semănând mai mult cu un oratoriu decât cu un budoar, un iatac foarte solemn care părea să fie o încăpere mai curând dedicată relicvelor și amintirilor decât vieții de toate zilele.

Bunul părinte se așeză, ca și cum ar fi arătat că vrea să-mi țină tovărășie, însă, în loc de a intra în conversație cu mine, scoase o carte, își ținui ochii asupra filelor ei și începu să-și miște buzele în șoaptă - murmurând ceva care părea să fie o rugăciune sau o litanie. Lumina gălbuie a furtunii răsfrângându-se pe cerul întunecat îi aurea stins țeasta cheală, silueta îi rămăsese în umbră - în umbra adâncă și purpurie. Sta nemișcat asemenea unei sculpturi. Părea să mă fi uitat cu totul, adâncit în rugăciunile lui, nu-și ridica ochii decât atunci când un trăsnet mai viu sau un bubuit mai amenințător vorbea despre primejdia cu care ne înconjura furtuna, însă și atunci, nu cu teamă își înălța ochii, ci cu ceva care semăna cu o evlavie. Și eu eram apăsată de furtuna aceasta, însă nefiind pradă spaimei,

gândurile și puterea de observație îmi erau libere să-l urmărească.

Ca să spun drept, începuse să mă bata gândul că acest preot bătrân semăna cu părintele Silas în fața căruia îngenuncheasem odată în biserica Beguinage-ului. Era doar o impresie, căci nu-l văzusem pe bătrânul confesor decât în umbră și doar din profil, totuși mi se părea că deslușesc o asemănare, credeam de asemenea că-i recunosc glasul. Pe când îl priveam astfel, el arătă, ridicându-și deodată ochii, că-mi simțise privirea. Mă întorsei atunci să mă uit în jur prin cameră – și încăperea aceasta prezenta pentru mine un interes ciudat.

Alături de un crucifix straniu, sculptat în ivoriu vechi, îngălbenit de vreme, așezat deasupra unui *prie-dieu* împodobit somptuos cu o carte legată și un rozariu de eben — Se afla pictura ale cărei contururi nelămurite îmi atrăsese mai devreme privirile, tabloul acela care se mișca, se trăgea în lături și lăsa drum liber fantomelor. Văzând-o atunci, nelămurit, crezusem că înfățișa o Madonă. Acum, la o lumină mai clară, se arăta a fi portretul unei femei în vestminte de călugăriță. Fața, deși nu frumoasă, îi era plăcută, palidă, tânără și umbrită de deznădejdea unei suferințe sau boli. Spun încă o dată că nu era frumoasă, nu părea să fie nici măcar o femeie cultivată. Ceea ce o făcea plăcută era drăgălășenia unei constituții slabe, a unor patimi inerte, a unor obișnuințe gata să primească totul fără împotrivire. Cu toate acestea, ochii îmi rămaseră ațintiți îndelung pe acest portret și nu mi-i puteam desprinde.

Bătrânul preot, care la început mi se păruse a fi surd și infirm, arăta însă a-și fi păstrat îndeajuns de bine facultățile intelectuale. Așa absorbit în cartea sa cum părea, fără a-și fi ridicat măcar o dată capul sau, după cât mi se părea, fără să-și întoarcă ochii spre mine, simțea totuși spre ce-mi îndreptasem eu atenția, și cu vocea domoală, distinctă, lăsa să se audă aceste patru observații în legătură cu obiectul interesului meu:

— A fost iubită mult. S-a dăruit cu totul Domnului. A murit

tânără. Mai este încă păstrată în amintire, mai e încă plânsă.

— De această bătrână doamnă, *Madame Walravens*? am zis, gândindu-mă că aş fi putut desprinde în suferinţa de nelecuit a doliului explicaţia dispoziţiei ursuze şi deznădăjduite a acelei bătrâne.

Preotul clătină din cap cu un fel de surâs.

— Nu, nu, spuse, afecţiunea unei bătrâne doamne pentru copiii copiilor ei poate fi mare, şi suferinţa pentru pierderea lor poate fi vie. Însă numai iubitul şi logodnicul ei, căruia Soarta, Credinţa şi Moartea i-au negat de trei ori fericirea unei uniuni desăvârşite, numai el jeleşte ceea ce a pierdut, o plânge cum este plânsă şi acum Justine-Marie.

Credeam că înţeleg că preotul ar fi dorit să fie întrebat mai departe astfel că îl întrebai cine o pierduse şi încă o mai plângea acum pe „Justine-Marie”. Primii ca răspuns o mică povestire romantică, cu care se potrivea tocmai furtuna care începea să se potolească. Dar aş fi găsit-o mult mai impresionantă cu adevărat, dacă ar fi fost mai puţine sentimentalisme franţuzeşti, desprinse parcă din Rousseau şi mai puţine efecte literare, şi o mai sănătoasă neglijare a acestor umbre de literatură, însă bătrânul preot era fără îndoială un francez pursânge (şi mă convingeam treptat tot mai mult de asemănarea lui cu duhovnicul meu de demult) – şi era un vrednic fiu al bisericii romane. Odată, când ridică faţa şi mă privi cu coada ochiului, parcă lăsa să se vadă o subtilitate mai ascuţită decât aş fi crezut că poate să dănuie într-o făptură uzată de trecerea a şaptezeci de ani. Cu toate acestea, cred sincer că era un om bun.

Eroul povestirii era un fost elev al lui de pe vremuri, pe care preotul îl numea acum binefăcătorul său şi care, se părea, o iubise pe această palidă Justine-Marie, fiica unor părinţi bogaţi, într-o vreme când propriile lui perspective lumeşti erau de natură să-i justifice aspiraţiile la mâna unei fete înstărite. Tatăl acestui fost elev al preotului, un bancher bogat, dăduse însă faliment şi murise, lăsând în urma lui datorii şi sărăcie. Fiului îi era deci interzis acum să

se mai gândească la Marie, mai ales că bătrâna vrăjitoare, marea doamnă pe care o văzusem mai devreme, doamna Walravens, se opunea căsătoriei cu toată violența unui temperament pe care infirmitatea îl făcea uneori să pară de-a dreptul demonic. Blânda Marie nu avea nici prefăcătorie pentru a minți și nici forța de a se lupta pentru iubitul ei. Renunță deci la primul ei iubit, însă, refuzând să-l accepte pe un al doilea cu o avere mai sigură, se retrase într-o mănăstire și acolo muri, încă novice.

O suferință dăinuitoare îl cuprinse, se pare, pe cel cu inima credincioasă și iubitoare și dovada acestei iubiri și a suferinței pe care ea o născuse se arătase într-un chip care mă emoționează până și pe mine, ascultându-i acum povestea.

Câțiva ani după moartea lui Justine-Marie, și familia ei căzuse în sărăcie, tatăl ei, un bijutier înstărit, dar care ocupase și cu operațiile la bursă, se amestecase în anumite tranzacții care-i atrăseseră discreditul public și mari pierderi financiare. Murise de inimă rea după aceste pierderi și de rușinea suferită. Bătrâna sa mamă, cocoșată, precum și soția îi rămăseseră fără un ban, și ar fi murit și ele în lipsuri, însă adoratorul pe vremuri disprețuit, dar rămas credincios fiicei lor moarte, aflând de situația grea în care ajunseseră aceste doamne, alergase cu un rar devotament în ajutorul lor. Se răzbunase pe mândria lor insolentă cu cea mai pură caritate – adăpostindu-le, îngrijindu-le, devenind prietenul lor adevărat, așa cum niciun fiu din sângele lor n-ar fi făcut-o mai bine. Mama fetei, care fusese o femeie cumsecade, murise binecuvântându-l. Ciudata bunică, o femeie lipsită de pietate, lipsită de iubire, o mizantroapă în adevăratul înțeles al cuvântului, mai trăia și acum, ajutată în toate privințele de acest om atât de însuflețit de spiritul sacrificiului. Ea, care fusese blestemul vieții lui, care-i zădărniciise nădejdlile, dăruindu-i în locul dragostei și fericirii conjugale doar o suferință îndelungă și o singurătate fără bucurii, se vedea acum înconjurată de respectul pe care numai un fiu devotat l-ar fi putut arăta unei mame iubite. O adusesese în casa aceasta, „și – continuă preotul în vreme ce

lacrimi adevărate îi năpădeau ochii - tot aici mă adăpostește și pe mine, fostul său preceptor, ca și pe Agnes, o slujitoare îmbătrânită în familia tatălui său. Știu că-și jertfește bunăstării noastre precum și altor fapte de binefacere trei sferturi din veniturile sale, păstrându-și doar o pătrime pentru a-și asigura sieși pâinea și un trai din cele mai modeste. Aranjând lucrurile astfel și-a făcut cu neputință orice căsătorie de acum încolo, s-a dedicat în întregime Domnului și miresei sale, astăzi înger, tot atât de deplin ca și cum ar fi un preot, ca mine de pildă”.

Preotul își ștergea lacrimile pronunțând aceste ultime cuvinte și spunându-le își ridică o clipă ochii spre mine. Îi surprinsei privirea deși și-ar fi dorit-o furișă. Ceea ce deslușii atunci, o clipă doar, în ea, mă uimi.

Romano-catolicii sunt niște făpturi stranii. Câte unul din ei - pe care nu l-ai văzut niciodată, care-ți este la fel de necunoscut ca și ultimul *inca* din Peru sau primul împărat al Chinei - ajunge să te cunoască pe tine și cele mai ascunse griji ale tale, și are temeiurile sale să-ți spună ceva atunci când îți închipuiai că vorbele pe care le schimbi cu el se urmau doar din impulsul momentului, și își are planurile lui să te aducă de pildă într-un anume loc, într-o anume zi, în anume împrejurări, câtă vreme tu crezi, cu înțelegerea ta imperfectă, că totul e o simplă potrivire de împrejurări. Faptul că *Madame* Beck își adusese aminte dintr-o dată de mesajul și darul său, folosirea mea ca naiv mesager către casa din piața regilor magi, felul în care bătrânul preot coborâse din întâmplare treptele de la intrare și pornise să traverseze piața tocmai când ajunsesem eu, intervenția lui în favoarea mea pe lângă slujnică în clipa când aceasta m-ar fi respins fără să mă lase să pătrund în casă, reapariția lui pe scară, felul în care mă condusese în această încăpere, portretul, povestirea pe care se oferise cu atâta grabă să mi-o spună - toate aceste mici întâmplări, luate așa cum se produsese una după alta, păreau fiecare independentă de cea care-i urmase: o înșiruire de mărgele pe o ață. Însă petrecute astfel, sub privirea rapidă și mai-adânc-înțelegătoare a ochilor săi iezuiți, se potriveau de la

sine într-un șirag de mătănii, întocmai ca rozariul de pe acel *prie-dieu* de lângă mine. Unde se afla punctul în care se legau toate laolaltă, unde era închizătoarea să lege totul într-un asemenea șirag monastic? Vedeam, simțeam că totul se leagă, însă nu eram încă în stare să văd unde sau să deslușesc chipul în care se îmbinau astfel.

Poate că îngândurarea în care căzusem în clipa aceea încercând să prind înțelesul i se păru lui cam stranie. Mi-o întrerupse cu vocea lui blândă:

— *Mademoiselle*, nădăjduiesc că nu trebuie să mergi prea departe prin străzile acestea inundate de ploaie?

— Mai mult de jumătate de leghe.

— Locuiești atunci...?

— În *rue Fosselte*.

— Nu (și aici se animă deodată) - nu cumva la pensionul condus de *Madame Beck*?

— Chiar acolo.

— *Donc* (și aici își împreună mâinile), *donc vous devez connaître mon noble élève, mon Paul?*¹

— *Monsieur* Paul Emanuel, profesorul nostru de literatură?

— El, și nimeni altul.

Aici se lăsă o mică tăcere. Arcul care închidea, șiragul îmi devenise deodată concret sub degete, simțeam chiar cum îl apăs cu mâna gata să desfac înșiruirea detaliilor.

— Despre *Monsieur* Paul mi-ați vorbit adineauri? Întrebai îndată după aceea. El e cumva fostul dumneavoastră elev și binefăcătorul doamnei Walravens?

— Da, și al lui Agnes, bătrâna slujnică, și mai mult decât atât (aici sublinie distinct cuvintele), el a fost și este îndrăgostitul constant, veșnic, plin de credință al celui înger astăzi în ceruri - Justine-Marie.

— Și dumneavoastră, părinte, cine sunteți dumneavoastră? continuai eu cu întrebările, și deși accentuasem întrebarea această din urmă era limpede că devenise aproape inutilă, eram de acum pregătită pentru

¹ Deci [...], deci trebuie să-l cunoști pe nobilul meu elev, pe Paul al meu ?

răspunsul pe care aveam să-l primesc.

— Eu, fiica mea, sunt părintele Silas, acel nevrednic slujitor al sfintei biserici pe care l-ai onorat domnia-ta odinioară cu o nobilă și emoționantă mărturisire, arătându-i adâncul unei inimi și taina cea mai lăuntrică a unei minți pe care – ți-o spun cu toată sinceritatea și gravitatea – aș fi dorit mult s-o conduc către adevărata credință. Nu te-am pierdut dealtfel nici o singură zi din vedere și nicio clipă n-am încetat să te urmăresc cu toată atenția. Dacă ai trece sub oblăduirea bisericii romane, dacă te-ai lăsa modelată de înaltele-i precepte, dacă ai fi pătrunsă de sfintele sale dogme mântuitoare și inspirată de zelul pe care numai ea poate să-l insufle – văd limpede care ți-ar fi atunci adevărata măreție spirituală, adevărata valoare morală și îi invidiez din toată inima ereziei prada.

Ce-mi spunea acum mi se părea mai degrabă extravagant, mă și vedeam în situația de a fi trecută sub oblăduirea cuiva, modelată, convertită, inspirată, însuflețită și așa mai departe. „Asta în niciun caz“, îmi spusei în sinea mea, însă îmi păstrai pentru mine protestul și rămăsei mai departe tăcută.

— Presupun că *Monsieur Paul* nu locuiește aici? Întrebai apoi, urmându-mi gândul care mi se părea mai de interes decât nu știu ce vise despre o eventuală renegare.

— Nu, vine doar din când în când să mai adore o clipă chipul sfintei sale, să-și facă confesiunile și să-i aducă omagiul său celei căreia îi spune mamă. Locuința sa constă de fapt doar din două camere, n-are nici servitori și cu toate acestea nu-i îngăduie doamnei Walravens să-și vândă acele splendide juvaiere cu care-ai văzut-o împodobită și cu care se mândrește copilărește, fiind podoabele tinereței și cele din urmă rămășițe din bogățiile de odinioară ale bijutierului, fiul ei.

„Cât de adesea, murmurai eu pentru mine, părea acest domn Emanuel, omul acesta, să fie lipsit de mărinimie în fleacuri lipsite de importanță, și totuși cât de mare este atunci când e vorba de lucruri cu adevărat însemnate”.

Recunosc însă că nu socoteam printre dovezile măreției

sale nici faptul că nu-și neglija confesiunile, nici felul în care-și adora sfânta.

— Cât timp a trecut de când a murit doamna aceasta? întrebai, reîntorcându-mi privirile către Justine-Marie.

— Douăzeci de ani. Ea era puțin mai în vârstă decât *Monsieur* Emanuel. Pe vremea aceea el era foarte tânăr, acum abia a împlinit patruzeci de ani.

— O mai plânge încă și acum?

— În inima lui are s-o plângă întotdeauna. Esența caracterului domnului Emanuel este aceasta - constanța.

Și spuse aceste vorbe cu toată emfaza.

Și acum soarele se arătase iarăși, palid, apos. Mai ploua încă, însă furtuna se potolise, firmamentul se limpezise și-și istovise fulgerele. Dacă aș mai fi întârziat aici n-aș mai fi izbutit să-mi fac drumul de întoarcere pe lumina zilei, astfel că m-am ridicat, i-am mulțumit preotului pentru ospitalitate și pentru istorisirea sa, el îmi răspunse cu bunătate printr-un *pax vobiscum* pe care-l primii și eu cu înțelegere, căci mi se păru spus cu o reală bunătate, dar trebuie să spun că-mi plăcură mai puțin cuvintele mistice cu care-și însoți despărțirea: „Fiica mea, ai să fii ceea ce ai să fii!”, un oracol care mă făcu să ridic din umeri îndată ce am trecut pragul încăperii. Puțini dintre noi știu cu certitudine ce au să ajungă să fie, însă din câte mi se întâmplaseră până atunci, aveam cele mai mari nădejdi că am să trăiesc și să-mi dau duhul ca o „eretică” lucidă, lipsită de extravagante. Există ceva găunos și artificial în jurul „sfintei biserici”, care nu mă prea ispita. Îmi văzui deci de drum gândindu-mă la multe alte lucruri. Însă, oricum ar fi fost confesiunea catolică, trebuia să recunosc că existau și catolici cumsecade, omul acesta, Emanuel, părea să fie unul dintre cei mai buni dintre ei. Fusesse și el atins de superstiții, influențat de preoțime, și totuși rămăsese admirabil în ce privește sacrificiul de sine, caritatea nemărginită. Rămânea de văzut cum știa să întâmpine asemenea calități biserica romană, prin servitorii săi, dacă îi îndrăgea de dragul lor și al Domnului sau dacă se folosea de valoarea lor și se mândrea cu dobânzile realizate din această folosință.

Când am ajuns acasă, apunea soarele. Bătrâna Goton avusese bunătatea să-mi pună deoparte o porție din masa de seară – și de așa ceva aveam într-adevăr nevoie. Mă chemă în iatacul cel mic să mănânc în liniște și acolo se înfățișă curând și *Madame* Beck aducându-mi un pahar de vin.

— la spune, începu ea, chicotind, ce fel de primire ți-a făcut *Madame* Walravens? *Elle est drôle, n'est-ce pas?*¹

I-am povestit lucrurile întocmai cum se petrecuseră, reproducându-i cuvânt cu cuvânt politicosul mesaj cu care fusesem însărcinată de bătrâna doamnă.

— *Oh! la singulière petite bossue!*² râse ea. *Et figurez-vous qu'elle me déteste, parce qu'elle me croit amoureuse de mon cousin Paul, ce petit dévot qui n'ose pas bouger, à moins que son confesseur ne lui donne la permission! Au reste*³ – continuă ea – chiar dacă ar vrea cu tot dinadinsul să se însoare cu cineva – *soit moi, soit une autre*⁴ – nici n-ar putea-o face. Are de dus în spinare o familie prea numeroasă – *Madame* Walravens, părintele Silas, cucoana Agnes și o droaie întreagă de sărântoci fără nume. N-a mai existat om ca el, care să-și ia asupra-și poveri mai mari decât e în stare să ducă, care să se încarce de bună voie cu tot felul de răspunderi inutile. Pe lângă asta mai hrănește și niște extravagante romantice despre o anume Justine-Marie – *personnage assez niaise, à ce que je pense*⁵ – (aceasta fu remarca nerespectuoasă a doamnei Beck), — care e înger în ceruri, sau cine mai știe unde, de nu mai știu câți ani, și la care el dorește să se înfățișeze când o fi cazul, liber de orice legătură pământească, *pur comme un lis, à ce qu'il dit*⁶. Oho, ce-ai mai râde dacă ai știi măcar pe jumătate ce extravagante și minunății îi trec prin cap lui *Monsieur*

¹ E trznită, nu-i așa?

² Ce stranie mal e și cocoșata asta pipernicită!

³ Și, închipuie-ți, pe mine mă detestă pentru că mă crede îndrăgostită de vărul meu Paul, bigotul acesta care nu îndrăznește să miște nici un deget măcar dacă nu-i dă voie confesorul lui. De altfel...

⁴ Fie eu, fie o alta.

⁵ Un fel de neghioabă după părerea mea.

⁶ Curat ca un crin, cum zice el.

Emanuel ăsta! Dar te țin de la masa de care ai nevoie, buna mea dom'șoară, ai nevoie de ea. Mănâncă liniștită cina, bea-ți vinul, *oubliez les anges, les bossues, et surtout les professeurs - et bonsoir!*¹

35

FRATERNITATEA

OUBLIEZ LES PROFESSEURS, ÎMI recomandase *Madame* Beck. *Madame* Beck era o femeie înțeleaptă, însă ar fi făcut mai bine să nu fi pronunțat aceste cuvinte. Fusesse o greșeală din partea ei. În noaptea aceea ar fi trebuit să mă lase calmă, deloc stârnită de vorbele ei, indiferentă și nu interesată de ceva anume, izolată și în părerile mele despre mine și în cele despre alții – și nu legată, fie măcar cu gândul, de această a doua ființă pe care știam că trebuie s-o dau uitării.

Să-l uit? O, bine se mai gândiseră cum să mă fac să-l uit mai ușor, acești deștepți din jurul meu! Îmi arătau cât era de bun, făcuseră din omulețul acesta negricios și scump un mic erou fără prihană. Și pe urmă începuseră să-mi împuie capul cu felul în care știa el să iubească. Căci până în ziua aceea ce mijloace avusesem eu să mă conving dacă era sau nu omul acesta în stare să iubească?

Îl cunoscusem gelos, bănuitor. Văzusem la el unele semne de tandrețe, de neliniște – o blândețe care se făcea simțită ca o boare de aer cald, și un fel compasiune, trecătoare uneori ca roua dimineții, risipită în văzduh la fierbințeala iritărilor lui; acestea le văzusem. Și acum aceștia, părintele Silas și Modeste Maria Beck (nu aveam nicio îndoială, aceștia doi acționaseră în înțelegere) îi dezvăluiau tainele inimii – îmi arătau marea lui iubire, odraslă de tinerețe a acestei firi meridionale, născută atât de puternică și de desăvârșită încât îi răsese în față chiar

¹ Uite îngerii, cocoșatele și mai ales pe profesori – și bună seara!

Morții, disprețuise felul meschin în care suflarea ei ucisese ființa, înfiorase duhul nemuritor și înțeleștându-se de el și victorios și plin de credință stătuse de veghe alături de un mormânt vreme de douăzeci de ani.

Și lucrul acesta el îl făcuse nu din inerție, asta nu însemna doar că se complăcuse fără vlagă în puterea unui anume simțământ. Își dovedise fidelitatea consacrându-se pe de-a întregul unui țel lipsit de egoism și dovedise că o face cu toată ființa prin nenumărate sacrificii personale, căci îi îndrăgea acum pe cei odinioară scumpi inimii ei – lepădase gândul la răzbunare și-și luase pe umeri povara crucii.

În ce o privește pe Justine-Marie, o cunoșteam acum la fel de bine ca și cum aș fi văzut-o la față. Știam că va fi fost de ajuns de bună. Mai erau fete asemenea ei la școala condusă de *Madame* Beck – flegmatice, palide, incerte, inerte, însă cu inima bună, imune la influența răului, fără să se distingă prin ceva în ce privește părțile bune.

Dacă ea purta într-adevăr acum aripi de înger, știam bine cine, cu fantezia lui poetică, i le prinsese de umeri. Dacă fruntea îi strălucea luminoasă la răsfrângerile unei aureole, știam în ochii cui anume se aprinsese întâi cerculețul acela de flacăra.

Trebuia deci să mă sperii acum de Justine-Marie? Putea oare imaginea acestei palide călugărițe moarte să se ridice în fața mea ca o barieră de netrecut? Și ce trebuia să gândesc despre faptele bune care-i înghițeau bunurile lui pământești? Ce puteam să spun despre faptul că-și jurase inima virginității?

Acestea erau – doamnă Beck, părinte Silas – întrebările pe care n-ar fi trebuit să mi le treziți voi în minte. Ele erau deopotrivă întrebarea cea mai grea, dificultatea cea mai greu de învins, impulsul cel mai puternic pe care îl simțeam acum în sinea mea. O săptămână întreagă adormeam seara, visam noaptea și mă trezeam dimineața cu aceste două întrebări. Nu exista răspuns decât în persoana unui bărbat scund și negricios care se mișca, gesticula, ținea lecții, străjuit de boneta sa banditească și învăluit într-un

palton învechit, pătat de cerneală și cam prăfuit.

După vizita făcută pe *rue des Mages* doream din toată inima să-l revăd. Simțeam că – știind ce știam acum – fața sa avea să fie pentru mine ca o filă mai ușor de înțeles, mai plină de interes decât oricând până acum. Simțeam dorința răscolitoare să urmăresc pe ea urma acelui devotament dintru început, semnele cavalerismului pe care povestirea preotului le atribuisese cu atâta elocvență firii lui. El devenise acum eroul meu creștin, doream din tot sufletul să-l revăd sub această înfățișare.

Și prilejul nu întârzie să apară, noile mele impresii au putut fi puse la încercare încă de a doua zi. Da, mi se oferă puțința unei întrevederi cu acest erou al virtuților creștinești – o întrevedere, nici foarte eroică, nici sentimentală, nici prea biblică, însă în felul ei de ajuns de însuflețită.

Cam pe la ceasurile trei după-amiază, liniștea care domnea în sala clasei întâi – instalată deplin, se părea, sub influența senină a înseși doamnei Beck, sosită în persoană să-și țină una din lecțiile ei atât deordonate și folositoare –, liniștea aceasta, spun, fu violent sfâșiată de neașteptata izbucnire printre noi a unui palton întunecat.

În clipa aceea nu era ființă pe lume mai liniștită decât eram eu însămi. Eliberată de răspundere prin prezența doamnei Beck, amortită de tonul uniform al glasului ei, încântată și cucerită de expunerea limpede a temei în discuție (căci se pricepea să țină lecții frumoase), ședeam aplecată la pupitrul meu desenând – copiind de fapt o gravură mai complicată, migăindu-mi sânguincioasă copia după perfecțiunea originalului, căci acesta era felul în care înțelegeam eu arta. Și, ciudat de spus, găseam o plăcere deosebită în munca aceasta și eram chiar în stare să realizez cu meticulozitate chinezească copii după gravuri sau mezzotinte – lucruri cam la fel de valoroase ca orice treabă mecanică de acest fel, dar despre care aveam o părere de ajuns de bună pe vremea aceea.

Ce se întâmplase? Desenul, creioanele, prețioasa mea copie, fură strânse dintr-o dată, mototolite într-un pumn

viguros, îmi pieriră din fața ochilor. Mi se păru dintr-o dată că eu însămi eram zgâlțâită și smulsă de pe scaunul meu, așa cum o alună singuratică și ofilită de vreme ar fi smulsă și aruncată dintr-o cutie de o bucătăreasă înfuriată. Scaunul și pupitrul meu, înșfăcate de făptura în paltonul cel mânios, fiecare la subsuoară, fură scoase pe sus, într-o clipă eu însămi urmasem aceste mobile și două minute mai târziu și ele și eu eram ținute în mijlocul sălii celei mari – o încăpere vastă, alăturată, rareori utilizată în afara orelor de dans și de muzică, ținute cu o tărie care părea să interzică cea mai vagă nădejde că ne mai clintim de acolo vreodată.

Recâștigându-mi în parte cumpătul atât de serios zguduit, mă găsii în prezența a doi bărbați, doi domni cred că ar trebui să spun – unul brunet, celălalt blond – unul cu aer țeapăn, milităros și purtând o haină împodobită cu fireturi, celălalt arătând în vestimentație și în ținută înfățișarea neglijentă a studenților sau artiștilor, amândoi arătându-și, cu o splendoare deplină, mustăți, favoriți și barbișoane. *Monsieur* Emanuel se opri oarecum mai departe de aceștia, aerul și ochii săi exprimau o mânie pronunțată. Își ridică mâna cu gestul său de tribun.

— *Mademoiselle*, spuse, acum e treaba dumitale să le dovedești acestor domni că eu nu sunt un mincinos. Vei răspunde, cum te vor ține mai bine puterile, la întrebările pe care ei vor găsi cu cale să ți le adreseze. Vei scrie de asemenea o compoziție pe tema pe care ți-o vor alege ei. În ochii domniilor lor, se pare, eu sunt doar un impostor lipsit de principii. Eu scriu eseuri și prin falsuri deliberate le semnez cu numele elevelor mele și mă mândresc cu ele ca fiind operele lor. Dumneata vei spulbera acum această acuzație.

*Grand Ciel!*¹ Era așadar spectacolul cu examenul, de care mă feream de atâta vreme și care căzuse asupra mea ca un trăsnet. Aceste personaje impunătoare, împopoțonate, mustăcioase, cu surâsuri ironice nu erau altceva decât profesori la colegiu – *Messieurs* Boisseac și Rochemorte – doi inși pedanți și cinici, întotdeauna dispuși

¹ Cerule mare!

să ironizeze. Se părea că *Monsieur* Paul avusese imprudența să le arate o compoziție de a mea – una pe care n-o lăudase niciodată, și nici n-o menționase măcar vreodată în prezența mea și pe care eu o socoteam de mult uitată. Eseul respectiv nu era în niciun fel remarcabil, părea demn de a fi remarcat doar în comparație cu produsele medii din școlile cu eleve străine. Într-o școală englezească abia dacă ar fi stârnit vreun comentariu. *Messieurs* Boisseac și Rochemorte consideraseră că îi pot contesta autenticitatea și insinuasera că ar fi la mijloc o fraudă. Trebuia acum ca eu să depun mărturie despre această autenticitate și să trec prin tortura examenului în fața lor.

Urmă de aici, o scenă memorabilă.

Începură cu clasicii. Pustiu complet. Trecură apoi la istoria Franței. Eu abia eram în stare să-l deosebesc pe Méroveu de Pharamond. Încercară apoi diferite alte teme – și nu primiră decât aceeași clătinare din cap și neschimbatul „*Je n'en sais rien*”¹.

După o pauză expresivă, trecură mai departe la probleme de cultură generală, atingând unul sau două subiecte pe care le cunoșteam mai bine și la care reflectasem adesea. *Monsieur* Emanuel care urmărise până atunci totul, întunecat ca solstițiul de iarnă, se mai luminează la față, spera că cel puțin acum n-aveam să mă mai înfățișez ca o proastă desăvârșită.

Constată însă imediat că greșea. Deși răspunsurile la aceste întrebări veneau repede, căci mintea îmi sporea asemenea apelor într-un puț, puteam spune că aveam ideile, însă nu cuvintele. Sau nu puteam sau nu voiam să vorbesc – nici eu nu știu bine ce anume. În parte, cred, îmi cedaseră nervii, și în parte mă socoteam jignită.

Îl auzii pe unul din examinatorii mei — cel cu surtucul cu fireturi – șoptindu-i colegului său: *Est-elle donc idiote?*²

„Da, mă gândii, e o idioată și are să rămână întotdeauna o idioată pentru oameni asemenea dumitale”.

Însă sufeream – sufeream crâncen, vedeam sudoarea

¹ Nu știu nimic despre asta.

² O fi deci idioată?

strângându-se pe fruntea lui *Monsieur* Paul și ochiul său îmi transmitea un reproș plin de patimă însă în același timp și de tristețe. Nu voia să creadă în lipsa mea totală de deșteptăciune socială, își închipuia că aș fi putut fi ageră la minte numai dacă aș fi vrut să fiu.

În cele din urmă, pentru a-l ușura pe el, pe profesori și pe mine însămi, am bâiguit:

— Domnilor, ați face mai bine să mă lăsați în pace. N-o să scoateți nimic bun din mine. Cum singuri ați spus, sunt o idioată.

Aș fi vrut să fiu în stare să vorbesc cu calm și demnitate, sau, dacă nu, să fi avut capul să-mi țin gura, însă limba mea trădătoare mi-o luase înainte. Văzându-i pe judecătorii mei cum îi aruncă lui *Monsieur* Emanuel o privire dură de triumf și auzindu-mi vocea tremurată și deznădăjduită, am izbucnit dintr-o dată într-un plâns cu suspine. Emoția mi se datora mult mai mult mâniei decât suferinței. Dacă aș fi fost bărbat și puternic i-aș fi provocat de îndată la duel pe cei doi – însă oricum era o mărturisire de emoție și aș fi preferat de o mie de ori să fiu biciuită decât să mi-o fi trădat fața de ei.

Nesimțitorii! Nu văzuseră de la început lipsa de experiență și de realizare a unui novice în compoziția pe care o socotiseră un fals? Fusesse vorba de un subiect clasic. Când *Monsieur* Paul ne dictase tema pe care trebuia s-o tratăm eu auzisem de acest subiect pentru prima dată, problema era cu totul nouă pentru mine și nu aveam nicio pregătire pentru a o trata. Însă îmi procurasem cărți, citisem, construisem cu sârguință un schelet din oasele searbede ale realității și apoi îl investisem și încercasem să-i suflu viață și găsisem plăcere în această încercare. Pentru mine partea grea și apăsătoare era până ce reușeam să găsesc faptele, până mi le alegeam și le articulam cum se cuvine una cu alta, și nici nu mă puteam opri din cercetare și efort până când nu eram mulțumită cu alcătuirea anatomică, ca să spun așa. Tăria repulsiei pe care o aveam la gândul unei greșeli sau falsități mă făcea uneori să pot evita greșelile mai grosolane, însă

cunoașterea nu exista în capul meu gata dinainte și maturizată acolo. Nu fusese niciodată semănată primăvara, lăsată să crească vara și strânsă ca o recoltă toamna spre a fi păstrată apoi la adăpost de-a lungul iernii. Oricare ar fi fost lucrul de care aveam nevoie, trebuia să mă duc să-l iau de la început, trebuia să culeg ierburi sălbatice până mi se umplea de tot șorțul și să le plantez apoi, tinere, în glastre. *Messieurs* Boissac și Rochemorte nu înțeleseseră asta. Ei luaseră lucrul meu drept realizările unui erudit.

Însă tot nu voiau să mă lase să plec, trebuia să stau acolo și să mai scriu ceva în fața lor. Când îmi muiai pana în cerneală cu o mână tremurătoare, și privii fila albă din fața mea cu ochi jumătate orbiți și încărcăți de lacrimi, unul dintre judecătorii mei începu surâzător să-și ceară iertare pentru suferința pe care mi-o provocase.

— *Nous agissons dans l'intérêt de la vérité. Nous ne voulons pas vous blesser*¹, spuse.

Mânia îmi insuflă curaj. Am răspuns numai:

— Dictați, domnule.

Rochemorte își enunță tema: Dreptatea omenească.

Dreptatea omenească? Ce puteam eu să scriu despre asta? O abstracție vană, înghețată, nesugerându-mi nici cea mai mică idee inspirată. Și mai era de față și *Monsieur* Emanuel, trist precum Saul, și sever asemenea lui Joab — și dincolo, triumfători, ședeau acuzatorii lui.

Pe ei îi privii acum. Îmi luam acum inima în dinți să declar că n-aveam de gând să mai scriu sau spun nici un singur cuvânt ca să le dau lor satisfacție, că tema lor nu mi se potrivea și nici prezența lor nu mă inspira, și că, în ciuda acestor fapte, oricine ar fi aruncat umbra vreunei bănuieli asupra onoarei domnului Emanuel ultragia însuși adevărul al căror susținători se anunțaseră ei. Voiam să spun toate acestea, deci, când, deodată, o lumină îmi străbătu amintirea.

Aceste două chipuri privindu-mă din pădurea părului lung, a mustăților și favoriților – aceste două chipuri reci și totuși îndrăznețe, care nu inspirau încredere și cu toate

¹ Acționăm în interesul adevărului. Nu vrem să vă rănim.

acestea erau pline de prezumție - erau aceleași chipuri, chiar aceleași care, arătându-se la lumina felinarului de după stâlpii unui portal mă înspăimântaseră de moarte în noaptea deznădăjduită a sosirii mele la Villette. Aceștia, eram sigură acum în sinea mea, erau chiar eroii care o împinseseră pe o străină lipsită de orice prieten să-și piardă cu totul firea și puterile, urmărind-o până-și pierduse respirația într-un întreg cartier al orașului.

„Pioșii mei mentori! mă gândii. Curate călăuze ale tineretului! Dacă dreptatea omenească ar fi ce trebuie cu adevărat să fie, voi doi n-ați mai putea să vă păstrați posturile și nu v-ați mai bucura de creditul ce vi se acordă acum!”

Odată ce prinsesem această idee, mă pusei pe lucru. Dreptatea omenească mi se înfățișa acum sub un chip nou, o madamă roșie la față, capricioasă, stând proțăpită cu mâinile în șolduri. O vedeam în sălașul ei, o adevărată vizuină a confuziilor. Slujitorii veneau spre ea cerându-i porunci pe care ea nu le dădea, cerșetorii i se opreau în poartă așteptând și muritori de foame fără a fi luați în seamă, o droaie de copii, bolnăvicioși și certăreți, i se încurcau în picioare și-i zbierau în urechi cerșindu-i atenții, simpatia, lecuirea, ajutorul. Dar această cinstită femeie nu-și bătea capul cu asemenea treburi. Avea un colțișor al ei la gura focului, la căldură, și își găsea mulțumirea într-o pipă neagră și bondoacă și într-un clondir din licoarea alinătoare a doamnei Sweeny, fuma și trăgea câte o dușcă și se bucura de paradisul ei și ori de câte ori vreun strigăt al celor în suferință răzbătea prea ascuțit la urechile ei, frumoasa mea madamă apuca vătraiul sau mătura. Dacă cel care se făcuse vinovat de această vină era slab, nedreptățit, bolnav, se pricepea să-l reducă la tăcere, dacă era mai puternic, mai vioi, mai violent, îl amenința doar, apoi își băga mâna la sânul ei voluminos și arunca un pumn mai darnic de dulciuri.

Aceasta era schița despre dreptatea omenească grăbit așternută pe hârtie și pusă la dispoziția domnilor Boisseac și Rochemorte. *Monsieur* Emanuel o citise peste umărul meu.

Fără să mai aștept vreun comentariu făcui o reverență în fața celor trei și mă retrăsei.

După terminarea orelor în ziua aceea *Monsieur* Paul și cu mine ne întâlnirăm iarăși. Desigur, întâlnirea noastră nu începu sub auspicii prea blânde. Aveam o răfuială cu el, felul în care mă supusese la acel examen nu-l puteam înghiți prea ușor. Un dialog mai agitat urmă de aici, sfârși calificându-mă drept *une petite moqueuse et sans coeur*¹ și dispăru brusc din fața mea.

Pentru că n-aș fi vrut să-l văd că pleacă de-a binelea, ci doream doar să-l fac să simtă că o tulburare ca cea pe care mi-o stârnise în ziua aceea nu putea fi iertată chiar fără o pedeapsă, nu-mi păru rău să-l văd, curând după aceea, rătăcind prin grădină pe sub boltă. Se apropie de ușa de sticlă, mă arătai și eu mai aproape. Schimbarăm câteva vorbe despre niște flori care creșteau acolo. Curând domnul profesor își lăasă deoparte sapa cu care încercase să grădinărească puțin, curând reluă conversația dinainte, trecu la alte subiecte și în cele din urmă ajunse la o problemă mai demnă de interes.

Conștient de faptul că purtarea sa din ziua aceea putea ușor să pară exagerată, *Monsieur* Paul își prezentă niște începuturi de scuze. Regreta într-o măsură și iritarea de adineaori, însă făcea aluzie la faptul că ar fi trebuit să i se acorde unele circumstanțe atenuante.

— Însă, spuse, nu prea mă aștept la așa ceva din partea dumitale, domnișoară Lucy, dumneata nu mă cunoști nici pe mine și nici povestea vieții mele.

Povestea vieții lui! Mă agățai de îndată de vorbele acestea și îi continuai eu gândul:

— Nu, *Monsieur*, spusei. Sigur că, așa cum spui și dumneata, nu-ți cunosc nici povestea vieții, nici situația, nici sacrificiile dumitale și niciuna dintre suferințele sau încercările sau afecțiunile sau fidelitățile dumitale. O, nu! Nu știi nimic despre dumneata, dumneata îmi ești mie cu totul și cu totul un străin.

— Hein? murmură el, ridicându-și sprâncenele, surprins.

¹ O mititică ironică și lipsită de inimă.

— Știi foarte bine, *Monsieur*, eu te văd pe dumneata numai ca pe un profesor clasic – sever, dogmatic, pripit, imperios. Aud despre dumneata prin oraș vorbindu-se ca despre un om activ și impulsiv, grăbit în gesturi, precipitat, însă încet când e vorba să se lase convins și greu de schimbat în opiniile lui. Un om ca dumneata, așa fără legături, nu poate arăta niciun fel de atașament, nu are pe nimeni să depindă de el, nu are niciun fel de îndatoriri. Noi toți, cei cu care dumneata intri în contact, suntem niște mașini pe care dumneata le împingi încolo și înapoi, fără să te gândești la simțămintele lor. Dumneata îți cauți distracțiile în public, la lumina candelabrului de seară, școala aceasta și colegiul de dincolo sunt atelierul dumitale unde-ți fabrici marfa pe care o numești elevii dumitale. Eu nu știu nici măcar unde locuiești dumneata, e firesc să iau ca ceva de la sine înțeles că nici nu ai vreo casă și nici n-ai nevoie de așa ceva.

— Sunt judecat, spuse el. Părerea dumitale despre mine este întocmai cea pe care gândeam eu că o vei avea. Pentru dumneata eu nu sunt nici ființă omenească, nici creștin. Mă vezi gol de afecțiune și de simțăminte religioase, nelegat de vreun prieten sau de o familie, necălăuzit de vreun principiu sau de vreo credință. Ei bine, *Mademoiselle*, asta e răsplata unora ca noi în viață.

— Ești un filosof, *Monsieur*, un filosof cinic (și-i privii, la vorbele acestea, paltonul, pe care începu să și-l perie pe dată cu mâna pe mâneca prăfuită) – dumneata disprețuiești slăbiciunile omenești – ești deasupra poftelor oamenilor de rând – nu te interesează confortul.

— *Et vous, Mademoiselle, vous êtes proprette et douillette, et afreusement insensible, par-dessus le marché¹.*

— Dar, să scurtăm discuția, *Monsieur*, acum când stau și mă gândesc – trebuie să locuiești și dumneata undeva? Spune-mi te rog unde și ce fel de slujitori ai pe lângă dumneata?

¹ Și dumneata, domnișoară, ești o curățică și o dulceagă, și pe deasupra mai ești și grozav de nesimțitoare.

Repezindu-și în afară în chip înfricoșător buza de jos în semn de hotărât dispreț, el izbucni:

— *Je vis dans un trou!*¹ Locuiesc într-o vizuină, domnișoară - o cavernă unde dumneata nu ți-ai vâri năsucul dumitale delicat. Odată, cu multă rușine că trebuia să spun lucrurilor pe nume, am vorbit despre, „biroul” meu în colegiul de dincolo. Află acum că această cameră de studiu este tot adăpostul meu, acolo este și iatacul meu de culcare și salonul meu. Cât despre felurile de slujitori (mămuțărindu-mi glasul) sunt zece la număr - *les voilà*². Și, mohorât, își răsfiră sub ochii mei cele zece degete ale mâinii. Eu îmi lustruiesc ghetetele, continuă, înverșunat, eu îmi perii paltonul.

— Nu, *Monsieur*, asta cel puțin e limpede, nu faci așa ceva niciodată - adăugai eu într-o paranteză.

— *Je fais mon lit et mon ménage*³. Îmi iau masa de prânz într-un restaurant, cu cina mă descurc eu. Îmi petrec zilele lucrând și lipsit de orice afecțiune, nopțile îmi sunt lungi și singuratic. Sunt feroce și bărbos, și aspru ca un călugăr, și nimeni din cei care trăiesc acum pe lumea asta nu mă iubește pe mine, decât niște inimi bătrâne, uzate de vreme ca și a mea, și câteva puține ființe sărăcite, suferinde, sărace la pungă și la minte, care nu stăpânesc desigur lumea, dar căroră o voință și un testament ce nu poate fi contestat niciodată le-a lăsat cu limbă de moarte împărăția cerurilor.

— Ah, *Monsieur*, dar eu știu asta!

— Ce știi? Multe lucruri, se prea poate, dar nu mă știi pe mine, Lucy.

Știu că ai o căsuță veche și încântătoare într-o piață veche și încântătoare din Basse Ville - de ce nu te duci să trăiești acolo?

— Hein? murmură el iarăși.

— Mi-a plăcut mult, *Monsieur*, cu treptele acelea care duc spre ușa din față, cu portalul cenușiu în față, cu pomii care-

¹ Trăiesc într-o vizuină.

² Iată-i.

³ Eu îmi fac patul și mă îngrijesc singur de ale mele.

și clatină vârfurile în spate – pomi adevărați, nu boschete – pomi întunecoși, înalți și bătrâni. Și cămăruța aceea micuță, budoarul, oratoriul – acolo ar trebui să-ți faci camera de studiu, e atât de liniștită și de gravă.

Mă privi deodată de aproape. Surâdea pe jumătate și se colorase parcă la față.

— De unde le-ai mai scos toate astea? Cine ți-a spus? mă întrebă.

— Nu mi-a spus nimeni. Am visat oare, *Monsieur*? Dumneata ce crezi?

— Pot eu să intru în viziunile duminicilor? Pot eu să ghicesc gândurile astea de ziua-n-amiaza mare ale unei femei, și cu atât mai puțin fanteziile ei prin somn?

— Dacă am visat toate astea, atunci am visat și ființe omenești, nu numai casa. Am văzut un preot bătrân, încovoiat de vârstă și încărunțit de ani, și o slujnică, bătrână și ea – și pitorească. Și o doamnă, splendidă, dar atât de ciudată, capul de abia îi ajungea la cotul meu – bogăția ei ar putea ușor să-l răscumpere pe un nobil bogat. Purta o mantie strălucitoare ca un lapis-lazuli – un șal care valora o mie de franci. Era acoperită cu podoabe atât de scânteietoare cum n-am mai văzut, însă făptura ei părea frântă și încovoiată spre pământ, părea de asemenea să fi trăit mai mult decât îi e sortit omului și să fi ajuns ca una din făpturile care nu mai cunosc decât chinul și suferința. A ajuns mohorâtă – aproape răutăcioasă, însă este cineva, se pare, care are milă de infirmitățile ei – cineva care i-a uitat greșelile, nădăjduind că și greșelile lui vor fi iertate. Aceste trei făpturi trăiau împreună – doamna, capelanul, slujnica – toți bătrâni, toți slăbiți de ani, toți adăpostiți sub un același acoperiș al bunătății.

El își acoperi cu mâna fruntea și ochii, însă gura îi rămăsese vizibilă, și văzui acolo tremurându-i o expresie care-mi plăcu.

— Văd că mi-ai pătruns în tainele mele, spuse el – dar cum de s-a întâmplat asta?

Atunci i-am povestit cum – comisionul cu care fusesem însărcinată, furtuna care mă reținuse, comportarea ciudată

a doamnei, bunătatea preotului.

— Pe când stam și așteptam să se oprească ploaia, părintele Silas a făcut să-mi treacă mai ușor vremea cu o povestire, spusei.

— O poveste? Ce poveste? Părintele Silas nu se pricepe să născocească.

— Să-i spun oare domnului profesor povestea asta?

— Da, începe cu începutul. Să aud și eu ceva din franțuzeasca domnișoarei Lucy – corectă sau incorectă, nu-mi mai pasă cum. Haide să tolerăm acum o droaie de barbarisme și o doză mai generoasă din accentul dumitale insular.

— Domnul profesor n-are să aibă mulțumirea să asculte o poveste de proporții ambițioase, și nici n-are să aibă spectacolul povestitorului împotmolindu-se la mijloc. Dar am să-i spun titlul – „Elevul preotului”.

— Bah! spuse el, și roșeața aceea întunecată îi coloră iarăși obrazul. Bunul părinte nici n-ar fi putut să aleagă un subiect mai nepotrivit, e dealtfel punctul lui slab. Dar ce e cu elevul acesta al preotului?

— O, multe lucruri sunt de spus.

— Ai putea atunci să spui ce fel de lucruri. Vreau să le aflu și eu.

— Era vorba despre tinerețea elevului – despre tinerețea lui dintâi. Despre avariția, nerecunoștința, capriciile lui, despre lipsa lui de consecvență. Ce elev rău a mai fost, *Monsieur!* — atât de nerecunoscător, de lipsit de inimă, de lipsit de noblețe, de neiertător!

— *Et puis?*¹ spuse, scoțându-și o țigară.

— *Et puis*, continuai eu – a trecut prin niște nefericiri pentru care nu merită mila, le-a trăit într-un spirit pentru care nu merită să fie admirat, a îndurat relele altora fără să arate niciun pic de milă și, în cele din urmă, a purces la răzburarea necreștinească de a îngrămădi cărbuni aprinși pe capul dușmanului său.

— Nu mi-ai spus încă totul, observă el.

— Aproape totul, cred. Am indicat titlurile capitolului din

¹ Și pe urmă?

povestirea părintelui Silas.

— Ai uitat unul - cel în care se vorbea despre lipsa de dragoste a elevului - despre inima lui aspra, rece, moartă.

— E adevărat, îmi amintesc acum. Părintele Silas mi-a spus că-și socotește vocația aproape ca pe aceea a unui preot - că-și consideră viața aproape consacrată.

— De ce legături sau îndatoriri?

— De legăturile față de un anume trecut și de operele de binefacere din prezent.

— Știi atunci întreaga situație?

— I-am spus tocmai domnului profesor tot ceea ce mi s-a spus și mie.

Trecură câteva minute de îngândurare.

— Acum, *Mademoiselle* Lucy, privește-mă în ochi și, cu sinceritatea pe care cred că nu o nesocotești cu bunăștiință niciodată, răspunde-mi la o întrebare. Ridică-ți ochii, privește-mă bine în ochi. Nu șovăi, să nu-ți fie teamă, să ai încredere în mine - sunt un om în care poți avea încredere.

Mi-am ridicat ochii.

— Cunoscându-mă bine de tot acum - cu toate antecedentele, toate răspunderile mele -, cunoscându-mi de multă vreme defectele, mai putem dumneata și cu mine să mai fim încă prieteni?

— Dacă domnul profesor dorește să aibă în mine un prieten, aș fi fericită să am și eu un prieten în dânsul.

— Dar prieteni apropiați, vreau să spun - intimi și adevărați - înrudiți în toate, mai puțin în legăturile de sânge? Ar vrea domnișoara Lucy să fie sora unui om foarte sărac, înlănțuit, apăsător, prins în tot soiul de obligații?

Nu mă simțeam în stare să-i răspund în cuvinte, dar cu toate acestea cred că i-am răspuns. Mi-a luat mâna, care s-a simțit dintr-o dată mângâiată în adăpostul palmelor lui. Prietenia lui nu era o binefacere îndoielnică, șovăitoare - o nădejde înghețată, îndepărtată - un sentiment atât de firav încât n-ar fi putut îndura atingerea cu un singur deget. Eu simțeam dintr-o dată (sau mi se părea că simt) sprijinul lui ca pe al unei stânci neclintite.

— Când vorbesc despre prietenie, vreau să înțeleg o

prietenie adevărată, repetă ei accentuând bine vorbele.

Și aproape că nu-mi venea să cred că vreodată cuvinte atât de grave îmi binecuvântaseră urechile. Abia îmi venea să cred în expresia plină de bunătate și îngrijorare a chipului său. Dacă își dorea cu adevărat încrederea și respectul meu, și dorea cu adevărat să mi le ofere pe ale lui, mie mi se părea că viața nu mi-ar fi putut oferi nimic mai mult și mai bun. Într-o asemenea împrejurare ajungeam bună și puternică, într-o singură clipă fusesem făcută fericită cu totul. Pentru a întări faptul acesta și pentru a-l pecetlui, îl întrebai:

— Vorbești chiar serios, *Monsieur*? Crezi oare cu adevărat că ai nevoie de mine și poți să te interesezi de mine ca de o soră?

— Sigur că da, sigur că da, spuse el, un om singuratic ca mine, care n-are soră, nu poate decât să fie foarte fericit să găsească în inima unei femei afecțiunea pură a unei surori.

— Și mă pot bizui eu oare pe respectul dumitale, domnule? Pot să-ți vorbesc ori de câte ori am să simt înclinarea s-o fac?

— Mica mea surioară trebuie să facă încercarea când crede ea mai bine, spuse. Promisiuni n-am să-i fac. Ea trebuie să-l încerce și să-l pună la încercare pe morocănosul de frate-su până-l aduce acolo unde vrea să-l aducă. În fond, el nu e un om chiar atât de greu de mulat în unele mâini.

În vreme ce-mi vorbea astfel, glasul său, lumina care-i scălda ochii, acum plini de afecțiune, îmi făceau o plăcere cum, eram cu totul încredințată, nu mai cunoscusem niciodată. Nu-i mai invidiam acum nici unei fete iubitul, nici unei mirese mirele, nici unei soațe bărbatul. Eram mulțumită cu acest prieten care mi se oferise de bună voie, din inimă. Dacă avea să se dovedească demn de încredere, și părea să fie în toate privințele, ce aș mai fi putut pretinde, dincolo de prietenia sa? Dar dacă toate aveau să se risipească asemenea unui vis - așa cum se mai întâmplase odată?

— *Qu'est-ce donc?* Ce e? spuse, atunci când gândul

acesta își făcu simțită apăsarea pe inima mea și-mi umbri chipul. Îi spusei, și după o pauză de o clipă, cu un surâs gânditor, el îmi povesti cum o teamă asemănătoare – ca eu să nu ajung să mă plictisesc de el, un om cu dispoziții atât de schimbătoare și capricioase – îi bântuise mintea de mai multe zile, de mai multe luni.

Auzindu-l, un curaj plin de încredere mă învioră. Am îndrăznit să-i spun câteva vorbe de asigurare în privința aceasta. Aceste vorbe nu numai că le primi pe dată, dar mi se și ceru cu toată stăruința să le repet. Eram acum fericită cu totul – ciudat de fericită – că-i pot reda siguranța, mulțumirea, liniștea. Ieri încă, n-aș fi crezut că pământul poate cuprinde și viața poate oferi clipe ca acestea câteva pe care le trăiam acum. De nenumărate ori fusesem sortită să privesc cum suferința, pe care o știam atât de bine, se strânge în juru-mi tot mai aproape, dar să văd fericirea, în care nu mai nădăjduiam, că prinde formă și devine tot mai reală pe măsură ce treceau clipele, era într-adevăr o experiență nouă pentru mine.

— Lucy, spuse *Monsieur* Paul cu vocea scăzută și încă ținându-mi mâna între ale lui, ai văzut acolo un tablou, în cămăruța cea mică din casa cea veche?

— Am văzut. Un portret pictat pe un panel.

— Portretul unei călugărite?

— Da.

— Ai auzit povestea ei?

— Da.

— Îți mai amintești ce am văzut în noaptea aceea sub boltă?

— N-am să uit niciodată.

— Nu faci nicio legătură între aceste două lucruri, ți se pare că ar fi o nebunie?

— M-am gândit la apariția aceea când am văzut portretul. Spusei, și era chiar adevărul.

— Nu te-ai gândit, și nici nu vrei să te gândești, continuă el, că o sfântă din ceruri s-ar mai tulbura cu gândul la rivalitățile de pe pământ? Protestanții sunt rareori superstițioși. Fantezii din acestea morbide nu prea te

bântuie?

— Nu știu ce să gândesc despre lucrurile astea, însă cred că o explicație cu totul naturală a acestor taine aparente ni se va oferi într-o bună zi.

— Fără îndoială, fără îndoială. Pe lângă aceasta, nici o femeie cumsecade în viață și, cu atât mai puțin, un spirit pur din lumea celor fericiți, n-ar vrea să tulbure o prietenie ca a noastră – *n'est-il pas vrai?*¹

Înainte de a-i fi putut răspunde, Fifine Beck își făcu apariția între noi, precipitată și trandafirie la față, strigând că era nevoie de mine. Maică-sa se ducea în oraș să viziteze o familie de englezi care ceruseră detalii despre școala ei și era nevoie de serviciile mele ca interpretă. Întreruperea conversației noastre nu era cu totul nelalocul ei. Chiar dacă răul e totdeauna de ajuns oricât ar dura, și binele care mi se oferise în ceasul acela trebuia să-mi ajungă. Însă tare aș fi vrut să-l mai întreb pe *Monsieur* Paul dacă acele „închipuiri morbide” împotriva cărora ținuse să mă prevină nu-i bântuiau lui în primul rând mintea.

36

MĂRUL DISCORDIEI

ÎN AFARA DE MAMA FIFINEI BECK, mai exista o putere care avea un cuvânt de spus înainte ca pactul de prietenie dintre *Monsieur* Paul și mine să-și vadă ratificarea deplină. Eram sub supravegherea unui ochi neadormit: biserica romană își pândea geloasă fiul prin acea ferestruică mistică în fața căreia eu însămi îngenuncheasem odată și spre care *Monsieur* Emanuel însuși se îndrepta aproape lună după lună – gemulețul lunecător al confesionalului.

— Dar de ce erai atât de bucuroasă să fii prietena lui *Monsieur* Paul? se poate întreba cititorul. Nu-ți era el de

¹ Nu-i așa?

multă vreme prieten? Nu-ți dăduse dovezi după dovezi de o anumită parțialitate față de tine în simțămintele sale?

Așa era, cu toate acestea îmi făcea plăcere să-l aud spunând cu atâta gravitate că este prietenul meu apropiat, adevărat. Îmi plăceau îndoielile lui izvorâte din modestie, respectul său amestecat cu tandrețe, încrederea aceea a lui care-și căuta atât de serioasă împăcarea și care era atât de recunoscătoare când și-o vedea făgăduită. Mă numise „surioara” lui. Era bine astfel. Da, putea să mă numească oricum dorea, atâta vreme cât avea încredere în mine. Eram doritoare să-i fiu soră, cu condiția ca să nu mă invite mai târziu să păstrez o asemenea relație față de vreo viitoare soție a lui. Dar, tacit dedicat celibatului cum părea să fie el, nu părea să existe primejdia să se ajungă acolo.

O mare parte din noaptea care urmă m-am gândit la întrevvedereea aceasta. Am așteptat cu nerăbdare să se facă ziuă, și apoi am pândit clopoțelul sunând deșteptarea, și, după ce m-am sculat și m-am îmbrăcat, rugăciunile și micul dejun mi s-au părut că urmează mult prea încet, și că toate ceasurile sunt nefiresc de lungi până când se ajunge în sfârșit la cel care avea să-mi aducă lecția de literatură. Dorința mea era să ajung să pricep mai bine, mai în adânc, această alianță fraternă dintre noi, să observ în ce măsură rolul de frate avea să-i modifice comportarea atunci când aveam să ne întâlnim iarăși, să discern în ce măsură eu însămi aveam să-mi văd modificate simțămintele de rolul de soră, să constat dacă aveam să fiu în stare să profit de curajul unei surori și el să dea dovadă de sinceritatea unui frate.

El veni. Viața este astfel făcută încât evenimentul în sine nu reușește, nu poate, nu vrea să se dovedească deopotrivă cu așteptarea lui. Ziua întreagă nu-mi adresă cuvântul. Lecția lui se desfășură mai liniștit decât de obicei, cu mai multă blândețe și cu mai multă gravitate. Se purtă părintește cu elevele sale, însă față de mine nu se arată ca un frate. Înainte de a-l vedea părăsind clasa, mă așteptam la un surâs din partea lui, dacă nu la cuvinte: nu primii niciuna, nici alta. Spre mine aruncă doar un semn din cap -

grăbit, timid.

Distanțarea aceasta, încercam să mă conving, este întâmplătoare – e involuntară din partea lui. Puțină răbdare, și are să se risipească. Nu se risipi însă, continuă timp de zile întregi, spori chiar. Îmi stăpânii surpriza, și îmi înfrânai cum am putut mai bine orice alte simțăminte care ar fi fost gata să ia naștere din dezamăgirea mea.

Avusesem dreptate să-l întreb atunci când îmi oferise pactul acesta de frăție: pot îndrăzni să am încredere în dumneata? Și poate că avusesse dreptate și el, cunoscându-se atât de bine, să se abțină de la orice promisiune. E adevărat că mă poftise să fac încercarea – să-l pun pe el la încercare. Frumos îndemn! Era ca și cum mi-ar fi acordat un privilegiu de care n-aveam să mă bucur niciodată. Vor fi existând poate femei care să se folosească de așa ceva. Dar nimic în puterile și instinctele mele nu mă îndreptăța să mă număr și eu printre ele. Lăsată de capul meu eram pasivă, inertă, odată respinsă preferam să mă retrag, iar dacă eram uitată – buzele mele n-aveau să murmure niciodată vreo vorbă spre a mă face amintită și nici ochii mei nu i-ar fi adresat vreo privire să-i amintească. Se părea că undeva în credințele mele se strecurase o greșeală, și așteptam acum ca timpul să-mi arate unde era această greșeală.

Însă avea să vină ziua când, ca de obicei, el avea să-mi mai dea o lecție. Exista, o dată pe săptămână, o seară pe care el mi-o dăruia mie, rezervând-o pentru a trece în revistă împreună cu mine progresele pe care le realizasem în diferitele mele discipline de studiu în cursul săptămânii și pentru a pregăti lecțiile din săptămână următoare. În asemenea prilejuri, sala în care ne opream pentru această întrevedere putea fi oricare din cele unde se aflau în clipa aceea profesoarele și celelalte eleve, sau pe undeva aproape de ele, adesea în sala clasei a doua, unde era mai ușor să ne alegem un colțisor mai liniștit, mai retras, atunci când elevele de peste zi plecaseră deja și cele câteva interne erau strânse în jurul estradei și catedrei.

În seara stabilită pentru asemenea discuție cu el, auzind

clopoțelul că sună ceasul obișnuit al întâlnirii noastre, îmi strânsei cărțile și caietele, pana și cerneala și căutai un loc în sala cea mare.

Nu era nimeni în sală și încăperea era cufundată în umbra adâncă, răcoroasă a înserării. Prin ușa deschisă se mai vedea sala pătrată de trecere plină acum de lumină, de eleve, peste chipurile căroră mai aurea încă soarele amurgind. Răsfrângerea roșiatică a soarelui mai era atât de puternică încât nuanțele tapetelor și diferitele culori ale rochiilor păreau să se contopească într-o licărire caldă, vie. Fetele erau așezate în bănci, lucrând sau repetându-și lecțiile. În mijlocul cercului pe care îl formau se afla *Monsieur* Emanuel, discutând ceva, plin de bună dispoziție, cu o profesoară. Paltonul său negru, părul său ca de jad, erau spulberate cu o răsfrângere stacojie, fața sa de spaniol, când și-o întoarse o clipă încoace răspunse sărutului însuflețit al soarelui cu un surâs la fel de însuflețit. M-am așezat într-una din bănci.

Portocalii și alte câteva plante, înflorite acum, erau și ele scăldate de revărsarea aceasta zâmbitoare de lumină. Ziua întreagă stătuseră în soare și acum era limpede că aveau nevoie să fie stropite. Lui *Monsieur* Emanuel îi plăcea uneori să se ocupe de grădină, îi plăcea să îngrijească de plante și de flori. Mă gândisem adesea că lucrul cu sapa sau cu stropitoarea printre boschete îi liniștea probabil nervii, ca o recreere la care recurgea deseori. Acum chiar privea către portocali, către mușcate și către uriașii cactuși și se apucase să-i înviorizeze cu apa pe care o cerea îndelungata bătaie a soarelui. Între timp, își ținea între buze prețioasa lui țigară de foi, această atât de necesară și importantă plăcere a vieții lui. Fumul ei cenușiu se încolăcea de ajuns de plăcut prin frunzișul boschetelor și în văzduhul albăstrui al serii. Acum nu le mai vorbea elevelor sau profesoarelor, ci-și adresa cuvintele pline de dragoste și mângâietoare unei cățelușe care, după câte se spunea, era proprietatea școlii întregi, dar care nu-l recunoștea decât pe el ca stăpân, arătând că ține la el mai mult decât la oricare dintre noi celelalte. Era o făptură delicată, mătăsoasă,

iubitoare și simpatică, care tropăia acum în jurul lui, privind cu ochi expresivi, plini de iubire, în sus spre chipul lui, și ori de câte ori el lăsa să-i cadă boneta sau vreo batistă —cum îi plăcea să facă adesea ca să se joace cu ea – se chircea alături cu aerul unui leu în miniatură pus acolo de pază în preajma unui stindard regesc.

Erau multe plante și flori acolo în glastre, și cum grădinarul acesta, care se apucase de bunăvoie de treabă, își aducea singur apa de la puțul din curtea de dincolo, treaba lui dură de ajuns de multă vreme. Orologiul cel mare al școlii ticăia minutele grăbit parcă. Mai bătu o oră. Sala pătrată de trecere și grupul de tinere de acolo își pierdură înfățișarea purpurie în care-i scăldase razele soarelui în amurg. Se făcea întuneric. Vedeam bine că lecția mea avea să fie în seara aceea foarte scurtă, însă portocalii, cactușii, cameliile – toate păreau să fi fost acum bine îngrijite. Avea să vină și rândul meu?

Dar vai! în grădină mai erau încă și alte plante favorite de care trebuia să se ocupe – niște boschete de trandafiri îndrăgite, anume flori mai altfel decât celelalte, și auzeam lătratul vesel al micuței Sylvie urmărind paltonul care se retrăgea tot mai departe pe alei. Îmi pusei deoparte unele din cărțile pe care le luasem cu mine, nu mai aveam nevoie de toate. Ședeam mai departe în banca mea, gânditoare, așteptând, suferind fără să vreau de invazia tot mai adâncă a umbrelor serii.

Sylvie, gudurându-se bucuroasă, apăru iarăși, anunțând întoarcerea paltonului cel negru mult așteptat. Stropitoarea fu lăsată la locul ei alături de puț, își îndeplinise treaba, ce bucuroasă eram! *Monsieur* se spală apoi pe mâini într-un mic bazin de piatră. Nu mai era vreme de lecție acum, curând avea să sune clopoțelul pentru rugăciunea de seară. Dar măcar aveam să ne vedem, să stăm de vorbă, o să am prilejul de a desprinde din privirile lui taina reținerii sale din ultimele zile. Termină să se spele, își îndreptă trupul, își potrivea apoi fără grabă manșetele privind către cornul lunii timpurii, înălțându-se palid pe cerul de opal și scânteind stins peste clopotnița bisericii Sfântul Ioan Botezătorul.

Sylvie privea și ea gânditoare luna, tăcerea ei o irita, schelălăia sărind spre ea să-i sfâșie această liniște. El își coborî privirea către cățelușă.

— *Petite exigeante*¹, spuse. Nu vrei să te vezi uitată mei măcar o clipă, se pare.

Se aplecă, o luă în brațe și porni cu ea prin grădină la mai puțin de un metru de șirul ferestrelor în spatele cărora sedeam eu. Mergea alene, mângâind cățelușa și șoptindu-i cuvinte de alintare cu o voce plină de tandrețe. Ajuns la treptele de la intrare se opri, mai privi o dată spre lună, spre catedrala cenușie, peste turnurile și acoperișurile care se pierdeau în depărtare în marea albastră a ceții vespérale. Respiră adânc aerul limpede al înserării și mângâie cu privirea florile deschise în grădină. Deodată se întoarse spre clădirea școlii, o rază pătrunzătoare din ochii săi alunecă peste fațada albă a sălilor de clasă, peste șirul ferestrelor. Îmi vine să cred că se înclină ușor, dacă o făcu, nu avui vreme să-i răspund la această politețe. Într-o clipă se făcuse nevăzut, pragul scaldat în lumina lunii se arăta palid și fără nicio umbră în fața ușilor închise.

Strângându-mi în brațe toate obiectele, care fuseseră până atunci răspândite pe pupitru în fața mea, dusei toate ustensilele acestea de învățătură, rămase în seara asta fără folosință, la locul lor în clasă. Sună clopoțelul pentru rugăciune și îi ascultai chemarea.

Ziua următoare n-avea să-l aducă în *rue Fossette*, căci programul său era rezervat în acea zi orelor de la colegiul de alături. În ce mă privește, îmi văzui de lecțiile mele, trecui și prin ceasurile dintre lecții, vedeam cum se apropie seara și mă pregăteam să-i înfrunt plictisul apăsător. Nu mă gândisem dacă ar fi fost mai rău să stau laolaltă cu colegele și elevele mele sau, dimpotrivă, să mă retrag în singurătate. În chip firesc, am ales cea de-a doua cale – dacă ar fi fost de undeva vreo speranță de liniște și mângâiere niciuna din ființele din școala asta nu era în măsură să mi-o ofere. Nu s-ar fi putut adăposti pentru mine decât sub capacul pupitrului meu, cuibărită între filele

¹ Micuță pretențioasă.

vreunei cărți, aurindu-mi vârful vreunui creion sau nuanțând cerneala strânsă în călimară. Cu inima grea îmi deschisei pupitrul, cu o mână fără viață îi răscolii încet conținutul.

Una câte una, cărțile bine știute, volumele legate sub scoarțe familiare ieșiră la lumină, doar ca să se întoarcă iarăși fără bucurie la locul lor, n-aveau niciun farmec pentru mine. Nu mă puteau mângâia. E oare ceva nou, volumașul acesta subțire în scoarțe liliachii? Nu-l mai văzusem până atunci și chiar în ziua aceea făcusem ordine prin pupitrul meu – chiar în după-amiaza aceea. Volumul acesta trebuie să fi fost adus chiar în cursul ceasului din urmă, pe când ne aflam toate la masă.

Îl deschisei. Ce era? Ce-ar fi avut să-mi spună?

Nu era nicio povestire, nici vreun poem, niciun eseu, nicio carte de istorie. Nici nu cânta în versuri, nici nu relata uscat, nici nu discuta vreo problemă. Era o operă teologică – ținea o predică, și căuta să convingă.

Îmi aplecai cu bunăvoie urechea spre ea, căci, așa micuță cum era, avea un farmec al ei și-mi reținu de la început atenția. Predica religia bisericii romane, căuta să obțină convingerea ascultătorului. Glasul acestei cărțulii viclene era un glas mios, accentele îi erau numai onctuozitate și balsamuri. Nu răzbăteau aici tunetele catolice, nici suflul viguros al nemulțumirii. Protestantul era îndemnat să se preschimbe în catolic nu atât de teama iadului hărăzit ereticilor, ci de dragul liniștei, blândeței, dragostei sfintei biserici. Departe de ea gândul de a amenința sau silui, dorința ei era să călăuzească și să câștige. Persecuții? O, Doamne, nu, în niciun caz!

Volumașul acesta numai blândețe nu se adresa celor înăspriți în viața lumească, nu era nici măcar o hrană prea puternică menită celor prea puternici. Era lapte pentru copilași, revărsarea blândă a unei iubiri de mamă aplecându-se spre cel mai firav și mai mic dintre copiii ei, menit numai și numai celor a căror minte nu poate fi câștigată decât după ce le va fi fost câștigată inima. Chemarea lui nu se adresa inteligenței, căuta să-i câștige

pe cei înclinați spre afecțiune prin afecțiunile lor, pe cei plini de dragoste prin dragostea lor însăși, nici sfântul Vincent de Paul, când își strângea orfanii în jur, nu le vorbea mai dulce.

Îmi amintesc că unul dintre argumentele cele mai puternice pentru urechile ereticilor, era faptul că acei catolici care-și pierduseră ființe scumpe la moartea lor se puteau bucura de mângâierea de nespus de a se ruga pentru a-i scoate pe acești dragi morți din ghearele purgatoriului. Autorul volumașului nu se ocupa de liniștea mai sigură a celor care în credința lor se lipsesc de purgatoriu cu totul, însă eu mă gândeam la așa ceva și, în cele din urmă, ajunsei la concluzia că această din urmă credință este mai aducătoare de mângâieri.

Cărțulia aceasta mă amuză și la urma urmelor nu-mi displăcu într-un fel care să mă supere. Era o cărticică înșelătoare, sentimentală, dar lipsită de suflet, și totuși era ceva în ea care-mi risipi mâhnirea și mă făcu să surâd. Eram înveselită de jocurile acestui pui de lup, care nu-și arăta colții și care se înfățișa înfofolit în piele de oaie maimuțărind țipetele unui mieluşel nevinovat. Părți din ea îmi aminteau de anumite pamflete de propagandă metodistă pe care le citisem odinioară în copilărie. Erau îndulcite cu aceleași urme de însuflețire și fanatism. Cel care o scrisese nu era un om rău și chiar dacă trăda toată vremea viclenia – copita spintecată a doctrinei sale – aş fi stat pe gânduri înainte să-l acuz de nesinceritate cu bună știință. Puterea lui de judecată însă avea nevoie de întărire, căci era tare firavă.

Îmi venea să surâd deci privind această revărsare de tandrețe maternă venind dinspre bătrâna doamnă din cetatea celor șapte coline, îmi venea să surâd și de propria mea lipsă de voință, ca să nu spun chiar neputința mea, de a ieși întru întimpinarea acestor lingușeli. Privind pe pagina de titlu văzui numele părintelui Silas. Pe o altă filă la început erau cu litere mici, însă scrise cu o mână fermă și bineștiută cuvintele: „De la P.C.D.E. Pentru L--y”. Și când am văzut și asta am râs de-a binelea, însă nu ca înainte.

Simțeam că mă înviorasem.

O îndoială apăsătoare mi se risipi dintr-o dată din minte și din fața ochilor, aveam dezlegarea acestei enigme. Legătura dintre aceste două nume – părintele Silas și Paul Emanuel – îmi arăta ce trebuia să înțeleg din toate acestea. Penitentul își vizitase duhovnicul, neîngăduindu-i-se să-i ascundă nimic, nu se îndurase să păstreze în inima sa vreun colțișor numai pentru sine și pentru Dumnezeu. Povestea întreagă a ultimei noastre discuții îi scăpase de pe buze, recunoscuse pactul de fraternitate dintre noi și vorbise fără îndoială despre surioara lui adoptivă. Cum ar fi putut fi aprobată de biserică o asemenea alianță, o asemenea adopțiune? Comuniune frățească cu o eretică? Mi se și părea că-l aud pe părintele Silas, anulând acest pact nelegiuit, prevenindu-l pe pupilul său împotriva primejdiilor pe care le ascundea, conjurându-l, împingându-l spre rezervă, și chiar, cu autoritatea chemării sale, și în numele și amintirea a tot ceea ce *Monsieur* Emanuel avea mai scump și mai sfânt, impunându-i să instituie purtarea aceasta nouă a cărei gheață mă pătrunsese pe mine până-n măduva oaselor.

S-ar putea ca toate acestea să nu pară niște ipoteze prea plăcute, dar prin comparație cu alte gânduri ale mele, erau chiar binevenite. Apariția unei asemenea influențe care să tulbure totul de undeva din umbră era nimic pe lângă spaima că ar fi putut fi vorba de o schimbare spontană în purtarea profesorului meu față de mine.

În seara aceea nu mai urmă un apus de soare frumos. Răsăritul ca și apusul erau acoperite de nori, nu mai era boarea încețoșării văratice, albăstrie cu nuanțe trandafirii care să îndulcească îndepărtările. O negură urâcioasă ridicându-se din mlaștini învăluia întregul Villette. În noaptea aceea stropitoarea putea să se odihnească mai departe alături de fântână căci o ploaie subțire picurase toată după-amiaza și mai bura și acum, grăbit, liniștit. Nu era timpul potrivit pentru plimbări pe aleile ude, pe sub copacii picurând de ploaie, de aceea tresării atunci când auzii lătratul Sylviei în grădină – lătratul cu care saluta

sosirea cuiva. Desigur nu putea fi cineva acolo, și cu toate acestea lătratul acesta grăbit, vesel, nu se auzea decât în prezența unei singure ființe.

Prin ușile de sticlă și pe sub bolta de dincolo puteam să privesc departe pe aleea cea retrasă, într-acolo se grăbea Sylvie, strălucind prin bura ploioasă asemenea unui trandafir alb înfioiat. Alerga înapoi și încolo, schelălăind de bucurie, sărind, hărțuind păsărelele printre boschete. Am pândit-o astfel vreo cinci minute și nu se întâmplă nimic să confirme acest semnal. M-am reîntors la cărțile mele. Lătratul Sylviei se curmă brusc. Iarăși îmi ridicai privirile. Se opri pe prea departe, agitându-și coada stufoasă, albă, cât o țineau puterile și urmărind din ochi cu toată încordarea mișcările unei sape care trebuia de zor în mâini neobosite, îl vedeam acum și pe *Monsieur* Emanuel, plecat spre pământul ud, săpând prin țărâna cleioasă în jurul tufișurilor îngreunate de ploaie, lucrând cu atâta râvnă de parcă pâinea lui cea de toate zilele ar fi trebuit să și-o câștige cu sudoarea frunții.

În felul acesta grăbit în care lucra am înțeles semnele unei dispoziții tulburi. Îl mai văzusem săpând astfel în pământul înghețat sub zăpadă în zilele cele mai reci ale iernii atunci când era frământat lăuntric de vreo emoție puternică – fie că era vorba de o neliniște nervoasă, de gânduri triste sau de reproșuri pe care ar fi avut temeiuri să și le adreseze singur. Săpa astfel ceasuri întregi, cu fruntea încruntată și dinții strânși, fără să-și ridice o singură dată capul sau să-și întredeschidă buzele.

Sylvie îl privi astfel o vreme până se plictisi. Pornind iarăși să zburde, neliniștită, înapoi și încolo, amușinând și pufăind peste tot locul, sfârși prin a mă descoperi pe mine, acolo unde mă aflam, în sala de clasă. Pe dată începu să latre la geamuri, ca și cum ar fi vrut să mă cheme să mă bucur și eu de munca neobosită a stăpânului său. Mă văzuse uneori plimbându-mă pe alei împreună cu *Monsieur* Paul și, fără îndoială, socotea că e de datoria mea să mă arăt acum lângă el, oricât ar fi fost vremea de umedă.

Făcu atâta zarvă încât în cele din urmă *Monsieur* Paul își

ridică și el privirile și, bineînțeles, văzu din ce cauză și la cine anume lătra ca cu atâta zor. Fluieră s-o cheme de la fereastră, însă asta o stârni și mai tare. Părea hotărâtă să mă vadă cum deschid ușile de sticlă. Plictisit în cele din urmă, cred, de insistențele ei, el lăsă deoparte sapa, se apropie și întredeschise ușile. Sylvie se năpusti înăuntru, impetuoasă, îmi sări în poală, proptindu-și labelle de gâtul meu, trebăluind cu nasul și limba cam cu prea multă insistență pe fața, gura, ochii mei, bătându-mi puternic cu coada pe pupitru, risipindu-mi în toate părțile cărțile și hârtiile.

Monsieur Emanuel intră în sală ca să potolească vacarmul și să caute să repare dezordinea provocată de cățelușă. După ce strânse cărțile de pe jos, o captură pe Sylvie și o cuibări sub paltonul lui, unde ea se strânse liniștită deodată, tăcută ca un șoricel, scoțându-și la iveală numai vârful boticului. Avea un bot micuț și cu expresia cât se poate de nevinovată, cu urechi lungi mătăsoase și cei mai frumoși ochi negri din lume. Ori de câte ori o vedeam, îmi răsărea în minte Paulina de Bassompierre. Cititorule, rogu-te iartă-mi această apropiere, dar ea se impune câteodată în viață.

Monsieur Paul o mângâie, vorbindu-i ca s-o liniștească. Nu era de mirare s-o vezi atât de alintată, era o făptură care cerea afecțiune prin frumusețea și vivacitatea ei.

Pe când o mângâia astfel pe cățelușă, ochii săi trecură peste cărțile și hârtiile reșezate acum pe pupitru, întârziară o clipă pe volumașul religios. Buzele i se mișcă o clipă, își stăpâni impulsul de a-mi spune ceva. Cum așa? Promisese oare că n-avea să-mi mai vorbească niciodată? Dacă așa stăteau lucrurile, atunci partea mai bună din el sfârși prin a socoti că o asemenea făgăduință ar fi fost mai bine slujită prin încălcarea decât prin respectarea ei, căci făcând un al doilea efort, îmi vorbi:

— N-ai citit încă broșura asta, presupun. N-ai găsit-o de ajuns de ispititoare?

I-am răspuns că am citit-o.

Așteptă, ca și cum ar fi dorit să mă audă exprimându-mi

o părere, chiar nepoftită. Dacă nu mi se cerea însă, eu nu eram deloc înclinată să spun ceva. Dacă era vorba de vreo concesie, dacă se cerea făcut un pas în întâmpinarea celuilalt – atunci asta era treaba atât de docilului pupil al părintelui Silas și nu a mea. Ochiul său se opri asupra mea cu blândețe, în clipa aceea în raza lui albastră era multă blândețe, era solitudine, o umbră de patetism, erau înțelesuri complexe, contradictorii, un fel de reproș risipindu-se în remușcare parcă. În clipa aceea probabil că ar fi dorit să vadă la mine vreo urmă de emoție. Însă eu nu voiam să arăt o asemenea emoție, mă stăpâneam. Dacă ar mai fi trecut o clipă însă, cred că aș fi trădat oarecare încurcătură, dacă nu mi-ar fi venit în minte să culeg câteva pene de pe pupitru și să mă apuc cu toată gravitatea să le ascut cu briceagul.

Știam bine că o asemenea atitudine avea să-i schimbe starea de spirit. Nu-i plăcuse niciodată să mă vadă cum îmi ascut penele. Briceagul meu i se părea întotdeauna tocit – mâna mea, prea neîndemânică. Tăiam prost vârfurile, stricam totul. De data aceasta mă tăiai la deget – pe jumătate cu bună știință. Dorisem însă să-l readuc în starea sa firească, să-l fac să se simtă în largul său, să-l aduc în situația în care să înceapă iar să mă cicălească.

— *Maladroite*¹ strigă el în cele din urma – uite-o cum își taie în bucăți mâinile!

O lăsă jos pe Sylvie, făcând-o să se oprească alături de boneta pe care și-o lăsă de asemenea pe dușumea și, smulgându-mi penele și briceagul dintre degete începu să le ascută el, cu precizia și iuțeala unui mecanism. Îmi plăcuse oare cârticica aceea? se interesă acum.

Înăbușindu-mi un căscat, am spus că nici nu-mi dădeam seama bine. Mă emoționase? Mai degrabă aș zice că m-a cam adormit.

(După o pauză) *Allons donc!*² N-avea rost să o iau pe tonul acesta când stam de vorbă cu el. Oricât eram de rea – și nici n-ar fi știut de unde să înceapă dacă ar fi trebuit să-

¹ Ce stângace!

² Haide, haide!

mi înșire pe nerăsuflăte toate păcatele mele - Dumnezeu și natura mă înzestraseră cu „*trop de sensibilité et de sympathie*”¹ ca să nu fiu profund emoționată de un apel atât de profund.

— Da, ce să zic! răspunsei, simțind repede cum îmi ies din fire. Ba dimpotrivă, n-am fost deloc emoționată, nici atâtă!

Și ca dovadă, scosei din buzunarul șorțului o batistă perfect uscată, încă imaculată așa cum fusese împăturită.

Ca urmare am devenit pe dată obiectul unor înșiruri de reproșuri mai mult usturătoare decât politicoase. L-am ascultat cu interes. După aceste două zile de nefirească tăcere, era mai melodios decât cea mai frumoasă muzică să-l aud pe *Monsieur* Paul certându-mă ca pe vremuri, îl ascultam și în vremea aceasta mă serveam, pe mine însămi și pe Sylvie, cu conținutul unei bomboniere care, prin darurile lui *Monsieur* Emanuel, era mereu plină cu dulciuri de ciocolată. Îi făcea plăcere să vadă cum chiar și o bagatelă care venea din mâinile lui era prețuită cum se cuvine. Ne privea, pe mine și pe cățelușă, în timp ce ne împărțeam aceste bunătăți. Își lăsă la o parte briceagul. Atingându-mi apoi mâna cu mănunchiul de pene pe care le ascuțise, spuse:

— *Dites donc, petite soeur*², vorbește-mi sincer - ce-ai gândit despre mine în zilele astea două din urmă?

Însă unei asemenea întrebări eram hotărâtă să nu-i dau nicio atenție, lucrurile la care mă făcea să mă gândesc îmi umpleau ochii de lacrimi. Am început deci s-o mângâi cu asiduitate pe Sylvie. *Monsieur* Emanuel, sprijinindu-se atunci de pupitru, se aplecă spre mine.

— M-am numit singur fratele dumitale, spuse. Nu mai știu nici eu bine ce-ți sunt - frate, prieten - n-aș putea nici eu să-ți spun. Știu bine că mă gândesc mult la dumneata - știu că-ți vreau tot binele - însă trebuie să mă stăpânesc. Ar trebui să-mi fie teamă de dumneata. Prietenii mei cei mai buni îmi spun că este aici o primejdie, și-mi șoptesc că

¹ Prea multă sensibilitate și simpatie.

² Spune-mi deci, surioară.

trebuie să mă arăt prudent.

— Bine faci că ascuți pe prietenii dumitale. Te rog chiar să fii cât se poate de prevăzător.

— E vorba de religia dumitale – de credința asta a dumitale ciudată, invulnerabilă, care te face să depinzi atâta de dumneata însăși și a cărei influență pare să te învâluie cu totul, nici eu nu știu de ce, într-o panoplie lipsită de sfințenie. Dumneata ești bună, părintele Silas știe că ești bună, și ține la dumneata, însă protestantismul acesta teribil, mândru, solemn al dumitale – aici stă primejdia. Ți se arată în priviri uneori, și alteori îți strecoară unele tonuri în voce și-ți insuflă unele gesturi care fac să mi se strângă inima. Nu ești o ființă prea demonstrativă și totuși – chiar în clipa aceasta când ai atins cărticica asta – Dumnezeu! parcă l-am văzut pe Lucifer surâzând!

— Sigur e că nu respect deloc pamfletul acesta – și atunci?

— Nu-l respecti? Dar cartea asta e însăși esența credinței, a iubirii, a milei! Mă gândeam că are să te emoționeze, mă încredeam că bunătatea ei n-ar fi putut să dea greș. Am depus-o în pupitrul dumitale odată cu o rugăciune. Trebuie într-adevăr că sunt un păcătos. Cerul nu vrea să asculte rugile, care pornesc cu toată căldura din inima mea. Disprețuiești mica mea ofrandă. Oh, *cela me fait mal!*¹

— *Monsieur*, n-o disprețuiesc, sau cel puțin prin ea nu disprețuiesc darul dumitale, *Monsieur*, stai puțin aici, ascultă-mă și pe mine. Eu nu sunt o păgână. Nu mi-e inima de piatră, nu sunt o dușmancă a creștinilor, nu sunt deloc primejdioasă, așa cum ți se spune dumitale. Nu vreau să-ți bat capul deloc cu credința mea.

— Dar ce limită există în îndrăznelile acelea sălbatice, nesocotite, ale țării, ale confesiunii dumitale? Părintele Silas m-a făcut să mă gândesc la lucruri întunecate.

Folosind cum mă pricepeam puterea convingerii, l-am făcut atunci să-mi deslușească pe jumătate aceste lucruri atât de întunecate care-i fuseseră aduse în minte de

¹ O, asta mă doare!

părintele Silas și care se reduceau la viclenele calomnii iezuite. În seara aceea, *Monsieur* Paul și cu mine am stat de vorbă cu toată seriozitatea și foarte apropiați. El a pledat, a argumentat. Eu nu eram în stare să argumentez – și aceasta s-a dovedit o limitare norocoasă. N-ar fi fost nevoie decât tocmai de o opoziție triumfătoare, logică pentru a se ajunge exact acolo unde confesorul lui ar fi vrut să-l vadă ajuns. Însă eu nu știam să vorbesc decât așa cum mă pricepeam eu, în felul în care se obișnuise *Monsieur* Paul să mă audă vorbind și în care el putea să-mi urmărească întortocherile de gândire și să-mi umple golurile, să-mi ierte bâiguierile mai stranii, pentru el nemaifiind acum stranii...

Descoperii atunci că părintele Silas (care, trebuie să repet, nu era el însuși un om rău deși se făcuse apărătorul unei cauze rele) îi stigmatizase în culori întunecate pe protestanți în general, și pe mine implicit, cu nume dintre cele mai stranii, atribuindu-le superstiții ciudate. *Monsieur* Emanuel îmi dezvălui toate acestea cu obișnuita lui candoare, căci firea lui nu cunoștea prefăcătoria, privindu-mă în timp ce-mi vorbea cu un fel de teamă blândă, solemnă, tremurând aproape la gândul că ar fi putut fi vreun adevăr în asemenea acuzații. Părintele Silas, se pare, mă urmărise cu atenție, se convinsese că frecventam pe rând, și fără să fac vreo deosebire, cele trei capele protestante din Villette – cea franceză, cea germană și cea engleză – adică, presbiteriană, luterană, episcopală. Or, asemenea libertate de gândire echivala în ochii părintelui cu o profundă indiferență – cine tolerează totul, raționa el, nu se simte atașat de nimeni. Se întâmplă însă că mă minunasem deseori în taină de cât de mărunte și neimportante erau deosebirile dintre aceste trei secte. Mă miram de unitatea și identitatea părților vitale și importante ale doctrinelor lor, nu vedeam nimic care să le împiedice ca într-o zi să se unească deși socoteam că fiecare din ele avea defecte de formă, aspecte menite să-ți stârnească confuzia...

După lunga discuție, mă părăsi mai potolit, dar totuși îngrijorat încă, cu dorința fierbinte ca, dacă eram pe o cale

greșită, cerul să se îndure să mă aducă pe cea bună. L-am auzit, exprimându-și în prag murmurătoarea rugă către „*Marie, Reine du ciel*”¹ cu adâncă aspirație ca nădejdea lui să se dovedească în cele din urmă că e și a mea.

Ciudat! Eu, în ce mă privește, nu aveam deloc o asemenea năzuință fierbinte de a-l abate pe el de la credința strămoșilor lui. Socoteam catolicismul greșit, ca adorând o mare imagine alcătuită din aur și lut, însă mi se părea că acest om hrănea elementele cele mai pure ale credinței sale cu o nevinovăție a inimii pe care fără îndoială că Dumnezeuul lui ar trebui s-o iubească.

Conversația la care m-am referit aici a avut loc între ceasurile opt și nouă seara într-o sală de clasă din liniștita *rue Fossette*, cu ferestrele spre o grădină închisă între ziduri. Probabil că la același ceas, sau la unul ceva mai târziu. În seara următoare, ecourile ei, reculese într-o ascultare plină de religios respect au fost suflate cuvânt cu cuvânt într-o ureche atentă, la ferăstruica unui confesional în bătrâna biserică a regilor magi. Urmă de aici că părintele Silas îi făcu o vizită doamnei Beck și, împins de nu știu nici eu ce amestec de motive, o convinse să-i permită să-și asume el pentru o vreme îndrumarea spirituală a tinerei englezoaice.

Am fost deci supusă unui adevărat curs – adică făcută să arunc câte o privire asupra cărților pe care mi le împrumuta el. Erau prea depărtate de felul meu de a fi pentru a putea constitui obiectul unei lecturi amănunțite, sau al adnotărilor, învățării pe dinafară sau mistuirii lor cum trebuie...

Pe urmă părintele Silas îmi arată partea cea mai frumoasă a bisericii romane, operele ei de binefacere și mă invită să judec pomul după roadele sale.

Ca răspuns, am crezut că trebuie să-i spun că simt și afirm că aceste opere frumoase nu erau roadele bisericii din Roma, ele nu erau altceva decât florile ei abundente e drept, doar o făgăduință frumoasă pe care o făcea ea lumii. Florile acestea odată dând în roadă nu aveau gustul milei,

¹ Sfântă Maria, regina cerurilor.

mărul deplin format era doar al ignoranței, al înjosirii, al bigotismului. Din nefericirile și afecțiunile omenești se făureau lanțurile servituții lor. Sărăcia era hrănită și învestmântată, și i se oferea adăpost, pentru a o înlănțui apoi prin obligații de „biserică”. Orfanii erau crescuți și li se dăruia învățătură pentru ca să poată crește în „sânul bisericii”, boala primea îngrijiri pentru ca cei bolnavi să poată muri după formulele și în rânduile „bisericii”, iar bărbații erau apăsați, femeile sacrificate în chip criminal și lumea pe care Domnul o crease frumoasă pentru binele creaturilor sale era altfel orânduită și silită să ridice o cruce, monstruoasă în apăsătoare și otrăvită ei greutate pentru ca totul și toate să slujească Roma, să-i dovedească ei sfințenia, să-i confirme ei puterea și să răspândească pretutindeni domnia tiranică a „bisericii”. Pentru binele omului se făcea prea puțin, pentru slava Domnului și mai puțin. O mie de drumuri erau deschise în suferință cu sudoarea de sânge și cu risipe de vieți. Munții erau spărți și stâncile sfărâmate la temelii – și toate pentru ce? Pentru ca o anume preoție să poată păși înainte, tot mai sus spre înălțimi stăpânitoare, unde să instaleze în cele din urmă sceptrul „mamei biserici”.

Părintele Silas mă duse pe la biserici în împrejurări din cele mai solemne – în zile de sărbătoare și de solemnitate, mă puse față în față cu ritualul și ceremonialul papistaș.

Mulți oameni – bărbați și femei – fără îndoială superiori mie într-o mie de feluri, au socotit asemenea momente impresionante, au declarat că, chiar dacă rațiunea lor protestează, imaginația le-a fost subjugată. Eu nu pot spune însă la fel. Nici procesiunile solemne, nici mesa, nici torțele înalte, nici cădelnițele legănătoare, nici pompa eclesiastică, nici juvaierurile celeste nu mi-au atins imaginația. Tot ce am văzut mi s-a părut țișător, negrandios, grosolan materialist – nu poetic în spiritualitate.

Aceasta nu i-am mai spus-o părintelui Silas. Era un om bătrân, părea un om venerabil – după fiecare experiență nereușită, după fiecare dezamăgire repetată, rămăsese plin

de blândețe față de mine, și nu mă simțeam ispitită să-i rănesc sentimentele. Însă în seara unei anume zile când fusesem chemată în balconul unei case impunătoare să privesc o procesiune uriașă, amestecată, a bisericii și armatei – preoții cu relicvele, și soldații cu armele lor, un episcop bătrân și obez, îmbrăcat în odăjdii și danteluri, semănând parcă cu o momâie cenușie în penaj țipător de păsări și cu o ceată de fete tinere găsite și fantastic împodobite cu flori – atunci îi spusei lui *Monsieur* Paul în cele din urmă ce gândeam.

— Nu mi-a plăcut — îi spusei. Nu respect asemenea ceremonii, aș dori să nu mai asist la așa ceva.

Și, ușurându-mi conștiința prin această mărturisire, am fost atunci în stare să merg mai departe și, vorbind mai fluent și mai limpede decât îmi era obiceiul, să-i arăt că mă hotărâsem să-mi păstrez credința reformată. Cu cât vedeam mai multe despre papistași cu atât mai strâns mă simțeam legată de protestanți. Fără îndoială că erau erori în oricare dintre biserici, însă acum văzusem, prin contrast, câtă severă puritate era în a mea, în comparație cu cea a cărei față pictată și prefăcuta fusese dezvăluită pentru ca eu s-o admir. Îi spusei că noi păstrăm mai puține formalități între noi înșine și Dumnezeu, nereținând, poate, decât însăși firea omenească în măsura în care este ea necesară pentru o observație potrivită. I-am mărturisit că nu puteam să privesc florile și poleiala, lumânările de ceară și broderiile, în acele clipe și în acele împrejurări când ar fi trebuit să nu am alt gând decât cum să-mi înalț văzul spiritual doar către Cel al cărui sălaș este Nesfârșirea și a cărui Ființă – eternitatea. Că, atunci când mă gândeam la păcat și la suferință, la corupția pământească, depravarea morală, la adâncă durere lumească – n-aveam nicio dorință și putere să ascult preoții cântând sau clericii murmurând, că atunci când referințele vieții și spaima pierzaniei mă asaltau, când nădejdea cea mai înaltă și nemăsuratele îndoieli despre viitor mi se ridicau în față, atunci strădaniile după știință, rugile într-o limbă învățată și moartă, nu făceau decât să hărțuiască și să împiedice o inimă care nu

năzuia altceva decât să-și verse lacrimile și plânsul, strigând: Doamne, îndură-te de mine, păcătosul!

Când îi vorbii astfel, abia atunci, în cele din urmă, mi-a venit într-o întâmpinare un glas de răspuns, un ecou care să-mi răspundă, atunci s-a ajuns între noi la un ton de armonie între două suflete până atunci neînțelegându-se unul pe altul.

— Orice ar spune preoții sau cei înclinați spre controverse, murmură *Monsieur* Emanuel – Dumnezeu este bun și-i iubește pe toți cei care sunt sinceri. Crede atunci în ceea ce poți să crezi, crede așa cum poți tu s-o faci... Domnul să te binecuvânteze, Lucy!

37

STRĂLUCIREA SOARELUI

PAULINA ERA POATE ÎN STARE să refuze orice corespondență cu Graham până când tatăl ei ar fi găsit de cuviință să-și dea consimțământul în privința aceasta. Însă doctorul Bretton nu era în stare ca, locuind la mai puțin de o leghe de palatul Crécy, să nu facă acolo vizite frecvente. La început, cred că cei doi îndrăgostiți și-au propus să se arate distanți unul față de altul și și-au păstrat această intenție doar în ce privește aparențele, interzicându-și orice apropiere sentimentală în public, însă în simțămintele lor au devenit în curând foarte apropiați.

Tot ce era mai bun în firea lui Graham o căuta pe Paulina – tot ce era nobil în el se trezea la viață și sporea în prezența ei. Cu admirația din trecut față de domnișoara Fanshawe cred că inteligența sa nu prea avusese de-a face, însă întreaga lui inteligență și gustul lui cel mai ales intrară acum în acțiune nestăvilite. Toate aceste însușiri, ca și celelalte înzestrări ale lui erau acum vii, dornice de hrană și mereu profitând de orice putea să le mulțumească și să le

influențeze în bine.

N-aș putea spune că Paulina l-a împins vreodată să-i vorbească despre cărți, sau dacă cu bună știință și-a propus vreodată să-l atragă spre plăcerile reflecției sau că, măcar, și-a închipuit o singură clipă că aceste calități ale minții lui ar putea fi în vreun fel perfecționate. Ea îl considera desăvârșit în toate privințele. Graham însuși a fost cel care, din pură întâmplare, i-a pomenit de o carte pe care o citea tocmai, și atunci când în răspunsul ei a răsunit o notă care se potrivea cu simțămintele lui, ceva care i-a făcut lui plăcere, a continuat să-i vorbească, mai mult și poate mai bine decât o făcuse până atunci despre asemenea subiecte. Ea îl asculta încântată și-i răspundea cu însuflețire. În fiecare răspuns al ei, Graham percepea o muzică tot mai plăcută, tot mai potrivită gustului lui. În fiecare găsea câte un accent sugestiv, convingător, magic deschizându-i câte o comoară lăuntrică pe care nici n-o bănuise înainte, care-i arăta că există puteri neștiute în mintea lui însuși, și – ceea ce era și mai bine – o bunătate latentă așteptând în inima lui. Fiecare din ei era fermecat de felul în care-i vorbea celălalt. Glasul, pronunția, expresia erau nespuse de plăcute pentru celălalt, fiecare din ei se îmbăta de vioiciunea minții celuilalt, își ghiceau unul altuia înțelesul cu o promptitudine nebănuită, gândurile li se potriveau ca niște perle cu grijă alese una alături de cealaltă. Graham avea multă bună dispoziție în firea sa, Paulina nu avea în prea mare măsură o asemenea vioiciune firească – dacă nu era stimulată, înclina mai degrabă să rămână gânditoare și tăcută – însă acum se arăta veselă ca o păsărică. În prezența binefăcătoare a iubitului, strălucea ca o lumină blândă, limpede. Cât de frumoasă era acum, fericită, nu găsesc cuvinte să spun, însă de fiecare dată când o vedeam mă minunam sincer. Cât despre acea blândă răceală, rezerva care o împresura din totdeauna – unde era acum? O, Graham n-o răbda prea mult, avea prin prezența lui o influență binefăcătoare care-i risipea sfielnicele restricții ce și le impusese ea însăși.

Acum vorbeau amândoi despre zilele de demult de la

Bretton. Poate la început pe ocolite și mai rar, cu un fel de sfială surâzătoare, apoi cu tot mai multă candoare și cu încredere. Graham își crease singur prilejul de a fi el însuși mai bun, un prilej pe care pe mine nu mă lăsase să i-l ofer. Ajunsesse acum să nu mai depindă de ajutorul celui alt, ajutor pe care pe vremuri sfioasa Lucy îl refuzase. Toate amintirile lui despre „micuța Polly” își găseau expresia cuvenită în tonul său tandru, pe buzele lui frumoase și bune, cu mult mai pline de ecouri decât dacă ar fi repetat asemenea accente auzite – de le-ar fi auzit — de la mine.

De multe ori, când rămâneam singure, Paulina îmi spunea cât de minunat și de straniu i se părea să descopere bogăția și exactitatea amintirii lui despre asemenea lucruri privind trecutul. Cum, el stând și privind-o, amintirile păreau să se trezească deodată nestăpânite în mintea lui. Îi aducea aminte că odată îi luase capul în brațele ei, îi mângâiasse buclele leonine și strigase: „Graham, ce mult țin eu la tine!”. Îi povestea cum își trăgea scăunelul alături de el și se cocoța pe el ca să ajungă să i se suie pe genunchi. Și în ziua de azi, spunea, își mai amintea de senzația mâinilor ei mici mângâindu-i obrazul, sau îngropându-se în coama lui deasă. Își amintea de atingerea degetului ei micuț, așa cum îl așeza tremurător, curios, în gropița din bărbia lui, vorbirea ei peltică, felul în care ea îi vorbea despre „gropisa” lui, și cum ea îi căuta apoi ochii și îl întreba de ce erau atât de pătrunzători, și-i spunea că are „o față drăgălașă, nu-știu-cum, mult mai frumoasă, mult mai nu-știu-cum și decât a mamei și decât a lui Lucy Snowe!”.

— Ce copil eram – remarca acum Paulina. Mă minunez cum de îndrăzneam să fiu atât de deschisă. Acum el mi se pare sfânt, buclele lui îmi sunt inaccesibile, și, Lucy, simt un fel de spaimă când mă uit la bărbia lui fermă, ca de marmură, la trăsăturile lui atât de drepte, grecești. Se spune că femeile sunt frumoase, Lucy. El nu e deloc ca o femeie, așa că îmi închipui că nu e frumos, dar atunci cum e? Îl văd și alții așa cum îl văd eu? Tu îl admiri?

— Am să-ți spun ce fac eu, Paulina – i-am răspuns odată

la nenumăratele ei întrebări. Eu nici nu-l văd niciodată. L-am privit de două sau trei ori, asta acum un an, înainte ca el să mă recunoască, și pe urmă mi-am închis ochii, și chiar dacă mi-ar mai trece prin fața ochilor de zece ori între apusul și răsăritul soarelui altfel decât în amintire, aproape că n-aș ști să spun ce înfățișare a luat.

— Lucy, ce vrei tu să spui? mă întrebă ea, ținându-și respirația.

— Vreau să spun că prețuiesc puterea văzului, și că mă tem să rămân oarbă.

Era mai bine să-i răspund energic o dată și să-i amuțesc pentru totdeauna confidențele ei tandre, pătimișe care cădeau de pe buzele ei ca mierea cea dulce și care uneori picurau în urechile mele ca plumbul topit. De atunci, față de mine, nu mai comentă în niciun fel frumusețea iubitului ei. Însă despre el voia mereu să vorbească, uneori cu sfială, în cuvinte scurte, liniștite, uneori cu muzicalități de cântec și cu un ton care era amețitor pentru ea ca o muzică, dar care pe mine mă iritau și mă făceau să sufăr. Atunci știu că-i adresam priviri și cuvinte grave, însă fericirea fără nori îi orbea vederea de obicei atât de lucidă și nu făcea altceva decât să o creadă pe Lucy o capricioasă.

— Ce spartană ești! Ce mândră ești, Lucy! spunea, surâzându-mi. Graham spune că tu ești femeiușca cea mai capricioasă, cea mai ciudată din câte știe el, dar cu toate astea ești grozavă. Amândoi așa te vedem.

— Nici voi nu știți cum mă vedeți, spuneam eu. Te rog să mă luați cât mai puțin cu putință ca subiect al conversațiilor și gândurilor voastre. Eu am viața mea, diferită de a voastră.

— Dar viața noastră, Lucy, e atât de frumoasă, sau așa are să fie de acum încolo, și tu ai s-o împarți cu noi!

— Eu n-am să împart viața nici cu un bărbat, nici cu vreo femeie de pe lumea asta, așa cum înțelegi tu să împarți viața cu cineva. Cred poate și eu că am un prieten al meu, dar sigură nu sunt și, până când am să fiu sigură de asta, am să trăiesc singuratică.

— Însă singurătatea înseamnă tristețe.

— Da, este tristețe. Viața, însă, are lucruri și mai triste decât asta. Mai adâncă decât melancolia este durerea inimii frânte.

— Lucy, stau și mă întreb dacă are să fie vreodată cineva care să te înțeleagă pe tine așa cum trebuie.

Există la îndrăgostiți o anume vanitate a egoismului, doresc cu tot dinadinsul să aibă martori pentru fericirea lor, oricât i-ar costa asta pe martorii aceștia. Paulina îi interzisese să-i scrie și cu toate acestea doctorul Bretton îi scria. Ea se hotărâse să nu întrețină corespondență cu el și cu toate acestea îi răspundea, fie și numai ca să-l certe. Îmi arăta și mie aceste scrisori, cu un fel de încântare copilărească și, cu ceva din capriciile imperioase ale unei moștenitoare bogate, mă silea pe mine să le citesc. Când citeam scrisorile lui Graham nu mă mai miram de insistențele ei, și-i înțelegeam mândria - erau scrisori splendide, bărbătești și pline de iubire, modeste și pline de bucuroasă galanterie. Ale ei trebuie să-i fi părut lui deopotrivă de frumoase. Nu erau scrise ca să-i pună în lumină talentele ei, și încă și mai puțin, cred, ca să-i arate dragostea ei. Dimpotrivă, s-ar fi zis că-și luase sarcina de a-și ascunde această simțire și de a-și stăpâni iubirea. Dar cum ar fi putut scrisori cum erau ale ei să slujească unui asemenea țel? Graham îi era acum la fel de drag ca însăși viața, o atrăgea ca un magnet puternic. Asupra ei, tot ce-i spunea el, tot ce-i scria, gândea sau arăta el exercita o influență de nespus. Cu această mărturisire nemărturisită, scrisorile ei căpătau o lucire vie, caldă - le insufla o viață aparte de la salutul dintru început până la formula de despărțire.

— Cât aș vrea să știe și tata! Ce n-aș da să știe tata! Începea să murmure îngrijorată. Doresc asta, și totuși mi-e teamă, de-abia îl pot opri pe Graham să nu-i spună. Nimic nu doresc mai mult decât să văd limpezită situația asta - decât să pot vorbi cu toată sinceritatea, și totuși mi-e frică de ce-ar putea să se întâmple. Știu, sunt sigură că tata va fi foarte supărat la început; aproape mi-e frică să nu se supere pe mine, are să i se pară o treabă cât se poate de

nelalocul ei, are să fie o surpriză, o lovitură pentru el. Nici nu pot să-mi închipui ce are să spună.

Fapt e că tatăl ei, care multă vreme rămăsese calm, începea parcă acum să arate cam tulburat. Multă vreme orb în această privință, s-ar fi zis că o rază supărătoare de lumină începuse să-i tulbure vederea.

Ei nu-i spunea nimic, dar atunci când ea nu-l privea, sau poate nu se gândea la el, l-am surprins privind-o gânditor.

Într-o seară, când Paulina stătea în iatac scriindu-i, cred, lui Graham, iar eu mă afluam în bibliotecă, *Monsieur* de Bassompierre pătrunse în această încăpere și se așează. Mă pregăteam să mă retrag, el îmi ceru să rămân – cu blândețe, dar în același timp pe un ton care-mi arăta că dorea să i se dea ascultare. Își alesese un scaun în apropierea ferestrei, la oarecare depărtare de mine. Deschise acolo un pupitru, scoase ceva care semăna cu un caiet de însemnări, și în acest caiet citi cu atenție vreme de câteva minute o anume însemnare.

— Domnișoară Snowe, spuse apoi, lăsând la o parte caietul, știi cumva exact ce vârstă are fetița mea?

— Cam optsprezece ani, nu, domnule?

— Așa s-ar părea. Caietelelul acesta vechi îmi spune că s-a născut la 5 mai în anul 18... adică are cam optsprezece ani. E ciudat, nici eu nu mai știam câți ani are – mi-am pierdut parcă noțiunea timpului. O credeam de doisprezece-paisprezece ani –, nici eu nu știu prea bine câți anume, însă mi se părea tot un copil.

— Are cam optsprezece ani, am repetat eu. A crescut, mai înaltă de atât nu cred însă să se facă.

— Micuța mea bijuterie! spuse domnul de Bassompierre cu un glas pătrunzător, care amintea unele din accentele revenind în vocea fiicei sale.

Rămase o vreme cufundat în gânduri adânci.

— Domnul meu, nu te mâhni, i-am spus, pentru că-i înțelegeam simțămintele, oricât rămâneau de mute.

— E singura perlă pe care o am eu, spuse – și acum au să vină alții care au s-o vadă pură și de preț cum e și au s-o jinduiască.

Nu i-am răspuns nimic. Graham Bretton luase masa împreună cu noi toți în ziua aceea. Strălucise atât în conversație, cât și în înfățișare, o strălucire mândră îi înfrumusețase atunci chipul dându-i o nouă scânteiere, și o nouă fascinație spuselor lui. Sub impulsul unei mari nădejdi înflorise în întreg felul lui de a fi ceva care-ți atrăgea irezistibil atenția. Îmi vine să cred că-și propusese ca în ziua aceea să lase să se vadă care era țelul ambițiilor sale. Domnul de Bassompierre se văzuse silit, într-un anume fel, să vadă direcția acestor străduințe și să înțeleagă acest omagiu. Chiar dacă remarcă încet ce era în jurul lui, știa să judece totul logic, odată ce prindea firul lucrurilor putea urmări un întreg labirint până afla răspunsul căutat.

— Unde e ea acum? întrebă.

— E sus.

— Ce face?

— Scrie.

— Scrie, da? Primește scrisori oare?

— Nu altfel de scrisori decât cele pe care mi le poate arăta mie. Și, domnul meu, ea - ei - demult au dorit să vă vorbească, să vă ceară părerea.

— Haida-de! Ei nici nu se gândesc la mine - un bătrân tată! Eu le stau doar în drum.

— O, domnule de Bassompierre - nu spuneți asta - nu se poate! Însă trebuie să-i dați voie Paulinei să vorbească singură și doctorul Bretton, la fel, trebuie lăsat să se explice.

— E cam târziu. Mi se pare că treburile au ajuns destul de departe.

— Domnul meu, până nu vă dați dumneavoastră consimțământul nu se face nimic - decât doar că ei se iubesc.

— Decât - mă îngână el ca un ecou.

Pentru că soarta mă împuternicise cu rolul confidentei și al mediatorei, m-am simțit obligată să continuu.

— De sute de ori a fost doctorul Bretton pe punctul să vă vorbească, domnule, însă, cu tot curajul lui, se teme de dumneavoastră tare de tot.

— Are și de ce – bine face că se teme de mine. S-a atins de lucrul cel mai de preț pe care-l am eu. Dacă ar fi lăsat-o în pace, ea ar mai fi rămas un copil ani de zile încă. Așa deci. S-au logodit cumva?

— Nu se puteau logodi fără consimțământul dumneavoastră.

— E frumos din partea dumitale, domnișoară Snowe, că vorbești și gândești cu această bunăcuviință, care dintotdeauna te-a caracterizat, însă toată treaba asta e pentru mine o suferință. Fetița asta a mea era tot ce aveam pe lumea asta, altă fiică n-am și n-am nici băiat, Bretton ar fi făcut mai bine să-și caute ce iubi în altă parte. Sunt zeci de femei frumoase și bogate care, sunt convins de asta, nu l-ar respinge, el are de partea lui și frumusețea și buna purtare și relațiile. Nu s-ar fi mulțumit cu nimic altceva decât cu Polly a mea?

— Dacă el n-ar fi văzut-o niciodată pe „Polly a dumneavoastră”, poate că i-ar fi putut place altele – și poate și el ar fi fost plăcut de ele – de pildă, pe nepoata dumneavoastră, domnișoara Fanshawe.

— O, pe Ginevra i-aș fi dat-o din toată inima – dar Polly! Nu mă-mpac cu gândul să fie a lui. Nu – nu pot. El nu e deopotrivă cu ea, afirmă el acum, foarte prost dispus. În ce privință s-ar putea spune că e egalul ei? Toată lumea vorbește astăzi de avere! Eu nu sunt un avar sau un interesat, însă oamenii se gândesc la lucruri din astea – și Polly are să fie bogată.

— Da, lucrul acesta se știe, spusei eu, în Villette toată lumea o cunoaște ca pe o moștenitoare bogată.

— Așa se vorbește despre fetița mea?

— Așa, domnul meu.

El căzu într-o îngândurare adâncă. Îmi luai îndrăzneala să-i spun:

— Dar dumneavoastră, domnule, găsiți că e cineva de ajuns de bine pentru Paulina? L-ați prefera pe vreun altul doctorului Bretton? Credeți oare că un rang mai înalt sau mai multă avere ar influența în vreun fel simțămintele dumneavoastră față de un viitor ginere?

— Aici m-ai atins unde mă doare, spuse el.

— Dar priviți-i pe aristocrații din Villette, nu v-ar place unul din ei, domnule?

— Nu, niciun duce, baron sau viconte din toată adunătura asta.

— Mi s-a spus că mulți dintre aceștia se gândesc la ea, domnule, am continuat, prinzând curaj când vedeam că mai degrabă îi câștigam atenția decât îl iritam. Au să se arate alți pretendenți, deci, dacă doctorul Bretton va fi refuzat. Oriunde v-ați duce, sunt convinsă, se vor ivi pretendenți. Chiar și dacă nu ne gândim la moștenire, mie mi se pare că Paulina îi farmecă pe toți cei care dau ochii cu ea.

— Chiar? Cum așa? Fetița mea nu e socotită o frumusețe.

— Domnul meu, domnișoara de Bassompierre e foarte frumoasă.

— Prostii! — te rog, iartă-mă, domnișoară Snowe, însă cred că nu ești nepărtinitoare. Mie îmi place mult Polly, îmi place tot ce face și felul cum arată – dar eu, la urma urmei, sunt tatăl ei, și nici chiar eu nu m-am gândit niciodată la ea ca la o frumusețe. Este atrăgătoare, gingașă, interesantă – după mine. Cred că te înșeli când o socotești frumoasă.

— E o femeie care atrage, domnule, ar atrage și ar fermeca și fără avantajele pe care i le oferă averea și situația dumneavoastră.

— Averea și situația mea! Sunt astea vreo momeală pentru Graham? Dacă aș crede una ca asta...

— Doctorul Bretton cunoaște amănuntele astea foarte bine, cum puteți fi și dumneavoastră sigur, domnule de Bassompierre, și le prețuiește cum le-ar prețui orice om de lume – cum le-ați prețui și dumneavoastră înșivă, în asemenea împrejurări – însă aceste lucruri nu înseamnă pentru el momeli. El o iubește pe fiica dumneavoastră foarte mult, îi simte calitățile ei cele mai frumoase și ele îl influențează în chipul cel mai bun.

— Cum așa! Fetița mea are „calități frumoase”?

— O, domnul meu! N-ai urmărit-o deloc în seara aceea când au fost atâția oameni de seamă și învățați, invitați la

masă?

— Da, sigur, am fost impresionat și surprins de felul în care s-a înfățișat ea în seara aceea, feminitatea ei, țin minte, m-a făcut să surâd.

— Și i-ai văzut pe franțuzii aceia, atât de distinși, cum se îmbulzeau în jurul ei în salon?

— I-am văzut, dar mi-am închipuit că vor și ei să se mai distreze puțin – așa cum ai vrea să te joci nițel cu un copil mai drăgălaș.

— Domnul meu, ea s-a prezentat atunci cu toată distincția și i-am auzit pe unii dintre domnii aceia francezi spunând că e *pétrie d'esprit et de grâces*¹. Doctorul Bretton a gândit și el întocmai așa.

— Este un copil bun și scump, asta e sigur, și cred și eu ca și dumneata că are și caracter. Îmi amintesc acum — am fost odată tare bolnav. Polly m-a îngrijit, cei din jur credeau că am să mor, ea – îmi aduc aminte, se făcea tot mai puternică tot mai plină de iubire, pe măsură ce mie îmi pierneau puterile. Și, când am început să mă înzdrăvesc, ea era ca o rază de soare în camera mea de bolnav! Da, plutea în jurul fotoliului meu la fel de tăcută și de înviorătoare ca o rază de soare. Și acum – iată, vine un bărbat și mi-o cere în căsătorie! Dar eu nu vreau să mă despart de ea – spuse, și îl auzii scoțând un geamăt.

— Îi cunoașteți de mult pe doctorul și pe doamna Bretton, i-am sugerat eu. Dacă i-ați dăru-i lui mai degrabă decât altuia, ar fi ca și cum nu v-ați despărți de ea chiar de tot.

El rămase mai departe cufundat într-o îngândurare posomorâtă.

— E adevărat, o cunosc de mult pe Louisa Bretton, murmură el. Ea și cu mine suntem într-adevăr prieteni vechi, buni, era o femeie foarte simpatcă, atrăgătoare când era tânără. Îmi vorbeai de frumusețe, domnișoară Snowe! Ea era o femeie frumoasă, dacă vrei, înalta, cu trupul drept, înflorită – nu un simplu copil, un elf cum mi se pare mie Polly a mea. La optsprezece ani Louisa avea o

¹ Plină de spirit și de grație.

prestanță și o statură de prințesă. Și acum e încă o femeie atrăgătoare. Băiatul ei îi seamănă, știu că dintotdeauna am crezut asta, mi-a fost simpatic, am ținut mult la el. Și acum mă răsplătește cu tâlhăria asta! Comoara mea, micuța de ea ținea atât de mult, cu atâta dragoste adevărată la bătrânul ei tată. Acum, fără îndoială, toate acestea s-au terminat – eu nu le mai sunt decât o povară.

Ușa se deschise în clipa aceea și „micuța lui comoară” intră în încăpere. Era gătită, ca să spun așa, cu toate splendorile toaletei de seară. Însuflețirea pe care unii dintre noi o simțim câteodată la sfârșitul zilei îi făcea acum privirile și obrajii calzi deodată, o nuanță de împurpurare vărarică îi sufla acum viață pe tenul palid, buclele i se revărsau bogate și lungi pe gâtul alb ca un crin, rochia ei albă se potrivea cu ziua călduroasă de iunie. Crezându-mă singură, venise ținând în mână scrisoarea pe care tocmai o terminase – o adusese împăturită, dar nu închisă încă. Voia să mi-o dea s-o citesc. Când îl văzu pe tatăl ei, pasul ei vioi îi tremură puțin, se opri o clipă locului – roșeața din obraji i se răspândi, îi acoperi toată fața.

— Polly, spuse domnul de Bassompierre cu glasul scăzut, cu un zâmbet grav, roșești când îl vezi pe tatăl tău? Asta e un lucru nou!

— Nu roșesc – eu nu roșesc niciodată, afirmă ea, în vreme ce un alt val pornindu-i din inimă i se răspândea pe obraji. Dar credeam că ești în sufragerie și voiam să stau de vorbă cu Lucy.

— Credeai că sunt cu John Graham Bretton, îmi închipui; dar, uite, a fost chemat în oraș. Se întoarce dealtminteri curând, Polly. Poate să-ți ducă el scrisoarea la poștă, are să-l scutească pe Matthieu să mai facă o cursă – cum zice el.

— Nu am nicio scrisoare de pus la poștă, spuse ea, acum îmbufnată.

— Dar ce faci atunci cu ea? — haide, vino încoace și spune-mi și mie.

Ea păru că șovăie o clipă – și cu gândul și cu fapta — ca și cum ar fi vrut să se întrebe: să mă duc? dar în cele din urmă pași spre el.

— De când ai început tu să scrii scrisori, Polly? S-ar zice că ieri încă te mai munceai să ții pana cu amândouă mâinile când trebuia să scrii câteva cuvinte.

— Tată dragă, astea nu sunt scrisori care să fie duse la poștă în săculețul de poștă al tău. Sunt niște bilețele pe care le dau, așa, direct în mână, la unele persoane, ca să răspund la unele întrebări, să le mulțumesc pentru vreo cerere.

— Unor persoane! Asta înseamnă domnișoara Snowe, îmi închipui?

— Nu, tată, nu e Lucy.

— Cine atunci? Poate doamna Bretton?

— Nu tată, nu doamna Bretton.

— Cine, atunci, fetița mea? Spune-i adevărul lui tata.

— O, tată! strigă ea cu toată gravitatea. Am să-ți spun, am să-ți spun adevărul – adevărul întreg. Și-mi pare bine că ți-l spun, îmi pare atât de bine, deși, uite, mi-e frică.

Și tremura într-adevăr. Tulburarea crescândă, simțămintele amestecate, dar și curajul tot mai puternic puseră stăpânire pe ea.

— Nu-mi place deloc să-mi ascund gândurile și faptele de tine, tată. Mie mi-e teamă de tine și te iubesc pe tine mai mult decât oricine altcineva, în afară de Dumnezeu. Citește crisoarea asta, uită-te întâi la adresă.

I-o depuse pe genunchi. El o luă de acolo și o citi până la capăt. În vremea asta mâna îi tremura, ochii îi scânteiau.

O împături apoi la loc și o privi îndelung pe cea care o scrisese, cu o uimire ciudată, tristă, plină de iubire.

— Poți oare tu să scrii astfel – micuța care ieri încă mi se urca mie pe genunchi? Poți tu să simți asemenea lucruri?

— Tăticule, e ceva rău în ea? Te face să suferi?

— Nu e nimic rău în ea, micuța și nevinovata mea Mary, dar sufăr citind-o.

— Dar, tată dragă, ascultă-mă, tu nu trebuie niciodată să ai vreun necaz din cauza mea. Aș renunța la orice – aproape (aici se corectă singură). Mai degrabă aș muri decât să te fac pe tine nefericit în vreun fel, așa ceva ar fi o răutate prea mare. Se cutremură toată: Nu-ți place

scrisoarea asta? Vrei să n-o trimit? Vrei s-o rup în bucăți? Dacă tu-mi poruncești pe loc o voi rupe.

— Eu nu-ți poruncesc nimic.

— Dar cere-mi ceva, tată, exprimă-ți o dorință, numai nu-i face vreun rău, nu-l supăra pe Graham. Eu nu pot, nu pot deloc să îndur așa ceva. Te iubesc, tată, dar îl iubesc și pe Graham, pentru că... pentru că... mi-e cu neputință să mă împiedic să fac asta.

— Graham, tânărul acesta atât de ireproșabil, se pripește foarte tare, Polly - asta e părerea mea despre el în clipa de față. Poate că te surprinde să auzi asta, în ce mă privește, eu nu-l iubesc deloc, deloc. O, acum mulți ani am văzut în ochii acestui tânăr ceva, un lucru pe care nu-l puteam înțelege - ceva ce n-are deloc maică-sa - ceva adânc care parcă îți spunea să nu te aventurezi prea departe în omul acesta. Și acuma dintr-o dată mă văd năpădit de curentul acesta până peste cap.

— Tată dragă, nu-i adevărat - nu vorbi așa, nu te-a cuprins niciun curent, ești în siguranță aici pe mal. Poți să faci tot ceea ce dorești, puterea ta este nemărginită - poți să mă închizi într-o mănăstire, și mâine chiar îi poți frânge inima lui Graham, dacă vrei să fii atât de crud. Spune acuma, tiranule, autocratule, vrei chiar să faci așa ceva?

— Îl trimit în Siberia în exil, cu favoriții lui cu tot. Îți spun încă o dată, Polly, mie nu-mi place deloc omul acesta și mă minunez de tine că ții atâta la el.

— Tată dragă, spuse ea, știi tu oare că ești răutăcios de tot? Nu te-am văzut niciodată până acuma să arăți atât de dezagreabil, atât de nedrept, atât de răzbunător aproape. Ai acum pe față o expresie care nu ți-e deloc potrivită.

— În lături cu omul acesta! continuă domnul Home, care într-adevăr părea cât se poate de supărat și necăjit - chiar covârșit de amărăciune, - numai că, îmi închipui, dacă omul acesta ar dispărea de aici, Polly și-ar face pe loc o bocceluță și-ar alergera după el. Inima ei e cu totul cucerită - cucerită, și îndepărtată cu totul de bătrânul ei părinte.

— Tată dragă, îți spun încă o dată, e o răutate ce spui acum, e rău de tot să vorbești în felul acesta. Eu nu sunt

deloc despărțită de tine, și nicio ființă pe lume și niciun fel de înrâurire pe lumea asta nu mă poate smulge de lângă tine.

— Mărită-te, Polly! Mărită-te după favoriții ăștia roșcați. Gata, nu mai ești fata mea - du-te, fii soața lui acum!

— Favoriți roșcați! Mă minunez despre tot ce vorbești, tată! Ar trebui să te ferești de prejudecăți de felul acesta. Îmi tot spuneai odată că toți scoțienii, compatrioții tăi, sunt victimele prejudecății. Și uite cum se dovedește acum că nu se mai poate face niciun fel de deosebire între scoțienii ăștia, cu părul roșcat sau castaniu.

— Lasă-i pe scoțieni în pace, vezi-ți mai bine de treaba ta!

Rămase în picioare în fața noastră privindul lung. Ar fi vrut să se arate netulburată, neatinsă de supărarea lui. Cunoscând atât de bine firea tatălui ei, ghicindu-i puțințele slăbiciuni, se așteptase la o scenă de felul celei pe care o prilejuise acum. Nu fusese luată pe nepregătite și ar fi vrut s-o lase să treacă de la sine, ea rămânând în vremea aceasta stăpână pe reacțiile ei. Însă stăpânirea asta de sine n-o mai ajută. Deodată, ochii i se umplură de lacrimi izvorâte din inimă. Se aruncă de gâtul lui.

— N-am să te părăsesc, tată dragă, n-am să te părăsesc niciodată. Niciodată, niciodată n-am să te fac să suferi! strigă.

— Mielușelul meu, comoara mea! murmură plin de iubire, dar și cu mâhnire părintele ei. Un timp nu mai adăugă nimic, și chiar și aceste puțințe vorbe îi ieșiseră răgușite de pe buze.

Încăperea începea să se întunece. Am auzit atunci o mișcare, un pas, dincolo, afară. Gândindu-mă că s-ar fi putut să fie un slujitor care să aducă lumina, deschisei încetișor ușa ca să preîntâmpin o întrerupere prea bruscă. Însă în anticameră nu era un slujitor. Era un domn foarte înalt care-și lăsa tocmai pălăria pe o măsuță, scoțându-și fără grabă mânușile - întârziind cu bună știință, așteptând, mi se părea. Nu mă chemă, nici cu vorbele, nici cu vreun semn, însă privirea lui îmi spunea limpede: „Lucy, vino, te

rog, aici." Și, ascultătoare, mă apropiai de el.

Pe față îi înflorise un zâmbet, în vreme ce-și îndreptase privirile către mine. Nimeni în afară de el n-ar fi izbutit să exprime doar printr-un zâmbet agitația care-l însuflețea în clipele acestea.

— Domnul de Bassompierre e aici - nu-i așa? Întrebă, arătând spre bibliotecă.

— Da.

— A băgat de seamă starea în care eram eu adineauri la masă? A înțeles despre ce e vorba?

— Da, Graham.

— Atunci înseamnă că trebuie să mă înfățișez în fața judecății, și ea de asemenea?

— Domnul Home (căci când și când continuam, când vorbeam despre el, să-i spunem astfel) stă chiar acum de vorbă cu fiica lui.

— Ha! Sunt momente grele de tot, Lucy.

Era tulburat, mâna îi tremura tare, o încordare vitală (eram pe punctul să scriu mortală, însă asemenea cuvinte nu se potriveau deloc unei ființe atât de vii cum era el) îl stăpânea, îi grăbea respirația. Dar, cu toată agitația aceasta, surâsul nu-i părăsea chipul.

— E supărat tare de tot, Lucy?

— Ea îți este foarte credincioasă, Graham.

— Și ce are să se aleagă cu mine?

— Graham, trebuie să crezi că ești născut sub o stea norocoasă.

— Trebuie? Ce profetă bună ești tu! Dacă sunt încurajat astfel, ar însemna să am o inimă slabă de tot, dacă mi-aș pierde acumă cumpătul. Mă gândesc uneori că le cred pe toate femeile credincioase, Lucy. Ar trebui să le iubesc pe toate - și chiar le și iubesc. Mama mea e atât de bună, e o ființă divină, și tu chiar, ești ca oțelul de tare și știu că mă pot bizui pe tine. Nu?

— Da, Graham.

— Atunci, dă-mi mâna ta, mica mea surioară și fină. E o mână de prieten, și întotdeauna a fost așa. Și acum, să înfruntăm marea aventură. Dumnezeu să fie de partea

celor care sunt drepți. Lucy, spune și tu „Amin“.

Se întoarse, așteptând până când spusei „Amin” – ceea ce am făcut doar ca să-i fiu lui pe plac. Vechiul farmec, atunci când făcui întocmai cum îmi spunea el să fac, mă covârși iarăși. Îi doream din toată inima să izbândească, și știam că va izbândi. El era născut să fie întotdeauna învingător, așa cum alții sunt născuți să fie învinși.

— Vino cu mine! spuse, și l-am urmat, ajungând în fața domnului Home.

— Domnul meu, întrebă el, care-mi este sentința?

Tatăl îl privi. Fiica lui își ținea fața ascunsă.

— Mda, Bretton, spuse domnul Home, mi-ai răsplătit cu obișnuita plată pentru ospitalitatea mea. Te-am primit în casa mea, tu mi-ai luat ce am avut eu mai bun. Am fost întotdeauna bucuros să te văd, tu ai fost întotdeauna gata să vezi lucrul cel mai prețios pe care l-am avut eu. Mi-ai vorbit cu vorbe frumoase, și în vremea asta, n-am să spun că m-ai jefuit, dar iată eu sunt lipsit de bunul meu și ce am pierdut eu, se pare că ai câștigat tu.

— Domnul meu, de căit nu pot să mă căiesc.

— Să te căiești? Sigur că nu! Tu triumfi, acum, fără îndoială. John Graham, tu te tragi în parte dintr-o familie de scoțieni nobili și dintr-un conducător și ai o urmă de celt în felul în care arăți, vorbești și gândești. Ai mintea pătrunzătoare și fermecătoare a unui scoțian. Părul roșu (bine, bine, Polly, să-i spunem blond deschis), vorba care te farmecă, și mintea care te învăluie – toate astea-ți vin de la alții, moștenite.

— Domnul meu, eu mă simt cinstit, spuse Graham, și o roșeață mai degrabă britanică îi acoperi chipul ca o mărturie fierbinte a sincerității. Și cu toate acestea, adăugă – n-am să neg că într-o oarecare măsură mă acuzați în chip îndreptățit. În prezența dumneavoastră am hrănit dintotdeauna un gând pe care n-am avut îndrăzneala să vi-l mărturisesc. Cu adevărat v-am socotit întotdeauna drept stăpânul lucrului cel mai de preț pe care-l are lumea în ochii mei. L-am dorit, m-am străduit să-l dobândesc. Domnule, acum îl cer.

— John, ceri prea mult.

— Foarte mult, domnule. De la generozitatea domniei voastre, ca un dar pentru mine. De la simțul dumneavoastră al dreptății, ca o răsplată. Eu singur nu l-aș putea câștiga niciodată.

— Așa, așa, ia ascultați limba scoțienească! spuse domnul Home. Ridică-ți ochii, Polly! Răspunde celtului acesta cum i se cuvine, alungă-l!

Ea își ridică ochii. Aruncă, cu toată sfiala, o privire spre iubitul ei atât de frumos, atât de însuflețit. Privi apoi cu iubire către chipul brăzdat al părintelui ei.

— Tată dragă, eu vă iubesc pe amândoi, spuse ea. Pot să am grijă bine de voi amândoi. Nu e nevoie să-l alung pe Graham! El poate să stea aici cu noi, n-are să fie nicio piedică în viața noastră, continuă acum, cu simplitatea și naivitatea cu care vorbea ea câteodată și care îi făcea atât pe tatăl ei, cât și pe Graham să zâmbească. Zâmbiră și acum.

— Are să fie o piedică dintre cele mai mari pentru mine, insistă domnul Home. Eu nici nu-l vreau, Polly. E prea înalt, îmi stă în drum. Spune-i să plece de aici.

— Ai să te obișnuiești cu el, tată. Și mie mi s-a părut nefiresc de înalt la început - era ca un turn când mă întorceam să mă uit la el. Însă, dacă stau acuma să mă gândesc, nici n-aș fi vrut să fie altfel.

— Dar eu aș fi vrut cu totul altfel, Polly. Eu am o mulțime de obiecții - și-ți spun drept, pot să mă descurc de minune fără ginere. Nu i-aș cere niciodată, nici chiar omului cel mai desăvârșit din țara asta, să între într-o asemenea legătură de rudenie cu mine. Spune-i domnului acesta să plece.

— Dar îl cunoști de atâta vreme, tată, și te-ai înțeles întotdeauna atât de bine cu el.

— M-am înțeles - ce vorbă mai e și asta! Da, s-a prefăcut că-mi împărtășește părerile și gusturile. M-a lingușit și văd că avea motive. Eu zic, Polly, ca tu și cu mine să ne luăm adio de la dânsul.

— Asta numai până mâine. Haide, strânge-i mâna lui Graham, tată dragă.

— Nu, nu vreau, eu nu sunt prietenul lui. Să nu credeți c-o să mă convingeți prin lingușeli, voi doi.

— Ba deloc, îți spun, suntem cu adevărat prieteni. Graham, întinde-ți tu mâna dreaptă. Tată, dă-mi-o pe a ta. Acuma, haide, dați-vă mâna, tată nu mai fii așa țeapăn, strânge-ți degetele, lasă-te în voie, așa! Dar nu așa. Asta nu-i o strângere de mână! Tată, tu știi să strângi mâna ca un clește. Stai nițel, îi strivești oasele lui Graham – îl doare!

Într-adevăr cred că l-a durut pe Graham, căci domnul Home purta un inel masiv cu pietre prețioase care-i intrară adânc lui Graham în carne, răbindu-l până la sânge. Însă durerea îl făcu pe doctorul Bretton doar să râdă, tot astfel cum neliniștea de adineauri îl făcuse să surâdă.

— Vino cu mine în camera mea de lucru, spuse în cele din urmă domnul Home, adresându-se doctorului.

Plecară amândoi. Întrevederea dintre ei nu dură multă vreme, însă îmi închipui că se dovedi rodnică. Pretendentul trebui să îndure un adevărat examen foarte amănunțit într-o mulțime de privințe. Însă, chiar dacă uneori s-ar fi putut spune că doctorul Bretton era cam superficial în aparență și în vorbe, adevărul este că avea ceva foarte solid în sinea lui. Răspunsurile lui, după cum am aflat mai târziu, au arătat cu acel prilej și înțelepciune și cinste. Își condusesse bine treburile până atunci. Dezlegase unele încurcături, și averea lui pe vremuri pierdută începuse acum să se refacă. După toate aparențele, se afla în situația care să-i permită să se căsătorească.

Tatăl și iubitul își făcură apariția în bibliotecă. Domnul de Bassompierre închise ușa, arătă apoi către fiica sa.

— Ia-o, spuse. Ia-o, John Bretton. Și Dumnezeu să se arate față de tine întocmai așa cum ai să te arăți tu față de ea.

Nu multă vreme după aceea, poate nici două săptămâni, am văzut un grup de trei persoane – contele de Bassompierre, fiica sa și doctorul Graham Bretton – așezați pe o bancă sub un copac cu frunzișul bogat și umbros în grădinile palatului Bois l'Etang. Veniseră aici să se bucure de o seară frumoasă de vară. Afară, în fața magnificelor

porți ale grădinii, aștepta trăsura să-i ducă înapoi acasă, pajiștea verde se întindea în fața lor liniștită și cuprinsă încet de umbrele serii. Palatul se înălța mai departe, alb ca o stâncă imaculată, luceafărul de seară scânteia asupra-i. O adevărată pădure de boschete înflorite înmiresmau aerul în jur, ceasul era liniștit și blând, și grădina întreagă – mai puțin acest grup de trei făpturi – era pustie.

Paulina era așezată între cei doi domni. În vreme ce ei discutau, mâinile ei micuțe trebăluiau la un lucru oarecare. La început am crezut că împletea. Nu, cu o pereche micuță de foarfeci care-i străluceau în poală, tăiase câte o buclă din părul fiecăruia dintre bărbații de alături și căuta acum, încordată, să unească laolaltă şuvița cărunță cu cea aurie. Odată împlетite astfel

— Neavând la îndemână nicio panglică de mătase să le lege laolaltă – se sluji de o şuviță din părul ei, le legă astfel într-un nod, prinse de el un medalion și și-l așeză apoi deasupra inimii.

— Acum, spuse, iată aici o amuletă, care are puterea să vă țină laolaltă pe amândoi, ca prieteni adevărați și pentru totdeauna. Nu vă veți putea certa niciodată câtă vreme eu am să port talismanul acesta.

Și într-adevăr alcătuiuse o amuletă, o vrajă care să facă cu neputință orice dușmănie între ei. Devenise ea însăși astfel o legătură între ei amândoi, o înrâurire asupra unuia ca și a celuilalt, pecetluind concordia între ei. De la ei amândoi își avea ea fericirea, și ce lua de la ei, dăruia îndărăt cu prisosință.

E cu putință să existe o asemenea fericire pe pământ? mă întrebam pe când îi priveam pe tatăl venerabil, pe fiică, pe viitorul soț, uniți acum – răspândind liniște în jurul lor.

Da, e cu putință. Fără nicio exagerare sentimentală, sau fără a face cuvintele și închipuirea să spună mai mult decât pot să spună – e cu putință. Sunt într-adevăr unele vieți care – pentru câteva zile sau câțiva ani – întruchipează cu adevărat fericirea perfectă, și cred sincer că dacă o asemenea fericire desăvârșită e trăită o dată de oameni cu adevărat buni (căci ea nu le este niciodată cu putință celor

răi) urmările ei dulci nu sunt niciodată cu totul pierdute. Orice încercări ar urma, orice suferințe, boli sau umbre ale morții, slava de dinainte mai strălucește încă biruitoare, înviorându-i în ceasurile de spaimă, și aurind norii cei mai întunecați.

Am să merg și mai departe. Cred cu sinceritate că sunt unele ființe omenești, născute astfel, crescute astfel, călăuzite astfel din leagănul lor blând și până într-o târzie și liniștită odihnă a mormântului, încât nicio suferință prea mare nu le întunecă soarta și nicio întunecime prea furtunoasă nu le umbrește drumul spre viață. Și adesea, ființele acestea nu sunt făpturi răzgâiate, egoiste, ci aleșii armonioși și blânzi ai firii, bărbați și femei îmbunați de puterea milei, mesageri frumoși ai celor mai alese însușiri.

Să nu mai întârzii în a spune adevărul atât de frumos și fericit. Graham Bretton și Paulina de Bassompierre au fost uniți prin căsătorie și un asemenea mesager ceresc s-a dovedit a fi doctorul Bretton. Nu a decăzut cu vârsta, părțile lui mai rele au pierit treptat, virtuțile i s-au maturizat, a câștigat în frumusețea minții și în bunătăți morale. Tot ce era tulbure în el s-a filtrat, licoarea limpede s-a așezat în vas strălucitoare și calmă. Strălucitor a fost de asemenea destinul frumoasei sale soții. Și-a păstrat iubirea soțului ei, l-a ajutat să meargă mai departe – a rămas cheia de boltă a fericirii sale.

Perechea aceasta a fost cu adevărat binecuvântată, căci anii, în trecerea lor, le-au adus mare prosperitate, bunătate îmbelșugată, le-au dăruit binefaceri cu mâini generoase, însă înțelepte. Fără îndoială au cunoscut și ei supărări, dezamăgiri, dificultăți, însă le-au suportat cu tărie. În mai multe rânduri, de asemenea, au trebuit să-și ridice ochii către acela pe care ochii trupești nu-l pot privi fără să orbească, au trebuit să-și plătească și ei tributul față de împăratul spaimelor. În deplina desăvârșire a anilor, domnul de Bassompierre le-a fost răpit din mijlocul lor. La o vârstă înaintată i-a părăsit și Louisa Bretton. Odată chiar a răsunat în sălile casei lor țipătul Rașelei plângându-și copilul, însă alții au crescut sănătoși să-l înlocuiască pe cel

pierdut. Doctorul Bretton s-a văzut trăind mai departe într-un băiat, care i-a primit în moștenire frumusețea și calitățile sufletești. A avut și fete frumoase, la fel de frumoase ca și el însuși. Pe acești copii și i-a crescut cu o mână ușoară, însă hotărâtă, și ei au crescut potrivit cu darurile moștenite și îngrijirea ce le-a fost dată.

Pe scurt, nu fac decât să spun adevărul atunci când repet că aceste două vieți, a lui Graham și a Paulinei, au fost binecuvântate de soartă.

38

NORI

ÎNSĂ ASTA NU ESTE CU PUTINȚĂ pentru toți. Și atunci? Impulsul, creației întregi a hotărât astfel, puterea tuturor puterilor, văzute și nevăzute, are grijă să o ducă la îndeplinire. Trebuie întotdeauna să existe o dovadă a vieții care va să vie. Și o asemenea dovadă trebuie adusă, cu foc și cu sânge, dacă așa e necesar. Cu foc și cu sânge scriem noi scrisul soartei în întreaga fire. Cu foc și cu sânge ne este voia aceasta scrisă în viața și traiul nostru. Tu, care suferi, nu trebuie să slăbești de spaima acestei dovezi de foc. Călătorule istovit, strânge-ți mai departe cingătoarea, ridică-ți ochii, mergi mai departe... Să ne ducem drumul până la capăt și să ne păstrăm credința ca să ajungem la capătul drumului mai învingători decât învingătorii.

Într-o joi dimineața eram toate strânse în clasă, așteptând ora de literatură. Ceasul bătuse, ne așteptam profesorul.

Elevele clasei întâi erau liniștite. Compoziția, cu grijă transcrisă, pregătită de la ora precedentă, sta gata în fața fiecăreia, cele mai multe legate frumos cu câte e panglică, așteptând să fie strânse de mâna grăbită a profesorului atunci când avea să treacă cu pasul precipitat prin fața

băncilor. Era în luna iulie, o dimineață frumoasă, ușile de sticlă întredeschise – prin ele răzbătea o briză proaspătă, iar florile de pe pervazuri se legănau, se înclinau, priveau înăuntru, părând să ne șoptească binevoitoare.

Monsieur Emanuel nu era întotdeauna foarte punctual, nu ne miram deci prea tare de întârzierea lui, însă ne cuprinsese mirarea atunci când ușa se deschise și în loc să-l vedem pe el – cu graba și înfocarea lui – ni se arătă, liniștită, în fața noastră, făptura precaută a doamnei Beck.

Ea se apropie de catedra lui *Monsieur* Emanuel, și se opri acolo în fața ei. Își strânse pe lângă ea șalul ușor care-i acoperea umerii, începând să vorbească cu glas coborât, dar ferm, și cu o privire fixă:

— În dimineața asta nu se ține lecția de literatură.

Mai adăugă apoi o a doua parte a acestui anunț, după o pauză de aproape două minute.

— Este probabil că aceste lecții vor fi suspendate pe o săptămână. O să am nevoie de cel puțin un răstimp ca acesta ca să găsesc un înlocuitor cum se cuvine pentru *Monsieur* Emanuel. Până atunci, trebuie ca prin studiul nostru, al fiecăreia, să umplem golul rămas.

— Profesorul vostru, domnișoarelor, urmă ea. Își propune dacă-i va fi cu putință să-și ia în persoană rămas bun de la voi. În clipa aceasta nu are răgaz pentru o asemenea ceremonie. Se pregătește pentru o călătorie îndelungată. O îndatorire foarte neașteptată, care nu-i îngăduie amânare, îl cheamă undeva foarte departe. S-a hotărât să părăsească Europa, pentru o bună bucată de vreme. Poate că are să vă spună el singur mai mult. Domnișoarelor, acum în locul obișnuitei lecții cu *Monsieur* Emanuel, în dimineața asta veți face o oră de citire în limba engleză cu domnișoara Lucy.

Își înclină fruntea, salutându-ne, își strânse și mai mult șalul în jurul ei și ieși din clasă.

Se lăsă o mare tăcere, apoi un murmur făcu înconjurul sălii, cred chiar că unele dintre eleve au izbucnit în plâns.

Trecu o vreme. Zgomotul, șoaptele, suspinele de ici de colo sporiră. Vedeam cum slăbește treptat disciplina, cum ia naștere o dezordine încă stăpânită, ca și cum fetele ar fi

simțit că supravegherea slăbește, că practic nu mai era cine să le țină în frâu aici în clasă. Obişnuința și simțul datoriei mă făcură să-mi recâştig repede controlul asupra mea, să mă ridic în picioare așa cum eram obișnuită s-o fac, să vorbesc așa cum ştiuseseam întotdeauna să vorbesc, să le iau cu binișorul și în cele din urmă să restabilesc liniștea. Am făcut ca acea oră de engleză să dureze cât mai mult și să fie foarte amănunțită. Le-am ținut astfel ocupate întreaga dimineață. Îmi amintesc că mă simțeam iritată față de fetele care mai plâneau încă. Într-adevăr, emoția asta a lor nu mi se părea prea de preț, era doar o tulburare care semăna cu isteria. Le-am și spus-o în față. Aproape că am râs de ele. Am fost severă cu ele. Adevărul este că nu puteam să îndur lacrimile lor și nici suspinele lor. Nu puteam pur și simplu să le aud în urechi. O elevă mai slabă de înger, cu mintea mai înceată, mai continuă să se smiorcăie chiar și când celelalte încetaseră; am fost atunci silită să mă port astfel cu ea încât n-a mai îndrăznit să-și continue astfel demonstrația sentimentală și s-a văzut constrânsă să-și stăpânească durerea.

Fata aceasta ar fi avut tot dreptul să mă urască, dacă atunci când ora se termină și colegele ei plecaseră, nu i-aș fi cerut să mai rămână, și atunci când celelalte plecaseră. Am făcut ceea ce nu mai făcusem niciodată față de una din ele – am strâns-o în brațe și am sărutat-o pe obraji. Însă, după ce am cedat acestui impuls, am făcut-o să părăsească repede sala de clasă, căci, la o asemenea scenă plină de emoție, ea începuse să plângă mai violent decât înainte.

Mi-am umplut cu tot felul de ocupații fiecare minut din ziua aceea, și aș fi dorit să pot sta trează și întreaga noapte cu vreo treabă dacă aș fi putut ține lampa aprinsă. Așa cum stăteau lucrurile însă, noaptea s-a dovedit a fi un răstimp greu de trecut și care m-a lăsat nepregătită pentru a putea înfrunta încercările de-a doua zi, mai ales în ce privește nesuferitele discuții care știam că au să urmeze. Desigur, știrea atât de neașteptată constitui subiectul principal al discuției. La început, surpriza adusese cu sine o anumită rezervă în tonul general al conversațiilor despre acest

subiect, însă, curând, această rezervă se risipi, limbile se dezlegară, fiecare se simțea liberă să spună ce vrea, profesoarele, elevele, chiar și slujnicele nu vorbeau acum decât despre persoana profesorului Emanuel. El, care fusese legat de școală încă de la înființarea ei, avea acum să se retragă așa, pe neașteptate! Toată lumea considera această hotărâre drept stranie.

Cu toatele vorbiră atât de îndelung, atât de adesea despre aceasta încât, din însăși mulțimea de vorbe și de zvonuri, începu să se desprindă un anumit înțeles. Cam în a treia zi am auzit că avea să se îmbarce în decurs de o săptămână, iar pe urmă – că se îndrepta spre Indiile Occidentale. Am privit-o pe *Madame* Beck în față, direct în ochi, pentru a vedea vreo dezmințire sau confirmare a acestei știri. O scrutai cum știam mai bine pentru a afla ceva de la ea, însă nimic în felul ei de a fi nu arăta altceva decât același calm obișnuit. Plecarea aceasta reprezenta pentru ea o mare pierdere, afirma dânsa. Nici nu știa cum ar fi putut umple golul creat. Era atât de obișnuită cu ruda sa, el îi ajunsese de-a dreptul mâna dreaptă. Ce avea să se facă fără el? Se opusese acestei hotărâri, însă *Monsieur* Emanuel o convinsese că era de datoria lui să plece.

Spunea toate acestea în public, în clasă, la masă, și în prezența domnișoarei Zélie St. Pierre.

De ce oare era de datoria lui? aș fi putut-o întreba. Simțeam uneori impulsul să o opresc pe neașteptate, când trecea liniștită pe lângă mine în clasă, să-mi întind mâna spre ea, să o apuc de braț și să-i spun: „Opriți-vă. Să aflăm și noi exact ce se petrece. De ce e de datoria lui să plece într-un asemenea exil?”. Însă *Madame* se adresa întotdeauna altei profesoare, nu mă privea direct nici o singură dată și nu părea niciodată să socotească vreo singură clipă că eu aș putea arăta vreun interes în această chestiune.

Săptămână trecea. Nu s-a mai spus nimic despre promisiunea că *Monsieur* Emanuel ar trebui să se înfățișeze în persoană să-și ia rămas bun de la noi, și nimeni nu părea prea dornic să-l vadă venind, nimeni nu-și mai punea

Întrebarea dacă avea sau nu să vină, nimeni nu-și mărturisise regretul că el ar putea pleca fără să se mai lase văzut și auzit. Discutau toate fără încetare, însă niciodată în vorbăria lor nu atingeau aspectul acesta atât de important al problemei. Cât despre *Madame*, ea, bineînțeles, îl putea vedea și putea sta de vorbă cu el cât poftea. De ce i-ar mai fi păsat ei dacă el avea sau nu să se mai arate în fața noastră?

Săptămână trecu. Ni se spuse că avea să plece în cutare zi, că destinația sa era Bassterre în Guadelupa, că treburile care-l chemau atât de departe erau legate de interesele unui prieten, nu de propriile sale afaceri – sau cel puțin așa am înțeles eu atunci.

Bassterre în Guadelupa. Nu prea îmi găseam somnul în zilele acelea, dar ori de câte ori așipeam totuși mă trezeam dintr-o dată tresărind, iar cuvintele „Bassterre” și „Guadelupa” păreau să-mi cadă cu zgomot, pe pernă, sau să străbată întunericul în jurul și deasupra mea în fulgere frânte de lumină roșie sau violetă.

Pentru ce simțeam eu nu era niciun leac și cum aș fi putut să mă împiedic să simt ce simțeam într-adevăr? *Monsieur* Emanuel se arătase foarte bun cu mine în zilele din urmă, devenise cu fiecare ceas mai bun, mai atent. Trecuse deja o lună de când rezolasem între noi disputa noastră teologică și în toată această vreme nu se mai ivise nicio ceartă sau neînțelegere între noi. Și nici nu s-ar fi putut spune că această liniște dintre noi ar fi fost odrasla înghețată a unei deosebiri în vederile noastre, căci nu ne îndepărtasem unul de altul. Venise mai adesea să mă vadă, stătuserăm de vorbă mai îndelung decât înainte. Petrecuse ceasuri întregi cu mine, cu dispoziția mai blândă, cu privirea mai limpede, și felul lui de a fi mi se păruse mai apropiat și mai blând. Se iviseră subiecte de discuții mai plăcute între noi, se interesase de planurile mele de viitor, și cui le împărtășisem. Proiectul meu de a înființa o școală îi plăcuse, mă pusese să-i vorbesc în mai multe rânduri despre el, deși îl socotea încă un vis, neînțelegerea dintre noi se risipise, înțelegerea reciprocă îi luase locul.

Sentimente de încredere și speranță se făceau tot mai pregnant vizibile în inima mea, afecțiunea, respectul adânc și încrederea păreau să se fi statornicit între noi.

Și ce lecții liniștite avusese în ultima vreme! Nu mai auzisem ironii la adresa „intelectului” meu, nu mai eram amenințată cu alte examene în public. Era mai bine așa, căci reproșurilor severe și laudelor încă și mai severe, pe jumătate încărcate de pasiune, le luase locul un ajutor mut, mai plin de indulgență, o călăuzire mai apropiată, și o iertare mai tandră care ierta fără să laude vreodată. Erau momente când ședea lângă mine îndelung fără să spună nimic, și când ceasul târziu sau alte îndatoriri îl obligau să se despartă de mine, mă părăsea cu vorbe ca „*Il est doux, le repos! Il est précieux, le calme bonheur!*”¹.

Într-o seară, nu trecuseră nici zece zile de atunci — venise lângă mine pe când mă plimbam pe aleea grădinii. Îmi luase mâna. Mi-am ridicat atunci ochii spre fața lui. Mi se păruse că îmi cere să-i acord o clipă atenția mea.

— *Bonne petite amie*, îmi spuse încet, *douce consolatrice!*². Însă la atingerea mâinii lui și la aceste cuvinte, un nou sentiment și un gând ciudat căpătaseră ființă în mine. Era oare cu putință ca el să ajungă treptat ceva mai mult decât un prieten sau un frate? Era în expresia lui ceva mai blând și tandru decât frăția sau amicitia?

Privirea lui elocventă avea într-adevăr mai multe de spus, mâna lui mă atrăsese adineauri, buzele lui se pregăteau să vorbească. Însă nu. Nu acum. În alea care se cufunda încet în înserare apăruse ceva care avea să ne întrerupă, veneau de acolo două ființe care nu prevesteau nimic bun: aveam în fața noastră două siluete — a unei femei și a unui preot – *Madame Beck* și părintele Silas.

Înfățișarea acestuia din urmă n-am s-o uit niciodată. La prima vedere arăta o sensibilitate de felul celei pe care o evoca numele lui Jean-Jacques Rousseau, însuflețită de semnele unei afecțiuni brusc chemate la lumină. De îndată

¹ Ce bună e tihna asta! Cât de prețioasă e fericirea asta liniștită!

² Prietenă bună și micuță [...] cât de mult mă liniștești!

Însă se întunecase de paloarea unei gelozii eclesiastice. Îmi vorbi onctuos. Pe pupilul său îl privi cu gravitate. Cât despre *Madame Beck*, ea, bineînțeles, nu vedea nimic – nimic, deși ruda ei păstrase și în prezența ei între ale lui mâna străinei eretice, nelăsând-o să și-o retragă, ci strângând-o și mai tare și mai de aproape.

Urmând după asemenea episoade, anunțarea neașteptată a plecării sale mi se păruse la început de necrezut. Într-adevăr, doar repetarea ei frecventă și crezarea care-i era acordată de către o sută cincizeci de minți în jurul meu mă siliseră să o accept pe de-a întregul. Cât despre săptămână aceea de încordare, cu zilele ei pustii însă arzătoare, care nu aducea de la el niciun cuvânt de explicație – mi-o amintesc, dar nu-i pot descrie trecerea.

Sosi și ultima zi. Acum trebuia să ne viziteze. Acum avea să vină să-și ia rămas bun de la noi, sau poate avea să plece, la fel de mut, și noi n-aveam să-l mai vedem niciodată.

Se părea că întrebarea aceasta nu se ivise în mintea nici uneia dintre ființele care trebăluiau atunci în întreaga școală. Toate se sculară la ceasul obișnuit, toate își luară micul dejun ca de obicei, toate, fără nicio vorbă despre fostul lor profesor, fără să-i acorde, după toate aparențele, vreun gând, începură să-și vadă cu liniștea de toate zilele de treburile lor obișnuite.

Atât de indiferentă părea întreaga școală, atât de amorțită, atât de mecanică în ocupațiile ei, atât de lipsită de orice așteptare – încât nici nu mai știam cum să-mi trag sufletul în atmosfera ce mi se părea atât de stătută, atât de apăsătoare. Nimeni n-avea să spună cu glas tare gândul care mă frământa? Nimeni n-avea să exprime o dorință, un cuvânt, o rugă?

Le văzusem până atunci unanime când era vorba de o simplă bagatelă – o gustare, o zi liberă, amânarea vreunei ore de curs – și acum nu erau în stare, nu puteau să se unească laolaltă și să o asedieze pe *Madame Beck*, să insiste să le acorde o ultimă întrevedere cu un profesor care sigur fusese îndrăgit de ele, cel puțin de unele din ele

- îndrăgit așa cum puteau ele să iubească - însă, vai! ce înseamnă iubirea care se naște din recunoștință?

Eu știam unde locuia el, știam unde putea fi găsit, unde se putea comunica cu el, era la o aruncătură de băț. Dar, chiar dacă ar fi fost într-o încăpere de alături - dacă nu eram chemată, nu mă puteam folosi de știința aceasta. Să-l urmăresc, să-l caut, să-i aduc aminte, să-i solicit eu atenția - pentru asemenea lucruri n-aveam deloc putere.

Monsieur Emanuel ar fi putut să-mi treacă prin față atât de aproape cât să-l ating întinzându-mi mâna, și dacă ar fi trecut tăcut și fără să mă ia în seamă, tăcută și neclintită l-aș fi lăsat să treacă mai departe.

Dimineața trecu. Începuse după-amiaza, și îmi venea să cred că totul se sfârșise. Inima îmi tremura în piept. Sângele îmi zvâcnea în vine. Mă simțeam bolnavă, și abia mai știam cum să mă țin locului și să-mi văd de treabă. Și cu toate acestea mica lume din jurul meu își vedea de treabă netulburată, toate păreau vesele, libere de orice grijă sau teamă sau de orice preocupare. Chiar elevele care cu o săptămână mai devreme plânseseră atât de isteric la anunțul unei știri atât de neașteptate păreau acum să fi uitat cu totul acea știre.

Puțin înainte de ora cinci, ora când se încheiau cursurile, *Madame* Beck trimise să mă cheme în camera ei, să-i citesc și să-i traduc niște scrisori în limba engleză pe care le primise și să-i scriu răspunsurile în numele ei. Înainte de a mă apuca de treaba aceasta, observai că închidea binișor cele două uși ale iatacului ei, închise chiar și fixă ferestrele, deși era o zi călduroasă și curentul de aer era pentru ea o necesitate. De ce aceste precauții? O bănuială neașteptată, o neîncredere aproape de nesuportat îmi șopteau aceste întrebări. Dorea să alunge niște zgomote? Și ce zgomote anume?

Am ascultat atunci cum nu mai ascultasem niciodată înainte, am pândit cu auzul asemenea lupului înfometat în nopțile de iarnă, amușinând prin zăpadă; simțind prada, auzind din depărtare pasul greoi al călătorului. Puteam să ascult și să scriu în același timp. Cam pe la mijlocul scrisorii

auzii - și lucrul acesta îmi opri în aer pana - un pas în vestibul. Nu sunase clopoțelul, Rosine - dând ascultare fără îndoială unor porunci anume anticipase un asemenea semnal. *Madame* mă văzu oprindu-mă. Tuși, își foșni veșmintele, vorbi mai tare. Pasul trecu mai departe spre sălile de clasă.

— Scrie mai departe, spuse *Madame*, căci mâna mi-era înlănțuită, urechea robită, gândurile captive.

Sălile de clasă se aflau în cealaltă clădire, holul le despărțea de corpul locuințelor. În ciuda depărtării și a pereților care ne despărțeau, auzii zvonul unei clase întregi care se ridicau deodată în picioare.

— Au terminat cursurile, spuse *Madame*.

Era într-adevăr ceasul la care își încetau orele, dar de ce tăcerea aceea bruscă - curmarea bruscă a tumultului?

— Așteptați o clipă, doamnă - mă duc să văd ce este.

Și-mi lăsaî jos pana și o părăsii. Chiar pot spune că am părăsit-o? Nu, nu voi să rămână în urmă, neputincioasă să mă rețină, se ridică și mă urmă îndeaproape, ca o umbră. Ajungând pe ultima treaptă a scării, m-am întors către ea:

— Veniți și dumneavoastră? am întrebat-o.

— Da, spuse, și-mi susținu privirea cu un aer ciudat — o privire încețoșată, însă hotărâtă. Continuarăm deci, dar nu împreună - ea mă urma la fel, ca o umbră.

Venise el. L-am văzut chiar când am intrat în prima sală de clasă. Îi vedeam aceeași siluetă, atât de bineștiută. Nu mă îndoiesc că încercaseră să-l împiedice să vină - însă el venise totuși.

Fetele se strânseseră în semicerc, el trecea de la una la alta luându-și rămas bun, strângându-le la fiecare mâna, atingând fiecare obraz cu buzele lui. Obiceiurile țării străine în care trăiam permiteau o asemenea ultimă ceremonie la o asemenea despărțire - atât de solemnă, căci lipsa avea să dureze atât de mult.

Înduram cu greu urmărirea aceasta strictă din partea doamnei Beck, nu suportam s-o știu pândindu-mă atât de îndeaproape, gâtul și umerii îmi ardeau sub suflarea ei și mă simțeam tot mai iritată.

El se apropia, străbătuse aproape în întregime semicercul, ajunsese la ultima elevă, se întoarse apoi. Însă *Madame* era acum în fața mea, făcuse pe neașteptate un pas înainte. Părea să-și fi sporit dintr-o dată proporțiile, să-și fi înfioat rochia, mă eclipsa cu totul – rămăsesem ascunsă. Îmi cunoștea slăbiciunea și sfiala, putea să se bizuie și pe paralizia mea morală, pe totala mea neputință în a mă impune, adică așa cum mă arătam în asemenea împrejurări. Se grăbi spre ruda ei, izbucni într-o volubilă descărcare de cuvinte, îi acapară atenția, îl grăbi înspre ușă – ușa de sticlă care dădea spre grădină. Mi s-a părut că el privea în jur, dacă i-aș fi întâlnit atunci privirile, cred că aș fi avut curajul să-mi arăt simțămintele, și atunci poate pasul n-ar fi șovăit, poate asta mi-ar fi venit mie în ajutor, însă încăperea întreagă era în clipa aceea pradă confuziei, semicercul elevelor se împrăștiase în grupuri, statura mea puțintică era pierdută printre altele mai impunătoare. *Madame* își impusese voia. Da, reușise să-l împingă afară, și el nu mă văzuse, mă crezuse fără îndoială absentă. Sunară ceasurile cinci, clopotul dădu semnalul de sfârșitul cursurilor, elevele se pregătiră de plecare, sala de clasă rămase pustie.

În amintirea mea pare să fie o întunecime, o absență desăvârșită în perioada celor câteva minute care au urmat și pe care le-am petrecut singură – o suferință de nespus ca după o pierdere de neîndurat. Ce-aș mai fi putut face, o! ce aș mai fi putut face, când întreaga speranță a vieții mele mi-era astfel smulsă din rădăcini din inima-mi sfâșiată?

Ce aș fi făcut atunci nu știu, când o copilă – cea mai mică dintre eleve – veni dintr-o dată spre mine cu toată simplitatea și cu toată neștiința pășind în însuși vârtejul tăcut al sfâșierii mele lăuntrice.

— *Mademoiselle*, îi auzii glasul mic, peltic. Trebuie să vă spun că *Monsieur* Paul a spus că trebuie să vă caut prin toată școala din pod și până-n pivniță și că atunci când v-am găsit să vă dau numaidecât asta.

Și copilul îmi înmână un bilet, asemenea unui porumbel care ar fi venit să-mi lase pe genunchi o ramură de măslin.

Nu scria acolo nici adresă nici vreun nume, ci doar aceste cuvinte:

„Nu am avut intenția să-mi iau rămas bun de la dumneata când le-am spus adio celorlalte, însă am nădăjduit că am să te văd în clasă. Nădejdea asta mi-a fost înșelată. Deci întrevederea dintre noi este amânată. Fii pregătită, înainte de a mă îmbarca trebuie să te văd mai îndelung și să discut cu dumneata mai pe îndelete. Fii gata, timpul mi-e socotit și în clipa de față răpit. Pe lângă aceasta am încă în fața mea o treabă personală pe care nu o pot împărtăși nimănui, și nici comunica – nici măcar dumitale – Paul“.

Să fiu gata? Atunci trebuia să se petreacă această întrevedere încă în seara aceasta, nu trebuia oare să plece a doua zi dimineața? Da, de asta eram sigură. Văzusem anunțată în ziar data plecării pachetului său. O, sigur că aveam să fiu gata, dar oare această întrevedere atât de așteptată avea să fie cu puțință? Timpul era atât de scurt, cei care acționau împotriva mea erau atât de atenți, atât de activi, atât de ostili mie, puțința de a ne vedea părea tot mai mică, și între noi părea să se caște o prăpastie – deasupra abisului acesta se înălța o fantasmă suflând foc pe nări. Putea oare ea să-l străbată, putea oare călăuzul meu să ajungă până la mine?

Cine ar fi putut să spună? Totuși mi se părea că mai prind curaj, că mă liniștesc puțin, mi se părea că-i simt inima bătându-i credincioasă încă, alături de zvâcnetul propriei mele inimi.

Toată seara am așteptat – încrezându-mă în acea ramură de măslin, dar, cu toată crezarea mea, cuprinsă de o spaimă teribilă. Spaima mă apăsă. Înghețată, înăbușitoare, mi-o recunoșteam, frica aceasta, însoțindu-mi o presimțire rareori înșelată. Ceasurile dintâi mi se părură lungi și încete, cu tot sufletul mă agățasem apoi de aripile parcă atât de grăbite ale celui din urmă dintre aceste ceasuri. Apoi, ceasurile trecură ca norii împinși de furtună.

Ceasurile trecură. Întreaga zi, lungă, fierbinte, de vară, se carboniza încet ca o buturugă de Crăciun, roșeața din urmă

a tăciunilor se stinse. Rămăsesem încovoiată în umbrele albastrii, asupra licăririlor palide, înecate în cenușă ale nopții.

Se terminase și rugăciunea, venise ceasul de culcare. Toate elevele din dormitorul meu se retrăseseră, eu încă mai întârziam în clasa pustie, întunecată, dând uitării, sau cel puțin nesocotind regulile pe care nu le uitasem și nici nu le încălcasem niciodată până atunci.

Câtă vreme m-am preumblat astfel fără liniște prin sala aceea nu mai știu. Cred că eram în picioare de multe ceasuri. Și fără să-mi dau seama împinsesem la o parte niște bănci și pupitre și-mi făcusem o cărare de-a lungul întregii încăperi. Acolo am rămas să străbat întunericul în sus și în jos, acum când eram sigură că toată lumea plecase la culcare și că nu mă mai auzea nimeni – și acolo am stat și am plâns. Încrezându-mă în noapte, mărturisindu-mă singurătății, nu mi-am păstrat lacrimile sub pecete, nu mi-am mai zăgăzuit suspinele. Îmi sfâșiau pieptul și se revărsau acum libere, căci în casa aceasta când, dacă nu noaptea, ar mai fi fost suferința la adăpost de ochi și urechi străine?

Curând după ceasurile unsprezece – oră foarte târzie pentru *rue Fossette* – ușa se întredeschise, tăcută însă nu furișă, lumina unei lămpi sfâșie clarul de lună. *Madame Beck* intră, cu același aer stăpânit, ca și cum ar fi venit într-o împrejurare obișnuită, cu o treabă obișnuită. În loc de a-mi adresa de la început cuvântul, se îndreptă spre pupitrul ei, își scoase cheile și păru să caute ceva. Întârzie în această căutare, desigur prefăcută, îndelung, prea îndelung. Era calmă, prea calmă. Nervii mei nu mai puteau îndura. O asemenea prefăcătorie, împinsă dincolo de puterea de rezistență firească mie, încă cu două ceasuri înainte îmi părăsisem temerile și sfielile obișnuite. Eu care în împrejurări obișnuite puteam fi condusă cu o singură atingere de deget și împinsă cu o singură vorbă, nu mai puteam îndura acum nicio frână, nu mai puteam asculta nicio restricție.

— A trecut de mult vremea de culcare, spuse *Madame*,

regulile școlii noastre sunt de prea multă vreme nesocotite.

Madame nu primi niciun răspuns, eu nu-mi oprisem plimbarea prin cameră; iar când ea mi se puse în drum, o dădui la o parte.

— Lasă-mă să te conving să te liniștești, domnișoară, haide să te duc în camera dumitale, spuse ea, încercând să vorbească mai departe cu glasul scăzut,

— Nu! îi răspunsei. Nici dumneata și nici nimeni altcineva n-are nici să mă convingă, nici să mă împingă de aici.

— Vom avea grijă să ți se încălzească patul, bătrâna Goton nu s-a culcat încă. Are să te ajute să te culci, are să-ți dea un calmant.

— *Madame*, am întrerupt-o, dumneata ești o femeie care crede în ce-i spun simțurile. Dincolo de seninătatea dumitale, de liniștea și de cumpănirea dumitale, dumneata crezi cu tot dinadinsul în simțuri. Fă-ți patul dumitale cât de călduros și moale, ia-ți calmantele și hrana domniei tale, și băuturile îndulcite sau acidulate, după cum ți-e gustul. Dacă ai vreo suferință sau vreo dezamăgire, cum poate că ai și dumneata, caută-ți singură leacurile, după cum te pricepi domnia ta mai bine. Pe mine însă lasă-mă în pace. Lasă-mă în pace, îți spun.

Am să trimit atunci pe altcineva să aibă grijă de dumneata, domnișoară. O trimit pe Goton!

— Ți-o interzic. Lasă-mă singură. Ia-ți mâna de pe mine, din viața și necazurile mele. Oh, *Madame!* În mâna asta a dumitale e și răceală de gheață și otravă. Înveninezi și încremenești ce atingi.

— Dar ce-am făcut, domnișoară? Nu te poți căsători cu Paul. El nu are voie să se căsătorească.

— Vulpea și strugurii – spusei, căci știam că ea și-l dorea în taină, că dintotdeauna și-l dorise. Spunea despre el că e „insuportabil”, îl ironiza acuzându-l că e „bigot”. Nu-l iubea, însă ar fi vrut să se căsătorească cu el, pentru a-l lega de interesele ei proprii. Intrasem adânc în tainele acestei doamne – nici eu n-aș fi putut spune cum, printr-o intuiție, printr-o inspirație care pogorâse nici eu nu știu cum asupra-mi. Dealtfel, în cursul conviețuirii mele cu ea, aflasem,

treptat, că era în firea ei să intre pe dată în rivalitate cu oricine nu-i era direct inferior. Era rivala mea, cu trup și suflet, chiar dacă în taină, sub înfățișarea cea mai liniștită și blândă și fără ca nimeni, în afară de ea și de mine, să bănuiască aceasta.

Două minute întregi am stat astfel în fața doamnei Beck, simțind că întreaga ei făptură era în puterea mea, pentru că în anumite stări de spirit, în anume clipe de percepție mai ascuțită, masca ei obișnuită, falsitățile ei, erau pentru mine ca o plasă de păianjen, plină de găuri — și vedeam dincolo de această țesătură o ființă fără inimă, capricioasă și nedemnă. Se retrăsese fără o vorbă dinaintea mea, cu vocea blândă și stăpânită, deși foarte neînlargul ei, spuse că dacă nu mă putea în niciun fel convinge să mă duc să mă odihnesc, atunci era silită să mă lase singură, deși n-ar fi vrut asta. Ceea ce și făcu, poate ea însăși mai bucuroasă că poate pleca decât eram eu c-o văd plecând.

Aceasta a fost dealtfel singura înfruntare mai scăpărătoare, care să fi scos la iveală adevărul, dintre *Madame* Beck și mine. Această scurtă scenă de noapte dintre noi nu s-a mai repetat niciodată. Purtarea ei față de mine nu i s-a schimbat după aceea nici cu o iotă. Nu am văzut în niciun fel că ar fi vrut să se răzbune pe mine pentru asta. Nu am constatat în niciun fel că i-aș fi devenit nesuferită pentru candoarea mea din clipa aceea, îmi închipui că așa cum o îndemneau convingerile ei, a știut să-și pună stăpânire de fier asupra ei înseși și că s-a priceput să uite ceea ce i-ar fi făcut atât de puțină plăcere să-și amintească. Știu că în toată viața noastră nu s-a mai repetat scena, nu s-a făcut nicio aluzie la acea crâncenă înfruntare dintre noi.

Noaptea aceea trecu, noaptea întreagă - toate nopțile, chiar cele fără stele dinaintea catastrofelor, trec până la urmă. Pe la ceasurile șase, ora când suna deșteptarea pentru reluarea activității, am ieșit în curte și m-am spălat pe față eu apa rece, proaspătă din fântână. Când am intrat în sala pătrată de trecere, o oglindă, prinsă în ramă într-un dulap de acolo mi-a răsfrânt chipul. Îmi spunea că eram

tare schimbată: obrajii și buzele îmi erau albe ca varul, ochii mi-erau sticloși și pleoapele umflate și purpurii.

Când intrai printre tovarășele mele, știam că toate mă privesc lung – mi se părea că oricare din ele îmi citește în inimă, îmi venea să cred că mă trădez singură. Mi se părea sigur, o certitudine nesuferită, că chiar și cele mai mici din eleve ghiceau de ce și pentru cine anume eram acum atât de deznădăduită.

Isabelle, eleva pe care o îngrijisem pe vremuri când fusese foarte bolnavă, se apropie acum de mine. Avea oare și ea să-și râdă de mine?

— *Que vous êtes pâle! Vous êtes donc bien malade, Mademoiselle!*¹ spuse, ducându-și degetul la gură și privindu-mă cu o stupiditate gânditoare, care în clipa aceea mie mi se părea mai încântătoare decât cea mai înaltă inteligență omenească.

Isabelle nu a fost dealtfel singura care își mărturisi ignoranța în ce privește cauza suferinței mele. Înainte de a se lăsa seara aveam motive să fiu recunoscătoare școlii întregi, căci toate se arătau oarbe în ce mă privește. Mulțimea omenească are altceva de făcut decât să citească în inimile semenilor și să interpreteze mâhnirile lor. Cine dorește asta cu tot dinadinsul poate rămâne în întuneric, ignorat – suveran al propriei sale taine. În cursul acelei zile am avut dovezi nu numai că motivul durerii mele în clipele acelea rămăsese neghicit, dar și că toată viața mea din ultimele șase luni nu constituise subiect de interes decât pentru mine. Nu se băgase de seamă – nici nu se observase asta – că acordasem o valoare cu totul deosebită unei anumite ființe dintre toate celelalte. Cleветirile trecuseră pe lângă mine, curiozitatea generală nu mă intuise ca obiect de ajuns de interesant, aceste două influențe altminteri atât de puternice, gata întotdeauna să plutească în jurul vreunui sau altuia nu se aplecaseră nicio clipă asupra mea. Există astfel ființe grupate la un loc care pot să trăiască în mijlocul unui spital de boli molipsitoare și care totuși să nu fie niciodată atinse de epidemie. *Monsieur*

¹ Ce palidă sunteți! Dar sunteți bolnavă rău, domnișoară!

Emanuel venise, plecase, mi se dăduseră lecții, fusesem căutată. La timpul potrivit și în afara orelor obișnuite, el mă vizitase și eu îi dădusem totdeauna ascultare – *Monsieur Paul* o cheamă pe domnișoara Lucy – Domnișoara Lucy e acum cu *Monsieur Paul* – astfel se spusese adesea, și nimeni nu comentase, și cu atât mai puțin nu condamnase această stare de lucruri. Nimeni nu făcuse nicio aluzie, nimeni nu încercase vreo glumă. *Madame Beck* văzuse aici taina, nimeni altcineva n-o dezlegase. Suferința mea de acum era socotită o boală – migrenă. Acceptai această denumire.

Dar ce boală trupească poate fi vreodată comparată acestei suferințe? Certitudinea că el plecase fără să-și ia rămas bun de la mine, convingerea aceasta nemiloasă că soarta și furiile trecătoare, dezlănțuite – gelozia unei femei și bigotismul unui preot – potriviseră astfel lucrurile pentru mine ca eu să nu-l mai văd niciodată? Nu e de mirare că seara următoare mă găsi într-o situație foarte asemănătoare cu cea în care fusesem în ajun – nedomolită, chinuită, străbătând iarăși și iarăși o cameră singuratică în neschimbata pătimire a deznădejdei tăcute.

Madame Beck nu mă mai pofti, ea personal, în seara aceea la culcare – nu se mai apropie de mine. O trimise pe Ginevra Fanshawe – nici n-ar fi putut găsi un instrument mai potrivit pentru un asemenea scop. Primele cuvinte ale Ginevrei – „Durerea dumată de cap e tot atât de grozavă și astă seară?” (căci Ginevra, ca și toate celelalte, își închipuia că sufeream de o migrenă – o migrenă insuportabilă care mă făcuse atât de albă la față și mă făcea să mă agit nebunește dintr-un loc într-altul), primele ei cuvinte, spun, mi-au insuflat impulsul să fug, să fug oriunde, să nu mai fie cu putință să mă ajungă cineva. Și curând, felul în care continuă convorbirea noastră – faptul că începu să se plângă și ea de dureri de cap – mă făcu s-o părăsesc.

Urcai sus spre dormitor. Curând eram culcată în patul meu – nesuferitul meu culcuș – bătută parcă de scorpioni fierbinți. Nici nu mă întinsesem astfel de cinci minute, când

sosi un alt emisar. De data aceasta bătrâna Goton, care-mi aducea ceva de băut. Eram mistuită de sete și sorbii paharul cu sete. Băutura aceea era dulce, însă avea un gust de doctorie.

— *Madame* spune că are să te facă să dormi, scumpa mea, spuse Goton când îmi luă din mână paharul golit.

O, mi se dăduse astfel calmantul! De fapt, îmi administraseră un opiaceu puternic. O noapte trebuia deci să rămân covârșită în culcușul meu.

Elevele se retraseră și ele la culcare, lămpile de seară fuseseră aprinse, curând se lăsă liniștea în dormitor. Somnul își întinse peste tot stăpânirea – peste pernele lor, somnul își câștiga ușor influența, ca un stăpânitor necontestat asupra capetelor și inimilor neatinse de suferință – însă pe lângă cea chinuită de neliniște trecu fără să-și facă simțită puterea.

Medicamentul lucra. Însă nu știu dacă *Madame* Beck pusese prea mult sau prea puțin din cantitatea cerută de opiu – oricum, rezultatul nu fu cel pe care-l așteptase ea. În locul stupoarei, mă cuprinse o mare tulburare. Eram acum însuflețită – conștientă de gânduri noi –, cuprinsă de o reverie deosebită. Un fel de chemare la luptă mă străbătea toată, toate simțurile îmi vibrau, asemenea unor trâmbițe chemând la acțiune. Închipuirea mi-era stârnită din tihna ei și se arăta acum, impetuoasă și plină de îndrăzneală. Privea acum cu dispreț spre trup, tovarășul ei. „Trezește-te!” îi striga. „Scoală, leneșo! În noaptea asta am să-mi arăt cu adevărat voința și tu n-ai să reușești să mă ții în loc. Privește afară – uite ce noapte!” era strigătul ei. Și când trăsei la o parte oblonul cel greu de pe fereastra de lângă patul meu – cu un gest împărătesc îmi arătă luna stăpânitoare pe cerul adânc și limpede.

Simțurile mele istovite nu mai puteau îndura întunecimea licăritoare, fruntariile strâmte, căldura zăpușitoare a dormitorului – totul mi-era cu neputință de suportat. Mă împingea ceva să ies din vizuina aceasta – în roua, în prospețimea, în splendoarea de afară.

Închipuirea îmi chemă în fața ochilor minții priveliștea

orașului Villette, acum la miezul nopții. Mai ales stăruia asupra parcului, parcul văratic, cu aleile lui lungi, tăcute, singuratece, netulburate. În mijlocul lor se afla un bazin de piatră – îl știam bine, și în fața lui mă așezasem adesea – cuibărit adânc în umbra copacilor, plin până la ghizduri cu apă rece, limpede și cu albia verzuie, acoperită de frunze fremătătoare. Dar la ce bun să mă gândesc la asta? Porțile parcului erau închise la ceasul acesta, zăvorâte, păzite – nu se putea pătrunde acolo.

Chiar nu se putea? Asta rămânea de văzut – și în vreme ce-mi treceau astfel de gânduri prin minte, începusem, mecanic, să mă îmbrac. Mi-era cu neputință să mai stau întinsă – și cu atât mai puțin să dorm – eram străbătură din creștet până-n tălpi de o încordare nefirească – ce-aș fi putut face altceva decât să mă îmbrac?

Porțile erau încuiate, soldați făceau de pază în față, nu era deci nicio cale prin care să pot pătrunde în parc?

Zilele trecute, trecând prin fața parcului, văzusem, fără ca atunci să dau vreo importanță acestui amănunt, o deschizătură în gardul parcului – o scândură a palisadei se frânsese. Vedeam acum iar în amintire gaura aceea – o vedeam limpede – deschizătură îngustă, neregulată în contururi, vizibilă dincolo de trunchiurile teilor plantați acolo ordonat, ca o colonadă. Un bărbat n-ar fi reușit să-și facă drum prin deschizătura aceea, și nicio femeie mai trupeșă, ca *Madame Beck*, însă mi se părea că eu aș fi izbutit. Mi-am pus în gând să încerc, și odată ce aveam să fiu înăuntru, la ceasul acesta, parcul întreg era al meu – parcul scăldat în clarul de lună, în miez de noapte.

Ce adânc dormea întreg dormitorul! Ce somn tulbure! Câte respirații liniștite! Ce tăcută era întreaga clădire! Cât să fi fost ora? Mult aș fi vrut să știu. Era un orologiu în clasa de jos, ce ar fi putut să mă împiedice să mă strecor acolo, jos, să văd? La lumina lunii, acum, cadranul lui mare alb și cifrele negre ca de jad ar fi trebuit să se arate distincte.

Nimic care să mă împiedice de la așa ceva, nici măcar o balama care să scârțâie, nicio clanță să facă vreun zgomot. În asemenea nopți fierbinți de iulie, n-ar fi fost de îndurat

aerul închis, astfel că ușile camerelor erau larg deschise. Oare dușumeaua dormitorului avea să mă lase să trec fără să mă trădeze? Da, eu știam toate scândurile mai slabe și puteam să le evit ușor. Scara de lemn de stejar trosni puțin când am coborât, însă nu prea mult – și îndată ajunsesem.

Ușile mari ale clasei dinspre sala pătrată de trecere erau închise, zăvorâte. Dar ușa dinspre coridor e deschisă. Sălile de clasă îmi apar acum asemenea unor temnițe imense, posomorâte, îngropate în tăcere, departe de orice loc de trecere și, pentru gândul meu, încărcate de amintiri spectrale, nesuferite, răspândite peste tot pe dușumele și printre bănci. Coridorul îmi deschide însă o priveliște mai luminoasă către vestibulul cel înalt care dă de-a dreptul în stradă.

Ușor – ceasul bate. Bătăi fantomatice, adânci, ea și tăcerea aceasta claustrală – e de abia ora unsprezece. În vreme ce urechea mea urmărește ultima bătaie stingându-se în tăcere, aud nelămurit dinspre orașul depărtat sunete slabe, ca niște clopote, ca o fanfară – sunete în care se împletesc dulceața, melancolia, sentimentul izbânzii. O, de-aș putea să mă apropii mai mult de muzica aceasta, dac-aș putea-o asculta singură, acolo lângă apa limpede a bazinului! Să fug într-acolo – să plec într-acolo! Ce mă poate împiedica, ce anume aici, în jur, poate să-mi devină un obstacol?

Și iată aici, pe coridor, e atârnată mantia mea, pălăria cu boruri largi, șalul. Nu e nicio încuietore în ușa înaltă, grea, imensă. N-am de căutat nicio cheie, se închide cu un arc astfel încât să n-o mai poți deschide de afară, dar arcul acesta se poate desprinde fără niciun zgomot dinăuntru. Voi izbuti? Se mlădie sub mâinile mele, cu o ușurință prielnică și bineprevestitoare. Ușa pare să se deschidă aproape de la sine, trec pragul și pășesc pe caldarâmul străzii, mă minunez singură de ușurința nefirească cu care am scăpat din temnița aceasta. S-ar părea că o forță neobișnuită a aranjat astfel totul, de parcă ar fi trecut, binefăcătoare, înaintea mea pe aici, pregătindu-mi drumul, eu n-am făcut aproape niciun efort.

Liniștită e *rue Fossette*! Regăsesc pe pietrele ei, noaptea îmbătătoare, care mă cheamă la rătăcire – întocmai așa cum mi-o închipuisem acolo sus. Îi simt roua în văzduh, îi văd lumina limpede a lunii de asupra-mi. Însă nu mai pot întârzia aici, sunt prea aproape de locurile acestea străvechi, atât de aproape încă de temniță încât parcă mai aud încă în urechi gemetele prizonierilor. Nu asta e pacea solemnă pe care o caut, nu asta e ce-mi doresc eu. Ochilor mei fața de aici a cerului i se înfățișează ca un chip al morții lumii întregi. Știu că și parcul are să fie cufundat într-o asemenea amorțeală – știu că o seninătate moartă stăpânește acum pretutindeni – și totuși într-acolo vreau să mă îndrept acum.

Am apucat-o pe un drum știut, în sus către orașul nou cu palatele și sălașurile lui regești. Dintr-acolo venea cu siguranță muzica pe care o auzisem adineaori, acum tăcuse însă putea reîncepe oricând. Am mers mai departe, însă nici muzica fanfarei, nici vreun sunet de clopot nu mi-a mai ieșit întru întâmpinare. În schimb auzeam un alt zvon, asemenea unor valuri înalte, unui curent tălăzuitor, tot mai puternic pe măsură ce înaintam. Lumini izbucniră, mulțimea începea să se strângă, se auzeau zvonuri mai vii – spre ce anume mă duceau pașii? Pătrunzând dintr-o dată în piața mare mă găsii, ca prin farmecul neașteptat al unei vrăji, în mijlocul unei mulțimi vesele, vii, pline de mișcare.

Villette este toată o scânteiere, o lumină fără sfârșit, întreg orașul pare să fi ieșit pe străzi. Lumina lunii, cerul sunt ascunse acum de alte lumini, orașul, cu torțele lui, își privește propria splendoare – vestminte vesele, trăsuri bogate, cai superbi și călăreți în ținută de sărbătoare umplu străzile luminate ca ziua. Văd chiar zeci de măști. E o scenă ciudată, mai stranie ca într-un vis. Dar parcul unde-i? — ar fi trebuit să fi ajuns, e aproape. În mijlocul acestor lumini orbitoare, parcul e, desigur, cufundat în umbră – și liniștit – acolo, desigur, nu au să fie nici lămpi, nici torțe, nici măști.

Îmi spuneam tocmai aceasta, când o trăsură deschisă îmi trecu prin față încărcată cu chipuri știute. Prin mulțimea aceasta deasă nu putea înainta decât foarte încet, caii

Înfocați fremătau sub frâie. Îi vedeam bine pe cei din această trăsură, ei nu mă puteau vedea pe mine, sau cel puțin nu mă puteau recunoaște, înfășurată în șalul meu larg, umbrită de pălăria cea mare de paie (căci în mulțimea aceea atât de pestriță orice îmbrăcăminte cât de modestă nu bătea la ochi). L-am văzut pe contele de Bassompierre, am văzut-o pe nașa mea, frumos gătită, atrăgătoare, bine dispusă, am văzut-o pe Pauline Mary încununată cu întreita aureolă a frumuseții, a tinereții, a fericirii ei. Privindu-i chipul plin de bucurie, ochii lucitori de viață sărbătorească, de-abia mai luai seama la distincția și eleganța deosebită a vestmintelor pe care le purta. Știu că rochia vaporosă care plutea în jurul ei era albă, numai lumină, ca o rochie de mireasă. Așezat în fața ei l-am văzut pe Graham Bretton, privind-o pe ea, chipul lui căpătase strălucire și lumina care i se răsfrângea în ochi din privirile lui pornea.

Îmi făcea o plăcere ciudată să-i urmăresc, așa nevăzută, pe acești prieteni ai mei, și într-adevăr i-am urmat – către parc, cum credeam eu. L-am văzut coborând din trăsură (trăsurile nu aveau voie să pătrundă în parc) în mijlocul unor splendori noi, nebănuite. Și iată, porțile de fier printre coloanele de piatră erau încununate de un arc înflăcărat alcătuit din nenumărate stele strânse laolaltă. L-am urmat cu prudență dincolo de arcul acesta – dar unde mă duseseră? unde mă aflam?

Într-o țară a încântării, o grădină a splendoarei, o pajiște semănată cu meteori colorați, o pădure cu scânteieri de rubine și purpură și aur și foc palpând ca juvăriile prin frunziș. O împărăție, nu a copacilor și a umbrei, ci a unei revărsări îmbelșugate ale celor mai stranii arhitecturi – altare, temple, piramide, obeliscuri și sfincși – de necrezut: minunile și simbolurile Egiptului se îmbulzeau acum prin parcul orașului Vilette.

Nu mai avea importanță că în câteva minute deslușisem taina (găsisem dezlegarea misterului și dezvăluisem iluzia), nu mai avea importanță că am descoperit grabnic din ce material anume erau aceste frânturi ale solemnităților de odinioară, lemnul, vopseaua, cartonul – descoperirile

acestea inevitabile oricum nu mi-au risipit încântarea și farmecul, nu m-au făcut să uit minunea nopții aceleia. Nu mai avea nicio importanță că-mi amintisem acum de explicația acestei sărbători – o sărbătoare la care claustrul din *rue Fossette* nu luase parte, deși ea începuse încă de dimineață, în zori, și mai era încă în plină desfășurare acum, la miezul nopții.

În trecut – așa se spunea în cărțile de istorie – Labassecour trecuse printr-o criză, provocată de nu mai știu ce amenințare la adresa drepturilor și libertăților demnilor ei cetățeni. Fuseseră semne ale unor mari războaie, chiar dacă război, la drept vorbind nu fusese, doar tulburări și ciocniri pe străzi – răzmeriță – mulțimea alergând încoace și-ncolo. Se ridicaseră niște baricade, burghezii ieșiseră în stradă, trupe fuseseră chemate sub arme, aruncaseră unii într-alții cu pietre și chiar se auziseră niște împușcături. Tradiția spunea că mai căzuseră unii patrioți, în orașul vechi se arăta și acum o îngrăditură, cu solemnitate închisă, mai la o parte de zgomotul străzilor, și unde, se spunea, se odihneau osemintele unor martiri. Oricare ar fi fost adevărul, o anume zi în fiecare an era dedicată sărbătoririi acelor patrioți și martiri de memorie mai mult apocrifă – dimineața fiind lăsată pentru un *Te Deum* în biserica Sfântul Ioan Botezătorul, iar seara consacrată spectacolelor, sărbătorilor, iluminățiilor – cum erau cele pe care le vedeam acum.

În vreme ce priveam imaginea unui ibis alb, cocoțat în vârful unei coloane – urmărind apoi perspectiva adâncă a unei alei luminate de torțe și la capătul căreia se afla un sfinx – îi pierdui din ochi pe cei pe care-i urmasem încă din piața orașului – sau mai bine zis, ei se risipiră ca un grup de fantasma. Peste întreaga scenă plutea ceva din aerul unui vis, oricare din siluetele din jur părea să tremure în aer, orice mișcare părea să plutească prin ape, glasurile păreau doar ecouri – și ironice, și nesigure. Pauline și prietenii mei nemaifiindu-mi aproape, acum parca nici nu-mi mai venea să cred că-i văzusem cu adevărat, și cu atât mai puțin le simțeam acum lipsa drept călăuze prin haosul acesta, sau îi

regretam ca protectori printre umbrele nopții.

Sărbătoarea din noaptea aceea ar fi fost neprimejdioasă chiar și pentru un copil mic rătăcit în miezul ei. Jumătate din rusticii care locuiau prin preajma orașului se strânseseră aici, iar burghezii cumsecade ieșiseră cu toții, îmbrăcați în hainele lor cele mai bune. Pălăria mea de pai trecea acum printre bonetele și capele, fustițele și șorțulețele sau mantiile lungi de stambă fără, poate, să atragă nicio privire în treacăt. Îmi mai luai măsura de prevedere să-i trag în jos borurile și să le mai leg cu o panglicuță, ca țișăncile – și astfel mă simțeam la fel de apărută ca și cum aș fi fost cu o mască pe obraz.

Netulburată am trecut pe alee – netulburată m-am amestecat în mulțime, acolo unde înghesuiala era mai mare. Nu-mi mai era în putere să stau deoparte, nici să privesc totul liniștită. Mă bucuram și eu de toate acestea din jur, sorbeam aerul noptatic – valurile de sunete și zgomote, luminile nehotărâte, când țâșnind orbitoare, când stingându-se pe neașteptate. Nădejdea și fericirea – de acestea mă gândeam că mă despărțisem, iar disperarea – o sfidam acum.

Țelul meu, pe când rătăceam astfel, era să regăsesc bazinul de piatră, cu adâncurile lui limpezi și frunzișul rășfrânt în oglinda apei. Mă gândeam și jinduiam după răcoarea sa verde cu setea pătimașă a unuia care e bântuit fără să-și dea seama de febră. Prin toate aceste străluciri și prin forfoteala grăbită din jur, prin înghesuială și zgomot, doream totuși în sinea mea să ajung la oglinda aceea rotundă de cristal și să privesc acolo luna sticlindu-și globul de perlă.

Îmi cunoșteam drumul, și totuși se părea că ceva mă împiedică să-l urmez de-a dreptul. Un sunet, o priveliște mă chemau, mă ademeneau într-o parte sau alta, pe o alee sau alta. Dar vedeam acum copacii tremurători care închideau oglinda fremătătoare și ridată de valuri mici a bazinului, când, dinspre un luminiș din dreapta se înalță un sunet cum numai dacă cerurile s-ar fi deschis vreodată s-ar fi făcut auzit.

Cântecul, muzica aceasta dulce, se ridica de departe, dar plutind parcă grăbită în acorduri tot mai puternice – trecea acum prin umbrele parcului un cânt atât de melodios încât, dacă n-ar fi fost aproape un arbore de care să mă sprijin, cred că aş fi căzut din picioare. Erau glasuri, mi se părea, nenumărate, instrumente diferite, complicate, cornul, trâmbița, trompeta – le recunoșteam. Totul era asemenea mării care ar izbucni în cânt din toate valurile ei.

Valul acesta de sunete, undui încoace, apoi se trase îndărăt și eu îl urmaș în retragerea lui. Eram atrasă astfel către o clădire bizantină – un fel de chioșc aflat aproape de centrul parcului. De jur împrejur se strânseseră mii de oameni, ca la un concert imens în aer liber. Ce auzisem eu era, cred, un cor de vânători. Noaptea, spațiul deschis în jur, scena neobișnuită, dispoziția mea atât de tulburată – toate sporiseră efectul sunetelor și înțelesul lor pentru mine.

Erau adunate aici doamne, care la lumina aceasta de torțe arătau neînchipuit de frumoase. Unele din rochiile lor erau vapoaze, altele aveau lucirea satinului, florile și podoabele le tremurau încet și voalurile fluturau în jurul bonetelor lor dantelate, în vreme ce corul din fața lor, cu valurile lui de muzică, plutea jur-împrejur. Cele mai multe din doamnele acestea ocupaseră scaunele mici, ușoare, din parc, și în spatele lor, alături, stăteau în picioare mulți domni. Cercurile mai îndepărtate ale mulțimii erau alcătuite din plebei, cetățeni de rând, polițiști.

Într-unul din aceste cercuri dinspre margine mă alipii și eu. Îmi plăcea mai bine așa, să mă aflu vecina tăcută, neștiută, și deci neluată în seamă a unei femei cu șorț și bonetă simplă, cu saboți în picioare, să privesc doar de departe rochia de mătase, mantia de catifea și pălăria cu pene a vreunei doamne de sus. În mijlocul unei asemenea izbucniri de viață și de bucurie, îmi plăcea de asemenea să mă simt singură – cu totul și cu totul singură. Neavând nici dorința, nici puterea să-mi croiesc drum printr-o mulțime atât de deasă, locul unde mă oprisem era departe, la marginea cercului de spectatori, un loc de unde puteam să

aud, dar nu vedeam aproape nimic.

— *Mademoiselle* nu stă bine aici – spuse atunci o voce alături de mine. Cine îndrăzneă să mă acosteze, pe mine, care eram în clipele acelea atât de puțin dispusă să mă arăt curtenitoare? M-am întors, mai mult ca să resping decât să primesc vorbele acestea. Am văzut un bărbat – un burghez – mie cu totul străin, cum mi s-a părut în prima clipă, pentru ca apoi de îndată să recunosc în el pe un oarecare negustor – un librar a cărui prăvălie aproviziona școala din *rue Fossette* cu cărți și articole de papetărie. Un bărbat cunoscut în pensionul nostru pentru dispoziția sa extrem de schimbătoare și frecventele crize de iritare chiar față de noi, clientele lui obișnuite, dar pe care eu, în ce mă privește, în singurătatea mea, fusesem întotdeauna dispusă să-l găsesc simpatic, și să-l găsesc de obicei liniștit și politicos, și adesea chiar plin de bunătate. Ba chiar, odată îmi sărise în ajutor într-o chestie legată de schimbul unor bani străini și cu prilejul acela îmi făcuse un serviciu. Era un om inteligent, sub aparența sa aspră era un om bun la inimă chiar, și uneori îmi trecuse fără să vreau prin minte că, într-un anume fel, firea lui semăna cu o anumită latură a personalității profesorului Emanuel (pe care îl cunoștea bine – și eu îl văzusem adesea stând la tejgheaua domnului Miret și răsfoind câte o revistă mai recentă) și vedeam în afinitatea aceasta explicația simțămintelor prietenești cu care-l priveam instinctiv.

Ciudat – omul acesta mă recunoscuse pe sub pălăria mea de paie și așa înfofolită în șalul cel larg, și acum, deși îl sfătuisem să renunțe, insista să-mi facă loc prin mulțime și să-mi găsească o poziție mai bună. Împinse chiar mai departe această politețe dezinteresată, și procură, de undeva, un scaun. De multe ori remarcasem că cei care par mai morocănoși nu sunt în realitate oamenii cei mai răi, și nici cei din straturile cele mai umile ale societății nu sunt cei mai lipsiți de adevărată sensibilitate. Omul acesta, preocupat numai să se arate atent față de mine, nu părea să găsească nimic ciudat în faptul că mă găseam singură aici, nu vedea în asta decât un prilej de a-mi oferi, pe cât îi

sta în puteri, o atenție rezervată și politicoasă. După ce-mi procurase astfel un loc de privit și un scaun, se retrase fără să pună vreo întrebare sau să îndrăznească să facă vreo remarcă, fără să mai adauge vreun cuvânt care s-ar fi dovedit de prisos. Nu mai găseam deci de mirare că lui *Monsieur* Paul îi plăcea deseori să-și fumeze țigara și să-și petreacă o vreme răsfoind reviste în prăvălioara liniștită a lui *Monsieur* Miret. Era limpede că aceștia doi se potriveau.

Nu eram acolo, astfel instalată, nici de cinci minute, când îmi dădui seama că norocul și bunul meu burghez mă aduseseră încă o dată în preajma unui grup de persoane cunoscute. Chiar în fața mea erau așezați doamnele și domnii din familiile de Bassompierre și Bretton. Cea mai aproape, aș fi putut s-o ajung cu mâna – dacă m-aș fi gândit să o întind – era o ființă asemenea unei zâne, ale cărei podoabe doar crinii ar fi putut să le evoce. Și nașa mea era atât de aproape încât, dacă m-aș fi aplecat înainte, respirația mea i-ar fi făcut să tremure panglicile bonetei. Erau prea aproape de mine. Acum, când fusesem recunoscută de cineva care-mi era mai degrabă străin, nu mă simțeam în largul meu în vecinătatea unor prieteni mai intimi.

Am tresărit aproape când doamna Bretton, întorcându-se spre domnul Home și dând parcă glas unui impuls blând al amintirii, spuse:

— Mă întreb ce-ar spune micuța noastră Lucy, ea, care e atât de bună, dacă ar fi aici? Îmi pare rău că n-am adus-o cu noi, i-ar fi plăcut mult.

— Da, i-ar fi plăcut, în felul ei grav, plin de sensibilitate. E păcat că nu am chemat-o, răspunse bunul domn și adăugă: îmi place mult când o văd, bucurându-se liniștită de ceva plăcut, fără să se lase prea mult emoționată, și mereu mulțumită.

Scumpi îmi erau și-mi fuseseră întotdeauna, scumpi îmi sunt și acum, când îmi amintesc de fiecare din ei. N-aveau de unde să știe ei suferințele și chinurile care mă împinseseră, parcă stăpânită de febră, să rățălesc, fără țintă și fără rost, mânată și scoasă parcă din minți.

Simțeam aproape impulsul să mă aplec peste umerii lor și să le mulțumesc pentru bunătatea lor măcar cu o privire. Domnul de Bassompierre nu mă cunoștea prea bine, însă eu îl cunoșteam pe el, îl respectam și-i admiram firea lui dreaptă, sinceritatea simplă, afecțiunea caldă, entuziasmele spontane. Poate că aș fi spus atunci ceva, dacă exact în clipa aceea nu s-ar fi întors Graham, își întoarce capul cu unul din gesturile lui ferme, dominatoare, atât de diferite de cele ale unui om mai impulsiv, mai puțin impunător la trup decât era el. În spatele lui era o mulțime deasă, sute de persoane pe care privirea lui să le vadă și să le scruteze – și de ce atunci și-a îndreptat privirile astfel spre mine – apăsându-mă cu întreaga putere a ochilor lui plini, albaștri, neabătuți? Și de ce, dacă voise să arunce o singură privire, nu se mulțumise doar cu o singură privire? de ce s-a întors oare cu totul pe scaun, sprijinindu-și cotul de rezemătoare, ca să mă scruteze pe îndelete? Nu-mi putea vedea fața, mi-o țineam plecată, sigur că nu m-ar fi putut recunoaște. M-am chircit pe scaunul meu, m-am întors dinspre privirea lui – nu voiam cu niciun preț să fiu recunoscută. El s-a ridicat în picioare, a izbutit într-un fel sau altul să se apropie de mine, în câteva clipe ar fi ajuns să-mi ghicească taina, să-mi recunoască făptura, cu privirile lui niciodată tiranice, dar atât de pline de putere. Nu era decât o singură cale să-l evit, să-i scap. L-am lăsat să înțeleagă, printr-un gest rugător, că doream să fiu lăsată singură, că-l rugam să mă lase, după aceasta, dacă ar mai fi insistat ar fi avut poate prilejul s-o vadă pe prietena lui Lucy plină de mânie, nici chiar ceea ce era măreț, bun, blând în el (și Lucy știa cât de însemnate și numeroase erau părțile astea din el) n-ar fi mai ajuns s-o stăpânească, s-o facă să rămână calmă, liniștită ca o umbră. Continuă să mă privească, însă se opri în mișcarea sa. Își clătină capul lui frumos, dar rămase mut. Se așează iarăși pe scaunul lui, dar nu se mai întoarce, și nu mă mai tulbură cu nicio privire, decât într-un singur rând, când, o clipă, o singură privire, mai mult plină de solitudine decât de curiozitate se mai furișă spre mine, – spunându-mi parcă ceva care-mi liniști

inima, „asemenea vântului dinspre sud care potolește arșița pământului”. Gândurile pe care Graham le mai întorcea spre mine nu erau deci chiar cele ale unei indiferențe de gheață. Credeam că, în frumoasa și impunătoarea lui casă care era inima lui, mai păstra un locușor, undeva sus sub umbrele acoperișului, unde Lucy ar mai fi putut fi primită dacă ar fi vrut. Nu era atât de frumoasă și aerisită ca acele încăperi în care și-i primea pe cei care-i erau prieteni, nu era asemenea sălii uriașe în care își arăta faptele lui bune, nici asemenea bibliotecii unde-și adăpostea știința, cu atât mai puțin ar fi putut fi asemenea pavilionului unde se pregătea unirea cu aleasa inimii lui. Dar, puțin câte puțin, prin bunătatea lui îndelungă și nedesmințită, îmi arăta că mai păstra un mic iatac, pe ușa căruia scria „camera lui Lucy”. Și eu la rândul meu păstram o cameră pentru el – un loc pe care nu mi-l măsurasem niciodată ca întindere, nici cu palma, nici cu măsura, aș fi putut spune că era asemenea cortului unui duh magic. Toată viața mi-l țineam strâns, mic și nevăzut în palmă – și cu toate acestea știam că dacă l-aș fi eliberat din strânsoarea mâinii cuprinderea lui s-ar fi boltit imensă, asemenea tabernaculului pentru relicvele scumpe.

Oricât de supus și înțeleghător mi se arătase în seara aceasta, nu mai puteam întârzia în preajma lor, trebuia să renunț la locul și apropierea aceasta care se dovedea primejdioasă. Am pândit prilejul, m-am ridicat, m-am furișat de acolo. S-ar fi putut la urma urmei ca el doar să-și fi închipuit că Lucy era făptura aceea înfășurată în șalul cel strâns, acoperită de pălăria cea largă, însă sigur nu putea fi, căci nu mă văzuse nicio clipă la față.

Poate s-ar crede că duhul neliniștii care mă stăpânise până atunci era acum potolit? Nu avusesem destule aventuri? Nu începuseră picioarele mele să-mi tremure, nu-mi doream oare siguranța unui acoperiș deasupra capului? Nu, încă mi-era silă de patul meu din dormitorul școlii — silă mai mare decât ar putea-o spune cuvintele. Mă agățam de orice mi-ar mai fi putut abate gândurile de acolo. Într-un fel, parcă simțeam că drama acelei nopți abia începuse, de

abia asistasem la prologul scenelor următoare. Asupra acestui întreg teatru din carton și frunziș plutea o undă de taină, actori și incidente neașteptate pândeau înapoia culiselor. Așa mi se părea, o presimțire îmi spunea astfel.

Rătăcind la întâmplare, urmând orice impuls după cum eram împinsă într-o parte sau într-alta de mulțimea din jur, am ajuns până într-un loc unde copacii, crescând în boschete sau înălțându-se izolați, mai risipeau mulțimea de oameni, împrăștiind-o parcă în umbrele și printre trunchiurile lor. Locul acesta era îndepărtat de muzica de adineauri, și parcă și mai mult umbrit, însă sunete melodioase mai auzeam încă de ajuns ca să-mi mângâie inima și, la lumina lunii pline din înalturi, nici nu mai aveam nevoie de cea a lămpilor. Aici se așezaseră mai mult grupuri de familie, burghezi liniștiți cu familiile lor. Unii dintre ei, în ciuda orei târzii, înconjurați de copiii lor, cu care socotiseră că nu e bine să se aventureze în mijlocul înghesuiei din parc.

Trei arbori frumoși, crescând aproape unul într-altul, aproape împletindu-și trunchiurile, închipuiau o boltă deasă de umbră asupra ierbii, și acolo în mijlocul umbrei se afla o bancă – o bancă ce ar fi putut adăposti multe persoane, dar care părea să aștepte acum doar una singură, căci cei care poate o ocupaseră până atunci stăteau alături în picioare. Și chiar în grupul acesta se afla, vedeam acum, o doamnă care ținea de mână o fetiță.

Când îmi căzură privirile pe aceasta din urmă, ea se rotea tocmai pe călcăie, legănându-se încă agățată de mâna tovarășei sale mature, aruncându-se când într-o parte, când într-alta într-un soi de vârtejuri fantastice. Mișcările acestea nestăpânite, bruște, îmi reținură de la început atenția, mi se păreau straniu de cunoscute. La o privire mai atentă, la fel de cunoscute îmi apărură și hainele fetei – rochița de mătase liliachie, gulerul de pene înfoiate, bonețica albă – întreaga toaletă de sărbătoare, pe scurt, era găteala de zile mari a unui heruvim, prea bine cunoscut, neastâmpărata, sprintăra Désirée Beck

— Și Désirée Beck era într-adevăr, – ea, sau o copilă

semănându-i nefiresc de mult.

S-ar crede că această recunoaștere m-a izbit asemenea unui trăsnet din cer senin, însă o asemenea comparație ar fi prematură. Descoperirea mea avea să fie pe dată însoțită de o alta mai plină de însemnătate, înainte de a avea timp s-o înțeleg.

De mâna cui putea oare micuța Désirée să dănțuiască atât de capricioasă, mânușa cui putea s-o răsucească atât de fără frică, al cui braț putea să smucească sigură că nu va fi în niciun fel pedepsită, și pe poala cărei rochii putea să calce cu atâta insolență, dacă nu mâna, mânușa, brațul, rochia doamnei mamei sale? Și într-adevăr, acolo, înfășurată într-un șal indian, și cu o bonetă palid-verzuie — proaspătă, trupeșă, bine dispusă și întrutotul agreabilă — se afla *Madame Beck*.

Curios! O crezusem de la început pe *Madame* în patul ei și pe Désirée în pătucul ei în clipele acestea, dormind, amândouă, somnul dreptilor, între zidurile sacre ale școlii din *rue Fossette*. Era de asemenea sigur că nici ele nu și-o închipuiau pe „dom’șoara Lucie” ca făcând altceva în momentele acelea, și când colo, toate trei eram aici, distrându-ne de mai mare dragul în parcul scăldat în lumini de sărbătoare, la miezul nopții!

Adevărul era că *Madame* nu făcea altceva decât să procedeze cum se părea că avea obiceiul și dealtminteri avea toate îndreptățirile s-o facă dacă așa îi era cheful. Îmi aminteam acum că le auzisem pe profesoare spunând — deși la vremea aceea nu luasem în seamă asemenea vorbe — că deseori, când noi o credeam pe *Madame* în camera ei, dormind, ea pleca, gătită în rochii de gală, să-și vadă de plăcerile ei, la operă, la teatru, la baluri. *Madame* nu avea înclinații spre o viață monastică și avea grijă — din plin, chiar dacă foarte discret — să-și înfrumusețeze existența cu plăcerile lumești.

Jumătate de duzină de domni, prieteni ai ei, îi stăteau acum în jur. Printre aceștia nu întârzi ai să recunosc doi sau trei. Era fratele ei, *Monsieur Victor Kint*, mai era un alt domn, cu mustață și cu părul lung — un bărbat calm,

taciturn, dar a cărui ținută și prestanță nu le puteam remarca fără admirație. Dincolo de rezerva și stăpânirea de sine, dincolo de contrastele de dispoziție și de expresie ale feței, era pe chipul lui ceva care-mi amintea de o altă față – mobilă, febrilă, plină de simțire – o față schimbătoare, acum încordată, acum luminoasă – o față din lumea mea, acum smulsă din fața ochilor mei, dar înaintea căreia ceasurile cele mai frumoase, primăvăratice, ale vieții mele trecuseră, când umbrite, când luminate de soare. Fața aceea, pe care văzusem adesea expresii atât de elocvente – atât de apropiate încât nu înțelegeam de ce nu se arăta în totul focul, duhul, taina însăși a geniului. Da – acest Josef Emanuel, omul acesta pașnic, mi-l amintea cu putere pe fratele lui.

În afară de *Messieurs* Victor și Josef, mai cunoșteam pe încă un membru al acestui grup. Acest al treilea personaj sta în spate, în umbră, într-o atitudine reculeasă, cu toate că vestmintele și capul său alb și chel îl făceau cel mai vizibil dintre toți cei de față. Era un preot – era chiar părintele Silas. Să nu-ți închipui, cititorule, că ar fi fost ceva nepotrivit în prezența preotului la o asemenea sărbătorire. Manifestațiile de acum nu erau considerate o desfășurare de distracții frivole, ci o comemorare a sacrificiului patrioților. Biserica le patrona deci, și chiar cu oarecare ostentație. În noaptea aceea în parc se puteau remarca dealtfel și grupuri de preoți.

Părintele Silas se aplecase asupra băncii și a singurei făpturi care o ocupa în clipa aceea – și ocupantul acestei băncuțe rustice se vedea doar ca o formă nelămurită în penumbră – ceva diform și totuși măreț. Se puteau vedea, de fapt, contururile unui chip și ale unor trăsături, însă atât de cadaverice și atât de stranii la înfățișare, încât te ducea gândul aproape la un cap despărțit de trunchi, și aruncat la întâmplare peste o grămadă de stofe scumpe. Razele unei lămpi mai depărtate luceau peste niște pandantive scumpe, peste cercei uriași. Nici castitatea albă a clarului de lună și nici îndepărtarea torțelor nu puteau șterge tonurile de splendoare ale stofelor. Puteam să strig – bun venit,

doamnă Walravens! ești mai vrăjitoarească decât oricând! Și curând, dealtminteri, buna bătrână doamnă arată ea însăși că nu era deloc un cadavru și nicio fantomă, ci o femeie aspră și plină de viață, căci la un moment dat, când micuța Désirée Beck deveni mai cicălitoare în pretențiile ei față de mamă-sa cerându-i să meargă împreună cu ea spre un anume chioșc să-i cumpere niște dulciuri, cocoșata îi aplică pe neașteptate o lovitură cu bastonul ei cu măciulie de aur.

Așadar erau aici, de față, doamnele Walravens și Beck, părintele Silas – întreaga conjurație, toată junta tainică, îmi făcea bine parcă să-i văd pe toți, strânși acolo, laolaltă. Naș fi putut spune că mă simțeam slabă în fața lor, a tuturor, sau înjosită, sau înfricoșată. Erau mai puternici decât mine, și eu nu eram în cea mai bună situație, mai degrabă s-ar fi putut spune că eu eram la picioarele lor. Însă, până acum, cel puțin nu eram înfrântă, nici moartă.

39

CUNOȘTINȚE VECHI ȘI NOI

FASCINATĂ, CA ÎN FAȚA UNUI balaur cu trei capete, nu mă puteam desprinde din preajma acestui grup, însuși pământul din preajma lor părea să-mi fi încătușat picioarele de nu mi le mai puteam dezlipi. Împletitura trunchiurilor copacilor alcătuia o unică umbră, noaptea îmi șoptea o promisiune de umbră și apărare, și un singur lampion mai depărtat își mai trimitea încoace o singură rază cât să mă facă doar să văd un refugiu, o bancă umbrită, mai sigură – și apoi se stinse. Și acum, să-i împărtășesc pe scurt cititorului ceea ce, în decursul ultimelor întunecate două săptămâni aflasem, tăcută, din zvonurile ce-mi șopteau în jur, cu privire la cauza și țelurile plecării atât de neașteptate a domnului Emanuel. Povestea e scurtă și deloc necunoscută în amănuntele ei – se poate spune că începe cu domnul Mamon și se termină cu cel

numit interesul.

Dacă *Madame* Walravens era la fel de hidoasă cât un idol hindus, se mai putea adăuga și că stăpânea, după cum spuneau cei care ar fi trebuit să știe, și puterile unui asemenea idol. Fapt e că fusese bogată – foarte bogată, și deși, în momentul de față, nu mai avea bani deloc, erau toate temeiurile să se spună că într-o bună zi ar fi putut deveni din nou foarte avută. Poseda o mare proprietate la Basseterre, în Guadelupa, primită ca zestre la căsătoria ei, cu șaizeci de ani în urmă, sechestrată odată cu falimentul soțului ei, însă acum, după cât se spune, eliberată de această ipotecă și care, dacă ar fi fost administrată cum se cuvine de un împluternicit de încredere, s-ar fi dovedit după un răstimp de câțiva ani, extrem de rentabilă.

Părintele Silas începuse să se intereseze de această îmbunătățire posibilă a proprietății – de dragul beneficiilor pe care le-ar fi putut avea religia și biserica de pe urma ei – mai ales că Magliore Walravens era o atât de bună fiică a instituțiilor eclesiastice. *Madame* Beck, care era rudă îndepărtată a bătrânei cocoșate și care o știa lipsită de orice rude proprii, meditasă îndelung la această situație, cu prevederea calculată a unei adevărate mame, și, oricât ar fi fost de rău tratată până atunci de *Madame* Walravens, nu încetase să o înconjoare cu atenții, de dragul propriilor sale interese, desigur. *Madame* Beck și preotul erau astfel – fiecare în propriul său interes financiar – deopotrivă și sincer interesați de îngrijirea cum se cuvine a plantației din Indiile Occidentale.

Însă distanța până la acea proprietate era mare și clima în locurile acelea primejdioasă. Împluternicitul, competent și demn de încredere de care era nevoie, trebuia să fie un om devotat din toate punctele de vedere. Întocmai un asemenea om avusese *Madame* Walravens în serviciul ei de douăzeci de ani și mai bine, distrugându-i la început viața, apoi trăind pe seama lui, asemenea unei ciuperce otrăvite. Un asemenea om formase, educase ca discipol și și-l legase de sine părintele Silas folosind pentru aceasta legăturile recunoștinței, obișnuinței și credinței. Pe un asemenea om

Madame Beck îl cunoștea și într-o oarecare măsură îl putea influența așa cum dorea. „Pupilul meu, spunea părintele Silas, dacă rămâne în Europa se expune primejdiei apostaziei, căci s-a încurcat acum cu o eretică”. *Madame* Beck își adăuga și ea comentariile proprii și hrănea la sânul ei motivele ei personale pentru a-i dori bărbatului în cheștiune expatrierea. Valoarea pe care ea însăși n-o putea obține nu suferea s-o vadă luată de o alta, mai degrabă ar fi văzut-o cu bucurie distrusă de-a binelea. Cât despre *Madame* Walravens, ea își dorea banii și pământurile pe care le stăpânise odată, și știa că Paul, dacă ar fi vrut, ar fi putut să joace rolul celui mai bun și de încredere vechil acolo. Astfel că cei trei egoiști îl luară în stăpânire și-și impuseră voința asupra singurului om lipsit de interese egoiste în toată treaba aceasta. Discutară cu el, se rugară de el, îl implorară, se aruncară la picioarele lui cerșindu-i mila, își puseră cu umilință în mâinile lui toate interesele lor. Nu-i cereau decât doi sau trei ani de jertfă – după aceea n-avea decât să trăiască și pentru el; era printre ei cel puțin o ființă care parcă ar fi dorit ca în acest răstimp el să și moară.

Nu exista ființă omenească care să-și pună rugămințile interesate la picioarele domnului Emanuel, care să-i declare încrederea în bunătatea lui și pe care el s-o poată refuza sau respinge. Oricare i-ar fi fost lipsa totală de dorință sau suferința chiar când se punea problema de a părăsi atunci Europa – oricare ar fi fost propriile lui planuri de viitor – nimeni nu-l întrebase, nu se gândea să-l întrebe, nu arăta că-i pasă în vreun fel. Dealtminteri, nici eu însămi nu știam nimic în privința asta. Despre discuțiile lui cu duhovnicul său îmi puteam închipui câte ceva, puteam să socotesc, cum mă pricepeam, și partea pe care ar fi putut-o juca sentimentul datoriei și credințele religioase în felul în care se lăsase el convins. Știam doar că el plecase și că nu-mi mai dăduse mie niciun semn de viață. Și aici se oprea tot ceea ce știam eu cu certitudine.

Mă oprisem, așezată în umbra deasă a pomilor crescuți

laolaltă și sub crengile lor împletite – și stam acolo, cu capul plecat și fruntea sprijinită pe brațe. Vorbele pe care și le schimbau între ei cei din fața mea, le-aș fi putut auzi dacă aș fi vrut să le ascult, eram destul de aproape pentru asta – însă de câțeva vreme n-aș fi avut niciun motiv să-mi plec spre ei urechea. Vorbeau despre vestmintele celor din jur, despre muzică, despre focurile de artificii, despre noaptea aceasta frumoasă. Îi pândisem să-i aud spunând: „E o vreme frumoasă pentru călătoria lui, *Antigua* (astfel se numea corabia pe care se îmbarcase el) va avea un drum liniștit”. Însă nu se auzise nicio asemenea remarcă, nici *Antigua*, nici drumul ei, nici pasagerii săi nu fură numite.

S-ar fi putut ca asemenea vorbărie fără rost să fi fost pentru bătrâna doamnă Walravens la fel de puțin interesantă ca și pentru mine. Părea neliniștită, își întorcea capul când într-o parte, când în alta, privind mioapă printre arbori, prin mulțime, ca și cum ar fi așteptat cu nerăbdare sosirea cuiva, n-ar mai fi răbdat întârzierea cuiva anume. „*Ou sont-ils, pourquoi ne viennent-ils?*”¹ o auzii murmurând de mai multe ori. Și în cele din urmă, ca și cum s-ar fi hotărât să obțină cu orice preț un răspuns la asemenea întrebări pe care nimeni până atunci nu părea să le fi simțit, își rosti gândurile cu voce tare, o frază de ajuns de scurtă, de ajuns de simplă – dar care mă străbătu ca un fior electric:

— *Messieurs et mesdames, spuse – où donc est Justine Marie?*²

Justine Marie? Ce mai era și asta? Justine Marie – călugărița cea moartă de mult – unde să fi fost anume? Dar cum așa, în groapa ei, doamnă Walravens – ce-oi mai fi având cu ea acolo? Dumneata ai să ajungi curând acolo – ea nu mai are cum să mai vină spre domnia-ta.

Astfel i-aș fi răspuns eu, dacă răspunsul ar fi stat în puterea mea – însă se părea că nimeni nu era de aceeași părere cu mine. Nimeni nu părea surprins, descumpănit, îngrozit de asemenea cuvinte. Răspunsul cel mai calm, mai

¹ Unde-or fi? De ce nu mai vin odată?

² Doamnelor și domnilor (...) unde să fie Justine Marie?

obișnuit întâmpină această ciudată, peste-moarte-străbătătoare, vrăjitoarească întrebare a bătrânei cocoșate.

— Justine Marie, spuse cineva, vine îndată, e în chioșc, are să vie numaidecât.

De la această întrebare și de la răspunsul ei, se stârni o schimbare a subiectului vorbăriei – căci vorbărie fără rost rămase mai departe – un fel de cleveteală dezlânată, familiară, nesperioasă. Aluzii, zvonuri, comentarii nelămurite se schimbau de la unul la altul, dar toate atât de depărtate, depinzând atât de mult de unele persoane care nu erau numite, de unele împrejurări pe care nimeni nu și le mai amintea în amănunt, încât – oricât de încordată ascultam – și ascultam acum cu tot interesul cuiva ce-și simțea soarta atârănând de asta – nu putui înțelege nimic mai mult decât că era vorba de un anume plan, în care era amestecată această fantomatică Justine Marie – moartă sau vie, cum o fi fost. Întreaga această adunare de familie părea să se agațe de ea, pentru un anume motiv. Părea să fie vorba de o căsătorie, de o avere, în interesul cui anume nu puteam înțelege – poate al lui Victor Kint, poate al lui Josef Emanuel, amândoi erau holtei. Odată crezui că înțeleg că aluziile acestea se refereau la un anume domn tânăr, și cu părul blond, străin de acest grup, căruia îi spuneai Heinrich Müller. În toată această sporovăială *Madame Walravens* își mai amesteca din când în când glasul răgușit, croncănit, îmbufnat, nerăbdarea ei nefiind ostoită decât de supravegherea implacabilă sub care o ținea pe Désirée, care acum nu mai putea face o mișcare fără ca bătrâna să n-o amenințe cu bastonul ei.

— *La voilà*, strigă deodată unul din domnii de față – *voilà Justine Marie qui arrive!*¹

Clipa aceea fu stranie de tot pentru mine. Îmi chemai în amintire chipul călugăriței zugrăvită pe panelul din budoarul de odinioară. În minte îmi era vie trista poveste de iubire, aveam în minte vedenia din mansardă, apariția de pe alea grădinii, ciudata alcătuire de umbre de sub bolte și aveam o presimțire parcă a unei descoperiri, convingerea

¹ Uite-o [...] uite că vine Justine Marie!

aproape sigură a unei dezvăluiri importante de tot. O, când imaginația se simte liberă, cine ar mai putea-o opri? Ca arbore dezgolit și sterp în miez de iarnă – ce viețuitoare înfometată, la marginea șanțurilor înzăpezite, chircită la marginea vreunui gard viu acoperit de nea, pe care închipuirea, un nor trecător, o rază abia străbătând a lunii, să n-o investimânteze în splendoare de gânduri, să nu facă din ea o fantasmă a splendeorei?

Cu o forță gravă, solemnă apăsându-mi inima, cu așteptarea tainei care avea să mi se dezvăluie, – căci până atunci văzusem spectrul acesta numai printr-o oglindă întunecată, și acum aveam să-l privesc față în față – m-am aplecat cât puteam, priveam acum cu toată puterea ființei mele strânsă în ochi.

— Vine! strigă Josef Emanuel.

Cercul de oameni se deschise, ca și cum s-ar fi dat cu toții în lături să primească un prieten binevenit. În clipa aceea se întâmplă ca dincolo, pe alee, să treacă cineva cu o torță aprinsă; scânteierea ei ajută palidelor raze de lună să lumineze cum s-ar fi convenit scena, aruncându-și lumina peste deznodământul produs în sfârșit. Eram sigură că ceva din spaima care pusese cu totul stăpânire pe mine se transmitea și celor de lângă mine. Chiar și cei mai stăpâni pe ei trebuie „să-și fi reținut o clipă suflarea”. Cât despre mine, mi se părea că viața însăși mi se opri atunci, în clipa aceea.

Acum, s-a sfârșit. Clipa aceea, călugărița – s-au făcut văzute privirilor. Criza, revelația întregea întâmplări s-a încheiat în clipa de atunci.

Torța mai licărește la mai puțin de un metru, ridicată în mâinile unui paznic al parcului, limba ei prelungă, fierbinte de flacără atinge aproape fața celei așteptate — aici – iat-o, s-a oprit în fața ochilor mei. Cine e ea? Cum e investimântată? Cum se înfățișează? Cine, cine este ea?

Sunt acum atât de numeroase măștile în jur în parc, acum când ceasurile au întârziat atât, un sentiment atât de straniu al sărbătoarei și al tainei a început să se răspândească pretutindeni în jur, încât ai să mă crezi,

cititorule, dacă ți-aș spune că ea semăna întocmai cu acea călugăriță din mansardă, că purta aceeași sutană neagră și scufie albă, că mi se înfățișa ca o stafie sculată din morți, ca o stafie chemată la viață.

Dar așa ceva ar fi o minciună – o închipuire. Nu trebuie să mai întârziem în asemenea vorbării ca desprinse din cărți. Să fim sinceri cu totul, să nu ne mai abatem deloc de la litera adevărului.

Dacă aș spune: o ființă ieșită dintr-o casă liniștită și pașnică – ar însemna să folosesc greșit un cuvânt. O văd acum ca o ființă casnică. Îmi stă în față o fetiță din Villette – o fată proaspăt ieșită din pension. E foarte atrăgătoare, cu frumusețea drăgălașă a fetelor de prin partea locului. Pare bine hrănită, frumușică, durdulie. Obrajii îi sunt rotunzi, ochii au o privire bună, părul îi cade abundent pe umeri. E bine îmbrăcată. Nu e singură, e însoțită de trei persoane – două mai în vârstă – către aceștia se întoarce să le spună „mon oncle” și „ma tante”. Râde, sporovăiește în voie, binedispusă, plină de viață, în floare, arată, din toate punctele de vedere, ca o frumoasă din lumea burgheză.

Atât despre Justine Marie, atât despre fantome și tainele lor, nu că vreo taină și-ar fi găsit aici dezlegarea. E sigur că fata asta nu e călugărița mea, ce am văzut eu atunci în pod și în grădină era o ființă cu cel puțin o palmă mai înaltă.

Ne-am aruncat privirile asupra acestei frumoase burgheze, am privit în treacăt pe unchiul și mătușica ei. Să mai aruncăm o privire și asupra celui de-al treilea membru al grupului lor? Avem oare răgazul să-i acordăm și lui o clipă de atenție? Ar trebui să ne oprim și asupra lui, cititorule, are îndreptățirea să ne-o ceară chiar el, doar nu-l întâlnim acum pentru întâia dată. Mi-am strâns mâinile laolaltă din toate puterile și mi-am tras respirația în adâncul pieptului, mi-am reținut strigătul, mi-am înăbușit exclamația. Mi-am interzis orice tresărire, am rămas mută și neclintită asemenea unei stane de piatră. Însă distingeam bine ființa pe care-mi căzuseră privirile, deși încețoșarea mi se lăsase în ochi după multe nopți de plâns, îl recunoșteam bine. Se spusese că avea să plece cu vasul

Antigua. Madame Beck însăși spusese asta. Mințise – sau spusese doar ceea ce fusese odată un adevăr și nu mai revenise să-l corecteze atunci când adevărul acesta se preschimbase în neadevăr. *Antigua* plecase și totuși îl aveam în fața ochilor pe Paul Emanuel.

Îmi părea oare mai bine? În orice caz o apăsare uriașă îmi căzuse de pe inimă. Era oare acesta un fapt pentru care să mă pot bucura? Nu știu. Trebuia să mă întreb mai întâi care erau împrejurările ce-mi acordau un asemenea răgaz? În ce măsură această întârziere în plecarea lui avea vreo legătură cu mine? Nu erau oare alte ființe pe care lucrul acesta să le fi privit mai îndeaproape? În fond, cine putea fi fata aceasta, această Justine Marie? Nu e o străină, cititorule, îmi e cunoscută din vedere. Vine deseori în vizită în *rue Fossette*, face parte adesea din grupul de invitați de duminică la Madame Beck. Este rudă atât cu familia Beck cât și cu Walravens. Își trage numele de botez de la călugărița care i-ar fi fost mătușă dacă ar mai trăi încă, numele de familie îi e Sauveur. E moștenitoare bogată, orfană acum și *Monsieur* Emanuel e tutorele ei, unii zic că i-ar fi chiar naș. Junta aceasta familială dorește acum ca această moștenitoare să se căsătorească cu unul din lumea lor – cine? Aceasta e o întrebare vitală – cine poate fi acest prezumtiv soț?

Mă simțeam foarte bucuroasă acum că doctoria ce-mi fusese administrată mai devreme mă însuflețise astfel încât acum până și gândul la culcare și la camera mea mi-erău nesuferite. Dintotdeauna, de când mă știu, am dorit mai mult decât orice să ajung să cunosc adevărul în toate. Îmi place să văd idolii în ascunzișurile templelor, să mă trag aproape de ei, să le dau vălurile la o parte și să îndrăznesc privirea din urmă. Să vedem, să cunoaștem chiar și ceea ce poate fi mai rău înseamnă în aceeași clipă să stăpânim Spaima.

Grupul dominat de bătrâna doamnă Walravens, la care se adăugaseră noii veniți, se însuflețise acum, plin de o nouă bucurie. Domnii se ocupau să aducă răcoritoare de la chioșcul de aproape, cu toții se așezară în iarbă la umbra

copacilor, sorbeau acum bună dispoziția și simțămintele frumoase, râdeau, glumeau. *Monsieur* Emanuel suferea să ajungă ținta unor ironii – pe jumătate cu bună dispoziție, pe jumătate – cum mi se părea mie – cu maliție, mai ales la cele venind din partea doamnei Beck. Aflai în curând că anunțata sa călătorie fusese amânată pentru o vreme la propria sa dorință, fără insistențele, și de fapt chiar împotriva sfatului prietenilor săi. Lăsase vasul *Antigua* să plece și-și reținuse un loc pe corabia *Paul et Virginie* urmând să ridice ancora două săptămâni mai târziu. Tocmai în legătură cu motivul acestei amânări îl necăjeau ei acum, și el răspundea doar că era ceva în legătură cu „rezolvarea unei mici chestiuni care-i stătea la inimă”. Ce anume era chestiunea aceasta? Nimeni nu știa. Și cu toate acestea era cineva care părea să fie, cel puțin într-o măsură, favorizată cu încrederea lui. O privire plină de înțelesuri se schimbă între el și Justine Marie. „*La petite va m’aider, n’est-ce pas?*”¹ spuse el.

— *Mais oui, je vous aiderai de tout mon coeur. Vous ferez de moi tout ce que vous voudrez, mon parrain*².

Și acest scump „naș”, îi luă mâna și i-o ridică până la buzele sale recunoscătoare. La care gest îl văzui pe tânărul teuton cu tenul atât de trandafiriu și tineresc, Heinrich Müller, cum devine deodată neliniștit, ca și cum ceea ce vedea nu i-ar fi fost pe plac. Mormăi chiar câteva cuvinte, la care *Monsieur* Emanuel îi râse fățiș în nas și, cu triumful plin de siguranță al învingătorului, o strânse pe pupila sa mai aproape de sine.

Monsieur Emanuel era într-adevăr foarte bine dispus în seara aceea. Nu părea cătuși de puțin afectat de schimbarea de mediu și în felul său de viață pe care o anunța plecarea sa viitoare. Era într-adevăr sufletul și viața grupului întreg, poate chiar cam prea despotice în a-și impune punctul de vedere, părând să fie hotărât să se arate cel dintâi și în veselie, cum era și în conducerea

¹ Micuța mă va ajuta, nu-i așa?

² Da, sigiu, am să te ajut cu dragă inimă. Voi face tot ce-ți dorești, nașule.

treburilor practice, și afirmându-și de la o clipă la alta dreptul necontestat de supremație asupra celorlalți. De la el porneau cuvintele cele mai de duh, anecdotele cele mai vesele, râsul cel mai sincer. Ca de obicei neînstare să stea locului când simțea însuflețirea unei dispoziții, făcea tot ce-i stătea în putință să se arate atent față de toți, însă, vai! vedeam bine care dintre toate persoanele de față îi era atunci favorită. Vedeam la picioarele cui se așezase în iarbă, pe cine se străduia s-o înfășoare cât mai frumos în șal ca să o păzească de răcoarea nopții, pe cine o îngrijea, o urmărea din priviri și o răsfața ca pe lumina ochilor.

Și în vremea aceasta ironiile zburau în jurul lui, și afluam tot mai limpede din vorbele astfel schimbate că în vreme ce el avea să lipsească, muncind pentru alții, acești alții, nu cu totul lipsiți de recunoștință, avea să păzească pentru el comoara pe care el o părăsea în urmă în Europa. Treaba lui era să le aducă o avere din Indii, la rândul lor ei aveau să-i dea în schimb o mireasă tânără și o moștenitoare bogată. Cât despre consecvența sacră, fidelitatea jurată odinioară – acestea erau uitate. Prezentul înflorit și fermecător izbândise asupra trecutului, și în cele din urmă călugărița de odinioară era moartă și îngropată.

Astfel trebuiau să se înfățișeze, deci, lucrurile. Revelația se produsese în sfârșit. Presimțirile nu mă înșelaseră de la început. Există un anume soi de presimțiri care nu te înșeală niciodată, eu fusesem cea care socotisem cu totul greșit – fără să-mi dau seama de înțelesul adevărat al oracolului crezusem că era o simplă închipuire, când, în realitate, prezicerile vorbeau tocmai despre această realitate.

Aș fi putut să mai întârzii privind la scena din fața mea, aș fi putut să mai stau pe gânduri înainte de a-mi trage toate încheierile. Poate că alții în locul meu ar fi socotit ce-mi spuneau simțurile ca nefiind de ajuns, poate că unii sceptici, mai înceți în a-și schimba principiile, ar mai fi cumpănit, neîncrezători, înainte de a accepta ideea unei căsătorii între un bărbat sărac și lipsit de egoism în vârstă de patruzeci de ani și bogata sa pupilă de optsprezece. Însă

departe de mine asemenea leacuri și șovăieli, departe de mine gândul de a mă mai înșela pentru o vreme, dându-mă înapoi din fața realității, fugind astfel de faptele temute, grăbite, covârșitoare, departe de mine gândul de a mă mai împotrivi înaintea de a mă supune adevăratei suverane, de a mai opune vreo rezistență slăbănoagă și șovăitoare în fața puterii care știe să înainteze covârșind totul – putere atoatestrăbătătoare a Adevărului.

Nu. Mă grăbeam acum să accept întreaga stare de lucruri. Mi-am deschis larg brațele și am strâns toate faptele în jurul meu, să le înțeleg mai bine. Am strâns în jurul meu, cu un fel de furie și grabă, faptele acestea, așa cum soldatul rănit pe câmpul de bătaie își strânge faldurile drapelului în jurul pieptului. Am invocat convingerea să mă întărească acum cu certitudinea ei, atât de temută chiar acum când o simțeam apăsându-mă, i-am cerut să mă izbească cu cei mai adânci spini și, când ascuțișul lor mi-a pătruns până în suflet, am crezut că mă pot ridica iarăși în picioare, schimbată profund.

În delirul meu de o clipă, atunci, am spus: „Tu adevărule, ești un bun stăpân pentru slujitorul tău! Câtă vreme m-a împrejmuț minciuna, cum am mai suferit! Chiar și când falsitatea mi-era încă dulce, balsam încă pentru închipuirea mea, caldă pentru simțămintele mele, mă chinuia totuși ceas cu ceas în chinuri de nespus. Speranța că afecțiunea ar fi fost cu puțință de câștigat pentru mine nu se putea despărți de spaima că, printr-o simplă întorsătură a destinului, aș fi putut s-o pierd iar. Acum adevărul a risipit în lături falsitatea, lingușelile și speranțele – și iată-mă acum – liberă!“.

Nu-mi mai rămânea nimic acum decât să-mi duc această libertate în camera mea, s-o port în brațe până în culcușul meu și să mă împac cât mai bine cu noua mea tovarășă. Adevărul e că piesa nu se terminase încă cu totul. Aș mai fi putut întârzia să privesc mai departe scena aceea de dragoste sub copaci, cochetăriile acestea silvane. Chiar dacă n-ar fi fost niciun gest de iubire în gesturile lor, în clipa aceea închipuirea mea era atât de generoasă, de creatoare,

Încât ar fi putut să sufle asupra lor cele mai de preț trăsături ale dragostei, să le dea viața cea mai adâncă și culorile cele mai vii ale pasiunii, însă nu mai voiam să mai privesc nicio clipă, așa hotărâsem – însă nu-mi puteam încă înfrânge firea. Căci atunci, ceva mă sfâșie crâncen sub șalul în care eram înfășurată, ceva îmi pătrunse în piept, ca un vultur cu pliscul și ghearele atât de ascuțite, și căruia trebuia să-i fac față singură – singură. Cred că până în clipa aceea nu simțisem niciodată gelozia. Nu mai semăna acum cu clipele în care priveam la jocurile pline de iubire ale doctorului John și Paulinei, în care, pecetluindu-mi ochii și urechile, retrăgându-mi cât mai departe gândurile și simțămintele, nu puteam să neg că exista un farmec real. Ceea ce vedeam acum însă era dureros. Iubirea născută din frumusețea adevărată nu era pentru mine, știam asta, n-aveam nimic în comun cu ea. Nu puteam îndrăzni să o pretind pentru mine, însă o altfel de (iubire, născută cu sfială la viață după o atât de îndelungată cunoaștere, călită în flacăra suferinței, apăsată cu pecetile consecvenței, consolidată de focul pur și dăinuitor al afecțiunii, supusă de mintea mea la toate încercările intelectului și în cele din urmă făurită prin însăși viața ei la această desăvârșire fără pată, iubirea aceasta care disprețuia patima, freneziile și delirurile ei, stingerea ei atât de grabnică în focuri fără putere, iubirea aceasta era însăși viața mea, crezusem cu toată ființa în ea. Și, orice amenința acum viața și puterea ei nu era pentru mine un spectacol pe care să-l pot privi nepăsătoare.

Mi-am întors fața de la pâlcul de copaci și de la „vesela societate” din umbra lor. Miezul nopții trecuse de mult, concertul se încheiase, mulțimea începea să se risipească. Am urmat și eu curentul de oameni îndreptându-se spre porțile parcului. Părăsind parcul strălucitor și orașul de sus atât de frumos luminat (încă și acum frumos și abundent luminat – se părea că Villette avea să trăiască o noapte albă) am căutat întunecimea cartierelor vechi.

Întunecime n-ar fi trebuit să spun, căci lumina lunii – uitată dincolo în parc – se revărsa acum stăpânitoare.

Luna strălucea în înalt, calmă și pură. Muzica și veselie sărbătorii populare, flăcările și nuanțele vii ale lampioanelor o alungaseră și o întunecaseră un ceas, însă acum slava și tăcerea ei triumfau iarăși. Lămpile se stingeau, ea își păstra mersul regesc asemenea destinului alb și imaculat. Tobe, trâmbițele își spusese cuvântul plin de putere și acum erau date uitării, ea scria cu o rază subțire peste ceruri și peste pământ șirurile unei istorii fără de sfârșit. Luna și stelele în jur mi se păreau simboluri și mărturii ale adevărului asupra a toate stăpânitor. Cerul noptatic îi lumina acum stăpânirea, asemenea rotirii lui încete înainta și triumful ei – mișcarea înainte care a fost, este și va să fie de la nesfârșire într-o nesfârșire.

Străzile întunecate erau tăcute, potolite – mi-erău dragi pentru liniștea lor umilă. Burghezi în drum spre casă mai trec când și când pe lângă mine, sunt cu toții pe jos, nu fac aproape deloc zgomot și pier curând. Îmi place atât de mult Villette în înfățișarea ei de acum că n-aș intra de bunăvoie sub un acoperiș, aș vrea să-mi trăiesc această ciudată aventură până la capăt. Pe de altă parte însă, ar trebui să mă reîntorc în patul meu tăcut din dormitorul cel mare înainte ca *Madame Beck* să se întoarcă acasă.

Numai o stradă mai e acum între mine și *rue Fossette*, Când pătrund pe ea zgomotul unei trăsuri tulbură tăcerea adâncă a cartierului. Vine încoace – și vine foarte repede. Ce găunos sună copitele cailor pe pietrele caldarâmului! Strada e îngustă și mă țin cu grijă cât mai pe lângă umbrele caselor. Trăsura trece ca fulgerul, însă ce văd, sau mi se pare că văd, când îmi alunecă în față? Sigur, a fluturat ceva alb de la ferăstruica aceea – e sigur că o mână a fluturat o batistă. Era oare semnul adresat mie? Am fost recunoscută? Cine m-ar fi putut recunoaște? Nu e trăsura domnului de Bassompierre, nici cea a doamnei Bretton, și pe lângă asta nici palatul Crécý nici castelul *La Terrasse* nu sunt în direcția asta. Oricum, n-am timp acum de presupuneri, trebuie să mă grăbesc să ajung acasă.

Pe *rue Fossette*, ajunsă la pension – am găsit totul cufundat în liniște, nu sosise încă trăsura cu *Madame Beck*

și Désirée. Lăsasem ușa cea mare întredeschisă, tot astfel aveam s-o găsesc acum? Poate că vântul sau vreo altă întâmplare au trântit-o astfel ca arcul cel greu să se prindă de la sine? În acest caz n-aș mai fi avut nicio speranță să pot intra, aventura mea avea să se sfârșească printr-o catastrofă. Am împins ușor canatul cel impozant – avea să se urnească?

Da. La fel de tăcut și de docil ca și cum un duh prielnic mi-ar fi ascultat un nespus Sesam, de acolo din vestibul. Intrând cu respirația ținută, grăbită în toate gesturile, urcând fără zgomot cu pantofii în mână treptele scării, am înaintat spre dormitor și am ajuns la culcușul meu.

Da! Am ajuns acolo și iarăși mi-am simțit respirația înecându-mi-se. Am scos aproape un țipăt – aproape, dar nu chiar, slavă Domnului!

În întreg dormitorul, în întreaga clădire a școlii domnea în ceasul acesta o liniște de moarte. Toți dormeau, și atât de adânc și liniștit încât s-ar fi părut că nimeni nu visează. Întinse pe cele nouăsprezece paturi din jur erau nouăsprezece siluete, destinse, nemișcate. Pe al meu – cel de al douăzecilea pat – n-ar fi trebuit să se afle nimic, îl lăsasem gol și pustiu ar fi trebuit să-l regăsesc acum. Și atunci, ce văd nelămurit printre draperiile baldachinului? Ce siluetă întunecată, uzurpatoare, întinsă cât e de lungă, stranie? E vreun tâlhar care și-a croit intrarea prin ușa de jos lăsată deschisă și stă aici la pândă? Pare ceva foarte întunecat – am impresia că nu e chiar cu totul ceva omenesc. Să fie vreun câine rătăcitor care s-a strecurat din stradă, s-a furișat până aici și s-a cuibărit acum în locul meu? Are să sară pe mine, are să mă atace acum când mă apropii? Dar, oricum, trebuie să mă apropii. Curaj! Încă un pas...

Simt că amețesc – căci la lumina palidă a lămpii de noapte văd lungită pe patul meu fantoma de demult – călugărița!

Un țipăt în clipa aceea m-ar fi nenorocit. Oricare ar fi fost spectacolul din fața mea, nu-mi puteam permite nici

stupoarea, nici țipetele, nici leșinul. Și pe urmă, nici nu eram atât de înspăimântată. Întărită de clipele prin care trecusem acolo în parc, nervii mei nu mai simțeau dorința unei descărcări isterice. Însuflețită de luminile, muzica, înghesuiala mulțimii, biciuită de nefericirea din urmă, eram acum în stare să sfidez spectrele. Într-o clipită, fără să scot nicio exclamație, mă năpustisem asupra culcușului meu bântuit de stafii, nimic nu tresări acolo, nu zvâcni, nu se clinti, toată mișcarea fusese numai a mea, ca și toată viața, realitatea, substanța, forța întregii scene. Și dusă de un impuls neînțeles, am înșfăcat acest incubus – l-am ridicat, acest vârcolac de noapte în aer — am zgâlțâit cât am putut de tare taina aceasta – și mi-a căzut la picioare, înfășurându-mă în faldurile ei, în fâșii sfâșiate – și am călcat-o în picioare.

Și iată deci – copacul despuiat acum de coroana frunzișului, mârtoaga coșmarului ieșită la iveală – boarea de aburi, tremurul clarului de lună. Călugărița cea prelungă se dovedea a fi fost o pernă prelungă învelită într-o etolă neagră și cu grijă împodobită cu un voal alb. Vestmintele de fapt, oricât ar putea să pară de ciudat, erau cu adevărat vestminte de călugăriță și fuseseră aranjate de o mână abilă să întărească iluzia. De unde veneau oare aceste voaluri și falduri? Cine pusese la cale artificii acestora?

Întrebările rămâneau încă. Pe scufia cea largă de pe cap era prinsă cu ace o bucată de hârtie, purtând, scrise cu creionul, aceste cuvinte ironice:

„Călugărița din mansardă îi lasă lui Lucy Snowe drept moștenire garderoba ei. Nu va mai fi văzută niciodată în *rue Fossette*”.

Și ce, și cine era cea care mă bântuise astfel cu spaimele ei? Cea pe care o văzusem cu ochii mei, cu adevărat, în trei rânduri? Niciuna din femeile pe care le cunoșteam nu avea statura acestei fantasme. Nu era înălțimea unei femei. Și nici unui bărbat pe care să-l fi știut eu nu-i puteam atribui o asemenea mașinație.

Încă buimacă, fără să-mi înțeleg bine gândurile, dar dintr-o dată și cu totul eliberată de orice apăsare a spectralului, a

nepământescului, nemaiavând răbdare să-mi mai bat capul și cu o asemenea enigmă mărunță, deși nu mi se părea prea ușor de rezolvat, am strâns atunci laolaltă într-un ghemotoc etola, voalul, bandajele, le-am vârât sub perna mea, m-am întins pe pat, am așteptat până am auzit roțile trăsurii cu care se reîntorcea acasă *Madame Beck*, apoi m-am întors pe partea cealaltă și, istovită de veghea atâtor nopți fără somn, covârșită poate și de puterea, care se făcea acum simțită, a narcoticului de cu seară, am căzut într-un somn adânc.

40

O PERECHE FERICITĂ

ZIUA CARE URMA ACELEI NEOBIȘNUTE nopți de miez de vară nu a fost o zi obișnuită. Nu vreau să spun cu asta că ar fi scris pe cer semne prevestitoare sau ar fi adus mari frământări pe pământul de sub ceruri, nici nu mă gândesc la neobișnuite întâmplări ale vremii și climei – furtuni, inundații, vărtejuri. Dimpotrivă, soarele răsări voios cu chipul lui frumos de iulie. Dimineața își împodobi strălucirea cu rubine, și-și umplu până într-atât poala cu trandafiri încât ningeau în jurul ei ca norii scăldându-i în culori vii cărarea. Ceasurile zilei se treziseră proaspete ca niște nimfe și, scuturându-și peste coline și pajiști roua timpurie, păseau acum dezgolite de mantiile lor de aburi, fără umbre, azurii, pline de grație mânau acum armăsarii soarelui în drumul lor de flacăra limpede orice nor.

Pe scurt, era o zi frumoasă cum numai vara cea frumoasă poate dăru, dar bănuiesc că eu eram singura ființă din *rue Fossette* care avea răbdarea sau vremea să bage de seamă această risipă de frumusețe. Un alt gând îi stăpânea acum pe toți ceilalți, un gând care, la drept vorbind, pătrundea într-o măsură și în meditațiile mele, doar că o asemenea

preocupare neavând pentru mine farmecul totalei noutăți, nici puterea neașteptată a nebănuितului, și mai ales nicio aură de taină cum li se arăta celor mai mulți dintre ceilalți, mă lăsa pe mine oarecum mai liberă pentru considerații și observații mai atente.

Și cu toate acestea, plimbându-mă acum prin grădină, bucurându-mă de lumina soarelui, remarcând florile înflorite și plantele crescând în soare, mă gândeam și eu la subiectul pe care-l discuta întreaga școală.

Ce subiect anume? Când s-au intonat rugăciunile de dimineață, un loc rămăsese liber în șirul din față al elevelor interne. Când se servise micul dejun, rămăsese o ceașcă de cafea fără stăpân. Când slujnica veni să facă paturile, găsi într-unul din ele o pernă așezată de-a lungul cu o scufie și o cămașă de noapte deasupra cât să iasă din plapumă; și când profesoara de muzică a Ginevrei Fanshawe veni, devreme ca de obicei, să-și țină ora de dimineață, eleva ei nu se mai arătă.

Pretutindeni fu căutată domnișoara Fanshawe, toată casa a fost răscolită de sus până jos. În zadar – nicio urmă, niciun indiciu, nici măcar un bilet scris în grabă nu răsplăti aceste cercetări, nimfa dispăruse, înghițită în noaptea trecută, asemenea unei stele căzătoare înghițită de întuneric.

Disperarea profesoarelor și supraveghetoarelor era reală, dar mai adâncă și mai reală era oroarea directoarei. Niciodată n-o mai văzusem pe *Madame Beck* atât de palidă la față și de descumpănită. Era o lovitură îndreptată spre partea ei cea mai simțitoare, spre partea ei slabă, o atingea în interesele ei cele mai importante. Și cum de se întâmplase așa ceva? Cum făcuse fugara să-și întindă aripile? Nicio fereastră nu fusese găsită deschisă, niciun geam nu fusese spart, toate ușile fuseseră zăvorite ca de obicei. Nici până în ziua de azi n-a obținut *Madame Beck* răspunsul la această frământare, și dealtfel nimeni dintre toți cei interesați în această problemă, cu excepția unei singure ființe, Lucy Snowe, care nu poate uita cum, spre a-i ușura ei traducerea în faptă a unui anume impuls, o anume

ușă imensă fusese cu grijă făcută să se deschidă și apoi trasă iarăși încet, prinsă în clanță, dar nu încuiată și nici zăvorâtă. Îmi mai amintesc acum și de trăsura care trecuse ca un tunet și de semnul din treacăt, batista fluturată atunci.

De la aceste date și de la încă una sau alta necunoscute oricui altuia, puteam acum trage doar o singură concluzie. Era vorba de o răpire. Fiind sigură de așa ceva și văzând și profunda încurcătură în care se afla *Madame Beck*, mă hotărâi în cele din urmă să-i comunic această convingere. Când făcui o aluzie la faptul că De Hamal îi făcea curte constatai, cum dealtfel mă așteptasem, că *Madame Beck* era în perfectă cunoștință de cauză și în privința aceasta. Discutase toată chestiunea încă de demult cu doamna Cholmondeley și pusese toată răspunderea pentru această situație pe umerii doamnei respective. Și astfel că acum se îndreptă spre doamna Cholmondeley și spre domnul de Bassompierre.

Am constatat astfel că și la palatul Crécy toată lumea era la curent cu evenimentul. Ginevra îi scrisese verișoarei sale Paulina, făcând o aluzie vagă la intenția ei de a se mărita, se primiseră de asemenea vești din partea familiei lui De Hamal, domnul de Bassompierre și pornise pe urma fugarilor. Nu reuși să-i ajungă decât prea târziu.

În decursul aceleiași săptămâni, poșta îmi aduse și mie un bilet. Prefer să-l transcriu aici, cuprinde explicații în mai multe privințe.

„Dragă bătrânico Tim (asta fiind prescurtarea de la Timon). Am luat-o din loc, după cum vezi – am pornit-o ca din pușcă. Alfred și cu mine am avut intenția să ne căsătorim astfel chiar aproape de la început de tot, n-aveam chef să trecem prin toată trășenia, așa ca oamenii de rând. Alfred e un bărbat prea deștept pentru, așa ceva – și deșteaptă oi mai fi și eu, slavă Domnului. Și știi, Alfred, care la început îți spunea „dragonul” te-a văzut de mai multe ori în săptămânile astea din urmă și a ajuns să simtă chiar un fel de prietenie pentru tine. Nădăduiește că n-ai

să-i duci lipsa, acum când a plecat și te roagă să-l ierți pentru orice mici necazuri s-o fi întâmplat să-ți pricinuiască. I-e frică mai ales că te-a speriat odată când ai dat nas în nas cu el acolo sus, în pod, tocmai în clipa când citeai o scrisoare după cât se pare de cel mai mare interes pentru tine, și el n-a putut rezista ispitei să te sperie nițel, atât părai de prinsă de corespondența asta a ta. En revanche, spune el, și tu l-ai speriat o dată de mama focului când ai dat buzna pe nepusă masă să-ți cauți o rochie sau un șal sau cine știe ce cârpă tocmai în clipa când își aprinsese și el un chibrit și se pregătea să fumeze o țigară, liniștit, în așteptarea mea.

Ai cam început să înțelegi probabil că Monsieur le comte de Hamal era călugărița din pod, și că venea de fapt să se întâlnească cu servitoarea dumitale devotată eu? Am să-ți spun cum făcea. Știi că poate să intre când vrea; la colegiul de alături, la Athénée, unde învață doi sau trei din nepoții lui, băieții surorii lui mai mari, Madame de Melcy. Știi că curtea colegiului e dincolo de zidul cel mare care străjuiește aleea pe unde-ți place ție să te plimbi. Alfred se pricepe să se cațere peste orice, la fel de bine cum știe să danseze sau să dueleze. Distracția lui era să ajungă la noi la pension, sărind întâi peste zidul acela, și pe urmă, cu ajutorul pomului care se întinde pe deasupra bolții și care-și întinde crengile până deasupra acoperișului clădirii mai mici a școlii noastre - izbutea să dea de-a dreptul în sala de clasa întâi și apoi în sala mare. Într-o noapte, dealtfel, a căzut din pom, a rupt câteva crengi și aproape că și-a frânt și el gâtul și culmea, când fugea, a mai tras și o spaimă și era cât pe-aici să se lase prins de doi - Madame Beck și Monsieur Emanuel care, zice el, se plimbau pe acolo pe alee. Din sala mare nu e greu să te urci în clădirea cea mare și de acolo să ajungi în pod. Luminatorul de acolo, cum știi și tu, e lăsat zi și noapte pe jumătate deschis, și pe acolo intra și el. Acum aproape un an s-a întâmplat să-i povestesc despre legenda noastră cu călugărița. Asta i-a sugerat ideea romantică să se deghizeze ca fantomă și trebuie să recunoști că s-a descurcat cât se poate de bine

în rolul ăsta.

Dacă n-ar fi fost rasa asta neagră de călugăriță și voalurile albe, ar fi fost prins de nu știu câte ori de tine sau de tigrul ăla de iezuit, Monsieur Paul. Zice că amândoi sunteți grozavi ca vânători de fantome și oameni cu mult curaj. Ce mă minunez eu mai degrabă e că te-ai arătat atât de secretoasă. Cum de-ai putut îndura toate aparițiile astea de fantomă, mereu, fără să țipi, fără să spui nimic nimănui, fără să scoli din morți tot pensionul și toata vecinătatea?

Așa, și cum ți-a priit cu călugărița ca tovarășă de pat? Eu ți-am aranjat-o acolo, n-a fost frumos? N-ai, tras un țipăt când ai văzut-o acolo? Eu aș fi înnebunit de frică – dar tu, tu ai niște nervi... din oțel și din pielea cea mai bună de hamuri. Cred că la drept vorbind nici nu simți nimic. N-ai tu sensibilitatea asta pe care o are de pildă o persoană făcută așa ca mine. Mie mi s-a părul întotdeauna că ești nesimțitoare și la durere și la spaimă și la suferință. Ești cu adevărat ca un bătrân Diogene.

Și așa, bunicuțo! Nu-i așa că nu mai poți de necaz de fuga mea și de partida asta minunată pe care o fac așa romantic? Te încredințez că e cât se poate de distractiv totul, și am făcut-o de fapt în parte ca să le fac în necaz mironosiței aia de Paulina, și ursului ăla de doctor John, ca să le arăt că, cu toate aerele pe care și le dau ei, și eu pot să mă mărit la fel de bine ca și ei. Domnul de Bassompierre a fost la început furios rău pe Alfred, l-a amenințat că-l dă în judecată pentru detournement de mineure¹ și mai știu eu ce, era așa de nesuferit de serios că m-am văzut constrânsă să joc și eu puțină melodramă – să mă arunc în genunchi, să plâng, să suspin, să înmoi trei batiste. Bineînțeles, mon oncle s-a lăsat curând de tot înduioșat, și la urma urmei ce rost ar fi avut să facă atâta tărăboi? Sunt măritată și asta e tot. El tot îi mai dă zor că măritișul nostru nu e legal că eu nu sunt încă majoră – ei și? Ca și cum asta mai are vreo importanță! Sunt la fel de măritată ca și când aș avea o sută de ani. Dar totuși, o să ne mai mărităm încă o dată, și am să am și un trusou, și doamna Cholmondeley

¹ Corupere de minoră.

are să ne supravegheze totul. Și mai sunt și speranțe că domnul de Bassompierre o să-mi dea și mie o bucățică mai bunicică, ceea ce ne-ar prinde bine de tot, că săracul Alfred, scumpul de el, n-are nimic altceva decât noblețea lui și solda. Aș vrea doar ca unchiul să facă toate astea fără condiții, așa ca între gentlemeni, mai generos, dar când colo e atât de urâcios că vrea să facă zestrea să depindă de promisiune scrisă din partea lui Alfred că nu mai pune mâna pe cărți de joc sau pe zaruri din ziua când s-a făcut plata zestre. Îl acuză pe îngerașul meu că i-ar place să joace. De așa ceva nu știu nimic, știu doar că e un om adorabil.

Nici nu am cuvinte să-ți spun ce genial a aranjat De Hamal fuga noastră. Ce deștept din partea lui să aleagă noaptea serbării, când Madame (căci el îi știe bine obiceiurile) era sigur că are să lipsească, dusă la concertul din parc. Mi-nchipui că te-ai dus și tu cu ea. Te-am văzut cum te-ai sculat binișor și-ai plecat din dormitor pe la ceasurile unsprezece. Cum de te-ai întors singură și pe jos, nu știu ce să cred. Sigur că tu erai cea pe care am întâlnit-o pe străduța aceea îngustă, rue St. Jean. M-ai văzut cum ți-am făcut semn cu batista de la ferăstruica trăsurii?

Adieu! Bucură-te și tu de norocul meu! Felicită-mă pentru fericirea asta a mea mare de tot, și crede-mă, draga mea cinică și mizantropă, a ta în cea mai bună stare de sănătate și în cea mai mare bună dispoziție,

*Ginevra Laura de Hamal
née Fanshawe*

P.S. Să ții minte - acum sunt contesă. Tata, mama și fratele de acasă n-au să mai poată de bucurie când or afla. „Fata mea, contesa!” „Soră-mea, contesa!” Bravo mie! Sună ceva mai bine decât doamna John Bretton, ce zici?

Acum, când ne încheiem amintirile despre domnișoara Fanshawe, cititorul se va aștepta, fără îndoială, să audă că i-a fost hărăzit să se căiască pentru ușurățiile tinereței ei

atât de frivole. Desigur, o mare parte de suferință o așteaptă pe această făptură în viitor.

Câteva cuvinte au să ajungă să spun ce am mai aflat eu despre viața ei.

Am văzut-o către sfârșitul, lunii ei de miere. A venit în vizită la *Madame* Beck și a trimis să mă cheme și pe mine în salon. Mi-a sărit în brațe, râzând. Arăta înfloritoare și foarte frumoasă, buclele îi erau mai lungi, obrajii mai trandafirii decât oricând, bonețica ei albă și voalul de Flandra, florile de portocali și rochia de mireasă i se potriveau grozav.

— Mi-am primit partea de zestre! îmi strigă de la început (Ginevrei îi plăcuse de când o știam să se refere fără întârziere la esențe, întotdeauna mă gândisem că avea vână de neguțător, oricât de mult i-ar fi disprețuit ea pe burghezii de rând), – și unchiul de Bassompierre s-a muiat de tot. Nu-mi pasă că-i spune lui Alfred, când vorbește despre el, „neisprăvitul ăla”, – asta e numai de la proasta lui creștere de scoțian, și cred că Pauline mă invidiază, iar doctorul, John moare de ciudă – e gata să-și zboare creierii – și eu sunt atât de fericită! Chiar că-mi vine să cred că nici nu mai am ce-mi dori – decât cel mult o trăsură și un palat și mie și o, stai să te prezint lui *mon mari*¹. Alfred, ia vino încoace!

Și Alfred își făcu apariția din salonul celălalt unde stătea de vorbă cu *Madame* Beck, primind amestecul de felicitări și dojeni din partea acestei doamne. I-am fost prezentată sub diferitele mele denumiri – Dragonul, Diogene, Timon. Tânărul colonel se arată foarte politicos, îmi oferă scuze, frumos investmântate în retorică, cochet exprimate, cu privire la vizitele lui ca fantomă și așa mai departe, încheind prin a spune că „cea mai bună scuză pentru aceste abateri iat-o aici!” și arată spre mireasa visurilor sale.

Și apoi mireasa îl trimise îndărăt la *Madame* Beck, și ea mă trase alături de dânsa. Și purcese literalmente să mă înăbușe cu buna ei dispoziție dezlănțuită, cu fleacurile ei

¹ Soțului meu.

copilărești, amețitoare, fără niciun șir. Îmi arăta exultând inelul, își spunea fără încetare *Madame la comtesse* de Hamal și mă tot întreba cum sunau cuvintele astea. Personal, eu am vorbit foarte puțin. Nu i-am oferit decât aspectul cel mai exterior și mai aspru al firii mele. Însă asta n-o descuraja deloc, nici nu se aștepta la altceva de la mine, „mă cunoștea prea bine ca să aștepte complimente din partea mea” și chiar și replicile mele uscate îi erau de ajuns, și cu cât erau mai impasibile și mai prozaice înfățișarea și comportarea mea, cu atât râdea ea mai fericită.

Curând după căsătorie, *Monsieur* de Hamal fu convins să părăsească armata, acesta fiind mijlocul cel mai sigur pentru a-l despărți de anumite legături și obișnuințe neprofitabile. I se procură un post de atașat diplomatic, și el cu tânără sa soție plecară în străinătate. Aș fi crezut că mă va uita – însă nu se întâmplă așa. Mulți ani continuă să întrețină cu mine o corespondență capricioasă, dusă de ea cam la întâmplare. La început, un an sau doi, nu-mi scria decât despre ea și Alfred, pe urmă Alfred trecu pe planul al doilea, ea și un anume nou-venit rămaseră vedetele, un anume Alfred Fanshawe de Bassompierre de Hamal începu să domnească în locul tatălui său. Scrisorile erau pline cu mari laude cu privire la acest personaj, exagerări extravagante cu privire la nemaiauzite dovezi de precocitate, amestecate cu exclamații certărețe la adresa neîncrederii flegmatice cu care le primeam eu. Una ca mine „nu știa ce înseamnă să fii mamă”, pentru o nesimțitoare ca mine „subtilitățile de simțăminte ale maternității erau ca o carte într-o limbă străină”, și așa mai departe. În mersul firesc al lucrurilor, tânărul domn își trecu examenele în pojar, scarlatină, tuse măgărească, și atunci pentru mine fu o epocă teribilă – scrisorile iubitoarei mame erau adevărate țipete de suferință, niciodată nu fusese vreo femeie atât de încercată de calamități, niciodată nu fusese vreo ființă omenească să aibă nevoie atâta de compasiunea semenilor. La început, m-am speriat și i-am răspuns pe un ton ceva mai patetic, însă am constatat repede că era mai

mult fum decât foc în toată treaba asta, și am revenit la cruda mea nesimțire. Cât despre tânărul pacient, el trecu prin fiecare din aceste furtuni ca un adevărat erou. De cinci ori fu acest tânăr *în aricullo mortis*¹ și de cinci ori reînvie în chip miraculos.

În cursul anilor se auziră murmure rău prevestitoare împotriva lui Alfred Întâiul. Fură siliți să facă apel la domnul de Bassompierre, trebuiră plătite unele datorii, unele din ele din categoria neplăcută și sordidă care se cheamă „datorii de onoare”, plângeri lipsite de demnitate și dificultăți de tot felul începură să se înmulțească. Sub oricare din acești nori furtunoși, de orice natură ar fi fost, Ginevra, ca și odinioară, cerea cu țipete ascuțite simpatie și ajutor. Nici nu-i trecea prin gând că ar fi trebuit să se înarmeze să facă față singură unor asemenea greutăți. Într-o formă sau alta, dintr-o parte sau alta, era întotdeauna sigură că avea să-și vadă îndeplinită dorința de a fi ajutată, și. Astfel continua - ducându-și lupta cu viața prin intermediari și, de fapt suferind mai puțin decât oricare altă ființă omenească ce mi-a fost dat să cunosc.

41

CARTIERUL CLOTILDE

MAI TREBUIE OARE, ÎNAINTE DE a încheia, să mai dau socoteală despre libertatea și renașterea pe care mi le-am câștigat în acea noapte de sărbătoare? Trebuie să mai vorbesc despre felul în care eu și aceste două tovarășe care m-au însoțit acasă, ne-am dus împreună viața?

Le-am pus la încercare încă de-a doua zi. Își strigaseră cu glas tare puterea atunci când mă rechemaseră dinspre dragoste și din afecțiunile mele de dinainte, dar atunci când mă îndreptai spre ele cerându-le fapte, nu vorbe, dovezi ale

¹ În ghearele morții (lat.).

unei mângâieri mai adevărate, o mărturie a unei vieți mai ușoare – libertatea ceru iertare ca fiind, pentru moment, sărăcită și neînstare să mă ajute, iar renașterea mea la o viață nouă nici nu-mi mai răspunse, murise parcă pe neașteptate în noaptea trecută.

Nu îmi mai rămânea deci nimic altceva de făcut decât să-mi pun în taină nădejdea că poate împrejurările mă împinseseră prea repede și prea departe, și să-mi trec ceasurile acestea apăsătoare șoptindu-mi că nu trebuie să mă las pradă farmecului otrăvit și atoatedeformant al geloziei. După o luptă scurtă și zadarnică m-am regăsit însă iar captivă, legată iar de roata chinuitoare a încordării și așteptării, din nou supusă aceluiași chinuri.

Aveam oare să-l mai văd o dată înainte de adevărata lui plecare? Avea să-și mai amintească de mine? Își mai propunea oare să vină să mă vadă? Poate ziua de astăzi – poate chiar ceasul care începea acum, avea să mi-l aducă în față? Sau trebuia să îndur iarăși suferința chinuitoare a îndelungilor așteptări – chinurile acelea ale sfâșierii încete, spasmul mut, mortal care, dintr-o dată risipind speranța și îndoiala, clatină până în temelii viața – în vreme ce mâna care împarte asemenea dureri nu poate fi mângâiată spre a fi readusă la gesturi mai miloase, căci între noi și ea își ridică bariera absența!

Era ziua înălțării – nu se țineau cursuri. Elevele interne și profesoarele, după ce participară la liturghie dimineata, plecaseră într-o plimbare mai lungă la țară, să-și ia gustarea de după-masă la o fermă mai depărtată.

Nu mersesem cu ele, căci acum nu mai erau decât două zile până la plecarea vasului *Paul et Virginie* și mă agățam de ultima mea speranță, așa cum supraviețuitorul unui naufragiu se mai agață de ultima bârnă sau frânghie.

Trebuiau să se facă niște reparații de tâmplărie în sala clasei întâi, era o bancă sau un pupitru care trebuia dres, căci zilele de sărbătoare erau deseori folosite pentru asemenea lucrări care nu puteau fi îndeplinite atunci când sălile erau pline eu eleve. Pe când stam astfel, singuratică, gândindu-mă că ar trebui să ies în grădină să las locul liber

pentru tâmplari, dar simțindu-mă prea neliniștită și nervoasă ca să mă mișc din loc, i-am auzit sosind pe lucrătorii de care e vorba.

Muncitorii și meseriașii străini își fac de obicei treaba în echipe de câte doi, îmi vine să cred că ar fi nevoie de doi tâmplari din Labassecour ca să bată un singur cui într-un perete. Pe când îmi legam acum boneta, pe care o ținusem până atunci absentă în mână, știu că m-am luminat o clipă, cu gândul aiurea, că aud pasul numai unui singur lucrător. Am mai remarcat de asemenea, așa cum captivii din temniță își găsesc câteodată o distracție mohorâtă în a observa cele mai neînsemnate fleacuri în jurul lor – că omul acesta purta pantofi și nu saboți. Am dedus că trebuie să fi fost maestrul tâmplar sosit să se încredințeze ce era de făcut înainte de a-și trimite oamenii. Mi-am strâns șalul în jurul trupului. El înainta în vremea aceasta, acum deschise ușa, eram cu spatele spre ușă – însă am simțit o înfiorare, o senzație curioasă, prea rapidă și trecătoare să mi-o fi putut analiza. M-am întors. Eram în prezența presupusului maestru, privind către ușă am văzut în cadrul ei o siluetă și ochii mi-au întipărit în minte silueta domnului Paul.

Sute de rugăciuni cu care asaltăm cerul nu ne aduc uneori nicio împlinire. Și, pe urmă, vine o clipă în viață, când o roadă aurie ne cade de-a dreptul în poală – un dar deplin și strălucitor desăvârșit din mâinile providenței.

Monsieur Emanuel purta haina cu care se pregătea probabil să plece – un surtuc tivit cu catifea. Îmi venea să cred că era gata de plecare și cu toate acestea înțelesesem că mai sunt încă două zile până când vasul avea să-și ridice ancora. Părea sănătos și plin de bună-dispoziție. Arăta blând, binevoitor, intră cu pas grăbit, ajunsese lângă mine în mai puțin de o clipă – toată ființa lui era numai prietenie. Poate că gândul la mireasa lui îl făcea atât de plin de viață. Oricare ar fi fost cauza, eu nu-i puteam întâmpina lumina aceasta de soare cu o față înnorată. Dacă acestea ar fi fost ultimele mele clipe alături de dânsul nu le puteam risipi acum păstrând între noi o distanță nefirească, neobișnuită până atunci. Țineam mult la el – prea mult ca să nu-mi pot

Înlătura din calea lui chiar și gelozia dacă ea m-ar fi împiedicat să-mi iau rămas bun de la dânsul așa cum se cuvine. Un cuvânt plin de căldură de pe buzele sale sau o privire blândă din ochii lui îmi făceau bine, mă răscumpărau pentru toată viața care-mi mai rămânea de trăit. Aveau să-mi fie mângâiere pentru chinurile cele mai crâncene ale singurătății, vroiam să le primesc, să le gust licoarea și mândria n-avea să mă facă să răstorn cupa.

Întrevederea noastră trebuia să fie scurtă, desigur. Avea să-mi spună doar ce le spusese și elevelor strânse în fața lui acum câteva zile, avea să-mi țină mâna două minute, avea să-mi atingă obrazul cu buzele pentru prima, ultima, singura dată și apoi – n-avea să mai fie nimic. Pe urmă, cu adevărat despărțirea din urmă, pe urmă distanța uriașă dintre noi, prăpastia imensă pe care n-o puteam trece să mai ajung până la dânsul, peste care, din fericire, el n-avea să-și mai întoarcă privirile ca să-și mai amintească de mine.

Îmi luă mâna într-o mână a lui, în vreme ce cu cealaltă îmi trăgea mai pe spate boneta. Mă privea deschis în față, surâsul său luminos îi înflori pe chip, buzele lui spuneau ceva, aproape ca spusele fără cuvinte ale unei mame care-și regăsește copilul mare și neașteptat de schimbat, poate ros de boală sau istovit de lipsuri. Și atunci interveni o întrerupere.

— Paul! Paul! spuse grăbită o voce de femeie de undeva din spate. Paul, vino te rog puțin în salon, mai am încă o mulțime de lucruri să-ți spun – avem de vorbit pentru o zi întreagă – și uite și Victor are să-ți spună ceva, și e aici și Josef. Haide, Paul, te așteaptă prietenii.

Madame Beck, atrasă la fața locului fie de vigilența ei, fie de un instinct nelămurit, se vârî atât de aproape între noi, încât aproape că mi-l acoperi pe *Monsieur Emanuel*. „Haide, Paul!” repetă, și privirea ei mă zgârie aproape ca un stilet de oțel. Se împingea acum în ruda ei. Îl vedeam că se trage înapoi, credeam că avea să se dea bătut și să se retragă.. Rănită mai adânc decât îmi venea să cred că pot îndura, simțind acum ceea ce simțeam că n-am să mai pot ține numai pentru mine, am strigat:

— O, mi se frânge inima!

Simțeam într-adevăr cum mi se frânge inima, însă mai erau și pecețile unor alte simțăminte care se spărgeau acum sub această apăsare. O șoaptă dinspre *Monsieur Paul*, șoapta: „Ai încredere, în mine“ îmi ridică o greutate de pe inimă, îmi deschise larg porțile reținerii. Cu o revărsare de suspine, cuprinsă de fiori de gheață, dureroși, tremurând din tot trupul și în același timp cu o nespusă ușurare – am izbucnit în plâns.

— Las-o în seama mea, e o criză. Am să-i dau un calmant și are să-i treacă, spuse liniștită *Madame Beck*.

Să fiu lăsată cu ea și cu calmantul ei mi se părea atunci că ar fi cam același lucru cu a-l lăsa pe un prizonier în prezența călăului și a cupei cu otravă. Când *Monsieur Paul* îi răspunse cu vocea aspră, adâncă, scurt:

— „*Laissez-moi!*”¹ în vorba aceasta scurtă mi se păru că aud o muzică ciudată, dătătoare de viață și puternică.

— *Laissez-moi*, repetă, și nările îi fremătau dilatate și mușchii feței îi tremurau când spuse asta.

— Dar nu se cade așa ceva, răspunse *Madame* gravă.

Cu și mai multă gravitate îi răspunse el:

— *Sortez d'ici!*².

— Am să trimit să-l cheme pe părintele Silas, chiar acum. Trimit după el, îl amenință ea, cu vocea acră.

— *Femme!* strigă profesorul, și acum glasul lui nu mai era adânc, ci se ridicase. *Femme! sortez à l'instant!*³

Se mâniase și îl iubeam atunci, așa plin de furie, cu o patimă cum nu mai simțisem până atunci.

— Ce faci tu aici e rău, continuă *Madame*, e o faptă așa cum e de așteptat de la bărbații cu caracterul tău, neserios, plin de fumurile închipuirii. Un pas impulsiv, negândit, fără judecată – un lucru care are să supere și nedemn de stimă în ochii unor persoane cu mai multă minte și mai mult caracter.

— Tu nu știi cât de ferm și de hotărât pot să fiu, spuse el,

¹ Lasă-mă!

² Pleacă de aici!

³ Femeie [...] Femeie! ieși chiar în clipa asta!

Însă ai să te convingi, faptele au să-ți arate. Modeste - continuă el de îndată mai puțin mânios, fii cu judecată, ai milă, fii femeie, privește și tu fața asta chinuită și îndură-te. Știi că-ți sunt prieten și că am prietenie pentru prietenii tăi, în pofida supărărilor tale de moment știi bine că poți să ai încredere în mine. Când e vorba să mă sacrific eu, știi bine că nu stau în cumpănă, însă mi se rupe inima să văd ceea ce văd acum, trebuie să primească și să dăruie îndurare și inima mea. Lasă-mă în pace!

De data aceasta în cuvintele „Lasă-mă în pace!“ era o intonație atât de amarnică și de poruncitoare, încât m-aș fi mirat ca însăși *Madame* Beck să fie în măsură să mai întârzie să-i dea ascultare. Numai că ea rămase fermă, îi întâlni neînfricăta privirea, îl privea neclintită, asemenea unei stane de piatră. Își deschidea buzele să-i răspundă, vedeam pe chipul domnului Paul însuflețirea care anunța o furtună, și n-aș putea spune cum a făcut ceea ce a făcut. Nu mi s-a părut un gest violent, și-a păstrat toată vremea aparența curtenitoare, politicoasă, își întinse doar mâna, mi se părea că nici n-o atinse, însă ea porni parcă în fugă, se învâртеji afară din cameră, fugise, pierise și ușa se închise în urma ei, toate într-o clipă.

Izbucnirea aceasta de mânie se stinse de îndată. Surâse, îmi spuse să-mi șterg ochii, așteptă liniștit până ce mă liniștii eu însămi, adresându-mi când și când câte un cuvânt liniștitor, de mângâiere. Curând m-am putut așeza alături de el, recâștigându-mi stăpânirea - calmată, nemaifiind pradă deznădejdiei, nemaifiind dezolată, lipsită de prieteni și de speranțe, nemaifiind acum obosită de viață și dornică de moarte.

— Te întristează deci mult de tot să-ți pierzi prietenul? spuse el.

— Mă ucide gândul că sunt uitată, *Monsieur*, i-am spus. În toate zilele acestea istovitoare, n-am mai auzit de la dumneata niciun cuvânt și am fost ucisă de gândul, care ajungea tot mai mult o certitudine, că ai să pleci fără să-ți iei rămas bun de la mine.

— Trebuie să-ți spun și dumitale ceea ce i-am spus

adineauri Modestei Beck - și anume că nu mă cunoști deloc? Trebuie să-ți arăt și dumitale, să te învăț să-mi cunoști mai bine caracterul? Vrei dovezi că pot să fiu un prieten de încredere? Fără o dovadă limpede mâna asta nu vrea să se liniștească într-a mea, nu are încredere în umărul meu ca într-un sprijin sigur? Bine. Dovada e gata. Am venit să mă justific.

— Spune ceva, învață-mă ceva, dovedește-mi ceva, domnule. Pot să te ascult acum.

— Atunci, în primul rând, trebuie să ieși acum cu mine o bucată bună de drum aici în oraș. Am venit anume să te iau.

Fără să-l mai întreb ce dorea de la mine, fără să-i mai cercetez planul sau să mai încerc vreo obiecție, mi-am legat boneta, eram gata să pornesc.

El mă conduse pe bulevarde, în mai multe rânduri mă sili să mă așez pe câte una din băncile din umbra teilor. Nu mă întreba dacă obosisem, însă mă privea din când în când și înțelegea singur.

— Toate zilele acestea istovitoare, spuse, repetându-mi cuvintele, imitându-mi blând, plin de bunătate glasul și accentul meu de străină, într-un fel care nu-mi era necunoscut, venind de la el, și a cărei ironie nu mă rănea niciodată nici chiar când se însoțea, așa cum se întâmplă adesea, cu afirmarea că oricât de bine aș fi ajuns să scriu în limba lui n-aveam niciodată să ajung să o vorbesc altfel decât imperfect și șovăielnic. Toate zilele astea istovitoare - eu nu te-am uitat nicio clipă. Femeile credincioase se înșeală în privința asta - că-și închipuie că ele sunt singurele făpturi credincioase din toată lumea asta. Uită-te, te rog, la mine!

Îmi ridikai ochii fericiți spre el, erau fericiți acum ochii mei, altminteri n-ar fi fost interpreți sinceri a ceea ce trăiam eu.

— Așa, spuse el, după ce mă privi mut câteva clipe - nu se poate nega - e într-adevăr un chip care exprimă consecvența - asta scrie aici cu o pană cu vârful de fier. A fost dureros?

— Foarte dureros, spusei sinceră. Fă consecvența asta să piară din calea mea, domnule, nu-i mai pot îndura apăsarea și scrierea.

— *Elle est toute pâle*, spuse el, vorbind parcă numai pentru sine – *cette figure-là me fait mal*¹.

— Da, nu e nicio bucurie să mă privești.

Nu mă putui împiedica să-i spun asta, cuvintele îmi urcară nechemate pe buze. Dealtfel, nu-mi amintesc ca vreodată în viața mea să fi fost cu totul liberă de spaima că aveam să fiu judecată după prea puțin atrăgătorul meu aspect – și spaima aceasta o simțeam acum eu mai multă putere decât oricând.

O mare blândețe i se așternu lui atunci pe chip. Ochii săi violeți i se umeziră, strălucitori sub genele lui grele, de spaniol, tresări ca și cum s-ar fi scuturat de o apăsare.

— Să mergem mai departe, spuse.

— Sunt chiar atât de urâtă ochilor dumitale? mi-am luat inima în dinți să-l întreb, căci era o întrebare foarte importantă pentru mine.

El se opri o clipă și-mi dădu un răspuns scurt, aspru, un răspuns care mă reduse la tăcere, înfricoșată, dar care mă liniști mult. Pentru totdeauna din clipa aceea aveam să știu ce reprezentasem eu pentru dânsul, și orice aș mai fi putut eu însemna pentru restul lumii nu mai avea acum nicio importanță pentru mine. Era oare o slăbiciune din partea mea să acord o atât de mare însemnătate aspectului meu exterior? Mă tem că a fost atunci, din partea mea, însă în privința asta nu îmi mai recunosc slăbiciunea – trebuie să mărturisesc că mă tem tare mult să nu displac, că am o dorință puternică să-i fiu plăcută măcar puținel domnului Paul.

Încotro ne îndreptam pașii atunci, nu știam. Drumul ne-a fost lung, și totuși mi s-a părut scurt de tot, calea ne era plăcută, ziua era frumoasă. *Monsieur* Emanuel vorbea despre călătoria sa – gândea că avea să lipsească trei ani. La întoarcerea din Guadelupa, se aștepta să se vadă eliberat de obligații și liber să-și ducă viața proprie. Și eu,

¹ E palidă de tot [...] îmi face rău când o văd cum arată.

ce-mi propuneam să fac în vremea acestei absențe? întrebă. Îi vorbisem odată, îmi aminti, de încercarea mea de a deveni independentă, de a-mi instala o școală pe care s-o conduc eu. Lăsasem cumva să se stingă această idee?

Ba deloc, nu părăsisem această idee. Mă străduiam să pun deoparte cât mai mult ca să-mi facă cu puțință traducerea în viață a acestei idei.

Lui nu-i plăcea deloc gândul să mă lase mai departe în *rue Fossette*. Îi era teamă că acolo aveam să-i simt prea tare lipsa – aveam să mă simt prea deznădăjduită – aveam să ajung tristă și...

Asta era sigur. Însă îi făgăduii să fac ce-mi va sta în puțință să rezist.

— Totuși, mai spuse el cu glasul scăzut, mai e încă o obiecție în calea rămânerii dumitale mai departe la actuala dumitale reședință. Am să vreau să-ți scriu din când în când. N-aș îndura nesiguranța în ce privește felul în care ajung la dumneata aceste scrisori ale mele. Și în *rue Fossette...* pe scurt, disciplina noastră catolică în anumite privințe... deși justificabilă și eficace – ar putea oarecum, în anume împrejurări, să ajungă susceptibilă de aplicări eronate, poate chiar de abuzuri.

— Însă dacă ai să-mi scrii, i-am spus – trebuie să primesc scrisorile dumitale, și am să le și primesc. Zece directori, douăzeci de directoare nu le-ar putea împiedica să ajungă la mine. N-am să îndur o asemenea disciplină, nu, domnule, nu.

— *Doucement - doucement*¹, răspunse el, noi punem acum la cale un plan. Avem și noi resursele noastre, fii liniștită.

Și astfel spunând, se opri în drum.

De fapt, acum ne reîntorceam din plimbarea noastră atât de îndelungată. Ajunsesem în miezul unui cartier mărginaș liniștit și curat, unde casele erau mici dar arătau încântătoare, și domnul Paul se oprise tocmai în fața pragului alb al unei căsuțe cât se poate de atrăgătoare.

— Am ajuns, spuse el.

¹ Încetișor – încetișor.

Nu bătu ci, scoțând din buzunarul său o cheie, deschise ușa și intră fără întârziere în casă. Invitându-mă să intru, el închise ușa în urma noastră. Nu se vedea niciun servitor. Vestibulul era micuț, ca și toată casa, însă fusese zugrăvit de curând într-o nuanță plină de gust. Avea un perete de sticlă de panelurile căruia se agățau cârcei de viță și crengile lor agățătoare și frunzișul ei verde sărutau geamurile. Tăcerea desăvârșită domnea în sălașul acesta.

Deschizând ușa către interiorul casei, *Monsieur* Paul dezvălui un salon – foarte micuț, însă, cum mi se păru mie, foarte drăguț. Pereții delicați aveau o nuanță subtilă ca o roșeață, dușumeaua îi era lustruită cu ceară, un covor în culori vii îi acoperea mijlocul, măsuța rotundă din centru strălucea ca și oglinda de deasupra căminului. Era o mică sofa, un dulăpior prin ușa întredeschisă a căruia, dincolo de perdeluța de mătase trandafirie, se vedeau ceșcuțe de porțelan pe etajere. Era un orologiu mic, franțuzesc, o lampă, ornamente și bibelouri de porțelan. Sub pervazul singurei ferestre adânci era o banchetă verde, purtând trei glastre verzi, fiecare cu câte o frumoasă plantă în plină înflorire. Într-un colț se vedea o măsuță cu un singur picior și cu tăblia de marmură și pe ea un coșuleț de cusut și un pahar cu un buchețel de Violete în apă. Fereastra uriașă a acestei încăperi era deschisă, aerul curat de afară pătrundea liber aducând proștețime, iar violetele își împrăștiau peste tot mireasma.

— Ce locușor frumos, spusei, iar *Monsieur* Paul surâse să mă vadă atât de încântată.

— Putem să ne așezăm aici să așteptăm? întrebai în șoptă, cam speriată de tăcerea aceasta atât de adâncă.

— Întâi să mai aruncăm câte o privire și prin alte locșoare în cojița aceasta de nucă, răspunse el.

— Dar poți să-ți iei libertatea să intri așa, peste tot, în toată casa? îl întrebai.

— Da, și îndrăznește și dumneata, spuse el calm.

Îmi arată drumul. Mă duse într-o mică bucătărie, cu o plită și un cuptor albe, cu doar câteva cratiți strălucitoare, două scaune și o masă. Un dulăpior micuț închidea și aici

toată vesela trebuitoare.

— E un servici de cafea de porțelan în salon, spuse *Monsieur* Paul, pe când eu admiram cele șase farfurii albe cu chenar verde, precum și castroanele și farfuriile adânci asortate.

Urcând pe scara îngustă însă foarte curată fui lăsată să arunc o privire în două dormitoare mici și în cele din urmă, iarăși jos, ne oprirăm cu oarecare solemnitate în fața unei uși ceva mai mari decât cele pe care le deschiseseam până atunci.

Scotând de undeva o altă cheie, *Monsieur* Emanuel o potrivi în broască. Ușa se deschise și el îmi făcu loc să trec înainte.

— *Voici!*¹ strigă.

Mă găsi într-o încăpere spațioasă, extrem de curată, chiar dacă acum pustie, goală parcă în comparație cu cele pe care tocmai le văzusem. Scândurile bine frecate ale dușumelei erau fără carpete; sala cuprindea două șiruri de bănci și pupitre, cu o alee de trecere la mijloc ducând spre o estradă, cu scaunul și masa profesorului și în spatele lor o tablă. Pe pereți erau agățate două hărți, la ferestre erau câteva flori; pe scurt, era ca o clasă în miniatură - completă în mobilierul ei, curată, încântătoare.

— E o școală deci? am întrebat. Cine o ține? N-am auzit de o asemenea școală în cartierul acesta.

— O să ai bunătatea să iei aceste câteva prospecte să cauți să le distribui în numele unei cunoștințe ale mele? spuse el, scoțând din buzunarul de la piept câteva asemenea documente și punându-mi-le în mână. Le privii, citii acolo - tipărite cu litere frumoase:

*Externat de demoiselles, numéro 7, Faubourg Clotilde, Directrice Mademoiselle Lucy Snowe.*²

Și ce i-am răspuns eu domnului Paul Emanuel?

Anumite momente din viața noastră trebuie în mod fatal

¹ Iată!

² Externat de domnișoare, nr. 7, Cartierul Clotilde, Directoare Domnișoara Lucy Snowe.

să ne fie mai târziu greu de readus în amintire. Anumite crize, momente, unele simțăminte, bucurii, suferințe, uimiri, atunci când le mai chemăm în minte ni se par sălbătice, învântejite, încețoșate ca atunci când o forță oarecare le-ar roti foarte repede.

Nu-mi pot aminti acum de gândurile sau cuvintele din răstimpul celor zece minute care au urmat acestei dezvăluiri, tot astfel cum nu-mi pot aminti de primul an al vieții mele. Și totuși primul lucru de care-mi aduc aminte sunt cu înșămi vorbind foarte repede, repetând iarăși și iarăși:

— Dumneata ai făcut asta, domnule Paul? E casa dumitale? Dumneata ai avut grijă s-o aranjezi așa? Dumneata ai tipărit hârtiile astea? Chiar despre mine e vorba? Eu sunt directoarea? Nu cumva mai există o altă Lucy Snowe? Spune-mi, spune-mi ceva!

Însă el nu voia să spună nimic. Tăcerea lui încântată, felul în care-și cobora privirile fără să-și ascundă surâsul, întreaga lui atitudine – ce bine le văd în minte și acum.

— Ce înseamnă asta? Trebuie să știu și eu – totul – totul! am strigat.

Tot pachetul cu hârtii alunecase pe jos. El îmi întinsese mâna, eu mă agătasem de ea, și dădusem uitării orice altceva.

— Așa! spuneai că te-am uitat toate zilele astea istovitoare, spuse el. Sărmanul, bătrânul Emanuel! Astea sunt mulțumirile pe care le are acum pentru toată bătaia de cap și chinurile de trei săptămâni de zile de la tipografie la tapițer, de la tâmplar la familia care să curețe totul. Și toată vremea numai Lucy și culcușul lui Lucy fiindu-i lui în minte!

Nici nu mai știam ce să fac. La început mângâiam catifeaua cea moale de pe mâneca lui, pe urmă îi cuprinsesem mâna ce-i ieșea din această manșetă. Prevederea, bunătatea lui, bunătatea lui tăcută, puternică, atât de frumos întruchipată – aceasta mă copleșea acum cu realitatea ei concretă. Faptul că înțelegeam acum grija lui neabătută mă covârșea ca un trăsnet, și – îndrăznesc să spun și asta – privirea lui plină de iubire și blândețe care mă

cutremură într-un chip de nedescris. În toiul acestei agitații, mă mai străduiam acum să văd ce e în jurul meu.

— Câtă bătaie de cap! strigam – și cât de mulți bani! Ai avut oare dumneata banii aceștia, domnule Paul?

— Bani din belșug! răspunse el din inimă. Când mi-am lichidat toate multele mele angajamente de profesor am ajuns în stăpânirea unei sume frumoșele. Cu o parte din banii aceștia m-am gândit să-mi fac singur cel mai frumos cadou pe care l-am avut sau pe care am să-l am vreodată. Mie mi-a făcut o imensă plăcere. Zi și noapte m-am gândit în ultima vreme numai la asta. N-am vrut să mă apropiu de dumneata, tocmai pentru că n-am vrut să anticipez plăcerea asta. N-a fost niciodată nici virtutea și nici defectul meu să știu să mă controlez singur. Dacă m-aș fi dat în puterea dumitale și dumneata ai fi început cu întrebările în priviri și în vorbe... „Unde ai mai fost, domnule Paul? Ce-ai făcut toată vremea asta? Ce e taina asta a dumitale?” – singuraticul, primul și ultimul meu secret s-ar fi dezvăluit curând de la sine în poala dumitale. Acuma – continuă el – ai să locuiești aici, ai să-ți ai școala dumitale, ai să ai cum să-ți folosești timpul câtă vreme voi lipsi eu, uneori ai să te mai gândești și la mine. O să ai grijă de sănătatea și de fericirea dumitale, o vreme, de dragul meu, și când am să mă întorc eu...

Aici lăasă lucrurile în suspensie.

I-am promis să fac totul așa cum îmi spunea el. I-am făgăduit să lucrez din toată inima și cu toată stăruința. „Am să fiu slujitoarea dumitale în totul, i-am spus. Cred din toată inima că atunci când ai să te întorci dumneata vei găsi totul așa cum o dorești. Domnul meu, domnule – ești atât de bun!” Într-o asemenea bâiguială cu totul nelalocul ei se străduiau simțămintele mele să-și găsească expresia. Nu reușeau să ajungă însă să se arate coerent, vorbirea, fărămicioasă, țeapănă, rece ca niște bucăți de gheață, se topea, sau mă înfiora când încercam să ajung la ea. El mă privea mereu. Încet, știu că și-a ridicat mâna să mă mângâie pe păr, mi-a atins cu degetele, în treacăt, buzele, eu i-am strâns-o atunci peste ele – i-am adus omagiul pe

care-l merita. El era acum regele meu, regească fusese dintru început mărinimia lui față de mine. Să-i plătesc acest tribut era pentru mine și o bucurie și o datorie.

Ceasurile după-amiezii trecuseră acum, și timpul și mai tăcut al înserării învăluia acum întreg cartierul acesta mărginaș. *Monsieur* Paul îmi ceru să-i ofer ospitalitate. Prins de treburi și alergând de dimineața din zori și până acum, spunea că acum are nevoie de o înviorare. Se gândea că i-aș fi putut oferi o ceașcă de cafea în serviciul meu de porțelan aurit. Ieși o clipă să comande toate cele de trebuință de la un restaurant din apropiere, plasă măsuța cea mică și două scaune în balconul din fața ușilor-ferestre sub bolta de viță. Cu ce sfielnică bucurie mi-am luat în primire rolul de gazdă, am aranjat argintăria, și l-am servit pe oaspetele și binefăcătorul meu!

Balconul acesta dădea spre spatele casei, grădinile cartierului acesta de margine se întindeau jur-împrejurul nostru, câmpurile se ghiceau mai departe. Aerul era liniștit, blând, proaspăt. Deasupra plopilor, laurilor, cireșilor și boschetelor de trandafiri se ridicase o lună atât de frumoasă și de limpede că-ți tremura inima sub surâsul ei. O stea îi strălucea alături, supusă, cu raza ei neînvidioasă, de dragoste curată. Dintr-o grădină mare, în apropierea noastră, se ridica apa unei fântâni țâșnitoare și o statuie palidă se înclina deasupra acestui joc de ape.

Monsieur Paul începuse să-mi vorbească. Glasul lui se modula astfel încât se amesteca armonios cu șoaptele argintii, cu zgomotul lichid, și suspinele melodice în care briza ușoară, fântâna și frunzișul își intonau adormitorul cântec de seară.

Fericit ceas – mai întârzie o clipă încă! Coboară-ți penajul, odihnește-ți aripile, înclină către mine fruntea imensă a cerului! Înger imaculat! Iasă-ți degetele ușoare, așează-ți răsfrângerea peste norii trecători, suflă-ți bucuria peste vremea aceasta care va rămâne în amintire aureolată de razele-ți limpezi!

Gustarea noastră a fost simplă, ciocolată, pâine prăjită, un platou cu fructe de vară, cireși și căpșuni așezate pe

frunze verzi - aceasta a fost totul. Însă pentru amândoi erau mai de preț decât un banchet scump, și pentru mine era o plăcere de nespus să-l servesc pe *Monsieur* Paul. L-am întrebat dacă prietenii lui - părintele Silas și *Madame* Beck - știau ce făcuse, dacă văzuseră și ei casa aceasta a mea?

Mon amie, spuse el, nimeni nu știe de toate astea decât dumneata și cu mine, plăcerea e consacrată numai acestor două ființe, neîmpărtășită cu nimeni, neprofanată de nicio indiscreție. Ca să-ți spun adevărul, pentru mine în toată vremea asta, a fost o plăcere în plus să n-o fac mai puțin de preț comunicând-o și altora. Pe lângă aceasta - și aici surâse - am vrut să-i arăt domnișoarei Lucy că sunt în stare să păstrez o taină. Cât de adesea m-a necăjit ea cu lipsa mea de stăpânire, de rezervă plină de demnitate și de precauții atât de necesare! Cât de adesea insinua ea cu un surâs că toate treburile mele sunt un fel de secret al lui Polichinelle!

Asta era destul de adevărat, nu-l crușasem în privința aceasta, cum poate nici în oricare altă privință în care era vulnerabil. Ce omuleț magnific, cu inima și mintea mare, ce scump până și în defectele lui! Ai meritat întotdeauna sinceritate și candoare - și acestea le-ai avut întotdeauna de la mine!

Continuându-mi cercetările, l-am întrebat apoi cui îi aparține casa, cine este proprietarul, cât anume trebuie să plătesc chirie. Îmi dădu pe dată în scris toate aceste amănunte, prevăzuse și pregătise totul.

Casa nu era a domnului Paul - lucrul acesta îl ghicisem, nu era el omul care să ajungă proprietar. Aveam temeiurile mele să bănuiesc cu tărie că era total lipsit de virtutea de a face economii, putea primi, dar nu era în stare să păstreze, avea multă nevoie de un vistiernic. Clădirea aparținea unui cetățean din orașul de jos - un om înstărit, spunea *Monsieur* Paul, care adăugă - „e un prieten al dumitale, domnișoară Lucy, o persoană care are toată considerația și respectul față de dumneata”. Și spre plăcuta mea surpriză, am descoperit că proprietarul nu era altcineva decât

Monsieur Miret, librarul atât de iute la mânie și cu inima atât de bună în fond, care-mi găsisese cu atâta prietenie un scaun în seara concertului din parc. Se părea că *Monsieur* Miret era un om cu stare, pe cât de bogat pe atât de respectat, și că stăpânea mai multe case în cartierul acesta. Chiria era moderată, de abia jumătate din ce ar fi reprezentat chiria unei case de proporții egale mai aproape de centrul orașului.

— Și pe urmă, adăugă *Monsieur* Paul, dacă norocul nu te-ar ajuta, deși eu cred că o va face, am mulțumirea să cred că te afli în mâini bune. *Monsieur* Miret nu te strânge niciodată cu ușa, chiria pentru primul an o ai deja în economiile dumatiale, după aceea domnișoara Lucy trebuie să-și pună nădejdea în Dumnezeu și în ea însăși. Însă acum, spune-mi ce ai să faci să-ți găsești eleve?

— Trebuie să plasez prospectele acestea.

— Tocmai! Și, ca să nu pierdem timpul, i-am și dat unul din ele ieri domnului Miret. Ai avea vreo obiecție să începi cu trei micuțe burgheze, *Demoiselles* Miret? Ele-ți și stau la dispoziție.

— Domnul meu, nu uiți nimic, ești minunat, minunat! Obiecții? Chiar că ar fi la locul meu să fac obiecții! Presupun că nu mă pot aștepta de la început să văd aristocrate în micuța mea școală, și dealtfel nici nu-mi pasă dacă au să vină sau nu. Am să fiu mândră să le primesc pe fiicele domnului Miret.

— Pe lângă aceasta, urmă el, se mai prezintă o elevă care va veni zilnic să ia lecții de limba engleză, și cum e o fată bogată te va plăti foarte bine. Vorbesc despre fina și pupila mea, Justine Marie Sauveur.

Ce se poate ascunde într-un nume – în trei cuvinte? Până în clipa aceea îl ascultasem cu bucurie desăvârșită – îi răspunsesem cu toată graba și din toată inima, însă un simplu nume mă îngheță cu totul, trei cuvinte – și rămăsei mută. Efectul lor nu putea fi ascuns și la drept vorbind nici nu am încercat să-l ascund.

— Ce mai e acum? spuse *Monsieur* Paul.

— Nimic.

— Nimic? Te schimbi la față, culoarea din obraji, strălucirea din ochi îți pierе. Nimic! Ești bolnavă, te simți rău, spune-mi ce e?

— N-am nimic de spus.

Își trase scaunul mai aproape. Nu-și pierdu răbdarea, deși eu devenisem tăcută și rece. Încercă să smulgă o vorbă de la mine, mă rugă cu toată perseverența, așteptă cu toată răbdarea.

— Justine Marie este o fată bună, îmi spunea, ascultătoare și demnă de dragoste, nu e deloc impulsivă – să vezi, are să-ți placă.

— Cred că nu. Cred că ea nu trebuie să vină aici. Asta a fost tot ce i-am putut spune.

— Vrei să mă pui pe gânduri? O cunoști măcar? Dar, chiar, trebuie să fie ceva aici. Ești iarăși palidă ca statuia aceea de piatră. Încrede-te în Paul Carlos, spune-i ce te necăjește. Scaunul lui îl atinge pe al meu, mâna lui se întindea blândă către a mea, mă trăgea către dânsul. O cunoști pe Justine Marie? spuse iarăși.

Numele acesta, pronunțat iarăși pe buzele lui, mă copleși până într-atât că nu m-am mai putut stăpâni. Nu mă amorți – nu, dimpotrivă, mă însufleți, străbătându-mi grăbit și fierbinte prin vine, amintindu-mi de o clipă de acută suferință, de multe zile și nopți de durere cruntă a inimii. Oricât de aproape de mine era el acum, oricât de puternic și de strâns își împletise viața lui cu a mea, chiar și gândul la un amestec din afară, la o despărțire între inimile noastre, nu putea fi îndurat decât cu un freamăt clocotitor, cu o suferință puternică, o concentrare mândioasă a puterilor, cu mânie, cu o împotrivire căreia nici ochiul, nici obrazul nu-i puteau ascunde flacăra, și căreia nici buzele omenești obișnuite cu adevărul nu-i puteau amuți țipătul.

— Vreau să-ți spun ceva. Vreau să-ți spun totul.

— Vorbește, Lucy, vino mai aproape. Cine te prețuiește pe tine, dacă nu eu? Cine e prietenul tău, dacă nu Emanuel? Vorbește.

I-am vorbit atunci. Totul mi-a scăpat de pe buze. Acum nu-mi mai lipseau cuvintele. I-am povestit totul repede, i-

am spus tot ce aveam de spus cu elocvență și fluent, îmi curgea un șuvoi de vorbe de pe buze. M-am întors la noaptea aceea din parc, i-am povestit despre băutura cu praful de adormit – i-am spus pentru ce mi se dăduse, despre efectul ei neașteptat – cum îmi smulsese odihna de sub pleoape, cum mă scosese din culcușul meu, cum mă împinsese pe străzi pradă unei închipuiri irezistibile, de visul meu de a gusta singurătatea în noaptea aceea de vară pe iarbă, sub copaci, lângă bazinul adânc și limpede. I-am povestit cum mi se împlinise visul acesta. Mulțimea, măștile, muzica, lampioanele, splendoarea tuturor detaliilor, salvele de tun în depărtare; clopotele sunând în înalt. I-am spus în amănunt despre tot ce întâlnisem în drumul meu, despre tot ce recunoscusem, auzisem, văzusem. Cum îl surprinsesem și urmărisem și pe el însuși, cum îl ascultasem, cât auzisem, ce presupuneri făcusem de la cele auzite. Pe scurt, toată povestea era adusă acum în fața lui, destăinuită cu sinceritate, în toate amănuntele, arzătoare încă de suferință amară.

Și în toată vremea cât povesteam, el mă ascultă tăcut, mă îndemnă chiar să continui, mă împingea să vorbesc înainte cu gestul, cu surâsul, cu câte o jumătate de cuvânt. Înainte de a fi ajuns la jumătate chiar, îmi luase mâna într-a lui, îmi cerceta ochii cu o privire foarte pătrunzătoare, era ceva pe chipul lui care mă făcea să nu mă simt îndemnată nici spre liniște, nici spre a-mi curma vorbele. El însuși își uitase de propriile-i hotărâri, își lăsase deoparte felul de a fi obișnuit cu care mă oprea din vorbă – tocmai acum când aș fi avut mai multă nevoie să fiu controlată și stăpânită. Cred sincer că aș fi meritat o dojană aspră, dar când primim oare ceea ce merităm cu adevărat? Meritam severitatea, îmi răspunse cu priviri pline de blândețe. Mie însămi mi se părea că sunt lipsită de rațiune, când îi interziceam Justinei Marie accesul în casa și școala mea. El surâdea, trăda numai plăcere auzindu-mă. Înfierbântată, geloasă, arogantă – nici nu bănuisem până atunci că-mi stătea în fire să mă arăt astfel, și el mă strângea acum aproape la pieptul lui. Eram plină de defecte și el era gata să mă primească, pe

mine și toate lipsurile mele. Pentru clipa aceasta de răzvrătire totală, el îmi pregătise un luminiș de liniște și pace desăvârșită. Și acestea fură cuvintele cu care-mi mângâie el urechea.

— Lucy, primește dragostea mea. Într-o zi, cândva, să primești să împărți viața ta cu mine. Ai să fii atunci pentru mine cea mai scumpă ființă, prima și cea mai de preț de pe lume.

Ne-am întors pe jos în *rue Fossette* pe străzile scăldate în lumina lunii – un clar de lună cum pogorâse numai asupra grădinii paradisului – strălucind prin umbrele grădinii, și aurind cu fericire o cărare pe care să străbată numai pașii făpturilor desăvârșite – pentru cine știe ce prezență fără nume...

În cursul acestei plimbări mi s-a povestit despre Justine Marie Sauveur, cum ea fusese dintotdeauna privită cu afecțiunea rezervată doar unei fiice adevărate – cum, cu consimțământul domnului Paul, fusese logodită de luni de zile cu un anume Heinrich Müller, un bogat neguțător german, și avea să se căsătorească în mai puțin de un an. Erau unele rude și prieteni ai domnului Emanuel, se părea, care ar fi dorit să-l vadă pe el însuși luând-o în căsătorie, pentru a se asigura astfel că averea ei avea să rămână în familie, însă pentru el o asemenea idee era de-a dreptul respingătoare și cu totul inadmisibilă.

Am ajuns astfel la ușa pensionului condus de *Madame Beck*, Ceasul de la biserica Sfântul Ioan Botezătorul bătea nouă. La ceasul acesta, în casa aceasta, cu un an și jumătate în urmă, omul acesta care era acum alături de mine, se aplecase în fața mea, privise în fața și ochii mei și-mi alesese soarta. În seara aceasta, se opri din nou, se plecase din nou spre mine, mă privise și făcuse o nouă alegere. Cât de diferită era acum alegerea – cât de deosebită soarta!

Mă socotea născută sub aceeași stea cu el însuși. El însuși părea să fi desfăcut asupra mea, asemenea unui stindard, razele acestui astru. Odată – neștiută și lipsită de iubire, eu îl socotisem aspru și ciudat. Statura lui scundă,

alcătuirea lui trupească slabă și încordată, asprimile, întunecimea, felul lui de a fi îmi displăcuseră. Acum, străbătută de influența lui, și trăind în afecțiunea lui, cunoscându-i prețul cu mintea, și bunătatea cu inima – îl preferam înaintea oricui în toată lumea asta largă.

Ne-am despărțit. Am auzit, încă o dată, făgăduința lui nesmintită și apoi și-a luat rămas bun. Ne-am despărțit – a doua zi a plecat cu vasul anunțat.

42

FINIS

OMUL NU ARE DARUL PROFEȚIEI.

Iubirea nu e un oracol. Spaima ne face uneori să ne închipuim multe. Anii aceștia de absență! Cât mă duruse trăirea lor dinainte în minte! Jalea pe care aveau să mi-o aducă mi se păruse sigură asemenea morții. Le știam bine mersul, n-aveam nicio îndoială că aveau să mă chinuie de moarte în trecerea lor. Monstrul apocaliptic în carul său purta cu sine o povară apăsătoare. Simțindu-l cum se apropie, cum își înfundă roțile largi în pământul torturat, eu, jertfa prosternată în fața-i, simțeam dinainte cum are să îmi strivească oasele.

Ciudat de spus acum, ciudat, însă adevărat, ca tot ce mi se întâmplă în însăși experiența vieții, așteptarea acestei strivitoare apăsări s-a dovedit a fi adevărata tortură. Monstrul se apropia, în carul său greoi, tot mai înalt, mai strivitor și mai posomorât. El trecu însă liniștit, ca o umbră acoperind cerul în amiază. Nimic altceva decât o răceală întunecată nu se făcu simțit. Îmi ridicai privirile. Și carul și demonul care-l mîna trecuseră – jertfa lor era încă în viață.

Monsieur Emanuel a lipsit trei ani de zile. Cititorule, aceștia au fost cei trei ani mai fericiți din viața mea. Ți se pare un paradox de necrezut? Atunci ascultă-mă.

Mi-am început școala, am lucrat – am lucrat din greu. M-am socotit doar îngrijitoarea proprietății lui, și eram hotărâtă să-i dau o socoteală cât mai satisfăcătoare la întoarcere. Au venit elevele – la început din familiile burgheze apoi și din clasele de mai sus. Cam pe la mijlocul celui de-al doilea an un noroc neașteptat mi-a mai pus în mână încă o sută de lire sterline, am primit într-o zi din Anglia o scrisoare care conținea această sumă. Venea din partea domnului Marchmont, vărul și moștenitorul scumpei mele stăpâne de odinioară. Își recâștigase tocmai sănătatea după o lungă și primejdioasă boală, banii erau o jertfă oferită de conștiința sa pentru a-și recăpăta liniștea, căci îl chinuise conștiința în privința nu mai știu căror hârtii și documente găsite după moartea rudei sale – și în care se pomenea numele lui Lucy Snowe, însoțindu-se acest nume cu calde recomandări. Doamna Barrett îi dăduse adresa mea. În ce măsură el însuși păcătuise împotriva conștiinței sale nu m-am întrebat niciodată. N-am pus niciun fel de întrebări, am luat numai banii și le-am dat o folosință potrivită.

Cu această sută de lire m-am aventurat să închiriez casa învecinată alei mele. N-aș fi vrut pentru nimic în lume să părăsesc casa pe care mi-o alesese *Monsieur* Paul, în care mă lăsase și unde se aștepta să mă regăsească.

Externatul meu a devenit un pension – și el s-a dovedit a fi prosper.

Secretul reușitei mele nu sta atât în propriile mele forțe, în vreo înzestrare sau calitate de a mea proprie, cât într-o stare de lucruri, într-o viață care mi se părea miraculos schimbată, în inima pe care mi-o simțeam ușoară. Arcul care făcea ca energiile mele să pornească astfel era departe undeva, peste mări, într-o insulă din Indiile Occidentale. La plecare mi se lăsase o moștenire și un asemenea gând pentru ceasurile prezentului, o asemenea speranță pentru viitor, un asemenea motiv pentru a persevera, pentru a continua pe calea aceasta de muncă, de răbdare, de curaj – nu puteam cu niciun preț să înșel. Puține erau lucrurile care să mă mai tulbure acum, puține

lucruri mai erau atât de importante încât să mă supere, să mă intimideze sau să mă deprime – găseam farmec până și celor mai neînsemnate bagatele.

Să nu crezi însă, cititorule, că această înflăcărare s-a susținut de la sine, s-a hrănit într-un totu doar cu o speranță lăsată la plecare sau cu o promisiune făcută la o despărțire. Un înger plin de generozitate o făcea să ardă mereu cu putere. Am fost cruțată de orice boare mai rece, de orice vânt pustiitor. Nu am fost lăsată să simt teama sărăciei, n-am fost încercată cu încordarea așteptării. El îmi scria cu fiecare vas care sosea dintr-acolo, îmi scria așa cum știa el să dăruiască și să iubească, din mâinile lui încărcate, dintr-un belșug al întregii lui inimi. Îmi scria pentru că-i făcea plăcere să-mi scrie. Nu scurta nimic pentru că n-avea de ce să-și scurteze dărilor de seamă. Se așeza la masă, lua pana și hârtia, pentru că o iubea pe Lucy și pentru că avea multe să-i spună, pentru că era credincios și plin de atenție, pentru că era plin de iubire și de bunătate. Nu era nicio prefăcătorie și nicio minciună în ce-mi scria astfel și nu era în toată ființa lui nimic găunos și neadevărat. Lauda de sine nu aluneca niciodată mieroasă și onctuoasă de pe buzele lui – și nici nu-și strecura, prin pana lui, ascunzișurile lașe și nimicniciile ei penibile. Nu mi-a dăruit niciodată nici ceva cu preț înșelător și nici vreo scuză – nici vreo înțepătură rea și nici vreo dezamăgire. Scrisorile lui erau o hrană adevărată care mă însuflețea, o apă vie care mă înviora.

Și am fost eu recunoscătoare? Dumnezeu știe! Cred că nu există ființă omenească care, atât de vie în amintirea cuiva, atât de mereu susținută, bucurându-se de atâtea binefaceri, în revărsări atât de constante, cinstite și pline de noblețe, să poată fi altfel decât recunoscătoare până la moarte.

Credincios credinței lui (căci în această privință nu le semăna apostăților) mă lăsa liberă în credința mea. Nu mă ironiza, și nici nu mă ispitea. Spunea:

„Rămâi protestantă. Micuța mea puritană englezoaică; iubesc până și protestantismul tău. Îi recunosc farmecul sever. E ceva în ritualurile lui pe care eu nu-l pot accepta,

dar aceasta e singura credință pentru Lucy a mea“.

Roma întreagă n-ar fi reușit să-l preschimbe într-un bigot, și nici propaganda cea mai însuflețită nu l-ar fi putut face un adevărat iezuit. Se născuse cinstit și nu fals naiv și lipsit de viclenie – un om liber și deloc sclav. Tandrețea lui îl făcuse o vreme mlădios în mâinile unui preot, afecțiunea, devotamentul, entuziasmul său sincer, pios, îi orbiseră odată ochii blânzi, îl făcuseră poate să nesocotească dreptatea față de el însuși, ca să le facă pe plac altora și-l împinseseră să slujească țelurile unor egoiști. Însă acestea sunt defecte atât de rar întâlnite, atât de costisitoare pentru cel care le cade pradă, încât nici nu știm dacă într-o zi n-au să fie numărate printre juvaierile virtuții.

Cei trei ani au trecut. S-a anunțat data întoarcerii lui *Monsieur* Paul. E toamnă, are să fie alături de mine odată cu sosirea cețurilor lunii noiembrie. Școala mea prosperă, casa mea e gata. I-am pregătit o mică bibliotecă, i-am umplut rafturile cu cărțile pe care le-a lăsat în grija mea, am îngrijit, din dragoste pentru el (căci eu însămi nu sunt o mare iubitoare de flori) plantele preferate de el și unele din ele sunt acum înflorite. Credeam sincer că-l iubesc atunci când a plecat de lângă mine, acum îl iubesc într-o altă măsură, este și mai mult al meu.

Soarele trece de echinocțiu, zilele se scurtează, frunzele se îngălbenesc, însă – însă el are să vină.

Noaptea cad brumele, noiembrie și-a trimis înainte cețurile și vântul prinde să reia gemetele lui tomnatice, însă – însă el va să vină.

Cerurile se lasă închise și întunecate – dinspre apus vine plutind o pânză luminoasă, în juru-i norii au căpătat forme ciudate – arcuri și radiații largi. Diminețile sunt încărcate de splendoare – glorioase, regale, purpurii ca un monarh în slava rangului său. Cerurile sunt o singură flacăra – sălbatică, mai vie ca o bătălie în plină dezlănțuire – sângeroase, încât Victoria însăși n-ar mai fi întunecată. Eu cred că mă pricep să citesc unele semne pe cer – le-am cunoscut încă din copilărie. Doamne, păzește corabia aceea

- o, apăr-o!

Vânturile își schimbă cursul către apus. Pace, liniște - duhuri ale furtunii - de pândă la fiecare fereastră! Dar iată, furtuna are să se ridice - crește - își trimite vaierul prelung, oricât de neliniștită și încordată aş rătăci în noaptea asta prin casa întreagă, nu-i pot potoli eu vuietul. Cu cât trec ceasurile, cu atât câştigă în puteri. La miezul nopții, toți cei neadormiți veghează, ascultă și simt cu spaimă o furtună dinspre sud-vest.

Furtuna aceea a bătut dezlănțuită timp de șapte zile. Nu s-a potolit până când Atlanticul întreg n-a fost acoperit cu epave, nu s-a ostit până când adâncurile nu s-au săturat de jertfe. Numai atunci când îngerul distrugerii și-a făcut până la capăt munca, și-a strâns ea aripile al căror fâlfâit era glasul de tunet, freamățul de penaje care era însăși furtuna.

Liniște, însă, fii liniștită! O, mii de plânsete, rugi de chinuri și agonie pe țărmurile fremătând de așteptare — și acolo, unii, așteptând câte un glas, care nu se făcea auzit - nu se făcea auzit până când liniștea coborând, unii n-au mai avut tăria să-l audă, până când, soarele întorcându-se, lumina lui a fost pentru unii noapte adâncă.

Aici să ne oprim, să ne oprim cu totul și cu totul. Am spus de ajuns. Dar tu, blândule cititor, nu-ți tulbura pacea, lasă speranțe închipuirilor însozite. Lasă-le liniștea și închipuirea să-și creeze bucuria fără margini născută iarăși din marea spaimă, înfiorarea adâncă a mântuirii dintr-o mare primejdie, minunata eliberare din spaimă, roadele întoarcerii fericite. Să-ți făurească ele, liniștea și închipuirea, imaginea reîntâlnirii, a uniunii și a unei vieți îndelungi fericite după aceea.

Madame Beck a cunoscut prosperitatea toată viața, ca și părintele Silas. *Madame* Walravens și-a împlinit al nouăzecelea an al vieții înainte de a-și da duhul. Adio!